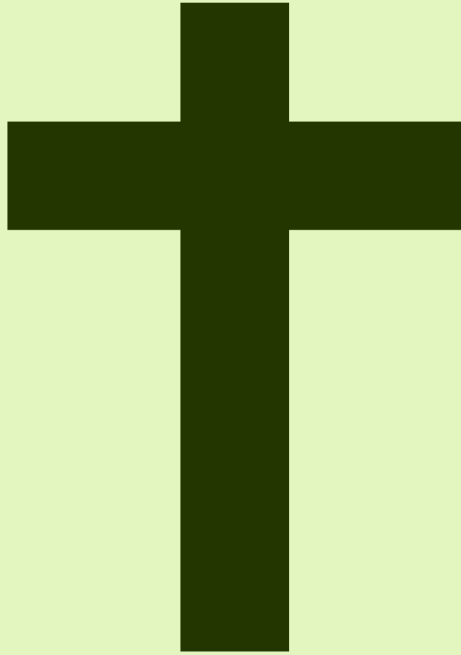

Kazuwambani ka savu n Tsikimba n abon a da a

dangasai a kazuwambani ka cau

New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n abon a da a dangasai a kazuwamgbani ka cau

New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

Contents

Matiyu	1
Marku	50
Luka	78
Yahaya	126
Asuki	161
Roma	205
1 Korintiya	227
2 Korintiya	247
Galatiya	260
Afisu	268
Filipi	276
Kolosi	282
1 Tasaloniya	287
2 Tasaloniya	292
1 Timoti	295
2 Timoti	302
Taitu	307
Filimo	310
Kagali ka Ibirahi	312
Yakubu	329
1 Bituru	335
2 Bituru	342
1 Yahaya	346
2 Yahaya	352
3 Yahaya	354
Yahuza	355
Kuwene	357

Kadyanshi ka Shinga ka Matiyu

Ukupka u kadyanshi

Matiyu uza da korongi tagarada u na vi, wa ta a asuvu a asuki a Yesu. Uza u Yahuda u da, kpam u korongu ta tagarada vi tsara u wenike aza a Yahuda an Yesu da Kawauwi ka a ka vana vi.

Matiyu reve ta Yesu aya magono ma mayun mi, wa lya ta tsugono tsu likimba gba. U wenike ta mayun da an Yesu shadangi kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka ntsumate n Kazuwambani ka Cau n yain kadyanshi a kaci ka Kawauwi ka ka woko magono ma pige. Matiyo wenishike ta tsugono tsi tsu likimba u na tsa wa, kpaci ucun tsugono tsu nala tsi tsa kotso ta. Tsugono tsu Yesu tsa shamgba ta hal ubana. U kana ta magono ma yain n ucira, tsara u wenike ucira u ne, Yesu lya ta kaci ka ukpa an u 'yangai a kasaun ka ne. Gba ili i na yi n i'ya i buwai i'a ta pini a tagarada u na vi.

Matiyu banga ta Atoni a gogo-na kpaci u tofugbuso ta tyoku da Yesu shadangi afofi a Kashila a da wa tuko ama evu n eyi. An Adamu nusukai Kashila, ama a pecene ta n eyi. Udarakpusa u Kazuwambani ka Cau u takpa mballa n na mi wa. Matiyo wenike ta tyoku da Yesu wokoi udarakpa u da u asakai ama a woko evu n Kashila, kpam Yesu u nala vi aya wa lya tsugono tsu ili dem a likimba u tsunu ara.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Nkoshi n cau n ilimaci i Yesu (1:1–2:23)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-12)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:13–4:11)

Manyan ma Yesu a Galili (4:12–18:35)

Yesu asakai Galili ubana a Urishelima (19:1–20:34)

A'ayan a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne. (21:1–27:66)

Yesu wa ta n uma. (28:1-20)

Nkoshi n cau n Yesu (Luka 3:23-38)

¹ Yesu† Kawauwi† u wuta ta a kuwa ku Dawuda† Magono, matsikaya ma Ibrahi.†
Makeci ma nkoshi n cau n ne ma na:

² Ibrahi da tata u Ishaku.†

Ishaku da tata u Yakubu.†

Yakubu da tata u Yahuza† na mmuku ma a'ali n roku.

³ Yahuza da tata u mpeshe n da a ka isa Farisa n Zera.

(Mma u le da Tama.)

Farisa da tata u Hesuruna.

Hesuruna da tata u Aram.

⁴ Aram da tata u Aminadabu.

Aminadabu da tata u Nashon.

Nashon da tata u Salumuna.

⁵ Salumuna da tata u Boza.

(Mma u ne kpam Raha.)†*

Boza da tata u Ubida.

(Mma u ne kpam Rutu.)†

Ubida da tata u Yese.†

⁶ Yese da tata u Dawuda Magono.

Dawuda da tata u Solomo.

* 1:5 Raha kashankala ka Awulawa ka. † 1:5 Rutu Kawulawa ka.

(Mma u ne kpam Beteshaba ɗa uza ɗa Dawuda bokoi ara Uriya.)†

⁷ Solomo ɗa tata u Rihobuwam.
Rihobuwam kpam tata u Abija.

Abija ɗa tata u Asa.

⁸ Asa ɗa tata u Johoshafa.

Johoshafa kpam tata u Joram.

Joram ɗa tata u Azariya.

⁹ Azariya ɗa tata u Jotam.

Jotam ɗa tata u Ahazu.

Ahazu ɗa tata u Hazikaya.

¹⁰ Hazikaya ɗa tata u Manase.

Manase ɗa tata u Amo.

Amo ɗa tata u Josaya.

¹¹ Josaya ɗa tata u Jakoniya na mmuku ma a'ali n roku. (A'ayin yi a ɗa a kana le ubana a uyamba u Babila.)†

¹² An a bidya le ubana a Babila:

Jakoniya ɗa tata u Shayalatiya.

Shayalatiya ɗa tata u Zerubabe.

¹³ Zerubabe ɗa tata u Abihuda.

Abihuda ɗa tata u Eliyakim.

Eliyakim ɗa tata u Azuro.

¹⁴ Azuro ɗa tata u Saduku.

Saduku ɗa tata u Akimu.

Akimu ɗa tata u Aliyuda.

¹⁵ Aliyuda ɗa tata u Iliyazara.

Iliyazara ɗa tata u Matan.

Matan ɗa tata u Yakubu.

¹⁶ Yakubu ɗa tata u Isuhu.†

Isuhu ɗa vali u Meri.†

Meri kpam aya mma u Yesu uza ɗa ama a ka isa Kirisiti† Kawauwi.

¹⁷ Gba aza ɗa a kecei nala vi, akaya a ɗa a'ari pini a ɗa; akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana Ibrahi hal ubana a'ayin a Dawuda Magono, n akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a Dawuda hal ubana a'ayin a ɗa a pura le ubana a Babila tsugbashi. N akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a ɗa a pura le ubana a Babila tsugbashi utuwa a'ayin a Kawauwi.

Ilimaci i Yesu Kawauwi

¹⁸ Tyoku ɗa ilimaci i Yesu Kawauwi i'ari ɗa na: Mma u ne u ɗa Meri uza ɗa Isuhu kenei tsumana. Shegai eyi a makere bawu u revei vali, aku u kana katsuma n Kulu Keri.†

¹⁹ Isuhu kamana ka Meri, vuma ɗa u tsu rongo uyan ili i'ya i'ari derere, wa ciga u nei Meri vi uwono a a'eshi a ama wa, aku u yawunsai u asaka yi usokongi.

²⁰ A'ayin a ɗa wari pini uyawunsa ukuna vi, aku katsumate ka zuba† ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne a asuvu a alavutanshi, u danai, “Isuhu, matsikaya ma Dawuda, kotsu vu pana uwonvo u ɗa va zuwa kamana ka vunu Meri wa, kpaci Kulu Keri ka ku zuwa yi u kana katsuma ki. ²¹ Wa matsa ta maku ma vali, aku vu neke yi kala Yesu, § kpaci wa wauwa ta ama a asuvu a unyushi u cingi u le.”

²² Ukuna u na vi u gita ta tsara kazuwamgbani ka Magono ma Zuba ka shadangu, tyoku ɗa Ishaya† matsumate† u danai caupa,

²³ “Makere ma bawu ma revei vali ma yan ta katsuma, u matsa maku ma vali,

† **1:6** Dawuda vaku ta n Beteshaba eyi n u woli Uriya, aku u yain ili i roku tsara vali u ne Uriya u kuwa. A ka tsara ta alabari a na yi a tagarada u 2 Sama'ila 11:1-27. § **1:21** Kalen ka kala ka “Yesu” ka “Iwauwi.”

aku a isa yi Imanuwe.”

Kalen ka kala ki ka, “Kashila ka ta kabolo n atsu.”

²⁴ A'ayin a da Isuhu rikpanakai, aku u yain dere tyoku da katsumate ki ka tonuko yi. U tukoi Meri a kuwa u woko uka u ne. ²⁵ Shegai u vaku n eyi wa hal u matsai maku mi. Aku Isuhu neke yi kala Yesu.

2

Arevi a tuwai a danasa Yesu

¹ A matsa ta Yesu a ilyuci i Batalami a uyamba u Yahuda, a'ayin da Hiridu†* wari magono. Ama roku aza da a yain kaneshi u ukuna u atala, a wutai a kasana a tuwai a Urishelima† ² n a wecishiki, “Nte magono ma aza a Yahuda† ma a matsai vi? Tsu wene ta katala a kasana ka ka wenikei an a matsa yi, kpmam tsu tuwai tsu lyaka yi kayala.”

³ An Hiridu Magono u panai nala, u dambula ta cika, nala dem aza da a'ari a Urishelima a rongoi a kadambula. ⁴ Aku u isa adarakpi a pige† n awenishiki a Mele† u wece le, “Nte a ka matsa Kawauwi ki?”

⁵ Aku a wushunku yi, “A ilyuci i Batalami i'ya a Yahuda. Kpaci ili i'ya Mika matsumate u korongi i'ya:

⁶ “Avu, Batalami u uyamba u Yahuda, va ta n kalen pini a asuvu a ilyuci i pige i pige i Yahuda.

A ka matsa ta magono a asuvu a vunu,

uza da wa woko yavu kaliniki ka ama a va, aza a Isara'ila†.’ ” ◇

⁷ Pini nala, magono mi ma isa amoci a da a wutai a kasana ki a ba a sheshei ukpawunsi, kpmam a tonuko yi derere a'ayin a da katala ki ka wutai. ⁸ Aku u tonuko le, “Yanga† i wala ubana a Batalami vi i boli maku mi mai. I wene yi baci, i gono i tuwa† i tonuko mu, tsara† mpa dem n ba n lyaka yi kayala.”

⁹ Arevi yi an a panai ili i'ya magono mi ma danai, aku a lazai. Kpmam katala ka a wenei a kasana ka lazai a kapala ka le hal ka ba ka shamgbai a asu u da maku mi mari. ¹⁰ An a wenei katala ki, a yan ta mazanga! ¹¹ A'ayin a da ama yi a uwai pini a kuwa ki, a wene ta maku mi n Meri mma u ne, a kudangi a lyaka yi kayala. A bidyai kune ku le ku zinariya, n ucanga u magulani, n mar† a naka† yi.† ¹² Shegai Kashila ka rono le atsuvu a asuvu a alavutanshi, u da a gono a asu u magono vi wa. Aku a gonoi a uyamba u le a ure u roku kau.

A sumai ubana a Masar

¹³ An arevi yi a lazai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi, u danai, “Yanga† vu daraka† vu bidya maku mi na mma u ne ubana a Masar!† Vu shamgba de she a'ayin a da n tonuko vu vu gono, kpaci magono ma pini ma bolo maku mi tsara† u wuna.” ¹⁴ Aku u 'yanga† u bidyai maku mi na mma u ne a lazai n kayin ubana a Masar, ¹⁵ nte a rongoi de hal a'ayin da magono mi ma kuwai. Ili yi i gita ta kotsu i wenike ili i'ya Magono ma Zuba ma danai a un† u Hosiya matsumate, “N isa ta maku ma va ma wuta† a Masar.” ◇

Hiridu wunusai mmuku ma a'ali

¹⁶ A'ayin da magono ma wenei arevi yi a'ene a da a vurus† yi a da, aku u panai upan. U zuwai a wunusa gba† mmuku ma a'ali a Batalami, n ilyuci i kenu i kenu i'ya i'ari† evu evu gba†, aza a ayen a re ubana a iyamba. U reve ta a'ayin a da a matsai maku mi cinda arevi yi a danai. ¹⁷ Nala ili i'ya Kashila ka danai a un† u Irimiya† matsumate i wokoi mayun: ¹⁸ “A pana ta kalagatsu a Rama, uza roku wa sa† adama a unamgbukatsuma†.

* **2:1** Hiridu Magono aya Hiridu Uzapige. Maku ma ne Hiridu Antiba aya magono an Yesu kuwai. ◇ **2:6** Mik. 5:2.

† **2:11** Ucanga u da arevi a tukoi Yesu vi, ili i magulani yi furankinsen da a tsu isa i'ya kpmam cirakpa† tsu madanga tsa.

◇ **2:15** Hos. 1:1.

Rahila† ɗa wa sa adama a mmuku n ne,
u 'yuwain u asaka uza u ne yi kadyanshi,
an u wokoi a kuwa de.” ◇

A gonoi a Nazara

¹⁹ An Magono mi ma kuwai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi a'ayin da wari pini a Masar vi. ²⁰ Katsumate ki ka danai, “Yanga vu bidya maku mi na mma u ne vu gono a uyamba u Isara'ila, kpaci aza da a ka ciga a wuna maku mi a kuwa de.”

²¹ Aku Isuhu 'yanga u bidyai maku mi na mma u ne a gonoi a Isara'ila. ²² Shegai an u revei magono ma savu mi maku ma Hiridu Magono ma; wata, Akilayu,† uwonvo u kana yi. Aku u lavutansai kpam, Kashila ka rono yi atsuvu u gono a uyamba u Galili. ²³ Pini nala, a ba a dusuki a ilyuci i'ya a ka isa Nazara. Adama a nala a shadangu ta ili i'ya ntsumate n danai: “A ka isa yi ta uza u Nazara.”

3

Yahaya Kalyubugi fobusoi ure

(Marku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ An a yain ayen ushani, Yahaya† Kalyubugi gitai kuɓari a kakamba ka Yahuda. ² U da, “Kpatalai† i asaka tsicingi tsu de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu n uyan.” ³ Ishaya matsumate u yan ta kadyanshi a kaci ka Yahaya, u da, “Uza roku wa salasa a kakamba, ‘Lapulai ure adama a Asheku, shamkpai u da mai tsara u wala!’ ” ◇

⁴ Yahaya uka ta aminya a da a cai n tsileme tsu karakuma. U sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne, kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi. ⁵ Ama ushani a wuta ta a Urishelima n Yahuda n iyamba i'ya i'ari ubongu u Agata a Urudu a tuwai tsara a panaƙa yi. ⁶ An a dansai unyushi u cingi u le, aku u lyubugu le pini a Agata a Urudu yi.

⁷ Afarishi† n aza a Sadusi ushani a tuwa ta dem a asu u da Yahaya wa lyubugusu ama yi tsara a lyubugu le. An Yahaya wene le, u danai, “Eda a'eku a da! Ya rono da atsuvu i suma mavura ma Kashila ka tuko n maloko?” ⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike an i asakai unyushi u de. ⁹ Kotsu i dana ya wura mavura mi an i'ari mmuku n tsikaya mi Ibrahi wa. N tonuko da, Kashila ka fuda ta ka bidya atali a na u gonuko a da mmuku n tsikaya mi Ibrahi! ¹⁰ Gogo-na naha gbam, kagovu ka ta ufoɓusi ka kapa ndanga hal a asuvu a alu a le. Madanga ma baci dem bawu ma matsai ilimaci i shinga, a ka kapa ta ma a varangu a asuvu a akina.

¹¹ “N mini ma ma lyubugusu da tsara u wenike an i asakai tsicingi tsu de, shegai uza da wa tuwa a kucina ku va, wa lyubugu da ta n Kulu Keri n akina. U la mu ta ucira cika, hal gbam n ratsa n bana akpata a ne wa. ¹² Wa tuwa ta n kasasu ka uwelinkpe ka ne adama a kuwelikpu. U wutukpa ilya kau a asuvu a kopo. Aku u tsungu ilya i shinga yi a asuvu a mapon ma ne, kopo kpam u runukpa ka n akina a da bawu a ka cimba.”

Yahaya lyubugi Yesu

¹³ A'ayin a nala yi a da Yesu asakai Galili u banai a Agata a Urudu tsara Yahaya lyubugu yi. ¹⁴ Yahaya wari wa ciga ta u 'yuwan, u danai, “Ada u gain vu lyubugu mu. Nda i zuwai vu tuwai ara va tsara n lyubugu vu?”

¹⁵ Yesu wushuki, “N gogo-na nala u gain u woko, kpaci u kana ta tsu yain gba ili i'ya Kashila ka ciga tsu tsu yain.” Aku Yahaya wushuki.

◇ 2:18 Iri. 31:15. † 2:22 Hiridu Akilayu magono ma cingi ma aku a loko a karatsu ka tsugono. Pini nala, utoku u ne Hiridu Antiba wokoi magono. ◇ 3:3 Isha. 40:3.

¹⁶ An a lyuᅇugi Yesu, u wuta de la vi pini a mini mi, aku zuba† u kukpai, u wenei Kulu Keri ku Kashila ku cipā yi yavu kadya. ¹⁷ A panai kalagatsa a zuba, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga, kpam ma pana ta kayanyan ka ne cika.”

4

Yesu n Kalapansi

(Marku 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Kulu Keri ku tonoi n Yesu ubana a kakamba, kotsu Kalapansi† ka kondo yi. ² A'ayin amangare kaara n kayin Yesu lya ilikulya wa. An a kotsoi, aku u panai kambulu. ³ Pini nala, Kalapansi ka tuwai ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila† ma baci, gonuko atali a na a woko iburodi.”

⁴ Yesu wushunku yi, “A korongu ta a Tagarada u Kashila,†
“N burodi da koshi vuma wa yan uma wa,
she gba n kadyanshi ka ka wutai a unā u Kashila.’ ” ◇

⁵ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima ilyuci i uwulukpi,† u zuwa yi a bilibili u Kuwa ku Kashila.† ⁶ Aku u danai, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a ubana a iyamba, kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila:

“Kashila ka yanka ta atsumate a ne kadyanshi adama a vunu,
kpam a ka kibatsa vu ta a akere a le,
tsara vu gbasha kune ku vunu a katali wa.’ ” ◇

⁷ Yesu wushunku yi, “Tagarada u Kashila u dana ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.’ ” ◇

⁸ Pini nala, Kalapansi ka bidya yi ubana a zuba u masasa ma ugadi, u wenike yi gba tsugono tsu likimba kau-kau n tsupige tsu le. ⁹ Aku u danai, “Va lyaka mu baci kayala, ma naka vu ta i'ya gba.”

¹⁰ Yesu wushunku yi, “Wala vu ne mu ure Kanangasi,†* Tagarada u Kashila u dana ta,
“Lyaka Magono ma Zuba kayala, kpam aya koshi va gbashika.’ ” ◇

¹¹ Aku Kalapansi ka lazai ka asaka yi, pini nala, atsumate a zuba a tuwai a kirantai n eyi.

Yesu gitai manyan ma ne

(Marku 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² An Yesu panai alabari a da a ukai Yahaya Kalyuᅇugi a kuwa ku a'ali, aku u gonoi a uyamba u Galili. ¹³ Shegai da wa rongo a ilyuci i Nazara, aku u ba u rongoi a Kafarnahum a ikengi i Kushiva ku Galili a kaᅇon ka Zebulun n Nafutali. ¹⁴ Nala gita ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu:

¹⁵ “A kaᅇon ka Zebulun n Nafutali,
a ure ubana a kushiva, a kapashi ka Agata a Urudu, a Galili,
a asu u da kakuma ka Awulawa† kari.

¹⁶ Ama da a ka rongo a karimbi,
a ka wene ta katyashi ka pige.
A'ari a ka rongo ta a unā u ukpa,
shegai katyashi ka wantukpa ta ara le.” ◇

¹⁷ Pini nala, Yesu gitai kuᅇari, u danai, “Kpatalai i asaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu.”

Yesu isai akani a adan ama a nishi

(Marku 1:16-20; Luka 5:1-11)

◇ 4:4 U.Ml. 8:3. ◇ 4:6 Ishp. 91:11-12. ◇ 4:7 U.Ml. 6:16. * 4:10 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 4:10 U.Ml. 6:13. ◇ 4:16 Isha. 9:1-2.

¹⁸ Kain ka te, tyoku da Yesu wari nwalu a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei ama a re uza n vangu. Uza u te aya Simo, uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu. Gba le akani a adan a da, a ka vutalasa ibilili i le a kushiva ki. ¹⁹ Aku Yesu tonuko le, “Tono numu! Ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama, shegai adan kpam wa.” ²⁰ Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

²¹ An a walai kenu, aku a wenei ama a re, uza n vangu u ne, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi. Ele pini a kpatsu n tata u le n a lapulusi ibilili, aku Yesu isa le. ²² Kute-kute a asakai kpatsu ki n tata u le a tono yi.

Yesu yankai ama aganda
(Luka 6:17-19)

²³ Yesu kyawain uyamba u Galili gba n u wenishiki a agata a Kashila, n u yansi ku pari ku Kadyanshi ka Shinga† ka tsugono tsu zuba, n u tanasi aza a mballa. ²⁴ Alabari a ne a kyawain gba uyamba u Galili, aku a tukusoi aza a mballa, hal gbam n ama da a'ari a uyamba u Suriya, n aza da a ka pana ikyamba tsara a tanasa le. Aza roku a asuvu a le a'a ta n ityoni i cingi,† aza roku ipori, hal gbam n awunu. Shegai Yesu tanasa le gba. ²⁵ Kakuma ka ama ka ka wuta† a Galili, n Dikafoli, n Urishelima, n gba uyamba u Yahuda hal n aza da a'ari a Agata a Urudu a kasana ka tono yi.

5

Yesu wenishikei a masasa

¹ An Yesu wenei kakuma ka ama, aku u ba u yuwai a masasa u dusuki. Atoni a ne a kyawan yi, ² aku u gita le uwenishike:

Mazanga ma maci
(Luka 6:20-23)

³ “Kashila ka zuwuka ta aza da a revei a ka ciga ubanga ara ne unu u shinga, kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa!

⁴ Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n unamgbukatsuma unu u shinga, kpaci wa tanasa ta atakasuvu a le.

⁵ Kashila ka zuwuka ta aza da a vakunki kaci ka le unu u shinga, kpaci likimba wa woko ta u le.

⁶ Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n maluwa ma uyan ili i maci unu u shinga, kpaci wa naka le ta ili i'ya a ka ciga vi.

⁷ Kashila ka zuwuka ta aza a asuvayali unu u shinga, kpaci wa pana ta dem asuvayali a le.

⁸ Kashila ka zuwuka ta aza da atakasuvu a le a'ari sarara unu u shinga, kpaci a ka rongo ta kabolo n eyi.

⁹ Kashila ka zuwuka ta aza da a ka ciga a tuko ndishi n shinga unu u shinga, kpaci wa isa le ta mmuku n ne.

¹⁰ Kashila ka zuwuka ta aza da a ka yan mavura an a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga unu u shinga, kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa.

¹¹ Kashila ka zuwuka da ta unu u shinga, a'ayin a da baci ama a wisha da. Kashila ka zuwuka da ta unu u shinga, a'ayin a da baci ama a ka yan da mavura. Kashila ka zuwuka da ta unu u shinga, a'ayin a da baci ama a takpa da ukuna u cingi adama a va. ¹² Ama a ka yanka da ta ili i cingi tyoku da a yankai nsumate n cau. Yanyi mazanga n ipeli, kpaci katsupi ka de ka pige ka vana da ta a zuba.”

Mkpadi n katyashi
(Marku 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Eḍa mkpaḍi n likimba. Shegai nte kalen ka mkpaḍi maḅ baci n kayanyan wa? Nida uza wa yankpusa kpam n ḍa? Shegai a wotsongu n ḍa a kpatsasa yavu ili i gbani.

¹⁴ “Eḍa katyashi ka likimba. Ilyuci i'ya a mai a zuba u masasa a ka fuda a ka sokongu i'ya wa. ¹⁵ A tsu sapa macikalu a kimba ma n kakotsu wa. Shegai a zuwa ma a kashampatsu ka ne, tsara katyashi ki ka wakana aza ḍa a'ari a pini kuwa ki. ¹⁶ Nala kpam dem, i woko katyashi a asu u ama, tsara a wene manyan ma shinga ma ḍe a cikpala Tata u ḍe u ḍa wari a zuba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka Mele

¹⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i wene yavu tuwa ḍa n tuwai tsara n wacinsa Mele ma Musa† ko kpam uwenishike u ntsumate wa. N tuwa n wacinsa i'ya wa, shegai n tuwa ta tsara ili i'ya a danai vi i shadangu. ¹⁸ Mayun ḍa ma tonuko ḍa, ili i'a la ya puwan a Mele mi wa, she a'ayin a ḍa zuba n likimba a kotsoi. Ko ufyani u kenu ko u kenukulu wa la wa puwan wa, she ili i na yi i shadangu. ¹⁹ Adama a nala, gba uza ḍa baci u goroi mele ma kenukulu a asuvu a Mele hal u wenishikei ama a yain dem nala, a ka gonuko yi ta dem uza u kenukulu a tsugono tsu zuba. Shegai uza ḍa baci u tonoi Mele mi mai, u wenishikei ma kpam, wa tsara ta asu u shinga a tsugono tsu zuba. ²⁰ U kana ta utono u Mele ma Kashila u ḍe u lai tyoku ḍa Afarishi n awenishiki a Mele a tsu yan. U la baci nala wa, n tonuko ḍa ya uwa a tsugono tsi wa, ko kenu.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upan

(Luka 12:58-59)

²¹ Yesu doki u danai, “I pana ta ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu i wuna uma u vuma gbani wa,’ kpam ‘U kana ta a kidaga uza ḍa baci dem u wunai uma u vuma gbani ugana.’ ²² Shegai n tonuko ḍa, va yan baci upan n uza u vunu, a ka kidaga vu ta ugana. Vu isa baci uza u vunu “Katengeshi,” a ka banka vu ta a asu u Asheshi a Pige.† Vu tonuko baci uza u vunu “Vari n kalen wa,” vu yan ta evu n u ḍa a ka banka vu a akina† a ḍa bawu a'ari n utyoku.*

²³ “Va baci kushani a kapala ka a asudarakpa† a Kuwa ku Kashila va naka Kashila kune, kute-kute aku vu cibai an uza roku wari n ukuna a kaci ka vunu, ²⁴ asaka ve kune ki a asudarakpa vi, vu ba vu foli uza u nide vi, aku vu gono vu yain kune ku vunu.

²⁵ “Va baci n ukuna n uza roku hal wa banka vu a asu u afada, daraka vu sheshi n eyi tun i'ari a ure kahu i rawa a kuwa ku afada ki. Kawa i rawa baci ḍe, a ka nakangu vu ta a asu u uza u afada. Eyi kpam u naka adagari a ne a banka vu a kuwa ku a'ali. ²⁶ Mayun n tonuko vu, va wuta pini a asu vi wa, she a'ayin a ḍa vu tsupai ili i'ya a ka tono vu gba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka tsishankala

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I pana ta Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu vaku n uka u uza wa.’ ²⁸ N tonuko vu, vu wene baci uka, aku vu bankai uma u vunu n ukuna u gbani, vu yan ḍe la vi tsishankala n eyi a katakasuvu ka vunu. ²⁹ Keshi ka ulyaki ka vunu ka zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu ta tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u ḍa a ka varangu ikyamba i vunu gba a asuvu a akina. ³⁰ Kukere ku ulyaki ku zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi,† kida ka vu varangu! Wa laka vu ta tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u ḍa ikyamba i vunu gba ya uwa a asuvu a akina.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo

(Marku 10:11-12; Luka 16:18)

◇ 5:21 Uwt. 20:13; U.Ml. 5:17. * 5:22 Asheshi, alya nkoshi n pige m aza a Yahuda. Shegai kalen ka pige ka ne pini na ka, uza ḍa baci u yain upan wa bana ta a asu u afada a Kashila a asu u ḍa Kashila n kaci ka ne wa yanka yi afada n ucira. ◇ 5:27 Uwt. 20:14.

³¹ Yesu doki u danai, “I pana t̄a Mele ma Musa ma danai, ‘Uza d̄a baci dem wa pece iyolo n uka u ne, u k̄an̄a t̄a u n̄ak̄a yi tagar̄ada u upece u iyolo.’ ³² Shegai n tonuko d̄a, kotsu vu pecene n uka u vunu wa, shegai u vaku baci n vali roku. Vu ās̄ak̄a yi baci, va zuwa yi t̄a u woko kashankala, nala kpam ko ya baci u zuwa yi, w̄a t̄a n unyushi u d̄a u bidyai uka u uza roku.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsina

³³ Yesu doki u danai, “I pana t̄a kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu kpa d̄a ushad̄angu kazuwamgbani ka vunu wa. U k̄an̄a t̄a vu shad̄angu kazuwamgbani ka vu yain n Magono ma Zuba.’ ³⁴ N tonuko d̄a, kotsu vu tsina n ili i roku a'ayin a d̄a baci ya yan kazuwamgbani wa! Zuba a asu u d̄a Kashil̄a k̄ari ndishi u d̄a. Adama a nala, kotsu vu tsina n zuba wa. ³⁵ Likimba asu u d̄a a'ene a ne a tsu wunvuga d̄a. Adama a nala, kotsu vu tsina n likimba wa. Urishelima ilyuci i Magono ma Pige i'ya, adama a nala kotsu vu tsina n i'ya wa. ³⁶ Kotsu vu tsina n kaci ka vunu wa, kpaci va fud̄a va gonuko kenji ka te ka vunu pun ko dan wa. ³⁷ A'ayin a d̄a baci ya yan kazuwamgbani, ili i'ya i gain vu dana i'ya na koshi, ‘Nala w̄ari,’ ko tani ‘Nala wa.’ Vu dana baci i'ya i lai la, a asu u uza u cingi vi d̄a i wut̄ai.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsupa tsicingi

(Luka 6:29-30)

³⁸ Yesu doki u lyai kapala n kadyanshi, “I pana t̄a ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Uza u fodo baci utoku u ne a keshi, ko u takpa yi kanga, eyi dem a ka fodo yi t̄a keshi ka ne ko takpa kanga ka ne.’ ³⁹ Shegai n tonuko d̄a, kotsu i tsupa ukuna u cingi u d̄a uza roku u yanka d̄a n ukuna u cingi wa. Uza u b̄asa vu baci a kagbaguzu ka ulyaki, kpatal̄aka yi ka ire ki dem. ⁴⁰ Gaawan uza roku u dana t̄a vu nusuka yi, aku u tonuko i uza u afada u wushika yi matogo ma vunu, kotsu vu ās̄ank̄a yi dem kunya. ⁴¹ Kasoje ka māts̄a vu baci vu canka yi ucanga ubana mel u te, canka yi mel u re. ⁴² Uza u folo vu baci ili i roku, vu n̄ak̄a yi. Uza roku u bolo baci akopi ara vunu, vu n̄ak̄a yi.”

Ciga atokulalu

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Yesu doki u danai, “I pana t̄a ili i'ya ama a danai, ‘Ciga uza u karen u vunu, aku vu kovi utokulalu u vunu.’ ⁴⁴ Shegai n tonuko d̄a i cigi atokulalu a d̄e, i yanka uza d̄a baci dem wa yan d̄a mavura gbani-gbani kavas̄u. ⁴⁵ I yan baci nala, ya woko t̄a mmuku n maci n Tata u d̄e d̄a w̄ari a zuba. U tsu zuwa t̄a kaara ka wuta adama a aza a cingi n aza a maci. U tsu ro t̄a mini a asu u aza d̄a a ka yan ili i shinga n aza d̄a a ka yan ili i cingi. ⁴⁶ Nida ya ciga Kashil̄a ka n̄ak̄a d̄a katsupi ka malen ma manyan ma d̄e, i ciga baci aza d̄a a ka ciga d̄a koshi? Ko aza a uwusha u utafa dem nala a tsu yansa! ⁴⁷ Aje a d̄e a d̄a baci ya yansa ka ili i shinga koshi, i lamgbana n ama d̄a a buwai wa. Ko aza d̄a bawu a revei Kashil̄a a tsu yan t̄a dem ili i shinga a asu u aje a le. ⁴⁸ Adama a nala, u k̄an̄a t̄a i woko ushad̄angi, tyoku d̄a Tata u d̄e u zuba w̄ari ushad̄angi.”

6

Uwenishike u Yesu a kaci ka kune

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kiranai a'ayin a d̄a ya yan ili i shinga, kotsu i yain i'ya adama a d̄a ama a ka wene i'ya a cikpala d̄a wa. I yan baci nala, ya tsara katsupi ka malen ma manyan ma d̄e a asu u Tata u d̄e uza d̄a w̄ari a zuba wa.

² “Va ne baci aza a unambi kune, kotsu vu ful̄a ukakaci tsara ama a pana a reve i'ya va yan wa, tyoku d̄a aza a maci a kaban a tsu yansa a agata a Kashil̄a n ire tsara ama a n̄ak̄a le karinga.” Mayun n tonuko d̄a, aza a maci a kaban a nala yi a tsara d̄e katsupi ka malen ma manyan ma le. ³ A'ayin a d̄a baci va ne aza a unambi kune, vu yain ka usokongi,

◇ 5:33 Adkp. 19:12; Mkc. 30:2; U.Ml. 23:21. ◇ 5:38 Uwt. 21:24.

tsarā kukere ku ugula ku reve ili i'ya kukere ku ulyaki ka yan wa. ⁴ Naḱa kune ku vunu usokongi, Tata u vunu, uza ḁa u revei ili i'ya i'ari usokongi, wa naḱa vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

*Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu
(Luka 11:2-4)*

⁵ Yesu doki u danai, “A'ayin a ḁa baci ya yan kvasu, i woko tyoku u aza a maci a kaḁan wa! A tsu ciga ta a shamgba a agata a Kashila n ire a yain kvasu tsara ama a wene le. Mayun n tonuko ḁa, a tsā ḁe katsupi ka malen ma manyan ma le. ⁶ A'ayin a ḁa baci va yan kvasu, uwa a asuvu a kunu ku vunu vu gidaku utsutsu. Vu yain kvasu ubana a asu u Kashila Tata u vunu uza ḁa wari a asu u usokongi u nala vi. Tata u vunu uza ḁa wa wene ili i'ya va yan usokongi, wa naḱa vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.

⁷ Va yan baci kvasu, kotsu vu woko tyoku u ama ḁa bawu a revei Kashila wa. A la ta uyan kadyanshi ka bawu kari n kalen. N a dani Kashila ka panaka le adama a kakuma ka kadyanshi. ⁸ Kotsu i woko tyoku u le wa. Tata u ḁe u reve ta ili i'ya ya ciga kahu gbam i weci yi.

⁹ “Ya yan baci kvasu, i vasi naha:

“Tata u tsunu uza ḁa wari a zuba.
A kirana n kala ka vunu n uwulukpi.

¹⁰ Tsugono tsu vunu tsu tuwa.

Asaka a yain ili i'ya va ciga a yain a likimba,
tyoku ḁa a ka yansa i'ya a zuba.

¹¹ Ne tsu ilikulya i ara.

¹² Vu cimbusuka tsu unyushi u tsunu,
tyoku ḁa tsu tsu cimbusuka aza ḁa a tsu nusuka tsu.

[¹³ Kotsu vu asaka tsu tsu rukpa a ukondo wa,
shagai vu wauwa tsu a asu u uza u cingi vi.']*

¹⁴ “Mayun ḁa, vu cimbusuka baci ama unyushi u cingi u le, Tata u vunu u ḁa wari a zuba wa cimbusuka vu ta dem. ¹⁵ Shegai vu cimbusuka baci ama wa, Tata dem wa cimbusuka vu unyushi u cingi u vunu wa.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kakuli

¹⁶ Yesu doki u danai, “Ya yan baci kakuli, kotsu i wenike kadambula tyoku ḁa aza a maci a kaḁan a tsu yan wa. A tsu gacuwunsa ta a'eshi a le tsara ya dem reve an a ka yan kakuli. Mayun n tonuko ḁa, aza a maci a kaḁan a nala yi a tsā ḁe katsupi ka malen ma manyan ma le. ¹⁷ Shegai va yan baci kakuli, vu zadi kenji ka vunu aku vu sawa a'eshi. ¹⁸ Adama a nala, uza wa la wa reve an va yan kakuli wa, she Tata koshi, uza ḁa bawu tsa wene. U reve ta gba ili i'ya i'ari usokongi, aya kpam wa naḱa vu katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

*Utsari a zuba
(Luka 12:33-34)*

¹⁹ Yesu doki u danai, “Zuwukai kaci ka ḁe utsari a likimba wa. Kpaci karan n urumgba wa nangasa ta u ḁa, kpam aboki a ka tasa ta a uwa a yain uboki. ²⁰ Shegai zuwukai kaci ka ḁe utsari a zuba, a asu u ḁa bawu wa rumgba ko tani karan ka nangasa, kpam aboki a ka fuda a ka yan uboki wa. ²¹ Asu u ḁa baci utsari u ḁe wari, nte dem katakasuvu ka ḁe ka rongo ḁe.

Macikaluma ikyamba

²² “A'eshi a'a ta tyoku u macikaluma ikyamba. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu dem ya shadangu ta n katyashi. ²³ Shegai a'eshi a vunu a lobono baci wa, ikyamba

* **6:13** Akorongi a cau a roku aza ḁa a purai a tagarada u Matiya a korongu ta idani i “Kpaci tsugono n ucira n tsupige tsu vunu tsa ubana. Ami.”

i vunu ya shadangu ta n karimbi. Katyashi ka kari a asuvu a vunu ka karimbi ka baci, va ta a asuvu a karimbi ka pige.

Kashila n utsari
(Luka 16:13)

²⁴ “Vuma wa la wa gbashika azakuwa a re wa. Kpaci wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kabolo n utsari wa.”

Kotsu i dambula wa
(Luka 12:22-31)

²⁵ Yesu doki u danai, “N tonuko da, kotsu i yain kadambula adama a ilikulya n ili i'ya ya so kotsu i rongo n uma wa. Kotsu i yain kadambula adama a ili i'ya ya uka a ikyamba i de wa. Uma u la ta ilikulya, ikyamba kpam i la ta aminya. ²⁶ Webelei ve nnu n zuba! A tsu ce wa a tsu kapa tani wa. A'a na mpon ko kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala, Tata u zuba u tsu lyatangu le ta. I reve i lai nnu kalen cika wa? ²⁷ Ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma a ulapa u uwule u te adama a kadambula?”

²⁸ “Nda i zuwai i'ari kadambula adama a aminya? Webelei tyoku da apalu a mete a tsu gbonguro. A tsu yan manyan wa, a tsu jilaka kaci ka le aminya wa. ²⁹ Shegai n tonuko da, ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a da a lobonoi tyoku u a le wa. ³⁰ Kashila ka fuda baci ka guba apalu a mete a da a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Ya fuda ta ya wushuku an Kashila ka guba da. Kotsu i rongo n upityanangu u kenu wa.

³¹ “Kotsu i dambula i dana, ‘Nda tsa lya?’ ko ‘Nda tsa so?’ ko ‘Nda tsa uka?’ ³² Ama da bawu a revei Kashila alya a tsu dambula n ili i nala yi koshi. Tata u de u zuba u reve ta ya ciga ili i nala yi gba. ³³ Ili i'ya i gain i gita i zami i'ya tsugono tsu Kashila† n ili i'ya wa ciga. Aku ili i'ya i buwai dem a ka naka da ta. ³⁴ Kotsu i dambula adama a nakpan wa, kpaci nakpan wa ta n kadambula ka kaci ka ne. Kain dem ka ta n kadambula ka ne.”

7

Iyanka uza afada wa
(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kotsu i yanka uza u afada wa, adama a da Kashila ka yanka da dem. ² Kakundatsu ka i yankai aza a de afada, ka dem a ka yanka manyan tyoku da eda dem i yain.

³ “Nda i zuwai vu wenei macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku bawu vu wenei kagbukulu ka kari a keshi ka vunu? ⁴ Nida va fuda va tonuko yi, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? ⁵ Avu uza u maci u kaban, gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu. Aku vu fuda vu wene kpam vu takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu.

⁶ “Kotsu i naka nshe ili i'ya i'ari i Kashila wa. A ka fuda ta a yiralakpa a lumusa da. Kotsu i vutala igbegu i ikebe a kapala ka mburusunu wa, kpaci a ka kpatsa ta i'ya.”

Folusoi, bolusoi, kudusai utsutsu
(Luka 11:9-13)

⁷ Yesu doki u danai, “Rongoi ufolo, a ka ne da ta i'ya i foloi vi. Rongoi ubolo ili i'ya ya ciga, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, Kashila ka zuwa ta a giduwuka da utsutsu vi. ⁸ Adama a nala, gba uza da baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Uza da baci kpam u boloi, wa tsara ta. Kpam ama a lya baci kapala n ukudusa utsutsu, Kashila ka giduwuka le ta.

⁹ “Uza wa la a asuvu a de maku ma ne ma folo yi burodi, aku u naka yi katali? ¹⁰ Ko tani u foli yi kadan, aku u naka yi kali? ¹¹ Eda aza a unyushi u cingi, i tsu naka baci mmuku n de ili i shinga, bele Tata u de uza da wari a zuba uza u shinga, wa naka ta ili i shinga a

asu u uza ɗa baci dem u folo yi. ¹² Yankai ama tyoku ɗa dem ya ciga a yanka ɗa. Kalen ka Mele ma Musa n uwenishike u nsumate u ɗa gai la vi.”

Utsutsu u kenu
(Luka 13:24)

¹³ Yesu danai, “Uwai a tsugono tsu Kashila a utsutsu u kenu. Kpaci utsutsu n ure u ɗa u tsu banka a akina wa ta n upeti cika, kpam u lobono ta nwalu. Ama ushani a ɗa a tsu wala pini. ¹⁴ Shegai utsutsu u utsara uma u kenu u ɗa, ure vi kpam u wuyana ta nwalu. Ama ɗa a ka wala pini a'a ushani wa.”

Madanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kiranai na nsumate n kaɓan. Aza ɗa a tsu tuwa ara de yavu ncon, shegai a asuvu a le a'a ta n tsicingi yavu nleweni. ¹⁶ Ya fuda ta ya reve le a icun i manyan ma le, tyoku ɗa i tsu reve madanga a ilimaci i ne. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa. ¹⁷ Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpam ma tsu matsa ta ilimaci i cingi. ¹⁸ Madanga ma shinga ma tsu matsa ilimaci i cingi wa, nala kpam madanga ma cingi ma tsu matsa ilimaci i shinga wa. ¹⁹ Ama a tsu kapa ta madanga ma ma kpaɗai unaka ilimaci i shinga a varangu ma a asuvu a akina. ²⁰ Nala kpam dem ya fuda ya reve ama a icun i manyan i le.”

“N reve ɗa wa ko kenu!”
(Luka 13:25-27)

²¹ Yesu doki u danai, “Gba aza ɗa a ka isaɓa mu Asheku, Asheku ɗa a ka uwa a tsugono tsu zuba wa. Ama ɗa koshi a ka uwa a tsugono tsi alya aza ɗa a ka yansa ili i'ya Tata u va u zuba wa ciga. ²² Kain ka afada, ama a ka isa mu ta Asheku a le, a dana, ‘Tsu yan ta kuɓari a asuvu a kala ka vunu, kpam tsu wutukpusa ta ityoni i cingi n kala ka vunu, tsu yansai kpam ikunesavu ushani.’ ²³ Aku n wushunku le, ‘N reve ɗa wa ko kenu, banka numu dan, eda aza a uyansa ukuna u cingi!’ ”

Amai a a'uwa ama a re
(Luka 6:47-49)

²⁴ Yesu danai, “Uza ɗa baci dem u panai kadyanshi ka va wa yan manyan n ka, wa ta tyoku u kamai ka kari n ugboji, uza ɗa u taɗangi kuma ku ne a katali ka upeti. ²⁵ An a roi mini ma pige, agata a shadangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, shegai ka ku rukpa wa, kpaci u ma ta ka a katali ka upeti.

²⁶ “Shegai uza ɗa baci dem u panai kadyanshi ka va, aku u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku katengeshi ka ka mai kuwa ku ne a kayala. ²⁷ A'ayin a ɗa a roi, agata a shadangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, aku ku wasai.”

Ucira u Yesu
(Marku 1:22; Luka 4:32)

²⁸ A'ayin a ɗa Yesu kotsoi kadyanshi ki gba, aku kakuma ka ama ki kari uyan majiyan ma uwenishike mi. ²⁹ Wa tyoku u awenishiki a Mele wa, shegai u wenishike ta yavu uza ɗa wari n ucira.

8

Yesu tanasai makutu
(Marku 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ A'ayin a ɗa Yesu cipai a masasa mi, aku kakuma ka ama ka tono yi. ² Kute-kute vuma roku uza ɗa wari makutu u tuwai u kudangi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, vu wushuku baci, tanasa mu.”

³ Yesu barakpai kukere ku ne u sawa yi, u danai, ‘N wushuku ta, tana.’ Kute-kute tsukutu tsi tsu asaka yi. ⁴ Yesu rono yi atsuvu, ‘Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu bana a asu u katarakpif u wene vu, aku vu naka kune ku Mele ma Musa ma danai ama da baci a tana a naka. Nala wa wenike ta ama an n tansa vu.’

Yesu tansai kagbashi ka katigi
(Luka 7:1-10)

⁵ Aku Yesu banai a Kafarnahum. An u uwai a ilyuci yi, katigif ka asoje a Roma ka roku ka cina yi u folo yi u ganga yi. ⁶ Katigi ki ka danai, ‘Asheku, ma ta n kagbashi ka ka pana ikyamba, wa ta de a kuwa nvain bawu wa fuda wa wala. Ma balala mi ma ma foro yi wa wa.’

⁷ Yesu danai, ‘Ma bana ta n tansa yi.’

⁸ Katigi ki ka wushuki, ‘Asheku, mpa n rawa vu tuwa a kuwa ku va wa, shegai yan kadyanshi koshi tsara kagbashi ki ka tana. ⁹ Azapige a asoje a da pini aza da a tsu tonuko mu ili i'ya ma yan, mpa kpam ma ta n asoje a da n tsu tonuko ili i'ya a ka yan. N tsu tonuko ta uza u na, ‘Wala,’ aku u wala. N tonuko kpam uza u nide, ‘Tuwa,’ aku u tuwa. N tonuko kpam kagbashi, ‘Yan naha,’ aku tani u yain. N reve ta udani u vunu wa ta dem n ucira.’

¹⁰ An Yesu panai nala, aku u yain majiyan. U tonukoi aza da a ka tono yi vi, ‘Mayun n tonuko da, upityanangu u na vi u la ta gba upityanangu u da n wenei a uyamba u Isara'ila. ¹¹ Ama ushani a ka wuta ta a kasana n kalivi a dusuku a lyai ka bolaro n Ibrahi, n Ishaku, n Yakubu a tsugono tsu zuba. ¹² Shegai aza da a'ari a gain a yain pini a tsugono tsi, a ka vutala le ta a asuvu a karimbi. Pini da a ka sa n ulumusa u a'anga.’

¹³ Aku Yesu tonukoi katigi ki, ‘Wala vu bana a kuwa, kagbashi ka vunu ka tana ta tyoku da vu pityanangi vi.’ Pini a asuvu a ulapa u uwule u nala vi u da kagbashi ki ka tana.

Yesu tansai ama ushani
(Marku 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ Pini nala, Yesu banai a kuwa ku Bituru, aku u wenei mma u uka u Bituru vi nvain n usudugbi u ikyamba. ¹⁵ Aku u sawa yi kukere, pini nala, ma balala mi ma asaka yi, u yangai u gita yi ufo busuko ilikulya.

¹⁶ An kuvuli ku yain, ama a tukusoi Yesu aza a ityoni i cingi. N udani u da koshi u tsu wutukpa ityoni i cingi yi aku i asaka le. U tansa dem gba aza a mballa. ¹⁷ U yansa ta ili i na yi tsara a shadangu udani u Ishaya matsumate u da u danai, ‘U takpai mballa n tsunu, kpam u takpa tsu upana u ikyamba u tsunu.’ ♦

Ama a ka ciga a toni Yesu
(Luka 9:57-62)

¹⁸ An Yesu wenei kakuma ka ama ka kyawan yi, aku u tonukoi atoni a ne a wala a pasamgbana kushiva ki a gono a upashi u nide. ¹⁹ Kawenishiki ka Mele ka tuwai ara ne, u danai, ‘Kawenishiki, ma tono vu ta a asu u da dem va bana.’

²⁰ Yesu tonuko yi, ‘Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpam a'a ta n ikinda i le. Shegai Mpa Maku ma Vuma ma n kuwa ku kaci ku va wa, kpam ma gbam n a asu u uwunvugusa wa.’

²¹ Aku uza roku a asuvu a atoni a Yesu, u tonuko yi, ‘Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va.’

²² Shegai Yesu tonuko yi, ‘Tono mu, asaka akushe a cidangu atoku a le akushe.’

Yesu vakunki abali
(Marku 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Yesu uwai a kpatsu ka bolaro n atoni a ne a ka pasa kushiva. ²⁴ Aku uwule u pige u yangai pini a kushiva ki, abali kpam a ka gbadasa kpatsu ki hal ka ciga ushumbugu.

Shegai Yesu pini nvain wa lavuta. ²⁵ Aku atoni yi a banai ara ne a 'yangasa yi n a salasi, "Asheku, wauwa tsu! Tsa shumbugu de!"

²⁶ U wushunku le, "Ndya i zuwai i panai uwonvo naha? Eda aza da upityanangu u de u gusai." U 'yangai u banai uwule n abali yi, aku asu vi padai kuwin.

²⁷ Atoni yi a gitai majiyan n a wecemgbeni, "Ucun u vuma u eni u da na vi, hal uwule n abali dem a ka panaka yi?"

Yesu tanasai ama a re aza a ityoni i cingi

(Marku 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ An Yesu rawai a upashi u kushiva a ka bon ka uyamba u aza a Garasa, ama roku ama a re aza da a'ari n ityoni i cingi a tuwai ara ne. Ama a na yi a asu u asaun a da a tsu ronguso, kpam uza u tsu fuda u wala pini a ure vi wa adama a tsicingi tsu le. ²⁹ Aku a gitai yi usalasa n a dansi, "Ndya i zuwai va damgbarasa tsu, avu Maku ma Kashila? Vu rawa vu zuwa tsu tsu pana ikyamba bawu a'ayin a da Kashila ka danai a yain wa."

³⁰ Evu n asu vi, ushiga u mburusunu u da pini wa lina. ³¹ Ityoni i cingi yi a foloi Yesu, a danai, "Vu wutukpa tsu baci a asuvu a ama a na yi, vu asaka tsu tsu uwa a asuvu a mburusunu n nala mi."

³² Aku u tonuko le, "Walai!" Ityoni i cingi yi a asakai ama yi a ba a uwai a asuvu a mburusunu mi. Pini nala, mburusunu mi gba a sumai a uwai a kushiva a kuwai pini.

³³ Aliniki yi a sumai a banai a ilyuci a tonukoi ama ili i'ya i gitai, ka'olo n ili i'ya i gitai n ama a re aza a ityoni i cingi yi. ³⁴ Aku ama a ilyuci yi gba a wutai a ba a cinai Yesu, an a wene yi, a folo yi u asanka le uyamba u le.

9

Yesu tanasai kawunu

(Marku 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Yesu uwai a kpatsu, aku u gonoi a ilyuci i ne. ² An u rawai pini, ama roku a tuko yi kawunu nvain a kajiba. An u wenei upityanangu u ama da a canga yi vi, aku u tonukoi kawunu ki, "Maku, gbama asuvu, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

³ Aku awenishiki a Mele a roku a ka dansa utyoku u le, a danai, "Vuma na wa yan kadyanshi yavu aya Kashila!"

⁴ Yesu tani u reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u wece le, "Nida ya yan uyawunsa u tsicingi a asuvu a atakasuvu a de? ⁵ Ndya i lai shana da a ka dana, 'A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu,' ko 'Yanga vu wala?' ⁶ Shegai ma wenike da ta an Mpa Maku ma Vuma mari n ucira a likimba u da ma cimbusa unyushi u cingi." U tonukoi kawunu ki, "Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa." ⁷ Aku vuma vi u 'yangai u laza a kuwa. ⁸ An ama yi a wenei nala, aku a ka yan majiyan kpam a cikpai Kashila an u nakai uza roku ucun u ucira u na.

Yesu isai Matiyu

(Marku 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ An Yesu asakai asu vi, aku u wenei vuma roku uza u kala Matiyu ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Aku u tonuko yi, "Tono mu." U 'yangai u tono yi.

¹⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a tuwai a ka lya ilikulya a kuwa ku Matiyu. Awushi a utafa n aza a unyushi a tuwai a bolomgbonoi pini a asu vi ushani. ¹¹ An Afarishi a wenei nala, aku a wecei atoni a ne, "Ndya i zuwai kawenishiki ka de ka lya ka'olo n icun i ama a na?"

¹² An Yesu panaka le, aku u wushunku le, "Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a m'ala. ¹³ Walai i ba i rotsongusu kalen ka Tagarada u Kashila u da u danai, 'N u da ya yanka mu ufarakpa, n la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de.' N tuwa adama a da ma isa aza a maci a tono mu wa, shegai aza a unyushi u cingi." ◇

Keci a kaci ka kakuli
(Marku 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Kain ka te, atoni a Yahaya Kalyuᅇugi a tuwaj ara Yesu a wece yi, “Nida atsu n Afarishi tsa yansa kakuli, shegai atoni a vunu a ka yansa wa?”

¹⁵ U wushunku le, “Aje a valisavu a ka namgba katsuma a'ayin a da wari kabolo n ele wa. Shegai a'ayin a'a ta utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli.

¹⁶ “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki ka pada ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara. Hal gbam u lai ukara u cau vi. ¹⁷ Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, aku mini ma cinwi mi ma wotsongu. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu. Pini nala, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka lobono ta.”

Makere ma ma kuwai n uka uza u mbala
(Marku 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ An Yesu wari a kadyanshi, aku uzapige u kagata ka Kashila u tuwaj ara ne, u kudangi a kapala ka ne u danai, “Maku ma va makere ma kuwa de gogo-na. Vu tuwa baci vu tafanku yi kukere wa 'yanga ta.” ¹⁹ Aku Yesu n atoni a ne a 'yangai a tono yi.

²⁰ Uka da wa lala mpasa hal ayen kupa n a re u tuwaj a kucina ku Yesu, aku u sawai kaletsu ka kunya ku ne. ²¹ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, u danai, “Ko kunya ku ne ka baci n sawai koshi, ma tana ta.”

²² An Yesu kpatalai u wene yi, aku u danai, “Uka, gbama asuvu, upityanangu u vunu u tanasa vu de.” Kute-kute aku uka vi u tana.

²³ An Yesu rawai a kuwa ku uzapige ki, aku u wenei a ka fulusa ugbali u ukpa n ama ushani a ka sa. ²⁴ Aku u tonuko le, “Ya dem wuta. Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi!” Shegai ama yi a ka dosuso yi idyoshi i magori. ²⁵ An a wutukpai ama yi, aku Yesu banai a asu u da makere mi mari nvain. U kana kukere ku ne, aku u makere mi ma 'yangai.

²⁶ Pini nala, alabari a ne a tamburai ko nte wa a asuvu a uyamba vi.

Yesu tanasai arumba ama a re

²⁷ An Yesu asakai asu vi, eyi pini n u wali, aku arumba ama a re a gita yi utono n a salasi, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a tsunu!”

²⁸ An u uwai a kuwa, aku arumba yi a tuwaj ara ne. U wece le, “I wushuku ma fuda ma zuwa da i fuda i wene?”

A wushuki, “Eye, Asheku.”

²⁹ Aku u sawai a'eshi a le, u danai, “Adama a upityanangu u de, nala wa woko.”

³⁰ Kute-kute a'eshi a le a kukpai a wenei asu. Shegai u rono le atsuvu cika u danai, “I tonuko uza ukuna u na vi wa.” ³¹ Shegai a tamburai uyamba vi gba n a yanyi alabari a ne.

Yesu tanasai kabebe

³² Ama a re yi n a lazi, aku ama roku a doku a tukoi Yesu kabebe, uza da ityoni i cingi i kana i bishinka yi kadyanshi. ³³ An u wutukpai ityoni i cingi yi, aku vuma vi u yain kadyanshi. Aku kakuma ka ama ki ka yan majiyan, a danai, “Kotsu tsu wene ukuna a Isara'ila naha wa.”

³⁴ Shegai Afarishi a danai, “Magono ma ityoni i cingi ma ma naka yi ucira u uwutukpa le.”

Yesu panai asuvayali a ama
(Marku 1:39; Luka 4:44)

³⁵ Yesu kyawunsa ta gba ilyuci n une n u wenishiki a agata a Kashila n u yanyi kuɓari ku tsugono tsu Kashila. U tanasa ta dem aza a mbala icun kau-kau n aza da a ka pana iyamba. ³⁶ An u wenei kakuma ka ama kari udoku n ka doki, aku katakasuvu ka ne ka

shadangi n asuvayali, kpaci a dambula ta cika kparam ubanga wa la wa. Tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari. ³⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, "Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. ³⁸ Adama a nala, foloi Magono ma Zuba uza u manyan ma ukapa mi u tuko aza a ukapa, a yanka yi manyan ma ukapa mi."

10

*Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Marku 3:13-19; Luka 6:12-16)*

¹ Yesu isai atoni a ne kupa n ama a re, u naka le ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi a tanasa kparam aza a mbala.

² Uza u kagita aya Simo uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu utoku u ne eyi dem kasukit ka. Nala dem Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya. ³ N Filibu, n Balamawu, n Toma, n Matiyu kawushi ka utafa, n Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu ele dem asuki a da. ⁴ Aza da a buwai vi alya Simo Ziloti,* n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

*Yesu suki Kupanamere vi
(Marku 6:7-13; Luka 9:1-6)*

⁵ An Yesu suki Kupanamere† vi, u tonuko le ta ili i na yi, "Kotsu i bana a asu u Awulawa ko tani i uwa a ilyuci i Samariya† wa. ⁶ A asu u aza a Isara'ila koshi da ya bana, kpaci tyoku u ushiga u nlala n da n puwain da a'ari. ⁷ A'ayin a nwalu yi, i tonusuko le tsugono tsu zuba tsu yan de evu. ⁸ I tanasa aza a mbala, i yangasa akushe, i tanasa aza da a'ari n tsukutu, kparam i wutukpa ityoni i cingi. Gbani da i wushai, nala kparam dem ya naka bawu a tsupa da. ⁹ Kotsu i bidya ikebe ko zinariya, ko azurufa ko tani urim u shili wa. ¹⁰ Kotsu i bidya kasan ko matogo ma ire, ko akpata, ko kalangu wa. Ama da ya banga vi a ka naka da ta ili i'ya ya ciga.

¹¹ "A ilyuci i'ya baci dem i uwai, i zami vuma u maci i rongo pini a kuwa ku ne hal ubana a'ayin a da ya laza. ¹² A'ayin a da baci ya uwa a kuwa, i dana, 'Azakuwa, ndishi n shinga n rongo n ada.' ¹³ Ama yi a wusha da baci, asaka ndishi n shinga n de n rongo pini. Shegai a wusha da baci wa, asaka ndishi n shinga mi n gono da. ¹⁴ Kparam kuwa ko tani ilyuci i'ya baci i uwai aku a 'yuwan da uryabusa ko a 'yuwan da upanaka, kapatsai kabuta ka a'ene a de i asaka asu vi. ¹⁵ Mayun n tonuko da, kain ka afada, Kashila ka pana ta ama a Sodom† n Gomora† asuvayali cika hal a lai tyoku da wa pana ama a ilyuci i nala yi!"

*Upana u ikyamba u da wa tuwa
(Marku 13:9-13; Luka 21:12-17)*

¹⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Mpa na ma suku da tyoku u ncon a mere ma nleweni. I woko aza a ugboji tyoku u kali, kparam i woko aza da a'ari yuwu tyoku u a'adya. ¹⁷ She i kirana, kpaci a ka kana da ta a banka da a asu u Asheshi a Pige, a bawan da a asuvu a agata a Kashila. ¹⁸ A rono da ubana a kapala ka igomuna na ngono, kpaci eda atoni a va a da. Nala wa woko ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va kparam hal likimba u reve n ka. ¹⁹ Shegai a'ayin a da baci a kana da vi, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana ko tani tyoku da ya dana i'ya wa. A'ayin a nala yi Kashila ka naka da ta ili i'ya ya dana. ²⁰ Shegai kadyanshi ka ya dansa vi ka de ka wa, Kulu ku Tata u de ka ka dansa a asuvu a de.

²¹ "Ama a ka neke ta atoku a le a wuna le. Nala dem isheku ya yanka mmuku n le. Mmuku kparam n yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le. ²² Ama gba a ka 'yuwan da ta adama a kala ka va. Shegai gba ama da baci dem a pityanangi hal ubana a makorishi, a ka wauwa le ta. ²³ Ilyuci i'ya baci dem ama a 'yuwan da, i daraka i bana a ilyuci i roku.

* **10:4** Kalen ka kala ka Ziloti ka uza da wari n maluwa ma uyan ili cika.

Mayun n tonuko ɗa, kahu i kyawan ilyuci ilyuci i Isara'ila gba, Maku ma Vuma ma tuwa ta.

²⁴ “Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa, ko tani kagbashi ka lai uzakuwa u ne wa. ²⁵ U rawa ta da karotsongishi ka woko tyoku u kawenishiki ka ne, kagbashi kpam ka woko tyoku u uzakuwa u ne. A isa baci Mpa uza da mari uzakuwa, ‘Magono ma ityoni i cingi;’ wata, Ba'alzabu,† eda aza a kuwa a va tani ndya a ka isa da?”

*Uza da u gain a pana uwonvo
(Luka 12:2-7)*

²⁶ Yesu danai, “Panai uwonvo u ama a nala yi wa, kpaci ili i'ya baci dem i'ari usokongi gogo-na ama a ka tuwa ta a ka reve i'ya. ²⁷ N tonuko da ta ukuna u na vi a karimbi, shegai ma ciga ta i tonuko le i'ya a katyashi. Ili i'ya baci ya pana ma dansa n tsubini a atsuvu a de, i dana i'ya cika a zuba u kukpa ama a pana.

²⁸ “Kotsu i pana uwonvo u aza da a ka wuna da wa. Ikyamba i de i'ya koshi a ka wuna, shegai a ka sawa uma u de wa. Kashila ka koshi ya pana uwonvo, kpaci aya uza da wa fuda wa nangasa gba uma n ikyamba a akina. ²⁹ Mberikele n re n da a tsu denge kanini ka te,† shegai gba n nala, ma te ma la ma kuwa bawu Tata u de u revei n ma wa. ³⁰ Kashila ka reve ta gba ko kenji ka yain ka kari a kaci ka vunu. ³¹ Adama a nala kotsu i pana uwonvo wa, kpaci tsupige tsu de tsu la ta tsu mberikele ushani.

*Tonuko ama ukuna u Kawauwi
(Luka 12:8-9)*

³² “Uza da baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u da a kapala ka ama, mpa dem ma tonuko ta Tata u va u zuba uza nala vi katonit ka va ka. ³³ Shegai vu 'yuwan mu baci, mpa kpam ma tonuko ta Tata u va u zuba avu uza u va da wa.”

*Ndishi n shinga n da n tukoi wa
(Luka 12:51-53; Luka 14:26-27)*

³⁴ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de i dana ndishi n shinga n da n tukoi a likimba wa. N tuwa tsara n tuko ndishi n shinga wa, shegai kushulu. ³⁵ N tuwa ta n ‘zuwa uza u yain tsilala n asheku a ne, makere ma yain tsilala na mma u ne, kajene kpam ka yain tsilala n anuku a le. ³⁶ Atokulalu a ka yan ta pini a asuvu a kumaci ku de!’ ♦

³⁷ “Gba aza da baci a lai uciga asheku n anuku a le kapala na mpa, a ratsa a woko atoni a va wa. Gba aza da baci a ka ciga mmuku n le kapala na mpa, a ratsa a woko atoni a va wa. ³⁸ Vu canga baci mawandambani† ma vunu vu tono mu wa, vu ratsa vu woko katonika va wa. ³⁹ Gba uza da baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Uza da tani u nambai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u da.”

*Katsupi ka malen ma manyan ma
(Marku 9:41)*

⁴⁰ Yesu danai, “Uza da baci dem u wusha da, mpa u wushai. Uza da baci kpam u wusha mu, u wusha ta uza da u suku mu. ⁴¹ Uza da u wushai matsumate adama a da matsumate mi ma yanka yi kadyanshi ka Kashila, Kashila ka naka yi ta katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n matsumate mi. Uza da baci kpam u wushai vuma u maci adama a da vuma u nala vi wari uza u maci, a ka naka yi ta katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n vuma u maci nala vi. ⁴² Uza da baci u nei katonika kenu ka va mako ma mini adama a da wari katonika va, mayun n tonuko da, vuma u nala vi wa tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne.”

† 10:29 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ♦ 10:36 Mik. 7:6.

11

Yesu n Yahaya Kalyubugi (Luka 7:18-35)

¹ An Yesu kotsoi utonuko Kupanamere yi ukuna u na vi, aku u ƙaƙai a asu vi u banai a ilyuci a asuvu a Galili tsarar u wenishike u yain kƙam kuƙari.

² Yahaya Kalyubugi wa ta a asuvu a kuwa ku a'ali. An u panai ili i'ya Kirisiti wa yansa, aku u suki atoni a ne a roku ama a re. ³ A ba a wece yi, "Ada uza da wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?"

⁴ U wushunku le, "Walai i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei n ili i'ya i panai. ⁵ Arumba a wene ta, awunu kƙam a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe kƙam a 'yangai a gonoi n uma. A yanka ta aza a unambi kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga. ⁶ Kashila ka zuwuka ta uza da bawu u 'yuwan mu adama a ili i'ya n yain una u shinga."

⁷ An atoni a Yahaya a lazai, aku Yesu gitai uyanka ama yi kadyanshi ka Yahaya, u danai, "An i banai a kakamba ki, ucun u vuma u eni u da i banai uwene? Wa tyoku u asomini a da uwule u tsu purusa a asu u da baci dem u lapanai? ⁸ Ucu u vuma u eni u da i banai uwene? Vuma da u ukai aminya a ikali? Aza da a tsu uka aminya a ikali a a'eibile a ngono a da a'ari. ⁹ Ya i banai uwene? Matsumate ma? Eye. N tonuko da u la ta matsumate. ¹⁰ Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne, "Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, uza da wa lapuluka vu ure." ◇

¹¹ "Mayun n tonuko da, Yahaya Kalyubugi u la ta gba uza da baci wari n uma. Shegai uza u kenukulu gba a asuvu a tsugono tsu zuba u la yi ta. ¹² Ili i'ya i bidyai a'ayin a da Yahaya Kalyubugi tuwai hal utuwa gogo-na, tsugono tsu zuba tsarar ta udoku ucira, kƙam ya dem wa modono ta tsarar u uwa tsa.* ¹³ Gba ntsumate n Mele ma Musa a dana ta ukuna u tsugono tsu Kashila hal utuwa a'ayin a Yahaya. ¹⁴ I wushuku baci n ele, Yahaya vi aya Iliya matsumate ma ya vana vi. ¹⁵ I'a baci n atsuvu, panai!

¹⁶ "Nida ma dansa ukuna u ama a gogo-na? Nda a rotsoi? A'a ta tyoku u mmuku n da mari ndishi a kuden, n a ikambani,

¹⁷ "Tsu fulaka da ta ugbali, shegai i 'yuwain kuje! Tsu shipuka da ushipa u ukpa, shegai i sa wa!"

¹⁸ "An Yahaya tuwai, u lafa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, 'Wa ta n ityoni i cingi!' ¹⁹ Shegai an Mpa Maku ma Vuma ma lya na n soyi, aku i danai, 'Kalyai ka n kasoi, kƙam kaje ka aza a uwusha u utafa n aza a unyushi u cingi ka.' Ugboji u tsu wenike ta kaci ka ne a asu u manyan ma maci ma u tsu yansa."

Yesu bongoi ama (Luka 10:13-15)

²⁰ A ilyuci i'ya Yesu yansai ikunesavu i ne cika, ama yi a 'yuwan ta ukpatala a gono a asu u Kashila. U gitai le ubongo, ²¹ "Ter de, aza a Korasinu! Ter de, aza a Besaida! A da baci ikunesavu i'ya n yain a asuvu a de i'ya n yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A uka ta akashi a rongoi a upoluso kakomo, tsarar a wenike an a kpatalai a ƙaƙai unyushi u cingi u le! ²² N tonuko da, kain ka afada, Kashila ka laka ta uyanka ama a Taya n Sida ajebigi kapala n ada! ²³ Eda kƙam aza a Kafarnahum, 'yangasa da wa a ka 'yangasa da a zuba? A ka vutala da ta a asuvu a akina! A da baci ikunesavu i'ya a yain ara de i'ya a yain a Sodom, an wari wa buwa ta pini hal n gogo-na. ²⁴ N tonuko da, kain ka afada, Kashila ka pana ta iyali i Sodom kapala n ada!"

◇ 11:10 Mal. 3:1. * 11:12 Ure u roku u da va reve udani u aza a Heline vi u da: "ƙƙam aza a cingi a ka shilakanaka tsa tsarar a wushi tsa n ucira."

*Yesu nakai ama uwunvuga
(Luka 10:21-22)*

²⁵ A'ayin a nala yi, Yesu danai, “Tata, Magono ma zuba n likimba, n cikpa vu ta, kpaci vu sokongu ta ukuna u na vi a asu u aza a ugboji n arevi, shegai vu wenikei u da a asu u aza da bawu a revei ili. ²⁶ Tata, nala vu wenei u gain vu yain!

²⁷ “Tata u va u naka mu ta ili yi gba. Uza wa la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Kpam uza wa la u revei Tata vi wa, she Maku mi n uza da Maku mi ma dangasai u tonuko.

²⁸ “Tuwai ara va, gba de aza da a wowoi n ucanga wa araji, ma naka da ta uwunvuga. ²⁹ Panaka numu, tsara i woko ama a va. Tuwai i rotsongusu ara va, kpaci mpa ma ta n uvakunku kaci kpam ya tsara ta uwunvuga. ³⁰ Uwenishike u da n danai i wushuku n u da vi, wa ta shana, kpam ucanga u va u razugba wa.”

12

*Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(Marku 2:23-28; Luka 6:1-5)*

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi,† Yesu n atoni a ne a ka wala a mere ma ashina a ilya. Atoni a ne a ka pana kambulu, aku a gitai ukoduso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi.

² An Afarishi a wenei nala, aku a tonukoi Yesu, “U gan atoni a vunu a yain nala wa! Mele ma kain ka Ashibi ma bishinka ta uyan manyan n kain ka Ashibi.”

³ Yesu wushuki, “Ma wundya i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda n aje a nwalu a ne a yain an a ka pana kambulu vi? ⁴ U uwai a Kuwa ku Kashila u takumai iburodi i uwulukpi, ko an u wokoi Mele ma bishinka ta a takuma i'ya. Adarakpi a da koshi a wushunki a takuma u da. ⁵ Ma wundya i yan kaneshi u Mele ma Musa ma ma danai adarakpi a da koshi a ka yan manyan a Kuwa ku Kashila n kain ka Ashibi ki? Shegai ko uza wa la u danai a nusuka mele ma Ashibi wa. ⁶ N tonuko da, uza da u lai Kuwa ku Kashila aya pini naha. ⁷ A da baci i revei kalen ka Tagarada u Kashila u na vi, ‘N la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de, n u da ya yanka mu udarakpa,† ⁸ i'ari ya kidaga ama a na yi aza da bawu a'ari n unyushi ugana wa. ⁸ Adama a nala, mpa Maku ma Vuma Asheku a da, hal n a kain ka Ashibi dem.”

*Yesu tanasai vuma da ili i soi kukere
(Marku 3:1-6; Luka 6:6-11)*

⁹ An Yesu asakai a asu vi, aku u ba u uwai a kagata ka Kashila ka kari evu. ¹⁰ U cina ta pini vuma da ili i soi kukere. Afarishi a zuwuka yi a'eshi tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi n i'ya, aku a wece yi, “Wa dere a tanasa vuma n kain ka Ashibi?”

¹¹ U wushunku le, “I'a baci n macon† aku ma rukpai a ilyukoi n kain ka Ashibi, ya wutukpa ma wa? Mayun tani ya wutukpa ta ma. ¹² Ama a la ta ncon kalen, adama a nala, dere da a yain ili i shinga n kain ka Ashibi.”

¹³ Yesu tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” An u barakpai kukere ki, aku ku gonoi mai tyoku ku ire ki. ¹⁴ Pini nala, Afarishi yi a wutai a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kagbashi ka Kashila ka dangasai

¹⁵ Yesu reve ta ili i'ya Afarishi a ka yawunsa, aku u asakai asu vi. Ama ushani a tono yi, kpam u tanasa ta gba aza a mballa. ¹⁶ Shegai u rono ama yi atsuvu kotsu a tonuko uza ko eyi yayi wa. ¹⁷ U yan ta ili i na yi tsara a shadangu ili i'ya Kashila ka danai a unu u Ishaya matsumate:

¹⁸ “Kagbashi ka va ka na, uza da n dangasai.

Ma ciga yi ta, kpam u zuwa mu ta n panai kayanyan cika.

Ma naka yi ta Kulu ku va,

kpam wa tonuko ta gba iyamba an ukuna u va wari dere.

¹⁹ Wa nanamgbana ko tani u salasa wa, ko kpam u yain kuɓari n isali a ire wa.

²⁰ Wa koduso asomini a da a katalasai wa, wa cimbusa tani macikalum ma ma ciga ucimba wa.

Nala wa rongo uyansa hal she ukuna u da wari dere u lya kaci ka ukuna u cingi.

²¹ Iyamba gba a ka zuwa ta uma u le ara ne.” ♦

Yesu n Ba'alzabu

(Marku 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Aku ama roku a tukoi Yesu karumba kpam kabebe ka, adama a ityoni i cingi. Aku Yesu tanasai vuma vi, kute-kute u gitai kadyanshi kpam u wenei asu. ²³ Gba ama yi a yain majiyan, a danai, “Gaawan vuma u na vi Maku ma Dawuda ma, Kirisiti Kawauwi!”

²⁴ An Afarishi a panai nala, a wushunku le, “U wutukpa ta ityoni i cingi kpaci magono ma le Ba'alzabu u naka yi ta ucira u da wa yan nala.”

²⁵ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Uyamba u da baci u pecei kaci ka ne n u shilakani, u da wa barakpa wa. Kpam ilyuci ko kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, ka rukpa ta! ²⁶ Kanangasi ka wutukpa baci Kanangasi,* nala u wenike ta tsugono tsu ne tsu pece ta abon abon, kpam tsa barakpa wa aku tsu rukpa. ²⁷ I da n wutukpa ta ityoni i cingi adama a da Ba'alzabu naka mu ucira u da ma yan nala. Nala baci, ya nakai atoni a de ucira u da a ka wutukpa le dem? Ili i'ya atoni a de a tsu yan i wenike ta an kadyanshi ka i tsu yansa a kaci ka va ka dere wa. ²⁸ Shegai mpa ma wutukpusa baci ityoni i cingi n Kulu Keri ku Kashila, tsugono tsu Kashila tsa tsu tuwa de la vi a asuvu a de.

²⁹ “Uza wa ciga baci u uwa a kuwa ku uza u ucira u yain uboki, she u matsa u sira ve uza u ucira vi, aku u fuda u yain uboki a kuwa ki.

³⁰ “Uza da baci bawu wari a asu u va, tsilala tsa wa yan na mpa, uza da kpam bawu wa banga mu ucirangusu, wacinsa da wa wacinsa. ³¹ N tonuko da, Kashila ka cimbusuka ta uza da u nusukai aza roku, hal n uza da wa yan kadyanshi ka cingi a ukuna u Kashila. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa. ³² Kashila ka cimbusuka ta uza da baci dem u nusukai Mpa Maku ma Vuma n kadyanshi. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa, ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana a'ayin a da a ka tuwa.”

Madanga n ilimaci i ne

(Luka 6:43-45)

³³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I tsu reve ta madanga a ilimaci i ne. Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpam ma tsu matsa ta ilimaci i cingi. ³⁴ Eda a'eku! Eda ama a cingi a da, nida ya dana ili i shinga? Una u tsu dana ta ili i'ya i'ari a katakasuvu. ³⁵ Ama a maci a'a ta n ili i shinga a atakasuvu a le, kpam i'ya a tsu dana. Ama a cingi kpam a'a ta n ili i cingi a atakasuvu a le, ele dem i'ya a tsu dana. ³⁶ N tonuko da, kain ka afada ya wenike ta gba kadyanshi ka gbani ka i dansai caupa vi. ³⁷ I shinga i'ya baci i dansai, Kashila ka dana ta eda aza a unyushi a da wa. Shegai i cingi i'ya baci i dansai, wa dana ta eda aza a unyushi a da.”

Ama a wecikei iryoci

(Marku 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Pini nala, awenishiki a Mele n Afarishi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga ta tsu wene iryoci tsara tsu reve an a asu u Kashila da vu wutai.”

³⁹ U wushunku le, “I ciga ta iryoci kpaci eda aza a cingi a da, kpam ya wushuku wa. Shegai iryoci i Inusa matsumate i'ya ya tsara koshi. ⁴⁰ Inusa rongo ta a asuvu a katsuma

♦ 12:21 Isha. 42:1-4. * 12:26 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

ka kadan ka pige hal gba a'ayin a tatsu. Nala kpam wa woko, Mpa Maku ma Vuma ma rongo ta a kasaun hal gba a'ayin a tatsu. ⁴¹ Kain ka afada ama a Niniba† a ka 'yanga ta a wenike ama unyushi u de. A kpatala ta a asu u Kashila an Inusa yanka le kuɓari. Gogo-na uza da u lai Inusa aya pini na. ⁴² Magono ma Sheba uka, wa 'yanga ta u wenike ama unyushi u de. U yan ta nwalu ma mbari tsara u tuwa u pana ukuna u ugboji u Solomo n kaci ka ne. Gogo-na uza da u lai Solomo aya pini na.”

Ugono u ityoni i cingi

(Luka 11:24-26)

⁴³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a da baci ityoni i cingi i te i wutaɪ a asuvu a vuma, i tsu bana ta a asu u ekpi ubolo asu u da wa wunvuga, shegai wa tsara wa. ⁴⁴ Aku u dana, ‘Ma gono ta a kuwa ka n asakai vi!’ An u gonoi, aku u cinai uza wa pini a kuwa ki wa. A wujuma ka de sarara a kalai ka. ⁴⁵ Aku ityoni yi i lazai i ba i tukoi ityoni i cingi i shindere i roku aza da a la yi tsicingi, aku a rongo pini. Vuma u nala vi wa kotso ta ndishi n ne n upana u ikyamba u da u lai u caupa vi. Ili i'ya ya gita n ama a cingi a gogo-na da la vi.”

Mma n a'angu a Yesu

(Marku 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Yesu pini a kadyanshi n ama, aku mma u ne n a'angu a ne a rawai. A shamgbai a uwotsu a da a tonuko yi a ka ciga a wene yi. ⁴⁷ Aku uza roku u tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alya pini a uwotsu a ka ciga a wene vu.”

⁴⁸ U wushunku yi, “Ya mma u va? An ya a'angu a va?” ⁴⁹ Aku u sapunki atoni a ne kukere, u danai, “Mma n a'angu a va a da na. ⁵⁰ Uza da baci wa panaƙa Tata u va u zuba, aya mma u va, n vangu u va, n utaku u va.”

13

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Marku 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Kain ka nala ki, Yesu wutaɪ a kuwa ki u banai a ikengi i kushiva u dusuki wa wenishike. ² Kakuma ka ama ka kyawan yi cika hal ka zuwa yi u uwai a kpatsu u dusuki, ama yi kpam a shamgbai a kagida. ³ U wenishike le ili ushani n agisani, u danai,

“A yan ta vuma roku uza da u banai uwacangusu icun a kashina ka ne.* ⁴ A'ayin a da wari a uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure, nnu n kadasai i'ya. ⁵ I roku kpam i rukpai a iyamba i atali a asu u da bawu kayala kari pini ushani. Iacun yi i lazai i binyai, kpaci kayala ka maci ka pini wa. ⁶ An kaara ka yain, aku ka runukpai i'ya, kpaci alu a le a gbonguro cika wa, aku i lazai i ekpei. ⁷ Iacun i roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapsai i'ya. ⁸ Iacun i roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i wutaɪ i matsai mmuku. Gba icun i'ya kacimbi ki ka wacangusi vi, i roku i naka ta mmuku amangatawun-amangatawun, i roku tani amangatatsu-amangatatsu, i roku kpam kamankupa-kamankupa. ⁹ Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

Ili i'ya i zuwai Yesu tsu dansa n agisani

(Marku 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Aku atoni a ne a wece yi, “Ndy a zuwai vu tsu dansa n ama n agisani?”

¹¹ U wushunku le, “A dangasa da ta i reve ili i tsugono tsu zuba i'ya i'ari usokongi, shegai aza roku a ka reve ili i'ya i'ari usokongi vi wa. ¹² Kashila ka doku ta ka naka uza da wari n ili cika, shegai ama da a bawu a'ari n ili, a ka namba ta hal gbam i kenu i'ya a'ari n i'ya vi. ¹³ Ili i'ya i zuwai n tsu dansa n ele n agisani i'ya:

“A ka webele ta, shegai a ka wene wa,

* **13:3** Iacun i'ya a ka dansaka pini na vi, aza a Yahuda a tsu ce i'ya n kushe wa, shegai a wacangusi i'ya.

a ka pana t̄a, shegai a ka reve wa.

¹⁴ Kazuwamgbani ka Kashil̄a ka woko de mayun, tyoku da Ishaya matsumate u danai:

“Ya pan̄asa t̄a kadyanshi ka va, shegai ya reve wa.

Ya wenishe t̄a ili i'ya ma yansa, shegai ya reve kalen ka ne wa.

¹⁵ Kpaci atakasuvu a le a gbama de, atsuvu a le kpam a ka pana wa.

A kimba de a'eshi a le tsara a wene wa, kpam tsara atsuvu a le a pana wa.

Kpam atakasuvu a le a ka reve wa, bele a kpatala ara va

n tanasa le.’ [◇]

¹⁶ “Shegai Kashil̄a ka zuwuka da de una u shinga, kpaci a'eshi a de a ka wene t̄a, atsuvu a de kpam a ka pana t̄a! ¹⁷ Mayun n tonuko da, ntsumate ushani n ama a maci a ciga t̄a a vana a wene ili i'ya i wenei, a pana kpam ili i'ya i panai, shegai a wene wa, a pana tani wa.

*Yesu wutukpai kalen ka agisani ki
(Marku 4:13-20; Luka 8:11-15)*

¹⁸ “Panai mai kalen ka agisani ka icun i'ya a wacangusi vi. ¹⁹ Iacun i'ya i rukpai a ure vi, alya ama da a panai ukuna u tsugono tsu zuba, shegai a reve u da wa. Aku uza u cingi vi u tuwai u fulai u da a atakasuvu a le. ²⁰ Iacun i'ya i rukpai a iyamba i atali tani, alya ama da a panai ukuna vi n mazanga, kpam a wushai u da mai. ²¹ Shegai alu a le a uwa a iyamba cika wa. A barakpa n uwusha ukuna vi wa, an a'ayin a ukondo a rawai adama a ukuna u tsugono vi, aku a rukpai. ²² Iacun i'ya i rukpai a asuvu a awana, alya ama da a panai ukuna vi, shegai adama a kadambula ka ili i'ya uma u nambai, n uciga u utsari u lapana le. Pini nala, kadambula ki ka gbagbala le hal a kpa dai unaka ilimaci. ²³ Iacun i'ya kpam i rukpai a iyamba i shinga, alya ama da a panai ukuna u tsugono vi a revei u da mai. A gbonguro t̄a hal a matsai mmuku ushani, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangatatsu-amangatatsu, aza roku kpam kamankupa-kamankupa.”

Agisani a ilya n akan

²⁴ Yesu doki u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da u cei ilya a kashina ka ne. ²⁵ Kain ka te n kayin cina ya dem lavuta de, aku utokulalu u ne u tuwai u wacangusi akan pini a asu u ilya vi, aku u laza. ²⁶ An ilya yi i wutai i gitai ugbonguro ya matsa, aku akan yi dem a gbonguroi. ²⁷ Pini nala, agbashi a vuma yi a tuwai ara ne, a danai, ‘Vu ce t̄a ilya i shinga a kashina ka vunu, shegai nte akan a naha a wutai?’

²⁸ “Vuma vi u wushuki, ‘Utokulalu u va da u cei a da.’

“Aku a wece yi, ‘Va ciga tsu kapusa a da?’

²⁹ “U danai, ‘Asakai a da pini, kpaci i da baci ya kapusa a da, ya kapusa t̄a dem ilya yi.

³⁰ Asakai a da n ilya yi a gbonguro kabolo hal ubana a'ayin a ukapa, aku n tonuko ayain a manyan yi: Gitai ve i bolomgbono akan yi i sira a da a asu u te, tsara a tuwa a da da a da. Ilya yi kpam i bolomgbono i'ya i tuko i'ya a mapon ma va.’ ”

Agisani a icun i musta

(Marku 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Yesu doki u tonuko le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Vuma roku da u bidyai ucun u musta u cei a kashina ka ne. ³² Uacun u kenu u da

[◇] 13:15 Isha. 6:9-10.

gba gba a asuvu a icun, shegai an u gbonguroi, aku u wokoi u pige a asuvu a nwurete gba. U wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsaƙu n ne.”

Agisani a yisti
(Luka 13:20-21)

³³ Yesu doki kpam u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Uka roku da bidyai yisti,† aku u vurai u da a akundatsu a pige a tatsu a kira a mabara u vurai mai hal ku shitai cika.”

Yesu tsu dansa ta n agisani
(Marku 4:33-34)

³⁴ Yesu tsu dansa ta n kakuma ka ama n agisani, u tsu tonuko le ili bawu u bolomgbonuko le n agisani wa. ³⁵ Yan da u tsu yan nala tsara u shadangu udani u da Ishaya matsumate u danai:

“Ma dansa ta n ada n agisani,
n tonuko da ili i'ya i'ari usokongi tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba.” ◇

Yesu wutukpai kalen ka agisani a ilya yi

³⁶ An Yesu asakai kakuma ka ama ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a tuwai ara ne, a danai, “Tonuko tsu kalen ka agisani a akan a kashina yi.”

³⁷ U wushunku le, “Uza da u cei icun i shinga yi Maku ma Vuma ma. ³⁸ Kashina ki likimba da, icun i shinga yi kpam alya ama da a'ari a tsugono. Icun i akan yi kpam alya aza da a'ari a asu u uza u cingi vi. ³⁹ Utokulalu uza da u wacangusi icun i akan yi aya Kalapansi. A'ayin a ukapa yi a da a'ayin a makorishi ma likimba. Ayain a manyan aza da a ka bolomgbono ilya yi, alya atsumate a zuba.

⁴⁰ “Akan a da a ka bolomgbono a daƙa. Nala wa woko a a'ayin a makorishi. ⁴¹ Mpa Maku ma Vuma ma suku ta atsumate a va, kpam a ka wutukpa ta gba ili i'ya ya tuko unyushi u cingi hal n aza da a ka yan tsicingi dem a tsugono tsu va. ⁴² Atsumate yi a ka vutala le ta a asuvu a kudiyuku ku akina a asu u da a ka rongo kushen hal n ulumusa u a'anga. ⁴³ Shegai ama a shinga a ka lafa ta yavu kaara a tsugono tsu Tata u le. Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana!

Agisani a kuzuwate ku ucanga ka kari usokongi

⁴⁴ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku da u tsarai kuzuwate ku ucanga ka uza roku u sokongi a kashina. U lapulai u sokongi ka, wa yan ipeli u ba u dengei gba ili i'ya wari n i'ya, aku u gonoi u tsilai kashina ki.

Agisani a igbegu i ikebe

⁴⁵ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Uza u tsilaga u roku da wa bolo igbegu i ikebe i shinga. ⁴⁶ An u tsarai u te u tsulobo cika, u ba u dengei ili i'ya wari n i'ya gba, aku u ba u tsilai u da n ikebe yi.”

Agisani a ibilili

⁴⁷ Yesu doki u yanka le agisani a roku u danai, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Akani a adan a roku a da a vutalai ibilili i le a kushiva, aku a kanasai icun i adan kau-kau. ⁴⁸ An ibilili yi i shadangi, a wutukpai i'ya a ikengi a dusuki a ka pecene adan yi. A zuwai a shinga yi a asuvu a mabana, aku a wotsongi a da bawu a gain. ⁴⁹ Nala wa woko a a'ayin a makorishi. Atsumate a zuba a ka tuwa ta a pecene ama a cingi a asuvu a ama a maci. ⁵⁰ Atsumate yi a ka vutala ta ama a cingi yi a asuvu a kudiyuku ku akina, nte a ka rongo pini kushen n ulumusa u a'anga.”

Kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau

⁵¹ Yesu wece le, “I reve kalen ka ili i nala yi gba?”

◇ 13:35 Ishp. 78:2.

A wushuki, “Tsu reve ta.”

⁵² Aku u tonuko le, “Gba kawenishiki ka Mele ka ka wokoi karotsongishi a tsugono tsu zuba, wa ta tyoku u uza u kuwa da u wutukpai kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau a kunu ku kuzuwate ku ucanga.”

Aza a Nazara a 'yuwain Yesu
(Marku 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ An Yesu kotsoi udansa agisani yi, aku u lazai u asakai asu vi ⁵⁴ u gonoi a Nazara, a ilyuci i ne. An u wenishikei pini a kagata ka Kashila, ya dem u gitai majiyan n a dansi, “Nte da u tsarai kakiri ka ne n uyansa ikunesavu naha? ⁵⁵ Maku ma kashei ma na vi wa? Tsa wundya mma u ne u da Meri vi? A'angu a ne kpam alya an Yakubu, Isuhu, n Simo n Yahuza? ⁵⁶ Ataku a ne kpam a'a ta na kabolo n atsu. Nida wa yansa ili i na yi gba?”

⁵⁷ Adama a nala ama yi a 'yuwan yi uwusha.

Shegai Yesu tonuko le, “Matsumate ma tsu yan n tsupige a ilyuci i ne n kuwa ku ne wa, she a kateshe.”

⁵⁸ Adama a nala, u yansa ikunesavu ushani wa, kpaci a'a n upityanangu wa.

14

Ukpa u Yahaya Kalyubugi
(Marku 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u pana ta ukuna u Yesu. ² Aku u tonukoi agbashi a ne, “Yesu vi Yahaya Kalyubugi da, uza da u 'yangai a ukpa, da gai i zuwai wa yansa ikunesavu yi.”

³ A'ayin a da a wurai nide, Hiridu kana ta Yahaya, u sira yi u zuwa yi a kuwa ka a'ali. U yan ta nala adama a Hiridiya, uka u vangu u ne Filibu u da u bokoi u wokoi uka u ne. ⁴ Yahaya Kalyubugi tonusuko yi ta, “Wa dere vu zuwa Hiridiya wa!” ⁵ Hiridu wa ciga u wuna Yahaya, shegai wa pana ta uwonvo u ama, kpaci a wushuku ta Yahaya matsumate ma.

⁶ Kain ka te an a ka yan abiki† a ucibusu n kain ka ilimaci i Hiridu, maku ma makere ma Hiridiya ma u matsakai Filibu u gitai kuje a kapala ka Hiridu n amoci a ne, aku u panai kayanyan. ⁷ Aku u tsinai u da wa naka yi ta gba ili i'ya baci dem wa ciga. ⁸ Aku mma u makere vi u tonuko yi u ba u dana, “Ma ciga ta kaci ka Yahaya Kalyubugi a mabaluwa gogo-na!” ⁹ Magono mi ma pana kayanyan n ili i'ya u foloi vi wa. Shegai an u wokoi bawu wa ciga u kpada ushadangu kazuwamgbani ka u yain a kapala ka amoci a ne yi, aku u tonukoi asoje a ne, ¹⁰ a bana a kuwa ku a'ali a kida kaci ka Yahaya Kalyubugi. ¹¹ A tukoi ka a mabaluwa a nakai makere mi. Aku u bidyai ka u tukoi mma u ne. ¹² Pini nala, atoni a Yahaya a tuwai a bidyai ikyamba i ne a ba a cidangi. Aku a ba a tonukoi Yesu.

Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Marku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

¹³ An Yesu panai alabari a Yahaya, aku u 'yangai u uwai a kpatsu wa bana a kakamba utyoku u ne. Shegai an kakuma ka ama ka revei, aku a tono yi n a wali a ikengi i kushiva.

¹⁴ An u rawai kakamba ki, u cinai kakuma ka ama cika ka vana yi. U panai asuvayali a le, u tanasai kpam aza da a'ari na mballa.

¹⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a tuwai ara ne a danai, “Kuvuli ku yan de, kpam a kakamba ka tsari. Asaka ama yi a laza a bana a une une a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

¹⁶ Shegai Yesu wushunku le, “U kana she ama yi a laza wa. Eda naka le ili i roku a lyai.”

¹⁷ Aku a danai, “Iburodi i tawun n adan a re a da tsu koshi.”

¹⁸ U danai, “Tuko numu iburodi n adan yi.” ¹⁹ Aku u tonukoi ama yi a dusukusu a mete mi. U bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba u cikpai Kashila adama a ilikulya yi. U jibamgbanasai i'ya, u nakai atoni a ne a pecike ama yi. ²⁰ Gba

ama yi a takuma ta hal a cuwusai. Aku atoni a ne a bolomgbonoi abuwai a da buwai vi hal a shadangi mbana kupa na n re. ²¹ A'ali a da a'ari pini a asu vi a rabansa ta ama azu a tawun (5,000), bamu gbam n aka na mmuku.

Yesu walai a zuba u mini
(Marku 6:45-52; Yahaya 6:15-21)

²² Kute-kute, Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a pasamgbana kushiva. Eyi wa shamgba ta ve u asaka ama yi a laza ugono a kuwa. ²³ An u asaka le a lazai, aku u banai a masasa utyoku u ne wa yan kvasu. Cina kayin ka yan de kpam aya wari pini utyoku u ne. ²⁴ A'ayin a nala yi, kpatsu ku atoni a ne ka ka ta a mere ma kushiva, aku uwule u pige u yangai, a'ari umodono n abali a pige.

²⁵ N kpasani ku de, Yesu tuwai ara le n u wali a zuba u mini. ²⁶ An a wene yi, aku uwonvo u kana le. Aku a salai, a danai, "Kafofu ka!"

²⁷ Shegai Yesu yanka le kadyanshi, "U ratsa ta, mpa! Panai uwonvo wa."

²⁸ Bituru danai, "Asheku, ada baci mayun, tonuko mu n tuwa a mini mi."

²⁹ U tonuko yi, "Tuwa."

Bituru wutai a kpatsu ki u walai a zuba u mini ubana ara ne. ³⁰ Shegai an u wenei uwule n abali, aku uwonvo u kana yi, u gitai uliba. Aku u salai, "Asheku, wauwa mu!"

³¹ Kute-kute, Yesu barakpai kukere ku ne u kana yi. U danai, "Upityanangu u vunu u gusa ta. Ndya i zuwai va yan malala?"

³² An a uwai a kpatsu, uwule vi kpam u vaki. ³³ Aku aza da a'ari pini a kpatsu ki a lyakai Yesu kayala, a danai, "Mayun da, avu Maku ma Kashila ma!"

Yesu tanasai aza a mbala a Janisara
(Marku 6:53-56)

³⁴ An a pasamgbana kushiva, aku a rawai a uyamba u Janisara. ³⁵ An ama yi a revei Yesu, aku a tonukoi ama a asu yi gba, "Yesu tuwa ta." Aku ama yi a tukusoi aza a mbala ara ne. ³⁶ A folo yi u asaka aza a mbala yi a sawa kaletsu ka kunya ku ne. Gba aza da a sawa yi vi a tana ta.

15

Gorimukoi Mele ma Kashila
(Marku 7:1-13)

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a asakai Urishelima a tuwai ara Yesu, a wece yi, ² "Ndya i zuwai atoni a vunu bawu a ka gorimuko ili i'ya nkoshi n cau n tsunu n wenishikei? Kpaci a tsu sawa akere a le kahu a lyai ilikulya wa."

³ Yesu wushunku le, "Ndya i zuwai bawu ya gorimuko kadyanshi ka Kashila aku ya tono uwenishike u kaci u de? ⁴ Kashila ka dana ta, 'Naka tata u vunu na mma u vunu tsupige,' kpam 'Vu wisha baci tata ko mma u vunu, a ka wuna vu ta.' ⁵ Shegai ya wenishike n i dansi ama a'a baci n ili i'ya a ka banga tata ko mma u le, aku a danai, 'Ili i na yi i Kashila i'ya,' ⁶ adama a nala u kana a naka asheku a le wa. I 'yuwan ta udani u Kashila adama a agadu a de. ⁷ Eda ama a maci a kaban! Ishaya matsumate u korongu ta dere ili i'ya Kashila ka danai:

⁸ " 'Ama a na yi n unu u da a ka naka mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a le a yan de mbari na mpa.

⁹ Ugbashika u da a ka gbashika mu vi u gbani u da.

Ili i'ya kpam a ka wenishike udani u vuma u da.' " ¹⁰

Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Marku 7:14-23)

¹⁰ Yesu isai kakuma ka ama ki, u tonuko le, “Panai kpam i reve ili i'ya ma tonuko da.
¹¹ Ili i'ya ama a ka lyuku a unā u le i'ya ya nangasa le wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a unā u le i'ya i tsu nangasa le.”

¹² Aku atoni a ne a tuwai a danai, “Vu reve gbam an vu nangasai Afarishi katsuma n ili i'ya vu danai nala vi?”

¹³ U wushunku le, “Gba madanga ma baci bawu Tata u va u zuba u shigbai, wa mudā ta ma n alu a ne dem. ¹⁴ Kiranai n Afarishi a nala yi! A'a ta tyoku u arumba a da a ka rono atoku a le arumba, kpam gba le a ka rukpa ta a kadaka.”

¹⁵ Aku Bituru wushuki, “Ndyā kalen ka kadyanshi ka vu yain a ukuna u ili i'ya ya nangasa ama yi?”

¹⁶ Yesu danai, “Hal n gogo-na kotsu i reve wa? ¹⁷ Mayun i reve ta gai ilikulya i'ya i uwai a unā ya bana ta a katsuma aku i wuta. ¹⁸ Shegai kadyanshi ka cingi ka ka wuta i unā ka wuta ta a katakasuvu, kpam ili i'ya ya nangasa da i'ya gai la vi. ¹⁹ A katakasuvu ka uyawunsa u cingi n uwuna uma u vuma gbani u tsu wuta. Nvain n uka u uza roku n tsishankala a katakasuvu ka dem a tsu wuta. Nala kpam dem uboki, n kaḅan, n kadyanshi ka cingi a kaci ka atoku. ²⁰ Ili i'ya ya nangasa da i'ya la vi. Ulya ilikulya bawu usawa u akere u tsu nangasa da wa.”

*Yesu ɓangai uka da wari Kawulawa
 (Marku 7:24-30)*

²¹ Yesu asakai asu nala vi, u lazai ubana a ilyuci i Taya n Sida. ²² An u rawai, uka u aza a Ka'ana† roku uza da wari pini na ndishi u tuwai ara ne n u salasi, “Asheku, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va! Ityoni i cingi i shadangu de makere ma va.”

²³ Shegai Yesu dana uka vi ili wa. Aku atoni a ne a tuwai a folo yi, “Tonuko uka vi u laza a asu u na vi. Aya pini wa tono tsu n u salasi.”

²⁴ Yesu danai, “Adama a aza a Isara'ila da koshi a suku mu. A'a ta tyoku u ushiga u ncon n da n puwain.”

²⁵ Aku uka vi tuwai ara ne u kudangi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, ɓanga mu!”

²⁶ U wushunku yi, “Dere da vuma u bidya ilikulya i mmuku u naka nshe wa.”

²⁷ Uka vi danai, “Nala wari Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a ilikulya i'ya i tsu rukpusa.”

²⁸ U wushunki uka vi, “Uka, va ta n upityanangu u pige, ma yanka vu ta ili i'ya vu danai n yanka vu.” Dere u ulapa u uwule u nala vi u da makere ma ne ma tana.

*Yesu tanasai ama ushani
 (Marku 7:31-37)*

²⁹ Pini nala, Yesu asakai asu vi u lazai ubana a ikengi i Kushiva ku Galili, u yuwai a kagidali ka masasa u dusuki. ³⁰ Kakuma ka ama ka tuwai a tuko yi awunu ushani n aza da ikyamba i le i soi. A tukoi dem abebe, n arumba, n aza a mɓala icun kau-kau. A zuwa le a kapala ka ne, aku u tanasa le gba. ³¹ Ya dem wari a majiyan ma ili i'ya u wenei n i'ya u panai. Abebe a fudai a dansai. Aza da ikyamba i le i soi, a tana. Awunu a ka wala. Arumba kpam a ka fuda a ka wene. Pini nala, ya dem wari ucikpalasa Kashila ka aza a Isara'ila.

*Yesu lyatangi ama azu a nishi
 (Marku 8:1-10)*

³² Yesu isai atoni a ne a asu u te, u tonuko le, “Ma pana ta asuvayali i ama a na yi. A'a ta kabolo na mpa ara kain tatsu da pa vi, bawu ili i ulya. Ma ciga n asaka le a laza n kambulu wa, kotsu a rukpa a ure a'ayin a da a ka gono a kuwa wa.”

³³ Atoni a ne a wushuki, “Asu u na vi kakamba ka. Nte tsa tsara ilikulya i'ya tsa lyatangu kakuma ka ama ka na ki?”

³⁴ Yesu wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A wushuki, “I shindere i'ya n adan a shawu kenu.”

³⁵ Yesu tonukoi ama yi a dusuku a iyamba. ³⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i shindere n adan yi, u cikpai Kashilā. U jibamgbanasai i'ya u nakai atoni a ne, aku a pecikei ama yi. ³⁷ Ya dem takuma ta hal u cuwai. Aku atoni yi a cirangi abuwi a da a buwai vi hal a shadangi mbana n pige n shindere. ³⁸ A'ali azu a nishi (4,000) a da a takumai iburodi yi, bamu gbam n aka na mmuku. ³⁹ An Yesu asakai ama yi a lazai, aku u uwai a kpatsu u pasamgbana kushiva. U tuwai u cipai a iyamba i'ya i'ari evu n ilyuci i Magadan.

16

Azapige a wecikei ukunosavu

(Marku 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Afarishi n aza a Sadusi a tuwai ara Yesu a ka ciga a wanda yi n keci, a tonuko yi u yanka le iryoci i roku, tsara u wenike le an Kashilā ka wushuki n eyi.

² Shegai Yesu wushunku le, “A'ayin a da i wenei kaara ka rukpa, i tsu dana ta ‘Usana wa lobono ta, kpaci i wene ta zuba u shilamgbana.’ ³ N usana kpam i wene baci zuba u shilamgbana aku u tuwai u limana, i tsu dana ta, “Ara wa ro ta.” I wenei iryoci i na a zuba i fudai i revei kalen ka le. Nala dem i wenei ili i'ya ma yansa gogo-na, shegai i fuda i reve kalen ka le wa. ⁴ Ama a cingi n aza a ukpada u upityanangu u a'ayin a na a wecike ta iryoci, shegai a ka naka iryoci wa, she iryoci i Inusa matsumate koshi.” Aku Yesu asaka le u lazai.

Kiranai n uwenishike u da bawu wari dere

(Marku 8:14-21)

⁵ An atoni a Yesu a pasamgbana upashi u kushiva, a asansa a bidya burodi wa. ⁶ Yesu tonuko le, “Kiranai, i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi.”†

⁷ Atoni yi a ka dansa utyoku u le, “U kana ta u dana nala kpaci tsu tuko burodi wa.”

⁸ An Yesu revei ili i'ya a ka tonon, aku u wece le, “Ndy a i zuwai ya dansa utyoku u de a ukuna u da bawu i'ari n burodi? Upityanangu u de u gusa ta. ⁹ Hal n gogo-na kotsu i reve wa? Cibai n iburodi i tawun i'ya n lyatangi ama azu a tawun (5,000), kpam cibai hal i cirangi abuwi a da a buwai mbana ushani. ¹⁰ Nida ukuna u iburodi i shindere i'ya n lyatangi ama azu a nishi (4,000)? Mbana n yain n da i shadangi n abuwi a da a buwai? ¹¹ Mpa kadyanshi ka burodi ka ma yanka da wa. Ndy a i zuwai i kpada ureve? Tonuko da ma tonuko da i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi.” ¹² A makorishi a tuwai a revei an kadyanshi ka yisti n burodi ka wa yan wa, shegai ukuna u uwenishike u kaan u Afarishi n aza a Sadusi.

Bituru danai Yesu da Kawauwi

(Marku 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Yesu n atoni a ne a ka walaka, an a rawai a kaon ka kari evu n ilyuci i Kasariya Filibi, u wece le, “Ya ama a ka dansa Maku ma Vuma mari?”

¹⁴ Aku a wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyuugi da. Aza roku a danai avu Iliya da, aza roku a danai avu Irimiya da, aza roku kpam a danai avu uza u te da a asuvu a ntsumate n cau.”

¹⁵ Aku u wece le, “Eda tani, ya ya dansa mari?”

¹⁶ Simo Bituru wushuki, “Avu Kawauwi ka, Maku ma Kashilā Uza u Uma.”

¹⁷ Yesu danai, “Avu uza u una u shinga u da vari, Simo maku ma Inusa, kpaci ko uza u wenishike vu i'ya wa. Tata u va u zuba u da u wenike vu uza da mari. ¹⁸ Adama a nala, ma isa vu ta Bituru; wata, ‘Katali.’ A katali ka nala ka ma ma kunu ku atoni a va, kpam ucira u ukpa wa varangu ka wa. ¹⁹ Ma naka vu ta nkukpunku n tsugono tsu zuba. Ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashilā dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka uza roku u yain a likimba, Kashilā dem a zuba wa asaka ta a yain i'ya.”

²⁰ Aku Yesu ronoi atsuvu a atoni a ne kotsu a tonuko uza a dana aya Kawauwi ki wa.

*Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Marku 8:31-9:1; Luka 9:22-27)*

²¹ Pini nala, Yesu gitai utonusuko atoni a ne ili i'ya ya tuwa ya gita n eyi. U danai, “U kana ta n bana a Urishelima a asu n nkoshi, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele. A ka zuwa mu ta n pana ikyamba cika, kpam a wuna mu, shegai a kain ka tatsu aku n 'yanga n uma.”

²² Bituru rono yi a ikengi, u tonuko yi, “Asaka icun kadyanshi ka nala ki, Asheku, Kashila ka asaka ili i nala yi i gita n avu wa.”

²³ Aku Yesu webele yi, u danai, “Kanangasi,* batsa dan na mpa! Va kangu mu ta uyan ili i'ya Kashila ka ciga mu n yain, kpaci uyawunsa u vunu tyoku u vuma da wari, tyoku u Kashila da wa.”

²⁴ Aku Yesu tonukoi atoni a ne, “Uza da baci wa ciga u woko katonni ka va, u kana ta u nani kaci ka ne. U kana ta kpam u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu. ²⁵ Kpaci uza da baci wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba ta u da. Uza da baci u nambai uma u ne adama a va, wa tsara ta u da. ²⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba u na gba, aku u namba uma u ne? Ndya kpam vuma wa fuda wa tsupa tsara u wauwa uma u ne? ²⁷ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa ta n tsupige tsu Tata u ne, n atsumate a zuba a ne, u tsupa ya dem a ili i'ya u yain. ²⁸ Mayun n tonuko da, aza roku a da pini a asuvu a de n gogo-na naha, a ka kuwa wa, she a wene mu utuwa n tsugono tsu va mpa Maku ma Vuma.”

17

*Uyansaka u Yesu
(Marku 9:2-13; Luka 9:28-36)*

¹ An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru kabolo n Yakubu n vangu u ne Yahaya. A yuwai a zuba u masasa ma ugadi a rongoi de utyoku u le. ² Ele pini, aku a wenei u yansakai pini a kapala ka le, upetiwa'eshi u ne wa lada yavu kaara, aminya a ne kpam a waramai pun yavu katyashi. ³ Kute-kute, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara Yesu a gitai kadyanshi n eyi.

⁴ Aku Bituru danai, “Asheku, u lobono ta an tsari pini na! Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.”

⁵ Tyoku da wari a kadyanshi, aku kalishi ka katyashi ka kimba le. A panai kalagatsu pini a asuvu a kalishi ki, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi. Panaka ni!”

⁶ An atoni a ne a panai kalagatsu ki, aku uwonvo u kana le hal a rukpai a varai upetiwa'eshi u le a iyamba. ⁷ Aku Yesu tuwai u sawa le, u danai, “Yangai, kotsu i pana uwonvo wa!” ⁸ An a gadigbai a'aci a le, a wene uza wa, she Yesu koshi.

⁹ Ele n a cipi a masasa mi, aku Yesu tonuko le, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei na vi wa, she a'ayin a da mpa, Maku ma Vuma, n 'yanga a ukpa.”

¹⁰ Aku atoni yi a wece yi, “Ndya i zuwai awenishiki a Mele a danai u kana ta Iliya tuwa kahu Kawauwi?”

¹¹ Aku u tonuko le, “Mayun da, Iliya wa tuwa ta u fobuso ili gba. ¹² N tonuko da, eyi u tuwa de, shegai ama a reve yi wa. A yanka yi tyoku da u gan le. Nala dem a ka zuwa Maku ma Vuma ma pana ikyamba.” ¹³ Pini nala, da atoni yi a revei an Yesu ukuna u Yahaya Kalyubugi u da wa dansa n ele.

*Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi
(Marku 9:14-29; Luka 9:37-43a)*

¹⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a kami ka masasa mi, kakuma ka ama kari le uvana pini. Vuma roku u tuwai u kudangi a kapala ka ne, ¹⁵ u danai, “Asheku, pana asuvayali

* **16:23** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

a maku ma wa! Wa ta n ityoni i cingi i ipori i ucira, kpam a'ayin a roku i tsu varangu yi ta a asuvu a akina ko a mini. ¹⁶ N tuko yi a asu u atoni a vunu tsara a tanasa yi, shegai uza wa la u fudai u tanasa yi wa.”

¹⁷ Yesu tonuko le, “Eda i ryagbaja ta, kpam i'a n upityanangu wa. Hal ubana nwere da ma rongo n ada? Kpam hal ubana nwere da ma fuda ma kawunku n ada?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.” ¹⁸ Aku Yesu baranai ityoni yi, aku i asakai maku mi. Kute-kute, maku mi ma tana.

¹⁹ An Yesu wari utyoku u ne, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wece yi, “Ndy a i zuwai atsu tsu kpada uwutukpa ityoni yi?”

²⁰ U wushunku le, “Upityanangu u de u gusa ta. Mayun n tonuko da, a da baci i'ari n upityanangu ko kenukulu tyoku u ucun u musta, ya fuda ta i tonuko masasa ma na, ‘Muda pini na vu gono nide,’ kpam she ma muda. Ili i'a la ya kpada uyan wa. [²¹ Iacun i ili i na yi ya wuta wa she n kavasu n kakuli koshi.”] *

Yesu doki u danai ukuna u ukpa u ne

(Marku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

²² Kain ka te an a gonoi a Galili, Yesu tonuko le, “Uza roku wa neke ta Maku ma Vuma a akere a ama. ²³ A ka wuna yi ta, shegai kain ka tatsu wa 'yanga ta a ukpa.” Aku atoni yi a shadangi n unamgbukatsuma cika.

Yesu dansai ukuna u utsupa utafa

²⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a Kafarnahum, aza roku aza da a ka wushika Kuwa ku Kashila utafa u ikebe i azurufa i re i re† a tuwai ara Bituru, a wece yi, “Kawenishiki ka de ka tsu tsupa utafa a Kuwa ku Kashila?”

²⁵ Bituru wushunku le, “U tsu tsupa ta.”

An u gonoi a kuwa, kahu gbam u kukpa un a u dana ukuna, Yesu tonuko yi, “An ya ngono n tsu kidaga utafa, ama a le ko gai amoci?”

²⁶ Aku Bituru danai, “Amoci a da.”

Yesu tonuko yi, “U kana la vi ama a le a tsupa utafa wa. ²⁷ Shegai tsa ciga tsu nangasa le atakasuvu wa, adama a nala wala vu bana a kushiva vu yain kafula. Kadan ka baci dem vu gitai ukana, ka va bidya. Vu kukpa baci un a u ne, va wene ta ukebe u azurufa u pige u te† pini a asuvu u da u rawai u tsupa utafa u va n u vunu. Aku vu bidya u da vu banka le.”

18

Uzapige a tsugono tsu zuba

(Marku 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A'ayin a nala yi, atoni yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Ya wa laka tsupige a tsugono tsu zuba?”

² Yesu isa i maku ma kenu ma tuwai ma shamgbai a kapala ka le. ³ U danai, “Mayun n tonuko da, u kana ta i sava da i woko tyoku u mmuku n kenu, tsara i uwa a tsugono tsu zuba. ⁴ Adama a nala, uza da baci dem u vakunki kaci ka ne tyoku u maku ma kenu ma na, aya uzapige a tsugono tsu zuba.

⁵ “Kpam uza da baci dem u wushai maku ma kenu tyoku u naha n kala ka va, mpa u wushai.”

Pana uwonvo u uyan unyushi

(Marku 9:42-48; Luka 17:1-2)

* **17:21** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 21. † **17:24** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ‡ **17:27** Kondo “Ikebe i azurufa i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Uza da baci u zuwai uza u kenu gba a asuvu a atoni a va a na u nusai, vuma u nala vi wa laka yi ta tsulobo a varangu yi a asuvu a kushiva n katali ka kira ka araji usiri a udyoku u ne.

⁷ “Wa wuyana tani n ni n ama a likimba n ukuna u da wa zuwa le a yain unyushi u cingi. Ukuna u nala wa gita ta, shegai ter n uza da wa zuwa u gita vi. ⁸ Kukere ku vunu ko kune ku vunu ku zuwa vu baci unyushi, kidamgbana ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu namba kapashi ka ikyamba ka vunu ka te tsara vu barakpa, n u da va yan n akere a re ko a'ene a re, aku a varangu vu a kuwa ku akina a da bawu a ka kotso. ⁹ Keshi ka vunu ka zuwa vu baci unyushi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu barakpa n keshi ka te, n u da va yan n a'eshi a re aku a varangu vu a kuwa ku akina a da bawu a ka kotso.”

Agisani a macon ma ma puwain
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Yesu doku ta u danai, “Kiranai, kotsu vu goro ko maku ma te a asuvu a mmuku n na mi wa. N tonuko da, a'a ta n atsumate a zuba a da a ka rongo n Tata u va u zuba.” [¹¹ Kpam mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n wauwa i'ya i puwain.]*

¹² “A dana kaliniki ka na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain, ndya wa yan? Wa asaka ta amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi na n lini a kagidali ka masasa u bana ubolo ma te ma ma puwain vi. ¹³ U wene baci ma, n tonuko da, wa la ta upana kayanyan a kaci ka ma te ma nala mi kapala n amanganishinkupa n kuci n da bawu n puwain vi. ¹⁴ Nala dem wari n Tata u de uza da wari a zuba, wa ciga uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na mi u puwan wa.”

Uza roku u nusuka vu baci
(Luka 17:3)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Utoku u vunu u nusuka vu baci, bana ara ne vu tonuko yi i'ya u yanka vu vi. Shegai i yain kadyanshi ki utyoku u de ama a re. U wushuku baci, vu gonuko yi de la vi a ure. ¹⁶ Shegai u 'yuwan baci uwushuku, doku vu bana ara ne n uza roku ko ama a re. Vu yan baci nala vu shadangu ta udani u da Tagarada u Kashila u danai, ama a re ko ama a tatsu a da a gain a reve n ukuna kahu a bidya uza uza u unyushi. ¹⁷ U 'yuwan le baci upanaka, aku vu tonuko atoku a Atoni. U 'yuwan baci upanaka Atoni yi, aku i bidya yi yavu uza da bawu u wushuki n Kashila, ko kpam yavu kawushi ka utafa.”

Ubishinka ko kpam u'asaka uyan

¹⁸ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka a yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta i'ya.

¹⁹ “Kpam i'ya baci ama a re a de a wushuki n i'ya a likimba hal i yankai i'ya kavas, Tata u va uza da wari a zuba wa yanka da ta i'ya. ²⁰ Kpaci asu u da baci ama a re ko ama a tatsu a bolongi a asuvu a kala ka va, ma ta pini n ele.”

Kagbashi ka ka 'yuwain ucimbusuka

²¹ Pini nala, Bituru tuwai ara Yesu u wece yi, “Asheku, utoku u va u lya baci kelime n uyansaka mu unyushi, ku yain ka u gain n cimbusuka yi, hal ubana kushindere?”

²² U wushuki, “Kushindere ka wa, shegai kushindere kadofo amangatatsunkupa.

²³ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta magono ma roku uza da u yawunsai u wushi ikebe i'ya wa tonon agbashi a ne. ²⁴ Tyoku da wari pini a uwusha ikebe yi, aku a tuko yi kagbashi ka roku uza da magono mi ma tonon ikebe i zinariya i

* **18:11** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 11. [◇] **18:16** U.M.L. 19:15.

pige i pige azu kupa (10,000).† 25 Kagbashi ki ka n ikebe i'ya wa fuda wa tsupa kutan ku ne ki wa. Pini nala, magono ma danai gba ili i'ya kagbashi kari n i'ya a denge i'ya, hal n kagbashi ki n uka u ne na mmuku n ne dem. Tsara a bidya ikebe yi a tsupa magono mi kutan ku ne.

26 “Shegai kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta gba i'ya va tono mu.’ 27 Pini nala, magono mi ma panai vuma vi asuvayali. U asakai vuma vi u lazai, kpam u tonuko yi u asaka kotsu u tsupa kpam ikebe yi wa.

28 “Tyoku da kagbashi ki kari a nwalu, aku u gawunsai n kagbashi ka roku uza da wa tono ikebe i azurufa amangatawun (100).‡ Pini nala, u gaga yi udyoku, n u tonusuko yi, ‘Tsupa mu i'ya ma tono vu!’

29 “Aku kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta i'ya va tono mu vi.’

30 “Shegai kagbashi ka kagita ki ka 'yuwan yi upana iyali, u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali hal a'ayin a da u tsupai kutan ki. 31 An agbashi a da a buwai vi a panai i'ya i gitai, asuvu a le a namgba ta cika. Pini nala, a banai a asu u magono a tonuko yi i'ya i gitai.

32 “Aku magono ma isai kagbashi ka kagita ki u tonuko yi, ‘Avu kagbashi ka gbani, an vu folo mu n asansa n i'ya ma tono vu, aku n tonuko vu vu asaka she vu tsupa wa vi. 33 She vari vu pana dem utoku u vunu kagbashi ki iyali, tyoku da n pana vu iyali.’

34 Magono mi ma yan ta upan cika hal u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali tsara a yanka yi mavura cika, hal she a'ayin a da u fudai u tsupai i'ya magono mi ma tono yi.

35 “Magono ma nala mi ma yan ta i'ya Tata u va uza da wari a zuba wa yanka da i 'yuwan baci ucimbusuka atoku a de a asuvu a atakasuvu a de.”

19

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo

(Marku 10:1-12; Luka 16:18)

1 An Yesu kotsoi udansa ili i nala yi, aku u lazai u asakai Galili u banai a uongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu. 2 Kakuma ka ama ushani ka tono yi, u tanasai aza a mbala a le.

3 Afarishi a roku a tuwai a ka ciga a wanda yi n keci, a da, “Mele ma wushunku vuma u asaka uka u ne a ukuna u da baci dem u wenei u yanyi?”

4 Yesu wushuki, “I yan ta kaneshi a Tagarada u Kashila an Kashila ka yain likimba, ‘U yan le ta vali n uka. 5 Ili i'ya i zuwai vali wa asaka tata u ne na mma u ne u padara n uka u ne i'ya gai la vi. Ama a re a le a ka woko ta uza u te.’ 6 A ka yan kpam ama a re wa, shegai uza u te. Adama a nala, ili i'ya baci Kashila ka gawain, kotsu uza u peci i'ya wa.”

7 Afarishi yi a wece yi, “Ndya i zuwai Musa nakai Mele u da uza u naka uka u ne tagarada u upece iyolo aku u asaka yi u wala?”

8 U wushuki, “Asaka da Musa asaka da i peci n aka a de adama a da i ryagbajai i kpadai upana uwenishike u Kashila, shegai a kagita Kashila ka wushuku n ukuna u nala wa.

9 Kpam n tonuko da, uza da baci dem u pecei n uka u ne adama a tsishankala a da baci wa, aku u zuwai u roku, tsishankala tsa vuma u nala vi wa yan n eyi.”

10 Atoni a ne a tonuko yi, “Nala baci wari a mere ma vali n uka u ne, wa laka ta la vi uza u rongo bawu u zuwai uka.”

11 U wushuki, “Uwenishike u na u kana uza dem wa, shegai aza da Kashila ka nakai u da. 12 Ukuna u da pini u da wa zuwa aza roku a kpada uzuwa aka. Aza roku a matsa le ta a ka fuda a ka matsa wa. Aza roku cina a matsa le de, aku aza roku a yanka le. Aza roku kpam a bidiga ta kaci ka le a ka zuwa aka wa adama a tsugono tsu zuba. Shegai uza da baci dem uwenishike vi u kana, she u wushuku n u da.”

† 18:24 Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ‡ 18:28 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ◇ 19:5 Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 2:24.

Yesu na mmuku n kenu
(Marku 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³ Ama roku a tukoi mmuku n le ara Yesu tsarā u taɗanku le akere u yanka le kavasu, aku atoni a ne a ɓaranai ama yi a ʒaƙa yi udamgbara.

¹⁴ Shegai u danai, “Aƙaɓi mmuku n kenu n tuwa ara va, kotsu i ɓishinka le wa. Ama ɗa a'ari icun i mmuku n na mi alya aza a tsugono tsu zuba.” ¹⁵ An u taɗanki mmuku mi akere, aku u lazai.

Kalobo ka utsari
(Marku 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ An nala u wurai, aku kalobo ka roku ka tuwai ara Yesu u wece yi, “Kawenishiki, icun i ili i shinga i eni i'ya ma yan aku n tsarā uma u ɗa bawu wa kotso?”

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Nɗya i zuwai va wece mu a kaci ka ili i shinga? Kashila ka koshi uza u shinga. Va ciga baci vu tsarā uma u ɗa bawu wa kotso, u kana ta vu naka mele ma ne tsupige.”

¹⁸ Kalobo ki ka wecikei, “Ucun u mele ma eni?”

U wushuki, “ ‘Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka u ɗa bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaɓan kaɓetsu wa. ¹⁹ Naka mma n tata u vunu karinga.’ ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka vunu.’ ” ♦

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ma yansa ta ili i nala yi gba. Nɗya kpam i buwai i'ya i gain n yain?”

²¹ U wushuki, “Va ciga baci vu woko uza maci, wala vu ba vu denge gba i'ya wari n i'ya, vu ɓanga aza a unambi n ikebe yi, va yan ta n utsari a zuba. Pini nala, vu tuwa vu woko katoni ka va.”

²² An kalobo ki ka panai nala, aku u lazai n unamgbukatsuma cika. Kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu tonukoi atoni a ne, “Mayun n tonuko ɗa, wa wuyana ta uza u utsari u uwa a tsugono tsu zuba. ²⁴ N tonuko ɗa, wa laka ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u ɗa uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

²⁵ An atoni a ne a panai nala, a yain majiyan cika hal a wecikei, “Ya wa uza ɗa wa tsara iwauwi?” †

²⁶ U kondono le u danai, “Ili i'ya bawu vuma wa fuda wa yan i'ya la vi, shegai Kashila ka fuda ta ka yan ko ndya wa.”

²⁷ Bituru tonuko yi, “Tsu ʒaƙa ɗe gba ili i'ya tsari n i'ya tsara tsu tonu vu, ndya wa tsa tsara?”

²⁸ U tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, mpa Maku ma Vuma n dusuku baci a karatsu ka pige ka tsugono a a'ayin a savu, eɗa aza ɗa i tonu mu, ya dusuku ta dem a aratsu kupa n a re, i yanka agali kupa n a re a Isara'ila afada. ²⁹ Gba uza ɗa baci u ʒaƙa i'ya wari n i'ya adama a va; (wata, a'uwa, ko tata ko mma, ko atoku aka n a'ali, ko mmuku, ko ashina), a ka tsupa yi ta i'ya hal kadoɓo amangatawun (100). Wa tsara ta kpam uma u ɗa bawu wa kotso. ³⁰ Shegai n gogo-na ama ushani aza ɗa a'ari aza a kagita a ka woko ta aza a makorishi, ama kpam ushani aza ɗa a'ari a makorishi a ka woko ta aza a kagita.”

20

Azamaninga a kashina ka cinwi

¹ An Yesu wari a utono tyoku ɗa tsugono tsu zuba tsari, u da, “A yan ta vuma roku uza ɗa wari n kashina ka cinwi. † Kain ka te n kpasani, u wuta tsara u boli azamaninga aza ɗa a ka yanka yi manyan a kashina ka ne. ² U wushuku ta wa tsupa le ikebe i uliva; wata, ukebe u azurufa u te. * Aku u tutsuku le a ba a yanka yi manyan a kashina ka ne.

♦ 19:19 Uwt. 20. * 20:2 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓanga.

³ “An kaara ka gadigba, aku wa wura a mere ma kuden, pini nala, u wenei ama roku kushani bawu a ka yan ko ili. ⁴ Aku u bidya le u tonuko le wa tsupa le t̄a ili i'ya i gain u tsupa le kaara ka kotso baci. ⁵ A lazai a ba a yain manyan a kashina ka ne.

“An kaara ka rawai a kaci, n ulapa u uwule u tatsu kpam, u doku t̄a dem u yain nala. ⁶ An ulapa u uwule u te u manyan u wokoi, eyi pini a asuvu a ilyuci yi, aku u wenei ama roku kushani. U wece le, ‘Ndyā i zuwai ara ya liv̄a bawu manyan?’

⁷ “A wushuki, ‘Tsu tsar̄a uza d̄a u bidya tsu manyan wa.’

“Vuma vi u tonuko le, ‘Walai i ba i yain manyan a kashina ka v̄a.’

⁸ “An kaara ka kotsoi, aku u tonukoi uzapige u azamaninga vi, ‘Is̄a azamaninga yi vu tsupa le. Git̄a vu tsupa aza d̄a n korusoi ubidya ubana a asu u aza a kagit̄a.’

⁹ “An azamaninga aza d̄a a yain manyan ma ulapa u uwule u te koshi a tuw̄ai uwusha ikebe i le, ya dem u wushai ukebe u azurufa u te. ¹⁰ An aza d̄a a git̄ai manyan ili i kpasani a tuw̄ai uwusha i le, ya dem zuwa t̄a uma u d̄a wa tsar̄a i'ya i lai i aza a nife. Shegai gb̄a le a nak̄a le dere tyoku u aza a kagit̄a. ¹¹ An a nak̄ai ya dem i ne, aku a tonukoi uza u kashina vi, ¹² ‘Aza d̄a a korusoi utuw̄a manyan ma ulapa u uwule u te u d̄a koshi a yain. Shegai vu tsupa le dere n at̄su. Kpam tsu liv̄a t̄a a manyan a kaara ka shen.’

¹³ “Uza u kashina vi u wushunki uza u te u le, ‘Uza u v̄a, n ryafa d̄a wa. N tsupa d̄a t̄a dere tyoku d̄a tsu zuwamgbani. ¹⁴ Bidya ukebe u vunu vu wala! Ma ciga t̄a n tsupa aza d̄a n korusoi ubidya dere tyoku d̄a n tsupa d̄a. ¹⁵ Ma yan t̄a ili i'ya ma ciga n ikebe i v̄a. Malyon ma ya yan an n yankai ama a nala yi ili i shinga?’ ”

¹⁶ Aku Yesu danai, “Nala w̄ari. Uza u kagit̄a wa woko t̄a a makorishi, uza u makorishi kpam u woko uza u kagit̄a.”

Yesu doki u danai tyoku d̄a wa kuw̄a

(Marku 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷ An Yesu w̄ari nwalu ubana a Urishelima, aku u is̄ai Kupanamere vi paki, u tonuko le, ¹⁸ “Tsu bana baci a Urishelima, a ka neke t̄a Maku ma Vuma a akere a adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kid̄aga yi t̄a ugana u ukp̄a. ¹⁹ Aku a nak̄angu yi a akere a Awulawa a yan yi mavura, a bawin yi, aku kpam a wandamgbana yi a mawandamgbani. Shegai wa 'yanga t̄a a kain ka tatsu.”

Ufolu u mma u Yakubu n Yahaya

(Marku 10:35-45)

²⁰ Aku mma u mmuku n Zabidi u tuw̄ai ara Yesu n̄a mmuku n ne n re, Yakubu n Yahaya. Aku u kud̄angi wa folo yi u yanka yi ili i shinga.

²¹ Yesu wece yi, “Ndyā va ciga n yanka vu?”

U danai, “Vu uwa baci a tsugono tsu vunu, va as̄ak̄a mmuku n re n v̄a n dusuku evu n avu, uza u te a ulyaki uza u te kpam a ugul̄a u vunu?”

²² Shegai Yesu wushunku le, “I reve kalen ka ili i'ya ya wecike vi wa. Ya fud̄a ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so?”

Alobo yi a wushuki, “Tsa fud̄a t̄a.”

²³ Yesu wushunku le, “Mayun d̄a ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so. Shegai ma fud̄a ma danḡasa uza d̄a wa dusuku a ulyaki u v̄a ko a ugul̄a u v̄a wa. Asu u nala vi u ama d̄a Tata u v̄a u fobusukoi u d̄a.”

²⁴ An atoni kupa a d̄a a buwai vi a panai nala, aku a ka pana upan u ama a re a nala yi. ²⁵ Yesu is̄ai atoni yi gb̄a a asu u te, u tonuko le, “I reve t̄a ngono ma Awulawa a tsu wenike t̄a ama ucira. Kpam azapige a le a tsu yan t̄a manyan n tsupige tsu le a kaci ka ama. ²⁶ Shegai ugan nala git̄a n ad̄a wa. Uza d̄a baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma d̄e, u kan̄a t̄a u woko kagbashi ka d̄e. ²⁷ Ko ya baci wa ciga u woko a kapala ka d̄e, u kan̄a t̄a u gbashika d̄a. ²⁸ Ko mpa gb̄am Maku ma Vuma n tuw̄a adama a d̄a ama a ka

gbashika mu wa, shegai n gbashika ama, kpm n naḱa uma u ḱa wa wauwa ama ushani a unyushi u cingi u le.”

Yesu tanasqi arumba ama a re
(Marku 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ An Yesu n atoni a ne a ka wuta a Jeriko, kakuma ka ama ushani ka tono le. ³⁰ Arumba ama a re a ḱa a'ari ndishi a ikengi i ure a panai a ḱa Yesu ḱa wa wura, aku a gitai isali, n a dansi, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³¹ Aku kakuma ki ka tonuko le a pada, shegai a doku a salai cika, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³² An Yesu panaka le, aku u shamgbai, u wece le, “Ndy a ciga mu n yanka ḱa?”

³³ A wushuki, “Asheku, tsa ciga ta tsu wene asu!”

³⁴ Aku Yesu pana le asuvayali, u sawai a'eshi a le. Kute-kute a wenei asu, aku a tono yi.

21

Yesu uwai a Urishelima
(Marku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

¹ An Yesu n atoni a ne a ka rawa evu n Urishelima, aku a uwai a ilyuci i Betafaji a Masasa ma Zayitum.† Aku u tutsuki ama a re a wala a kapala ka le. ² U tonuko le, “Walai i bana a une u ḱa wari a kapala. I rawa baci de, ya cina ta maku ma makparyagi na mma u ne. I tatsukpa n ḱa i tuko. ³ Uza roku u wece ḱa baci ili i'ya i zuwai ya tatsukpa n ḱa, i tonuko yi, ‘Asheku a ḱa a ka ciga n ḱa.’ Kute-kute wa asaka ḱa ta i laza na n ḱa.”

⁴ Nala u gita ta tsara a shadangu ili i'ya Zakariya matsumate u danai:

⁵ “Tonukoi aza a Sihiyona:†*

‘Magono ma de ma la ma tuwa!

Uza u uvakunku kaci ḱa, wa walaka makparyagi.

Wari a utuwa a zuba u maku ma makparyagi.’ ” ♦

⁶ Aku atoni yi a lazai a ba a yain ili i'ya Yesu tonuko le a yain. ⁷ A tukoi maku ma makparyagi mi na mma u ne dem, aku a poloi aminya a le a zuba u le, u yuwai. ⁸ Ama ushani a polusoi aminya a le a ure, aza roku kpm a ko'fuso avuku a ndanga a polusoi a ure. ⁹ Aza roku a walai a kapala ka Yesu, aza roku kpm a tono yi a kucina n a salasi, “Hosana,† cikpalai Maku ma Dawuda!”

“Kashila ka zuwuka yi un a u shinga, eyi uza ḱa wari a utuwa n kala ka Magono ma Zuba!”

“Hosana, cikpalai Kashila!”

¹⁰ An Yesu uwai a Urishelima, gba ama a shadangi n ipeli. A wecikei, “Ya kumbu vuma u na vi?”

¹¹ Aku kakuma ka ama ki ka danai, “Vuma u na vi aya Yesu, matsumate uza u ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(Marku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)

¹² Yesu uwai a asuvu a Kuwa ku Kashila, aku u lokoi gba aza ḱa a ka yan pini tsilaga. Aku u kpatalai u wacinsai gba iteburu i ama ḱa a ka savadasa icun i ikebe kau-kau. U wacinsai kpm ikirika i aza ḱa a ka dengishe ntambara. ¹³ U tonuko le, “A korongu ta a Tagarada u Kashila a da, ‘A ka isa ta kuwa ku va kuwa ku kavas.’ Shegai i gonukoi ka kaburu ka aza a magalaka.”

* **21:5** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ♦ **21:5** Zak. 9:9. † **21:9** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpm “A cikpala yi.”

¹⁴ Arumba n awunu a tuwai ara ne pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u tansa le. ¹⁵ Adaraki a pige n awenishiki a Mele a wene yi wari uyansa ili i majiyan, a wenei kpm mmuku ma cikpalasa yi pini a Kuwa ku Kashila ki, n a dansi, “Hosana, cikpalai Maku ma Dawuda.” Gba ili i nala yi i zuwai adaraki a pige n awenishiki a Mele yi a panai upan cika.

¹⁶ Aku a wecei Yesu, “Vu pana gbam ili i'ya mmuku n naha mi mari udansa?”

U wushunku le, “N pana ta. Kotsu i taɓa ukanshi a Tagarada u Kashila wa, a asu u da u danai, ‘Kashila, vu wenishike ta mmuku n shawu na mmuku n shili a shipi ishpa i icikpali?’” ◇

¹⁷ Aku u lazai u asakai ilyuci yi ubana a Batani, nte u wansai de.

Yesu yankai madanga ma kapopi una

(Marku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ N kpasani ku de an Yesu wa gono a ilyuci, aku kambulu ka kana yi cika. ¹⁹ U wenei madanga ma kapopi a ikengi i ure, u banai pini, shegai u cina pini ilimaci wa, she avuku koshi. Pini nala, u tonukoi madanga mi, “Va doku va matsa ilimaci kpm wa!” Kute-kute madanga mi ma ekpei.

²⁰ An atoni a ne a wenei nala, a yain majiyan. A wecikei, “Nida madanga mi ma ekpei gogo?”

²¹ U wushunku le, “Mayun n tonuko da, i'a baci n upityanangu bawu i yain malala, ya fuda ta dem ya yan ili i'ya n yankai madanga ma na mi hal gbam i'ya i lai la. Ya fuda ta i tonuko masasa ma na, ‘Wala ba vu rukpa a mala.’ I'a baci n upityanangu, nala wa woko.

²² I wushuku baci, ya tsara ta gba ili i'ya i wecikei a'ayin a da baci i yain kvasu.”

A yain malala ma ucira u Yesu

(Marku 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Yesu gonoi a Kuwa ku Kashila u gitai uwenishike. Aku adaraki a pige na nkoshi a tuwai ara ne, a wece yi, “Ucira u eni u da va yansa ili i na yi? Kpm ya naka vu u da?”

²⁴ U wushunku le, “Ma ta n keci ku te ka ma ciga n yan da. I fuda baci i wushuki ka, ma tonuko da ta tyoku da n tsara ucira u da ma yansa ili i na yi. ²⁵ Ya nakai Yahaya ucira u ulyubugusu?† Kashila ka zuba ka ka naka yi u da, ko gai a asu u ama da u wutai?”

Aku a dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba u da u wutai,’ wa dana ta, ‘Nda i zuwai bawu i wushuki n eyi?’ ²⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama da u wutai,’ tsa pana ta uwonvo u ili i'ya ama yi a ka yanka tsu, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

²⁷ Aku a wushunku yi, “Tsu reve wa.”

U danai, “Mpa dem ma tonuko da uza da u naka mu ucira u da ma yansa ili i na yi wa.”

Agisani a mmuku m alobo ama a re

²⁸ Yesu danai, “Ma yanka da ta alabari a vuma roku uza da wari na mmuku n re, aku i tonuko mu ili i'ya i yawunsai. Tata u le u banai ara maku ma ne ma pige, u danai, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara!’

²⁹ “Maku mi ma wushuki, ‘Ma bana wa.’ Shegai u gonoi u banai.

³⁰ “Aku tata u le vi u banai a asu u maku ma ire mi, u tonuko yi, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara.’

Aku maku mi ma wushuki, ‘Ma bana ta,’ shegai u bana wa.

³¹ “A asuvu a mmuku n re n na mi, ya nakai tata vi karinga?”

Aku adaraki na nkoshi n pige mi a wushuki, “Maku ma kagita ma.”

Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko da, awushi a utafa n ashankala a ka uwa ta a tsugono tsu Kashila kahu eda i uwa. ³² Yahaya Kalyubugi tuwa ta tsara u wenike da ure u da ya tsara uma. Shegai i'yuwain uwushuku n eyi, aku awushi a utafa n ashankala a wushuku

◇ 21:16 Ishp. 8:2.

ta. Ko an i wenei ukuna u na vi, i kpaḍafai ukpatala i asaka ure u de kpam i wushuku n eyi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi
(Marku 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ Yesu danai, “Panai alabari a na yi: A yan ta vuma roku uza da wari n kashina ka cinwi. U kanzai ka n kasaga, aku u gawai kadaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nakai acimbi a roku haya, eyi kpam u lazai nwalu. ³⁴ An a'ayin a uta ilimaci yi a yain, aku u suki agbashi a ne a ba a wushika yi kapashi ka ne ka ilimaci yi.

³⁵ “Shegai acimbi yi a kanai agbashi yi. Aku a lapai uza u te, a wunai uza u ire, uza u tatsu kpam a varasa yi n atali hal u kuwai. ³⁶ Aku uza u kashina vi u suki agbashi a roku ushani a ba a wushika yi ilimaci yi. Pini nala, a yanka le dere tyoku da a yankai aza a kagita yi. ³⁷ Uza u kashina vi u korusoi u suki maku ma ne ubana a asu u ama vi, kpaci u yawunsa ta ko a ka wene karinga ka ne.

³⁸ “Shegai an ama yi a wenei maku mi, a dansai utyoku u le, ‘Maku ma na ma lya ta agadu a kashina yi. Tsu wuna yi baci, ka woko ta ka tsunu!’ ³⁹ Aku a kana yi, a rono yi uwuta a kashina ka cinwi ki a wuna yi.”

⁴⁰ Yesu wecei adarakpi a pige n Afarishi yi, “Uza u kashina u nala vi u tuwa baci, ndya i wenei wa yanka ama a nala yi?”

⁴¹ Aku a wushuki, “Wa wuna le ta, aku u naka aza roku kashina ki, aza da a ka naka yi kapashi ka ilimaci i kashina i ne a a'ayin a da a gain.”

⁴² Yesu tonuko le, “Nala wari, i yan ta kaneshi u ukuna u na vi a Tagarada u Kashila, u da u danai:

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain,
ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.
Magono ma Zuba ma ma yain ili i na yi,
kpam ili i majiyan i'ya ara tsunu.’ ♦

⁴³ “N tonuko da ukuna u mayun, a ka bidya ta tsugono tsu Kashila ara de a naka aza da a ka yan ili i'ya Kashila ka ciga a tsugono tsu ne. ⁴⁴ Vuma da u rukpai a katali ka na wa koduso ta, kpam uza da katali ki ka varai, vuma u nala vi wa yuruwa ta yuku-yuku.” †

⁴⁵ An adarakpi a pige n Afarishi a panai alabari a da u yansaka le, aku a revei an n ele da wa yan. ⁴⁶ A ka ciga a kana yi, shegai a ka pana ta uwonvo u ama yi, kpaci ama yi a wushuku ta Yesu matsumate ma.

22

Agisani a abiki a iyolo
(Luka 14:15-24)

¹ Yesu doki u yain manyan n alabari tsara u wenishike ama, ² “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta magono ma roku uza da u fobusukoi maku ma ne abiki a iyolo. ³ U libanai ama roku a asu u abiki vi. An a ka gita abiki yi, aku u suki agbashi a ne a isa ama yi, shegai a 'yuwain utuwa.

⁴ “Aku u doki u suki agbashi a roku, u danai, ‘Tonukoi ama da n libanai vi a fobuso de abiki yi. A kida ta anaka a shinga a da n lakai uciga a fobusoi inyama yi. Tuwai a asu u abiki vi.’

⁵ “Shegai aza da u libanai vi a tuwa wa. Aza roku a lazai ubana a ashina, aza roku kpam ubana a kuden. ⁶ Aza roku kpam a kanai agbashi yi a lapa le, a wunai. ⁷ Pini nala, u yain upan cika, u suki asoje a wuna aza a magalaka yi kpam a runukpa ilyuci i le.

♦ 21:42 Ishp. 118:22-23. † 21:44 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa ta makpanda ma 44.

⁸ “Aku magono mi ma tonukoi agbashi yi, ‘A kotso de afofi a abiki a iyolo yi. N libana ta ama, shegai a rantsa a tuwa wa. ⁹ Adama a nala, walai a ire i ilyuci yi, uza da baci dem i wenei i libana yi u tuwa a asu u abiki vi.’ ¹⁰ Pini nala, agbashi yi a lazai a ba a bolomgbonoi gba aza da a wenei, aza a shinga n aza a cingi. Aku a asu u abiki vi u shadangi n amoci.

¹¹ “An magono mi ma tuwai tsara u wene amoci yi, aku u wenei vuma roku uza da bawu u ukai aminya a shinga. ¹² U wece yi, ‘Avu, nida bawu vu ukai aminya a shinga utuwa a asu u abiki vi?’ Vuma vi u fuda u dana ko ili wa.

¹³ “U tonukoi agbashi a roku, ‘Sira niyi akere n a'ene, i vutala yi a asuvu a karimbi, nte ama a ka sa pini n ulumusa u a'anga adama a mballa.’

¹⁴ “Mayun da, a libana ta ama ushani, shegai kenu da a dangasai.”

Keci a kaci ka utsupa u utafa

(Marku 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Aku Afarishi a bolomgbonoi kaci tsara a wandi Yesu u dana ili i roku kotsu a tsara ili i'ya a ka kana yi n i'ya. ¹⁶ Aku a sukunku yi atoni a le a roku n atoni a Hiridu. A danai, “Kawenishiki, tsu reve ta avu vuma u maci u da, kpam va wenishike ta ili i shinga i ure u Kashila. Vu bidya ta ya dem una u te, ko ya tani baci wari. ¹⁷ Tonuko tsu uyawunsa u vunu. U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono ko tsu kpada utsupa?”

¹⁸ U reve ta uyawunsa u cingi u le, aku u tonuko le, “Eda aza a maci a kaban! Ndya i zuwai ya ciga i wanda mu? ¹⁹ Wenike numu ukebe u azurufa* u da i tsu tsupa utafa n i'ya.” Aku ama yi a wenike yi ukebe vi. ²⁰ U wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini?”

²¹ Aku ama a wushuki, “Ka Kaisa Magono ka.”

U tonuko le, “Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i ne, Kashila kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

²² An a panai nala, a yain majiyan. Aku a lazai a asaka yi.

Keci a kaci ka u'yang'a u ukpa

(Marku 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Aza a Sadusi a wushuku an ama a ka 'yang'a a ukpa a kuwa baci wa. Kain ka ka nala ki, aza a Sadusi a roku a tuwai ara Yesu a wece yi, ²⁴ “Kawenishiki, Musa dana ta, ‘Vuma u kuwa baci bawu mmuku, u kana ta utoku u ne u sotuku uka vi tsara u matsaka yi mmuku.’ ²⁵ A yan ta ama a roku ama a shindere uza n utoku aza da a rongoi pini na. Uza u kagita u zuwai uka, shegai u kuwai bawu maku, aku uza u ire u sotuki marana mi. ²⁶ Eyi dem u kuwai bawu mmuku, aku uza u tatsu u sotuki dem marana mi. Nala a rongoi uyansa hal u bansa le iyolo gba. ²⁷ A makorishi, uka vi dem u kuwai. ²⁸ Kashila ka 'yangasa baci akushe, uka u yai u da wa woko? Kpaci u wolo ta ama a shindere a le gba.”

²⁹ U wushunku le, “Eda i reve wa, kpaci i reve ili i'ya Tagarada u Kashila u danai wa, kpam i reve n ucira u Kashila wa. ³⁰ A'ayin a da baci akushe a 'yangai, a ka yan iyolo ko kpam a wutukpa iyolo wa. A ka woko ta tyoku u atsumate a zuba. ³¹ Mayun da i yan ta kaneshi u ili i'ya Kashila ka danai a ukuna u u'yang'a u ukpa. ³² Kashila ka dana ta, ‘Mpa Kashila ka Ibirahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.’ ³³ Kashila aya Kashila ka aza a uma, shegai ka akushe wa.” ³³ An kakuma ka ama ka panai nala, aku a yain majiyan ma uwenishike u ne.

Mele ma ma lai ugbonguro

(Marku 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ An Afarishi a panai a da aza a Sadusi a fuda a wushuku wa, aku a bolomgbonoi. ³⁵ Uza u te a asuvu a le, kawenishiki ka Mele ka, u matsai wa ciga u wandi Yesu n keci ku na:

* **22:19** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani u U6anga. **22:24** U.Ml. 25:5-6. **22:32** Uwt. 3:6.

³⁶ “Kawenishiki, mele ma eni ma ma lai ugbonguro a asuvu a Mele ma Musa?”

³⁷ U wushuki, “ ‘Ciga Magono ma Zuba Kashilā ka vunu n katakasuvu ka vunu gbā. Vu cigi yi n uma u vunu n kakiri ka vunu gbā.’ ³⁸ Mele ma kagitā ma la vi ma kpam ma lai ugbonguro. ³⁹ Mele ma ire dem unā u te dā mārī: ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku dā va ciga kaci ka vunu.’ ⁴⁰ A kaci ka Mele ma re ma na ma uwenishike u Musa n u ntsumate wari.”

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Marku 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Afarishi yi pini a asu u te, aku Yesu wece le, ⁴² “Uyawunsa u eni u dā i'ari uyan a kaci ka Kawauwi? Maku ma tsikaya ma yai ma?”

A wushuki, “Ma Dawuda ma.”

⁴³ Aku u tonuko le, “Nida Dawuda isa yi ‘Asheku’? Kulu Keri ku zuwa tā Dawuda danai, ⁴⁴ “ ‘Magono ma Zuba ma tonuko tā Asheku a va:

Dusuku a ulyaki u va

hal n zuwa atokulalu a vunu a kere ka adeshikpetsu a vunu.’ ⁴⁵

⁴⁵ “An u wokoi Dawuda isa yi Asheku, nida kpam wa woko maku ma ne?” ⁴⁶ Ko uza u fuda u wushunku yi wa, kpam ko uza u wuta karara bawu uwonvo u wece yi keci ku roku wa.

23

Yesu nakai azapige a roku unyushi

(Marku 12:38-39; Luka 11:43, 46; Luka 20:45-46)

¹ Yesu tonukoi kakuma ka ama ki kabolo n atoni a ne, ² “Awenishiki a Mele n Afarishi a'a tā n ucira u dā a ka tonuko dā ili i'ya Mele ma Musa ma danai. ³ Adama a nala, i toni i'ya a wenishike dā, shegai kotsu i yain tyoku dā ele a ka yansa wa. Kpaci i'ya a tsu dansa kau dā n i'ya a tsu yansa. ⁴ A tsu tadanku tā ama ucanga u araji u dā bawu a ka fuda a ka canga. Kpam a tsu dambula gbam a dana asaka a banka majubu a banga le ucanga wa.

⁵ “A tsu yan tā ili i shinga tsara ama a wene le. Kpam ya dem u tsu sira tā alawu a dā a'ari n Kadyanshi ka Kashilā, shegai alawu a Afarishi a la tā ugbonguro. Ikali i'ya i'ari a ikengi i aminya a le i la tā dem ugbonguro. ⁶ A la tā uciga a asu u ndishi u shinga a asu u abiki n asu u ndishi u kapala a agata a Kashilā. ⁷ Kpam a'a baci a kuden, a tsu la tā uciga ama a danasa le n kala ka karinga; wata, ‘Kawenishiki.’

⁸ “Shegai eda she i asaka uza u isa dā ‘Kawenishiki’ wa, kpaci Kawenishiki ka te ka i'ari n ka, kpam atoku a dā i'ari. ⁹ Kpam kotsu i isa uza n kala ka karinga ‘Tata’ a likimba wa, kpaci Tata u te u dā i'ari n u dā uza dā wari a zuba. ¹⁰ Kotsu i asaka uza u isa dā ‘Uzakuwa’ wa, kpaci Uzakuwa u te dā; wata, Kawauwi. ¹¹ Uza dā baci wari uzapige, she u woko kagbashi ka atoku. ¹² Uza dā baci u bidyai kaci ka ne uzapige, a ka gonuko yi tā kenu. Uza dā kpam u bidyai kaci ka ne kenu, a ka gonuko yi tā uzapige.

¹³ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! Kpaci i kangi ama utsutsu u u'uwa a tsugono tsu zuba. Eda i uwa a tsugono tsi wa, i asaka tani aza dā a ka ciga uwa a uwa wa. [¹⁴ Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! Eda aza dā i tsu lya ucanga u nranā n a'uwa a le, i yain kpam kvasu ka ugadi tsara ama a wene dā. A ka yan dā tā mavura cika ma ma lai ma aza dā a buwai.]*

¹⁵ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaban! Kpaci i tsu pasambana tā mala i bana a iyamba i mbari tsara i zuwa uza u te u woko katonī. A'ayin a dā baci i tsara yi aku i gono i zuwa yi u woko uza u akina hal u la dā cika.

¹⁶ “Ter de eda aza dā ya tonon ama, dana arumba a dā i'ari! I da,

◇ 22:37 U.Ml. 6:5. ◇ 22:39 Adkp. 19:18. ◇ 22:44 Ishp. 110:1. * 23:14 Akorongi a cau ushani aza dā a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa tā makpanda ma 14.

‘Ama a tsina baci n Kuwa ku Kashilā a'ayin a dā a ka ya kazuwamgbani, wā n ukuna wa. Shegai a tsina baci n zinariya u dā wari a Kuwa ku Kashilā ki, u kaṅaṅa t̄a a shamkpa kazuwamgbani ki mai.’

17 “Edā arumbā a gbani, atengeshi. Ndyā wā ve i lakai kalen: zinariya vi ko gai Kuwa ku Kashilā ka ku zuwai zinariya vi wa rongo uwulukpi? 18 Kpam i danai, ‘Ama a tsina baci n asudarakpa, wā n ukuna wa. Shegai a tsina baci n kune ku kari a asudarakpa vi, u kaṅaṅa t̄a a shamkpa kazuwamgbani ki.’

19 “Icun i urumbā u eni u dā wā la! Ndyā wā ve i lakai kalen: kune ki ko gai a asudarakpa u dā u zuwai kune ki kari uwulukpi? 20 Adama a nala, uza wa tsina baci n asudarakpa, tsina dā la vi wa tsina n u dā n kune ku kari pini a zuba u ne. 21 Nala dem uza wa tsina baci n Kuwa ku Kashilā, tsina dā wa tsina n ka hal n Kashilā ka ka rongo pini vi. 22 Uza u tsina baci kpam n zuba, u tsina t̄a dem n karatsu ka tsugono tsu Kashilā n uza dā u dusuki pini.

23 “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, edā aza a maci a kaḅan! I tsu naḅa t̄a Kashilā ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya i tsarai, hal gbam n icanga i awanli i kusan i'ya i lakai kenukulu, n icun i kenukulu gbā. Shegai i varangi iwenishike i Mele i pige; wata, uyanka ama ili i'ya i'ari dere, n upana iyali, n ushamkpa ukuna u Kashilā mai. I'ya gai i gain i yain i'ya la vi kaḅolo n i nide yi. 24 Edā arumbā a dā ya tono n ama, i'a t̄a tyoku u vuma dā u sherei mini ma uso ma ne tsarā u takpa maku ma kagushi, aku u gonoi u sodugi karakuma!†

25 “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, edā aza a maci a kaḅan! I tsu za t̄a kucina ku nko n de n apara a de, shegai asuvu a le a'a t̄a ushadangi n ili i'ya i tsarai a asu u uryafusa ama n i'ya ya zuwa dā i pana kayanyan koshi. 26 Edā Afarishi arumbā a dā! Gitai ve i zai asuvu a nko yi n apara yi, kateshe ki kpam ka yan t̄a sarara!

27 Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, edā aza a maci a kaḅan! Tyoku u asaun a dā a kalai pun dā i'ari. A tsu yan t̄a n tsulobo a kateshe, shegai asuvu a le a'a t̄a ushadangi n atele a akushe n ili i'ya i shamusai. 28 Nala dem i'ari, i lobono t̄a uwundya a kateshe, shegai asuvu a de a'a t̄a ushadangi n ikuna i maci i kaḅan n tsicingi.

29 “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, edā aza a maci a kaḅan! I tsu yanka t̄a ntsumate a asu u kacida ka shinga, kpam i tsu kala t̄a asaun a aza a maci. 30 I da, ‘A da baci tsari tsu rongoi a'ayin a nkoshi n cau n tsunu, tsarā tsa ḅanga le uwuna ntsumate wa.’

31 “Adama a nala i varangu t̄a kaci ka de an i danai edā mmuku n tsikaya† ma aza dā a wunai ntsumate n dā i'ari. 32 Lyayi kelime i koruso ili i'ya nkoshi n cau n de n gitai vi!

33 “Edā a'eku na mmuku ma a'eku! Nida ya yan i dana ya wura a uvarangu dā a akina? 34 Adama a nala, ntsumate, arevi n awenishiki a dā la ma sukunku dā. Ya wuna t̄a aza roku a le, ya vara t̄a aza roku ikusa a mawandamgbani. Aza roku tani ya bawan le t̄a a agata a Kashilā hal i tono le ubana ilyuci ilyuci n i yanki le mavura. 35 Adama a nala, Kashilā ka yanka dā t̄a mavura adama mpasa m aza dā i wunai bawu unyushi. Edā aza a Yahuda i gitā t̄a i wunai Habila† vuma u maci, aku i lyai kelime n uwunusa ama hal ubana a'ayin a Zakariya maku ma Barikiya uza dā i wunai a mere ma Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā n asudarakpa. 36 Mayun n tonuko dā, ukuna u nala vi wa gitā t̄a dem n aza dā i'ari n uma gogo-na.”

*Yesu ciga t̄a Urishelima
(Luka 13:34-35)*

37 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Edā aza a Urishelima! Ama a de a wuna t̄a ntsumate kpam a varasai atsumate a dā a sukunku dā. N tsu ciga t̄a n ḅolongu dā tyoku dā matoku ma tsu ḅolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. 38 Nala Kashilā ka asaka Kuwa

† 23:24 Yesu dana dā u danai, “I dambulai a kaci ka ukuna u kenu, shegai ya yansa inyushi icingi i pige i pige.”

ku Kashilā ku de, kpmam ka woko tā bawu uza pini. ³⁹ N tonuko dā, ya doku ya wene mu wa, she a'ayin a dā ya dana, 'Kashilā ka zuwuka uza dā wa tuwā n kala ka Magono ma Zuba unā u shinga.' ”

24

A ka wacinsa tā Kuwa ku Kashilā (Marku 13:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Yesu aṣakāi Kuwa ku Kashilā ki u kaṅai ure u lazai, aku atoni a ne a tuwāi ara ne a wenike yi kuma ku Kuwa ku Kashilā. ² Shegai u tonuko le, “I wene kuma ku na ki? Mayun n tonuko dā, ko katali ka te a ka aṣakā ka a zuba u utoku u ne wa. Katali dem a ka wāṣā tā ka.”

Kuḅari a kaci ka upana u ikyamba (Marku 13:3-13; Luka 21:7-19)

³ A'ari pini, Yesu ndishi a Masasa ma Zayitum, aku atoni a ne a cina yi utyoku u ne, a danai, “Tonuko tsu, nwere dā ukuna u nala vi wa gitā? Kpmam ndya ya woko iryoci i'ya ya wenike an a'ayin a utuwā u vunu n ukotso u a'ayin a dā a rawai?”

⁴ U tonuko le, “Kiranai kotsu i aṣakā uza u puwunṣā dā wa. ⁵ Ama ushani a ka tuwā tā n kala ka vā, a dana alyā Kawauwi, kpmam a ka puwunṣā tā ama ushani. ⁶ Ya pana tā ukuna u kuvon n alabari a kuvon a dā a ka tuwā, shegai kotsu i pana uwonvo wa. Gbā ili i nala yi i kaṅā tā i gitā kahu makorishi ma tuwā. ⁷ Kaletsu ka ama ka 'yangasakā tā aletsu, tsugono kpmam tsa 'yangasakā tā tsugono. A ka yan tā a'ayin a kambulu kuten gbām wa. Iyamba ya gbāḍā tā a asu kau-kau. ⁸ Gbā mḅalā ma ili i na yi mā tā tyoku u mḅalā ma kagitā ka ilimaci i maku.

⁹ “Ama a ka kaṅā dā tā, a ka neke dā tā tsarā a yanka dā mavura, kpmam a ka wuna dā tā. Gbā ama a ka kovo dā tā an u wokoi i wushuki nā mpa. ¹⁰ Kpmam ama ushani a ka aṣakā mu tā utono. A ka kpatalāka tā atoku a le kpmam a 'yuwan atoku a le. ¹¹ Ntsumate n kaḅan ma tuwā tā ushani n laḅanāṣā ama ushani. ¹² Tsicingi tsa tambura tā tsu zuwa ama a 'yuwan uciga atoku a le. ¹³ Shegai aza dā a kawunki hal ubana a makorishi, Kashilā ka wauwa le tā. ¹⁴ A'ayin a dā baci Kadyanshi ka Shinga ka kyawain gbā likimba n iyamba, a tonusukoi kpmam gbā aletsu, aku makorishi ma tuwā.

Upana u ikyamba u pige (Marku 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ “A'ayin a ka tuwā tā a dā ya wene ili i'ya Daniyan matsumate u danai: 'Ili i icadī i'ya bawu i gain i'ya i nangasai

Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā.’ ◇ (Edā aza dā ya yan kaṅeshi i reve tā kalen ka ili i na yi.) ¹⁶ A a'ayin a nala yi, u kaṅā tā aza a Yahuda a suma ubana a nsasa tsarā a lai. ¹⁷ Uza dā wari a uwotsu u kuwa, kotsu u uwa a asuvu upurā ucanga wa. ¹⁸ Uza dā wari a kashina, kotsu u gono a kuwa uzama u kunya wa. ¹⁹ A a'ayin a nala yi, ter de aka a dā a'ari n atsuma, ko kpmam aza dā a'ari nā mmuku n shili!

²⁰ “Yanyi kavasuu a asu u Kashilā, kotsu i suma n ilyushi ko tani a kain ka Ashibi wa! ²¹ Nala wa woko tā a'ayin a upana u ikyamba u pige. Tun an a yain likimba, kpmam a ka doku a ka yan upana u ikyamba tyoku u nala wa. ²² Shegai Kashilā ka jebe de kakuma ka a'ayin ki; a dā baci wari u yain nala wa, uza wā la wa yan uma wa. Shegai Kashilā ka jebe de a'ayin yi adama ama a ne a dā u dangasai. ²³ A a'ayin a nala yi, uza roku wa tonuko dā tā, 'Wundyai, Kawauwi ka la!' Ko kpmam uza roku wa dana tā, 'Aya na!' Kotsu i tono le wa. ²⁴ Awauwi a kaḅan nā ntsumate n kaḅan a ka tuwā tā a yain iryoci kpmam n ikunesavu. A ka zuwa tā ama a tono le, hal gbām n ama dā Kashilā ka dangasai, hal gai wa yan baci nala. ²⁵ Panai, n rono dā tā atsuvu gampā kahu ukuna vi u gitā.

◇ 24:15 Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11.

²⁶ “Uza roku u tonuko ɗa baci, ‘Wundyai, Kawauwi ka nide a kakamba,’ kotsu i bana i kondo wa. Ko kpam, ‘Wundyai, aya la ukpawin,’ kotsu i wushuku wa! ²⁷ Maku ma Vuma ma tuwa baci, ya dem wa wene yi ta, tyoku da ulada u tsu wuta a kasana ubana a kalivi. ²⁸ Asu u da baci kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini. Ili i na iryoci i'ya ya wenike an makorishi ma yan de evu i'ya.”

Utuwa u Maku ma Vuma

(Marku 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ “A'ayin a da baci upana u ikyamba u nala u kotsoi, kute-kute

“ ‘Kaara ka kimba ta,

kpam uwoto wa doku wa naka katyashi wa.

Atala a ka rukpusa ta,

a ka gada ta kpam ili i pige i pige i'ya i'ari u zuba.’ [◇]

³⁰ “A a'ayin a nala yi, iryoci i Maku ma Vuma ya wuta ta a kalishi. Gba ama a likimba a ka sa ta adama a uwonvo. A ka wene ta Maku ma Vuma utuwa a zuba a asuvu a kalishi n ucira u pige n tsupige. ³¹ Wa tutsuku ta atsumate a zuba a ne a kapala n mawura ma pige ma ukakaci, a ka bolomgbono ta aza da u dangasai ili i'ya i kana a kasana ubana a kalivi n gadi ubana a daka; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a n nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi

(Marku 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² “Gogo-na rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi: A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limana, aku a ka topo avuku, ya reve ta an ilyushi i yain evu.* ³³ I wene baci gba ili i na yi ya gitasa, kotsu i reve an a'ayin a yan de evu n utuwa. ³⁴ N tonuko da, gba ili i na yi ya gita ta kahu ama da a'ari n uma gogo-na a kuwusa. ³⁵ Zuba n likimba wa cimba ta, shegai kadyanshi ka va ka yan ta pini bawu utyoku.

Uza reve kain ka ugono u Yesu wa

(Marku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Uza wa la u revei kain ka nala ki ko kpam ulapa u uwule vi wa. Ko atsumate a zuba, hal dem n Maku mi dem u reve wa, she Tata vi utyoku u ne. ³⁷ A'ayin a da baci Maku ma Vuma ma gono, ili gba ya woko ta tyoku da i'ari a a'ayin a Nuhu.† ³⁸ A'ayin a nala yi kahu mini ma pige ma tuwa, ama a rongo ta ulya n a soyi kpam n a yansi iyolo hal ubana kain ka Nuhu uwai a kpatsu. ³⁹ A 'yanga ureve ili i'ya ya gita wa, she na mini ma pige ma tuwai ma wunai ama gba. Nala wa woko a'ayin a da Maku ma Vuma ma gono. ⁴⁰ A'ali ama a re a ka yan manyan a kashina. A ka bidya ta uza u te, a asaka uza u te. ⁴¹ Aka ama a re a ka wurya kira a kutali. A ka bidya ta uza u te, aku a asaka uza u te.

⁴² “Adama a nala, she i rongo ufofusi, kpaci i reve a'ayin a da Asheku a de a ka tuwa wa. ⁴³ A da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwa, wari wa rongo ta ufofusi, wa asaka kaboki ki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁴ Eda dem u kana ta i rongo ufofusi kain dem. Kpaci Maku ma Vuma ma gono ta a'ayin a da bawu i zuwai uma.

Kagbashi ka shinga

(Luka 12:41-48)

⁴⁵ “Kagbashi ka eni ka a wushuki n eyi kpam kari n ugboji? Aya uza da uzakuwa u ne u zuwa yi u woko uzapige u agbashi a ne u nakasa le ilikulya a'ayin dem. ⁴⁶ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi u yain manyan ma maci, wa tsara ta katsupi ka pige ka malen ma manyan ma ne. ⁴⁷ Mayun n tonuko da, uzakuwa u nala vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne gba. ⁴⁸ Shegai kagbashi ka cingi ka baci, wa tonuko ta kaci ka ne uzakuwa u va wa gono gogo wa. ⁴⁹ Aku u gita ulapusa atoku a ne agbashi, n u lyayi n u soyi hal u

[◇] 24:29 Isha. 13:10. * 24:32 A iyamba i aza a Isara'ila, ndanga n tsu topo ta kahu usudugbi u yain.

gutukpa kaɓolo n atoku a ne asoi. ⁵⁰ Uzakuwa vi wa tuwā t̄a a a'ayin a ɗa bawu u zuwai uma wa tuwā. ⁵¹ Aku uzakuwa vi u t̄as̄as̄a yi ikyamba n kaburu, u wutukp̄a yi kaɓolo n aza a maci a kaɓan, nte ama a ka s̄a pini n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.”

25

Agisani a nkere kupa

¹ Yesu lai kapala n kadyanshi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: A yan t̄a nkere n roku ama kupa aza ɗa a bidyai ncikalun le tsar̄a a bana a kangu valisavu. ² Ama a tawun a asuvu a le atengeshi a ɗa, shegai ama a tawun a ɗa a buwai vi a'a t̄a n ugboji. ³ Aza ɗa a'ari atengeshi yi a bidyai ncikalun le, shegai a ɓana manivi ma roku wa. ⁴ Aza ɗa kpam a'ari n ugboji vi a bidyai ncikalun manivi a adele a le. ⁵ An valisavu vi u ɓar̄akp̄ai bawu u rawai go, aku a git̄ai agbadigi hal a lavutai.

⁶ “N kayin ka pige, aku a panai isali, ‘Valisavu u ɗa la utuwā! Tuwāi tsu kangu yi!’

⁷ “Nkere mi gb̄a a 'yanḡai a fobusoi ncikalun le. ⁸ Aku aza ɗa a'ari atengeshi yi a tonukoi aza a ugboji yi, ‘Ne tsu manivi ma ɗe kenu, kpaci ncikalun tsunu ma cimɓa ɗe.’

⁹ “Shegai a wushunku le, ‘Tsar̄a n ma ma rawa tsu gb̄a tsunu wa. Walai i bana a asu u aza ɗa a ka dengishe i tsilaka kaci ka ɗe.’

¹⁰ “A'ayin a ɗa nkere n tawun mi a lazai a ba a tsila manivi mi, aku valisavu vi u rawai. Nkere n ɗa mari ufoɓusi vi a uwai a asu u abiki a iyolo yi kaɓolo n valisavu vi. Aku a gid̄aki utsutsu.

¹¹ “A'ari pini, aku nkere n niɗe mi n rawai, n salai, ‘Uzakuwa! Uzakuwa! Kukpunka tsu utsutsu!’

¹² “Shegai valisavu vi u wushuki, ‘Mayun n tonuko ɗa, n reve ɗa wa.’ ”

¹³ Aku u danai, “Rongoi ufoɓusi, kpaci i reve kain ko kpam a'ayin a ɗa ukuna u na vi wa git̄a wa.”

Agisani a agbashi a tatsu (Luka 19:11-27)

¹⁴ Aku Yesu tonuko le agisani a na yi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Vuma roku u ɗa pini uza ɗa u fobusoi nwalu ubana a ilyuci i roku. Kahu u laza, aku u isai agbashi a ne u tonuko le, ‘Kotsu i guɓuka mu ucanga u va, n laza baci.’

¹⁵ Vuma vi u reve t̄a ili i'ya kagbashi dem ka yan. Aku u nak̄ai uza u kagit̄a ikebe i zinariya i pige i pige i tawun,* uza u ire kpam u nak̄a yi i re, uza u tatsu kpam u nak̄a yi i te. Aku u 'yanḡai u lazai. ¹⁶ An vuma vi u lazai, kagbashi ka u nak̄ai ikebe i tawun yi u yain tsilaga n i'ya, u tsar̄ai i tawun i roku. ¹⁷ Uza ɗa kpam u nak̄ai i re yi u yain nala, eyi dem u tsar̄ai i re i roku. ¹⁸ Shegai kagbashi ka u nak̄ai ukebe u te vi, u gav̄ai kpele u sokongi u ɗa pini.

¹⁹ “An a ɓar̄akp̄ai, aku uzakuwa vi u gonoi, u wecei agbashi yi ili i'ya ya dem yankai ikebe yi. ²⁰ Kagbashi ka u nak̄ai ikebe i tawun yi u tukoi i ne n i'ya u tsar̄ai vi dem. U danai, ‘Uzakuwa, vu nak̄a mu t̄a ikebe i zinariya i pige i pige i tawun, kpam n doku t̄a n tsar̄ai ikebe i tawun n i'ya.’

²¹ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan t̄a mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza ɗa n wushuki n avu. Adama a ɗa vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu t̄a vu kirana n ili i pige. Tuwā vu pana kayanyan na mpa.’

²² “Aku kagbashi ka u nak̄ai i re yi u tuwāi u danai, ‘Uzakuwa, vu nak̄a mu t̄a ikebe i zinariya i pige i pige i re, kpam n doku t̄a n tsar̄ai i re n i'ya.’

* **25:15** Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

²³ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan ta mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu ta vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

²⁴ “Kagbashi ka u naka i te vi u tuwai, u danai, ‘Uzakuwa, n reve ta va yuwu wa. Vu tsu zuwa ta uma vu kapi ili i'ya vuma roku u cei. ²⁵ Adama a nala, n pana ta uwonvo aku n bidyai ukebe u zinariya vi n gava i kpele n sokongi u da pini. Ukebe u vunu u da na.’

²⁶ “Aku uzakuwa vi u wushuki, ‘Avu kagbashi ka cingi ka, kpam kawonvoli. Vu da vu reve ta n tsu kapa a kashina ka uza roku u cei. ²⁷ Wari u gan ta gbam vu zuwa ikebe yi a kuwa ku ikebe tsara n tsara ili i'ya i uwa mu pini.’

²⁸ “Aku uzakuwa vi u tonukoi agbashi a da a buwai vi, ‘Wusha niyi ukebe vi i naka kagbashi ka kari n ikebe kupa vi. ²⁹ Uza u yan baci ili i maci n i'ya wari n i'ya, Kashila ka doku ta ka naka yi, kpam wa tsara ta i'ya ushani. Shegai uza da bawu wari n ili, Kashila ka wusha ta i kenukulu i'ya wari n i'ya vi. ³⁰ Gogo-na vutalai kagbashi ka gbani ka nala ki a asuvu a karimbi a asu u da ama a ka sa n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.’”

Magono ma yanka ta ama gba afada

³¹ Yesu lyai kapala n uwenishike, “Maku ma Vuma ma tuwa ta a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne, n atsumate a zuba a ne gba. Wa woko ta Magono aku u dusuku a karatsu ka pige ka tsugono tsu ne. ³² Gba aletsu a likimba a ka bolomgbono ta a kapala ka ne, kpam wa pece le ta abolo a re tyoku da kaliniki ka tsu pece ncon na nryadiga. ³³ U zuwa ncon a ulyaki u ne, nryadiga kpam a ugula u ne.

³⁴ “Aku magono mi ma tonuko ama da a'ari a ulyaki u ne, ‘Tuwai, Tata u va u zuwuka da de una u shinga u ne. Wushai tsugono tsa Kashila ka fobusuko da tun a'ayin a da u yain likimba. ³⁵ A'ayin a da ma pana kambulu, i ne mu ta ilikulya n lyai. An ma pana kakuli, i ne mu ta mini n soi. An ma yan tsumoci, i wusha mu ta. ³⁶ An mari kataba, i naka mu ta aminya n ukai. An mari a mabala, i kirana ta na mpa, kpam an mari a kuwa ka a'ali, i konduso mu ta.’

³⁷ “Ama a maci yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu wene vu n kambulu, aku tsu ne vu ilikulya? Ko kpam va pana kakuli, aku tsu ne vu mini? ³⁸ Nwere da tsu wene vu a tsumoci, aku tsu uka vu a a'uwa a tsunu? Nwere da tsu wene vu kataba, aku tsu naka vu aminya? ³⁹ Nwere da tsu wene vu a mabala ko kpam a kuwa ka a'ali, aku tsu kirana i avu?’

⁴⁰ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i yankai ama a va, ko aza da a lakai kenukulu, mpa i yankai.’

⁴¹ “Aku Magono mi ma tonuko aza da a'ari a ugula u ne, ‘Batsai dan na mpa, eda ama da Kashila ka yankai una u cingi. Walai i ba i uwa a akina a da bawu a ka kotso a da a fobusukoi Kalapansi n atsumate a ne! ⁴² An ma pana kambulu, i ne mu ilikulya n lyai wa. An ma pana kakuli, i ne mu mini n soi wa. ⁴³ An ma yan tsumoci, i wusha mu wa. Kpam an mari kataba, i naka mu aminya n uka wa. An mari a mabala, kpam mari a kuwa ku a'ali, i kirana na mpa wa.’

⁴⁴ “Ama a nala yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu kpada vu ubanga a'ayin a da va pana kambulu, ko kakuli, ko va yan tsumoci, ko vari kataba, ko kpam vari a kuwa ku a'ali bawu tsu banga vu?’

⁴⁵ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i kpada ubanga ama a va, ko nida tani baci a'ari kenukulu, mpa i kpada ubanga.’

⁴⁶ “Ama a nala yi a ka uwa ta a asuvu a mavura ma bawu mari n utyoku, shegai ama a maci yi a ka yan ta uma bawu utyoku.”

26

A sheshei tsarā a wuna Yesu (Marku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i na yi, aku u tonukoi atoni a ne, ² “I reve t̄gai a'ayin a re a d̄a a buwai kotsu a yain Abiki a Upasamgbana, † kpm̄ a ka neke t̄gai mpa Maku ma Vuma a wandamgbana mu.”

³ A'ayin a nala yi, adar̄akpi a pige n̄a nkoshi a ba a gawunsai a kuwa ku Magono ma Adar̄akpi, uza d̄a a ka is̄a Kayafa. ⁴ A sheshei tyoku d̄a a ka kan̄a Yesu tsar̄a a wuna yi usokongi. ⁵ Shegai a danai, “U gan tsu yain ukuna u na vi a'ayin a Abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasak̄a tsu t̄gai.”

A tsunki Yesu manivi ma magul̄ani (Marku 14:3-9; Yahaya 12:1-8)

⁶ Ele n a foḅusi nala, cina Yesu pini a Batani a kuwa ku Simo uza d̄a caupa w̄ari makutu. ⁷ Eyi pini a kuwa ki n u lyayi ilikulya, aku uka roku u tuw̄ai n majuju ushadangi n manivi ma magul̄ani ma ikebe cika. U tsunki Yesu a kaci.

⁸ An atoni a ne a wenei nala, a panai upan cika, a danai, “Icun i koli ka ikebe ka eni ka naha! ⁹ W̄ari u gan t̄gai u denge ma n ikebe cika, aku u nak̄a aza a unambi ikebe yi.”

¹⁰ Yesu kpm̄ reve t̄gai gb̄a i'ya a ka tono, aku u tonuko le, “N̄dya i zuwai ya damgbarasa uka u na vi? Ili i shinga n i tsulobo i'ya u yanka mu. ¹¹ Ya rongo t̄gai kabolo n aza a unambi kain dem, shegai mpa ma rongo n ad̄a a'ayin ushani wa. ¹² Tsunku d̄a u tsunku mu ma, tsar̄a u foḅuso ikyamba i va adama a kacid̄a. ¹³ Mayun n tonuko d̄a, asu u d̄a baci dem a yain Kadyanshi ka Shinga a asuvu a likimba, a ka dana t̄gai ili i'ya uka u na vi u yain, kpm̄ ama a ka ciḅa t̄gai n eyi.”

Yahuza wushuki u neke Yesu (Marku 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Aku uza u te a asuvu a Kupanamere yi, uza d̄a a ka is̄a Yahuza Isikariyoti u ba u dansai n adar̄akpi a pige, ¹⁵ “N̄dya ya nak̄a mu n nak̄a d̄a baci Yesu?” Aku a nak̄a yi ikebe i azurufa kamankupa. * ¹⁶ Pini nala, u git̄ai uzama tyoku d̄a wa neke yi ara le.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana (Marku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yahaya 13:21-30)

¹⁷ Kain ka kagit̄a ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, Kupanamere yi a tuw̄ai ara Yesu a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu foḅuso ulya u Ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

¹⁸ U wushuki, “Walai i bana a asuvu a ilyuci a asu u vuma roku i tonuko yi, ‘Kawenishiki ka danai: A'ayin a d̄a a dangasak̄a mu a yan de evu n urawa. Ma ciga t̄gai n lyai ilikulya yi n Kupanamere a kuwa ku vunu.’ ” ¹⁹ Aku a yain dere tyoku d̄a u tonuko le, a ba a foḅusoi ilikulya yi pini.

²⁰ An kaara ka kotsoi, Yesu n Kupanamere yi a dusuki ulya u ilikulya. ²¹ Ele pini n a lyayi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko d̄a, uza u te a asuvu a de wa neke mu t̄gai.”

²² A namgba t̄gai katsum̄a cika, aku a git̄a yi keci maten-maten, “Mpa ma neke vu vi, Asheku?”

²³ U wushuki, “Vuma d̄a u daḅai kusan un̄a u te n̄a mpa a kabelu, aya gai wa neke mu vi. ²⁴ U kan̄a t̄gai Mpa Maku ma Vuma n kuw̄a, tyoku d̄a a korongi a kaci ka va a'ayin ushani a d̄a a wurai. Shegai ter n uza d̄a wa neke mu vi. A'ari a matsa yi baci wa, w̄ari wa laka yi t̄gai tsulobo.”

²⁵ Yahuza uza d̄a wa neke yi vi u danai, “Kawenishiki, ko mpa ma neke vu vi?”

U wushunku yi, “Nala w̄ari, ad̄a.”

* **26:15** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanga.

*Ulya u Ilikulya i Asheku**(Marku 14:22-26; Luka 22:14-20)*

²⁶ Ele pini n a lyayi ilikulya yi, aku Yesu bidyai burodi. U cikpai Kashila aku u jibamgbanasai u da, u nakai atoni a ne u danai, “Wushai burodi na vi i takuma, kpaci ikyamba i va i'ya.”

²⁷ Aku u bidyai kpam mako, u cikpai Kashila u nakai atoni a ne, u danai, “Ya dem u soi. ²⁸ Kpaci mpasa n va n da, iryoci i kazuwamgbani ka Kashila ka yain n ama a ne, n da a wotsongi adama a da Kashila ka cimbusa unyushi u le. ²⁹ N tonuko da, ma doku ma so mini ma cinwi wa, she kain ka ma doku ma so ma savu n ada a tsugono tsu Tata u va.”

³⁰ Aku a shipai ushipa u icikpali, pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

*Bituru wa nana ta Yesu**(Marku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)*

³¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Ara n kayin ka na gba de ya suma ta i asaka mu utyoku u va, tyoku da Zakariya matsumate u korongi,

‘Kashila ka gala ta kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa ta.’ [◇]

³² “Shegai a'ayin a da baci n 'yanga a ukpa, ma laza ta ubana a Galili n lasa da urawa.”

³³ Bituru danai, “Ko ama gba a 'yuwan vu baci, mpa ma 'yuwan vu wa!”

³⁴ U tonuko yi, “Mayun n tonuko vu, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³⁵ Shegai Bituru danai, “Ma nana vu wa! Ma kuwa ta gbam kabolo n avu!” Nala dem atoni a da a buwai vi a danai.

*Yesu yain kvasu a Getisimani**(Marku 14:32-42; Luka 22:39-46)*

³⁶ Yesu n atoni a ne a banai a asu u roku u da a ka isa Getisimani, u tonuko le, “Dusuki pini na, ma bana ta nide n yain kvasu.” ³⁷ U bidyai Bituru na mmuku n Zabidi n re a banai kabolo. U namgba ta katsuma kpam u dambula ta cika. ³⁸ U tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika yavu ma kuwa. Shamgbai pini na i rongo uma na mpa.”

³⁹ U lazai ubana a kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci ka ne a iyamba u vasai, “Tata u va, wari wa yan baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi. Shegai u la ta tsulobo vu yain ili i'ya va ciga, shegai bamu n i'ya mpa ma ciga.”

⁴⁰ Aku u gonoi a asu u atoni a tatsu yi u cina le a ka lavuta. U tonukoi Bituru, “Ndya i zuwai ama a tatsu a de gba bawu i fudai i rongoi uma a uwundya ko u ulapa uwule u te da baci? ⁴¹ Kotsu i lavuta wa, yanyi kvasu kotsu i tsara ucira u da ya shamgba a ukonduso. Kulu ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

⁴² Aku u asaka le u vasai, “Tata u va! Va takpa mu baci mako ma na mi wa, she a'ayin a da n soi ma, ma yan ta ili i'ya va ciga.”

⁴³ U gonoi u cina le a ka lavuta, a kukpa gbam a'eshi a le wa. ⁴⁴ Aku Yesu asaka le u'asaka utatsu, u ba u yain kvasu tyoku u kvasu ka kagita.

⁴⁵ U gonoi a asu u atoni yi u tonuko le, “Nida i'ari alavu n i wunvugusi hal n gogo-na? A'ayin a yan de gogo-na. Mpa Maku ma Vuma ma a ka neke a akere a aza a unyushi u cingi. ⁴⁶ Yanga tsu walai. Kondonoi, vuma da u neke mu vi, aya wa tuwa la.”

*A kanai Yesu**(Marku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)*

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku Yahuza, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, u rawai kabolo n kakuma ka ama n iburundu na mkpaukpau. Adarakpi a pige na nkoshi alya a suki ama a na yi. ⁴⁸ Yahuza tonuko le ta kahu a tuwa, “Ya reve ta vuma vi a'ayin a da

[◇] 26:31 Zak. 13:7.

baci n ba n danasa yi n uwambatsa, i kana yi.” ⁴⁹ An a rawai, aku Yahuza banai karara she ara Yesu, u danasa yi, u danai, “Uzapige!” Pini nala, u wambatsa yi.

⁵⁰ Yesu wushunku yi, “Kaje ka va, yan ili i'ya vu tuwai uyan.” Aku ama yi a tuwai a kanai Yesu.

⁵¹ Uza u te a asuvu a atoni a Yesu u talai burundu, u kapamgbanai kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adaraki. ⁵² Shegai Yesu tonuko yi, “Gonuko burundu u vunu a ivin i ne. Uza da baci dem u shilakanai n burundu, n burundu da dem a ka wuna yi. ⁵³ Mayun i reve ta gai ma fuda ma wece Tata u va, u naka mu abolo a atsumate a zuba kupa n a re a da a ka yanka mu kuvon ma ciga baci.” ⁵⁴ Shegai u kana ta u woko naha, tsara a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi.”

⁵⁵ U tonukoi kakuma ka ama ki, “I tuwa mu ukana n iburundu na mkpaukpau yavu uza u magalaka da mari! Kain dem n tsu dusuku ta a Kuwa ku Kashila uwenishike, kpmam i kana mu wa. ⁵⁶ Shegai gba ili i na yi i gita ta, tsara i korongi i nsumate i shadangu.” Aku atoni a ne gba a sumai a asaka yi.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Marku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yahaya 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Aza da a kanai Yesu vi a banka yi a kuwa ku Kayafa Magono ma Adaraki, a asu u da awenishiki a Mele na nkoshi a bolomgbonoi. ⁵⁸ Bituru tono le a kucina a mbari she pini a kuwa ku Magono ma Adaraki mi. Aku u dusuki evu n awundi a kuwa yi tsara u wene ili i'ya a ka yan n Yesu.

⁵⁹ Adaraki a pige yi n Asheshi a Pige† a da a buwai vi gba a ka ciga a wuna Yesu. Aku a zamai ama roku aza da a ka dansa kadyanshi ka kaaban a kaci ka ne pini a kuwa ku asheshi ki. ⁶⁰ Ama ushani a tuwai a dansai kadyanshi ka kaaban a kaci ka ne, shegai Asheshi a Pige yi a tsara yi n unyushi u da u rawai a wuna yi wa.

Aku ama a re a tuwai a danai, ⁶¹ “Vuma u na vi dana ta ‘Ma wasa ta Kuwa ku Kashila aku n gono n mai kpmam ka a asuvu a a'ayin a tatsu.’ ”

⁶² Magono ma Adaraki mi ma 'yangai u tonukoi Yesu, “Va n ili i'ya va dana a ukuna u na vi? ⁶³ Shegai u dana ko ili wa.

Aku Magono ma Adaraki mi ma doku ma tonuko yi, “A asuvu a kala ka Kashila Uza u Uma n zuwa ta vu tsina: Tonuko tsu ko ada Kawauwi, Maku ma Kashila.”

⁶⁴ Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi. Shegai n tonuko da gba de: ili i'ya i bidyai gogo-na ubana, ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gba utuwa a asuvu a kalishi a zuba!”

⁶⁵ An Magono ma Adaraki ma panai nala, aku u karamgbanai aminya a ne adama a unamgbi u asuvu, u danai, “Vuma u na u yanka ta Kashila kadyanshi ka cingi! Tsa ciga kpmam aza da a ka dana ukuna u roku a kaci ka ne wa: eda dem i pana ta ili i'ya u danai.

⁶⁶ Nda i wenei a ka yan n eyi?”

Aku a wushuki, “U yan ta ili i'ya i ratsai a wuna yi.”

⁶⁷ Aku a cikpunka yi atatsa a upetiwa'eshi, a sugbasa yi. Aza roku kpmam a basasa yi.

⁶⁸ A danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita, cinda a da Kawauwi! Ya sugba vu?”

Bituru nanai Yesu

(Marku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ A'ayin a nala yi, Bituru pini ndishi a kuwa ki a ulanga, aku kagbashi ka kari makere ka tuwai ka danai, “Avu dem va ta kabolo n Yesu uza u Galili.”

⁷⁰ Pini a kapala ka ama, Bituru danai, “Nala wa! N reve gbam ili i'ya va tono wa!”

⁷¹ U wutai a utsutsu u ba u shamgbai a uwotsu, makere ma roku ma wene yi, aku u tonukoi ama da a'ari pini vi, “Vuma u na vi wa ta dem n Yesu uza u Nazara.”

† **26:53** Kabolo dem ka ta n asoje azu a teli (6,000): Yesu danai wa fuda ta u isa atsumate a zuba azu amangatat-sunkupa n azu a re (72,000) a iyamba a banga yi u dangasa baci u yain nala. ‡ **26:59** Roku a tsu isa ta Asheshi a Pige yi Sanhidiren.

⁷² Bituru doku u nanai, “N tsina t̄a, mpa n reve vuma u na vi wa!”

⁷³ An a tsar̄ai a bar̄akpai kenu, aza d̄a a'ari pini kushani, a banai ara Bituru a danai, “Mayun d̄a, va t̄a kaḅolo n ama d̄a a ka tono Yesu. Kpaci tyoku d̄a va dansa d̄a u wenikei ko ya v̄ari.”

⁷⁴ Bituru danai, “N tsina t̄a, ukuna u mayun u d̄a ma dansa! As̄aka Kashil̄a ka yan mu mavura n yanka d̄a baci kaḅan! N reve vuma u na vi wa!”

Kute-kute, aku kapen ka salai. ⁷⁵ Bituru cibai n ili i'ya Yesu tonuko yi: “Kahu kapen ka sala, va nana mu t̄a vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” Pini nala, u wutāi u sāi cika n unambukatsumā.

27

A bankai Yesu ara Bilatu

(Marku 15:1; Luka 23:1-2; Yahaya 18:28-32)

¹ Kain n ka wansi n kpasani, aku gb̄a adar̄akpi a pige n̄ nkoshi a sheshei a kaci ka Yesu tsar̄a a wuna yi. ² Aku a sira yi a lazai n eyi ubana ara Bilatuḡ gomuna.

Ukpa u Yahuza

(Asuki 1:18-19)

³ An Yahuza uza d̄a u nekei Yesu a asu u atokulalu a ne u wenei a kid̄agai Yesu ugana u ukpa, aku ukuna vi u gonoi u ḅalā yi cika. U bidyai ikebe i azurufa kamankupa vi u gonukoi i'ya a asu u adar̄akpi a pige n̄ nkoshi mi. ⁴ U danai, “Unyushi u d̄a n yain u d̄a na: N nāka d̄a vuma d̄a bawu w̄ari n unyushi u cingi tsar̄a i wuna yi.”

Aku a wushuki, “N̄dya i birika tsu? Ukuna u vunu u d̄a nala vi.”

⁵ Yahuza wacangi ikebe yi pini a Kuwa ku Kashil̄a ki, aku u lazai u ba u vuruki kaci ka ne a mad̄anga hal u kuwai.

⁶ Adar̄akpi a pige yi a tas̄ai ikebe yi a danai, “U wusha t̄a ikebe i na yi adama a mpasa n vuma. Mele ma dana t̄a tsa ḅolomḅono i'ya n ikebe i Kuwa ku Kashil̄a wa.” ⁷ Aku a ba a tsilai uyamba u vuma roku kamai ka mgbodo tsar̄a a cid̄angusu amoci a d̄a a ka kuwusā a Urishelima. ⁸ Ili i'ya i zuwai a ka isā asu vi “Uyamba u Mpasa” d̄a gai la vi hal utuwā a'ayin a tagar̄ada na vi. ⁹ Ili i'ya Irimiya matsumate u danai vi i shad̄angu t̄a:

“A bidyai ikebe i azurufa kamankupa, ikebe i'ya aza a Isara'ila a wushuki a ka tsupa yi i'ya gai la vi.

¹⁰ A tsilai uyamba u kamai ka mgbodo n ikebe yi, tyoku d̄a Magono ma Zuba ma tonuko mu.” ◊

Yesu a kapala ka Bilatu

(Marku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yahaya 18:33-38)

¹¹ A a'ayin a nala yi, Yesu shamgbai a kapala ka Bilatu gomuna, aku gomuna vi u wece yi, “Ada magono ma aza a Yahuda mi?”

Yesu wushunku yi, “Nala w̄ari tyoku d̄a vu danai vi.”

¹² Shegai an adar̄akpi a pige n̄ nkoshi aza d̄a a ka zama yi n unyushi vi a ka dansa n eyi, u padai bini. ¹³ Gomuna vi u tonuko yi, “Avu pana ili i'ya a ka dansa a kaci ka vunu ki wa?” ¹⁴ Shegai Yesu dana ili wa, aku gomuna vi u yain majiyan cika.

A kid̄agai Yesu ugana u ukpa

(Marku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)

¹⁵ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, gomuna vi u tsu as̄aka t̄a vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali, uza d̄a ama yi a danḡasai. ¹⁶ A'ayin a nala yi, vuma roku u d̄a pini a kuwa ku a'ali ki uza d̄a a ka isā Baraba. Ya dem u reve t̄a vuma vi vuma u cingi u d̄a.

¹⁷ An kakumā ka ama ki ka ḅolomḅonoi, aku gomuna vi u wece le, “Vuma u eni u d̄a ya ciga a as̄ank̄a d̄a a asuvu a kuwa ku a'ali? Ya ciga a as̄ank̄a d̄a Baraba d̄a, ko gai Yesu

uza ɗa a ka isa Kawauwi.”¹⁸ Gomuna vi u reve ta ama yi a tuko ta Yesu ara ne adama a malyon.

¹⁹ Gomuna vi pini ndishi a asu u afada, aku uka u ne sukunku yi akani, u danai: “Kotsu vu yanka vuma u nala vi ili wa, kpaci u yan ili i roku i cingi wa. N yan ta alavutanshi a kaci ka ne ara, kpam a da a foro mu ta cika.”

²⁰ Shegai adarakpi a pige na nkoshi a leshei kakuma ka ama ki a da a dana u asanka le Baraba aku a dana a wuna Yesu.

²¹ Gomuna vi u doku u wecei kakuma ki, “A asuvu a ama a re a na yi, ya ya ciga n asanka da?”

A wushuki, “Baraba.”

²² U wece le kpam, “Ni da ma yan n Yesu, uza da a ka isa Kawauwi ki?”

A wushuki, “A wandamgbana yi.”

²³ U wecei, “Ndya i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain?”

A worukpoi cika, “Wandamgbana ni.”

²⁴ An u wenei ili i'a la i'ya wa yan kpam wa, kpam ama a ka ciga de a gita u'yangasa atakasuvu a ama. Pini nala, u bidyai mini u sawai akere a ne a kapala ka le u danai, “Kabirika mu n uwuna vuma u na wa, eda ya yan u da.”

²⁵ Ya dem u wushuki, “Atsa na mmuku n tsunu a ka kana n unyushi u ukpa u ne.”

²⁶ Aku Bilatu asanka le Baraba. U zuwai asoje a bawin Yesu, aku u naka le n eyi a ba a wandamgbana.

Asoje a yankai Yesu majari

(Marku 15:16-20; Yahaya 19:2-3)

²⁷ Pini nala, asoje a gomuna yi a bankai Yesu a asuvu a kefile ku tsugono ku gomuna vi, aku a kyawan yi gba le. ²⁸ A mondo yi aminya a ne a uka yi kunya ku san kpayaya.

²⁹ A yain funi† u awana a ukunka yi a kaci. A zuwuka yi kalangu ka tsugono a kukere ku ulyaki ku ne. A kudangi a kapala ka ne a ka yanka yi majari n dansi, “Tsu naka vu ta tsupige Magono ma aza a Yahuda.” ³⁰ Pini nala, a cikpuka yi atatsa. A bidyai kalangu

ki a lapusa yi n ka a kaci. ³¹ An a wowo yi uyanka majari, aku a takpa yi kunya ku san ka a uka yi vi a gonoi a uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpa yi a lazai n eyi ubana a

asu u da a ka wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu

(Marku 15:22-32; Luka 23:27-43; Yahaya 19:17-27)

³² Ele n a wuti, aku a gawunsai n vuma u Sirani roku uza u kala Simo. Asoje a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu. ³³ Gba le a rawai a asu u da a ka isa Golugota;†

(wata, Asu u Mako ma Kaci). ³⁴ Asoje yi a naka yi mini ma cinwi ma a satarai n aguma a akoni.* An u pedei ma, aku u 'yuwain ma uso. ³⁵ A'ayin a da a kotso yi uwandamgbana,

aku asoje yi a yankai aminya a ne uruta. ³⁶ Asoje a dusuki pini a asu vi a rongo yi a uwundya. ³⁷ Zuba n kaci ka ne, a zuwa ta iryoci i ili i'ya i zuwai a wandamgbana yi. Ili i'ya a korongi i'ya na: “YESU DA NA VI, MAGONO MA AZA A YAHUDA.”

³⁸ Asoje yi a wandamgbana ta dem aza a magalaka a roku ama a re, uza u te a kukere ku ulyaki ku ne uza u te tani a ku ugula ku ne. ³⁹ Ama da a ka wura pini a asu vi a rongo yi ucirakpusa adama a magori. ⁴⁰ A rongoi udansa, “Vu da va wasa Kuwa ku Kashila,

aku vu doku vu mai ka a asuvu a a'ayin a tatsu. Adama a nala, wauwa kaci ka vunu! Avu Maku ma Kashila ma baci, cipa pini a mawandamgbani mi!”

⁴¹ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a yanka yi ta dem majari. ⁴² A da, “U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa! U da aya magono ma aza a Isara'ila! Aya baci magono mi, u cipa pini a mawandamgbani mi wa wa, tsara tsu

* **27:34** Aguma a akoni a da a ka dansaka pini na vi, n avuku a da a tsu yan a da tsara u jebe mballa ma ikyamba.

pityanangu n eyi. ⁴³ U pityanangu ta n Kashila, adama a nala asaka Kashila ka wauwa yi, wa ciga yi baci. U dana ta dem, 'Mpa Maku ma Kashila ma.' ” ⁴⁴ Aza a magalaka a da a wandamgbani kabolo n eyi vi ele dem a yanka yi ta kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Marku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

⁴⁵ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbani n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu. ⁴⁶ Pini nala, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama sabakantani?” Wata, “Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?”

⁴⁷ Aza da a'ari pini a asu vi kushani a panaka yi, aku a danai, “Iliya da wa isa!”

⁴⁸ Kute-kute, uza u te u le u sumai u ba u bidyai kashaku, u ukai ka a asuvu a mini ma kalam, aku u sirai ka a kalangu u nakai Yesu tsara u soi. ⁴⁹ Shegai aza da a buwai vi a danai, “Shamgba ve tsu wene ko Iliya vi wa tuwa u wauwa yi!”

⁵⁰ Pini nala, u salai, aku uma u ne u wutai.

⁵¹ Kute-kute, kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ku karamgbani kure, ili i'ya i bidyai a zuba utuwa a iyamba.† Aku likimba u gbadai, atali a batsasai. ⁵² Asaun kpam a kukpusai, ama a Kashila ushani aza da a kuwusai a 'yangasai. ⁵³ A wutai a asaun yi. An Yesu 'yangai a ukpa, a banai a Urishelima ilyuci i uwulukpi, a wenikei kaci ka le a asu u ama ushani.

⁵⁴ An katigi ka asoje n asoje a da a'ari kabolo n eyi a wenei iyamba i gbadai n ili i'ya i gitasai, aku a panai uwonvo, a danai, “Mayun da, Vuma u na Maku ma Kashila ma!”

⁵⁵ Aka ushani aza da a wutai a Galili a tonoi Yesu tsara a banga yi a shamgbusai mbari a ka wundya mawandamgbani mi. ⁵⁶ Asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Meri (mma u Yakubu n Isuhu), na mma u Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi.

Kacida ka Yesu

(Marku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

⁵⁷ Vuma roku u da pini uza da wari n utsari cika uza u kala Isuhu u Arimatiya. Eyi katoni ka Yesu ka. N kuvuli ku nala ki ka u tuwai a Urishelima. ⁵⁸ U banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu. Bilatu tonukoi asoje a ne a naka yi. ⁵⁹ U cangai ikyamba yi u katalai i'ya n kunya ku shinga. ⁶⁰ U ukai ikyamba yi a kasaun ka savu ka ne ka a sadarai a katali. U gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi, aku u laza. ⁶¹ Meri Magadaliya n Meri ire vi a dusuki evu n kasaun ki a'ari uwundya.

Asoje aza a uwundya a kasaun

⁶² An kain ka wansai; wata, kain ka Ashibi ka la vi, adarakpi a pige n Afarishi a banai ara Bilatu. ⁶³ A danai, “Uzapige, tsu ciba ta a'ayin a da uza u kaban u nala vi wari n uma u dana ta, 'A yan baci a'ayin a tatsu, ma 'yanga ta a ukpa.’ ” ⁶⁴ Tonuko aza a uwundya kasaun yi a wundi ka mai hal a'ayin a tatsu. A yan baci nala wa, atoni a ne a ka tuwa ta a boko ikyamba yi, aku a tonuko ama u 'yanga de. Kaban ka nala ki tani ka la ta ka kagita ugbonguro.”

⁶⁵ Bilatu danai, “Bidyai asoje ubana a asu u kasaun vi tyoku da ya fuda i zuwa a wundi ka mai.” ⁶⁶ Aku a laza a ba a kpadai kasaun ki, a padarai pini cirakpa† tsu iryoci i magono a katali ki, kpam a zuwai asoje yi a wundi ka.

28

Uyanga u Yesu a ukpa

(Marku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, Meri Magadaliya n Meri ire vi a banai a kasaun ki tsara a wene ka.

† 27:51 Kunya ku na ki pece da ku pecei Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lai Uwulukpi a Kuwa ku Kashila.

² A'ayin a nala yi, iyamba i gbaɗai n ucira. Pini nala, katsumate ka Magono ma Zuba ka wutaɗi a zuba, ka banai pini a kasaun ki ka gindalɗakpai katali ka kari a utsutsu u kasaun vi. U dusuki a zuba u katali vi. ³ Wa laɗa yavu ulaɗa u zuba, aminya a ne kpm pun cika. ⁴ Asoje a ɗa a ka wundya kasaun ki a giruwa ta cika hal a ka jeke ikyamba adama a uwonvo u katsumate ka zuba ki, hal a wokoi yavu akushe.

⁵ Katsumate ki ka tonukoi aka yi, “Kotsu i pana uwonvo wa. N reve ta Yesu ɗa a wandamgbantai ɗa ya bolo. ⁶ Wa pini na wa, u 'yanga de tyoku ɗa u tonuko ɗa. Tuwai i wene asu u ɗa a'ari a zuwai ikyamba i ne. ⁷ Walai gogo i ba i tonuko atoni a ne, 'Yesu 'yanga de a kukpa. U laza de ubana a Galili kpm wa lasa ɗa ta urawa de, nte ya wene yi de.' Ili i'ya gai n tuwai n tonuko ɗa i'ya la vi.”

⁸ Pini nala, aka yi a asakai kasaun ki n uwonvo gogo, kpm n a yanyi ipeli cika. A sumai tsara a ba a tonuko atoni yi ili i'ya i gitai. ⁹ Kute-kute, Yesu gawunsai n ele aku u danaɗa le. A rabai evu n eyi, a wambatsa yi a a'ene a lyaka yi kayala. ¹⁰ Aku u danai, “Kotsu i pana uwonvo wa, tonukoi atoni a va a bana a Galili, nte a ka wene mu de.”

Awundi a kasaun yi a yain kaɓan

¹¹ A'ayin a ɗa aka yi a lazai, aku a asoje a roku aza ɗa a ka wundya kasaun ki a gonoi a ilyuci a tonukoi adarakpi a pige gba ili i'ya i gitai. ¹² Adarakpi a pige a ba a cinai nkoshi a sheshei tyoku ɗa a ka yan. Pini nala, a nakai asoje yi ikebe ushani. ¹³ A tonuko le, “Tonukoi ama i dana atoni a Yesu a ɗa a tuwai a bokoi ikyamba i ne yi n kayin cina eɗa alavu. ¹⁴ Gomuna u pana baci ukuna vi, tsa dansa ta n eyi, tsu wauwa ɗa a upana u ikyamba.” ¹⁵ Asoje yi a wushai ikebe yi, aku a yain tyoku ɗa a tonuko le a yain. Kadyanshi ka kyawan ta gba uyamba u Yahuda, kpm hal n gogo-na a ka a tonusuko ta ama alabari a na yi.

Yesu dansai n atoni a ne

(Marku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

¹⁶ An atoni kupa n uza u te vi a lazai, a bana ta karara she a masasa a Galili a asu u ɗa Yesu tonuko le a bana. ¹⁷ An a rawai a wene yi, aku a lyaka yi kayala, shegai aza roku a le a yan ta malala. ¹⁸ Pini nala, u banai a asu u ɗa a'ari, u danai, “Kashila ka naka mu de gba ucira u ɗa wari a zuba n likimba. ¹⁹ Adama a nala walai i ba i tonuko gba ama a likimba kadyanshi ka va tsara a woko Atoni a va. I lyubugu le a asuvu a kala ka Tata, n ka Maku, n ka Kulu Keri. ²⁰ I wenishike le a yain gba i'ya n tonuko ɗa. Ma rongu ta n ada kain dem hal ubana a makorishi ma likimba.”

Kadyanshi ka Shinga ka Marku

Ukukpa u kadyanshi

Marku, uza da u korongi tagarada u na vi, u reve ta asuki. U rongo ta evu n Bituru cika, a'ayin a ukpa n u'yang'a u Yesu. Marku yansa ta nwalu asu asu n Baranaba, uza roku uza da u tsu tono n ama a asuvu a Atoni. A yansa ta manyan kaɓolo a 'yangasai a'uwa a atoni a asu u da dem a rongoi.

Marku dana ta alabari a Yesu n u ucira. Yesu kotso baci uyan ukunosavu u tsu laza ta ubana a asu u roku u ba u yain kpam u roku de. Marku wenike ta an Yesu yansai ili ushani tsara u banga ama. U wenike tsu ta tyoku da Yesu wari kagbashi. A'ayin a nala yi, ama a rongo ta a uvana uza da wari magono ma ucira a likimba uza da a ka isa Kawauwi. Shegai an Yesu tuwai a wene yi tyoku da a zuwai uma a ka wene Kawauwi wa, kpaci Yesu lya ta tsugono tsu ne n ucira u zuba. Ama roku a kovo ta Yesu, aku a fobusoi tsara a wuna yi. Marku wenike ta tyoku da na vi wari a kapashi ka manyan ma Yesu, nala u yain manyan ma ne ma uwauwa ama.

Tagarada u na wa tonuko ta Atoni a gogo-na u da tsu woko agbashi a atoku; wata, tsu bangamgbani. U wenike ta kpam Yesu pana ta ikyamba adama a da nala Kashila ka ciga yi u gbashika ama. Nala Kashila ka panai kayanyan n ili i'ya Yesu yain, kpam gogo-na wa ta a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku Kashila. Tsu pana baci ikyamba gogo-na adama a uyan ili i shinga an tsa tono Kashila, Kashila ka pana ta dem kayanyan ka tsunu.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Akani a Yahaya kalyubugi (1:1-8)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (1:9-13)

Yesu a Galili (1:14-9:50)

Yesu banai a Galili n Urishelima (10:1-52)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne (11:1-15:47)

Yesu wa ta n uma (16:1-8)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (16:9-20)

Kuɓari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ Ukuna u Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi Maku ma Kashila u da na.

² U gitā ta tyoku da wari ukorongu a tagarada u Ishaya matsumate, “Kashila ka danai, ‘Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, kotsu u lapuluka vu ure.’”

³ Uza roku wa salasa a kakamba, ‘Lapulai ure adama a Asheku, i shamkpa ure vi mai tsara u wala.’”

⁴ Katsumate ki Yahaya Kalyubugi da uza da wa lyubugusu ama n mini. Wa rongo a kakamba n u yanyi kuɓari, “Kpatalai i gono a asu u Kashila, i asaka tsicingi tsu de. A lyubugu da, kotsu Kashila ka cimbusa unyushi u de.” ⁵ Kakuma ka ama ushani ka uyamba u Yahuda n aza a Urishelima a wutai a banai ara Yahaya a dansai unyushi u le, aku u lyubugusu le a mini ma Agata a Urudu.

⁶ Yahaya u ukai aminya a tsileme tsu karakuma, u sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne. Kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi. ⁷ U tonusukoi ama u danai, “Vuma da wa tuwa a kucinā ku va u la mu ta cika. Mpa n ratsa n bana n kuɗangu n surukpa

isirikatsu i akpata i a a'ene a ne wa. ⁸ Mpa n mini ma n lyuḅugusu ḁa, shegai eyi n Kulu Keri ka wa lyuḅugu ḁa.”

Ulyuḅugu n ukondo u Yesu
(*Matiyu 3:13-17; Luka 3:21-22*)

⁹ A'ayin a nala yi, Yesu wutaḁi a Nazara u uyamba u Galili u tuwaḁi ara Yahaya. An u rawai a Agata a Urudu, aku Yahaya lyuḅugu yi. ¹⁰ Yesu n u wuti a asuvu a mini mi, kute-kute u wenei zuba u kukpai, aku Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kaḁya. ¹¹ Aku a panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma n lai uciga, n avu ḁa ma pana kayanyan cika.”

¹² Kute-kute Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba, ¹³ asu u ḁa u rongoi a'ayin a amangare, Kanangasi* n ka kondusi yi. Nnama n mete n ḁa dem pini asu vi, shegai atsumate a zuba a bana ta n a yanki yi aganda.

Yesu gitai u'isa atoni a kagita
(*Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; Luka 5:1-11*)

¹⁴ An nala wurai, a kanaḁi Yahaya a ukai a kuwa ku a'ali.† Pini nala, Yesu tuwaḁi a Galili wa dansa Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. ¹⁵ U danai, “A'ayin yi a shadangu de, kpam tsugono tsu Kashila tsu yan de evu. Kpatalai i asaka unyushi u de, aku i wushuku n kadyanshi ka Kashila.”

¹⁶ Yesu n u wali a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei akani a adan ama a re, Simo n Andurawu uza n uvangu, n a kanasi adan n ibilili. ¹⁷ Yesu tonuko le, “Tono numu, ma wenike ḁa ta tyoku ḁa ya tukuso ama.” ¹⁸ Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

¹⁹ An u walai kenu, u wenei uza n u vangu; wata, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a kpatsu n a lapulusi ibilili i le. ²⁰ Kute-kute u isa le, aku a asakai tata u le n azamaninga, a tono yi.

Uza u ityoni i cingi
(*Matiyu 7:28-29; Luka 4:31-37*)

²¹ Yesu n atoni a ne a banai a ilyuci i Kafarnahum. Kain ka Ashibi, u uwai a kagata ka Kashila, aku u gitai uwenishike. ²² Ama a yan ta majiyan, kpaci tyoku u uza u ucira u ḁa wa wenishike le, kpam tyoku u awenishiki a Mele ḁa wari wa.

²³ A'ari pini asuvu a kagata ka Kashila ka le ki, aku uza u ityoni i cingi u tuwaḁi wa salasa n ucira, ²⁴ “Ndyava ciga n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa ḁa vu tuwaḁi vu wacinsa tsu? N reve ta ko ya vari, Uza u Uwulukpi u Kashila u ḁa.”

²⁵ Yesu baranai ityoni i cingi yi, u danai, “Pada! Vu wuta asuvu a ne.” ²⁶ Ityoni i cingi yi i gbaḁa yi n ucira, aku i wurangi yi n ucira i wutaḁi asuvu a vuma vi. ²⁷ Gba ama a yan ta majiyan, hal a kanaḁi uwecemgbenishie, “Ndyana naha? Uwenishike u savu u ḁa? U ucira? Hal u tsu barana ityoni i cingi kpam i panaka yi!” ²⁸ Kute-kute kadyanshi ka ne ka tamburai gba uyamba u Galili.

Yesu tanasai ama ushani
(*Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41*)

²⁹ Yesu kaḁolo n Yakubu n Yahaya n atoni a ḁa a buwai, a asakai kagata ka Kashila ki a lazai karara she a kuwa ku an Simo n Andurawu. ³⁰ Mma u uka u Simo wari nvain n usufugbi u ikyamba, an Yesu rawai, kute-kute a laza a tonuko yi ukuna u ne. ³¹ U banai ara ne u kana yi kukere u 'yangasa yi, aku mḁala mi n asaka yi. U gita le upecishike ilikulya.

³² N kuvuli, an kaara ka rukpai, ama a tukoi Yesu gba aza a mḁala n aza a ityoni i cingi. ³³ Gba ama a ilyuci yi a bolomgbonoi a utsutsu u kuwa vi. ³⁴ Yesu tanasai aza a mḁala

* **1:13** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † **1:14** Hiridu Antiba aya magono ma aza a Yahuda a'ayin a ḁa a kanaḁi Yahaya a uka yi a kuwa ku a'ali. Aya u zuwai a kana yi.

icun kau-kau ushani, kpam u lokoi ityoni i cingi ushani. U asaka ityoni i cingi yi i dana ukuna wa, an a revei uza da wari.

*Yesu yain kuɓari a Galili
(Luka 4:42-44)*

³⁵ N kpasani, Yesu 'yangai u asakai kuwa ki u wutai a ilyuci yi u banai asu u da bawu ama a'ari, u yain pini kvasu. ³⁶ Simo n aza da a'ari n eyi a wuta yi ubolo. ³⁷ An a wene yi a tonuko yi, "Gba ama da pini a ka bolo vu."

³⁸ U wushuki, "Asaka tsu banai ilyuci ilyuci i roku i'ya i'ari evu evu, kotsu dem n yanka le kuɓari ki, kpaci ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya la vi." ³⁹ U tambai a Galili gba n u yanki le kuɓari a agata a Kashila a le n u wutukpusi ityoni i cingi.

*Yesu tanasai makutu
(Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)*

⁴⁰ Makutu ma roku ma tuwai ara Yesu. U kudangi u folo yi, u danai, "Vu wushuku baci, va fuda ta vu tanasa mu." ⁴¹ U pana yi asuvayali, aku u barakpai kukere ku ne u sawa yi. U danai, "N wushuku ta. Tana!" ⁴² Kute-kute tsukutu tsi tsu asaka yi, aku u tana.

⁴³⁻⁴⁴ Yesu rono yi atsuvu cika, "Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kafarakpi. Vu naka kune ku Musa danai a naka adama a da vu tana, kpam kotsu a reve n u da." ◇ Aku u asaka yi u lazai. ⁴⁵ Shegai vuma vi u gitai uyan kadyanshi ki, hal u rawai asu u da Yesu kpadai u uwa asuvu a ilyuci a kateshe. U ba wa rongo a asu u da bawu uza wari, shegai ko n nala ama a ka wutusa ta a asu kau-kau n a bansi ara ne.

2

*Yesu tanasai kawunu
(Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26)*

¹ An a yain a'ayin a kenu, Yesu doku u gonoi a Kafarnahum. Ama a tsarai alabari a da wari a kuwa. ² A bolomgbonoi cika hal a nambai kabala a kunu hal kapala ka utsutsu dem. Aku u yanka le kadyanshi. ³ Ama roku, ama a nishi, a cangai kawunu a tuko yi ara ne. (Uza da bawu wa fuda wa wala ko u gbadu a'ene a ne.) ⁴ An a nambai ure u da a ka banka yi ara Yesu adama a kakuma ka ama, a dapai kukpa derere a asu u da wari. Aku a zuralakpai kajiba ka kawunu kari nvain mi. ⁵ An Yesu wenei tyoku da a pityanangi n eyi, u tonukoi kawunu ki, "Maku ma va, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

⁶ Awenishiki a Mele a da a'ari pini ndishi asu vi, a ka yawunsa a atakasuvu a le. ⁷ "Ndya i zuwai vuma u na u danai nala? U nusuka ta Kashila. Ya wari n ucira u da wa cimbusa unyushi u cingi bamu n Kashila?"

⁸ Kute-kute katakasuvu ka ne ka wenike yi ili i'ya a ka yawunsa a atakasuvu a le i'ya na. U tonuko le, "Ndya i zuwai ya yawunsa nala?" ⁹ Ndya i lai shana: Va tonuko kawunu, 'A cimbusa de unyushi u cingi u vunu.' Ko gai a dana, 'Yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala.'? ¹⁰ Adama i reve an Maku ma Vuma† mari n ucira a likimba u da wa cimbusa unyushi u cingi." U tonukoi kawunu ki, ¹¹ "N tonuko vu, 'yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala a kuwa."

¹² U 'yangai u bidyai kajiba ka ne u wutai u lazai a'eshi a le gba. Ya dem yan ta majiyan, aku a cikpalai Kashila, a danai, "Tsu taɓa uwene ukuna naha wa!"

*Yesu isai Levi
(Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-32)*

¹³ U doku u wutai u banai unu u kushiva. Kakuma ka ama ka banai ara ne. Aku u gita le uwenishike. ¹⁴ Eyi n u wali, u wenei Levi maku ma Halfa ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Yesu tonuko yi, "Tono mu." Aku u 'yangai u tono yi.

◇ 1:43-44 Adkp. 14:1-32.

¹⁵ Pini nala, Yesu tuwai wa lya ilikulya i kuvuli a kuwa ku Levi.† Awushi a utafa† ushani n aza a unyushi u cingi, a ka lya kabolo n eyi, n atoni a ne. Kpaci ama da pini ushani aza da a tono yi. ¹⁶ An awenishiki a Mele n Afarishi a wene yi n u lyayi n aza a unyushi u cingi n awushi a utafa, a wecei atoni a ne, “Ndy a i zuwai wa lya n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”

¹⁷ An Yesu panai nala, u tonuko le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mbaḷa. N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, she aza a unyushi u cingi.”

Keci a kaci ka kakuli
(Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸ Atoni a Yahaya gba n a Afarishi a ka yan kakuli. Ama roku a tuwai a wecei Yesu, “Nida atoni a Yahaya n atoni a Afarishi a ka yan kakuli, shegai atoni a vunu a ka yan wa?” ¹⁹ U wushuki, “Ya ciga amoci a asu u iyolo a rongo bawu ilikulya? A'a. Wa yan wa! Valisavu wa baci gai n ele a ka yan nala wa. ²⁰ Kain ka a ka bidya yi a mere ma le ka ta a utuwa, kain ka nala ki ka a ka yan kakuli.

²¹ “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki, ka pada ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara cika. ²² Kpam vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka namba le ta. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu.”

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wala a mere ma ashina a ilya. Tyoku da atoni a ne a ka wala n eyi a gitai ukoduso aratu a ilya yi n a yuruwi n a takumi. ²⁴ Afarishi a roku a tonuko yi, “Webele, ndya i zuwai a ka yan ili i'ya i nangasai mele ma tsunu ma Ashibi?”

²⁵ U wushuki, “I yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, an eyi n aje a nwalu a ne a nambai, kpam a ka pana kambulu wa? ²⁶ A'ayin a Abiyata Magono ma Adarakpi, Dawuda uwai a Kuwa ku Kashila,† u takumai iburodi i uwulukpi i'ya a nakai Kashila. Ili i'ya Magono ma Adarakpi ma koshi a wushunki u takuma. Kpam u nakai aje a nwalu a ne i roku.” ◇

²⁷ Aku u tonuko le, “Kashila ka yan ta Ashibi adama a vuma, shegai vuma adama a Ashibi wa. ²⁸ Adama a nala, Maku ma Vuma Asheku a da, hal a kain ka Ashibi dem.”

3

Yesu tanasa uza da ili i soi kukere
(Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Yesu gonoi a kagata ka Kashila, kpam vuma da ili i soi kukere aya pini a asuvu. ² Aza roku a da pini aza da a ka ciga a tsara ili i'ya a ka sapula yi. A zuwuka yi a'eshi a wene ko wa tanasa vuma vi n kain ka Ashibi. ³ Yesu tonukoi vuma vi, “'Yanga vu wuta na a kateshe.”

⁴ Aku u wece le, “Ndy a i'ari dere a kain ka Ashibi? Uza u yain ili i shinga ko i cingi? U wauwa uma ko u wuna?” Shegai a padai bini. ⁵ U lingana le na asuvu a upan, u namgbai asuvu adama a ugbami u asuvu u le. U tonukoi vuma vi, “Radagba kukere ku vunu.” An u radagbai ka, aku ku tanai. ⁶ Pini nala, Afarishi a wutai n ama a Hiridu a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kakuma a unu u Kushiva ku Galili

⁷ Yesu kabolo n atoni a ne a asakai ilyuci yi a banai a unu u Kushiva ku Galili. Aku kakuma ka pige ka wutai a kaon ka Galili, n uyamba u Yahuda ka tono yi, ⁸ n Idumiya n ilyuci i Urishelima, n upashi u Urudu hal n ama a kaon ka Taya n Sida. Kakuma ka pige ka tuwai ara ne an a panai ili i'ya wa yansa. ⁹ Adama a kakuma ki u zuwai atoni a ne a

◇ 2:26 1 Sam. 21:1-6.

lapuluka yi kpatsu ku kenu, kotsu kakuma ki ka gbaḅaryangu yi wa. ¹⁰ Kpaci u tanasa ta ama ushani, aku aza a mḅala a ka raba evu n eyi, kotsu a tsara a sawa yi. ¹¹ A'ayin a da baci ityoni i cingi i wene yi she i rukpa iyamba, a kapala ka ne, i sala, "Avu Maku ma Kashila ma." ¹² Shegai she u barana le kotsu a tonuko uza ko ya wari wa.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Yesu yuwai a zuba u kagalala, u dangasai aza da eyi wa ciga, a tuwai ara ne. ¹⁴ U dangasai ama kupa n ama a re, u zuwa le a rongo n eyi, kotsu u suku le a wenishike, ¹⁵ kpam a tsara ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi. ¹⁶ Atoni a da u dangasai vi a da: Simo (uza da u nakai kala Bituru), ¹⁷ Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya (aza da u nakai kala Buwanaji; wata, mmuku m makpankashila). ¹⁸ U dangasai kpam Andurawu, n Filibu, n Batalamawu, n Matiyu, n Toma. U dangasa ta dem Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu n Simo Ziloti, ¹⁹ n Yahuza Isikariyoti, uza da u tuwai u neke yi.

Yesu n Ba'alzabu
(Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; Luka 12:10)

²⁰ Yesu uwai a kuwa, kakuma ka doki ka bolomgbonoi, hal eyi n atoni a ne a kpaḅai ulya ilikulya. ²¹ An aza a kuwa a ne a panai nala a banai kotsu a kana yi, an a danai aya pini wa gita ufulukpa.

²² Aku awenishiki a Mele a da a wutai a Urishelima a danai, "Wa ta n Ba'alzabu magono mi ityoni i cingi, kpam n ucira u ne u da wa wutukpusa ityoni i cingi."

²³ Yesu isa le u yain kadyanshi n ele n agisani, "Nida Kanangasi ka loko Kanangasi?*" ²⁴ Tsugono tsa baci tsu pecei n tsu shilakani, tsa tsa fuda tsa shamgba wa. ²⁵ Kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, kuwa ku nala ka shamgba wa. ²⁶ Kanangasi ka kovo baci kaci ka ne, aku u pecei kure, wa fuda wa shamgba wa, makorishi ma ne ma la vi. ²⁷ Uza wa la wa fuda u bana a kuwa ku uza u ucira u pura yi ucanga wa, she u gita u sira yi ve, aku u pura yi ucanga vi.

²⁸ "Mayun n tonuko da, gba unyushi u cingi, n unyushi u cingi u pige u da ama a ka yansa, a ka cimbusuka le ta u da. ²⁹ Shegai uza da baci dem u nusukai Kulu Keri a ka taba yi ucimbusuka wa, u yan de la vi unyushi u da bawu wari n utyoku."

³⁰ Dana da u danai nala, an a ka dansa, "Wa ta n ityoni i cingi."

Mma n a'angu a Yesu
(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Mma n a'angu a Yesu a rawai. A shamgbai a uwotsu, a suki uza roku a asuvu u isa yi. ³² Kakuma ka ama ka dusuki ka kyawan yi, aku a tonuko yi, "Mma u vunu n a'angu a vunu a da de a kateshe a ka bolo vu." ³³ U wecikei, "An ya mma u va n a'angu a va?"

³⁴ Aku u webelele aza da a dusuki a kyawan yi vi, u danai, "Mma u va n a'angu a va a da na." ³⁵ Uza da baci dem wa yan ili i'ya Kashila ka ciga aya utoku u va; vangu n utaku na mma u va.

4

Agisani a uza da u wacangusi icun
(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yesu doku u gitai uwenishike a kabon ka kushiva. Kakuma ka ka bolomgbonoi ka ka kyawan yi ka ka wa wa, hal ka zuwai u uwai a kpatsu u dusuki. Kpatsu ki a ikengi i mini i'ya kari, ama yi tani a shamgbai a kagida. ² U wenishike le ili ushani n agisani, u danai, ³ "Panai. Vuma roku da u banai uwacangusu u icun. ⁴ Tyoku da wari uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure. Nnu n wutai n kadasai i'ya. ⁵ I roku tani i rukpai a

* 3:23 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapani.

iyamba i atali bawu kayala ka maci. I lazai i binyai adama a unambi u kayala ushani. ⁶ An kaara ka yain, ka runukpai i'ya, aku i lazai i ekpei adama a ukpaḍa u'uwa u alu a iyamba. ⁷ I roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapsai i'ya hal i kpaḍai ilimaci. ⁸ I roku tani i rukpai a iyamba i shinga i wuta, i gbonguroi, i matsai cika. I roku i'a ta n kamankupa-kamankupa, i roku amangatatsu-amangatatsu, i roku tani amangatawun-amangatawun.”

⁹ Yesu korusoi, “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ An u wokoi utyoku u ne, ama roku a da a'ari pini a asu vi kaḅolo n atoni a ne Kupanamere,† a wece yi u wutumkpa le agisani yi a kateshe. ¹¹ U tonuko le, “Ili i'ya a sokongi i tsugono tsu Kashila a wenike da i'ya de. Shegai aza da bawu a'ari a asuvu a de n agisani a da a ka pana ko ndya wa, ¹² adama 'A uwene n a'eshi a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei wa. A upana kpm a ka pana ta, shegai a ka reve wa, ka wa a ka yiralakpa ta Kashila ka cimbusuka le unyushi u le.’ ” ◇

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Yesu wece le, “I reve agisani a naha yi wa, nida ya yansa i reve agisani a roku? ¹⁴ Kacimbi ka nala ki ukuna u Kashila u da u wacangusi. ¹⁵ Ama roku tyoku u icun i'ya i'ari a ure a asu u da a cei ukuna vi da a'ari. N upana u le, aku Kanangasi* ka bidyai ukuna u da a cei a asuvu a le yi. ¹⁶ Aza roku tyoku u icun i'ya i rukpai a asu u atali da a'ari. N upana ukuna vi a wushai u da n ipeli. ¹⁷ Shegai u uwa asuvu a le wa, kpm a barakpa wa. An a'ayin a upana u ikyamba n a mavura adama a ukuna vi a rawai, a laza a rukpai. ¹⁸ Ama roku tani tyoku u icun i'ya a wacangusi asu u awana da a'ari. Ama a na yi alya aza da a panai ukuna vi. ¹⁹ Shegai kadambula ka uma n uciga u udukuyan n maluwa ma ili i'ya i buwai ma gbagbalai ukuna vi a kpaḍai unaka mmuku. ²⁰ Aza da a buwai tyoku u icun i'ya a wacangusi a iyamba i shinga da a'ari. A panai ukuna vi, a wushai u da, aku a nakai mmuku. Aza roku a nakai kamankupa kamankupa, aza roku kpm amangatatsu amangatatsu, aza roku tani amangatawun amangatawun.”

Macikalukimbi n kabelu
(Luka 8:16-18)

²¹ Yesu lyai kapala, u wece le, “Vuma wa la u tabai u sapa macikalukimbi, aku u kimbai ma n kabelu ko u ukai a kere ka ivamkpatu? A kashamkpatu ka ne ka wa zuwa ma wa? ²² Ko ndya baci a sokongi a ka wutukpa ta i'ya a kateshe, kpm ko ndya baci a kimbai a ka kukpa ta i'ya. ²³ Adama a nala uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

²⁴ U tonuko le kpm, “Kiranai n ili i'ya i panai. Ciḅai, kakundatsu ka i kundunki ama ili, ka dem Kashila ka kundunku da ili, hal she u pasaka. ²⁵ Aza da baci a'ari n ili, alya a ka naka. Aza da baci bawu a'ari n ili, i kenu i'ya a'ari n i'ya vi, a ka wusa le ta i'ya.”

Agisani a icun i'ya ya gbonguro

²⁶ Yesu lyai kapala u danai, “Naha da tsugono tsu Kashila tsari. Vuma roku da u cei icun a kashina. ²⁷ U vaki u 'yangai kaara n kayin, gba n nala icun yi i'ari uwuta n i gbonguroi, u reve tyoku da ya gbonguro wa. ²⁸ Iyamba yi n kaci ka ne i zuwai ilya yi i gbonguroi, aku i nakai mmuku. I gitai n asungu, aku aratu aku mmuku pini aratu yi. ²⁹ An ilya yi i kuwai u kapai i'ya, kpaci a'ayin a ukapa a rawa de.”

◇ 4:12 Isha. 6:9-10. * 4:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

*Agisani a ucun u musta**(Matiyu 13:31-34; Luka 13:18-19)*

³⁰ Yesu wece le, “Niɗa tsa dana tsugono tsu Kashila tsari? Agisani a eni a da tsa yan tsu ratsanaka tyoku da tsari? ³¹ Tyoku ucun u musta da tsari, ucun u kenu gbende u da a tsuce a iyamba. ³² A ce baci u da u tsu gbonguro ta u lai gba iceshi. U yain nsaɓu n pige n pige a asu u da nnu n tsu rukpa pini a kulu ku ne.”

³³ N agisani ushani icun i na da Yesu tsu tonusuko ama akani a ne tyoku da a ka reve. ³⁴ U tsu dansa n ele u bawu agisani wa, shegai u woko baci n atoni a ne koshi, aku u wutumkpa le a da a kateshe.

*Yesu vakunki abali**(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)*

³⁵ Kain ki n kuvuli, Yesu n atoni a ne pini a ikengi i Kushiva ku Galili ki, u tonuko le, “Tsu pasamgbantai tsu gonoɗi upashi u niɗe.” ³⁶ Atoni a ne a uwai a kpatsu ku wari, a asaka kakuma ka ama, a lazai n eyi. A'atsu a roku a tono le. ³⁷ A barakpa wa, uwule u ucira u lapanai, aku abali a ka gada kpatsu ki, hal ka ciga ushumbugu. ³⁸ Yesu wari a kucina ku kpatsu nvain n kaci ka ne a ili i utadanku kaci wa lavuta. Atoni a ne a 'yangasa yi, a danai, “Kawenishiki, tsa shumbugu de, vu dambula wa?”

³⁹ Yesu 'yangai u baranai uwule vi, “Shamgba!” U tonukoi kpam abali yi, “Shamgba shiriri!” Uwule vi u vaki, aku a asu vi u wokoi shiriri.

⁴⁰ Aku u tonukoi atoni a ne yi, “Nɗya i zuwai i giruwai? Hal n ara i pityanangu wa?”

⁴¹ Uwonvo u kana le cika, aku a gitai uwecembene, “Ucun u vuma u eni u da u na vi? Hal uwule n abali dem a ka pana ka yi.”

5*Yesu tanasai uza u ityoni i cingi**(Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)*

¹ Yesu n atoni a ne a rawai a upashi u Kushiva ku Galili u uyamba u Garasa. ² An Yesu wutai a kpatsu, vuma u ityoni i cingi u wutai a asu u asaun kotsu u cina yi. ³ Asu u asaun u da u tsu ronguso. Kpam ko uza wa fuda wa sira yi wa, ko n ikani. ⁴ Kpaci a so yi ta usirasa akere n a'ene, shegai u kidasai ikani yi u kodusoi irim i'ya i'ari a'ene a ne, kpam ko uza wa n ucira u da wa goso yi wa. ⁵ Kaara n kayin nte wa genge pini a asu u asaun vi n kagalala, aku u rongo isali n u kaarasi ikyamba i ne n atali.

⁶ Eyi a mbari, an u wenei Yesu u sumai u ba u kudangi a kapala ka ne. ⁷⁻⁸ Aku Yesu tonuko yi, “Wutai pini a asu u vuma vi, ityoni i cingi.” Vuma vi u salai cika, “Yesu, Maku ma Kashila ka pige, ndya va ciga na mpa? Tsina n Kashila an va kpaɗa mu uyan mavura.”

⁹ Pini nala, Yesu wece yi, “Nɗya kala ka vunu?” U danai, “Kala ka va ka Katam, kpaci tsa ta ushani.” ¹⁰ U foloi Yesu cika kotsu u loko le pini a uyamba vi wa.

¹¹ Ushiga u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa ma mari evu n a asu vi. ¹² Ityoni i cingi yi i foloi Yesu, “Asaka tsu tsu bana a asu u mburusunu, kpam vu asaka tsu tsu uwa le.” ¹³ U wushunku le, aku a wutai a ba a uwai a asuvu a mburusunu. Ushiga vi, evu na mburusunu azu a re (2,000) da. A wuranai she a kushiva a uwai pini a shumbugi.

¹⁴ Aza da a ka linaka mburusunu mi a sumai a ba danai a ilyuci n une. Aku ama a wutai a wene ili i'ya i gitai. ¹⁵ An a tuwai ara Yesu a wenei vuma da wari n katam ka ityoni i cingi, ndishi n aminya kpam n ugboji u ne, aku uwonvo u kana le. ¹⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonukoi ama ili i'ya i gitai n vuma da wari n ityoni i cingi na mburusunu mi dem. ¹⁷ Aku a foloi Yesu u asaka uyamba vi.

¹⁸ An Yesu wa uwa a kpatsu uza da wari n ityoni i cingi caupa vi u foloi kotsu u toni yi. ¹⁹ Yesu asaka yi u toni yi wa, shegai u tonuko yi, “Bana a kuwa asu u ama a vunu vu tonuko le tyoku da Asheku a yanka vu, n tyoku da u pana vu asuvayali.” ²⁰ Vuma vi u

kyawunsai gb̄a uyamba u Dikafoli, n u tonusuko le ili i'ya Yesu yanka yi. Aza d̄a a panai vi gb̄a a yan t̄a majiyan.

Jayiru banai ara Yesu

(Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ An Yesu doki u pasamgbanai a kushiv̄a ki a kpatsu u gonoi upashi u nide, kakum̄a ka ama ka bolomgbonoi ka kyawan yi eyi pini a asu u kushiv̄a vi. ²² Uza u te a asuvu a azapige a kagata ka Kashil̄a uza u kala Jayiru u tuw̄ai pini. N u wene Yesu, u kud̄angi a kapala ka ne. ²³ U folo yi cika u da, “Maku ma v̄a makere ma pini a un̄a u ukp̄a, k̄ana asuvu vu tuw̄a vu sawa yi kotsu u t̄an̄a u yain uma.”

²⁴ Yesu tonon̄o yi, kakum̄a ka ama ushani ka tonon̄o yi n ka gbāaryangusu yi.

Uka u d̄a u sawai Yesu kunya

²⁵ Uka d̄a pini uza d̄a wa pana ikyamba cika a asu u ul̄al̄a u mpasa hal ayen kupa n a re. ²⁶ U pana t̄a ikyamba cika a kukere ku aza a agum̄a kpam u wunai gb̄a ili i'ya w̄ari n i'ya. Da wa yan yi shana, mābal̄a mi she kapala ka m̄ari ulya. ²⁷ An u panai ukuna u Yesu, u banai a kucin̄a ku ne a asuvu a kakum̄a ki, aku u sawa yi kunya. ²⁸ Kpaci u yawunsa t̄a a katakasuvu ka ne, “N sawa baci kunya ku ne koshi ma t̄an̄a t̄a.” ²⁹ Kute-kute ul̄al̄a u mpasa u ne u shamgbai kpam u panai a asuvu a ikyamba i ne u t̄an̄ai, d̄a u wunvugai n upana u ikyamba.

³⁰ Aku Yesu lazai u revei an ucira u wut̄ai a asuvu a ikyamba i ne. U kpatalai a asuvu a kakum̄a ki, u danai, “Ya sawai kunya ku v̄a?” ³¹ Atoni a ne a wushuki, a danai, “Vu wenei dem kakum̄a ka gbāaryangu vu, aku vu dana ya sawa vu?”

³² Shegai Yesu lyai kapala n uwebelishe ko wa wene uza d̄a u yain nala vi. ³³ Uka vi an u revei ili i'ya i git̄ai n eyi, u wut̄ai u kud̄angi a kapala ka ne, n uwonvo n u jeki ikyamba. Aku u tonuko yi gb̄a ili i'ya i git̄ai. ³⁴ U tonuko yi, “Maku ma v̄a, upityanangu u vunu u t̄an̄asa vu d̄e. Wala ili vunu, kpam upana u ikyamba u nala vi u pecemgbene n avu.”

Yesu 'yanḡas̄ai maku ma Jayiru a ukp̄a

³⁵ An Yesu w̄ari a kadyanshi, ama roku a wut̄ai a kuwa ku Jayiru, uzapige u kagata ka Kashil̄a. A danai, “Maku ma vunu ma kuw̄a d̄e. Ugan kpam vu dangbar̄asa kawenishiki ki wa?”

³⁶ Yesu dambula gb̄am n ili i'ya a ka tonon̄o wa, u tonukoi uzapige vi, “Pana uwonvo wa, avu gai pityanangu.”

³⁷ U as̄ak̄a ko uza u toni yi wa, she Bituru, n Yakubu n utoku u ne Yahaya. ³⁸ An a rawai a kuwa ku uzapige ki, Yesu panai ama a'ari kacan, a'ari kushen n isali cika. ³⁹ U uwai a asuvu, u wece le, “Ndyā i tukoi kacan n isali naha? Makere mi ma kuw̄a wa, alavu a d̄a yi.” ⁴⁰ Shegai a doso yi idyoshi i magori.

Pini nala, u wutukp̄a le gb̄a le, u bidyai tata n̄a mma makere vi n atoni a ne a d̄a a'ari n eyi, a uwai ubana a asu u d̄a makere mi m̄ari. ⁴¹ U k̄an̄ai kukere ku makere ki u tonuko yi n kaletsu ka ne, “Talita kumi.” (“Maku ma makere, n da vu 'yanḡa.”) ⁴² Kute-kute makere mi ma 'yanḡai ma git̄ai nwalu, kpaci ayen a ne kupa n a re d̄a. N uwene naha aku a yain majiyan cika. ⁴³ U ̄arana le, kotsu uza u reve ukuna vi wa, aku u tonuko le a nei makere mi ilikulya u lyai.

6

Unamba u tsupige u matsumate

(Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Yesu n atoni a ne a as̄ak̄ai a asu vi a lazai ubana a ilyuci i ne Nazara. ² An Ashibi a yain u git̄ai uwenishike a kagata ka Kashil̄a. Ama ushani a pan̄aka yi aku a yain majiyan. A danai, “Nte vuma u naha tsar̄ai ili i na gb̄a? Ucun u kakiri ka eni ka a nak̄a yi naha? Webelei ukunosavut̄ u d̄a a'ari a uyansa a akere a ne! ³ Kashei ka nala ka naha vi wa,

maku ma Meri. Atoku a ne kpam alya an Yakubu, n Isuhu, n Yahuza, n Simo wa? Ataku a ne a da naha kabolo n aṣṣu vi wa?” Adama a nala a 'yuwan yi.

⁴ U tonuko le, “Matsumate ma tsu namba tsupige wa, she a ilyuci i ne, n asu u ama a ne, n asuvu a kuwa ku ne.” ⁵ U fuda u yan ukunosavu wa, shegai u tsarai u sawusai aza a mɔala kenu u tanasa le. ⁶ U yain majiyan cika, adama a ukpada u upityanangu u le.

Yesu suki Kupanamere
(Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu kyawain une, n u wenishiki ama. ⁷ U isai asuki Kupanamere* vi u suku le ama a re ama a re, u naka le ucira a kaci ka ityoni i cingi.

⁸ U tonuko le, “Kotsu i bidya ili adama a nwalu mi wa, she kalangu koshi. Kotsu i bidya ilikulya, ko kasan, ko kpam ikebe a ijubu i de wa. ⁹ I uka akpata a a'ene, shegai kotsu i uka ntogo n re wa. ¹⁰ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she kain ka ya asaka ilyuci yi. ¹¹ Gba ko nte baci a 'yuwan da ko a kpada da upanaka, ya wuta baci, i kapatsa kabuta ka a'ene a de, adama a iryoci a mere ma le an i wutai uwule u le.”

¹² A wutai a ba a yankai ama kuɓari ki, a kpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le. ¹³ A wutukpusai ityoni i cingi ushani, a sugburukai aza a mɔala ushani manivi kpam a tanasa le.

Ukpa u Yahaya Kalyubugi
(Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)

¹⁴ Hiridu magono u panai kadyanshi ka Yesu, kpaci kala ka ne ka tambura ta ko nte wa. Aza roku a ka dansa Yahaya kalyubugi aya u 'yangai a ukpa, ili i'ya i zuwai wa yansa ukunosavu da la vi.

¹⁵ Aza roku a danai, “Iliya da.” Aza roku tani a danai, “Matsumate ma yavu ntsumate n cau.”

¹⁶ Shegai an Hiridu panai nala, u danai, “Yahaya vuma da n kidai kaci u 'yanga de a ukpa!” ¹⁷ Kpaci aya u zuwai a kana yi, aku u zuwai a sira yi, a uka yi a kuwa ku a'ali. Yan da u yain nala adama a Hiridiya uka u vangu u ne Filibu, u da u zuwai. ¹⁸ An Yahaya tonuko yi, “U gan vu zuwa uka u vangu u vunu wa.”

¹⁹ Hiridiya tani u kana Yahaya a katsuma, hal wa ciga u wuna yi, shegai u reve tyoku da wa yan wa. ²⁰ Hiridu wa pana ta uwonvo u Yahaya, an u revei vuma u maci da kpam uza u uwulukpi, da i zuwai wa kirana n eyi. U tsu dambula ta cika wa panaka baci Yahaya, shegai ko n nala u tsu ciga ta u panaka yi.

²¹ A makorishi, Hiridiya tuwai u gawunkai. An kain ka ilimaci ka Hiridu ka kyawain, u libanai ngono m iyamba, n azapige a asoje, n azapige a Galili abiki yi. ²² An makere ma Hiridiya ma uwai ma jei, Hiridu n amoci a ne a panai kayanyan. Pini nala, magono ma tonukoi makere mi, “Folo mu gba ili i'ya va ciga, ma naka vu ta i'ya.” ²³ U tsinai u danai, “Ko ndya baci vu wecikei ma naka vu ta, ko kaɓon ka tsugono tsu va tsa baci.”

²⁴ U wutai u ba u wecei mma u ne, “Ndy a ma folo?”

Mma u ne danai, “Kaci ka Yahaya kalyubugi.”

²⁵ Kute-kute u uwai asu u magono n maloko u danai, “Ma ciga ta vu naka mu gogo-na-na kaci ka Yahaya kalyubugi a mabaluwa.”

²⁶ Asuvu a magono a namgbai cika, shegai adama a utsina u da u tsinai a kapala ka amoci a da a'ari pini vi, wa ciga u bishinka yi wa. ²⁷ Kute-kute u zuwai kazoli ka ne ka bana a kuwa ku a'ali u ba u kida kaci ka Yahaya ki. Vuma vi u ba u kida yi kaci ki. ²⁸ U tukoi ka a mabaluwa u nakai makere mi, makere mi ma bankai mma u ne.

²⁹ An atoni a Yahaya a panai nala, a ba bidyai ikyamba yi a cidangi.

* **6:7** A asuvu a atoni a ne gba, aza roku a da pini kupa n ama a re aza da a'ari evu n eyi cika, alya dem u isai “asuki.”

*Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)*

³⁰ Asuki a Yesu yi a gonoi ara ne, a tonuko yi gba ili i'ya a yain n i'ya a wenishikei. ³¹ An u wokoi ama a yan le ushani, hal Yesu n asuki a ne a tsara kabala ka a ka lya ilikulya wa. Pini nala, u tonuko le, “Tuwai tsu banai a asu u da bawu uza wari tsara i wunvugusa.”

³² Aku a lazai utyoku u le a asuvu a kpatsu ubana a asu u da bawu uza wari.

³³ Ama da a wene le n a lazi vi a reve le, aku a wutai gba a ilyuci a walai n ilyadi a lasa le urawa. ³⁴ N ucipa u Yesu a kpatsu u wenei kakuma ka ama, a yanka yi iyali, kpaci tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari. U gitai le uwenishike ili ushani.

³⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a banai ara ne, a tonuko yi, “Asu u na da na wa n uza wa, kpam kaara ka na ka yan de evu n urukpa. ³⁶ Tutsuku le ubana ashina n une une i'ya i'ari evu evu a ba a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

³⁷ U wushunku le, “Eda ne le ilikulya a lyai wawa.”

Aku a tonuko yi, “Ciga da va ciga tsu ba tsu bidya ikebe i manyan ma uwoto kulla† tsu tsilaka ilikulya tsu naka le a lyai?”

³⁸ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya? Walai i ba i kondo.”

An a ba a kondoi, a danai, “I tawun i'ya n adan a re.”

³⁹ Aku u tonuko le a zuwa ama yi dusukusu abolo abolo a zuba u mete ma taku.

⁴⁰ Ama yi a dusuki n a tonomgboni, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangarenkupa-amangarenkupa. ⁴¹ An u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya n u naki atoni a ne a nakasa ama, kpam u pecike le dem adan yi. ⁴² Gba le a lyai hal a cuwai.

⁴³ Aku atoni yi a cirangi abuwi a iburodi n adan yi hal mbana kupa na n re. ⁴⁴ Asuvu a ama da a takumai iburodi yi, a'ali ama azu a tawun (5,000) a da.

*Yesu walai a zuba u mini
(Matiyu 14:22-33; Yahaya 6:15-21)*

⁴⁵ A barakpa wa, aku Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a lasa yi upasamgbana ubana a Besaida, hal n u wacinsi kakuma ki. ⁴⁶ An u wacinsa le, u banai a masasa kotsu u yain kvasu.

⁴⁷ An kuvuli ku yain, kpatsu kari a mere ma kushiva, Yesu wari a kagida utyoku u ne. ⁴⁸ An u wene le a'ari umodono n uwantika kpatsu, kpaci uwule u 'yangasaka le. N kpasani cika, u tuwai ara le wa wala a zuba u mini ma kushiva. U yain yavu wa wura le. ⁴⁹ Shegai an a wene yi wa tuwa a zuba u mini, a bidyai ko kafofu ka, a salai. ⁵⁰ Gba uwonvo u kana le an a wene yi vi.

Kute-kute, u yanka le kadyanshi, u danai, “Gbamai asuvu, ko ili i'la wa, mpa. Panai uwonvo wa.” ⁵¹ Aku u uwai a kpatsu ku a'ari vi, pini nala, uwule vi u vaki. Atoni yi a yan ta majiyan, ⁵² kpaci a reve kalen ka burodi ki wa, an atakasuvu a le a gbamai.

*Yesu tanasai ama a Janisara
(Matiyu 14:34-36)*

⁵³ An a pasamgbana i rawai a Janisara, a sirai kpatsu ki a unu u mini. ⁵⁴ N uwuta u le a kpatsu ama a laza a reve yi. ⁵⁵ A kotsoi gba ka bon ki n ilyadi, a cangasai gba aza a mballa nvain a ajiba a le ubana a asu u da baci dem a panai wari.

⁵⁶ Gba ko nte baci u banai ilyuci ko a une, she a vakunku aza a mballa a kuden, aku a folo yi u asaka a sawa ko unu u kunya ku ne. Aza da a sawa yi a tana ta.

† 6:37 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

7

*Agadu a nkoshi n cau
(Matiyu 15:1-9)*

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a ɗa a wutaɗi a Urishelima, a ɓolomgbonoi ara Yesu. ² A wenei atoni a ne a roku a ka lya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku ɗa u gain.

³ (Kpaci Afarishi n aza a Yahuda a tsu lya ilikulya bawu a sawai akere a le wa, adama a utono u agadu a nkoshi n cau n le. ⁴ A wutaɗi baci a kuden, a tsu lya ilikulya wa, she a ɓacangusu ve kaci ka le. Agadu a roku a ɗa pini ushani a ɗa a ka kirana n a ɗa, tyoku u uza u nko, na njuju, n adele a irim.)

⁵ Afarishi n awenishiki a Mele a wece yi, “Nɗya i zuwai bawu atoni a vunu a ka tono agadu a nkoshi n cau, aku a tsu rongo ulya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku ɗa u gain?”

⁶ U wushunku le, “Dere ɗa Ishaya matsumate u danai a kaci ka ɗe, ‘Eɗa aza a maci a kaɓan!’ Tyoku ɗa wari ukorongi, ‘Ama na yi n unɗa u ɗa a ka naka mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a yan ɗe mɓari na mpa.

⁷ Ugbashika u ɗa a ka gbashika mu vi u gbani u ɗa, kpaci mele ma a ka wenishike udani u vuma u ɗa.’ ” ◊

⁸ Yesu danai, “I varangi udani u Kashila, aku ya tono uwenishike u ama.”

⁹ Aku u tonuko le, “Mayun, i reve ta uvarangu udani u Kashila adama i toni agadu a ɗe! ¹⁰ Kpaci Musa dana ta, ‘Naka tata na mma u vunu tsupige; kpam uza ɗa baci dem u wishai tata u ne ko mma u ne, a ka wuna yi ta.’ ◊ ¹¹ Shegai i tsu wenishike ta ama a ɗe naha, vuma wa fuda ta u bidya ikebe i'ya i gain u ɓanga tata u ne na mma u ne, aku u tonuko le ikebe i na yi Korba* ɗa; (wata, kune ubana asu u Kashila). ¹² I buwa yi kpam u'asaka u naka tata u ne ko mma u ne ili i roku wa. ¹³ N ucun u uwenishike u na vi u ɗa i tsu wuna udani u Kashila. Kpam ili i'ya pini icun i na yi ushani i'ya i tsu yansa.”

*Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Matiyu 15:10-20)*

¹⁴ U doku u isaɗi ama, u tonuko le, “Panaka numu gba ɗe kpam i reve. ¹⁵ Ili i'a la a kateshe i'ya ya uwa a asuvu a ikyamba i vuma i nangasa yi wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a ne i'ya ya nangasa yi. ¹⁶ [Uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana.]”†

¹⁷ An u pecenei n kaɓolo ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁸ U tonuko le, “I'a n ubidya u ukuna wa? Ili i'a la a kateshe ya uwa vuma i nangasa yi wa vi. ¹⁹ Kpaci i bana a asuvu a katakasuvu ka ne wa, shegai a katsuma ka i banai, aku i wuta yi.” Nala Yesu gonukoi gba ilikulya i woko ili i ulya.

²⁰ U danai kpam, “Ili i'ya i tsu wuta a katakasuvu ka uza i'ya i tsu nangasa yi. ²¹ Kpaci a katakasuvu ka ukuna u cingi u tsu wuta, tyoku uyawunsa u cingi, n tsishankala, n uboki. Ka tsu tuko ta dem ukuna u mawunuka, na nvain n aka kabarikete. ²² Kurura n tsicingi dem nte a tsu wuta pini. Katakasuvu ka tsu zuwa ta dem ulapanasa n ukuna u cingi. Malyon dem n kunangasu, n aradi n utengeshi a tsu wuta dem pini. ²³ Gba ili i cingi i na yi asuvu a ɗa i tsu wuta, kpam i tsu nangasa ta vuma.”

*Upityanangu u uka ɗa wari Kawulawa
(Matiyu 15:21-28)*

◊ 7:7 Isha. 29:13. ◊ 7:10 Uwt. 20:12; U.Ml. 5:16; Uwt. 21:17; Adkp. 20:9. * 7:11 Korba agadu a ɗa a ɗa ama a tsu wenike ikebe i le i ushani tyoku u kune adama a manyan ma Kashila. Nala zuwa le ta a wokoi faa a asu u manyan ma le ma uyanka ikebe i le manyan a kirana na nkoshi n le; shegai a unɗa u ɗa a ka naka i'ya Kashila, aku a gonoi a zuwai i'ya adama a manyan ma kaci ma le. † 7:16 Akorongi a cau ushani aza ɗa a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 16.

²⁴ Pini nala, Yesu 'yàngai u banai evu n Taya n Sida. U uwai a kuwa ku roku, kpm wa ciga ko uza u reve wa, shegai wari ukpawan wa. ²⁵ Kute-kute uka roku, uza da makere ma ne mari n ityoni i cingi, u panai ukuna u ne, u tuwai u kudangi a kapala ka ne. ²⁶ Uka vi Kawulawa† ka, kagali ka ne kpm Kasurofiniki ka. U foloi Yesu wutukpa maku ma ne mi ityoni yi. ²⁷ Yesu tonuko yi, “Asaka ve mmuku n cuwa. Kpaci ugan a varanku nshe ilikulya yi mmuku wa.”

²⁸ Shegai u wushunki yi, “Eye nala Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a mmuku.”

²⁹ Aku u tonuko yi, “Adama a kadyanshi ka vunu, gono a kuwa. Ityoni yi i pecembene de n maku ma vunu.”

³⁰ U gonoi a kuwa u cinai maku mi nvain. Ityoni yi i wuta de a asuvu a ne mayun.

Yesu tanasai kabebe

³¹ Yesu asakai kaƙon ka Taya, u tonoi a ilyuci i Sida u banai a Kushiva ku Galili ku uyamba u Dikafoli. ³² Ama roku a tuko yi kabebe kpm kagulani ka dem, aku a folo yi u tafanku yi akere. ³³ U bidya yi a banai kapashi ka te dangi n kakuma ki, aku u ukai ajubu a ne a atsuvu a vuma yi, u cikpai atatsa, aku u sawai kpm kaletsu ka vuma ki. ³⁴ U gadigbai kaci ka ne a zuba, u tsukpai kuvi ku pige, aku u tonukoi vuma vi, “Ifata!” (Wata, “Kukpa!”)

³⁵ Kute-kute atsuvu a ne a kukpai, a surukpa yi ili i'ya i sira yi kaletsu, u kanai kadyanshi mai. ³⁶ Aku Yesu barana le kotsu a tonuko uza ukuna vi wa, shegai ubarana vi u wokoi yavu kakana da u kakana le a ba a dansa kadyanshi ki. ³⁷ Gba aza da a panai nala, a yain majiyan cika. A danai, “Ko ndya wa u yan ta i'ya mai! Hal n kagulani ka u zuwai ka panai, kabebe kpm ka yain kadyanshi.”

8

Yesu lyatangi ama azu a nishi (Matiyu 15:32-39)

¹ A'ayin a nala yi, an kakuma ka doki ka bolomgbonoi, a'a tani n ilikulya wa. Aku Yesu isai atoni a ne, u tonuko le, ² “Ma pana ta asuvayali i kakuma ka na ki, kpaci a'ayin a le a tatsu a da pa vi kabolo na mpa bawu ilikulya. ³ N wacinsa le baci a gono a kuwa n kambulu, a ka kpadā ta a ure, aza roku tani a mbari n da a wutai.”

⁴ Aku atoni a ne a danai, “Nte vuma wa tsara ilikulya i'ya wa lyatangu ama a na a kakamba ka na?”

⁵ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A danai, “I shindere i'ya.”

⁶ Aku u zuwai kakuma ki ka dusuki a iyamba. An u bidyai iburodi yi, u cikpai Kashila, u jibamgbanasai n u nakasi atoni a ne a bansaka le, a bansaka le tani. ⁷ A'a ta tani n adan a shawu kenu. An u cikpai Kashila, u zuwai a bansaka le a da dem. ⁸ A lyai, a cuwai hal atoni yi a purai abuwai a iburodi yi mbana n shindere. ⁹ Ama yi tani a ka rawa ta evu n azu a nishi. Aku u wacinsa le. ¹⁰ Kute-kute u uwai a kpatsu n atoni a ne a banai uyamba u Dalmanuta.

Afarishi a wecikei iryoci (Matiyu 16:1-4; Luka 12:54-56)

¹¹ Afarishi a tuwai a gitai uwecishe Yesu kotsu a kondo yi, a da u wenike le iryoci i zuba. ¹² U tsukpai kuvi ku pige, u danai, “Ndyai zuwai ama a gogo-na a lai uciga uwene iryoci? N tonuko da, iryoci i'a la a ka wenike ama a gogo-na wa.”

¹³ Pini nala, u doku u uwai a kpatsu u pasai upashi u nide u asaka le.

Kiranai n yisti u Afarishi (Matiyu 16:5-12)

¹⁴ Atoni a Yesu a ciɓa a bidya burodi wa, she u te u ɗa a'ari n u ɗa a kpatsu ki. ¹⁵ U rono le atsuvu u danai, "I kirana n yisti u Afarishi n u Hiridu."

¹⁶ A yamgbanai kadyanshi utyoku u le, "An bawu tsari n burodi ɗa u zuwai u danai nala."

¹⁷ An Yesu revei nala aku u tonuko le, "Nɗya i zuwai i'ari a kadyanshi i'ari n burodi wa? Dana hal n ara i wene wa, kpam i reve wa? Atakasuvu a ɗe ugbami u ɗe ɗa a'ari?"

¹⁸ Eɗa la n a'eshi, ya wene wa ɗa? I'a ta n atsuvu, ya pana wa ɗa? Kpam i tsu ciɓa wa ɗa?

¹⁹ An n jibamgbanasakai ama azu a tawun iburodi i tawun, mbana n yain n ɗa i cirangi tipi tipi n abuwu a iburodi?"

A danai, "Kupa na n re."

²⁰ "Iburodi i shindere i'ya tani n jibamgbanasakai ama azu a nishi tani, mbana tipi tipi n yain n ɗa i tasai n abuwu a iburodi?"

A danai, "N shindere."

²¹ Aku u wece le, "Hal n gogo-na i reve wa ɗa?"

Utanasq u karumba a Besaida

²² A rawai a ilyuci i Besaida. Ama roku a tukoi Yesu karumba, a folo yi u sawa yi.

²³ U kanai kukere ku karumba ki, u banka yi a uroto u ilyuci. U cikpai atatsa a a'eshi a karumba yi, u taɗanki yi akere, aku u wece yi, "Fuɗa vu wene ili?"

²⁴ Karumba ki ka gaɗigbai kaci u danai, "Ma wundya ta ama, shegai tyoku u ndanga u ɗa ma wundya le a ka tamba."

²⁵ Aku u doki u taɗanki yi akere a a'eshi a ne. A'eshi yi a kukpai u tanai, u wenei ko ndya wa mai. ²⁶ Yesu tonuko yi, "Wala vu gono a kuwa, kotsu vu uwa a une wa."

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu (Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Yesu n atoni a ne a 'yangai a uwusai a une une u ilyuci i Kasariya Filibi. A ure u wecei atoni a ne, "Ya ama a ka dansa mari?"

²⁸ A tonuko yi, "Aza roku a danai ada Yahaya Kalyuɓugi, aza roku tani Iliya, aza roku tani, uza roku asuvu nsumate."

²⁹ Aku u wece le, "Eɗa tani ya ya dansa mari?"

Bituru wushunki yi, "Avu Kawauwi ka."

³⁰ Aku u rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u ne wa.

Yesu danai tyoku ɗa wa kuwa (Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Yesu gitɗa le uwenishike, "U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba cika. Nkoshi n adarakpi a pige n awenishiki a Mele a 'yuwan yi, hal a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga n uma." ³² U danai kadyanshi ka nala tani a kateshe. Aku Bituru rono yi a ikengi, u gitɗa yi uɓara. ³³ Shegai an Yesu kondonoi u wenei atoni a ne, u gitɗa uɓara Bituru, "Yan mɓari na mpa, Kanangasi!* Vu yan ukuna u Kashila wa, she u ama."

³⁴ U isai kakuma ki kaɓolo n atoni a ne, u danai, "Gbɗa uza ɗa baci wa ciga u tono mu she u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne u tono mu. ³⁵ Gbɗa uza ɗa baci dem wa kirana n uma u ne, wa namba ta u ɗa. Uza ɗa tani baci u nambai uma u ne adama a Kadyanshi ka Shinga ka va, wa wauwa ta u ɗa. ³⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gbɗa, aku u namba uma u ne? ³⁷ Nɗya kpam vuma wa fuɗa wa naka a unɗa u uma u ne? ³⁸ Ama a gogo-na aza a unyushi u cingi a ɗa aza ɗa kpatalakai Kashila kucina. Adama a nala, uza ɗa baci dem wa pana uwono u ɗa wa yan kadyanshi ka va a'ayin a na, Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne a'ayin a ɗa baci ma tuwa n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri."

* **8:33** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

9

¹ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, aza roku a ɗa pini kushani asu naha vi, a ka kuwa wa, she a wene utuwa u tsugono tsu Kashila n ucira.”

Uyansaka u Yesu

(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)

² An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru, n Yakubu, n Yahaya, kaɓolo n eyi a banai a masasa ma roku ma ugadi, utyoku u le. Aku u yansakai a kapala ka le. ³ Aminya a ne a waramai pun a ka lada, kazai ka la a likimba ka ka fuda ka zuwa a woko nala wa. ⁴ Aku atoni a ne ama a tatsu yi a wenei Musa n Iliya a tuwai ara Yesu a ka yanka yi kadyanshi. ⁵ Bituru kukpai unā u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa ka te kpam ka Iliya.” ⁶ Uwonvo u da u kana le cika, da u nambai ili i'ya wa dana.

⁷ Aku kalishi ka roku ka wutai ka kimba le. A panai kpam kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, pana ni.” ⁸ Kute-kute a webelei n maloko, a doku a wene kpam uza wa, Yesu da a wenei koshi kaɓolo n ele.

⁹ A'ari ugida la a masasa mi, aku Yesu rono le atsuvu u danai, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei vi wa, she a'ayin a da mpa Maku ma Vuma n 'yanga a ukpa.”

¹⁰ A asakai ukuna vi a atakasuvu a le, a ka wecemgbene kalen ka u'yanga a ukpa. ¹¹ A wece yi, “Ndya i zuwai awenishiki a Mele a danai Iliya da wa gitā utuwa?”

¹² Aku u tonuko le, “Mayun da Iliya wa gitā utuwa u lapula ili. Ko n nala ndya i zuwai kadyanshi ka Kashila ka danai, Maku ma Vuma ma pana ta ikyamba cika, aku a 'yuwan yi? ¹³ N tonuko da, Iliya tuwa de, kpam a yanka yi de gba ili i'ya i yan le tyoku da u luwa le, tyoku da wari ukorongi a tagarada u Kashila.”

A tanasai maku uza u ityoni i cingi i tsubebe

(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)

¹⁴ An a gonoi a asu u atoni a Yesu a da buwai vi, a wenei kakuma ka pige ka kyawan le. Awenishiki a Mele a'ari kananamgbani n ele. ¹⁵ N uwene Yesu, kakuma ki gba ka yain majiyan cika, a bosoi n ilyadi she ara ne, a danasa yi. ¹⁶ U wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari a uyan n ele?”

¹⁷ Aku vuma roku a asuvu a kakuma ki u wushunki yi, “Kawenishiki, maku ma va ma n tuko vu, kpaci wa ta n ityoni i cingi i tsubebe. ¹⁸ A'ayin a da baci dem i yuwa yi she i varangi yi a iyamba, unā u ne u rongo kapufu, n u gbori a'anga a ne. Kpam she ugbama ko nte wa. N foloi atoni a vunu a wutukpa yi i'ya, shegai a kpaɗai.”

¹⁹ U wushunku le, “Eda nida ukpada u upityanangu u de wari! Hal ubana nwere da ma dusuku n ada kahu i wushuku? Kpam hal ubana nwere da ma fuda n kawunku n ada? Tuko numu n eyi.” ²⁰ A tuko yi maku mi.

An ityoni i cingi yi i wene yi, kute-kute i gbashangi maku mi, ikyamba i ne n i jeyi, u rukpai u rongoi uganda, unā u ne wari kapufu. ²¹ Yesu wecei tata u maku vi, “A'ayin a eni a da ili yi i gitā yi?”

U danai, “Tun eyi kenu. ²² I so yi ta uvarangusu a asuvu akina n mini kotsu i wuna yi. Shegai va fuda baci, pana asuvayali a tsunu vu banga tsu.”

²³ Yesu tonuko yi, “Vu da ma fuda baci? Uza da baci dem u wushuki, a ka yanka yi ta ko ndya wa.”

²⁴ Kute-kute tata u maku vi u 'yangaasai kalagatsu, u danai, “N wushuku ta. Banga mu n ukpada u uwushuku u va.”

²⁵ An Yesu wenei kakuma ki kari utuwa n ilyadi a asu vi, u baranai ityoni i cingi yi u tonuko yi, “Avu ityoni i cingi i tsubebe, n tonuko vu pecemgbene n eyi, kotsu vu doku vu uwa yi wa.”

²⁶ Aku ityoni yi i salai, i gbashangi maku mi cika, ikyamba i ne ya je, pini nala i pecemgbenei n eyi. Maku mi ma wokoi yavu kakushe, hal gbam ama ushani a danai, “U kuwa de.” ²⁷ Shegai Yesu kanai kukere ku ne u 'yangasa yi, u 'yangai tani n kushani.

²⁸ An Yesu tuwai u uwai a kuwa, atoni a ne a wece yi ukpawunsi, “Ndy a i zuwai atsu tsu kpadai i'ya uwutukpa?”

²⁹ Aku u tonuko le, “Ucun u nala u tsu wuta wa, she n kavasu.”

Yesu doku u danai ukuna u ukpa u ne

(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)

³⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a 'yangai a batsamgbana a uyamba u Galili, wa ciga tani uza u reve wa. ³¹ Kpaci atoni a ne a da wa wenishike, wa tonusuko le, “A ka neke ta Maku ma Vuma akere a ama a wuna yi. A wuna yi baci, a'ayin a tatsu a wurai, wa 'yanga ta.”

³² Shegai a reve ili i'ya kadyanshi ki ka tono wa, kpam a panai uwonvo u da a ka wece yi.

Ya lai tsupige?

(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ A tuwai a Kafarnahum. An u uwai a kuwa, u wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari uyan a ure?”

³⁴ A padai bini, kpaci a ure vi a nanamgbana ta ko ya uzapige u le. ³⁵ Aku u dusuki u isai Kupanamere vi, u tonuko le, “Uza da baci dem wa ciga u woko uza u kapala, u kana ta she u woko uza u makorishi a asuvu a ama gba. Kpam u gbashika ko ya wa.” ³⁶ Aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a mere ma le, u wofo yi u tonuko le, ³⁷ “Uza da baci dem u wushai maku ma kenu ucun u na adama a kala ka va, mpa u wushai. Uza da kpam u wusha mu, mpa koshi u wushai wa, hal n uza da suku mu da u wushai.”

Ukpada u tsilala n Yesu

(Luka 9:49-50)

³⁸ Aku Yahaya tonuko yi, “Kawenishiki, tsu wene ta vuma roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunu, aku tsu bishinka yi kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

³⁹ Shegai Yesu danai, “Bishinka ni wa. Vuma wa la wa yan ukunosavu n kala ka va, aku u laza kute-kute u dana ukuna u gbani kaci ka va wa.

⁴⁰ “Gba uza da baci dem bawu wa yan tsilala n atsu, uza u tsunu u da. ⁴¹ Uza da baci dem u ne da mini ma uso a mako adama a da i'ari aza a Kawauwi, n tonuko da, maken ma la wa, wa kpada utsara katsupi ka malen ma manyan ma ne wa.

Panai uwonvo u uyan unyushi

(Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)

⁴² Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Da vuma roku wa zuwa maku ma te a asuvu a mmuku n kenu n na aza da a pityanangi na mpa u nusa, wa laka ta a siraka yi katali ka kira ka pige a udyoku u ne, a varangi yi a asuvu a kushiva. ⁴³ Kukere ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kida ka. Wa laka vu ta shana vu tsara uma n kukere ku te, n u da va uwa akina n akere a re, akina a da bawu a'ari ucimba. ⁴⁴ [Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.] ⁴⁵ Kune ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kida ka. Wa laka vu ta shana vu tsara uma n kune ku te, n u da a ka varangu vu akina n a'ene a vunu a re. ⁴⁶ [Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.] ⁴⁷ Keshi ka vunu ka zuwusa vu baci unyushi, fofo ka. Wa laka vu ta vu uwa a tsugono tsu Kashila n keshi ka te, n u da a ka varangu vu akina n a'eshi a re. ⁴⁸ Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.

⁴⁹ “N akina a da a ka wulukpe ya dem, tyoku da a tsu wulukpe udarakpa na mkpadi.

⁵⁰ “Mkpadi ili i'ya i shinga, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n da?”

“I rongu tyoku u mkpađi a asuvu a ɗe, i dusuku ndishi n shinga n atoku a ɗe.”

10

*Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)*

¹ Yesu 'yangai pini a asu vi, u banai a uɓongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu. Aku kakuma ka ama ka doki ka ɓolomgbonoi a asu u ne, u wenishike le tyoku da u cuwanakai.

² Afarishi a roku a tuwai ara ne a ka ciga a wandi yi, a wece yi, “U gan vuma u asaka uka u ne?”

³ U wushunku le, “Ndya Musa tonuko da i yain?”

⁴ A danai, “Musa wushuku ta vali wa fuda ta u korongu tagarada u upece iyolo u asaka uka u ne.” ◊

⁵ Yesu wushunku le, “Adama a uryagbaji u ɗe da i zuwai Musa koronku da mele ma nala mi. ⁶ Shegai a kagita Kashila ka yan le ta vali n uka. ◊ ⁷ Adama a nala, vali u asaka tata u ne na mma u ne, u padara n uka u ne. ⁸ Kpam ama a re a le gba a woko ikyamba i te. A buwa kpam ama a re wa, shegai uza u te. ◊ ⁹ Adama a nala ili i'ya baci Kashila ka gawain, kotsu vuma u peci i'ya wa.”

¹⁰ An a gonoi a kuwa, atoni a ne a doku a wece yi ukuna u nala vi. ¹¹ U wushunku le, “Uza da baci dem u asakai uka u ne u zuwai u roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. ¹² Uka u asaka baci tani vali u ne, aku u banai uza roku iyolo, tsishankala tsa dem wa yan.”

*Yesu na mmuku n kenu
(Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)*

¹³ Ama a ka tukuso mmuku n kenu ara Yesu kotsu u sawa le, aku atoni a ne a barana le. ¹⁴ An Yesu wenei nala, u panai upan. U tonuko le, “Asakai mmuku n kenu-kenu n tuwa ara va, ɓishinka le wa, kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun i le tsa. ¹⁵ Mayun n tonuko da, uza da baci dem bawu u wushai tsugono tsu Kashila tyoku da maku ma kenu ma tsu yan, wa u'uwa tsa wa.” ¹⁶ Aku u wɓuso le u taɗanku le akere, u zuwusuka le unu u shinga.

*Kalobo ka utsari
(Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)*

¹⁷ Gita da u gitai nwalu, aku vuma roku u wuranai n ilyadi, u kuɗangi a kapala ka ne u danai, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsara uma u da bawu wari n utyoku?”

¹⁸ Yesu wece yi, “Ndya i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wa la wa, she Kashila koshi. ¹⁹ Vu reve ta gai mele mi. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaban kabetsu wa. Kotsu vu ryafa uza wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.” ◊

²⁰ U danai, “Kawenishiki, tun mpa kenu da ma tono ili i nala yi.”

²¹ Yesu webele yi n a'eshi a uciga, u danai, “Ili i te i'ya i buwa vu koshi, ba vu denge gba ili i'ya wari n i'ya, vu banga aza a unambi, tsara vu yain n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tono mu.” ²² N upana kadyanshi ka nala ki, katakasuvu ka ne ka rukpai, aku u lazai n unangbi u asuvu, kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu webele atoni a ne, u tonuko le, “U wuyana tani n ni, uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila?”

²⁴ Atoni a ne yi a yain majiyan ma kadyanshi ka ne. Aku Yesu doku u tonuko le, “Mmuku n va, u wuyana tani n ni uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila? ²⁵ Wa la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

◊ 10:4 U.Ml. 24:1-4. ◊ 10:6 Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 12:36; Ishp. 110:1. ◊ 10:8 Kag. 2:24. ◊ 10:19 Uwt. 20:12-16; U.Ml. 5:16-20.

²⁶ Atoni yi a lapulai a yain majiyan cika, aku a ka wecemgbene, “Nala baci ya wā la vi wa tsarā iwauwi?”

²⁷ U wundyana le, u danai, “A asu u ama ili i uyan i'ya wa, shegai a asu u Kashilā ili dem i uyan i'ya.”

²⁸ Bituru tonuko yi, “Atsu wā tani na, aza da tsu asakāi gbā ili i tsunu tsu tono vu?”

²⁹⁻³⁰ U wushuki, “Mayun n tonuko dā, uza da baci dem u asakāi kuwa n kashina ka ne adama a vā n kadyanshi ka vā, wa wusha tā ili i'ya i lai i'ya u asakāi vi kakumā a'ayin a gogo-na. Wa tsā tā a'uwa amangatawun (100), hal n ashina dem kabolo n mavura. Nala kpam dem uza da baci u asakāi atoku n amaku nā mma n tata nā mmuku n ne adama a vā, wa tsā tā amangatawun u atoku n amaku nā mma n tata nā mmuku kabolo n mavura. Kpam a'ayin a da a ka tuwā wa tsā tā uma u da bawu wari n utyoku. ³¹ Shegai aza da a'ari a kapala ushani a ka woko tā makorishi, aza a makorishi tani a kapala.”

Yesu doku u danai tyoku da wa kuwa

(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² Yesu n atoni a ne a lyai kelime nā nwalu ubana a Urishelima, kpam aya a kapala. Atoni yi a yain majiyan, aza da a ka tono yi kpam a panai uwonvo. U doku u purai Kupanamere vi paki, u tonuko le ili i'ya ya ba i rukpa a kaci ka ne. ³³ U danai, “Atsa na tsa bana a Urishelima. A ka neke tā Maku ma Vuma a akere adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidaga yi tā ugana u ukpa, aku a neke yi a akere a Awulawa. ³⁴ A ka yanka yi tā majari, a cikpunka yi atatsa, a bawan yi, aku a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga.”

Ufolu u Yakubu n Yahaya

(Matiyu 20:20-28)

³⁵ Aku Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga tā vu yanka tsu ukuna u roku tsu folo vu baci.”

³⁶ U wece le, “Ndya ya ciga n yanka dā?”

³⁷ A wushuki, “Kain ka va dusuku a tsugono tsu pige tsu vunu, asakā uza u te u tsunu u dusuku a ulyaki u vunu, uza u ire tani a ugula.”

³⁸ U danai, “I reve ili i'ya ya folo vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana ikyamba tyoku da mpa ma tuwā n soi ko a lyubugu dā tyoku da a ka lyubugu mu?”

³⁹ A danai, “Tsa fuda tā.”

U tonuko le, “Ya fuda tā ya so mako ma upana ikyamba tyoku da ma so, a lyubugu dā tyoku da a ka lyubugu mu. ⁴⁰ Shegai ndishi a ulyaki ko a ugula u vā, mpa ma naka wa. U aza da Kashilā ka fobusukoi u da.”

⁴¹ An atoni a ne kupa da a buwai a panai nala, a gitai upana upan u Yakubu n Yahaya.

⁴² Yesu isa le gbā a asu u te, u danai, “Aza da a revei n tsugono tsu Awulawa, a tsu wenike le tā ucira, kpam ngono n pige n tsu wenike le tā ucira cika. ⁴³ Shegai ara de nala wa, uza da baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma de, u kana tā u woko kagbashi ka de. ⁴⁴ Kpam ko ya baci wa ciga u woko a kapala, u kana tā u woko kagbashi ka ama gbā.

⁴⁵ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwā adama a da a ka gbashika yi wa, shegai u gbasha, u naka kpam uma u ne katsupi adama a ama ushani.”

Batimawu karumba u wenei

(Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Yesu n atoni a ne a rawai a ilyuci i Jeriko kabolo n kakumā ka ama ushani. An a ka wuta a ilyuci yi, karumba ka roku ndishi a ikengi i ure wa folo. Kala ka ne ka Batimawu maku ma Timawu. ⁴⁷ An u panai Yesu uza u Nazara da, u gitai isali, “Yesu, maku ma Dawuda, pana asuvayali a vā!”

⁴⁸ Ama ushani a barana yi a tonuko yi u pada, shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a vā!”

⁴⁹ Yesu shamgbai, u danai, “Isa ni.” Aku a ba a isa yi, a tonuko yi, “Pana kayanyan! 'Yanga! Wa isa vu.”

⁵⁰ Aku u varangi kunya ku uwambana ku ne, u 'yangai n ucira she ara Yesu.

⁵¹ Yesu wece yi, “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Kawenishiki, ma ciga n wene asu.”

⁵² Yesu danai, “Wala, upityanangu u vunu u tansa vu de.”

Kute-kute u lazai u wenei asu, aku u tonoi Yesu a lazai.

11

Aza Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

¹ An Yesu n atoni a ne a yain evu n Urishelima, n Betafaji, n Batani a asu u Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne a re. ² U tonuko le, “Uwai a une u da wari a kapala ka de nala vi, n u'uwa u de ya wene ta maku ma makparyagi ma bawu a ta'ai uyuwa usiri. I surukpa ma i tuko. ³ Uza da baci dem u wece da ili i'ya i zuwai ya tatsukpa ma, i tonuko yi, 'Asheku a da a ka ciga ma, kpam wa gonuko ta ma gogo-na.' ”

⁴ Aku a lazai a ba a cinai maku ma makparyagi mi usiri a uwotsu u kuwa evu n ure. An a ka surukpa ma, ⁵ ama da a'ari pini kushani a asu vi a wece le, “Ndya i zuwai ya surukpa ma?” ⁶ A wushunku le tyoku da Yesu tonuko le, aku ama yi a asaka le a lazai.

⁷ An a tuko yi maku ma makparyagi mi, a polusoi aminya a upalaka a le a zuba u ne, aku u yuwei. ⁸ Ama ushani a polusoi aminya a upalaka a le a ure, aza roku tani a polusoi avuku a da a sata'ai a agbaji. ⁹ Aza a kapala n aza a kucina a rongoi isali n a dansi, “Hosana,* cikpalai Kashila! Kashila ka zuwuka uza da u tuwai n kala ka Magono ma Zuba unu u shinga! ¹⁰ Kashila ka zuwuka tsugono tsu tata u tsunu Dawuda tsa tsa tuwa na vi unu u shinga! Hosana, cikpalai Kashila!”

¹¹ Aku u uwai a Urishelima u uwai a Kuwa ku Kashila. An u webelishi ko ndya wa, u wenei kaara ka kotsoi, aku u wuta'i u banai a Batani kabolo n Kupanamere vi.

Yesu yankai madanga ma kapopi unu

(Matiyu 21:18-19)

¹² An kain ka wansai, a asakai Batani, Yesu panai kambulu. ¹³ An u wenei madanga ma kapopi ma mari n avuku a m'ari, u ba u webelei ko ma matsa. An u rawai a asu vi, u wene ili wa she avuku, kpaci a'ayin a ilimaci a kapopi a da wa. ¹⁴ Aku u tonukoi kapopi ki, “Uza wa doku wa lya kpam ilimaci i kapopi ara vunu wa.” Kpam atoni a ne a pana'ka yi ta u danai nala.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)

¹⁵ N urawa a Urishelima, Yesu uwai a Kuwa ku Kashila, aku u gitai uloko aza da a ka tsila n a dengi pini. U mutsukpusai iteburu i aza a usavafasa ikebe n ikerika i adengi ntambara. ¹⁶ Kpam u asaka uza da u cangai ili i roku u wura pini a ulanga u Kuwa ku Kashila ki wa. ¹⁷ Aku u wenishike le u danai, “A korongu wa, a da 'A ka isa kuwa ku va kuwa ku kavasuu ka ama a iyamba gbawu.’? ¹⁸ Shegai eda i gonukoi ka kaa'uru ka aza a magalaka.”

¹⁸ An adarakpi a pige n awenishiki a Mele a panai, a gitai ubolo ure u da a ka wuna yi, kpaci a ka pana ta uwonvo u ne an ama gbawu a yain majiyan n uwenishike u ne.

¹⁹ An kuvuli ku yain, aku a asakai ilyuci yi.

* **11:9** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ^{11:9} Ishp. 118:25-26. ^{11:17} Isha. 56:7; Iri. 7:11.

*Uwenishike a kaci ka u'ekpe u kapopi
(Matiyu 21:20-22)*

²⁰ An a ka wura n usana, aku a wenei madanga mi ma ekpei hal n alu. ²¹ Bituru cibai, aku u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, webele, madanga ma vu yankai unā vi ma ekpe de.”

²² U wushunku le, “Pityanangi n Kashilā. ²³ Mayun n tonuko dā, vuma dā baci dem u tonukoi masasa ma na, ‘Mudā ba vu rukpā a kushiva,’ kpam bawu u yain malālā a katakasuvu ka ne, shegai u pityanangi ili i'ya u danai, a ka yanka yi tā i'ya. ²⁴ Adama a nala n tonuko dā, ili i'ya baci dem i foloi n kvasu, wushuki i tsarā i'ya de, kpam ya woko tā i de. ²⁵ A'ayin a dā baci dem i shamgbai uyan kvasu, i'ā baci n uza dā ya pana upan, cimbusukā ni. Tata u de uza dā wari a zuba wa cimbusukā dā tā dem unyushi u cingi u de. ²⁶ [Shegai i cimbusukā baci ama wa, nala dem Tata u de uza dā wari a zuba wa cimbusukā dā unyushi u cingi u de wa.]”

*Keci a kaci ka ucira u Yesu
(Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8)*

²⁷ A doki a gonoi a Urishelima, tyoku dā Yesu wari nwalu a asuvu a Kuwa ku Kashilā, adarakpi a pige n awenishiki a Mele nā nkoshi n pige a tuwai ara ne. ²⁸ A wece yi, “N ucira u eni u dā va yansa ili i naha gbā? Kpam ya nākā vu ucira u dā va yansa i'ya?”

²⁹ U wushunku le, “Ma yan dā tā dem keci. I wushunku mu baci, mpa dem ma tonuko dā tā ucira u dā ma yansāka ili i na yi. ³⁰ Tonuko numu: Ucira u ulyuḡugusu u Yahaya a zuba dā u wutai ko a asu u ama?”

³¹ A dansai utyoku u le a danai, “Tsu dana baci a zuba dā u wutai, wa dana tā ndya i bishinka tsu uwushuku n eyi? ³² Kpam tsu dana baci a asu u ama dā u wutai, kakumā ka na ka pana tā upan u tsunu.” A panai uwonvo u kakumā ki, kpaci ya dem u bidya tā Yahaya matsumate ma. ³³ Aku a wushunki yi a danai, “Tsu reve wa.”

Aku u tonuko le, “Mpa dem ma tonuko dā ko ucira u eni u dā ma yansāka ili i na yi wa.”

12

*Agisani a azamaninga a cingi
(Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19)*

¹ Yesu gitā le uyanka kadyanshi n agisani u danai, “Vuma roku u dā u yain kashina ka cinwi, u kanzai ka u gāvai kadākā ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nākai acimbi a roku haya u lazai nwalu. ² An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka te a asu u aza a haya yi u wushika yi a asuvu ucanga u kashina vi. ³ Acimbi yi a kaṅa yi a lapai, aku a loko yi akere a de. ⁴ Aku u doku u sukunku le kagbashi ka roku, eyi kpam a gbasha yi a kaci, a yanka yi uwono. ⁵ U doki u suki kpam uza roku, eyi tani a wuna yi. Nala u sukusi ama ushani, a lapusai aza roku, aza roku tani a wunusa le. ⁶ U buwai n uza u te, maku ma ne ma wa ciga cika. A makorishi u suki yi, u danai, ‘A ka wene tā karingā ka maku ma va!’ ⁷ Shegai aza a haya yi a sheshei utyoku u le, ‘Maku ma kagitā ma ne ma gai pa vi. Tuwai tsu wuna ni, tsarā agadu yi a woko a tsunu.’ ⁸ Aku a kaṅa yi a wunai, a varangi yi a uroto u kashina vi.

⁹ “Ndya uza u kashina vi wa yan? Wa tuwā tā u wuna aza a haya yi, u nākā ka aza roku. ¹⁰ I taḡa uyan kaṅeshi a tagarāda u Kashilā naha wa?

‘Katali ka aza a kumā a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma. ¹¹ Manyan ma Asheku ma la vi, ara tsunu tani ili i majiyan i'ya.’ ” ◇

¹² Azapige a aza a Yahuda yi a bolo tā kotsu a kaṅa yi, kpaci a reve tā a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a ka pana tā uwonvo u ama, adama a nala a aṣākā yi u lazai.

◇ 12:11 Ishp. 118:22-23.

*Utsupa u utafa ara Kaisa Magono
(Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)*

¹³ An nala wurai, azapige a aza a Yahuda yi a sukunki Yesu Afarishi a roku n ama a Hiridu a wandi yi n keci. ¹⁴ An a rawai ara ne, a tonuko yi, “Kawenishiki, tsu reve ta vu tsu dansa ta ukuna u mayun, kpam ya dem una u te da vu bidya yi. A'ayin a da dem va wenishike ukuna u Kashila, vu tsu dansa ta ukuna u mayun, vu tsu dambula n ukuna u da azapige a tsu dansa a kaci ka vunu wa. Tonuko tsu, ugan tsu tsupa Kaisa magono utafa?” ¹⁵ Tsu tsupa ko tsu kpa da utsupa?

Eyi tani an u revei wanda da a ka wanda yi, u tonuko le, “Ndy a i zuwai ya kondo mu? Tuko numu ukebe u azurufa* n wene.”

¹⁶ A tuko yi. Aku u wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

¹⁷ Aku u tonuko le, “Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa; Kashila kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

A yain majiyan cika.

*Keci a kaci ka u'yangā u ukpa
(Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)*

¹⁸ Aku aza a Sadusi† (aza da bawu a wushuki n u'yangā u ukpa) a tuwai ara Yesu, a wece yi, ¹⁹ “Kawenishiki, Musa koronku tsu ta a kaci ka tsirana. U da uza u kuwa baci u asakai uka bawu mmuku, u kana ta utoku u ne u sotuku uka vi u matsaka yi mmuku. ²⁰ A yan ta a'ali a roku ama a shindere, uza n utoku u ne. Uza u kagita u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa. ²¹ Uza u ire (uza da u tono yi) u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai u asaka maku wa. Nala dem n uza u tatsu. ²² Gba le gai uza wa la u asakai maku wa. A makorishi uka vi dem u kuwai. ²³ Kain ka u'yangā a ukpa, uka u yai u da wa woko, cinda gba le a zuwusa yi?”

²⁴ Yesu wushuki, “An bawu i revei Tagarada u Kashila,† kpam i reve ucira u Kashila wa, da i zuwai i puwain. ²⁵ Kpaci a 'yangā baci a ukpa a ka yan iyolo wa, kpam a ka wutukpa iyolo wa. Shegai tyoku u atsumate a zuba a da a ka woko. ²⁶ A ukuna u u'yangā u akushe, i ta ba ukanshi a tagarada Musa a asu u alabari a maku ma madanga ma ma tasa akina wa, an Kashila ka danai, ‘Mpa Kashila ka Ibirahi, Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu?’ ²⁷ Eyi Kashila ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma. Mayun da i puwain.”

*Mele ma ma lai ugbonguro
(Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)*

²⁸ Aku kawenishiki ka Mele ka roku ka tuwai ka panaka le a'ari kananamgbani. An u wenei Yesu wushunku le mai, aku u wece yi, “Gba a asuvu a mele, ma eni ma ma lai ugbonguro?”

²⁹ U wushunku yi, “Ma ma lai ugbonguro ma, ‘Panai, aza a Isara'ila! Magono ma Zuba Kashila ka tsunu, aya koshi Magono ma Zuba. ³⁰ Ciga Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu n uma u vunu gba. Vu cigi yi kpam n kakiri ka vunu n ucira u vunu gba.’ ³¹ Ma ma tono yi tani ma, ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.’ ³² Mele ma roku ma la ma ma lai ma nala mi wa.”

³² Aku kawenishiki ka Mele ka danai, “Mayun da vu, Kashila ka te ka, uza roku wa tani la wa, she eyi. ³³ A cigi yi gba n katakasuvu, gba n kakiri, gba n ucira. Kpam vu cigi uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu, ili i na yi i la ta udarakpa u urunukpa n ukidasa a mbari.” ³⁴

An Yesu wenei u wushunki yi mai, u tonuko yi, “Va mbari n tsugono tsu Kashila wa.” Pini nala, uza u doku kawan kpam u wece yi wa.

* **12:15** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. **12:26** Uwt. 3:6. **12:30** U.M.L. 6:4-5. **12:31** Adkp. 19:18. **12:32** U.M.L. 4:35. **12:33** Hos. 6:6.

*Keci a kaci ka maku ma Dawuda
(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)*

³⁵ An Yesu wa wenishike a Kuwa ku Kashila, u wecikeyi, “Nida awenishiki a Mele a ka dana Kirisiti Kawauwi maku ma Dawuda magono ma? ³⁶ Kulu Keri ku zuwai Dawuda danai,

‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, hal she n tafangu vu a zuba u atokulalu a vunu.’ [◇]

³⁷ “Dawuda n kaci ka ne u isa baci Kawauwi Asheku, nida wa yansa u woko maku ma Dawuda?” Kakuma ka pana ka yi n ipeli.

*Yesu todugboi awenishiki a Mele
(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)*

³⁸ Tyoku da wa wenishike le, u danai, “Kiranai n awenishiki a Mele aza da a ka ciga kutambu n aminya a pige. A tsu la ta uciga a danasa le a kuden n tsupige. ³⁹ Kpam a lai n uciga a asu u ndishi u da u lai tsulobo a agata a Kashila, n a asu u shinga a asu u abiki. ⁴⁰ Shegai a tsu lyasa ta ucanga u nra, a rongo kpam uyansa kavasusu ka ugadi adama a ukimbusa u a'eshi. Icun i ama a nala a ka yan le ta mavura cika.”

*Kune ku marana
(Luka 21:1-4)*

⁴¹ Yesu dusuki evu a asu u uzuwusa u ikebe u Kuwa ku Kashila, wa wundya tyoku da ama a ka zuwusa ikebe a asu u uzuwusa u ikebe vi. Aza a utsari ushani a tsungi pini ikebe ushani. ⁴² Aku marana ma roku uza u unambi u tuwa u zuwai irim i re i kenu. [†] ⁴³ Aku u isa atoni a ne u tonuko le, “Mayun n tonuko da, marana ma nala ma la ta gba aza da a zuwai ikebe i le a asu u uzuwusa u ikebe u nala vi. ⁴⁴ Kpaci ele a asuvu a utsari u le u da a zuwusai, shegai eyi asuvu a unambi u ne u da u bidyai gba, u zuwai ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

13

*Kadyanshi ka wasa u Kuwa ku Kashila
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ N uwuta u Yesu a Kuwa ku Kashila, katonu ka ne ka te ka tonuko yi, “Kawenishiki, kondo ve icun i atali a nala yi! N icun i kuma ku nala ki!”

² Yesu wushunki yi, “Vu wene kuma ku pige ku nala? Katali ka la ka a ka asaka utadangi a zuba u utoku u ne bawu a wasai ka wa.”

*Kagita ka upana u ikyamba
(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)*

³ Tyoku da Yesu wari ndishi a Masasa ma Zayitum ma ma wundyamgbana n Kuwa ku Kashila, Bituru n Yakubu n Yahaya n Andurawu a wece yi a ikengi, ⁴ “Tonuko tsu, nwere da a ka yan ili i nala yi? Kpam icun i iryoci i eni i'ya a ka wene ya ciga baci i gita?”

⁵ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. ⁶ Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va, a dana alya Kirisiti Kawauwi, hal a puwunsa ama ushani. ⁷ I pana baci ukuna u kuvon n alabari a kuvon, kotsu asuvu a de a 'yanga wa. U kana ta u gita nala, shegai makorishi ma kotsu wa. ⁸ Kaletsu ka ama ka 'yanga sakata kaletsu ka ama roku. Tsugono kpam tsu 'yanga sakata tsugono. Iyamba ya gada ta a asu kau-kau, kpam a ka yan ta kambulu. Shegai gba nala vi kagita ka upana u ikyamba ka ve.

⁹ “Shegai eda she i kirana. A ka kana da ta a banka a asu u Asheshi a Pige, a bawan da a asuvu a agata a Kashila. A neke da akere a aza a tsugono na ngono adama a kala ka va, an i tonuko le ukuna u va. ¹⁰ Shegai kahu makorishi ma tuwa, she a yanka aletsu a ama gba Kadyanshi ka Shinga ka va. ¹¹ A'ayin a da baci dem a banka da a asu u afada a neke

[◇] 12:36 Ishp. 110:1. [†] 12:42 Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

ḍa, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana wa. Shegai gb̄a ili i'ya baci dem a n̄ak̄a ḍa i'ya ya dana. Kpaci eḍa ya dansa wa, Kulu Keri ka. ¹² Vuma wa neke t̄a utoku u ne a wuna yi, tata kpam dem nala wa yanka maku ma ne. Mmuku kpam n 'yāngasak̄a isheku i le hal a zuwa a wuna le. ¹³ Ama gb̄a a ka 'yuwan ḍa t̄a adama a kala ka v̄a. Shegai gb̄a uza ḍa baci dem u kawunki hal ubana a makorishi, a ka wauwa yi t̄a.

Upana u ikyamba u pige

(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ “A'ayin a'a t̄a a utuw̄a, aḍa ya wene ili i icadi i shamgba a asu u ḍa bawu i gain i shamgba.” (Uza ḍa wa yan kaneshi, u reve ili i'ya asu u na wa tonon!) “Aza ḍa a'ari a uyamba u Yahuda she a bana a nsasa. ¹⁵ Uza ḍa baci dem wari a zuba u kukpa ku kunu ku ne, kotsu u cipa u uwa a kuwa u bidya ili i roku wa. ¹⁶ Uza ḍa wari a kashina, kotsu u gono a ilyuci u bidya kunya ku upalaka ku ne wa. ¹⁷ Ter ḍe aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! ¹⁸ Yanyi kvasu kotsu ukuna u nala vi u gita n ilyushi wa. ¹⁹ A'ayin a nala yi a ka yan t̄a upana u ikyamba u pige, u ḍa bawu a tabai uyan tun a'ayin a ḍa Kashila ka yain likimba hal utuw̄a ara. A ka doku a ka yan a ḍa kpam wa hal ubana a makorishi. ²⁰ U woko baci Magono ma Zuba ma jebei a'ayin yi wa, uma w̄a la wari wa la wa. Shegai adama a aza ḍa a dangasai vi ḍa i zuwai u jebei a'ayin yi.

²¹ “A'ayin a nala yi ko ya baci tonuko ḍa webelei Kawauwi ka na, ko webelei aya ḍe! Kotsu i wushuku wa. ²² Kpaci awauwi a kaban n̄a nsumate n kaban a ka tuw̄a t̄a a yain iryoci n ikunesavu kotsu a puwunsa aza ḍa a dangasai, wa yan baci. ²³ Kiranai, kpaci n tonuko ḍa t̄a ko ndya wa gampa.

Utuw̄a u Maku ma Vuma

(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ “Shegai a'ayin a upana u ikyamba a nala a wura baci, kaara ka limana t̄a, uwoto tani wa n̄ak̄a katyashi wa.

²⁵ Atala a ka rukpusa t̄a, kpam a gbaḍa ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁶ A'ayin a nala a ḍa a ka wene Maku ma Vuma ma tuw̄a a asuvu a alishi, n ucira u pige u tsugono. ²⁷ Aku u suku atsumate a zuba a bolomgbono aza ḍa a dangasai a abon a nishi a likimba; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a utyoku u zuba u nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi

(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ “Rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi. A'ayin a ḍa baci i wenei atyangi a ne a limana, aku a gitai utopo avuku, i reve t̄a an ilyushi i yain evu. ²⁹ Nala kpam dem a'ayin a ḍa baci dem i wenei ili i nala yi ya gitasa, ya reve t̄a an a'ayin a yain evu n uyan. ³⁰ Mayun n tonuko ḍa, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi gb̄a. ³¹ Zuba n likimba wa cimba t̄a, shegai kadyanishi ka v̄a ka cimba wa.

Kain ka ugono u Kawauwi

(Matiyu 24:36-44; Luka 17:26-30, 6)

³² “Shegai ukuna u kain ka nala ki ko ulapa u uwule vi, uza w̄a la u revei ka wa. Atsumate a zuba ko Maku, a reve ka wa. Tata ḍa koshi u revei ka. ³³ Kiranai i rongo n afofi n i yani kvasu. Kpaci i reve a'ayin a ḍa ulapa u uwule vi wa yan wa.

³⁴ “Utuw̄a u Maku ma Vuma w̄a t̄a tyoku u vuma ḍa u yain nwalu, u asankai agbashi a ne manyan ma ya dem wa yan, aku u tonukoi uza u uwundya u utsutsu u rongo n afofi. ³⁵ Rongoi n afofi, kpaci i reve kain ka uza u kuwa wa gono wa, wa fuda t̄a u gono n kuvuli, ko a mere ma kayin, ko n kpasani, ko n usana. ³⁶ Kotsu u tuw̄a u danda ḍa n i lavuti wa. ³⁷ Ili i'ya n tonuko ḍa kpam ma tonuko ya dem i'ya, i rongo n afofi.”

14

*A boloi ure u da a ka wuna Yesu
(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)*

¹ A'ayin a re a da a wokoi, a yain Abiki a Upasamgbana n Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti. Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a boloi ure u da a ka kana Yesu usokongi kotsu a wuna. ² A danai, “Shegai tsa kawan tsa yan u da a a'ayin a abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu ta.”

*A tsunki Yesu manivi ma magulani
(Matiyu 26:6-13; Yahaya 12:1-8)*

³ A'ari pini Yesu wari a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu. Eyi pini n u lyayi ilikulya, uka roku u tuwai n majuju ma manivi. Manivi mi ma magulani* ma kpm ma ta n ikebe cika. U kukpai unā u majuju mi, u tsalai manivi mi gba a kaci ka Yesu. ⁴ Ama roku a da a'ari pini a asu vi a panai upan. A yamgbana kadyanshi, “Ndyā kalen ka koli ka manivi naha? ⁵ Ma ratsa ta a denge ma ikebe i'ya i lai i'ya uza wa yan manyan ma uwoto kupa n u re,† aku a pecike aza a unambi.” A kana yi uyanka tsali n asuvu a shen.

⁶ Shegai Yesu danai, “Asaka ni shiriri! Ndyā i zuwai ya damgbarasa yi? Ili i shinga i pige i'ya u yanka mu. ⁷ Kain dem i'a ta kabolo n aza a unambi, kain ka baci dem, ya ciga ya fuda ta i yanka le ili i shinga. Shegai mpa ma kabolo n ada kain dem wa. ⁸ Eyi gbam u daraka ta hal u tsunki ikyamba i va n manivi kahu kacida ka va. ⁹ Mayun n tonuko da, gba ko nte baci a ka yan Kadyanshi ka Shinga a likimba, she a yan kadyanshi ka ili i shinga i'ya uka u naha vi u yain, kpm a ka rongo yi ta ucibusu.”

*Yahuza Isikariyoti u wushuki u neke Yesu
(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)*

¹⁰ Yahuza Isikariyoti uza u te a asuvu Kupanamere yi, u banai a asu u adarakpi a pige kotsu u neke Yesu ara le. ¹¹ An a panai nala a yain mazanga hal a zuwamgbana a ka naka yi ikebe. Eyi tani u gitai uzama tyoku da wa yan u neke yi.

*Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana
(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Luka 22:21-23; Yahaya 13:21-30)*

¹² Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, kain ka a cuwanakai ukidasa mmuku ma a'ondom, kain ka Abiki a Upasamgbana ka la vi. Atoni a ne a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu fobusuko vu a asu u da va lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

¹³ Aku u suki atoni a ne a re. U tonuko le, “Uwai a ilyuci, ya bana ta i gawunsa n vuma roku u cangai malanda ma mini, i toni yi, ¹⁴ kuwa ka baci dem u uwai, i tonuko uzakuwa vi, kawenishiki ka danai, nte kunu ka wa lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana n atoni a ne kari? ¹⁵ Wa wenike da ta kunukuzuba ka a fobusoi ucanga, nte ya fobusuko tsu pini.”

¹⁶ Atoni yi a 'yangai a uwai a ilyuci. A cinai tani tyoku da u tonuko le. Aku a fobusoi Abiki a Upasamgbana.

¹⁷ An kuvuli ku yain, aku u tuwai kabolo n Kupanamere vi. ¹⁸ A'ari ulya ilikulya, Yesu danai, “Mayun n tonuko da, vuma u te a asuvu a de wa neke mu ta, kpm uza da tsa lya kabolo n eyi.”

¹⁹ A namgba ta katsuma cika, aku a gitai yi uwecishe maten-maten, “Mpa wa?”

²⁰ U wushunku le, “Uza u te da gai a asuvu a Kupanamere, uza da tsa lya kabolo a kapara ka te. ²¹ Maku ma Vuma ma kuwa ta tyoku da a korongi ukuna u ne. Ter! Vuma da wa neke Maku ma Vuma mi, a'ari a matsa yi baci wa, wari u laka yi ta.”

* **14:3** A yan ta majuju mi n katali ka a ka isa alabasta. Manivi mi kpm a yan ta ma n ili i'ya a ka isa naradi. † **14:5** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 300.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

Yesu n atoni a ne a lyai ilikulya

(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintiya 11:23-25)

²² A'ari pini ulya ilikulya yi, Yesu bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibamgbanasai u da. U naka atoni a ne u danai, “Wushai na vi ikyamba i va i'ya.”

²³ U bidyai mako ma mini ma cinwi u cikpai Kashila. U naka le a soi. ²⁴ Aku u danai, “Naha vi mpasa n va n da n da a wotsongi a adama a ama ushani. Kashila ka yan ta manyan na mpasa n na mi tsara u yain kazuwamgbani ka savu n ama a ne. ²⁵ Mayun da an bawu ma doku ma so mini ma cinwi she kain ka ma so ma savu a tsugono tsu Kashila.

²⁶ An a kotsoi ulya ilikulya yi, a shipai ushipa a cikpalai Kashila. Pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu

(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

²⁷ Yesu tonuko le, “Gba de ya suma ta i asaka mu, kpaci nala wari ukorongi a tagarada u Kashila,

‘Ma gala ta kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa ta.’ ²⁸ Shegai a 'yangasa mu baci, ma lasa da ta ubana a asuvu a Galili.”

²⁹ Bituru tonuko yi, “Ko atoku a va a suma baci gba le, mpa ma suma wa.”

³⁰ U danai, “Mayun n tonuko vu, n kayin ka na kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³¹ Shegai Bituru lapulai u wushuki n ucira, “Ko wuna da baci a ka wuna mu kabolo n avu, ma nana an n reve vu wa.” Gba le dem nala a dansai.

Yesu yain kvasu a Getisimani

(Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² A rawai a asu u da wari na ndanga n zayitum asu u da a ka isa Getisimani. Yesu tonukoi atoni a ne, “Dusuki ve pini na hal n ba n yain kvasu.” ³³ Aku u bidyai Bituru n Yakubu n Yahaya. Kpam u gita de upana ikyamba cika n kadambula ushani. ³⁴ Aku u tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika, yavu ma kuwa. Rongoi na n afofi.”

³⁵ An u lyai kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci a iyamba u yain kvasu, ko wa yan a takpa yi ulapa u uwule vi. ³⁶ Aku u danai, “Tata, ili dem i uyan i'ya ara vunu. Takpa mu mako ma mballa mi. Ko n nala ukuna u va u da a ka tono wa, she u vunu.”

³⁷ Aku u gonoi a asu u atoni a ne yi u cina le n a lavuti. U tonukoi Bituru, “Bituru alavu a da wari? Va fuda va rongo n vu wundi ulapa u uwule u te wa? ³⁸ Rongoi n afofi n kvasu, kotsu i tuwa i rukpa a asuvu a ukondo wa. Kulu ku de ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

³⁹ Aku u doku u gonoi uyan kvasu, u rongoi utonusuko kadyanshi ka baci ki. ⁴⁰ An u gonoi u doku u cina le alavu, kpaci alavu a shadangu le de a'eshi cika, ele tani a nambai ili i'ya a ka tonuko yi.

⁴¹ An u gonoi u tatsu, u wece le, “Hal n gogo-na alavu a da i buwai n i wunvugusi? U ratsa ta nala ulapa u uwule u yan de. A neke de Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi. ⁴² 'Yangai tsu walai. Kaneki ka va ka la ka tuwa.”

A kana Yesu

(Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

⁴³ U kimba gbam una wa, aku a wenei Yahuza uza u te a asuvu a Kupanamere yi, n kakuma ka ama, n iburundu na mkpaukpau a akere a le. Adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a lya a tutsuku le. ⁴⁴ Kaneki ki ka sheshike le ta kahu a tuwa, u danai, “Uza da baci n wambatsai, aya, i kana yi, i laza n eyi.”

◇ 14:27 Zak. 13:7.

⁴⁵ N urawa u ne, u banai ara Yesu u danai, “Kawenishiki.” Aku u wo6o yi. ⁴⁶ Ele tani a kaṅa yi. ⁴⁷ Shegai uza u te a asuvu aza ḁa a'ari kushani ki, u talai burundu u ne, aku u kapamgbanai kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adaraki u takpamgbanai ka.

⁴⁸ Yesu wece le, “Tuwa ḁa i tuwai n iburundu na mkpaukpau i kaṅa mu, yavu uza u magalaka? ⁴⁹ Kain dem ma ta kabolo n ada a Kuwa ku Kashila na n wenishiki, kpam i kaṅa mu wa. Shegai yan ḁa a yain nala tsara a shadangu udani u tagarada u Kashila.”

⁵⁰ Pini nala, atoni a ne a sumai a asaka yi. ⁵¹ Kalobo ka roku kpam n kunya ku uwambana ku ne koshi, u tono yi. An a zarai kotsu a kaṅa yi, ⁵² u asanka le kunya ki, u sumai kata6a.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-71; Yahaya 18:13-24)

⁵³ Pini nala, a bankai Yesu a asu u Magono ma Adaraki. Gba adaraki a pige na nkoshi n awenishiki a Mele a bolomgbonoi ara ne. ⁵⁴ Bituru tani wa tono yi mbari mbari, hal she a ulanga u kuwa ku Magono ma Adaraki mi. U dusuki a asuvu adagari a Kuwa ku Kashila ki, wa lyashuku akina.

⁵⁵ Adaraki a pige gba n Asheshi a Pige a boloi unyushi a kaci ka Yesu, kotsu a wuna yi. Shegai a tsara wa. ⁵⁶ Ama ushani a shamkpai kadyanshi ka ka6an a kaci ka ne, shegai una u le u tuwa u te wa.

⁵⁷ Aza roku kpam a 'yangai a shamkpai kadyanshi ka ka6an a danai, ⁵⁸ “Tsu pana6a yi ta u danai wa wasa ta Kuwa ku Kashila ka ama a mai, aku u mai ku roku a asuvu a a'ayin a tatsu. Kpam kuma ku uza ka wa.” ⁵⁹ Gba n nala ushamkpa u ka6an u le u tonomgbono wa.

⁶⁰ Magono ma Adaraki ma shamgbai a mere ma le, u wece yi, “Va n ili i'ya va wushuku a kaci ka kadyanshi ka ama a ka tukuso a kaci ka vunu wa? Pada ḁa va pada bini?”

⁶¹ Shegai u padai ili i ne, u wushuku ko i te wa. Aku Magono ma Adaraki ma doku ma wece yi, “Ada Kirisiti Maku ma Kashila Uza u Tsupige vi?”

⁶² U wushuki u danai, “Mpa. Ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gba, kpam i wene yi utuwa a asuvu a alishi.”

⁶³ Aku Magono ma Adaraki ma karasai aminya a ne, u danai, “Tryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? ⁶⁴ I pana ta gai u yankai Kashila kadyanshi ka cingi. Nya i wenei?”

Gba le a wushuki, “U nusa ta, a wuna yi.”

⁶⁵ Aza roku gbam a laza a gita yi ucikpusuka atatsa. A sira yi a'eshi a sugbusa yi n a tonusuki yi, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya sugba vu.” Adagari a Kuwa ku Kashila tani a rongo yi ubasasa.

Bituru nanai an u revei Yesu

(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-27)

⁶⁶ Bituru wari a iyamba a ulanga u kuwa vi, kagbashi ka kari makere ka Magono ma Adaraki ka tuwai. ⁶⁷ An u wenei Bituru wa lyashuku a akina aku u vara yi a'eshi, u danai, “Avu dem kabolo ka wari n Yesu uza u Nazara nala vi!”

⁶⁸ U nanai u danai, “Mpa n reve gbam i'ya va tono wa.” Aku u wutai a kefile ki, kute-kute kapen ka salai.

⁶⁹ An kagbashi ka kari makere mi u wene yi pini, aku u tonukoi aza ḁa a'ari pini a asu vi kushani, “Eyi na dem uza u le u da.” ⁷⁰ Aku u doku u nanai kpam.

An a barakpai kenu, aza ḁa a'ari kushani a tonukoi Bituru, “Malala ma la wa, avu dem uza u te u da a asuvu a le, kpaci avu uza u Galili u da.”

⁷¹ Aku u kana i uyansaka kaci ka ne una n u tsinasi n u dansi, “N reve ve gbam vuma ḁa ya dansaka vi wa.”

⁷² Kute-kute, kapen ka salai isali i ire. Aku Bituru cibai kadyanshi ka Yesu tonuko yi, “Kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” An u cibai nala, aku u tasai n kushen.

15

A bankai Yesu ara Bilatu

(Matiyu 27:1-2, 4; Luka 23:1-5; Yahaya 18:28-38)

¹ Kain n ka wansi n kpasani ku de, adarḗkpi a pige nḗ nkoshi n awenishiki a Mele n Asheshi a Pige gbḗ a sheshei, aku a sirai Yesu a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna. ² An a rawai, Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

U wushunki yi u danai, “Nala wḗri tyoku ḗa vu danai vi.”

³ Adarḗkpi a pige a lyai kapala n utonusuko Bilatu ukuna u Yesu. ⁴ U doku u wece yi, “Vḗ n ili i uwushuku wa, vu pana gbḗm ili i'ya ama a na a'ari utono a kaci ka vunu?”

⁵ Shegai Yesu doku u dana ili wa. Bilatu wenei nala, hal u yain majiyan.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39–19:16)

⁶ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, Bilatu cuwanḗka tḗ u ḗsanḗka le vuma u te u ḗa ama a foloi u ḗsanḗka le a asuvu ama ḗa a ukai a kuwa ku a'ali. ⁷ Vuma roku ḗa pini uza u kala Baraba. Wḗ tḗ usiri adama a u'yangḗsḗsḗ atakasuvu a ama kaḗolo n atoku a ne aza ḗa a wunai ama, a kain ka a 'yangḗsḗi atakasuvu a ama. ⁸ Ama a banai ara Bilatu a folo yi u yanka le ili i'ya u cuwanḗkai.

⁹ U wushunku le u danai, “Gogo-na ciga ḗa ya ciga n ḗsanḗka ḗa magono ma aza a Yahuda mi?” ¹⁰ Kpaci u reve tḗ adama a malyon a ḗa adarḗkpi a pige a bankai Yesu ara ne.

¹¹ Adarḗkpi a pige a mḗtsḗi ama a dana a wutumkpḗ le Baraba. ¹² Aku Bilatu danai, “Nḗya ma yan n uza ḗa ya isḗ magono ma aza a Yahuda mi?”

¹³ Ama a worukpoi a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁴ U wece le, “Adama a iyen, ili i cingi i eni i'ya u yain?”

Shegai ama yi a lapulai a worukpoi, a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁵ An Bilatu wa ciga ama a pana kayanyan ka ne, aku u wutumkpḗ le Baraba. U zuwai a bawain Yesu, aku u nḗka le a ba a wandamgbana yi.

Asoje a yankai Yesu majari

(Matiyu 27:27-31; Yahaya 19:2-3)

¹⁶ Asoje a banai n Yesu a asuvu a keḗile ku tsugono, aku a ḗolomgbonoi gbḗ kakuma ka asoje. ¹⁷ A ukunka yi aminya a ngono a mini ma galura. Aku a yain funi u awana, a zuwuka yi u ḗa a kaci. ¹⁸ A gita yi idyani, “Uzapige, uzapige, magono ma aza a Yahuda.”

¹⁹ A rongo yi ukufusa a kaci n kalangu, n a cikpusuki yi atḗtsḗ. Aku a kudḗngi a ḗa a ka nḗka yi tsupige. ²⁰ An a kotso yi uyanka majari, a mondo yi aminya a ngono yi. A uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpḗ yi a kateshe, kotsu a wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu

(Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yahaya 19:17-27)

²¹ Vuma roku ḗa pini uza u kala Simo uza u Sirani, tata u Alizanda n Rafu, u wutḗi a une wa wura. Asoje a shamkpḗ yi a mḗtsḗ yi u canga mawandamgbani ma Yesu. ²² A bankai Yesu a asu u ḗa a ka isḗ Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci). ²³ A nḗka yi mini ma cinwi kaḗolo n agumḗ a ḗa a ka isḗ mḗr, shegai u 'yuwain ma uso.

²⁴ Aku a wandamgbana yi. A pecishei aminya a ne utyoku u le. A varangi uruta, tsḗra a wene ili i'ya ya dem wa tsḗra. ²⁵ N ulapa uwule u kuci u usana u ḗa a wandamgbana yi.

²⁶ Uza ḗa baci a wandamgbana, a tsu korongu tḗ unyushi u ne zuba n kaci ka ne. Ili i'ya a koronki Yesu i'ya na: MAGONO MA AZA A YAHUDA. ²⁷ A wandamgbana, kpm dem aza a magalḗka ama a re. Uza u te a ulyaki u ne, uza u te tani a ugula. [²⁸ Nala a

shadangi udani u da u danai, “A kece yi a asuvu a aza a unyushi.”]”²⁹ Aza da a ka wurusa, a rongo yi uyansaka kadyanshi ka gbani, n a gbaɗi a'aci a le. “Mhm! Avu uza da vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu mai ka a asuvu a'ayin a tatsu. ³⁰ Cipa wawa! Vu wauwa kaci ka vunu.”

³¹ Nala tani kpm dem adarakpi a pige n awenishiki a Mele a rongo yi uyanka majari. A danai, “U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa. ³² Kawauwi ka na ki, magono ma aza a Isara'ila, u cipa pini a mawandamgbani mi tsu wene wawa tsara tsu pityanangu n eyi.”

Hal n aza a magalaka a da a wandamgbana kaɓolo n eyi dem a yanka yi kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

³³ N kaara a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu. ³⁴ N ulapa uwule u tatsu vi, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama sabakani.” (Wata, “Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?”)

³⁵ An ama da a'ari pini kushani a panai nala, a danai, “Panai, wa isa Iliya.” ³⁶ Aku vuma u te u sumai u ba u reki kashaku n mini ma kalam, u sapai ka a kalangu, u sakunki yi kotsu u soi. Aku u danai, “Asakai tsu wene ko Iliya wa tuwa u cipuka yi.”

³⁷ Yesu salai cika, aku u uma u ne u wutai.

³⁸ Kute-kute kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ki ku pecemgbenei kure. Ili i'ya i kana i zuba hal ubana a iyamba. ³⁹ An katigi ka ka shamgbai ka wundya Yesu, u wenei tyoku da u kuwai. U danai, “Mayun vuma u naha vi, Maku ma Kashila ma.”

⁴⁰ Aka a roku a da pini a shamgbai a ka yan akalu a mbari. A asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Solomi, n Meri (mma u Yakubu u kenu n Isuhu). ⁴¹ Alya a tono yi, tun a Galili n a yanki yi manyan. N aka a da a tuwai kaɓolo n eyi a Urishelima alya dem pini.

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

⁴² Gba ukuna u na vi u gita ta a Kain ka Afofi; wata, kain ka wansa baci aku Ashibi. An kuvuli ka yan, ⁴³ aku Isuhu u Arimatiya u gbama asuvu u banai ara Bilatu, u folo yi u naka yi ikyamba i Yesu u cidangu. (Isuhu vuma da uza da a ka pana n eyi a asuvu a Asheshi a Pige yi, uza da wa vana utuwa u tsugono tsu Kashila tsu rawa.) ⁴⁴ Bilatu yan ta majiyan an u panai a da Yesu kuwa de. U isa katigi ka ka wundya Yesu vi. Aku u wece yi ko u barakpa de n ukpa. ⁴⁵ An katigi ki ka tonuko yi u kuwa de, aku u nakai Isuhu ikyamba yi. ⁴⁶ Pini nala, u ba u tsilai kunya, aku u katalai pini ikyamba yi, u ba u ukai i'ya a kasaun ka a sadarai a katali. An u kotsoi, aku u gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi. ⁴⁷ Meri Magadaliya n Meri mma u Isuhu a wene ta a asu u da a cidangi ikyamba i Yesu yi.

16

Uyanga u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

¹ An Ashibi a wurai, Meri Magadaliya, n Meri mma u Yakubu, n Solomi a tsilai ucanga u magulani, kotsu a ba a tsunku ikyamba i Yesu. ²⁻³ N kpasani ku kain ka kagita ka a a'ayin a shindere a kana ure. Ele a nwalu a ka yawunsa uza da wa ba u gindalakpuka le katali ka a kimbugai utsutsu u kasaun vi. Kaara n ka gatsi ele n a rawi pini a utsutsu u kasaun vi. ⁴ A webelei na a wenei katali ki a gindalakpa ka de, ka la a ikengi ka pige ka tani. ⁵ An a uwai a wenei kalobo ka roku n aminya a eri ndishi a uylaki, aku uwonvo u kana le.

* 15:28 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 28.

⁶ Pini nala, kalobo ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa. N reve t̄a Yesu uza u Nazara, uza d̄a a wandamgbanai vi aya ya bolo. Webelei asu u d̄a a'ari a zuwai ikyamba i ne d̄a na, w̄a kpam pini wa, u 'yanga d̄e. ⁷ Walai i ba i tonuko Bituru n atoni a ne a d̄a a buwai, i tonuko le wa lasa d̄a t̄a ubana a uyamba u Galili. Nte ya ba i wene yi d̄e tyoku d̄a u tonuko d̄a a'ayin a d̄a w̄ari n̄ a d̄a.”

⁸ Aku a wut̄ai a wuranai n ilyadi ikyamba n i jeyi, kpam alya la ulapani a dana uza ukuna wa adama a uwonvo.

Meri Magadaliya wenei Yesu

⁹ [N kpasani ku kain ka kagita ka a'ayin a shindere ka Yesu 'yanga. Vuma d̄a u gita yi uwene, Meri Magadaliya d̄a, uka d̄a u wutukpai ityoni i cingi i shindere ara ne. ¹⁰ U ba u tonukoi atoni a Yesu, u cina le atsuma unamgbi n a sayi. ¹¹ Shegai an u tonuko le Yesu 'yanga d̄e, hal gbam u wene yi t̄a, a 'yuwain uwushuku.

*Yesu wenikei kaci ka a asu u atoni a re
(Luka 24:13-35)*

¹² Yesu yansakai tyoku u roku, aku u asakai atoni a ne ama a re aza d̄a a ka bana a ilyuci a wene yi. ¹³ Aku a gonoi a ba a tonukoi atoku a le. Atoku yi a 'yuwain uwushuku n ili a danai.

*Yesu asakai kupa n uza u te vi a wene yi
(Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)*

¹⁴ Pini nala, u asakai atoni a ne kupa n uza u te vi a wene yi, a'ayin a d̄a a ka lya ilikulya. Aku u bongo le adama a ugbama u asuvu a le n ukpada u uwushuku n ili i'ya ama d̄a a wene yi a tonuko le.

¹⁵ Aku u tonuko le, “Walai i bana a asuvu a likimba i yanka ama Kadyanshi ka Shinga ka va. ¹⁶ Gba uza d̄a baci dem u wushuki n kadyanshi ki hal a lyubugi yi, a ka wauwa yi t̄a. Kpam uza d̄a baci u 'yuwain ka, a ka varangu yi t̄a. ¹⁷ Iryoci i na ya tonu t̄a aza d̄a a wushuki: asuvu a kala ka va a ka wutukpa t̄a ityoni i cingi a asuvu a ama. A ka yan t̄a dem kadyanshi n aletsu a roku. ¹⁸ A ka bidya t̄a a'ali n akere a le, kpam a ka yanka le ili wa. Uza u so baci tsukonu, tsa tsa yan yi ili wa ko kenu. Kpam a ka sawa t̄a aza a m̄ala a t̄ansa le.”

*A cangai Yesu ubana a zuba
(Luka 24:50-53; Asuki 1:9-11)*

¹⁹ An Yesu kotso le uyanka kadyanshi, aku a canga yi ubana a zuba. U ba u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila. ²⁰ Atoni a ne tani a lazai, a rongoi uyan kūbari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, ko nte wa a asuvu a likimba. Asheku n a banga le asu u d̄a u asaka le a ka yansa ikunesavu n i weniki kadyanshi ki mayun d̄a.]

Kadyanshi ka Shinga ka Luka

Ukukpa u kadyanshi

Luka, uza da u korongi tagarada u na vi, kanaƙi ka aguma ka kahu u woko katonni ka Yesu. Adama a nala, u korongu ta n kakiri kƙam u naka ta ikuna i maci a kaci ka Yesu. Aya kƙam dem u korongi Tagarada u Asuki. Itagarada i nala yi i walambana ta tsara i dansa alabari a Yesu n atoni a ne.

A tagarada u na vi iwenishike i'ya pini i pige: Uwenishike u pige u kagita u da uciga u Kashila a asu u ya dem. Uwenishike u pige u ire u da Yesu tuwa ta a likimba u woko Kawauwi ka ama gba. Luka korongu ta iwenishike i roku i'ya ama roku bawu a korongusi. Iryoci i te i'ya alabari a uza u Samariya u shinga. Luka wenike ta kƙam kavasuka ta n kalen ara Yesu. U korongu ta idani i Yesu an u vasai. U wenike ta kƙam tyoku da Kulu Keri ku yain manyan a asuvu a ama a a'ayin a da Yesu wari pini naha a likimba. Adama a da wari kanaƙi ka aguma, a yinsa yi a a'ayin a ukpa a Kawauwi wa hal dem n u'yangga u ne a ukpa. U tonuko tsu Yesu takuma ta kadan a'ayin a da u 'yangai a ukpa. Nala u wenike ta an mayun da Kashila ka 'yangasai Yesu a ukpa.

Tagarada u na u naka ta Atoni a gogo-na iryoci i shinga i'ya a ka tono, iryoci i Yesu tyoku da u rongoi n ama. U wenike ta tyoku da tsa banga aza a unambi, n tyoku da tsa yan kavasuka. Kƙam dem u zuwa ta upityanangu u tsunu u gbama kƙaci Luka wushuku ta n eyi u wene ta gba ili i'ya Yesu yansai, kƙam u wenike tsu ta an Yesu 'yangai a ukpa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ili i'ya i zuwai Luka korongi tagarada u na vi (1:1-4)

Ilimaci i Yahaya kalyubugi n Yesu (1:5-2:52)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-20)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:21-4:13)

Manyan ma Yesu a Galili (4:14-9:50)

Yesu bansai a Galili ubana a Urishelima (9:51-19:27)

Ukana n ukpa u Yesu (19:28-23:56)

Yesu wa ta n uma (24:1-12)

Yesu wenikei kaci ka ne n tyoku da kƙam a canga yi ubana a zuba (24:13-53)

Ikorongi i alabari a Yesu

¹ Uzapige Tiyofilu: Ama ushani a bidya ta a korongu ukuna u da u gitai a mere ma tsunu. ² Ama yi a korongu ta dere tyoku u aza da a yain ukuna vi a a'eshi a le, alya ayain a manyan ma udani mi, kƙam a tonuko tsu. ³ Adama a nala, an u wokoi mpa n kaci ka va n vecei ukuna vi a kagita ben, n wenei u lobono ta n koronku vu ukuna vi tyoku da u tonombonoi. ⁴ Tsara vu reve ukuna u da a wenishike vu vi mayun da u gitai.

Ilimaci i Yahaya

⁵ A'ayin a Hiridu† Magono ma Yahuda, a yan ta katarakpi† ka roku, uza u kala Zakariya, uza da wari a kabon ka kabolo ka adarakpi ka Abija. Uka u ne Alisabatu uza u kagali ka Haruna† katarakpi ka. ⁶ Ama a re le a ka wala ta dere a a'eshi a Kashila, kƙam a ka kirana n udani u Kashila. ⁷ Shegai a'ari n maku wa, kƙaci Alisabatu madari ma, kƙam gba le a kutsa de.

⁸ Kain ka kabon ka adarakpi ka Zakariya kari a manyan a Kuwa ku Kashila,* wari a uyan tsudarakpi a kapala ka Kashila. ⁹ Uruta u rukpai a kaci ka ne tyoku u agadu a adarakpi, u woko uza da wa uwa a asuvu a Asu u Uwulukpi, u runukpa ili i magulani.

* **1:8** Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makukpi ma XX.

¹⁰ An a'ayin a urunukpa a ili i magulani† a yain, kakuma ka ama ka ka lya kayala kari a ulanga a uyan kvasu.

¹¹ Aku katsumate ka zuba ka Kashila ka wenikei kaci ka ne ara Zakariya a ulyaki u asudarakpa u ili i magulani vi. ¹² An u wenei nala, u giruwai, uwonvo u kana yi cika.

¹³ Aku katsumate ki ka tonuko yi, “Zakariya, pana uwonvo wa, kpaci a pana de kvasu ka vunu. Uka u vunu Alisabatu wa matsaka vu ta maku ma vali. Vu neke yi kala Yahaya.

¹⁴ Wa woko ta ili i ipeli n i kayanyan ara vunu. Ama ushani a ka pele ta adama a ilimaci i ne. ¹⁵ Kpaci wa woko ta uzapige a kapala ka Magono ma Zuba. Wa tuwa u soi mini ma cinwi ko ili i'ya ya zuwa umaka wa. Kpam a ka shadangu yi ta n Kulu Keri, eyi pini a katsuma ka mma u ne. ¹⁶ Wa gonuko ta aza a Isara'ila ushani a asu u Magono ma Zuba Kashila ka le. ¹⁷ Kpam wa lasa ta Asheku, n kulu n ucira tyoku u Iliya. U yiralakpa atakasuvu a asheku ubana a asu u mmuku n le, n uyawunsa u aryagbaji uwoko tyoku u uyawunsa u ama a maci. U fobuso atakasuvu a ama adama a utuwa u Asheku.”

¹⁸ Zakariya wece yi, “Nida ma wushuku n ukuna u na vi? Mpa na n yan de makoshi, kpam uka u va dem u yan de mamici.”

¹⁹ Katsumate ki ka wushunku yi, “Mpa Jibura'ilu, uza da wari kushani a kapala ka Kashila. Suku da a suku mu n tuwa n danaa vu, kpam n tonuko vu ukuna u shinga u na vi. ²⁰ Gogo-na, adama a ukpada u upityanangu u vunu, va woko ta kabebe. Va doku kpam va dana ukuna wa, she a'ayin a da a shadangi ukuna u na vi, a kain ka a zuwai u da. Kpam nala wa woko.”

²¹ Ama a'ari a ulanga a uvana Zakariya, a'ari uyan majiyan ma ili i'ya i zuwai u barakpai a asuvu a Asu u Uwulukpi vi. ²² An u wutai, u fuda u dana ukuna wa. Ama a revei u wene ta pini kuwene. U rongo le u wenishike iryoci n u radagbusi akere.

²³ An a'ayin a manyan a ne a shadangi, u lazai u gonoi a kuwa. ²⁴ An a'ayin a nala a wurai, Alisabatu uka u ne u yain katsuma, u kana uronguso a kuwa bawu u wutai hal uwoto u tawun. ²⁵ U danai, “Webelei ili i'ya Magono ma Zuba ma yanka mu. A a'ayin a da a yan yi, da u takpa mu uwono a a'eshi a ama.”

A danai ukuna u ilimaci i Yesu

²⁶ A uwoto u teli u katsuma ka Alisabatu, Kashila ka suki katsumate ka zuba ka ne Jibura'ilu a Nazara, ilyuci i'ya i'ari a uyamba u Galili. ²⁷ U bana a asu u makere ma roku ma bawu ma revei vali. Uza da vuma roku uza u kala Isuhu, uza u kagali ka Dawuda magono, u kenei tsumana. Kala ka makere mi ka Meri. ²⁸ Katsumate ka banai ara ne, u danai, “A danaa vu Meri, macigi ma Kashila. Magono ma Zuba ma ta n avu.”

²⁹ Shegai Meri dambula ta cika, wa yawunsa icun i idyani i eni i'ya nala. ³⁰ Katsumate ka tonuko yi, “Pana uwonvo wa, Meri, kpaci Kashila ka bidya ta ka zuwuka vu unu u shinga. ³¹ Va yan ta katsuma, vu matsa maku ma vali, kpam vu neke yi kala Yesu. ³² Wa woko ta uzapige. A isa yi kpam Maku ma Kashila ka Zuba. Magono ma Zuba Kashila wa naka yi ta tsugono tsu akaya a ne Dawuda. ³³ Wa lya ta tsugono tsu kagali ka Yakubu hal ubana. Tsugono tsu ne tani tsa ta pini hal ubana bawu utyoku.”

³⁴ Meri wece yi, “Nida ukuna u na wa gita, an u wokoi mpa n reve vali wa?”

³⁵ Katsumate ka wushunku yi, “Kulu Keri ka cipa ta ara vunu, ucira u Kashila ka Zuba wa palasa vu ta. Adama a nala uza u uwulukpi u da va matsa vi, a ka isa yi ta Maku ma Kashila. ³⁶ Alisabatu dem, kumaci ku vunu wa ta n katsuma n tsumici tsu ne! Uwoto u teli u da yi pa vi. Eyi uza da a danai madari ma. ³⁷ Ili i'a la i'ya Kashila ka kpada uyan wa.”

³⁸ Meri danai, “Mpa kagbashi ka Magono ma Zuba ka. U woko mu tyoku da vu danai.” Aku katsumate ki ka lazai ka asaka yi.

Meri ba u kondoi Alisabatu

³⁹ A'ayin a nala yi, Meri yain maloko u fobuso u banai a uyamba u Yahuda, a ilyuci i roku, a kabon ka nsasa. ⁴⁰ U uwai a kuwa ku Zakariya u danaasai Alisabatu. ⁴¹ An u panai

idyani i ne, aku maku ma mari a katsuma ka ne ma gbaɗai n ucira. Pini nala, a shadangi Alisabatu n Kulu Keri. ⁴² U 'yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u danai, “Avu uza u unā u shinga u da a asuvu a aka gba. Maku ma kpam va matsa vi, uza u unā u shinga u da. ⁴³ Nida ukuna u shinga u na u tsara mu, hal anuku a Asheku a va u tuwai ara va? ⁴⁴ An n panai kalagatsu ka idyani i vunu, aku maku ma mari a katsuma ka va ma gbaɗai n ucira adama a ipeli. ⁴⁵ Uza u unā u shinga u da vari Meri, avu uza da vu wushuki n ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko vu ya shadangu.”

Ushipa u Meri

⁴⁶ Aku Meri danai, “Katakasuvu ka va ka naka ta Magono ma Zuba tsupige. ⁴⁷ N Kashila Kawauwi ka va ka uma u va wari a ipeli. ⁴⁸ Kpaci u webelei uvakunku u kaci u kagbashi ka ne. U da na gba ama a ka tuwa a ka isa mu uza u unā u shinga. ⁴⁹ Kpaci Uza u Ucira Gba u yanka mu ta ili i pige. Uwulukpi u da kala ka ne kari. ⁵⁰ Upasamgbanasa u da upana u iyali u ne u tsu pasamgbanasa a agali a da a ka pana uwonvo u Kashila ubana. ⁵¹ U yain manyan ma pige n akere a ne, u wacinsai aza a aradi n uyawunsa u atakasuvu a le. ⁵² U takpai ngono a tsugono tsu le, aku u nakai aza da a vakunki kaci ka le tsupige. ⁵³ U cuwatangi aza a kambulu n ili i shinga, aza a utsari tani u tutsuku le akere a de. ⁵⁴ U banga kagbashi ka ne Isara'ila, kpaci wa cibusa ta n asuvayali a ne. ⁵⁵ Tyoku da u zuwamgbani wa pana iyali i isheku i tsunu, Ibrahi n kagali ka ne ubana.”

⁵⁶ Meri dusuki n Alisabatu evu n uwoto u tatsu, aku u gonoi a kuwa.

Ilimaci i Yahaya Kalyubugi

⁵⁷ An a'ayin a ilimaci a Alisabatu a yain, u matsai maku ma vali. ⁵⁸ Aza a karen n amaci a ne, a panai tyoku da Magono ma Zuba ma panai iyali i ne, hal a banga yi ipeli.

⁵⁹ Kain ka kulla, a tuwai kotsu a kida maku mi kacombi.† A'ari a ka ciga a neke yi kala ka asheku a ne Zakariya. ⁶⁰ Shegai mma u ne u danai, “Nala wa, kala ka ne ka Yahaya.”

⁶¹ Aku a danai, “Iyen! A kumaci ku vunu uza roku wa la n kala ka nala wa.”

⁶² A yankai asheku a ne kadyanshi n kukere u tonuko le kala ka wa ciga a isa maku mi. ⁶³ U zamai a tuko yi kagbagala ka ikorongi, aku u korongi, “Kala ka ne ka Yahaya.” Gba le a yain majiyan. ⁶⁴ Kute-kute, unā u ne u kukpai, kaletsu ka ne kpam ka tatsukpai. Aku u gitai kadyanshi u rongoi ucikpala Kashila. ⁶⁵ Uwonvo u kana aza a karen yi gba. A rongoi utambura kadyanshi ka ukuna vi gba a kaɓon ka nsasa ka uyamba u Yahuda. ⁶⁶ Gba aza da a panai ukuna vi a kana u da a atakasuvu a le, a ka tono, “Ndya maku ma na ma tuwa ma woko?” Kpaci ucira u Magono ma Zuba ma ta n eyi.

Ushipa u Zakariya

⁶⁷ Aku a shadangi asheku a ne Zakariya n Kulu Keri, u yain kadyanshi ka ukuna u Kashila, u da, ⁶⁸ “A cikpala Magono ma Zuba, Kashila ka Isara'ila, kpaci u tuwa ta a asu u ama a ne u wutukpa le. ⁶⁹ U 'yangasaka tsu Kawauwi ka ucira, a asuvu a kagali ka kagbashi ka ne Dawuda. ⁷⁰ (Tyoku da caupa u danai a unā u nsumate n ne n da a wulukpei.) ⁷¹ U wauwa tsu a akere a atokulalu a tsunu, hal gba n aza da a 'yuwan tsu. ⁷² Tsara u wenike asuvayali a ne a asu u nkoshi n cau n tsunu. U ciba kpam kazuwamgbani ka uwulukpi ka ne. ⁷³ Kazuwamgbani ka u tsinakai asheku a tsunu Ibrahi ka la vi. ⁷⁴ Kpaci u wauwa tsu ta a asu u atokulalu a tsunu, tsu gbashika yi bawu upana uwonvo. ⁷⁵ Tsu gbashika yi n uwulukpi n ukuna u maci a kapala ka ne, gba a'ayin a tsunu. ⁷⁶ Avu kpam maku ma va, a ka isa vu ta matsumate ma Kashila Uza u Ucira Gba, kpaci va lasa ta Asheku, tsara vu fobusuko yi ure. ⁷⁷ Vu tonuko ama a ne ukuna u iwauwi i utsara ucimbusa u unyushi u le. ⁷⁸ Adama a asuvayali a maci a Kashila ka tsunu, a zuba da katyashi ka kpasani ka wuta tsu. ⁷⁹ Tsara u wakana aza da a'ari ndishi a karimbi, n aza da a ka tuwa a kuwa. U toni n atsu a ure u ndishi n shinga.”

⁸⁰ Aku maku ma gbonguroi a ikyamba n kulu cika. U dusuki a kakamba hal kain ka u wenikei kaci ka ne a asu u Isara'ila.

2

Ilimaci i Yesu (Matiyu 1:18-25)

¹ A'ayin a nala, Kaisa Augusta magono ma pige ma Roma, u zuwai a keci gba ama da a'ari a uyamba† vi. ² (Makeci ma a gitai uyan ma la vi, a'ayin a tsugono tsu Kiriniyu uza u karatsu ka pige u Suriya.) ³ Ya dem gonoi a ilyuci i ne tsara a korongu yi.

⁴ Isuhu dem 'yangai a ilyuci i Nazara, a uyamba u Galili, u banai a uyamba u Yahuda. U banai a ilyuci i Dawuda i'ya a ka isa Batalami, kpaci eyi uza u kagali ka Dawuda da. ⁵ Tsara a korongu yi n Meri kamana ka ne, uza da kpam wari n katsuma. ⁶ Ele pini de, a'ayin a ilimaci a Meri a yain. ⁷ Aku u matsai maku ma vali ma kapala ma ne, u palasa yi n kunya, aku u vakunku yi a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. Kpaci a tsara kunu ku amoci pini a kuwa ki wa.

Aliniki n atsumate a zuba

⁸ N kayin ka nala ki, aliniki a roku a da pini a uroto u ilyuci vi, a ka wundya ishiga i nlala n le. ⁹ Aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara le. Aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu kyawan le n katyashi, hal uwonvo u kana le. ¹⁰ Shegai katsumate ki ka tonuko le, "Panai uwonvo wa, ukuna u shinga u ipeli u da n tuko da, u da wa woko u ama gba. ¹¹ Ara na a matsaka da ta Kawauwi a Batalami, ilyuci i Dawuda, aya Kirisiti Asheku. ¹² Iryoci i'ya ya wene i'ya na: Ya cina ta a vakunki maku a asu u uneshe kuzuwate ilikulya, upalasi n kunya."

¹³ Kute-kute, kabolo ka aza a kuvon a zuba a bolomgonoi n katsumate ki, a ka cikpala Kashila n a dansi, ¹⁴ "Unaka u tsupige ubana a asu u Kashila u shamgba ta a asuvu a zuba a asu u da u lai tsupige. A likimba tani ndishi n shinga n shamgba ta a asu u ama da wa pana kayanyan ka le cika."

¹⁵ An atsumate yi a gonoi a zuba, aliniki yi a tonukoi kaci ka le, "Tsu banai a Batalami tsu wene ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko tsu i gitai vi."

¹⁶ A banai n maloko, a ba a cinai Isuhu, n Meri, n maku mi dem nvain a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. ¹⁷ Aku aliniki a tonukoi ya dem ili i'ya i gitai n i'ya katsumate ka zuba ka tonuko le a kaci ka maku ma na mi. ¹⁸ Gba ama da a panai ukuna u na vi, a rongoi uyan majiyan ma ukuna u da aliniki yi a tonuko le. ¹⁹ Shegai Meri kana ukuna vi n kabini a katsuma ka ne, aku u rongoi u cibusa u da. ²⁰ Aliniki yi a gonoi, a rongoi unaka Kashila tsupige n a cikpali yi, adama a ili i'ya katsumate ki ka tonuko le. Kpam n adama a da a wenei maku mi tyoku da katsumate ki ka tonuko le.

A bankai Yesu a Kuwa ku Kashila

²¹ An kain ka kulla ka kyawain, kain ka a ka kida yi kacombi, a neke yi kala Yesu. Kala ka katsumate ka zuba ka naka yi, kahu a yain katsuma ka ne.

²² An a'ayin a uwulukpe a le a yain, tyoku da u wari a Mele ma Musa, a matsa baci maku. Aku Isuhu n Meri a bankai Yesu a Urishelima, a naka yi a asu u Magono ma Zuba. ²³ (Tyoku da wari ukorongi, Mele ma Kashila ma danai, "Maku ma uka u gitai u matsa kalobo ka baci, u kana ta a naka yi a asu u Magono ma Zuba.") ²⁴ A yain udarakpa tyoku da Mele ma Kashila ma danai, "A'adya a re ko tani mmuku ma ntambara n re." ◇

²⁵ Vuma roku u da pini a Urishelima a ka isa Saminu, vuma u maci kpam uza da wa gbashika Kashila. Wa ta n Kulu Keri, kpam u barakpai wa vana utuwa u Kirisiti Kawauwi u tuwa u wauwa aza a Isara'ila. ²⁶ Kulu Keri ku wenike yi wa kuwa wa, she a'ayin a da u wenei Kirisiti u Magono ma Zuba. ²⁷ Kain ki, Kulu Keri ku zuwai u

◇ 2:24 Adkp. 12:6-8; Uwt. 13:2-12.

uwai a Kuwa ku Kashilā. Meri n Isuhu a tuwāi, kotsu a naḳa Yesu a asu u Magono ma Zuba, tyoku ḁa Mele ma ḁa a yain. ²⁸ Aku Saminu woḁo yi, u cikpai Kashilā, u danai, ²⁹ “Gogo-na, Ashekapige, she vu aṣaḳa kagbashi ka vunu ka laza bawu ukuna u roku, tyoku ḁa vu danai. ³⁰ Kpaci n wene ḁe iwauwi i vunu ³¹ i'ya vu foḁusoi a kapala ka ama gba. ³² Aya katyashi ka ka wenike Awulawa† ure u vunu, aya kpam tsupige tsu ama a vunu Isara'ila.”

³³ Tata nā mma u ne a yain majiyan a ili i'ya a danai a kaci ka ne. ³⁴ Aku Saminu zuwuka le unā u shinga. Aku u tonukoi mma u ne vi, “Vu wene maku ma na mi? Aya a zuwai u woko ure u urukpa u aza roku n u u'yangā u aza roku ushani a asuvu a Isara'ila. Kpam Kashilā ka suku yi tā u woko iryoci, shegai aza roku a ka 'yuwan yi tā. ³⁵ Kotsu a wutukpa uyawunsa u atakasuvu ushani a kateshe. Avu tani burundu wa ḁatsamgbana tā katakasuvu ka vunu.”

³⁶ Matsumate ma maṛi uka, uza u kala Hanatu, wā tā dem pini a Kuwa ku Kashilā ki, ukere u Fanuyila u ḁa, uza u kagali ka Ashiru. Marānā ma, kpam u kutsa tā cika. Iyolo i ayen a shindere a ḁa u yain n vali u ne an u bidya yi n tsikere. ³⁷ Gba ayen a ne hal n a ḁa a tsiranā tsu ne dem a ḁa yi amanganishi n a nishi.* U aṣaḳa Kuwa ku Kashilā wa, shegai ulya kayala kaara n kayin, n u yanyi kakuli n kvasu. ³⁸ Tyoku ḁa Saminu wari a kadyanshi n Isuhu n Meri, eyi dem u tuwāi evu n ele, u cikpai Kashilā. U kanai kadyanshi ka maku mi a kapala ka ama ḁa a ka vana uwutukpa u Urishelima.

³⁹ An a kotsoi gba ili i'ya Mele ma Kashilā ma danai, a gonoi a ilyuci i Nazara u uyamba u Galili. ⁴⁰ Nte maku mi ma gbonguroi u tukoi ucira pini. A shadangu yi n ugboji u ḁa u wurai a'ayin a ne. Kpam Kashilā ka zuwuka yi unā u shinga.

Yesu uwai a Kuwa ku Kashilā

⁴¹ Kayen dem, isheku i Yesu i tsu bana tā a Urishelima a'ayin a Abiki a Upasamgbana. ⁴² An u yain ayen kupa n a re, a banai Abiki yi tyoku ḁa a cuwanakai. ⁴³ An a kotsoi Abiki yi, isheku i ne i kanai ure u ugono. Yesu shamgbai a Urishelima, bawu a revei. ⁴⁴ A yain nwalu ma uliva, a ka wundya ko wā pini a asuvu a kaḁolo ki, shegai a wene yi wa. Aku a kana yi uzama a asu a amaci† n aje a le.

⁴⁵ An a kpaḁa yi uwene, a gonoi a Urishelima ubolo u ne. ⁴⁶ An a'ayin a tatsu a wurai, a cina yi ndishi a asuvu a Kuwa ku Kashilā a mere ma awenishiki. Wa panaka le n u yansi le keci. ⁴⁷ Gba ama ḁa a panaka yi a yain majiyan n ureve u ne, n tyoku ḁa wa wushukusu. ⁴⁸ An isheku i ne i wene yi, a yain majiyan, aku mma u ne danai, “Maku ma va, ndya i zuwai vu yanka tsu naha? Mpa n asheku a vunu tsari vu uzama n katsuma unangbi.”

⁴⁹ Aku u wece le, “Ndya i zuwai ya zama mu? I reve u kanai n rongo a asu u Tata u va wa?” ⁵⁰ Shegai a reve ili i'ya u tonuko le wa.

⁵¹ Aku u gonoi a Nazara kaḁolo n ele, u rongo le unaka tsupige. Mma u ne tani u kanai ukuna u nala vi a katakasuvu ka ne. ⁵² Yesu gbonguroi a ikyamba n kakiri, kpam Kashilā n ama ḁa a reve yi a ciga yi.

3

Kuḁari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Yahaya 1:19-28)

¹ A kayen ka kupa n u tawun ka tsugono tsu Kaisa Tibariya magono ma pige ma Roma, a yan tā ngono n nishi aza ḁa a lyai tsugono tsu iyamba i Isara'ila a kere ka ne, alya: Bontu Bilatu wari gomuna u Yahuda, Hiridu Antiba wari magono ma Galili, vangu u ne Filibu wari magono ma Ituriya n Tarakunita, Lisaniya wari magono ma Abiliya. ² A'ayin a Hanana n Kayafa ngono m adarakpi, kadyanshi ka Kashilā ka tuwāi ara Yahaya maku

* **2:37** Kalen ka roku ka: ayen amanganishi n a nishi a ḁa a wurai, an vali u ne u kuwāi.

ma Zakariya a kakamba. ³ U banai gba a iyamba i'ya i'ari ubongu u Agata u Urudu n u yanyi kuɓari: ama a kpatala ubana a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le, aku a lyubugu le tsara u wenike an a cimbusuka le. ⁴ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Ishaya matsumate a ukuna u Yahaya Kalyubugi: “Kalagatsu ka uza roku ka salasa a kakamba, ‘Lapulukai Asheku Kawauwi ure, i shamkpa u da mai tsara u wala. ⁵ A ka shadangu ta gba arara, kpam a betelikpe gba nsasa n agalala. A shamkpa ire i'ya i kotolusoi, aku a gbandala i'ya i'ari n adaka. ⁶ Kpam ama gba a ka wene ta iwauwi i Kashila.’ ” ♦

⁷ Yahaya tonukoi kakuma ka ama ka ka tuwusa tsara u lyubugusu le vi, “Eda a'eku! Ya barana da i suma unamgbukatsuma u Kashila u da wa tuwa? ⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike ukpatala u de. Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de Ibrahi da asheku a de wa, nala wa banga da wa. N tonuko da, Kashila ka fuda ta ka 'yangasaka Ibrahi mmuku a asuvu a atali a na yi. ⁹ N gogo-na naha a tadangu de kagovu a ami a ndanga. Madanga ma baci dem ma kpadai u naka ilimaci i maci, a ka kapa ta ma, a varangu a asuvu a akina.”

¹⁰ Kakuma ka ama ka wece yi, “Nda wa tsa yan gogo-na?”

¹¹ U wushuki, “Uza u ntogo n re, u peci n uza da bawu wari n ma. Uza u ilikulya kpam dem u yain nala.”

¹² Awushi a utafa a roku a tuwai tsara a lyubugu le, a wece yi, “Kawenishiki, nda tsa yan?”

¹³ U tonuko le, “Kotsu i pasaka a ili i'ya a da i wushi wa.”

¹⁴ Aku asoje a roku a wece yi, “Atsu tani, nda tsa yan?”

U tonuko le, “Kotsu i wusa uza ikebe wa. Ko i dana uza u nusa ta, kpam u nusa wa. I kawunku gai n katsupi ka de.”

¹⁵ Ama gba a'ari a ka vana ta utuwa u Kirisiti Kawauwi, aku a'ari a uyawunsa a atakasuvu a le, ko Yahaya da Kawauwi ki. ¹⁶ Yahaya wushunku le gba, u danai, “Mpa gai n mini ma ma lyubugusu da, shegai uza da u la mu wa tuwa ta. Uza da mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata i a'ene a ne wa. Aya wa lyubugu da n Kulu Keri n akina. ¹⁷ Kasasu ka uwelimkpe ka ne ka ta a kukere ku ne, wa wujuma ta asu u ulapa ilya vi, aku u cirangu ilya yi u tsungu i'ya a mapon. Shegai wa runukpa ta kopo ki n akina† a da bawu a ka cimba.” ¹⁸ N icun i kuɓari ku na ki ushani, ka Yahaya yankai ama Kadyanshi ka Shinga ka Kashila.

¹⁹ Shegai Yahaya baranai Hiridu Antiba magono a kaci ka Hiridiya, uka u vangu u ne u da u zuwai, n ukuna u cingi u roku u da u yain. ²⁰ Adama a nala u gbagiryai Yahaya a kuwa ku a'ali, u dokunki kaci ka ne unyushi u cingi u na vi.

A lyubugi Yesu

(Matiyu 3:13-17; Marku 1:9-11)

²¹ An a lyubugusi ama gba, a lyubugi dem Yesu. Tyoku da Yesu wari a kvasu, zuba u kukpai. ²² Pini nala, Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. A panai kalagatsu ka wutai a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma ma ciga. Ma pana ta kayanyan n avu cika.”

Nkoshi n cau n Yesu

(Matiyu 1:1-17)

²³ A'ayin a da Yesu gitai manyan ma ne, wa ta n ayen evu n kamankupa. Tyoku da kpam ama a bidyai Yesu maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Heli ma.

²⁴ Heli maku ma Matat ma.

Matat maku ma Levi ma.

Levi maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Yana ma.

Yana maku Isuhu ma.

²⁵ Isuhu maku ma Matiya ma.

♦ 3:6 Isha. 40:3-5.

Matiya maku ma Emos ma.
Emos maku ma Nahum ma.
Nahum maku ma Hasali ma.
Hasali maku ma Najaya ma.
²⁶ Najaya maku ma Ma'ata ma.
Ma'ata maku ma Matiya ma.
Matiya maku ma Shimeya ma.
Shimeya maku ma Isuhu ma.
Isuhu maku ma Yahuda ma.
²⁷ Yahuda maku ma Yowana ma.
Yowana maku ma Risa ma.
Risa maku ma Zerubabe ma.
Zerubabe maku ma Shayalatiya ma.
Shayalatiya maku ma Niri ma.
²⁸ Niri maku ma Malaki ma.
Malaki maku ma Adi ma.
Adi maku ma Kosuma ma.
Kosuma maku ma Alumadama ma.
Alumadama maku ma Iri ma.
²⁹ Iri maku ma Yosi ma.
Yosi maku ma Eliyaza ma.
Eliyaza maku ma Yorima ma.
Yorima maku ma Matat ma.
Matat maku ma Levi ma.
³⁰ Levi maku ma Saminu ma.
Saminu maku ma Yahuza ma.
Yahuza maku ma Isuhu ma.
Isuhu maku ma Yunam ma.
Yunam maku ma Eliyakim ma.
³¹ Eliyakim maku ma Malaya ma.
Malaya maku ma Mainana ma.
Mainana maku ma Matata ma.
Matata maku ma Natan ma.
Natan maku ma Dawuda ma.
³² Dawuda maku ma Yese ma.
Yese maku ma Ubida ma.
Ubida maku ma Boza ma.
Boza maku ma Salumuna ma.
Salumuna maku ma Nashon ma.
³³ Nashon maku ma Aminadabu ma.
Aminadabu maku ma Aram ma.
Aram maku ma Hesuruna ma.
Hesuruna maku ma Farisa ma.
Farisa maku ma Yahuza ma.
³⁴ Yahuza maku ma Yakubu ma.
Yakubu maku ma Ishaku ma.
Ishaku maku ma Ibrahi ma.
Ibrahi maku ma Tera ma.
Tera maku ma Naho ma.
³⁵ Naho maku ma Seru ma.
Seru maku ma Reyu ma.
Reyu maku ma Fele ma.
Fele maku ma Eba ma.
Eba maku ma Shela ma.
³⁶ Shela maku ma Kenan ma.
Kenan maku ma Afakasha ma.
Afakasha maku ma Shem ma.

Shem maku ma Nuhu ma.
 Nuhu maku ma Lame ma.
³⁷ Lame maku ma Metusela ma.
 Metusela maku ma Anuhu ma.
 Anuhu maku ma Jare ma.
 Jare maku ma Mahalalel ma.
 Mahalalel maku ma Kenan ma.
³⁸ Kenan maku ma Enos ma.
 Enos maku ma Shitu ma.
 Shitu maku ma Adamuƙ ma.
 Adamuƙ pam uza ɗa u wutaɗi a asu u Kashila ɗa.

4

Ukondo u Yesu (Matiyu 4:1-11; Marku 1:12-13)

¹ Pini nala, Yesu asakaɗi Agata a Urudu ushadangi n Kulu Keri, aku Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba. ² U yan ta a'ayin a amangare, Kalapansi kari yi ukonduso. A asuvu a a'ayin a nala yi u lya ko ili wa, an a'ayin yi a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tonuko yi, "Avu Maku ma Kashila ma baci, yanka katali ka na kadyanshi ka gono burodi."

⁴ Yesu wushunku yi, "Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'N burodi da koshi vuma wa yan uma wa.' " ♦

⁵ Kalapansi ki ka banka yi a zuba a asu u roku, u wenishike yi gba tsugono tsu likimba, kahu a yain a'eshi rapu. ⁶ U tonukoi Yesu, "Ma naka vu ta gba tsupige n ucira u le, kpaci mpa a naka. Ma ta n ucira u da ma naka uza da ma ciga. ⁷ Va lyaka mu baci kayala, ya woko ta i vunu gba."

⁸ Yesu wushunku yi, "Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'Lyaka Magono ma Zuba Kashila ka vunu kayala, aya koshi va gbashika.' " ♦

⁹ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima, u zuwa yi u shamgbai a zuba u Kuwa ku Kashila ku ugadi bilibili. U tonuko yi, "Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a utuwa a iyamba. ¹⁰ Kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'Wa yanka ta atsumate a zuba a ne kadyanshi adama a vunu, a kirana n avu. ¹¹ Kpam a ka kebe vu ta a akere a le, adama a da va gbasha kune a katali.'* "

¹² Yesu wushunku yi, "A korongu ta dem, 'Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.' " ♦

¹³ An Kalapansi ka kotsoi ukonduso u ne gba, aku u asaka yi ve.

Yesu gitai manyan a Galili (Matiyu 4:12-17; Marku 1:14-15)

¹⁴ Pini nala, Yesu gonoi a uyamba u Galili, ucira u Kulu Keri wa ta kabolo n eyi. Ukuna u ne u kyawain gba a uyamba vi. ¹⁵ U rongoi a uwenishike a agata a Kashila a le, gba ama n a naki yi tsupige.

A yuwain Yesu a Nazara (Matiyu 13:53-58; Marku 6:1-6)

¹⁶ An Yesu tuwai a Nazara (asu u da a wo yi), aku u uwai a kagata ka Kashila kain ka Ashibi, tyoku da u cuwanakai. U yangai kushani, kotsu u yain kaneshi. ¹⁷ A naka yi tagarada u Ishaya matsumate, u barakpai tagarada vi, u cinai a asu u da a korongi: ¹⁸ "Kulu ku Magono ma Zuba ka ta kabolo na mpa, u dangasa mu n yanka aza a unambi

♦ 4:4 U.Ml. 8:3. ♦ 4:8 U.Ml. 6:13. * 4:11 Wanda da Kalapansi ka ciga ka wanda Yesu a asu u na vi. Ishipa 91:11-12 u danai Kashila ka suku ta atsumate a zuba a ne a kebe vu kotsu vu tadasa wa. Nala wa zuwa a kana vu wa, vu yan baci utengeshi vu radugi asu u bilibili. ♦ 4:12 U.Ml. 6:16.

Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. U suku mu n tuwa n yain kadyanshi ka utatsukpa a asu u aza da a sirai, n kukpa a'eshi a arumba, n wauwa aza da a 'yanki, ¹⁹ n yain kadyanshi ka kayen ka Magono ma Zuba ma yan ili i shinga.” ◇

²⁰ U katalai tagarada vi u gonukoi a asu u uza u manyan, aku u dusuki tsara u wenishike. Gba aza da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a gita yi akalu. ²¹ Aku u gita le utonusuko, “Ara, udani naha u shadangu de a atsuvu a de.”

²² Gba le a cikpala yi, a yain majiyan ma kadyanshi ka shinga ka u yain, hal a danai, “Eyi na maku ma Isuhu ma wa?”

²³ U tonuko le, “Ya yanka mu ta tsizagadi tsu na tsi, ‘Kana ki ka aguma, tansa kaci ka vunu.’ Wata, ‘Gba ikunesavu i'ya tsu panai vu yansai a Kafarnahum, yan i'ya dem pini na a ilyuci i vunu.’ ²⁴ Mayun da n tonuko da, matsumate ma la ma a wushuki n eyi a ilyuci i ne wa.

²⁵ “Shegai mayun n tonuko da, a'ayin a Iliya, nra na da pini ushani a Isara'ila. A'ayin a da a shamkpa mini ma zuba hal ayen a tatsu n uwoto u teli, a'ayin a da kambulu ka pige ka kimbai gba uyamba vi. ²⁶ Gba n nala, a suku Iliya a asu ko uza a asuvu a le wa, she a asu u marana ma mari a Zarafatu a uyamba u Sida. ◇ ²⁷ A'ayin a Elisha matsumate, a yan ta nkutu ushani a uyamba u Isara'ila. Uza wa tani la uza da a tansa wa, she Na'aman koshi, vuma u uyamba u Suriya.” ◇

²⁸ Ama da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a panai upan, an a panai nala vi. ²⁹ Aku a yangai a wutukpa yi a uroto u ilyuci. A banka yi a zuba u masasa ma mari evu n ilyuci yi, kotsu a varangu yi a iyamba. ³⁰ Shegai u wurai a mere ma le, u yain nwalu n ne.

Yesu wutukpai ityoni i cingi

(Matiyu 7:28-29; Marku 1:21-28)

³¹ Pini nala, Yesu banai a Kafarnahum, ilyuci i roku a uyamba u Galili, wari le a uwenishike kain ka Ashibi. ³² A yain majiyan n uwenishike u ne, kpaci kadyanshi ka ne n ucira u da kari.

³³ A kagata ka Kashila ki tani, uza u ityoni i cingi u da pini. Aku u yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u salai, ³⁴ “Wayai! Ndya i birika vu n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wuna tsu? N reve ta uza da vari. Uza u uwulukpi u nala vi u da u Kashila.”

³⁵ Aku Yesu barana yi, u da, “Pada bini! Pecembene n eyi!” Aku ityoni i cingi yi i varangu yi a iyamba a mere ma le, i pecembenei n eyi. U yanka yi tani ukuna u cingi wa.

³⁶ A yain majiyan gba le, a ka dansa utyoku u le, “Icun i kadyanshi i eni i'ya na vi? Ka na n ucira n tsupige, hal u tsu barana ityoni i cingi, aku a wuta?” ³⁷ Ukuna u ne tani u tamburai ko nte wa a uyamba vi.

Yesu tansa koku u Bituru

(Matiyu 8:14-17; Marku 1:29-34)

³⁸ Aku Yesu asakai kagata ka Kashila ki, u uwai a kuwa ku Bituru. Mma u uka u Bituru tani wa ta n usudugbi u ikyamba, aku a folo yi u tansa yi. ³⁹ U shambai evu n kaci ka ne, u baranai mabala mi, aku ma asaka yi. Kute-kute, u yangai u gita le uyanka manyan.

⁴⁰ An kaara ka rukpai, gba aza da a'ari n aza a mabala icun kau-kau, a tuwusuka le a asu u ne. Aku u tadangusuku le akere a a'aci a le, u tansa le. ⁴¹ Ityoni i cingi kpam i wata a asu u ama ushani, a'ari iyoroli n a dansi, “Avu Maku ma Kashila ma!”

Shegai u barana le, u fishinka le kadyanshi, kpaci a reve ta eyi Kirisiti Kawauwi da.

Yesu yain kubari a Galili

(Marku 1:35-39)

⁴² An kain ka wansai, Yesu wata u banai a asu u da bawu uza wari pini. Aku kakuma ka ama kari yi uzama, a banai a asu u da wari. Uciga u le u da a shamkpa yi, kotsu u

asaka le wa. ⁴³ Shegai u tonuko le, “U kana ta n yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila a ilyuci i'ya i buwai, kpaci adama a nala a da a suku mu.” ⁴⁴ Aku u lyai kapala n u yanyi ku6ari a agata a Kashila a uyamba u Yahuda.†

5

Yesu isai atoni a kagita

(Matiyu 4:18-22; Marku 1:16-20)

¹ Kain ka te, Yesu wari kushani a ikengi i Kushiva ku Galili,* kakuma ka ama ka gba6aryangu yi, a'ari upana kadyanshi ka Kashila. ² U wenei a'atsu a re a da akani a adan a asakai ikengi i kushiva yi. A'ari u6acangusu ibilili i le. ³ Aku u ba u uwai a asuvu a kpatsu ku Simo. An u uwai a asuvu, u tonukoi Simo jebe u vinga kpatsu ki kenu u asaka ikengi i kushiva yi. Aku u dusuki u kana i uwenishike ama, eyi pini a asuvu a kpatsu ki.

⁴ An u kotsoi kadyanshi, u tonukoi Simo, “Uka kpatsu ki a asu u da wari n kadaka, kotsu i vutala ibilili i de i kana adan.”

⁵ Simo wushunku yi, “Uzakuwa, nte kain ka wansa tsu pini na tsari uyan manyan, kpam ko i te tsu kana wa. Shegai an u wokoi vu danai nala, ma vutala ta ibilili yi.”

⁶ An a yain nala, a kana adan ushani, hal ibilili i le i kana ukidasa. ⁷ Adama a nala, a isai atoku a le a da a'ari a kpatsu ku ire ki a tuwa a 6anga le. A tuwai a shadangusi a'atsu yi a re gba n adan, hal a'atsu yi a yain yavu a ka shumbugu.

⁸ Pini nala, an Simo uza da a ka isa Bituru wenei nala, u kudangi a kapala ka Yesu, u danai, “Asheku, batsa pini dan na mpa, kpaci mpa uza u unyushi u cingi u da.” ⁹ Ili i'ya i zuwai tani, eyi n atoku a ne a yan ta majiyan, an a kana adan nala. ¹⁰ Nala tani kpam dem Yakubu n Yahaya, mmuku n Zabidi, atoku a manyan a Simo.

Yesu tonukoi Simo, “Pana uwonvo wa. Ili i'ya i bidyai gogo-na naha ubana a kapala, ma gonuko vu ta uza da wa tukuso ama.” ¹¹ A wutukpai a'atsu a le a kagida, aku a asakai gba ili i'ya a'ari n i'ya, a tono yi.

Yesu tanasai makutu

(Matiyu 8:1-4; Marku 1:40-45)

¹² Kain ka te, Yesu wari a ilyuci i roku a uyamba u nala vi, aku vuma roku, uza u m6ala n tsukutu, u tuwai ara ne. An u wenei Yesu, u kudangi a kapala ka ne, u folo yi u da, “Asheku, vu wushuku baci, va ta n ucira u da va tanasa mu.”

¹³ Yesu barakpai kukere, u sawa yi, u da, “N wushuku ta, tana.” Kute-kute, tsukutu tsi tsu asaka yi.

¹⁴ U ronoi vuma vi atsuvu, u da, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kadarakpi. Kpam vu naka kune tyoku da Musa danai a yain, adama a da vu tana, tsara ama a reve n u da.” ◇

¹⁵ Shegai gba n nala, kadyanshi ka Yesu kari a utambura, hal kakuma ka ama ushani ka tuwusai ka panaka yi, tsara a tanasa m6ala n le. ¹⁶ Shegai u tsu bana ta a asu u da bawu ama a'ari, n u yanyi kavasu.

Yesu tanasai kawunu

(Matiyu 9:1-8; Marku 2:1-12)

¹⁷ Kain ka te, an Yesu wari a uwenishike, Afarishi n awenishiki a Mele a roku a'a ta pini ndishi. Aza da a wutai gba a ilyuci i uyamba u Galili n aza a Yahuda n Urishelima. Kpam ucira u Magono ma Zuba u utanasa u m6ala wa ta n eyi. ¹⁸ Ama roku a tuwai n kawunu, a canga yi a kajiba. A ka ciga a uka yi a kunu, tsara a zuwa yi a kapala ka Yesu.

¹⁹ An a kpadai utsara ure u da a ka uka yi, adama a kakuma ka ama, a yuwai a zuba u

† 4:44 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta “Galili.” * 5:1 N Tsiheline, a korongu ta “Kushiva ku Janisara” a tsu isa ta dem ka “Kushiva ku Galili.” ◇ 5:14 Adkp. 14:1-32.

kukpa. A dapai kukpa ki, aku a zuralakpai vuma vi a mere ma kakuma ki, pini a kapala ka Yesu.

²⁰ An Yesu wenei upityanangu u le, u da, “Uza u va, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

²¹ Aku awenishiki a Mele n Afarishi yi a gitai uyawunsa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da na n uyansaka Kashila kadyanshi ka cingi naha? Ya wa fuda u cimbusa unyushi u cingi? She Kashila koshi.”

²² Shegai an Yesu revei tyoku da a ka yawunsa, u wece le, “Ndya i zuwai ya yawunsa naha a atakasuvu a de? ²³ Ndya i lai shana u da a ka dana, ‘A cimbusa de unyushi u cingi u vunu,’ ko, “Yanga vu wala?” ²⁴ Kondoi na, kotsu i reve an mpa Maku ma Vuma mari n ucira u da ma cimbusa unyushi u cingi a likimba.” U tonukoi kawunu ki, “N tonuko vu, ‘yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.’” ²⁵ Kute-kute a kapala ka le, u ‘yanga u bidyai kajiba ka ne. U lazai a kuwa n u cikpali Kashila. ²⁶ A yain majiyan cika, gba kakuma ki ka rongoi ucikpalasa Kashila, uwonvo kpam u kana le, a danai, “Ara tsu wene ta ukuna u savu.”

U'isa u Levi

(Matiyu 9:9-13; Marku 2:13-17)

²⁷ An nala u wurai, aku Yesu wutai. Pini nala, u wenei kawushi ka utafa ka roku uza u kala Levi. U cina yi ndishi a kakinda ka uwusha u utafa ka ne. Aku u tonuko yi, “Tono mu.” ²⁸ U asakai ko ndya wa, u ‘yanga u tono yi.

²⁹ Levi fobusuko yi abiki a pige a kuwa ku ne. Kpam awushi a utafa a roku a da dem pini ushani n ama roku a ka lya kabolo n ele. ³⁰ Aku Afarishi n awenishiki a Mele a ka yanka atoni a ne tsali, a danai, “Ndya i zuwai ya lya kabolo n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”

³¹ Yesu wushunku le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mballa. ³² N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, shegai adama a aza a unyushi u cingi, tsara a kpatala.”

Keci a kaci ka kakuli

(Matiyu 9:14-17; Marku 2:18-22)

³³ A tonukoi Yesu, “Atoni a Yahaya a tsu yansa ta kakuli n kvasu, nala dem atoni a Afarishi, shegai ndya i zuwai atoni a vunu a ka lya n a soyi?”

³⁴ U wece le, “Amoci a asu u abiki a iyolo a tsu yan kakuli, a ka yan baci abiki kabolo n valisavu vi? ³⁵ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli.”

³⁶ U tonuko le kpam agisani a na yi, u danai, “Uza wa kara kakashi a kunya ku savu, aku u padara ka a kunya ku cau wa. U yan baci nala, wa nangasa ta ku savu ki. Kpam kakashi ka savu ka a padarai a kunya ku cau ki ka rotso ka wa.

³⁷ “Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. U yan baci nala, ma tasa ta kadele ki ma wotsongu. Kadele ki tani ka namgba. ³⁸ Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka savu. ³⁹ Kpam uza wa la wa so mini ma cinwi ma cau, aku u dana wa ciga ma savu wa. Kpaci wa dana ta, ‘Ma cau mi ma la ta ma savu mi tsulobo.’ ”

6

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi

(Matiyu 12:1-8; Marku 2:23-28)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wura ashina a ilya kabolo n atoni a ne, pini nala, atoni yi a gitai ukofuso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi. ² Afarishi a roku a danai, “Ndya i zuwai ya yan ili i'ya i nangasai mele ma Ashibi?”

³ Yesu wushunku le, “Eda kotsu i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, a'ayin a da u panai kambulu, eyi n aje a nwalu a ne wa? ⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila, u bidyai iburodi i uwulukpi u takumai. Ili i'ya adarakpi a da koshi a wushunki a takuma. Kpam u nakai aje nwalu n ne i roku.” ⁵ Pini nala, u tonuko le, “Maku ma Vuma ma Asheku a kain ka Ashibi.”

Uza da ili i soi kukere
(Matiyu 12:9-14; Marku 3:1-6)

⁶ Kain ka Ashibi ka roku, Yesu uwai a kagata ka Kashila wari a uwenishike. Pini a asuvu yi, uza roku u da pini uza da ili i soi kukere ku ulyaki ku ne. ⁷ Aku awenishiki a Mele n Afarishi a ka putsa yi ko wa tanasa yi n kain ka Ashibi ki, kotsu a tsara unyushi u da a ka ba a sapula yi. ⁸ Eyi tani u revei uyawunsa u le, aku u tonukoi vuma vi, “Yanga vu shamgba a mere.” Aku u 'yanga u shamgbai.

⁹ U tonuko le, “Ma wece da, ndya i'ari dere kain ka Ashibi? A yain ili i shinga, ko a yain i cingi? A wauwa uma, ko a wuna u da?”

¹⁰ Aku u lingana le gba le, u tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” U barakpai kukere ki, aku ku tana. ¹¹ A panai upan cika, a gitai usheshe tyoku da a ka yan n Yesu.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Matiyu 10:1-4; Marku 3:13-19)

¹² A'ayin a nala yi, Yesu wutai u yuwai masasa tsara u yain kvasu. U rongoi uyan kvasu ubana a asu u Kashila hal kain ka wansai. ¹³ An kain ka wansai, u isa atoni a ne, aku u dangasai kupa n ama a re a asuvu a le, u isa le asuki. ¹⁴ Alya Simo (uza da u isa Bituru) n utoku u ne Andurawu n Yakubu, n Yahaya, n Filibu, n Balamawu. ¹⁵ U dangasa ta dem Matiyo, n Toma n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isa Ziloti. ¹⁶ U dangasai kpam Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

Yesu yanka ta ama ushani manyan
(Matiyu 4:23-25)

¹⁷ Aku u gidalai kabolo n ele, u shamgbai a asu u da wari kateshe. Kakuma ka atoni a ne, n kakuma ka ama ushani a tuwai a panaka yi, tsara a tanasa le. A wutusa a uyamba u Yahuda n Urishelima, n aza da a'ari a Taya n Sida u una u kushiva. ¹⁸ N aza da ityoni i cingi ya yan mavura dem, a tanasa le. ¹⁹ Gba ama yi a ka ciga a sawusa yi, kpaci ucira wa wutusa ta a asuvu a ne, u tanasa le gba le.

Una u shinga n u cingi
(Matiyu 5:1-12)

²⁰ Aku Yesu gadigbai kaci ka ne, u webelei atoni a ne, u danai: “Eda aza a una u shinga a da, eda aza a unambi, kpaci tsugono tsu Kashila tsu de tsa. ²¹ Eda aza a una u shinga a da, eda aza da ya yan kambulu gogo-na, kpaci a ka cuwatangu da ta. Eda aza a una u shinga a da, eda aza da ya sa gogo-na, kpaci ya dosuso ta. ²² Eda aza a una u shinga da, a'ayin a da ama a 'yuwan da, a wutukpa da a asuvu a le, a wisha da, a panai icadi i de adama a va Maku ma Vuma.

²³ “Pelei a kain ki, i radugusu n mazanga, kpaci katsupi ka malen ma manyan ma de ka ta ushani a zuba. Nala dem akaya a le a yankai ntsumate.

²⁴ “Shegai ter de eda aza a utsari, kpaci i wusha de upana u kayanyan u de. ²⁵ Ter de, eda aza da i'ari n ucuwi gogo-na, kpaci ya tuwa ta i yain kambulu. Ter de, eda aza da ya dosuso gogo-na, kpaci ya namgba ta katsuma, kpam i sai. ²⁶ Ter de, eda aza da ama a ka cikpalasa, kpaci nala dem akaya a le a cikpalasai ntsumate n kaban.”

◇ 6:4 1 Sam. 21:6.

Ciga atokulalu a vunu
(*Matiyu 5:38-48; Matiyu 7:12*)

²⁷ Yesu doki u danai, “Shegai n tonuko da, eda aza da ya pana ka mu, i cigi atokulalu a de, i yanka aza da a 'yuwan da ukuna u shinga. ²⁸ I zuwuka aza da a ka wishisa da unu u shinga. Aza da a ka kovo da kpm i yanka le kavasu. ²⁹ Uza da u basa vu a kagbaguzu ka te, kpatalaka yi ka ire ki. Uza da u wusa vu kunya, kotsu vu bishinka yi matogo ma vunu wa. ³⁰ Gba uza da baci u folo vu ili, vu naka yi. Uza da baci kpm u wusa vu ucanga, kotsu vu boli i'ya wa. ³¹ Yankai ama tyoku da ya ciga a yanka da.

³² “Aza da a ka ciga da alya baci ya ciga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka ya tsara? Ko aza a unyushi u cingi dem a ka ciga ta aza da a ka ciga le. ³³ Aza da baci a ka yansa ka da ukuna u shinga a da baci ya yanka ukuna u shinga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem nala a ka yansa. ³⁴ Kpm aza da baci i wenei a ka tuwa a tsupa da a da baci ya naka akopi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem, a tsu naka ta aza a unyushi u cingi akopi, tsara a tsupa le dere. ³⁵ Shegai i cigi atokulalu a de, i yanka le ukuna u shinga. Naka akopi, kotsu i zuwa a'eshi a tsupa da wa. Katsupi ka malen ma manyan ma de kpm ka yan ta ushani. Ya woko ta kpm mmuku n Kashila ka Zuba, kpaci eyi uza u ukuna u shinga u da a asu u aza da bawu a tsu cikpa n aza a cingi. ³⁶ I woko aza a asuvayali, tyoku da Tata u de wari uza u asuvayali.”

Kotsu i tafanku ko uza u unyushi wa
(*Matiyu 7:1-5*)

³⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i tafanku uza unyushi wa, adama a da a ka tafanku da dem. I kidaga uza ugana wa, adama a da a ka kidaga da dem. I cimbusa unyushi u da a yanka da, kotsu a cimbusuka da dem. ³⁸ Naka, kotsu a naka da dem: kakundatsu ka shinga ka a shadangi, a sovono, a colukpoi hal ka wotsongusu. Aku a tsunku da a matogo. Kakundatsu ka i kundunki ka a ka kundunku da.”

³⁹ U yanka le agisani a roku u danai, “Karumba ka fuda ka rono utoku u ne karumba? Ama a re a le gba she a rukpa a kadaka wa? ⁴⁰ Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa. Shegai uza da baci a wenishikei mai, she u woko tyoku u kawenishiki ka ne.

⁴¹ “Nda i zuwai va wundya macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku vu kpa dai ukirana n kagbukulu ka kari a keshi ka vunu? ⁴² Nida va fuda vu tonuko utoku vunu, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? Avu uza maci u kaban, gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu, aku vu wene mai tyoku da va takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu.”

Madanga n ilimaci i ne
(*Matiyu 7:16-20; Matiyu 12:33-35*)

⁴³ Yesu doki u danai, “Madanga ma shinga ma la ma ma matsa ilimaci i cingi wa, madanga ma cingi ma tani la ma ma matsa ilimaci i shinga wa. ⁴⁴ Kpaci madanga dem, a ilimaci i ne i'ya a tsu reve ma. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpm cinwi a kaworo wa. ⁴⁵ Vuma u maci u tsu wutukpa ta ili i'ya i'ari i shinga a katakasuvu ka shinga ka ne. Vuma u cingi tani a asuvu a katakasuvu ka ne ka u tsu wutukpa ili i cingi. Kpaci ili i ushani i'ya i'ari a katakasuvu ka vuma, i'ya u tsu dansa.”

Amai a a'uwa ama a re
(*Matiyu 7:24-27*)

⁴⁶ Yesu doki u danai, “Adama a iyen a da ya isa mu ‘Asheku, Asheku,’ kpm ya yan tani ili i'ya n tonuko da i yain wa? ⁴⁷ Gba uza da baci u tuwai ara va, wa pana ka mu, aku wa tono udani u va, ma wenike da ta ucun u ne. ⁴⁸ Wa ta tyoku u uza da wa ma kuwa, u gavai lyungu-lyungu, aku u zuwai cuku tsi a katali ka upeti. An agata a wayai, mini ma

agata ma lapai ubana a kuwa ki. Shegai ma gbaɗa ka wa, kpaci a ma ta ka mai. ⁴⁹ Shegai uza da u panai kadyanshi ka va u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku u uza da u mai kuwa a kayala, bawu u zuwai cuku tsu maci. A'ayin a da mini ma agata ma lapai ka, kute-kute aku ku rukpai ku yuruwai yukuyuku.”

7

Upityanangu u katigi (Matiyu 8:5-13)

¹ An Yesu kotsoi udansa ukuna u da wa ciga u dana a kapala ka ama ki, u uwai a Kafarnahum. ² A ilyuci yi, katigi ka aza a Roma ka roku ka pini, uza da kagbashi ka ne kari a una u ukpa, kpam wa ciga yi wa wa. ³ An u panai ukuna u Yesu, u sukunku yi nkoshi n Yahuda n roku, wa folo yi u tuwa u tanasaka yi kagbashi ka ne. ⁴ A'ayin a da a rawai ara ne, a folo yi cika, a da, “Vuma u na u rawa ta vu yanka yi ili i na yi. ⁵ Kpaci wa ciga ta ukuna u tsunu, hal u maka tsu kagata ka Kashila.” ⁶ An u panai nala, u lazai kaɓolo n ele.

Shegai an a yain evu n kuwa ki, aku katigi ki ka suki aje a ne a ba a tonuko yi, “Asheku, dambula kaci ka vunu vu tuwa a kuwa ku va wa. Kpaci n rawa va uwa a kuwa ku va wa. ⁷ Nala kpam n wenei n ratsa n tuwa a asu u da vari wa. Shegai dana ukuna koshi, kagbashi ka va ka tana ta. ⁸ N reve ta nala kpaci mpa vuma da wari a kere ka ucira ka, kpam ma ta n asoje a kere ka va. N tsu tonuko ta uza u na, ‘Wala,’ aku tani u wala. N tonuko uza u nide, ‘Tuwa,’ aku tani u tuwa. N tonuko kagbashi ka va, ‘Yan naha,’ aku tani u yain.”

⁹ An Yesu panai nala, u yain majiyan a kaci ka ne. Aku u yiralakpai u kondoi kakuma ka ama ka ka tono yi vi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, ko a asuvu a Isara'ila n wene ucun u upityanangu u pige naha wa.” ¹⁰ An aza da a suki vi a gonoi a kuwa, a cinai kagbashi ki ka tana de.

Yesu 'yangasai maku ma marana

¹¹ An a tsarai a barakpai kenu, u banai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Nayim. Aku atoni a ne n kakuma ka ama ka banai kaɓolo n eyi. ¹² An u yain evu n utsutsu u ilyuci vi, u wenei a cangai kalobo ka roku kakushe, aya tani utyoku u ne a asu u mma u ne. Mma u ne kpam marana ma. Ama a ilyuci yi ushani a'a ta kaɓolo n marana mi. ¹³ An Asheku a wene yi, asuvayali a kana yi, u tonuko yi, “Sa wa.”

¹⁴ Aku u rabai u sawai ili i'ya a cankai kakushe ki, aku aza da a cangai i'ya vi a shamgbai a asu u te. Aku u danai, “Kalobo, n da vu 'yanga.” ¹⁵ Kakushe ki ka 'yangai ka dusuki ka kana kadyanshi. Aku Yesu naka yi mma u ne.

¹⁶ Gba le a panai uwonvo, aku a cikpalai Kashila a ka dansa, “Matsumate ma pige ma wuta de a asuvu a tsunu. Kpam Kashila ka tuwa de ka banga ama a ne.” ¹⁷ Ama a rongoi kadyanshi ka ili i'ya Yesu yain na vi gba uyamba u Yahuda n iyamba i'ya i kyawain u da.

Yesu n Yahaya Kalyubugi (Matiyu 11:2-19)

¹⁸ A'ari pini, atoni a Yahaya a tonuko yi gba ukuna u Yesu. ¹⁹ Aku Yahaya isai atoni a ne ama a re, u suku le a asu u Asheku, a wece yi, “Ada uza da wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?”

²⁰ An ama yi a tuwai ara Yesu, a tonuko yi, “Yahaya Kalyubugi da u suku tsu ara vunu, u da, ‘Ada va tuwa vi, ko tsu vana uza roku?’ ”

²¹ A'ayin a nala yi tani, Yesu tanasa ta ama ushani aza a mballa icun kau-kau n aza a ityoni i cingi. Kpam arumba ushani a wene ta asu. ²² Yesu wushunku le, “Walai i ba i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei, n i'ya i panai. Arumba a wene ta asu, awunu a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe a 'yanga ta n uma. A yanka ta aza a unambi

unyushi u cingi u ushani u ne, kpaci u wenike ta uciga u pige. Uza da baci a cimbusuka kenu, uciga u kenu u da u wenikei.”

⁴⁸ Aku Yesu tonukoi uka vi, “A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

⁴⁹ Aza da a'ari pini a asu u ulya ilikulya kabolo n eyi vi, a gitai udansa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da naha, hal wa cimbusuka uza unyushi u cingi?”

⁵⁰ U tonukoi uka vi, “Upityanangu u vunu, u wauwa vu de. Wala ili i vunu.”

8

Aka a roku a da a tonoi Yesu

¹ A barakpa wa, Yesu kyawunsai ilyuci n une n u yanyi kuɓari. Wa yan kadyanshi ka tsugono tsu Kashila. Kupanamereɗ vi a'a ta kabolo n eyi, ² n aka a roku aza da a pecei n ityoni i cingi na mɓala n le kpam. Asuvu a le alya Meri, uza da a ka isa Magadaliya, uza da a wutukpai ityoni i cingi i shindere a asuvu a ne. ³ Yuwana uka u Kuza (uza da wari kaɓangi ka Hiridu), n Suzana dem a tono yi ta, kabolo pini n aka a roku ushani. Gba aka a na yi a ɓanga le ta n ili i kukere i le.

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Marku 4:1-9)

⁴ An kakuma ka ama ka ɓolongi, ama a'ari u tuwusa ara Yesu ilyuci ilyuci. Aku u tonuko le agisani, ⁵ “Kacimbi ka ka banai uce. A'ayin a da wari a wacangusu icun yi, aku i roku i rukpusai a ure. A kpatsai i'ya, nnu kpam n kaɗasai. ⁶ I roku kpam i rukpai a atali. An i wutai aku i ekpei, kpaci kutanu ka pini wa. ⁷ I roku kpam i rukpai a awana. An a gbonguroi kabolo, awana yi a sapsai i'ya. ⁸ I roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i gbonguroi, i yain mmuku amangatawun-amangatawun hal i lai tyoku da a cei.”

An u danai nala, aku u 'yangaasai kalagatsu, u danai, “Gba uza da wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Marku 4:10-12)

⁹ Atoni a Yesu a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁰ Aku u danai, “Eda a wushunku da ta i reve ukuna u da wari a asuvu a tsugono tsu Kashila. Shegai aza da a buwai, she n agisani. Kpaci tyoku da wari ukorongi, ¹¹ ‘A uwene a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei vi wa; a upana kpam a ka pana ta, shegai a ka reve ili i'ya a panai vi wa.’

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:18-23; Marku 4:13-20)

¹¹ “Kalen ka agisani ki ka na: icun yi ukuna u tsugono tsu Kashila u da. ¹² Iacun i'ya i rukpai a ure, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. Aku Kalapansi ka wusai u da a atakasuvu a le, tsara a pityanangu n Kashila a tsara iwauwi wa. ¹³ I atali yi tani, alya aza da a pana baci ukuna vi, aku a wushi u da n ipeli, shegai a'a n alu wa. A barakpa n uwushuku wa, an a'ayin a ukondo a tuwai, aku a lazai a rukpai. ¹⁴ I'ya i rukpai a asuvu a awana tani, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. An a yain a'ayin kenu, aku kadambula ka likimba, n utsari, n upana kayanyan ka likimba ka gbagbala le, hal a kpadai uyan ili i maci. ¹⁵ I'ya a cei a uyamba u shinga, alya ama a maci, aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. A kanai u da gbam-gbam a atakasuvu a le, a kawunki n u da pini, a gbonguroi, a nakai mmuku.”

Macikalu ukimbi n kabelu

(Marku 4:21-25)

¹⁶ Yesu doki u danai, “Uza wa la wa sapa macikalu aku u kimba ma n kabelu wa, ko kpam u zuwa ma a kere ka ivamkpatsu wa. Shegai u zuwa ma a kashamkpatsu ka ne, adama a aza da a ka uwa a wene katyashi. ¹⁷ I'ya baci dem i'ari usokongi, a ka kpada i'ya

◇ 8:10 Isha. 6:9.

uwutukpa wa. Ukuna wa kpam la u da wa kpaḍa u wuta a kateshe wa. ¹⁸ Kiranai n i'ya ya pana. Uza da wari n ili, aya a tsu doku. Uza da bawu wari n ili, maku ma ili ma wa wundya wari n ma vi, a ka wusa yi ta i'ya.”

Mma n a'angu Yesu

(Matiyu 12:46-50; Marku 3:31-35)

¹⁹ Mma n a'angu Yesu a tuwai a asu u ne, shegai a fuda a rawa a asu u ne wa, adama a kakuma. ²⁰ Aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alya de kushani a uwotsu, a ka ciga a wene vu.”

²¹ U wushunku le, “Aza da a tsu pana kadyanshi ka Kashila a kirana n ka, alya mma u va n a'angu a va.”

Yesu vakunki abali

(Matiyu 8:23-27; Marku 4:35-41)

²² Kain ka te, Yesu uwai a kpatsu n atoni a ne. U tonuko le, “Tsu pasamgbanai upashi u nife.” Aku a uwai a kpatsu ki a lazai. ²³ A'ari a asuvu a nwalu, aku alavu a pura yi. Uwule n abali a 'yangai a kushiva ki. Kpatsu ku le ku gitai ushadangu n mini, hal ka shumbugu.

²⁴ A banai a ba a 'yangasa yi a danai, “Uzakuwa, uzakuwa, tsa shumbugu de!”

U 'yangai, u baranai uwule vi n abali yi. Aku a vaki, asu vi u wokoi shiriri. ²⁵ Pini nala, u wece le, “Nte upityanangu u de?”

A panai uwonvo a yain majiyan, aku a dansai utyoku u le, “Ya kumbu na vi, hal u tsu barana uwule n abali, hal a panaka yi?”

Yesu tanasai uza u ityoni i cingi

(Matiyu 8:28-34; Marku 5:1-20)

²⁶ Pini nala, Yesu n atoni a ne a rawai a uyamba u Garasa u da wari a upashi u Kushiva ku Galili. ²⁷ N uwuta u Yesu a kpatsu ki, uza u ityoni i cingi u roku, uza u ilyuci vi, u tuwai u gawunsai n eyi. U barakpa ta u uka aminya wa kpam u tsu dusuku a kuwa wa, shegai a asu u asaun. ²⁸ An u wenei Yesu, u rukpai a kapala ka ne, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Ndya i birika vu na mpa, Yesu Maku ma Kashila ka Zuba? Ma folo vu kotsu vu yan mu mavura wa.” ²⁹ Dana da u danai nala, kpaci an a ka gawunsa vi, Yesu barana ta ityoni i cingi yi i wuta a asuvu a vuma vi. I tsu varangusu yi ta a'ayin ushani. A tsu kana yi ta a sira n ikani n irim, aku u kidasa i'ya. Ityoni i cingi yi i zuwa yi u laza she a mete.

³⁰ Yesu wece yi, “Ndya kala ka vunu?”

U danai, “Katam,” kpaci ityoni i cingi i'a ta ushani a asuvu a ne. ³¹ Aku a rongo yi ufolo, kotsu u tonuko le a uwa a kadaka ka bawu kari n utyoku wa.

³² A asu vi tani, ushiga u pige u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa. Aku a folo yi u asaka le a uwa a asuvu a le, aku u asaka le tani a uwa. ³³ Ityoni i cingi yi i wutai a asu u vuma vi, a uwai a ushiga u mburusunu vi. Ushiga vi tani u gidalai n ilyadi she a kushiva, a kuwai pini a mini mi.

³⁴ An aliniki a mburusunu a wenei ili i'ya i gitai, a sumai a ba a dansai ukuna vi a ilyuci n une. ³⁵ Ama ushani a tuwai a wene ukuna u da u gitai. An a tuwai a asu u Yesu, aku a cinai uza da ityoni i cingi i wutai ara ne vi ndishi a kapala ka ne. Uza vi u uka ta aminya, kpam n ugboji u ne. Aku a panai uwonvo. ³⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonuko le tyoku da a tanasai uza u ityoni i cingi vi. ³⁷ Gba aza a ubongu u uyamba u Garasa a foloi Yesu u asanka le a asu vi. Kpaci uwonvo u kana le ta cika.

An u uwai a kpatsu ki wa laza, ³⁸ uza da ityoni i cingi i wuta yi vi, u folo yi u asaka yi u toni yi. Shegai u tonuko yi u wala, u danai, ³⁹ “Gono a kuwa, vu ba vu dana ukuna u pige u da Kashila ka yanka vu.” Aku u banai a asuvu a ilyuci u danai manyan ma pige ma Yesu yanka yi.

*Utanasā u makere ma Jayiru n uka u mpasa
(Matiyu 9:18-26; Marku 5:21-43)*

⁴⁰ An Yesu kpatalai u gonoi a upashi u kushivā vi, ama ushani a ryabusa yi, kpaci aya a'ari a uvana. ⁴¹ Aku vuma roku u rawai, uza u kala Jayiru, uzapige u kagata ka Kashilā. U kudangi a kapala ka ne, u folo yi u bana a kuwa ku ne, ⁴² adama a maku ma makere ma ne ma mari a unā u ukpa. Aya utyoku u ne a asu u asheku a ne, wā tā n ayen evu n kupa n a re.

An Yesu wari a nwalu, shegai kakumā ka ama kari yi a umatsā. ⁴³ Aku uka roku, uza da u yain ayen kupa n a re n maḅalā ma ulalā u mpasa. [U wunai gbā i'ya wari n i'ya a asu u aguma.]* Shegai ko uza u fuda u tanasa yi wa. ⁴⁴ U rabai a kucina ku ne, u sawai kaletsu ka kunya ku ne. Kute-kute, mpasa mi n asakai ulalā.

⁴⁵ Aku Yesu danai, “Ya sawa mu?”

An ama yi gbā a nanai, Bituru danai, “Uzakuwa, kakumā ka ama ka ka yain ushani ka gebishe vu.”

⁴⁶ Shegai u danai, “A sawa mu tā. Kpaci n pana tā ucira u wutai a asuvu a va.”

⁴⁷ An uka vi u wenei wari n tyoku da wa kpawan wa, aku u rabai evu, n u jeki ikyamba. U kudangi a kapala ka ne, u danai a kapala ka ama gbā ili i'ya i zuwai u sawa yi, n tyoku da kpam u tanai kute-kute. ⁴⁸ Yesu tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u tanasa vu de, wala ili i vunu mai.”

⁴⁹ Eyi pini a kadyanshi, aku uza roku u wutai a kuwa ku uzapige u kagata ka Kashilā ki, u rawai u danai, “Makere mi ma kuwa de, kotsu vu dangbarasa kawenishiki ki kpam wa.”

⁵⁰ An Yesu panai nala, u wushunki Jayiru vi, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Avu gai pityanangu, wa tana tā.”

⁵¹ An u rawai a kuwa ki, u wushuku uza u uwa pini kabolo n eyi wa, she Bituru, n Yahaya, n Yakubu, n tata u maku mi na mma u ne. ⁵² Shegai gbā a'ari a kushen, hal n a lapi akamba adama a ukpa u makere mi. Yesu danai, “Asakai kushen, kuwa da u kuwai wa, alavu a da yi.”

⁵³ Aku a ka dosuso yi idyoshi i magori, an a revei u kuwa de. ⁵⁴ U kanai kukere ku makere ki, u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Makere, 'yanga.” ⁵⁵ Uma u ne u gonoi, kute-kute u 'yangai. Aku u danai a ne yi ilikulya. ⁵⁶ Tata u ne na mma u ne a yain majiyan. Shegai u barana le, kotsu a tonuko uza ili i'ya i gitai wa.

9

*Yesu suki Kupanamere vi
(Matiyu 10:5-15; Marku 6:7-13)*

¹ Kain ka te, Yesu isaī Kupanamere vi, aku u naka le gbā ucira u da a ka fuda a wutukpa ityoni i cingi, a tanasa kpam mḅalā icun kau-kau. ² Aku u suku le a ba a yain kuḅari ku tsugono tsu Kashilā, a tanasa kpam aza a mḅalā. ³ U tonuko le kpam, “I bidya ili adama a nwalu n de wa, ko kalangu, ko katsan, ko ilikulya wa. Kpam i bidya ikebe ko ntogo n re wa. ⁴ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she a'ayin a da ya asaka ilyuci yi. ⁵ Ama yi a wusha da baci wa, a'ayin a da baci ya wuta a ilyuci yi i kapatsa kabuta ka a'ene a de,* kotsu u woko iryoci i'ya i wutai uwule u le.” ⁶ A 'yangai a uwai a ilyuci i pige n une n a yanyi kuḅari n a tanasi ama ko nte wa.

*Ukpa u Yahaya Kalyubugi
(Matiyu 14:1-12; Marku 6:14-29)*

* **8:43** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta udani u “U wunai gbā i'ya wari n i'ya a asu u aguma.” * **9:5** Kapatsa da a kapatsai kabuta ka a'ene a le, kotsu a wenike an a 'yuwain gbā ili i asu yi, hal n kabuta ki dem.

⁷ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u panai ukuna u ili i'ya a ka yansa, u dambulai cika. Aza roku a danai Yahaya da 'yangai a ukpa. ⁸ Aza roku a danai Iliya da gonoi. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa. ⁹ Hiridu danai, "N kida ta kaci ka Yahaya. Ya kumbu mari a upana ukuna u ne vi?" U zama yi uwene.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Yahaya 6:1-14)

¹⁰ An asuki yi a gonoi, a tonukoi Yesu gba ili i'ya a yain. Aku u bidya le a lazai ubana a ilyuci i roku i'ya a ka isa Besaida. ¹¹ Shegai an kakuma ka ama ki ka revei a asu u da wa bana, a tono yi. U wusha le u yanka le kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, u tanasai aza a mballa.

¹² An kaara ka ciga urukpa, aku Kupanamere vi a tuwai ara ne a danai, "Tutsuku kakuma ka ama ki a une n ashina a na, a zamuka kaci ka le ilikulya n asu u nvain, kpaci a asu u da tsari vi uza wa pini wa."

¹³ U tonuko le, "Eda naka le ili i'ya a ka lya."

Aku a wushuki, "Ili i'ya tsari n i'ya i la iburodi i tawun n adan a re wa. Shegai tsa uwa baci a ilyuci tsu tsilaka le ilikulya." ¹⁴ (Kpaci ama evu n azu a tawun a da a'ari a asu vi a'ali.)

U tonukoi atoni a ne yi, "Tonuko le a dusukusu abolo abolo, kabolo dem evu n ama amangarenkupa." ¹⁵ A yain tani nala, a zuwai ama yi gba a dusukusi. ¹⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, aku u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibangbanasai i'ya u nakai atoni a ne a pecike kakuma ka ama ki. ¹⁷ Gba le a cuwusai, aku a cirangi abuwu a iburodi yi hal mbana kupa na n re.

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu

(Matiyu 16:13-19; Marku 8:27-29)

¹⁸ Kain ka te, an Yesu wa yan kavasutiyoku u ne, atoni a ne a'ari evu n eyi, aku u wece le, "Ya ama a ka dansa mari?"

¹⁹ A wushuki, "Aza roku a danai avu Yahaya Kalyubugi da, aza roku tani Iliya. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa."

²⁰ U wece le, "Eda tani ya ya dansa mari?"

Aku Bituru wushuki, "Avu Kawauwi ka, uza da Kashila ka suki." ²¹ U rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u na vi wa.

Yesu danai tyoku da wa kuwa

(Matiyu 16:21-28; Marku 8:31; 9:1)

²² Pini nala, Yesu lyai kapala n kadyanshi, "U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba. Nkoshi n pige, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele a 'yuwan yi hal a wuna yi. Kain ka tatsu kpam u 'yanga a ukpa."

²³ U tonuko le gba, "Uza da baci wa ciga u tono mu, u kana ta u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandambani ma ne kain dem u tono mu. ²⁴ Uza da baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Shegai uza da baci u nakai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u da. ²⁵ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne? ²⁶ Gba uza da baci u panai uwono u va n kadyanshi ka va, mpa Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne, n gono baci n tsupige tsu va n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri a zuba." ²⁷ Aku u tonuko le, "Mayun n tonuko da, aza roku a da pini na vi kushani aza da bawu a ka kuwa, she a wene tsugono tsu Kashila."

Uyansaka u Yesu

(Matiyu 17:1-8; Marku 9:2-8)

²⁸ Evu n a'ayin kulla a wurai, an Yesu yain kadyanshi ka nala ki, u banai a masasa kabolo n Bituru n Yahaya n Yakubu, kotsu u yain kavasutiyoku. ²⁹ Wari a uyan kavasutiyoku, aku upetiwa'eshi u ne u yansakai. Aminya a ne a waramai pun a ka lafa. ³⁰ Pini nala, ama a

re, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara ne a ka dansa n eyi. ³¹ Ama a re a na a wenikei kaci ka le n tsupige, aku a ka yan kadyanshi ka ukpa u ne a Urishelima. Kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suku yi i'ya la vi. ³² Bituru n aza da a'ari kaɓolo n eyi, alavu a pura le. An a rikpanakai a wenei tsupige tsu ne, n ama a re a da a'ari kaɓolo n eyi vi. ³³ An ama yi a ka laza a asaka yi, aku Bituru tonuko yi, "Uzakuwa, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a kvasu a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya." U reve tani ili i'ya wa tono wa.

³⁴ Tyoku da wari a kadyanshi, kalishi ka kimba le, aku uwonvo u kana le cika. ³⁵ Kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, "Maku ma va ma n dangasai ma na vi, panaka ni." ³⁶ An kalagatsu ki ka kotsoi kadyanshi, aku a wenei Yesu utyoku u ne. A'ayin a da a wenei ukuna u nala vi, a pada ta bini, a tonuko uza ili i'ya a wenei vi wa.

Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi
(Matiyu 17:14-18; Marku 9:14-27)

³⁷ An kain ka wansai, cina a cipa de a masasa mi, kakuma ka ama ka cina yi. ³⁸ Uza roku u isa yi pini a kakuma ki, u danai, "Kawenishiki, n folo vu, kondo maku ma va n a'eshi a iyali, kpaci aya mu koshi. ³⁹ Ityoni i cingi i tsu kumba yi ta, aku u sala bawu kagita. I tsu zuwa ta ikyamba i ne i rongo uje hal una u ne u rongo kapufu. I tsu asaka yi wa, she a'ayin a da i kparasa yi cika. ⁴⁰ N foloi atoni a vunu a wutukpa i'ya, shegai a kpaɗai."

⁴¹ Yesu wushuki, "Eda ama a a'ayin a na, aza a ukpada u upityanangu n aryagbaji; hal ubana nwere da ma rongo n ada na n kawunki n ada?" U tonukoi vuma vi, "Tuko maku mi na."

⁴² An a ka tuko maku mi, aku ityoni i cingi yi i gbashangu yi a iyamba cika, i zuwai ikyamba i ne ya je. Shegai Yesu baranai ityoni i cingi yi, aku u tanasai maku mi. U gonuko yi a asu u tata u ne. ⁴³ Gba le a yain majiyan, an a wenei ucira u pige u Kashila.

Yesu doku danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Marku 9:30-32)

An ama a'ari a uyan majiyan ma ili i'ya Yesu wa yansa, u tonukoi atoni a ne, ⁴⁴ "Panai mai ili i'ya ma ciga n tonuko da: a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a ama a cingi." ⁴⁵ Shegai a reve kaci ka ukuna ki wa. Kpam a sokonku le u da, tsara a reve wa. Ele tani a panai uwonvo u da a ka wece yi ukuna vi.

Ya wa woko uzapige?
(Matiyu 18:1-5; Marku 9:33-40)

⁴⁶ Kananambani ka uwai a mere ma le a kaci ka uza da wa woko uzapige a mere ma le. ⁴⁷ Shegai an Yesu revei ili i'ya a ka yawunsa, aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a kaɓon ka ne. ⁴⁸ U tonuko le, "Gba uza da baci u wushai maku ma kenu ma na adama a kala ka va, mpa u wushai. Kpam uza da baci dem u wusha mu, uza da u suku mu aya u wushai. Kpaci uza u kenukulu a asuvu a de gba, aya uzapige."

⁴⁹ Yahaya danai, "Uzapige, tsu wene ta uza roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunu, atsu tani tsu bishinka yi, kpaci wa a asuvu a tsunu wa."

⁵⁰ Shegai Yesu tonuko yi, "Bishinka ni wa. Gba uza da baci bawu wa yan tsilala n ada, uza u de u da."

Ama a Samariya a yuwain Yesu

⁵¹ An a'ayin a da a ka canga Yesu ubana a zuba a yain evu, u zuwai a katakasuvu ka ne u bana a Urishelima. ⁵² U suki atsumate a re a kapala ka ne, aza da a laza a ba a uwai a une u aza a Samariya, tsara a fobuso urawa u ne. ⁵³ Shegai aza a Samariya a wushuku n eyi wa, an u wokoi a danai a Urishelima da wa bana vi. ⁵⁴ An atoni a ne aza da a ka isa Yakubu n Yahaya a panai nala, aku a wece yi, "Asheku, va ciga tsu zuwa akina a zuba a

tuwa a lya le?” ⁵⁵ Shegai u yiralakpai u barana le. ⁵⁶ Aku a lyai kapala a banai a une u roku.

*Aza da a ka ciga a toni Yesu
(Matiyu 8:19-22)*

⁵⁷ Tyoku da a'ari a nwalu, aku vuma roku u tonukoi Yesu, “Ma tono vu ta a asu u da dem va bana.”

⁵⁸ U tonuko yi, “Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpam ma ta n ikinda i le. Shegai mpa Maku ma Vuma ma n asu u nvain wa.”

⁵⁹ U tonukoi vuma roku, “Tono mu.”

Vuma vi u tonuko yi, “Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va.”

⁶⁰ Yesu tonuko yi, “Asaka akushe a cidangu atoku a le akushe. Avu wala vu ba vu yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila.”

⁶¹ Uza roku kpam u tonuko yi, “Asheku, ma tono vu ta, shegai asaka ve n ba n tonuko aza a kuwa a va.”

⁶² Yesu tonuko yi, “Uza da baci dem u kana maberu ma anaka, aku u webelei kucina, u ratsa u yain manyan a tsugono tsu Kashila wa.”

10

Yesu suki ama amangatatsunkupa n ama a re

¹ An nala u wurai, Yesu dangasai ama a amangatatsunkupa n ama a re u suku le ama a re ama a re.* A lasa yi urawa a asu u da dem wa ciga u bana. ² U tonuko le, “Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. Adama a nala, foloi Magono ma Zuba ma ukapa u suku ayain a manyan a kapuka yi. ³ Walai, n suku da ta tyoku u mmuku ma ncon a mere ma nleweni. ⁴ Kotsu i bidya makpakata ma ikebe wa, ko katsan, ko akpata a roku wa. Kpam kotsu i shamgba idyani i bululu n uza a ure wa.

⁵ “Kuwa ka baci dem i uwai i gita i dana, ‘Ndishi n shinga n rongo a kuwa ku na ki.’

⁶ Uza u ndishi n shinga wa baci pini a kuwa ki, wa wusha ta n da. Wa tani baci pini wa, ma gono ta ara de. ⁷ I dusuku pini a kuwa ki, i lyai i soi icun i ilikulya i'ya baci dem a naka da, kpaci kayain ka manyan ka gan ta ka wushi katsupi ka ne. Kotsu i rongo a usavadasa a'uwa wa.

⁸ “Ilyuci i'ya baci dem i uwai a wusha da, i lyai i soi i'ya a naka da. ⁹ I tanasa aza a mballa a da a'ari pini. I tonuko le, ‘Tsugono tsu Kashila tsu ta evu n ada.’ ¹⁰ Shegai ilyuci i'ya baci dem i uwai i'ya bawu a wusha da, i kyawan a ure dem n i dansi, ¹¹ ‘Ko kabuta ka ilyuci i de ka ka padarai a a'ene a tsunu, tsu kapatsaka da ka de. Shegai gba n nala, i reve tsugono tsu Kashila tsu yan de evu.’ ¹² N tonuko da, kain ka nala ki, ilyuci i cingi i Sodom gbam ya yan ta shana n ilyuci i nala yi.”

*Ilyuci i'ya i yuwain uwusha kadyanshi ki
(Matiyu 11:20-24)*

¹³ Yesu doki u danai, “Ter de aza a Korasinu, ter de aza a Besaida. A'ari a da baci ukunosavu u da a yain a asuvu a de u da a yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A rongo ta n akashi u'uki n a polusi kakomo, adama a katsuma ka lima. ¹⁴ Shegai kain ka afada, Taya n Sida a ka laka ta utsara ajebigi kapala n ada. ¹⁵ Ada kpam aza a Kafarnahum 'yangasa da a ka 'yangasa da hal ubana a zuba? Nala wa, shegai a gonuko da hal ubana a asu u ukpa u ama a cingi.

¹⁶ “Uza da panaka da, mpa u panakai. Uza da kpam u yuwan da, mpa u yuwain. Uza da u yuwan mu, mpa u yuwain wa. Uza da u suku mu, aya u yuwain.”

Pini nala, aku a laizai.

* **10:1** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta “70.”

*Ugono u ama amangatatsunkupa n ama a re
(Matiyu 11:25-27; Matiyo 13:16-17)*

¹⁷ Aku ama amangatatsunkupa n ama a re vi a gonoi n ipeli, a danai, “Asheku, hal ityoni i cingi dem i panaka tsu, adama a kala ka vunu.”

¹⁸ U tonuko le, “N wene ta Kanangasi† ka wutai a zuba ka rukpai tyoku u ulada. ¹⁹ U da na n naka da ucira u udeshe a'ali n adabu, kpm i lyai ucira u utokulalu vi. Ili i'a la i'ya ya ne da usan wa. ²⁰ Gba n nala, kotsu i yain ipeli an ityoni i cingi i panaka da wa, shegai i yain ipeli an a korongi a'ala a de a zuba.”

²¹ A'ayin a nala yi, Yesu yan ta ipeli cika n Kulu Keri, u danai, “N cikpa vu ta, Tata Magono ma Zuba n likimba, kpaci vu sokongu ta ukuna u na vi a asu u arevi n aza da a rotsongusi. Vu todugboi u da a asu u aza da bawu a revei ili. Kpaci nala u yan vu, vu yain ili i shinga.

²² “Gba ili, Tata u va naka mu i'ya de. Uza wa tani la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Uza wa kpm la u revei Tata vi wa, she Maku mi, she kpm aza da Maku mi ma cigai u wenike.”

²³ Aku u kpatalai u webelei atoni a ne u tonuko le usokongi, “Aza a una u shinga a da a'eshi a da a wenei ili i shinga i'ya i wenei. ²⁴ N tonuko da, nsumate na ngono ushani aza da a cigai a wene ili i'ya i wenei, shegai a wene wa. A pana kpm ili i'ya i panai, shegai a pana wa.”

Uza u Samariya u yain ili i shinga

²⁵ Aku uza u te a asuvu a arevi a Mele u 'yangai kushani wa ciga u kondo Yesu, u danai, “Kawenishiki, ndya ma yan kotsu n tsara uma u da bawu wari n utyoku?”

²⁶ Yesu tonuko yi, “Ndya i'ari a asuvu a Mele? Nida vu tsu yan i'ya Kaneshi?”

²⁷ Aku u danai, “Vu cigi Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu, n uma u vunu gba. Vu cigi yi n ucira u vunu n kakiri ka vunu gba. Vu cigi kpm uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.” ♦

²⁸ Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta mai. Yansa nala, va tsara ta uma.” ♦

²⁹ Shegai vuma vi an wa ciga u gonuko kaci ka ne dere, u wecei Yesu, “Ya uza u karen u va?”

³⁰ Yesu wushunku yi n agisani, “Vuma roku u da u 'yangai a Urishelima wa bana a Jeriko. Aku aza a magalaka a kangu yi, a monduso yi aminya, a lapa yi cika. Aku a lazai a asaka yi a una u ukpa. ³¹ Pini nala, kadarakpi ka roku ka tono pini a ure u nala vi. An u wene yi, aku u katsai a ikengi u lazai ili i ne. ³² Nala kpm uza u Levi u roku, an u rawai pini a asu vi u wene yi, eyi dem u katsai ikengi u lazai u asaka yi. ³³ A'ari pini uza u Samariya u roku u wutai nwalu u rawai pini a asu u da wari vi, an u wene yi, aku asuvayali a kana yi. ³⁴ U banai pini a asu u vuma vi, u sirasa yi a asu u da u tsarasai usan vi, u tsungusu yi manivi n mini ma aguma. Aku u tadangu yi a zuba u makparyagi ma ne, u banka yi a kuwa ku amoci, u kiranai n eyi. ³⁵ An kain ka wansai, u bidyai ikebe i azurufa i re,‡ u nakai uza u kuwa vi. U danai, ‘Vu kirana n eyi, gba i'ya baci vu wunai bamu n i na yi, n gono baci ma tsupa vu ta.’

³⁶ “A asuvu a ama a tatsu a na yi, ya vu wenei wari uza u karen u vuma da aza a magalaka a lapai vi?”

³⁷ Aku u danai, “Uza da u yanka yi ili i shinga.”

Yesu tonuko yi, “Bana dem vu yansa nala.”

Yesu a kuwa ku Meri n Marta

³⁸ An Yesu n atoni a ne a'ari a nwalu, aku a uwai a une u roku. Uka roku uza u kala Marta u cipuka yi a kuwa ku ne. ³⁹ Wa ta n utaku, uza u kala Meri uza da u dusuki a

† **10:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ♦ **10:27** U.Ml. 6:5; Adkp. 19:18. ♦ **10:28** Adkp. 18:5. ‡ **10:35** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

kapala ka Asheku wa pana kadyanshi ka ne. ⁴⁰ Shegai Marta afofi a pura yi ugboji, aku u banai ara ne u danai, “Asheku, avu wene utaku u va u asaka mu ma yan manyan utyoku u va wa? Tonuko yi u tuwa u banga mu wawa.”

⁴¹ Shegai Asheku a wushunku yi, “Marta, Marta, vu dambula ta, kpm va dambula a kaci ka ili ushani. ⁴² Shegai ili i te i'ya a ka ciga, Meri dangasa ta ili i shinga. A ka wusa yi tani i'ya wa.”

11

Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu (Matiyu 6:9-13; Matiya 7:7-11)

¹ Kain ka te, Yesu wa yan kvasu a asu u roku. An u kotsoi, katoni ka ne ka te ka tonuko yi, “Asheku, wenishike tsu kvasu tyoku da Yahaya wenishikei atoni a ne.”

² U tonuko le, “Ya yan baci kvasu, i dana, ‘Tata, a naka kala ka vunu tsupige, tsugono tsu vunu tsu tuwa. ³ Ne tsu kain dem ilikulya. ⁴ Cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu, kpaci atsu n kaci ka tsunu tsu tsu cimbusuka ta aza da a nusuka tsu. Kpm kotsu vu banka tsu a asu u ukondo wa.’ ”*

⁵ U doki u tonuko le, “A dana uza u te de wa n kaje, aku u banai ara ne n kayin ka pige, u tonuko yi, ‘Kaje ka va, kopuku mu iburodi i tatsu. ⁶ Kaje ka va ka ka cipai nwalu gogo-na, kpm ma n ili i'ya ma naka yi u lyai wa.’

⁷ “Aku u wushuku eyi pini de a asuvu, u dana, ‘Kotsu vu damgbarasa mu wa, n gbagirya de utsutsu u kuwa vi. Mpa na mmuku n va tsu vaku de, ma fuda ma yanga ma naka vu ili wa.’ ⁸ Asaka n tonuko da, ko wa yanga baci wa naka yi ili an wari kaje ka ne wa, wa yanga ta wa naka yi gba ili i'ya wa ciga, adama a umatsa u da u matsai.

⁹ “Kpm n tonuko da, rongoi ufolo, a ka ne da ta. Rongoi ubolo, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, a ka giduwunka da ta. ¹⁰ Uza da baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Kpm uza da baci dem u boloi, u tsu tsara ta. A tsu giduwunka ta uza da baci dem u kudai utsutsu.

¹¹ “Tata u eni u da a asuvu a de maku ma ne ma [folo yi burodi aku u naka yi katali?][†] Ko kpm u foli yi kadan, aku u bidya kali u naka yi? ¹² Ko kpm u foli yi kako, aku u bidya kuda u naka yi? ¹³ Eda ama a cingi i reve baci unaka mmuku n de ili i shinga, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa naka aza da a folo yi Kulu Keri.”

Yesu n Ba'alzabu (Matiyu 12:22-30; Marku 3:20-27)

¹⁴ Kain ka te, Yesu wa wutukpa ityoni i cingi i tsubebe. An ityoni i cingi yi i wutai, aku kabebe ki ka danai ukuna, ama kpm a yain majiyan. ¹⁵ Shegai ama roku a danai, “N ucira u Ba'alzabu magono ma ityoni i cingi u da wa wutukpusa ityoni i cingi.” ¹⁶ Kpm aza roku a ka konduso yi, aku a boloi u wenike le iryoci i roku i zuba.

¹⁷ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Tsugono tsa baci dem tsu pecei kaci ka ne kure n tsu shilakani, tsugono tsu nala tsa wacuwa ta. Nala dem kuwa ka baci ku pecei kaci ka ne kure n ku shilakani, ka wacuwa ta. ¹⁸ Kanangasi[‡] ka pece baci kaci ka ne kure n u shilakani, nida tsugono tsu ne tsa yan tsu shamgba? N dana ta nala an i danai n ucira u Ba'alzabu u da ma wutukpusa ityoni i cingi. ¹⁹ N ucira u Ba'alzabu u da baci ma wutukpusa ityoni i cingi, n ucira u eni u da wa kpm atoni a de a ka wutukpusa le? Adama a nala a ka woko ta aza a afada a de. ²⁰ N ucira u Kashila u da baci ma wutukpusa ityoni i cingi, tsugono tsu Kashila tsu tuwa ta la vi ara de.

²¹ “Uza u ucira u bidya baci iwunukatsu wa wundya kuwa ku ne, ko i te ya tsara udukuyan u ne wa. ²² Shegai uza roku uza da u la yi ucira u yangasaka yi baci, hal u fudai u wusha yi iwunukatsu i'ya u pityanangi n i'ya vi, aku u pecike udukuyan u ne.

* **11:4** Kvasu ka tagarada u Matiya ka la ta ugadi. † **11:11** Akorongi a cau a ushani aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta, “U folo yi burodi, aku u naka yi katali?” ‡ **11:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²³ “Uza ɗa baci dem bawu wari kaɓolo na mpa, tsilala tsa wa yan na mpa. Uza ɗa baci bawu u ɓanga mu ucirangusu, uwacinsa u ɗa yi.

Ugono u ityoni i cingi
(*Matiyu 12:43-45*)

²⁴ “Ityoni i cingi i wuta baci a asu u uza, i tsu tono ta a asu u ɗa bawu mini mari ubolo u asu uwunvuga. I tsara baci wa, aku i dana, ‘Ma gono ta a asu u ɗa n wuta.’ ²⁵ I gono baci i cinai kuwa ki uwujumi sarara kpam a kalai ka, ²⁶ aku i ba i bidya ityoni i cingi i shindere i roku i'ya i la yi tsicingi, a uwa a dusuku pini. Vuma u nala makorishi ma ndishi n ne ma la ta n kagita unamgba.”

²⁷ Tyoku ɗa wari a kadyanshi, aku uka roku a asuvu a kaɓolo ki u 'yangasai kalagatsu u danai, “Uza ɗa u matsa vu kpam u comuko vu uza u unā u shinga ɗa.”

²⁸ U danai, “Unā u shinga u la ta uwoko a asu u aza ɗa a panai kadyanshi ka Kashila a yankai ka manyan.”

Iryoci i Inusa
(*Matiyu 12:38-42; Marku 8:11-12*)

²⁹ An kakuma kari a udoku n ka doki, aku Yesu danai, “Ama a a'ayin a na ama a cingi a ɗa. A ka bolo ta iryoci, shegai iryoci i'a la a ka wenike wa, she iryoci i Inusa. ³⁰ Wata, tyoku ɗa Inusa woko iryoci i aza a Niniba, nala dem Maku ma Vuma ma woko a a'ayin a na yi. ³¹ Magono ma Sheba ma mari uka ma 'yanga ta kain ka afada ma sapunku unyushi u ama a a'ayin a na yi. Kpaci a mbari n likimba n ɗa u wuta u panakai ugboji u Solomo. Shegai uza ɗa u lai Solomo aya naha. ³² Ama a Niniba a ka 'yanga ta kain ka afada n a sapunki unyushi u ama a a'ayin a na yi, kpaci a kpatalai adama a kuɓari ku Inusa. Gogo-na uza ɗa u lai Inusa aya naha.

Macikalu ma ikyamba
(*Matiyu 5:15; Matiyu 6:22-23*)

³³ “Uza wa sapa macikalu u sokongu ma a asu u ɗa a tsu sokongu ili wa, ko u kimba ma n kabelu wa, shegai u zuwa ma a zuba u kashamkpatsu ka ne, tsara ama ɗa a ka uwa a wene katyashi. ³⁴ A'eshi a ɗa macikalu ma ikyamba i vunu. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu ya shadangu ta n katyashi. Shegai a namgba baci, ikyamba i vunu ya shadangu ta n karimbi. ³⁵ Webele ko katyashi ka vari n ka vi karimbi ka. ³⁶ Adama a nala, ikyamba i vunu i shadangu baci n katyashi gba, bawu kaɓon ka ka kari n karimbi. Gba ya woko ta katyashi, tyoku ɗa macikalu ma tsu naka vu katyashi.”

Unā u cingi u teli
(*Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40*)

³⁷ An Yesu kotsoi kadyanshi, aku Kafarishi ka roku ka libana yi ulya ilikulya. An u uwai, aku u dusuki a asu u ulya ilikulya. ³⁸ An Kafarishi ka wenei Yesu dusuki ulya ilikulya bawu u sawai akere, u yain majiyan.

³⁹ Asheku kpam a tonuko yi, “Eɗa Afarishi i tsu za ta kucina ku mako n ku kapara, shegai a asuvu a de i shadangu ta n kurura n tsicingi. ⁴⁰ Eɗa atengeshi! Uza ɗa u yain kucina ki, aya dem u yain asuvu yi wa? ⁴¹ Adama a nala, zayi asuvu yi a asu u uneshe aza a unambi ili i'ya i'ari n i'ya, kotsu a wulukpe ɗa gba.

⁴² “Ter de Afarishi, kpaci i tsu naka ta Kashila u te a asuvu a kupa u icun i kashaun, n tsulu, n icun i ishuwan kau-kau, shegai i kpaɗai uyanka ama ili i'ya i'ari dere, kpam i ciga Kashila wa. U laka ta i'ari i yain u makorishi vi n u kagita vi dem.

⁴³ “Ter de Afarishi, kpaci i la ta uciga u asu u ndishi u shinga a agata a Kashila. Kpam ya ciga ama a rongo da udanasa a asuvu a kuden.

⁴⁴ “Ter de Afarishi, kpaci tyoku u asaun a ɗa a yain bawu uza wa wene a ɗa i'ari, a ɗa ama a ka kpatsa bawu a revei.”

⁴⁵ Karevi ka Mele ka roku ka wushunku yi, “Kawenishiki, ili i'ya vu danai nala vi, inyashi i'ya vu taka tsu i'ya.”

⁴⁶ Yesu wushuki, “Ter de arevi a Mele, kpaci i tsu tadangusuku ta ama ucanga u araji, kpam i tsu zuwa ko majubu i dana ya ɓaŋga le wa.

⁴⁷ “Ter de, kpaci asaun a nsumate n da isheku i de i wunusai a da ya masaka ikali. ⁴⁸ U woko la vi de an i wushuki n manyan ma isheku i de. Kpaci alya a wunusa le, eda kpam ya masa ikali a asaun a le. ⁴⁹ Ili i'ya i zuwai Kashila a asuvu a ugboji u ne, u danai, ‘Ma sukunku le ta nsumate n asuki. A ka wuna ta aza roku, aza roku tani a yan le mavura.’

⁵⁰ Adama a nala a ka wecike ta mpasa ma nsumate n da a wotsongi a likimba. Ili i'ya i bidyai a kagita ka uyan likimba a kaci ka ama a a'ayin a na. ⁵¹ Ili i'ya i kana i mpasa n Habila hal ubana a mpasa n Zakariya uza da a wunai a mere ma asudarakpa n Asu u Uwulukpi. § Mayun n tonuko da, a ka kece ta n da a kaci ka ama a a'ayin a na.

⁵² “Ter de arevi a Mele, kpaci i bidyai makukpunku ma ureve. Eda i uwa wa, kpam i bishinkai aza da a ka ciga u'uwa a uwa.”

⁵³ An u wuta pini a asu vi, awenishiki a Mele n Afarishi a gita yi uraga, tsara u dansa ili ushani. ⁵⁴ Kpam a ka ciga a kana yi n unyushi a asuvu a kadyanshi ka ne.

12

Kuɓari a kaci ka aza a maci a kaɓan (Matiyu 10:26-27)

¹ Pini nala, an kakuma ka ama ka ɓolomɓonoi ushani* hal ka deshene. Yesu gitai u kpatalai a asu u atoni a ne, u barana le u danai, “Kiranai n yisti u Afarishi, wa ta n kusokongi ku gbani. ² Ili i'a la a kimbai i'ya a ka kpaɗa ukupɗa wa, ili i'a la i'ya a sokonki i'ya a ka kpaɗa utodugbo wa. ³ Adama a nala i'ya baci i danai a karimbi a ka pana ta i'ya a katyashi. Kpam ili i'ya baci i danai n kabini a kunu ku asuvu, a ka dansa ta dem i'ya a kateshe.

Uza da u gain a pana uwonvo (Matiyu 10:28-31)

⁴ “Eda aje a va, n tonuko da ta, kotsu i pana uwonvo u ama da a ka wuna ikyamba wa. A wuna baci a'a n ili i'ya a ka yan kpam wa. ⁵ Shegai ma wenike da ta uza da u gain i pana uwonvo. I pana uwonvo u uza da u wuna baci, wa fuda wa vutala a asuvu a kada ka akina. Mayun n tonuko da, i pana yi uwonvo. ⁶ Ma wundya mberikele n tawun n da a tsu denge anini a re† vi? Ko n nala, Kashila ka asansa ko n ma te wa. ⁷ Gba kenji ka kaci ka de, ka ta a ukece, adama a nala, panai uwonvo wa. Tsupige tsu de ubana a asu u Kashila tsu la ta tsu mberikele ushani.

Udana u ukuna u maci a kaci ka Yesu (Matiyu 10:32-33; Matiye 12:32; Matiye 10:19-20)

⁸ “N tonuko da, gba uza da baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u da a kapala ka ama, mpa Maku ma Vuma ma dana ta dem a kapala ka atsumate a zuba a Kashila eyi na katonni ka va ka. ⁹ Shegai uza da baci u 'yuwan mu a kapala ka ama, a ka 'yuwan yi ta a kapala ka atsumate a zuba a Kashila. ¹⁰ Ko n nala, uza u nusuka baci Maku ma Vuma, a ka cimbusuka yi ta. Shegai uza da baci dem u wishai Kulu Keri a ka cimbusuka yi unyushi u ne wa.

¹¹ “Kpam a banka da baci a agata a Kashila, ko a asu u ngono, ko asu u ukida u ugana, she i dambula a ili i'ya ya dana kotsu i ɓaŋga kaci ka de wa. ¹² Kpaci Kulu Keri ka wenishike da ta ili i'ya ya dana pini a asu vi.”

§ 11:51 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makukpi ma XX. * 12:1 Udani “kakuma ka ama ka wura ta azu a re (2,000)” u da Luka yankai manyan. † 12:6 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓaŋga.

Uza u utsari u da bawu wari n ugboji

¹³ Vuma roku a asuvu a kakuma ka ama ki u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, zuwa utoku u va u peci ucanga u da tata u tsunu u kuwai u asakai vi na mpa.”

¹⁴ Yesu wushunku yi, “Uza va, ya naka mu ucira u da ma woko da uza u afada?” ¹⁵ Aku u tonuko le, “Kiranai, i pecemgbene n kurura ku gbani, kpaci kakuma ka ucanga ka uma wa.”

¹⁶ U yanka le agisani a na yi, u danai, “Kashina ka uza u utsari u roku ka matsai cika. ¹⁷ U danai a katakasuvu ka ne, ‘Ndyama yan? Mpa na ma n asu u da ma zuwa ucanga u kashina u va wa. ¹⁸ Ili i'ya ma yan i'ya, she n tasha mpon n va n mai n pige n pige, aku n tsungu pini ucanga u kashina u va n utsari u va pini gba. ¹⁹ Pini nala, n tonuko kaci ka va, “Uma u va, va ta n utsari ushani uzuwi u da wa rawa vu ayen ushani. Wunvuga ili i vunu, vu lyai, vu soi, vu pana kayanyan.” ’

²⁰ “Shegai Kashila ka tonuko yi, ‘Katengeshi, n kayin ka na a ka ciga ta uma u vunu. Ucanga u da vu tsarai vi, u yai u da wa woko?’

²¹ “Nala wa woko n uza da u ciranki kaci ka ne udukuyan, shegai wa n udukuyan a asu u Kashila wa.”

Dambulai wa (Matiyu 6:25-34)

²² Yesu tonukoi atoni a ne, “N tonuko da, yanyi kadambula ka uma u de a ili i'ya ya lya ko kpm ya uka a ikyamba wa. ²³ Kpaci uma u la ta ilikulya, ikyamba kpm i la ta aminya. ²⁴ Webelei agawun: a tsu ce wa, a tsu kapa tani wa, a'la kpm na mpon n kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala Kashila ka tsu lyatangu le ta. Eda i la ta nnu cika tani. ²⁵ A asuvu a de, ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma ulapa u uwule u te adama a kadambula? ²⁶ Cinda bawu ya fuda ya yan ili i kenu i na, ndya i banka da kadambula ka ili i'ya i buwai?

²⁷ “Webelei tyoku da apalu a tsu gbonguro, a tsu yan manyan ko a jilaka kaci ka le aminya wa. Ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a da a lobonoi tyoku u a le wa. ²⁸ Kashila ka guba baci apalu a mete a da a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Aminya a da Kashila ka naka da a ka la a naha wa? Eda aza da upityanangu u de u gusai. ²⁹ Dambulai a ili i'ya ya lya ko ya so wa, kpm kotsu i asaka atakasuvu a de a 'yanga wa. ³⁰ Uyawunsa u ama a likimba nte wari pini a icun i nala yi, shegai eda Tata u reve ta ya ciga i'ya. ³¹ I gita i zami ve tsugono tsu Kashila, a ka doku da ta ili i nala yi.

Kuzuwate ku ucanga a zuba (Matiyu 6:19-21)

³² “Eda ushiga u kenu, panai uwonvo wa, kpaci Tata u de wa pana ta kayanyan ka wa naka da tsugono tsu ne. ³³ Dengei utsari u de, aku i banga aza a unambi. I zamuka kaci ka de atsan a ikebe a da bawu a ka kutsa; wata, utsari u da bawu wa kotso a zuba, a asu u da bawu aboki a ka raba evu. Ko karan ka la ka ka nangasa u da wa. ³⁴ Kpaci a asu u da utsari u vunu wari, nte dem katakasuvu ka vunu ka yan pini de.”

Fobusoi adama a utuwa u Asheku

³⁵ Yesu doki u danai, “Wampuki aminya a de adama a manyan, kpm i asaka ncikalu n de usapi. ³⁶ I rongo tyoku u ama da a ka vana uzakuwa u le u gono a asu u abiki, kotsu a giduwunka yi utsutsu n ukuda u utsutsu u ne. ³⁷ Agbashi a da baci uzakuwa u le u cinai n a vani yi a ka pana ta kayanyan. Mayun n tonuko da, wa sira ta kunya a cuku u zuwa le a dusuku a asu u ulya u ilikulya, aku u pecike le ilikulya yi. ³⁸ Agbashi a da baci uzakuwa u le wa gono n kayin ka pige ko kpm ubana kpasani u cina le ufofusi, a ka pana ta kayanyan. ³⁹ Ma ciga ta i reve, a da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwa, wari wa asaka kaboki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁰ Eda dem i gan ta i rongo n afofi a da ya wusha Maku ma Vuma, kpaci wa tuwa ta a'ayin a da bawu i zuwai uma wa tuwa.”

Kagbashi ka shinga
(*Matiyu 24:45-51*)

⁴¹ Aku Bituru wece yi, “Asheku, ątsa va yanka agisani a na yi, ko gai ya dem ąą?”

⁴² Asheku a wushunku yi, “Ya kagbashi ka maci kpam uza u ugboji? Uza ąą uzakuwa u ne u naąa yi u kirana n kuwa ku ne u naąasa le ilikulya. ⁴³ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi n u yanyi nala, wa pana ta kayanyan. ⁴⁴ Mayun n tonuko ąą, uzakuwa vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne gba. ⁴⁵ Shegai kagbashi ki ka yawunsa baci a katakasuvu ka ne u danai, ‘Uzakuwa u va ąą na u gono gogo wa,’ aku u gitai ulapusa agbashi yi aka n a’ali, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa. ⁴⁶ Uzakuwa u kagbashi u nala wa gono ta a kain n ulapa u uwule u ąą bawu a zuwai uma wa tuwa. Kpam wa yanyi ta mavura cika, aku u varangu yi a asu u ama ąą a ‘yuwain uwushuku.

⁴⁷ “Kagbashi ka baci dem ka revei ili i’ya uzakuwa u ne wa ciga, aku u ‘yuwain i’ya uyan, wa so ta malapa cika. ⁴⁸ Shegai uza ąą baci bawu u revei, aku u yain ili i malapa, a ka lapa yi ta kenu. Uza ąą baci a naąai ili ushani, ili ushani i’ya a ka ciga ara ne. Uza ąą kpam a naąai ugana u ili ushani, ili ushani i’ya a ka ciga ara ne.”

Yesu tukoi upecene
(*Matiyu 10:34-36*)

⁴⁹ Yesu doki u danai, “Tuwa ąą n tuwai n tsungu akina a likimba, uciga u va u ąą, a dana naha dem a ka tasa ąą. ⁵⁰ Shegai ma ta n ulyuąugu u ąą a ka lyuąugu mu, katakasuvu ka va ka dusuku wa, she a’ayin a ąą a kotsoi. ⁵¹ Ya wundya tuwa ąą n tuwai n tuko ndishi n shinga a likimba? Nala wa, upecene u ąą n tuko ąą. ⁵² Ubana a kapala, kuwa ku ama a tawun ka pece ta kure: ama a tatsu a yain tsilala n ama a re, ama a re kpam a yain tsilala n ama a tatsu. ⁵³ Nala a ka pecene. Tata u yain tsilala n maku ma ne, maku kpam ma yain tsilala n tata u ne. Mma u yain tsilala n makere ma ne, makere kpam ma yain tsilala na mma u ne. Kajene ka yain tsilala n anuku a ne, anuku kpam a yain tsilala n kajene ka ne.”

Ureve u iryoci i a’ayin
(*Matiyu 16:2-3; Marku 8:11-13*)

⁵⁴ Aku Yesu tonukoi kakuma ka ama ki, “I wene baci alishi a ‘yangai a kalivi,† kute-kute she i dana, ‘A ka ro ta,’ nala tani u tsu woko. ⁵⁵ I wene baci uwule u ‘yangai a ąąka, she i dana, ‘Wa sudugba ta,’ kpam nala. ⁵⁶ Aza a maci a kaąan, ya fuda ta ya reve iryoci i’ya iyamba n kubain ku zuba a ka wenike, shegai ndya i bishinka ąą i reve iryoci i a’ayin a naha?

Sheshei kananamgbani ka ąą
(*Matiyu 5:25-26*)

⁵⁷ “Ndy a i bishinka ąą ya bidiga kaci ka ąą ili i shinga? ⁵⁸ Ya bana baci a asu u afada n uza ąą u banka vu, daraka vu sheshi n eyi a ure, kawa u banka vu baci a asu u uza u ukida u ugana. Uza u ukida u ugana vi wa naąangu vu ta a kukere ku katigi, katigi ki tani ka zuwa vu ta a kuwa ku a’ali. ⁵⁹ N tonuko vu va wuta wa, she vu tsupa gba ili i’ya a ka tono vu.”

13

Asakai tsicingi tsu ąą ko a wuna ąą

¹ Pini nala, aza ąą a a’ari pini a asu vi a yankai Yesu alabari a aza a Galili aza ąą Bilatu wunai a Kuwa ku Kashila, hal mpasa n le n ąolomgbonoi na n ąą ma udarakpa u ąą a yain. ² Yesu wushunku le, “Ya wundya aza a Galili a nala yi a la aza a Galili a ąą a buwai vi unyushi u cingi ąą, an a panai ikyamba i nala yi? ³ N tonuko ąą, nala wa. I asaka baci

† 12:54 A uyamba u ąą Yesu rongoi, a kalivi ka alishi n uwule u ucira kaąolo na mkpankashila n mini a tsu ‘yanga.

tsicingi tsu de wa, gba de dem nala ya kuwa. ⁴ Ko kpam ya wundya ama kupa n kulla aza da a kuwai an kasaga ka ugadi ka Silawamu ka rukpai ka vara le vi, a la aza a Urishelima unyushi u cingi da? ⁵ N tonuko da, nala wa. I asaka baci tsicingi tsu de wa, ya kuwa ta gba de tyoku u le.”

⁶ U tonuko le agisani a na yi, “Vuma roku u da u wari n madanga ma kapopi a kashina ka ne, aku u tuwai n u boli ilimaci i ne, shegai u tsara wa. ⁷ Aku u tonukoi uza da wa gufa kashina ki, ‘Ayen a tatsu a da pa vi ma tuwa na n boli ilimaci i kapopi i na yi, n tsara tani wa. Kapa ma, nida ma kangu asu gbani?’

⁸ “U wushunku yi, ‘Uzakuwa, asaka ve ma ma kyawan kayen ka lala, n zadagba kami ki, n tsunku ma kayala ka tsishinda. ⁹ Ma matsa baci ilimaci kayen ka ugono, aku a asaka ma. Ma matsa tani baci wa, aku a kapa ma.’ ”

A tanasai uka u ukeliki kain ka Ashibi

¹⁰ Kain ka te kain ka Ashibi, Yesu wa wenishike a kagata ka Kashila ka roku. ¹¹ Aku uka roku u da wari n ityoni i cingi i mabala ma ukeliki hal ayen kupa n kulla, uza da u kelikei gba wa fuda wa gadigba kpam wa. ¹² An Yesu wene yi, u isa yi u tonuko yi, “Uka, a pecembene vu de n mabala ma vunu.” ¹³ U tafanku yi kukere, kute-kute u gadigbai u cikpai Kashila.

¹⁴ Shegai uzapige u kagata ka Kashila vi u panai upan, an Yesu tanasa yi n kain ka Ashibi. U tonukoi ama yi, “A'ayin a da pini ushani hal a teli a da a gain a yain manyan, tuwai a tanasa da, shegai bamu n kain ka Ashibi.”

¹⁵ Asheku a wushunku yi, “Eda aza a maci a kaban, uza u kanaka ko makparyagi u tsu tatsukpa ma n kain ka Ashibi u ba u ne yi mini wa? ¹⁶ U gan uka u naha, kumaci ku Ibrahi, uza da Kanangasi* ka sirai ara ayen kupa n kulla a tatsukpa yi n kain ka Ashibi wa?”

¹⁷ An u danai nala, atokulalu a ne a panai uwono, gba kakuma ka ama ka rongoi ipeli adama a ili i shinga i'ya Yesu wa yansa.

Agisani a ucun u musta n yisti

(Matiyu 13:31-33; Marku 4:30-32)

¹⁸ Yesu danai, “Nida tsugono tsu Kashila tsari? Nda ma ratsanaka tsa n i'ya? ¹⁹ Tyoku u ucun u musta da tsari, u da vuma roku u ba u cei a kashina ka ne. U gbonguroi u wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsabu n ne.”

²⁰ U doki u danai, “N iyen i'ya ma ratsanaka tsugono tsu Kashila? ²¹ Tyoku u yisti u da tsari, u da uka u roku u bidyai u vurai u da a akundatsu a pige a tatsu a kira hal ku vurai n yisti vi gba.”

Utsutsu u kenu

(Matiyu 7:13-23)

²² Yesu kana nwalu n u wenishike a ilyuci n une i'ya u wurusai, hal wa rawa a Urishelima. ²³ Uza roku u wece yi, “Asheku, ama a da a ka tsara iwauwi a'a gban ushani?”

U tonuko le, ²⁴ “Modonoi i uwa a utsutsu u kenu. Kpaci n tonuko da, ama ushani a ka zama ta a uwa, shegai a ka fuda wa. ²⁵ Uza u kuwa u 'yanga baci u gidaki utsutsu vi, i gita de la vi kushani a uwotsu n i kudusi utsutsu, n i dansi, ‘Uza u kuwa, giduwuka tsu.’

“Eyi kpam u wushuku, ‘N reve a asu u da i wutai wa.’

²⁶ “Aku i dana, ‘Tsu lya ta tsu soi kpam n avu, hal vu wenishikei a ire i tsunu.’

²⁷ “Eyi kpam u dana, ‘N tonuko da n reve a asu u da i wutai wa. Banka numu dan aza a unyushi u cingi.’

²⁸ “A'ayin a nala yi ya wene ta Ibrahi n Ishaku n Yakubu na ntsumate a tsugono tsu Kashila, eda kpam she a loko da, nte ya sa pini hal n i lumusi a'anga. ²⁹ Ama a ka tuwa

* **13:16** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

tā a kasana n kalivi n gadi n daka, a dusuku a asu u le a tsugono tsu Kashila. ³⁰ Gogo-na aza a kucina a ka woko tā aza a kapala, aza a kapala kpam a woko aza a kucina.”

*Yesu panai iyali i Urishelima
(Matiyu 23:37-39)*

³¹ Pini nala, Afarishi a roku a tuwai a tonuko yi, “Yanga vu wuta pini na vi, kpaci Hiridu Antiba magono wa ciga tā u wuna vu.”

³² U tonuko le, “Walai i ba i tonuko mashe ma mete ma nala mi, ‘Ara ma wutukpa tā ityoni i cingi, n tanasa kpam ama. Nakpan kpam nala. Kain ka tatsu, aku n kotso manyan ma va.’ ³³ Gba n nala ma lya tā kapala na nwalu n va, ara n nakpan n nakpan kuten. Kpaci u gan a wuna matsumate a asu u roku wa, she a Urishelima.

³⁴ “Eda aza a Urishelima, aza a Urishelima, awuni a nsumate, aza a uvarasa aza da a suki ara de. N tsu ciga tā n bolongu da tyoku da matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. ³⁵ Wundyai, kuwa ku de ka la a asanka da uvarangi. N tonuko da ya doku ya wene mu wa, she kain ka ya tuwa ya dana, ‘Kashila ka zuwuka uza da wa tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unā u shinga.’ ”

14

Yesu a kuwa ku Kafarishi

¹ Kain ka te n Ashibi, Yesu uwai a kuwa ku uzapige u Afarishi u roku ulya ilikulya, ama kpam a zuwuka yi a'eshi. ² A kapala ka ne tani vuma roku u da pini uza da akere a ne n a'ene a ne a shitasai. ³ Yesu wecei Afarishi n arevi a Mele, “U gan a tanasa mabala n kain ka Ashibi, ko u gan wa?” ⁴ Shegai a padai bini bini. Aku u kana vuma vi u tanasa yi, u tonuko yi u wala.

⁵ U wece le, “A asuvu a de, ya maku* ma ne ko kanaka ka ne ka rukpa a ilyukoi kain ka Ashibi, aku u kpada ka uwutukpa n maloko?” ⁶ A fuda a wushuku keci ku ne wa.

⁷ An u wenei tyoku da aza da a libanai vi a dangasai asu u ndishi u shinga u shinga, u wenishike le uwenishike u na vi: ⁸ “Kain ka baci uza roku u libana vu abiki a iyolo, kotsu vu yain maloko vu dusuku a karatsu ka shinga wa, gaawan a libana tā uza da u la vu tsupige. ⁹ Nala baci uza da u libana da ama a re a de yi, wa tuwa tā u tonuko vu, ‘Naka vuma u na a asu u ndishi u vunu.’ Aku vu woko n uwono, vu gono a karatsu ka kenu. ¹⁰ Shegai a libana vu baci abiki, dusuku a karatsu ka kenu, tsara uza da u libana vu vi, u tuwa baci u tonuko vu, ‘Kaje ka va, 'yanga vu gono a asu u shinga.’ She vu tsara tsupige a asu u a'eshi a atoku a vunu amoci. ¹¹ Gba uza da baci u radagba kaci ka ne, a ka vakunku yi tā. Uza da kpam u vakunki kaci ka ne, a ka radagba yi tā.”

¹² Yesu tonukoi uza da u libana yi vi, “Va libana baci uza abiki a ulya ilikulya n kaara ko kayin, kotsu vu libana aje a vunu, ko atoku a vunu, ko aza a kuwa a vunu, ko aza a karen a vunu aza a utsari wa. Kawa ele dem a ka libana vu tā, a tsupa vu. ¹³ Shegai va libana baci ama abiki a ulya ilikulya, vu libana aza da bawu a'ari n ili, n aza a mabala ma ukeliki, n awunu, n arumba. ¹⁴ Kpam a ka zuwuka vu tā unā u shinga, kpaci a ka tsupa vu wa. Shegai va tsara tā katsupi ka malen ma manyan ma vunu kain ka aza a maci a ka 'yanga a ukpa.”

*Agisani a abiki a pige
(Matiyu 22:1-10)*

¹⁵ An uza u te a asuvu a aza da a ka lya kabolo, u panai nala, u tonukoi Yesu, “Uza da wa lya ilikulya i abiki a tsugono tsu Kashila uza u unā u shinga u da.”

* **14:5** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu tā “makparyagi” kpaci n Tsiheline “makparyagi” n “maku” u'isa u le u rotsono tā.

¹⁶ Yesu wushunku yi, “Vuma roku u ɗa u foɓusoi abiki a ulya ilikulya a pige, aku u libanai ama ushani. ¹⁷ An a'ayin a ulya ilikulya a yain, u suki kagbashi ka ne ka ba ka tonuko amoci a ɗa u libanai vi, ‘Tuwaɗi, kpaci a foɓuso ɗe ko ndya wa.’

¹⁸ “Shegai gba le a gitai utukuso kadambula. Uza u kagita u danai, ‘N tsila ta kashina, kpam u kana ta n ba n wene ka. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

¹⁹ “Uza roku kpam u danai, ‘N tsila ta anaka a kulima kupa, gogo-na kpam ma ciga ta n ba n kondo a ɗa. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

²⁰ “Uza roku kpam u danai, ‘Gogo-na-na ɗa n yain iyolo, adama a nala ma fuda ma bana wa.’

²¹ “Kagbashi ki ka gonoi ka tonukoi uzakuwa vi. Katsuma ka namgbai uzakuwa vi, aku u tonukoi kagbashi ki, ‘Wuta gogo a ire na mɓakuru ma ilyuci mi vu tuko aza a unambi, n aza a mɓala ma ukeliki, n arumba, n awunu.’

²² “Kagbashi ka danai, ‘N yan ɗe i'ya vu danai n yain vi, shegai hal n gogo-na asu u ɗa pini u buwai.’

²³ “Aku u uzakuwa vi u tonukoi kagbashi ki, ‘Wala a kateshe ka ilyuci, vu bana a ire i pige n i kenu, vu zuwa ama ɗa a'ari pini a tuwa a uwa a kuwa ku va, tsara ku shadangu.

²⁴ N tonuko ɗa, uza wa la a asuvu a aza ɗa n libanai n kagita, wa pede ilikulya i abiki a va wa.’ ”

Upana u ikyamba u utono u Yesu (Matiyu 10:37-38)

²⁵ Pini nala, kakuma ka ama ka tonoi Yesu, aku u kpatalai u tonuko le, ²⁶ “Uza ɗa baci wa ciga u tuwa ara va, u kana ta she u ciga mu kapala n tata u ne, na mma u ne, n uka u ne. U cigi mu kpam kapala na mmuku n ne, n atoku a ne aka n a'ali. U kana ta dem u cigi mu kapala n uma u ne, kawa u ratsa u woko katoni ka va wa. ²⁷ Vu ratsa vu woko katoni ka va wa, vu canga baci mawandamgbani ma vunu vu tonu mu wa.

²⁸ “A asuvu a ɗe, ya wa gita kuma ku pige bawu dusuki u kecei i'ya wa wuna, u wene ko wa n ikebe i'ya wa kotso kuma ki? ²⁹ Kawa u gita baci aku u kpaɗai ka usalɓka, gba uza ɗa baci dem u wenei wa dosuso yi ta. ³⁰ A dana, ‘Vuma u na u gitai kuma, shegai u kpaɗai ka usalɓka.’

³¹ “Ko kpam magono ma eni ma ma bana kuvon n magono ma roku, aku u kpaɗa u dusuku u yawunsa u wene ko eyi uza u asoje azu kupa wa fuda wa yan kuvon n magono uza u asoje azu kamanga? ³² U wene baci ufuda wa, she u suku atsumate a ba a cina uza nife vi a folo yi ndishi n shinga, cina u buwai ve a mɓari. ³³ Nala dem gba ɗe, uza ɗa baci bawu u fudai u asaka gba ili i'ya wari n i'ya, u ratsa u woko katoni ka va wa.

Mkpaɗi n ɗa n namgbai (Matiyu 5:13; Marku 9:50)

³⁴ “Mkpaɗi ili i shinga i'ya, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n ɗa? ³⁵ N ɗa ma n kalen a iyamba wa, ma tani n kalen a ili i tsishinda wa. Wotsongu ɗa a ka wotsongu n ɗa.

“Uza u atsuvu a upana, u pana.”

15

Agisani a macon ma ma puwain (Matiyu 18:12-14)

¹ Aku awushi a utafa n aza a unyushi u cingi a ka raɓusa evu n Yesu tsara a pana ka yi.

² Adama a nala, Afarishi n awenishiki a Mele a'ari uyan tsali a ka dansa, “Vuma u na wa wusha aza a unyushi u cingi, hal wa lya kaɓolo n ele.”

³ U tonuko le agisani a na yi, ⁴ “Ya asuvu a ɗe wa yan na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain bawu wa asaka amanganishinkupa n kuci n ɗa n buwai

vi a asu u kalina u bana ubolo ma te ma ma puwain vi hal she u wene ma? ⁵ U wene baci ma, wa canga ta ma a kutanga n u peli. ⁶ U rawa baci a kuwa, wa bolongu ta aje a ne n aza a karen a ne. U tonuko le, ‘Banga numu ipeli, n wene de macon ma ma puwan mu vi.’ ⁷ N tonuko da, nala dem a ka yan ipeli a zuba a kaci ka uza u unyushi u cingi u te da baci u asakai tsicingi tsu ne. Hal i lai i aza a maci a amanganishinkupa n kuci da bawu a'ari n unyushi u cingi.

Agisani a ukebe u da u puwain

⁸ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A dana uka roku wa n ikebe i azurufa kupa.* Aku u te u puwan yi. Ndywa wa yan? She u sapa macikalu, u wujuma kuwa ki, u zami u da sawu hal u ba u wene u da. ⁹ U wene baci u da, she u bolongu aje a ne n aza a karen a ne u dana, ‘Banga numu ipeli, n wene de ukebe u da u puwan mu vi.’ ¹⁰ N tonuko da, ili i ipeli i'ya a asu u atsumate a zuba a Kashila a kaci ka uza u unyushi u da baci dem u asakai unyushi u cingi u ne.”

Agisani a maku ma ma puwain

¹¹ Yesu doki u danai, “A yan ta vuma roku uza u mmuku ma a'ali n re. ¹² Aku uza u kenu vi u tonukoi tata u ne, ‘Tata, naka mu ucanga u agadu u va.’ Aku tata u le, u pecike le ucanga u ne vi.

¹³ “An a yain a'ayin kenu, aku uza u kenu vi u purai utsari u ne vi gba u kana ure ubana a uyamba u roku u mbari. Pini nala, ucanga u ne u kotsoi a asu u ure u gbani, aku u rongoi ndishi n gbani. ¹⁴ An ucanga u ne u kotsoi gba, aku kambulu ka uwai a uyamba vi, u uwai dem kambulu. ¹⁵ U ba u bolomgbonoi kaci n uza roku uza u uyamba vi, eyi tani u zuwa yi u woko kaliniki ka mburusunu. ¹⁶ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya mburusunu n tsu lyasa, shegai ko uza wa naka yi ili wa.

¹⁷ “U tuwai u yawunsai, u danai, ‘Agbashi a tata u va a da de a'a ta n ilikulya i'ya i rawa le hal i buwai, mpa tani na mari a ukuwa n kambulu. ¹⁸ Asaka n 'yanga n bana a asu u tata u va n dana, ‘Tata, n nusuka ta Kashila kpam n nusuka vu ta. ¹⁹ U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa. Gonuko mu tyoku u uza u te a asuvu a agbashi a vunu.’

²⁰ Aku u 'yangai u banai a asu u tata u ne.

“Eyi ubuwi a mbari, tata u ne wene yi, aku asuvayali a kana yi, u sumai u wambatsa yi wari yi a upapura.

²¹ “Aku maku mi ma tonuko yi, ‘Tata, n yanka ta Kashila unyushi, kpam n nusuka vu ta. U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa.’

²² “Shegai tata vi u tonukoi agbashi a ne, ‘Yanyi maloko i tuko yi matogo ma ma lakai tsulobo, i uka yi. I uka yi makawani n akpata. ²³ Tukoi madyondyom ma pige ma nala mi i kida ma, tsu takumai, tsu yain ipeli. ²⁴ Kpaci maku ma na mari ma kuwa ta, shegai gogo-na u gono de n uma. Wari u puwan ta, shegai gogo-na a wene yi de.’ Pini nala, a gitai uyan mazanga.

²⁵ “A'ayin a nala yi, maku ma pige ma ne ma bana ta a kashina. Eyi n u goni, an u yain evu n kuwa, aku u panai a ka keme n a jeyi. ²⁶ U isa kagbashi ka roku ka kuwa ki u wece yi ili i'ya i tukoi ukuna u nala vi. ²⁷ U tonuko yi, ‘Vangu u vunu u da u gonoi. Tata u de kpam u kidai madyondyom ma pige ma nala mi adama a da u tsara yi bawu usan u roku.’

²⁸ Aku uza u pige vi u yain upan, u 'yuwain u'uwa a kuwa ki. Tata u ne u wutai u rongo yi uleshe. ²⁹ U wushunki tata u ne u danai, ‘Wundya ve ayen a ushani a da n gbashika vu, n kpada tani ugorimuko udani u vunu wa. Gba n nala, kain ka la ka vu naka mu maku ma malala ma ma yan mazanga n aje a va wa. ³⁰ Shegai an maku ma vunu ma tuwai uza da u puwunsai utsari u vunu a asu u ashankala, aku vu kidaga yi madyondyom ma pige ma nala mi.’

* 15:8 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

³¹ Aku tata u ne u tonuko yi, ‘Maku ma va, kain dem va ta kabolo na mpa, kpm i'ya baci dem i'ari i va, i vunu i'ya dem. ³² Dere da a yain mazanga n ipeli adama a vangu u vunu da wari u kuwai, shegai gogo-na u gonoi n uma. Wari u puwain, a wene yi kpm.’”

16

Agisani a kagbashi ka ugboji

¹ Yesu doku u tonukoi atoni a ne, “A yan ta uza u utsari u roku uza da wari n uza da wa gubuga yi utsari u ne. A tonukoi uza u utsari vi, uza da wa gubuga yi utsari vi wa nangasa yi ta u da. ² Pini nala, u isa yi u danai, ‘Ndya n panai na a kaci ka vunu? Naka mu tyoku da va tono n utsari u va, kpaci va lya kapala n ukirana n utsari u va wa.’”

³ “Uza da wa guba utsari vi u tonukoi kaci ka ne, ‘Uzakuwa u va u da na wa loko mu a asu u manyan ma va. Ndya ma yan? Ma n ucira u da ma cimba wa, kpm ma pana ta uwono u ufolu. ⁴ N reve ta ili i'ya ma yan gogo-na kotsu n tsara ama da ka wusha mu a a'uwa a le, manyan ma va ma kotso baci.’”

⁵ “Adama a nala u isa gba ama da uzakuwa u ne wa tono atan. Aku u wecei uza u kagita, ‘I yain i'ya uzakuwa u va wa tono vu?’”

⁶ “U wushuki, ‘Adele a pige a manivi a amangatawun.’*”

“U tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na, dusuku vu shadangu amangarenkupa.’”

⁷ “U wecei kpm uza roku, ‘Avu tani i yain i'ya a ka tono vu?’”

“U wushuki u da, ‘Akpakpa a ilya amangatawun.’†”

“Uza da wa guba utsari vi u tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na korongu amanganishi.’”

⁸ “Adama a nala uzakuwa u uza da wa guba utsari vi, u cikpala yi adama a ugboji u ne. Kpaci ama a likimba a gawunsa baci n ama a likimba u le, a la ta ama a katyashi ugboji cika.”

⁹ Yesu lyai kapala u danai, “Adama a nala n tonuko da, yankai utsari u likimba u de manyan i banga aza roku n u da tsara i yain aje, pini nala, a'ayin a da baci utsari vi u kotsoi, a wushi da a a'uwa a da bawu a ka kotso.”

¹⁰ “Uza da baci wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan ta n ukuna u maci a ukuna u pige. Uza da baci bawu wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan n ukuna u maci a ukuna u pige wa. ¹¹ I yan baci ukuna u maci a asu u ubana u icanga i likimba wa, nida a ka yan a naka da icanga i maci i zuba? ¹² Kpm i yan baci ukuna u maci n icanga i aza roku wa, ya wa naka da ili i'ya i'ari i de?”

¹³ “Kagbashi ka la ka gbashika aza a a'uwa a re wa. Ucun u kagbashi u nala wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kabolo n utsari wa.”

Yesu doki u wenishikei

(Matiyu 11:12-13; Matiyu 5:31-32; Marku 10:11-12)

¹⁴ An Afarishi a panai nala, ele tani a wokoi acigi a ikebe a da, aku a cirakpa yi. ¹⁵ U tonuko le, “Eda i tsu gonuko ta kaci ka de ama a da a'ari dere a a'eshi a ama. Shegai Kashila ka reve ta atakasuvu a de. Ili i'ya ama a bidyai n tsupige cika, ili i icadi i'ya a kapala ka Kashila.”

¹⁶ Yesu doki u danai, “Mele ma Musa n itagarada i Ntsumate, i'ya awenishiki a de hal ubana a a'ayin a Yahaya. A'ayin a Yahaya a da a gitai uyan kubari ku tsugono tsu Kashila, kpm ya dem wa modono tsara u uwa pini. ¹⁷ Gba n nala, wa laka ta shana zuba n iyamba a cimba, n u da ufyani u te u kenu u tagarada u Mele wa gusa.”

* **16:6** Yesu yankai kakundatsu ka asu ki manyan, kpm ka wenike ta kakuma ka manivi ki derere da kari n adele amangatawunkulla (800). † **16:7** Kakuma ka ilya ki a denge baci i'ya, ikebe ya rawa ta i'ya kayain ka manyan ka tsara a kayen.

¹⁸ “Uza da baci u asakai uka u ne, u zuwai uza roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. Uza da kpmam u zuwai uka u da uza roku u asakai, tsishankala tsa wa yan.”

Uza u utsari n Li'azaru

¹⁹ Yesu doki u danai, “A yan ta uza u utsari u roku, uza da u tsu ukusa aminya a mini ma galura n a da a ka lada a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem. ²⁰ A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka pini a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba i ne gba a'utsu a da. ²¹ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya i tsu rukpusa vuma vi wa lya baci ilikulya. Hal gban nshe n tsu tuwusa ta na n pedishi yi a'utsu yi.

²² “Kain ka te kafoloni ki ka kuwai, aku atsumate a zuba a canga yi ubana a asu u Ibrahi. Uza u utsari vi dem u tuwai u kuwai, aku cidangu yi. ²³ Eyi a asuvu a akina a tsukonu wari a upana ikyamba, u gadigbai kaci ka ne u wenei Ibrahi mbari n Li'azaru a asu u ne. ²⁴ U isa yi u danai, ‘Tata Ibrahi, pana asuvayali a va. Suku Li'azaru u uka kaci ka majubu ma ne a mini u tuwa u dakanku mu a kaletsu ka va. Kpaci ikyamba i'ya ma pana a asuvu a akina a na yi.’

²⁵ “Shegai Ibrahi danai, ‘Maku ma va, ci6a ndishi n vunu a likimba, vu soi kayanyan ka utsari u vunu. Li'azaru tani u panai ikyamba, shegai gogo-na kayanyan ka a ka neshe yi. Avu tani va pana ikyamba. ²⁶ Bamu n u nala, a mere ma tsunu n ada, kadaka ka pini ka pige ka ka bishinka aza da a'ari a asu u de utuwa ara tsunu. Nala kpmam aza da a'ari ara tsunu a ka pasamgbana utuwa ara de wa.’

²⁷ “Uza u utsari vi u danai, ‘Tata, ma folo vu, vu suku yi a kuwa ku tata u va, ²⁸ kpaci ma ta n atoku a'ali ama a tawun. U ba u rono le atsuvu, kotsu ele dem a tuwa a asu u upana u ikyamba u na vi wa.’

²⁹ “Shegai Ibrahi tonuko yi, ‘Aa ta n itagarada i Musa na i Ntsumate, asaka a panaka le.’

³⁰ “Aku u danai, ‘Nala wa, tata Ibrahi, uza roku a asuvu a akushe u bana le baci, a ka kpatala ta a asaka tsicingi tsu le.’

³¹ “Ibrahi tonuko yi, ‘A panaka baci itagarada i Musa na i Ntsumate wa, ko uza roku u yanga baci a asuvu a akushe wa fuda wa zuwa le a asaka tsicingi tsu le wa.’ ”

17

Pana uwonvo u uyan unyushi

(Matiyu 18:6-7; Matiyu 18:21-22; Marku 9:42)

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “U kana ta ili i'ya ya zuwa uza u rukpa i tuwa, shegai ter n u uza da wa zuwa i tuwa. ² Wa laka ta shana a siraka yi katali ka kira a udyoku u ne a varangu yi a kushiva, n u da wa zuwa uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na u nusa.

³ Adama a nala, kiranai n kaci ka de.

“Utoku u vunu u nusuka vu baci, 6arana yi. U folo vu baci, vu cimbusuka yi unyushi u ne. ⁴ U nusuka vu baci kushindere a kain ka te, aku kpmam u tuwai ara vunu kushindere u foloi, vu cimbusuka yi.”

⁵ Atoni a ne a tonuko yi, “Doku upityanangu u tsunu!”

⁶ U tonuko le, “A da baci i'ari n upityanangu kenukulu tyoku u ucun u musta, she i tonuko makuli ma na mi, ‘Muda vu ba vu shigba kaci ka vunu a kushiva.’ She tani u toni udani u de.

⁷ “A dana a asuvu a de, uza roku wa n kagbashi ka ka limusuka yi ko kpmam wa linasaka yi ncon. U wuta baci a kakamba u rawai, uzakuwa wa laza wa tonuko yi, ‘Tuwa vu dusuku vu lyai ilikulya.’? Wa yan nala wa. ⁸ Shegai wa tonuko ta kagbashi ki, ‘Fobusuko mu ilikulya, aku vu fobuso kaci ka vunu tsara vu tuko mu ilikulya. N kotso baci ulya n uso, aku avu lyai.’ ⁹ Wa cikpa kagbashi ki an u yain ili i'ya u tonuko yi u yain? Ko kenu. ¹⁰ Eda dem nala, i yan baci i'ya a da i yain, she i dana, ‘Atsu agbashi a da gai gbani, kpaci i'ya i gain tsu yain i'ya tsu yain koshi.’ ”

Utanaṣa u nkutu kupa

¹¹ Kain ka te, Yesu wa bana a Urishelima, wa wala a karen ka Samariya n Galili. ¹² Tyoku ḁa wa uwa a une u roku, nkutu n roku ama kupa a shamgbai a m̄b̄ari, ¹³ aku 'yangasai alagatsu a le tsara a shamkpa yi, a danai, "Yesu Asheku, pana asuvayali a tsunu."

¹⁴ An u wene le, u tonuko le, "Walai i ba i wenike kaci ka ḁe a asu u adarakpi." Tyoku ḁa a'ari a nwalu, aku a tanai.

¹⁵ An uza u te a asuvu a le u wenei a tanasa yi, aku u kpatalai u gonoi n u cikpali Kashila n ucira. ¹⁶ U kuḁangi a kapala ka Yesu wari a ucikpa. Vuma vi tani uza u Samariya u ḁa.

¹⁷ Yesu wece yi, "Ma wundya eḁa ama kupa aza ḁa a tanasai vi, ama kuci vi alya te?"

¹⁸ A tsara uza ḁa wa gono u cikpala Kashila wa, she kamoci ka na koshi." ¹⁹ Yesu tonuko yi, "Yanga vu yain nwalu n vunu, upityanangu u vunu u tanasa vu ḁe."

Utuwa u tsugono tsu Kashila

(Matiyu 24:23-41; Marku 13:32-37)

²⁰ Pini nala, Afarishi a wece yi kain ka tsugono tsu Kashila tsa tuwa. U wushunku le, "Utuwa u tsugono tsu Kashila n a'eshi a ḁa a ka wene tsa wa. ²¹ Kpam a ka dana, 'Tsa naha,' ko 'Tsa nife,' wa. Kpaci a asuvu a ḁe a ḁa tsugono tsu Kashila tsari."

²² U tonukoi atoni a ne, "A'ayin a'a ta a utuwa a ḁa ya bolo uwene kain ka te a asuvu a a'ayin a Maku ma Vuma, shegai ya wene wa. ²³ Ama a ka tonuko ḁa ta, 'Aya ḁe,' ko 'Aya na.' Kotsu i bana wa, kpam i tono le wa. ²⁴ Kpaci tyoku ḁa ulada u tsu wuta walu a zuba aku u laḁai a kaḁon ka na ubana a ka nife, nala Maku ma Vuma ma woko a kain ka ne. ²⁵ Shegai u kana ta u pana ve ikyamba icun kau-kau, ama a a'ayin a na kpam a 'yuwan yi.

²⁶ "Tyoku ḁa wari a a'ayin a Nuhu, $\diamond$ nala dem wa woko a a'ayin a Maku ma Vuma. ²⁷ A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi uyansa iyolo n a wutukpi iyolo, hal kain ka Nuhu uwai a kpatsu. Aku mini ma pige ma tuwai ma kaḁuwan le gba.

²⁸ "Nala dem a yain a a'ayin a Lutu.† A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi a utsilasa n a dengi, a rongoi a iceshi n a masi. ²⁹ Shegai kain ka Lutu wuta pini a Sodom vi, a roi akina n kanga ka akina a eri. A kaḁuwan le gba. $\diamond$

³⁰ "Nala dem wa woko a kain ka utuwa u Maku ma Vuma. ³¹ Kain ka nala ki, uza ḁa baci wari a asu u uwunvugusa,* aku ucanga u ne a asuvu a kuwa, she u dana wa ba wa bidya u ḁa wa. Nala dem uza ḁa wari a kashina, u gono a kuwa wa. ³² Cibai n uka u Lutu! $\diamond$ ³³ Uza ḁa baci dem wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba ta u ḁa. Shegai uza ḁa baci dem u nekei uma u ne, wa wauwa ta u ḁa. ³⁴ N tonuko ḁa, n kayin ka nala ki, ama a re a ka vaku ta a ivamkpatsu i te, a ka a bidya ta uza u te a asaka uza u te. ³⁵ Aka a re a ka wurya ta a katali ka kira ka te, a ka bidya ta uza u te, a asaka uza u te. [³⁶ Ama a re a ka bana ta a kashina ka te, a bidya uza u te a asaka uza u te.]†

³⁷ A wece yi, "Asheku, nte wa la vi?"

U wushunku le, "A asu u ḁa kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini."

18

Agisani a marana n uza u afada

¹ A'ari pini, Yesu yankai atoni a ne agisani tsara u wenike an u gain a rongo a uyansa kavasu bawu ubula. ² U danai, "A ilyuci i roku a yan ta uza u afada u roku uza ḁa bawu wa pana uwonvo u Kashila, kpam u wula uza wa. ³ A ilyuci yi tani, marana ma roku ma

$\diamond$ 17:26 Kag. 6:5-8. $\diamond$ 17:29 Kag. 18:20-19:25. * 17:31 Luka korongi, "ama a zuba ukuppa." Asu u ḁa Yesu rongoi, ma ḁa a tsu ma tyoku ḁa uza wa kumba a zuba u kuppa u rongo ko u wunvugusa pini. $\diamond$ 17:32 Kag. 19:26.

† 17:36 Akorongi a cau ushani aza ḁa a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta makpanda ma 36.

pini uza ɗa u rongoi ubansa ara ne n u foli u yanka le afada a ɗa a'ari dere a mere ma ne n utokulalu u ne.

⁴ “Wari u 'yuwan ta, shegai u tuwai u danai a katakasuvu ka ne, ‘Ko u wokoi bawu ma pana uwonvo u Kashila, kpm ko bawu n wulai uza, ⁵ tyoku ɗa marana ma na ma damgbarasa mu ma yanka le ta afada a ɗa a'ari dere. Kute wa, wa togboluso mu ta n utuwusa kure kure.’ ”

⁶ Aku Asheku a danai, “Panai ili i'ya uza u afada u cingi u na vi u danai. ⁷ Ya wundya Kashila ka yanka adangi a ne a ɗa a ka saka yi kaara n kayin ukuna u ɗa wari dere wa? Wa barakpa a asu u uwushunku le ɗa? ⁸ N tonuko ɗa, wa yanka le ta ukuna u ɗa wari dere gogo. Shegai, a'ayin a ɗa baci mpa Maku ma Vuma n tuwai, ma cina gbam ama ushani n upityanangu a likimba?”

Agisani a Kafarishi n kawushi ka utafa

⁹ Yesu yanka le agisani a aza roku aza ɗa a bidyai kaci ka le ama a maci a ɗa, aku a goroi aza ɗa a buwai. U da, ¹⁰ “Ama a roku ama a re, a uwai a Kuwa ku Kashila uyan kvasu. Uza u te Kafarishi ka, uza u ire tani kawushi ka utafa. ¹¹ Kafarishi ki ka 'yangai ka shamgai ka yanka kaci ka ne kvasu ka na ki, u da, ‘Kashila, n cikpa vu ta an u wokoi mpa ma tyoku u ama ɗa a buwai wa. Wata, aza a magalaka, aza ɗa bawu a ka yan dere, ashankala, ko kpm tyoku u kawushi ka utafa ka na ki. ¹² N tsu yan ta kakuli kure a asuvu a a'ayin a shindere. Kpm n tsu wutukpa ta u te a asuvu a kupa a ili i'ya baci dem n tsarai.’

¹³ “Kawushi ka utafa ki tani kari kushani dan. U wushuku gbam u gadigba kaci ka ne a zuba wa, shegai u shamgai wa lapa makamba ma ne adama a katsuma ka lima, n u dansi, ‘Kashila, pana asuvayali a va, mpa uza u unyushi u cingi u da.’

¹⁴ “N tonuko ɗa, kawushi ka utafa ka na ka gono ta a kuwa n katakasuvu ka ne dere a kapala ka Kashila. Tyoku uza nide u da wa. Kpaci uza ɗa baci u bidyai kaci ka ne ili i roku, a ka vakunku yi ta. Uza ɗa baci kpm u vakunki kaci ka ne, a ka 'yangasa yi ta.”

Yesu na mmuku n kenu

(Matiyu 19:13-15; Marku 10:13-16)

¹⁵ A'ari pini, ama a ka tukuso Yesu mmuku n kenu n kenu kotsu u sawa le. An atoni a ne a wenei nala, a barana le. ¹⁶ Shegai u isa mmuku ara ne u danai, “Asakai mmuku n tuwa ara va, bishinka le wa. Kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun i le tsa. ¹⁷ Mayun n tonuko ɗa, gba uza ɗa baci bawu u wushai tsugono tsu Kashila tyoku u maku ma kenu, wa uwa tsa wa.”

Uzapige uza u utsari

(Matiyu 19:16-30; Marku 10:17-31)

¹⁸ Uzapige u roku u wecei Yesu, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsara uma u ɗa bawu wari n utyoku?”

¹⁹ U wushunku yi, “Ndya i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wa la wa, she Kashila koshi. ²⁰ Vu reve ta gai Mele ma na mi: ‘Kotsu vu vaku n uka ɗa bawu wari u vunu wa. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaƙan kaƙetsu wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.’ ” ♦

²¹ Aku uzapige vi u danai, “Tun mpa kenu ɗa mari a utono ili i na yi.”

²² An Yesu panai nala, u tonuko yi, “Hal n gogo-na ili i te i'ya pini i gusa vu. Denge gba ili i'ya wari n i'ya, vu pecike aza a unambi. Va yan ta n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tono mu.”

²³ An u panai nala, ukuna u gala yi cika, kpaci uza u utsari u ɗa cika. ²⁴ Yesu wundyana yi u danai, “U wuyana tani n ni uza u utsari u uwa a tsugono tsu Kashila! ²⁵ U la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u ɗa uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

♦ 18:20 Uwt. 20:12-16; U.Ml. 5:16-20.

²⁶ Aza ɗa a panai kadyanshi ki a danai, “Nala baci, ya wa la vi wa tsara iwauwi?”

²⁷ Shegai Yesu danai, “Ili i'ya baci bawu vuma wa fuda wa yan, Kashila ka fuda ta ka yan i'ya.”

²⁸ Bituru danai, “Atsa na tsu asaka de gba i'ya tsari n i'ya, tsu tono vu.”

²⁹ Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko da, uza u fuda baci u asakai kuwa ku ne, u asakai uka u ne, u asakai atoku a ne, u asakai kpam isheku i ne, wa ta n katsupi. Uza u fuda baci dem u asakai mmuku n ne gba adama a tsugono tsu Kashila, ³⁰ wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai a'ayin a gogo-na. Kpam n a'ayin a da a ka tuwa, wa wusha ta uma u da bawu wari n utyoku.”

*Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Marku 10:32-34)*

³¹ Yesu isai Kupanamere yi paki, u tonuko le, “Atsa na tsa bana a Urishelima. Gba ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka Maku ma Vuma a akere a nsumate ya shadangu ta. ³² Kpaci a ka neke yi ta a akere a Awulawa, a yanka yi majari, a goruso yi, a cikpunka yi atatsa.

³³ A ka bawan yi ta, a wuna yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.”

³⁴ Shegai ko ukuna u te a fuda a reve a asuvu a ili i'ya u tonoi vi wa. Kpaci sokongu da a sokongi u da, a reve ili i'ya u danai wa.

*A kukpai a'eshi a karumba
(Matiyu 20:29-34; Marku 10:46-52)*

³⁵ An Yesu yain evu n Jeriko, karumba ka roku kari a ikengi i ure wa folo. ³⁶ An u panai kakuma ka ama a ka wura, aku u wecikei ko ndya a ka yan. ³⁷ A tonuko yi, “Yesu uza u Nazara da wa wura.”

³⁸ U 'yangasai kalagatsu u danai, “Yesu Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

³⁹ Aku aza da a'ari a kapala a barana yi u pada. Shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁰ Aku Yesu shamgbai, u zuwai a tuko yi ara ne. An u rabai evu n eyi, u wece yi, ⁴¹ “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Asheku, ma ciga n wene asu.”

⁴² Yesu tonuko yi, “Wene asu, upityanangu u vunu u tansa vu de.” ⁴³ Kute-kute u wenei asu. U tonoi Yesu n u cikpalasi Kashila. An ama a wenei nala, ele dem a cikpalai Kashila.

19

Zaka kawushi ka utafa

¹ Kain ka te, Yesu uwai a Jeriko, wa wura pini. ² Aku uza roku uza u kala Zaka, uzapige u da a asuvu a aza da a ka wusha utafa, kpam uza u utsari da. ³ Wa ciga u wene Yesu, shegai u fuda u wene yi wa, adama a kakuma ka ama, kpaci eyi magbidi ma. ⁴ Aku u sumai u yuwai makuli, kotsu u wene yi kpaci nte wa tono pini.

⁵ An Yesu rawai pini a asu vi, u gadigbai kaci u tonuko yi, “Zaka, cipa gogo! Ara a kuwa ku vunu ka ma cipa.” ⁶ U yain maloko u cipai, u wusha yi n ipeli.

⁷ An a wenei nala, gba le a gitai tsali, a danai, “A kuwa ku uza u unyushi u cingi u da u cipai.”

⁸ Zaka 'yangai kushani, u tonukoi Asheku, “Asheku, ma pece ta utsari u va kure, ma naka ta aza a unambi kapashi ka te. Uza da baci dem n wusai ili, ma gonuko yi ta i'ya n wusa yi i'ya vi hal kunishi.”

⁹ Yesu tonuko yi, “Ara iwauwi i tuwa ta a kuwa ku na ki, kpaci vuma u na dem maku ma Ibirahi ma. ¹⁰ Mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n zami i'ya i puwain, n wauwa kpam i'ya.”

*Agisani a ikebe i irim kupa
(Matiyu 25:14-30)*

¹¹ Ele n a pani nala, Yesu lyai kapala n u tonusuko le agisani, kpaci wā tā evu n Urishelima. Kpam a ka wundya yavu tsugono tsu Kashilā tsa tuwā kute-kute. ¹² U danai, “Vuma roku u ḍa uza u tsugono, u banai a ilyuci i roku i m̄b̄ari, u wushi tsugono aku u gono. ¹³ U isai agbashi a ne kupa u naḗa le ikebe i zinariya i te i te.* U tonuko le, ‘Yankai i'ya tsilaga hal na n goni.’

¹⁴ “Shegai ama a ilyuci i ne a 'yuwan yi, hal a sukunku yi azapige a danai ele a ka ciga u lyai tsugono a kaci ka le wa.

¹⁵ “Gbā n nala, an u tsarai tsugono tsi, aku u gonoi. U zuwai a isaka yi agbashi a ḍa u naḗa ikebe yi u wene ili i'ya a tsarai a asu u tsilaga tsu le.

¹⁶ “Pini nala, uza u kagita u tuwai ara ne u danai, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tā ikebe kupa.’

¹⁷ “U tonuko yi, ‘A danasa vu kagbashi ka shinga! An u wokoi a cina vu uza u maci a kaci ka ili i kenu. Wusha tsugono tsu ilyuci kupa i woko katsupi ka malen ma manyan ma vunu.’

¹⁸ “Uza ire u tuwai u tonuko yi, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tā ikebe i tawun.’

¹⁹ “Eyi dem u tonuko yi, ‘A naḗa vu tā tsugono tsu ilyuci i tawun.’

²⁰ “Uza roku kpam u tuwai u danai, ‘Uzapige, ukebe u te u vunu u ḍa na, a makashi ma n sirai u ḍa n sokongi. ²¹ Kpaci ma pana tā uwonvo u vunu, adama a ḍa bawu wari yuwu. Vu tsu bidya tā ili i'ya bawu vu zuwai. Vu cai kpam ili i'ya bawu vu cei.’

²² “U tonuko yi, ‘Kagbashi ka cingi, ma kidaga vu tā ugana a kaci ka ili i'ya vu danai n unā u vunu. Dana vu reve tā bawu mari yuwu? Uza ḍa n tsu bidya ili i'ya bawu n zuwai? N cai kpam ili i'ya bawu n cei? ²³ Nɗya i zuwai bawu vu bankai ukebe vi a kuwa ku ikebe, tsara n gono baci n wushi i'ya hal n apashani?’

²⁴ “U tonukoi aza ḍa a'ari pini a asu vi, ‘Wushai ukebe vi a kukere ku ne, i naḗa uza ḍa wari n ikebe kupa vi.’

²⁵ “A tonuko yi, ‘Asheku, wā tā tani n ikebe kupa.’

²⁶ “U ḍa, ‘N tonuko ḍa, uza ḍa yankai ili i'ya a naḗa yi manyan mai, aya a ka doku. Uza ḍa kpam bawu u yain ili, i kenu i'ya wari n i'ya vi, she a wusa yi i'ya. ²⁷ Atokulalu a va a nala yi aza ḍa bawu a ka ciga n lyai tsugono a kaci ka le ki, tuko le na a kapala ka va a wuna le.’ ”

*Aza a Urishelima a ryabusai Yesu
(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Yahaya 12:12-19)*

²⁸ An Yesu danai nala, aku u lazai n atoni a ne, wa bana a Urishelima. ²⁹ An u yain evu n Betafaji n Batani a asu u masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne ama a re. ³⁰ U tonuko le, “Uwai a une u ḍa wari nala a kapala ka ḍe ki. N u'uwa u ḍe, ya wene tā maku ma makparyagi usiri ma bawu kotsu uza u yuwai. I surukpa ma i tuko. ³¹ Uza ḍa baci dem u wece ḍa ‘Nɗya i zuwai ya surukpa ma?’ I tonuko yi, ‘Asheku a ḍa a ka ciga ma.’ ”

³² Aku aza ḍa a suki vi a lazai a ba a cinai tyoku ḍa u tonuko le vi. ³³ A'ari pini a usurukpa makparyagi mi, aku aza a ili yi a tonuko le, “Adama a iyen a ḍa ya surukpa makparyagi mi?”

³⁴ A danai, “Asheku a ḍa a ka ciga ma.”

³⁵ Aku a tukoi ma a asu u Yesu. A polusoi aminya a le a zuba u makparyagi mi. A tafangi Yesu pini a zuba. ³⁶ Wari a asuvu a nwalu, aku ama a polusoi aminya a le a ure.

³⁷ An u rawai evu n kagidali ka Masasa ma Zayitum, gbā kakuma ka atoni a ne a gitai mazanga a ka cikpala Kashilā n kalagatsu ka ucira adama a ukunosavu u ḍa a wenei.

* **19:13** Kondo “Ikebe i zinariya” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

³⁸ A danai, “Uza u unā u shinga ḍa Magono ma ma tuwā a asuvu a kala ka Magono ma Zuba! Ndishi n shinga a zuba, tsupige kpam a asu u Kashilā!” ◇

³⁹ Afarishi a roku a asuvu a kakumā ki a tonuko yi, “Kawenishiki, ɓarana atoni a vunu!”

⁴⁰ Aku u danai, “N tonuko ḍa, ko ama a paḍa baci bini, she atali a gitā isali i mazāngā.”

⁴¹ An u rawai evu n Urishelima u wenei ilyuci yi, aku u sakaḍi i'ya. ⁴² U danai, “A'ari a dana vu reve ili i'ya ya tuko ndishi n shinga, shegai gogo-na i'a tā usokongi ara vunu.

⁴³ A'ayin a ka tuwā tā a ḍa atokulalu a vunu a ka maka vu agalalā a kasaga ka vunu ukyawan, a kpada vu ko nte wa. ⁴⁴ A ka wasa vu tā hal she a iyamba avu n ama a vunu gba. A ka asaka katali a zuba u utoku u ne a asuvu a vunu wa, an bawu vu wushai kune ku Kashilā a'ayin a ḍa ku tuwā ḍa.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashilā

(Matiyu 21:12-17; Marku 11:15-19; Yahaya 2:13-22)

⁴⁵ Aku Yesu uwai a Kuwa ku Kashilā u gitai uloko aza a tsilaga. ⁴⁶ U tonuko le, “Ukorongi u ḍa wari, a danai, ‘Kuwa ku va woko tā kuwa ku kavasū,’ shegai i gonukoi ka ‘kaɓuru ka aza a magalaka.’ ” ◇

⁴⁷ Kain dem, u tsu wenishike tā a Kuwa ku Kashilā, shegai adarakpi a pige, n awenishiki a Mele, n azapige a ama a zamai a wuna yi. ⁴⁸ A nambai tyoku ḍa a ka yan n eyi, kpaci kadyanshi ka ne ka pura tā ama atakasuvu.

20

Keci a kaci ka ucira u Yesu

(Matiyu 21:23-27; Marku 11:27-33)

¹ Kain ka te, tyoku ḍa Yesu wari a uwenishike ama a Kuwa ku Kashilā, n u yanyi Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā. Pini nala, adarakpi a pige n awenishiki a Mele kaɓolo na nkoshi n pige, a tuwai ara ne. ² A danai, “Tonuko tsu, n ucira u eni u ḍa va yansa ili i na yi, kpam ya naka vu u ḍa?”

³ U wushunku le, “Mpa dem ma yan ḍa tā keci. Tonuko numu, ⁴ ulyuɓugu u Yahaya, a zuba ḍa u wutai ko a asu u ama?”

⁵ A dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba ḍa,’ wa dana tā, ndya i zuwai tsu kpaḍai uwushuku n eyi? ⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama,’ ama yi a ka varasa tsu tā, kpaci a bidya tā Yahaya matsumate ma.”

⁷ Aku a wushuki, “Tsu reve a asu u ḍa u wutai wa.”

⁸ Yesu tonuko le, “Nala kpam mpa dem ma tonuko ḍa ko ucira u eni u ḍa ma yansa ka ili i na yi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi

(Matiyu 21:33-46; Marku 12:1-12)

⁹ Yesu gitai uyanka ama agisani a na yi, u danai, “Vuma roku u ḍa u yain kashina ka cinwi, aku u nakaḍi acimbi a roku haya. U lazai a uyamba u roku u ba u ɓarakpai. ¹⁰ An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka roku a asu u aza a haya yi, tsara a naka yi a asuvu a ucanga u kashina vi. Shegai acimbi yi a lapa yi, a loko yi akere a de. ¹¹ U suki kpam kagbashi ka roku, eyi dem a lapa yi, a yanka yi uwono, a loko yi akere a de. ¹² U doki u suki uza u tatsu, eyi tani a zumgbusa yi, aku a loko yi.

¹³ “Uza kashina vi u danai, ‘Ndya ma yan? Ma suku tā maku ma va ma ma ciga. Gaawan a ka wene tā karinga ka ne.’

¹⁴ “Shegai an acimbi yi a wene yi, a tonukoi kaci ka le, ‘Maku ma kagita ma ne ma na vi. Tsu wuna ni tsara agadu yi a woko a tsunu. ¹⁵ Aku a wutukpa yi a uroto u kashina vi a wuna yi.’

“Nɗya wā uza u kashina vi wa yan? ¹⁶ Wa tuwā t̄a u wuna acimbi yi, u naḳa aza roku kashina ki.”

An ama yi a panai nala, a danai, “Kashilā ka jebige!”

¹⁷ Shegai Yesu webele le, u danai, “Nɗya kalen ka ili i'ya i'ari ukorongi a tagarāda u Kashilā? ◇ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ ¹⁸ Uza ḁa baci dem u rukp̄ai a zuba u katali ka nala ki, wa koḁuso t̄a. Shegai ka rukp̄a baci ka varai uza, ka yuruwa yi t̄a.”

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono

(Matiyu 22:15-22; Marku 12:13-17)

¹⁹ Aku awenishiki a Mele n aḁarāḁpi a pige a zamai ure u ḁa a ka ḁaḁa Yesu pini a a'ayin a nala yi, kpaci a reve t̄a a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a panai uwonvo u ama.

²⁰ A gita yi uwandasa, a suki aza a aḁalu, ele tani a yain yavu aza a mayun a ḁa. A ka ciga a ḁaḁa yi n kadyanshi ka ne, tsarā a banka yi a asu u uza u tsugono a yan yi mavura.

²¹ A wece yi, “Kawenishiki, tsu reve t̄a kadyanshi ka vunu n uwenishike u vunu u maci u ḁa. Ya dem unā u te u ḁa vu bidya yi, kpam ure u Kashilā u ḁa va wenishike mai. ²² U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono, ko tsu kp̄aḁa utsupa?”

²³ Eyi tani u revei wanda ḁa a ka wanda yi, aku u tonuko le, ²⁴ “Wenike numu ukebe u azurufa.* Kulu n kala ka yai ka ḁari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

²⁵ Aku u tonuko le, “Naḁai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa, Kashilā kpam i naḁa yi ili i'ya i'ari i Kashilā.”

²⁶ A fuḁa a ḁaḁa yi n kadyanshi ka u yain a kapala ka ama wa. Adama a majiyan ma uwushuku u ne, a paḁai bini.

Keci a kaci ka u'yangā u ukp̄a

(Matiyu 22:23-33; Marku 12:18-27)

²⁷ Ama a roku a ḁa pini aza a Sadusi,† a tuwāi ara Yesu. Ama a na yi alya aza ḁa a danai u'yangā u ukp̄a wā la wa. ²⁸ A wece yi, “Kawenishiki, Musa koronku tsu t̄a, u danai, ‘Uza u kuwā baci u aḁaḁai uka bawu mmuku, u ḁaḁa t̄a utoku u ne u sotuku uka vi, u matsaka yi mmuku.’ ²⁹ A yan t̄a ama roku ama a shindere, uza n utoku. Uza u kapala u zuwai uka, u kuwāi u aḁaḁa maku wa. ³⁰ Uza u ire u sotuki marāḁa mi, eyi dem u kuwāi bawu maku. ³¹ Uza u tatsu kpam u sotuki marāḁa mi, eyi dem u kuwāi. Nala gbā ama a shindere yi a zuwusai uka vi, hal a kuwusai gbā le, uza wā la u aḁaḁa maku wa. ³² A makorishi, uka vi dem u kuwāi. ³³ An u wokoi gbā ama a shindere a le a zuwusa yi vi, uka u yai u ḁa wa woko a a'ayin a u'yangā a ukp̄a?”

³⁴ Yesu wushuki, “Ama a gogo-na a ka yansa t̄a iyolo n a wutukpi iyolo. ³⁵ Shegai aza ḁa baci a wenei a gain a uwa a'ayin a ḁa a ka tuwā, kpam n u'yangā u ukp̄a vi, a ka yan iyolo ko a wutukp̄a iyolo wa. ³⁶ A ka doku a ka kuwā wa, kpaci dere ḁa a'ari n atsumate a zuba, kpam mmuku n Kashilā n ḁa an a wokoi mmuku ma u'yangā u ukp̄a n ḁa. ³⁷ Ukuna u akushe n u u'yangā u ukp̄a tani, Musa dem dana t̄a a ukuna u maku ma maḁanga ma ma tasa akina a asu u ḁa u isaḁi Magono ma Zuba ‘Kashilā ka Ibirahi, n Kashilā ka Ishaku, n Kashilā ka Yakubu.’ ◇ ³⁸ Eyi Kashilā ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma ka, kpaci ara ne ya dem wā t̄a n uma.”

³⁹ Aku aza roku a asuvu a awenishiki a Mele yi a danai, “Kawenishiki, vu wushuku t̄a dere.” ⁴⁰ Pini nala, uza u doku u kawan u wece yi ukuna wa.

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Matiyu 22:41-46; Marku 12:35-37)

◇ **20:17** Ishp. 118:22. * **20:24** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6ḁanga. ◇ **20:37** Uwt. 3:6.

⁴¹ Aku Yesu wece le, “Niɗa a ka a dana Kawauwi Maku ma Dawuda ma? ⁴² Dawuda n kaci ka ne u danai a Tagarada u Ishipa,† ‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, ⁴³ hal she n tafangu vu a zuba u atokulalu a vunu.’ ♦ ⁴⁴ Dawuda isa yi baci ‘Asheku’, niɗa wa yansa u gono u woko maku ma ne?”

*Yesu baranai ama a kaci ka awenishiki a Mele
(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)*

⁴⁵ Yesu tonukoi atoni a ne a kapala ka ama gba, ⁴⁶ “Kiranai n awenishiki a Mele aza da a ka ciga kutambu n aminya a pige, a ka ciga a danasa le a kuden n tsupige. Kpam a lai uciga u asu u ndishi u da u lai tsulobo a agata a Kashila, n asu u shinga u asu u abiki. ⁴⁷ Alya a lyai ucanga u nra, n a yanyi kvasu ka ugadi adama a ukimbusa u a'eshi. Iacun i ama a nala yi, a ka yan le ta mavura cika.”

21

*Kune ku marana
(Marku 12:41-44)*

¹ Kain ka te, Yesu wari a Kuwa ku Kashila, aku u gadi gbai kaci ka ne u wenei tyoku da aza a utsari a ka zuwusa ikebe i le a asu u uzuwusa ikebe. ² U wenei kpam marana ma roku uza u unambi, ma zuwai pini irim i re i kenu* a asuvu. ³ Pini nala, u da, “Mayun n tonuko da, ili i'ya marana uza u unambi u nala u zuwai, i la ta gba ili i'ya ele a zuwusai. ⁴ Kpaci gba le a asuvu a utsari u le u da a kenei a zuwusai. Shegai eyi a asuvu a unambi u ne u da u bidyai gba ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

*Iryoci i a'ayin a makorishi
(Matiyu 24:1-2; Marku 13:1-2)*

⁵ Aza roku a asuvu a atoni a ne, a'ari a kadyanshi tyoku da a kalai Kuwa ku Kashila n atali a shinga, n kune ku a nakai Kashila. Shegai Yesu danai, ⁶ “Gba ili i'ya i wenei pini na, a'ayin a'a ta a utuwa a da ko katali ka te a ka asaka utadangi a zuba u utoku u ne, bawu a wasai ka wa.”

*Upana u ikyamba u pige u da wa tuwa
(Matiyu 24:3-14; Marku 13:3-13)*

⁷ Pini nala, a wece yi, “Kawenishiki, nwere da ukuna u nala vi wa gita? Iacun i iryoci i eni i'ya a ka wenike ya ciga baci ugita?”

⁸ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va a dana alyu Kirisiti Kawauwi. Kpam a dana, ‘A'ayin a yan de evu.’ Kotsu i toni le wa. ⁹ A'ayin a da baci i panai ukuna u kuvon n ibili, kotsu i giruwa wa. U kana ta ukuna u nala u gita, shegai makorishi ma kotsu wa.”

¹⁰ U tonuko le kpam, “Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama, tsugono kpam tsu 'yangasaka tsugono. ¹¹ Iyamba ya gada ta a asu kau-kau, n kambulu n usara a asu kau-kau. A ka yan ta ili i uwonvo n ikunesavu i pige i pige a zuba.

¹² “Shegai kahu ukuna u nala u gita, a ka kana da ta a yan da mavura. A banka da a agata a Kashila n a'uwa a a'ali. A banka da a asu u azapige na ngono adama a kala ka va. ¹³ Nala wa woko da ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va. ¹⁴ Shegai i vakunku atakasuvu a de, i dambula n tyoku da ya gonuko kadyanshi wa. ¹⁵ Kpaci mpa ma naka da ta ucira n ugboji u da bawu atokulalu a de a ka fuda a nanamgbana, ko a nani u da wa. ¹⁶ Hal n isheku i de n atoku a de n kumaci ku de, n aje a de a ka neke da ta, hal a wuna gbam aza roku a asuvu a de. ¹⁷ Ya dem wa 'yuwan da ta adama a kala ka va. ¹⁸ Shegai ko kenji ka kaci ka de ka te ka la ka namgba wa. ¹⁹ Akawunki a de a da a ka wauwa da.”

♦ 20:43 Ishp. 110:1. * 21:2 Kondo “Trim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

Uwacinsa u Urishelima
(*Matiyu 24:15-21; Marku 13:14-19*)

²⁰ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a ɗa baci i wenei asoje a kyawain Urishelima, u gan ta i reve an a yain evu n uwacinsa u ɗa. ²¹ Adama a nala, asaka aza ɗa a'ari a uyamba u Yahuda a suma a bana a nsasa. Aza ɗa a'ari a ilyuci a wuta a suma, kpm aza ɗa a'ari a une kotsu a uwa a asuvu a ilyuci wa. ²² Kpaci a'ayin a katsupi ka upana u ikyamba a ɗa, tsara a shadangu i'ya i'ari ukorongi. ²³ Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! Kpaci a ka yan ta upana u ikyamba u pige a uyamba vi, aku upan u Kashila u rukpa a kaci ka ama ki. ²⁴ A ka wuna ta aza roku n iburundu, a kanasa kpm aza roku a bansaka le a asu u tsugbashi a iyamba i likimba. Awulawa kpm a ka kpatsa ta Urishelima hal a'ayin a Awulawa a shadangu.

Utuwa u Maku ma Vuma
(*Matiyu 24:29-31; Marku 13:24-27*)

²⁵ Yesu doku u danai, “A ka wene ta iryoci a kaara n uwoto n atala. A likimba kpm, aletsu a ama a ka dambula ta cika. A dambula cika adama a mawura ma kushiva n abali. ²⁶ Ama a ka limusa ta adama a uwonvo, n a pani uwonvo u ili i'ya ya gitasa a likimba. Kpaci a ka gada ta ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba. ²⁷ A'ayin a nala a ɗa a ka wene Maku ma Vuma utuwa a asuvu a alishi n ucira n tsupige tsu pige. ²⁸ A'ayin a ɗa baci ukuna u nala wa gitasa, i gadi gba a'aci a de i kondo zuba kpaci uwutukpa u de wa yan de evu.”

Uwenishike a kaci ka kapopi
(*Matiyu 24:32-35; Marku 13:28-31*)

²⁹ Aku Yesu yanka le agisani a na yi u da, “Webelei madanga ma kapopi na ndanga n ɗa n buwai. ³⁰ N gita baci utopo avuku, ya wene ta n kaci ka de kpm i reve an ilyushi i yain evu. ³¹ Nala dem, a'ayin a ɗa baci i wenei ukuna u nala wa gitasa, i reve ta an tsugono tsu Kashila tsu yain evu.

³² “Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi. ³³ Zuba n likimba wa cimba ta. Shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.”

Uwenishike a kaci ka afofi

³⁴ Pini nala, Yesu danai, “Kiranai n kaci ka de, kotsu uma u de u laka a asu u kulya ku gbani, n kuso ku umaka wa, n kadambula ka likimba, hal kain ka nala ka danda da tyoku u utyangi wa. ³⁵ Kpaci nala wa woko a kaci ka ama a likimba gba. ³⁶ Kain dem i rongo n afofi, n i yanyi kavas, tsara i tsara i lai a asuvu a ukuna u da wa ciga u gita vi. Kpm tsara i fuda i shamgba a kapala ka Maku ma Vuma.”

³⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila. Kaara ka kotso baci aku u wuta u ba u wansa a masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum. ³⁸ Kpm ama a tsu tuwusa ta a Kuwa ku Kashila n usana u de, tsara a panaka yi.

22

Yahuza Isikariyoti wushuki u neke Yesu
(*Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Yahaya 11:45-53*)

¹ A'ayin a Abiki a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a ɗa dem a ka isa Abiki a Upasambana a yain evu. ² Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a ka zama tyoku da a ka wuna Yesu, shegai a ka pana ta uwonvo u ama. ³ Kanangasi* ka uwai Yahuza, uza da a ka isa Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi. ⁴ U ba u dansai n adarakpi a pige n azapige aza a uwundya Kuwa ku Kashila tyoku da wa neke yi ara le. ⁵ A yain mazanga hal a zuwamgbana a ka tsupa yi n ikebe. ⁶ Eyi kpm u wushuki u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le, kakuma ka ama ka wacuwa baci.

◇ 21:22 Hos. 9:7. * 22:3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-30; Marku 14:12-26; Yahaya 13:21-30; 1 Korintiya 11:23-25)

⁷ Kain ka Abiki a Ulya Ilikulya i'ya i Nambai Yisti ka rawai; wata, kain ka ukidasa mmuku ma a'ondom ma Abiki a Upasamgbana. ⁸ Aku Yesu suki Bituru n Yahaya, u tonuko le, “Walai i ba i fobusuko tsu Abiki a Upasamgbana yi, tsara tsu lyai.”

⁹ A wece yi, “Nte da va ciga tsu fobuso?”

¹⁰ U tonuko le, “N u'uwa u de a ilyuci yi, ya gawunsa ta n vuma roku u cangai malanda ma mini. I toni yi hal a kuwa ka wa uwa. ¹¹ I tonuko uza u kuwa vi, ‘Kawenishiki ka danai: Nte da a asu u da ma lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi n atoni a va?’ ¹² Wa wenike da ta kunukuzuba ku pige ka ucanga u ne wari ufobusi. Nte ya fobusuko tsu pini.”

¹³ Aku a lazai a ba a cinai tyoku da u tonuko le vi. Pini nala, a fobuso ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi pini.

¹⁴ An a'ayin a yain, Yesu dusuki ulya ilikulya n asuki yi. ¹⁵ U tonuko le, “Mari ma ciga ta gbam n lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana i na yi n ada, kahu n pana ikyamba. ¹⁶ Kpaci n tonuko da, ma doku ma lya i'ya wa, she a'ayin a da a shadangi u da a tsugono tsu Kashila.”

¹⁷ U bidyai mako ma mini ma cinwi, u cikpai Kashila aku u danai, “Wushai na i soi. ¹⁸ N tonuko da, ili i'ya i bidyai n gogo-na ma doku ma so mini ma cinwi wa, she a'ayin a da tsugono tsu Kashila tsu tuwai.”

¹⁹ U bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibamgbanasai u da, u naka le. U danai, “Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a neke adama a de. Rongoi uyansa nala tsara i cibusa na mpa.”

²⁰ An a kotsoi ulya u ilikulya vi, u bidyai mako mi, u danai, “Mako ma na mi, kazuwamgbani ka savu ka a asuvu a mpasa n va n da a ka neke adama a de. ²¹ Shegai uza da wa neke mu vi, aya pini na wa lya kabolo na mpa. ²² Mayun da mpa Maku ma Vuma ma laza tyoku da a zuwai, shegai ter n uza da wa neke mu vi.” ²³ A gitai uwecembene ko ya wa neke yi a asuvu a le yi.

Kananamgbani adama a tsupige

²⁴ Kananamgbani ka uwai a mere ma le, ko ya wa woko uzapige u le. ²⁵ U tonuko le, “Ngonon ma Awulawa a tsu ciga ta a wenike le ucira. Akidi a ugana a le kpm a tsu zama ta a isa le Abangi a Ama. ²⁶ Shegai ara de nala wa. Uza da wari uzapige a asuvu a de, u woko tyoku u uza u kenu. Uza da wa tono n ada, u woko tyoku u kagbashi. ²⁷ Ya lai tsupige, uza da u dusuki wa lya ilikulya ko gai kagbashi? Uza da u dusuki wa lya ilikulya da wa? Mpa tyoku u kagbashi da mari a asuvu a de. ²⁸ Eda i shamgbai ara va a ukonduso u da n soi. ²⁹ Tyoku da Tata u va u naka mu tsugono, nala mpa dem ma naka da ucira, ³⁰ tsara i lyai i soi na mpa a tsugono tsu va. I dusuku kpm a aratsu a tsugono, n i lyayi tsugono tsu agali kupa n a re a Isara'ila.

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Yahaya 13:36-38)

³¹ Ele pini n a lyayi, aku u danai, “Simo, Simo, Kanangasi† ka folo ta u welikpe da tyoku u ilya. ³² Shegai ma yanka vu ta kvasu, tsara upityanangu u vunu u gusa wa. Avu kpm a'ayin a da vu gonoi, vu gbatangu aza a vunu.”

³³ Bituru wushunku yi, “Asheku, ufobusi u da mari n bana n avu a kuwa ku a'ali, ko a ukpa.”

³⁴ Yesu danai, “N tonuko vu Bituru, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³⁵ Yesu wece le, “A'ayin a da n suku da bawu makpakata, bawu kasan, bawu akpata, ili i'a la i'ya i nambai?”

† 22:31 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

A danai, “Ko i te tsu namba wa.”

³⁶ U da, “Gogo-na uza da baci wari n makpakata u bidya, nala kpam uza da wari n katsan. Uza da bawu wari n burundu, u denge kunya ku ne u tsila. ³⁷ N tonuko da, mayun da ukuna u da a korongi a kaci ka va u kana ta u shadangu, ‘A kece yi ta a asuvu a aza da a ‘yangasakai tsugono.’ [◇] Kpaci ili i'ya a danai a kaci ka va, ushadangu u ne u rawa de.”

³⁸ Aku a tonuko yi, “Asheku, iburundu i'ya na i re.”

U tonuko le, “U rawa ta.”

Yesu yain kvasu a Masasa ma Zayitum

(Matiyu 26:36-46; Marku 14:32-42)

³⁹ Yesu wutai u banai a Masasa ma Zayitum tyoku da u cuwanakai, atoni a ne dem a tono yi. ⁴⁰ An u rawai a asu vi, u tonuko le, “Yanyi kvasu kotsu i rukpa a ukondo wa.” ⁴¹ U asaka le kenu, tyoku u mbari ma uvutala katali, u kudangi u yain kvasu. ⁴² U danai, “Tata, vu wushuku baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi, shegai udani u va u da a ka tono wa, she u vunu.” ⁴³ [Aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, wari yi a ugbamatangu asuvu. ⁴⁴ Kpaci wa pana ta ikyamba cika. U matsai kvasu cika, hal malen ma ne ma daka yavu mpasa.]

⁴⁵ An u 'yangai a asu u kvasu vi, u gonoi a asu u atoni a ne. U cina le n a lavuti adama a uwowi u unamgbukatsuma. ⁴⁶ U wece le, “Nda i zuwai ya lavuta? 'Yangai i yain kvasu, kotsu i rukpa a ukondo wa.”

A kanai Yesu

(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Yahaya 18:3-11)

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku u wenei kakuma ka ama ka tuwa yi. Uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, wa tono n ele kapala. U ra'ai evu n Yesu kotsu u wambatsa yi. ⁴⁸ Aku Yesu wece yi, “Yahuza, n uwambatsa u da va neke Maku ma Vuma?”

⁴⁹ Aza da a'ari evu n eyi, an a wenei ili i'ya ya gita, a wece yi, “Asheku, tsu kapusa n iburundu da?” ⁵⁰ Aku uza u te u le u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi.

⁵¹ Yesu danai, “Kotsu i doku wa.” U sawai kutsuvu ku kagbashi ki, u tanasa yi.

⁵² U tonukoi aza da a 'yangasaka yi vi; wata, adarakpi a pige, n azapige a awundi a Kuwa ku Kashila, na nkoshi, “I tuwai n iburundu na mkpaukpau yavu aza a ukana aza a magalaka? ⁵³ A'ayin a da mari n ada kain dem a asuvu a Kuwa ku Kashila, i barakpa akere a de i dana ya kana mu wa. Shegai a'ayin a de a da na vi, n a'ayin a ucira u karimbi.”

Bituru nanai an u revei Yesu

(Matiyu 26:57-75; Marku 14:53-72; Yahaya 18:12-27)

⁵⁴ Pini nala, a kanai Yesu a lazai n eyi, a banka yi a kuwa ku Magono ma Adarakpi. Bituru wari le a utono mbari mbari. ⁵⁵ A tasuki akina a mere ma kuwa mi a dusuki. Bituru dem dusuki kabolo n ele. ⁵⁶ Aku kagbashi ka kari makere ka wene yi a'ayin a da katyashi ka akina ka wakanai, pini nala, kagbashi ki ka danai, “Vuma u na dem kabolo n eyi da wari.”

⁵⁷ Shegai u nanai u danai, “Mpa n reve yi wa.”

⁵⁸ An a barakpai kenu, aku uza roku u wene yi u danai, “Avu dem uza u te u le u da.”

Bituru danai, “Uza u va, mpa n reve yi wa.”

⁵⁹ A doki a barakpai hal ulapa u uwule u te, uza roku u matsa yi, u danai, “Malala ma la wa, vuma u na kabolo ka a'ari, kpaci uza u Galili u da.”

⁶⁰ Bituru danai, “Uza u va, n reve gbam i'ya va tono wa.” Kute-kute kahu u kimba una u ne, kapen ka salai. ⁶¹ Asheku a kpatalai a kondonoi Bituru. Aku u cibai n kadyanshi

[◇] 22:37 Isha. 53:12.

ka Asheku, u da, “Ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” ⁶² Aku u wuta a ulanga u sai cika.

Asoje a yankai Yesu majari
(*Matiyu 26:67-68; Marku 14:65*)

⁶³ Ama da a ka wundya Yesu vi a rongo yi uyanka majari n a lapusi yi. ⁶⁴ A sira yi a'eshi, aku a danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya lapa vu?” ⁶⁵ A rongo yi a uyansaka kadyanshi ka gbani ka gbani ushani n a wishisi yi.

A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige
(*Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Yahaya 18:19-24*)

⁶⁶ An kain ka wansai, aku Asheshi a Pige,† (asuvu a adarakpi a pige, n awenishiki a Mele) a bolomgbonoi a asu u te. A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige a le, a tonuko yi, ⁶⁷ “Avu Kirisiti Kawauwi da baci, tonuko tsu.”

U danai, “Ko n tonuko da baci, ya wushuku wa. ⁶⁸ N yan da baci kpam keci, ya wushunku mu wa. ⁶⁹ Shegai ili i'ya i bidyai gogo-na ubana a kapala, Maku ma Vuma ma dusuku ta a ulyaki u Kashila Uza u Ucira.”

⁷⁰ Gba le a danai, “Dana, avu Maku ma Kashila ma?”

U tonuko le, “I dana ta dere, mpa.”

⁷¹ Aku a danai, “Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? Tsu pana ta n kaci ka tsunu a una u ne.”

23

A bankai Yesu ara Bilatu
(*Matiyu 27:11-14; Marku 15:1-5; Yahaya 18:28-38*)

¹ Pini nala, gba kaɓolo ka Asheshi a Pige yi a yangai a bankai Yesu ara Bilatu gomuna u Yahuda. ² A sapula yi, a danai, “Tsu cina ta vuma u na vi wa puwunsa a ama a tsunu. Kpam n u bishinki ama a tsupa utafa ara Kaisa. N u dansi kpam aya Kirisiti Kawauwi Magono.”

³ Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi.”

⁴ Bilatu tonukoi adarakpi a pige yi n kakuma ka ama ki, “N tsara vuma u na vi n unyushi wa.”

⁵ A doki a matsa yi n a dansi, “Wa yangasasa ta atakasuvu a ama n uwenishike u ne a uyamba u Yahuda. U gitai ukuna u nala vi a Galili hal utuwa na.”

A bankai Yesu ara Hiridu

⁶ An Bilatu panai nala, u wecikei ko vuma vi uza u Galili u da. ⁷ An u revei Yesu a kaɓon ka tsugono tsu Hiridu Antiba tsa u wuta, u gebengu yi ara Hiridu uza da wari dem a Urishelima a'ayin a nala yi.

⁸ An Hiridu wenei Yesu, u yain mazanga cika kpaci wa ciga ta u wene yi caupa. An u panai ukuna u ne, kpam wa ciga ta u wene ukunosavu u da Yesu wa yansa. ⁹ U rongo yi a uyansa keci, shegai u wushunku yi ili wa. ¹⁰ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele a da pini kushani a rongo yi usapulusa ushani. ¹¹ Hiridu n asoje a ne a yanka yi magori, a yanka yi kpam majari. A uka yi aminya a tsugono, aku a gonuko yi ara Bilatu. ¹² Kain ka nala ka tsije tsu Hiridu n Bilatu tsu gitai. Kpaci caupa atokulalu a da.

A kidagai Yesu ugana u ukpa
(*Matiyu 27:15-26; Marku 15:6-15; Yahaya 18:39-19:16*)

¹³ Bilatu bolomgbonoi adarakpi a pige, n aza a tsugono, n ama. ¹⁴ U tonuko le, “I tuko ta vuma u na i da wa puwunsa ta ama. Kpam an n vece yi a kapala ka de, n tsara yi n unyushi ko u te a asuvu a ikuna i'ya i danai vi wa. ¹⁵ Nala dem Hiridu u tsara yi n unyushi wa, kpaci aya u gonuko yi ara tsunu. U yan ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. ¹⁶ Adama a

nala, ma bawan yi ta n asaka yi.” [¹⁷ U tsu asanka le ta vuma u te a asuvu a ama da a'ari a kuwa ku a'ali a a'ayin a abiki.]

¹⁸ Gba ama a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Rawuka vuma u na vi! Asanka tsu Baraba!” ¹⁹ (Baraba aya uza da a zuwai a kuwa ku a'ali adama a u'yangasa u atakasuvu a ama u da a yain n mawunuka a ilyuci yi.)

²⁰ Aku Bilatu doku u yanka le kadyanshi, kpaci wa ciga ta u asaka Yesu. ²¹ Shegai a worukpoi n a dansi, “Wandamgbana yi! Wandamgbana yi!”

²² U doki u tonuko le u tatsu, “Ndya i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain? N tsara yi n ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. Adama a nala ma bawan yi ta n asaka yi.”

²³ Shegai a rongo yi a umatsa, a 'yangasai alagatsu a le a danai a wandamgbana yi, hal isali i le i fudai Bilatu. ²⁴ Aku Bilatu kidaga yi ugana, tsara a yanka le i'ya a ka ciga. ²⁵ U asanka le uza da a foloi vi; wata, uza da a zuwai a kuwa ku a'ali, adama a u'yangasa atakasuvu a ama n mawunuka. U naka le Yesu tyoku da a ka ciga.

A wandamgbana i Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Yahaya 19:17-27)

²⁶ A'ari pini a nwalu n eyi, aku a kana vuma roku uza u kala Simo uza u Sirani, u wutai a une. A tadanku yi mawandamgbani mi u canga u toni Yesu. ²⁷ Kakuma ka ama ushani ka tono yi hal n aka a roku aza da a rongoi kushen n a pani mballa ma ulaza u ne. ²⁸ Yesu kpatalai ara le u danai, “Aka a Urishelima, asakai kushen adama a va. Shegai, i saka kaci ka de na mmuku n de. ²⁹ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ya dana, ‘Aza a una u shinga a da ndari, n atsuma a da bawu a matsai mmuku, kpam n mani ma bawu ma comukoi maku.’ ³⁰ A'ayin a nala a da a ka gitā ufolo nsasa n pige n pige, ‘Rukpai a kaci ka tsunu.’ A foli kpam agalala a dana, ‘Cifangu tsu.’ ♦ ³¹ A yanka baci madanga ma taku ukuna u naha, ndya ya gitā ma ekpe baci?”*

³² A banka ta dem ama roku ama a re aza a magalaka, tsara a wuna le kabolo n eyi. ³³ An a rawai a asu u da a ka isa Mako ma Kaci, nte a wandamgbana yi pini n aza a unyushi u cingi a nala yi uza te a ulyaki, uza te a ugula. ³⁴ Yesu danai, “Tata, cimbusuka le, kpaci a reve ili i'ya a ka yan wa.” A varangi uruta a pecishei aminya a ne.

³⁵ Ama a shamgbai a'ari a akalu. Azapige tani a ka yanka yi majari a danai, “U wauwai aza roku, u wauwa kaci ka ne wawa, aya baci uza da Kashila ka dangasai u woko Kirisiti Kawauwi u Kashila.”

³⁶ Asoje dem a yansaka yi ta majari. A banai ara ne a naka yi mini ma kalam. ³⁷ A danai, “Ada baci magono ma aza a Yahuda, wauwa kaci ka vunu.”

³⁸ Ikorongi i'ya pini zuba n kaci ka ne, EYI NA MAGONO MA AZA A YAHUDA MA.

³⁹ Uza u te a asuvu a aza da a wandamgbana i kabolo n eyi vi, u yanka yi kadyanshi ka gbani, u danai, “Ma wundya a da Kawauwi ki. Wauwa kaci ka vunu n atsu.”

⁴⁰ Shegai uza u te vi u barana yi u da, “Avu ko uwonvo u Kashila va pana an gba tsunu a kidaga tsu ugana u ukpa wa? ⁴¹ Atsu tani dere da tsa wusha katsupi ka manyan ma tsunu, shegai vuma u na ko ili i cingi i te u yan wa.”

⁴² U danai, “Yesu, kotsu vu cifa na mpa a'ayin a da baci vu uwai a tsugono tsu vunu.”

⁴³ Yesu tonuko yi, “N tonuko vu, ko ara va ta kabolo na mpa a asu u uwunvugusa a zuba.”

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Yahaya 19:28-30)

⁴⁴ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana i n karimbi hal ubana ulapa u uwule u tatsu. ⁴⁵ Kaara ka naka kpam katyashi wa. Aku kunya ka a barakpai

♦ 23:30 Hos. 10:8. * 23:31 Kalen ka tsizagadi tsu Yesu tsa, “A yanka mu baci ili i na gogo-na, nida wa la vi n ada?”

a Kuwa ku Kashilā ku pecemgbenei kure. ⁴⁶ Yesu 'yangasai kalagatsu n ucira u danai, “Tata, a akere a vunu a da ma naka kulu ku va.” An u danai nala, aku u uma u ne u wutai.

⁴⁷ An katigi ka wenei ili i'ya i gitai u cikpalai Kashilā, u da, “Vuma u na, mayun ili i birika yi wa.” ⁴⁸ Kakuma ka ama ka ka banai akalu a wenei ili i'ya i gitai, a lazai n a lapi akamba a le adama a unamgbi u asuvu. ⁴⁹ Shegai gba ama da a reve yi, kabolo n aka a da a gita yi utono tun a Galili, a shamgbai a mbari a'ari a uwundya ukuna u nala vi.

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Yahaya 19:38-42)

⁵⁰ Vuma roku uza da wari a asuvu a Asheshi a Pige, kala ka ne ka Isuhu vuma u Arimatiya u uyamba u Yahuda, vuma u maci da. ⁵¹ U wushuku n tyoku da a sheshei n i'ya a yain wa. Shegai utuwa u tsugono tsu Kashilā u da wa vana. ⁵² Pini nala, u banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu. ⁵³ U cipuka yi u palasa yi n aminya a pun u zuwa yi a kasaun ka a shei a katali, a asu u da bawu kotsu a vakunki uza. ⁵⁴ Kain ka nala ki Kain ka Afofi ka, kpaci Ashibi a yan de evu n uyan.

⁵⁵ Aka a da a wutai a Galili kabolo n Yesu, a tonoi Isuhu kucina. A wenei kasaun ki n tyoku da a zuwai ikyamba i ne. ⁵⁶ Aku a gonoi a kuwa a ba a fobusoi ucanga u awanli n u magulani n manivi. Aku a wunvugai kain ka Ashibi ki tyoku da Mele ma danai a yain.

24

U'yangā u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-10; Marku 16:1-8; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, aka a banai a asu u kasaun vi n ucanga u magulani u da a fobusoi. ² A cinai a gindalakpa de katali ka kasaun ki, ³ shegai an a uwai a wene ikyamba i Yesu Asheku wa. ⁴ A'ari a uyan majiyan ma ukuna mi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a da ka lafa a shamgbai evu n ele. ⁵ Adama a uwonvo, aka yi a varai a'aci a le, shegai ama yi a tonuko le, “Ndyā i zuwai ya bolo uza u uma a asuvu a akushe? ⁶ Wa pini na wa; u 'yangā de! Cibai ili i'ya u tonuko da, a'ayin a da wari kabolo n ada a Galili. ⁷ ‘U kana ta a neke Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi, a wandamgbana yi, aku u 'yangā a kain ka tatsu.’ ” ⁸ Aku a cibai n kadyanshi ka ne.

⁹ An a wutai a kasaun ki a gonoi a kuwa, a tonukoi atoni kupa n u te n ama da a buwai gba ukuna vi. ¹⁰ (Meri Magadaliya n Yuwana n Meri mma u Yakubu n aka a roku a da a'ari kabolo n ele, alya a tonukoi atoni yi ukuna u na vi.) ¹¹ Shegai a wushuku n ukuna vi wa, a gonukoi u da yavu ukuna u gbani u da. ¹² Bituru 'yangai u sumai ubana a kasaun ki, u kelikei u webelei, aku u wenei kunya ka a palaka yi vi koshi. Aku u gonoi a kuwa wari uyan majiyan ma ukuna vi.

Ama a re a ure u Imawu

(Marku 16:12-13)

¹³ Kain ka nala ki, ama a re a asuvu a atoni a Yesu, a ka bana a une u roku u da a ka isa Imawu. Mbari n ne n ubana a Urishelima, evu na nwalu m ulapa u uwule u re n da.*

¹⁴ A'ari a kadyanshi ka ili i'ya i gitai vi. ¹⁵ Ele pini a kadyanshi ki n a yawunsi utyoku u le, tyoku da ukuna vi u gitai, aku Yesu n kaci ka ne u raba le, a lazai kabolo. ¹⁶ Shegai a'eshi a le a kukpa a ka reve yi wa.

¹⁷ Yesu wece le, “Ukuna u iyen u da i'ari a udansa an ya wala vi?”

A shamgbusai, n a gali asuvu n katsuma ka lima. ¹⁸ Uza da a ka isa Kiliyoba wushunku yi, “Avu kamoci ka a Urishelima? Va ciga vu dana vu reve i'ya i gitai a asuvu a a'ayin a na yi wa?”

¹⁹ U wece le, “Ukuna u eni u da la vi?”

* **24:13** Mbari m mel u shindere da a ka dansaka pini na dere da u wari n kilomita kupa n u te.

A tonuko yi, “Ukuna u Yesu uza u Nazara, matsumate ma tani ma ucira a asuvu a manyan ma ne n kadyanshi a kapala ka Kashila n ama. ²⁰ Adarapki a pige na ngono a neke yi, a kidaga yi ugana u ukpa a wandamgbana yi. ²¹ Tsara tsu zuwuka yi tani ta a'eshi tsu da aya wa wutukpa Isara'ila. Ara kain tatsu da pa vi an ukuna u na vi u gitai. ²² Ara aka a roku a asuvu a tsunu a yanka tsu ta ukuna u majiyan, a banai pini a kasaun ki n usana u de. ²³ An bawu a cinai ikyamba i ne, a gonoi a tonuko tsu a wene ta kuwene ku atsumate a zuba aza da a tonuko le wa ta n uma. ²⁴ Aza roku a tsunu a banai pini a kasaun ki, a ba a cinai tyoku da aka yi a danai vi nala. Shegai eyi kaci ka ne a wene yi wa.”

²⁵ Yesu tonuko le, “Eda aza da bawu i'ari n ugboji. Aza da atakasuvu a de a razugbai bawu i wushuki gba n ikorongi i ntsumate. ²⁶ U kana Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, aku u tsara tsupige tsu ne wa?” ²⁷ U gitai n tagarada u Musa hal ubana a itagarada i Ntsumate, wa wutumkpusuka le ukuna u da wari a kaci ka ne a asuvu a itagarada yi.

²⁸ A yain evu n une u da a ka bana vi. U yain yavu wa wura le. ²⁹ A matsa yi a danai, “Tuwa vu cipa ara tsunu, kpaci kaara ka kotso de, kayin kpam ka yan de.” U wushuki u cipai ara le.

³⁰ An wari a ulya ilikulya kabolo n ele, u bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibai u naka le. ³¹ A'eshi a le a kukpai aku a reve yi. Pini nala, u puwunka le. ³² A dansai utyoku u le, “Ipeli i tuwa ta a atakasuvu a tsunu a'ayin a da wa dansa n atsu a ure vi, wa wutumkpusuka tsu itagarada.”

³³ Kute-kute a 'yangai a gonoi a Urishelima a ba a cinai atoni kupa n u te vi a asu u te kabolo n aza da a'ari n ele. ³⁴ Atoni yi a danai, “Mayun da! Asheku a 'yanga ta, hal gbam u wenike ta kaci ka ne ara Bituru.”

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni

(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

³⁵ Ama a re yi dem a danai ili i'ya i gitai n ele a ure, hal n tyoku da a reve yi a asu u da u jibai burodi. ³⁶ An a'ari pini a udansa ukuna u nala vi, kute-kute Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le u danasa le, “Ndishi n shinga ara de.” ³⁷ Shegai a giruwai cika a panai uwonvo. A ka wundya kafofu ka a wenei.

³⁸ U tonuko le, “Ndya i zuwai i giruwai? Ndya i zuwai ya yan malala a atakasuvu a de? ³⁹ Webelei akere a va n a'ene a va. Mpa n kaci ka va, sawa numu i pana. Kafofu ka n inyama ko atele tyoku da i wenei mari n i'ya wa.”

⁴⁰ An u danai nala, u wenike le akere n a'ene a ne. ⁴¹ Shegai adama a mazanga n majiyan, a fuda a wushuku gogo wa. U wece le, “I'a pini na n ilikulya?” ⁴² A naka yi kabirisa ka kadan ka a zungi. ⁴³ U wushai ka u takumai a kapala ka le.

⁴⁴ U doki u tonuko le, “Kadyanshi ka va ka pa vi ka n tonuko da a'ayin a da tsari kabolo, “U kana ta a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka va a asuvu a itagarada i Mele ma Musa, n i'ya i Ntsumate hal n Tagarada u Ishipa.”

⁴⁵ Aku u kukpai atakasuvu a le tsara a reve itagarada yi. ⁴⁶ U tonuko le, “Nala wari ukorongi, u kana ta Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, kain ka tatsu aku u 'yanga a ukpa. ⁴⁷ Kpam a ka yan ta ku'ari ku ukpatala n ku ucimbusa u unyushi u cingi a asuvu a kala ka ne. A ka gitai ta a Urishelima ubana a aletsu a da a buwai. ⁴⁸ Eda aza da i wenei ili i nala yi, kpam i dana i'ya. ⁴⁹ Ma sukunku da ta Kulu Keri ka Tata u va u yain kazuwamgbani n ada. Shegai i vana ve a Urishelima, hal n sukunku da ka kpam ku shadangu da n ucira u da wa wuta a zuba.”

A cangai Yesu ubana a zuba

(Marku 16:19-20; Asuki 1:9-11)

⁵⁰ U wutai n ele ubana a kateshe, hal ubana evu n Batani. U 'yangasai akere a ne u zuwuka le unu u shinga. ⁵¹ Eyi pini a uzuwusuka le unu u shinga vi, aku u pecenei n ele

a canga yi ubana a zuba. ⁵² A lyaka yi kayala, a gonoi a Urishelima n katsuma ka eri cika.
⁵³ A rongoi a ubansa a Kuwa ku Kashila kain dem, n a cikpalasi Kashila.

Kadyanshi ka Shinga ka Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya, uza da korongi tagarada u na vi u rongo ta evu n Yesu a'ayin a da Yesu yain manyan ma ne pini na a likimba. An nala u wurai, Yahaya tuwa ta u wokoi uzapige a asuvu a atoni a Yesu. A tagarada u na vi, u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai an wari kabolo n Yesu.

A tagarada u na vi tsa wene ta ili i'ya Yesu dansai n i'ya u yansai an wari kabolo n ama. Tsa wene ta alabari a uka u aza a Samariya uza da u wushai mini ma unaka uma ma Yesu, uka da a kana n unyushi u cingi, kaje ka ne Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa, n ili i roku ushani i'ya u yansai. Yesu isa ta kaci ka ne "Mpa" kala ka lakai uwulukpi ka Kashila a kaletsu ka aza a Yahuda. U wenike ta iryoci ushani i'ya ya wenike an eyi kaliniki ka shinga ka, kpam aya katyaci ka mayun. Yahaya wenike ta ikunesavu i shindere i'ya Yesu yain i'ya i wenikei tyoku da Yesu wari. U te a asuvu a le u da, an Yesu tanasai kawunu, wa ta tyoku u tata u ne, uza da bawu wa asaka manyan ma ne.

Yahaya korongu ta ili i na yi tsara ama a pityanangu n Yesu, kpaci aya Kawauwi. A masala ma 3 makpanda ma 16, tsa wene ta kadyanshi ka ucira ka ka wenike tyoku da Kashila ka ciga ama a asuvu a likimba u na. Cinda Yahaya wenei ili i na yi n a'eshi a ne, u gan ta tsu wushuku n ili i'ya u danai vi mayun da.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ushipa adama a ucikpala udani vi (1:1-18)

Akani a Yahaya Kalyubugi (1:19-34)

Yesu dangasai atoni a ne a kagita (1:35-51)

Ikunesavu i shindere i Yesu (2:1-12:50)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo u ne n ukpa u ne (13:1-19:42)

Yesu wa ta n uma (20:1-10)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (20:11-21:25)

Udani u da u tsu naka uma

¹ Kahu a yain likimba, Udani* wa ta pini. Wa ta kabolo n Kashila, kpam dem Kashila ka. ² A kagita wa ta kabolo n Kashila.

³ U yan ta ili i'ya i'ari pini gba, ili i'a la i'ya bawu u yain wa.

⁴ Aya kami ka uma, kpam uma u nala vi u tuko ta ama katyashi. ⁵ Katyashi ki ka wakana ta a asuvu a karimbi, kpam karimbi ki ka fuda ka cimbusa ka wa.

⁶ Kashila ka suku ta vuma roku, uza da a ka isa Yahaya,† n kadyanshi. ⁷ U tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi, tsara ya dem u pityanangu adama a ili i'ya u danai vi. ⁸ Aya katyashi ki wa, shegai u tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi. ⁹ A'ayin a da baci katyashi ka mayun ki ka tuwai a likimba, ka naka ta ama gba katyashi.

¹⁰ Udani vi wari ta a likimba, kpam Kashila ka yan ta manyan n eyi an u yain likimba, kpam gba n nala ama a likimba a reve yi wa. ¹¹ U tuwa ta a uyamba u ne, shegai ama a ne a wusha yi wa. ¹² Ama roku a wusha yi ta, kpam a wushuki n eyi. Adama a nala u zuwa le a wokoi mmuku n Kashila. ¹³ A'ayin a da isheku i le i matsa le a likimba, ilimaci

* **1:1** Aza a Yahuda a bidya ta Udani vi Kashila ka, kpaci caupa de a tsu isa kala ka Kashila karara wa, shegai "Udani" ko "Tata." A mkpanda n 10 n 14 n wenike tsu ta an Yahaya wa dansa a kaci ka Yesu an u yankai "Udani" manyan.

† **1:6** Yahaya u makpanda ma na mi Yahaya Kalyubugi da, Yahaya kasuki uza da korongi tagarada u na vi u da wa.

i nala i zuwa le a woko mmuku n Kashilā wa. Kashilā ka ka zuwa le a wokoi mmuku n ne.

¹⁴ Udani vi u woko tā vuma, kpam u rongoi n atsu. Wā tā ushadangi n ukuna n shinga n u mayun. Tsu wene tā tsupige tsu ne; wata, tsupige tsa u wushai vi, kpaci aya koshi Maku ma Tata.

¹⁵ Yahaya dana tā ukuna u mayun a kaci ka Udani vi, kpam u tonukoi ama, “Uza da n yanka da kadyanshi a kaci ka ne aya gai na vi, ‘Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.’ ” ¹⁶ Adama a nala, uciga u da wa ciga tsu cika da u tsu yansa ka tsu ukuna u shinga,† kpam u tsu zuwusuka tsu ta unā u shinga maco. ¹⁷ Musa da tukoi ama Mele, Yesu Kawauwi kpam u tukoi ama ukuna u shinga n u mayun. ¹⁸ Kotsu uza wa la u wenei Kashilā wa. Shegai Maku mi ma zuwa ta ama a revei tyoku da Kashilā kari, kpaci aya koshi Maku ma mari ili i te n Kashilā ki, kpam wari evu n Tata.

*Yahaya Kalyubugi danai ukuna u Yesu
(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Luka 3:1-18)*

¹⁹ Azapige a aza a Yahuda a Urishelima a suki adarakpi n aza a Levi ubana ara Yahaya a weci yi ko ya wari.

²⁰ Yahaya kpa da le uwushunku wa, shegai u dansai n ele karara, “Mpa Kawauwi ki wa.”

²¹ Aku a wece yi, “Ada baci Kawauwi ki wa, ada yai? Ada Iliya‡ vi?”

U wushunku le, “A'a, mpa wa.”

A doku a wece yi, “Avu Matsumate§ ma a dangasai vi ma?”

U wushuki, “A'a, mpa wa.”

²² Aku a doku a wece yi, “Ada yai? Wushunku tsu tyoku da tsa ba tsa tonuko aza da a suku tsu. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

²³ Yahaya wushunku le n kadyanshi ka Ishaya matsumate:

“Mpa kalagatsu ka ka salasa a kakamba, n ka dansi,

‘Lapulai ure adama a Asheku a da a ka tuwa!’ ” ♦

²⁴ Afarishi a da a suki atsumate yi. ²⁵ A wece yi, “Ada baci Kawauwi, ko Iliya, ko Matsumate ma a dangasai vi wa, nida va lyubugusu ama naha?”

²⁶ Yahaya wushunku le, “Mpa n mini ma ma lyubugusu, shegai n gogo-na naha uza roku da pini a asuvu a kakuma ka ama uza da bawu i revei. ²⁷ Aya uza da wa tuwa a kucina ku va. Mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.”

²⁸ Yahaya wa lyubugusu ama a ilyuci i Batani, kasana n Agata a Urudu nte ili i na yi i gitai pini gba.

Yesu da Maku ma Kondom ma Kashila

²⁹ An kain ka wansai, Yahaya wenei Yesu, an wa gawunsa n eyi, aku u tonukoi ama, “Maku ma Kondom ma Kashila† ka yankai manyan tsara u cimbusuka ama a likimba unyushi u cingi u le ma na. ³⁰ Aya gai ma dansa ka an n danai, ‘Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.’ ³¹ Mari n reve an aya wa, shegai mari ulyubugusu n mini tsara n zuwa aza a Yahuda a reve ko aya yai.”

³² Aku Yahaya danai, “N wene ta Kulu Keri ku wutai a zuba ku cipai ara ne yavu kadya ku woko yi pini. ³³ Mari n reve an aya wa, shegai an Kashila ka suku mu n lyubugu ama n mini, da u tonuko mu, ‘Vu wene baci Kulu Keri ku cipai ara uza roku aku ku woko yi pini, vuma u nala vi aya ya vana vi. Aya wa lyubugu ama n Kulu Keri.’ ³⁴ N wene ta ili i nala yi i gitai n Yesu. Adama a nala, n tonuko da ukuna u mayun, aya Maku ma Kashila mi.”

† **1:21** Adama a da Kashila ka bidyai Iliya ubana a zuba n uma u ne, da aza a Yahuda a'ari a uvana ugonu u ne.

§ **1:21** Musa yan ta kazuwamgbani n aza a Isara'ila u da Kashila ka sukunku le ta Matsumate tyoku u ne. Pini nala, aza a Yahuda a'ari a uvana Matsumate mi. ♦ **1:23** Isha. 40:3.

Atoni a Yesu a kagita

³⁵ An kain ka wansai, Yahaya pini n u lyu6ugusi ama ka6olo n ama a re a asuvu a atoni a ne, ³⁶ aku u wenei Yesu wa wala, u danai, “Maku ma Kondom ma Kashila ma gai na vi!”

³⁷ An atoni a re yi a panai Yahaya danai nala, a tonoi Yesu. ³⁸ An Yesu kpatalai u wenei a ka tono yi, u wece le, “Ndya ya bolo?”

Aku a wushuki, “Rabbi,† nte va rongo?” (“Rabbi,” wata, “Kawenishiki.”)

³⁹ U wushunku le, “Tuwaḡi i wene.” (A'ayin a nala yi evu n ulapa u uwule u nishi u ḡa u kaara.) Aku a lazai n eyi a wenei asu vi, a rongoi pini hal kaara ka rukpai.

⁴⁰ Uza te a asuvu a atoni a re yi aya Andurawu utoku u Simo Bituru uza ḡa a'aḡi tata u te. ⁴¹ Ili i'ya Andurawu giḡai uyan i'ya u zamai utoku u ne vi u tonuko yi, “Tsu wene ḡa Kawauwi ka a yanka tsu kazuwamgbani ki!” (N Tsiyahuda a yanka ḡa manyan n “Kawauwi” kpam ili i'ya i te n udani u “Kirisiti” n Tsiheline.) ⁴² Aku Andurawu bidyai utoku u ne vi ubana ara Yesu.

Yesu kondono yi u danai, “Aḡa Simo, kala ka tata u vunu ka Yahaya. A ka isa vu ḡa Kefa.” (“Kefa” ili i te i'ya n “Bituru.”)*

Yesu dangasai Filibu n Nataniya

⁴³ An kain ka wansai, Yesu yawunsai u bana a Galili. Aku u ba u cinai Filibu, u tonuko yi, “Tono mu.”

⁴⁴ Besaida ḡa ilyuci i Filibu, n ilyuci i Andurawu n Bituru. ⁴⁵ Filibu ba u boloi Nataniya, aku u tonuko yi, “Tsu wene ḡa vuma ḡa Musa korongi ukuna u ne a Mele mi. Kpam dem nsumate n korongu ḡa ukuna u ne. Aya Yesu maku ma Isuhu, kpam ilyuci i ne i'ya Nazara.”

⁴⁶ Shegai Nataniya wece yi, “Ili i shinga i'a la ya wuḡa a Nazara?”

Filibu wushunku yi, “Tuwaḡ vu wene.”

⁴⁷ An Yesu wenei Nataniya wa raḡa evu n eyi, aku u danai, “Eyi na matsikaya ma aza a Yahuda ma mayun ma. Uza maryafuka ḡa wa.”

⁴⁸ Nataniya wece yi, “Nida vu yansai vu reve mu?”

U wushunku yi, “Kahu Filibu isa vu, n wene vu ḡa a kulu ku maḡanga ma kapopi.”

⁴⁹ Aku Nataniya tonuko yi, “Kawenishiki, avu Maku ma Kashila ma. Aḡa Magono ma aza a Yahuda.”

⁵⁰ Yesu danai, “Wushuku ḡa vu wushuki na mpa an n tonuko vu n wene vu ḡa a kulu ku maḡanga ma kapopi? Va wene ḡa ili i'ya i lai i naha ugbonguro.”

⁵¹ U tonuko le kpam, “Mayun n tonuko ḡa, Ya wene ḡa zuba u kukpa kpam atsumate a zuba a Kashila n a yuwi n a cipi a zuba u Maku ma Vuma.”

2*Yesu zuwai mini ma wokoi mini ma cinwi*

¹ Pini nala, a kain ka tatsu, a ka yan abiki a iyolo a ilyuci i Kanan u Galili. Mma u Yesu wa ḡa dem pini a asu vi. ² A libana ḡa dem Yesu n atoni a ne. ³ An mini ma cinwi mi ma kotsoi, aku mma u Yesu u tonuko yi, “Mini ma cinwi mi ma kotso ḡe.”

⁴ Yesu wushunku yi, “Mma, ndya i zuwai va damgbaraḡa mu naha? Kotsu a'ayin a va a yan wa.”

⁵ Mma u ne u tonukoi agbashi yi, “Yanyi gba ili i'ya u tonuko ḡa i yain.”

⁶ Caupa, Kashila ka naḡa ḡa aza a Yahuda mele tyoku ḡa a ka yansa kuḡa. Adama a nala, aza a kuwa yi a'a ḡa na mmuru n mini n teli n ḡa a shei a atali. Maru dem ma gbonguro ḡa hal ma fuda ḡa ma bidya evu na nlanda n mini n teli.

⁷ Yesu tonukoi agbashi yi, “Shadangi mmuru mi n mini.” Aku a shadangi n ḡa tipi-tipi.

⁸ U tonuko le, “Gogo-na kenei i banka uzapige u abiki vi.”

* **1:42** Kalen ka a'ala a Kefa n Bituru ka “katali.”

Aku a yain tyoku da u tonuko le a yain. ⁹ An uzapige vi u pedei, aku u wenei ma gono de mini ma cinwi. U reve tani asu u da mini ma cinwi mi ma wutaɪ wa, shegai agbashi a da a tukoi ma vi a reve ta. Aku u isaɪ valisavu vi, ¹⁰ u tonuko yi, “Mini ma cinwi ma shinga ma a tsu gita a tuko, a'ayin a da baci ama a sosoi, aku a tuko ma bawu ma cinai ma kagita kayanyan. Shegai avu vu sokongu ta mini ma cinwi ma shinga mi she gogo-na!”

¹¹ A Kanan u Galili da Yesu yain ukunosavu u kagita u ne. Nte da u wenikei pini tsupige tsu ne, kpam atoni a ne a wushuki n eyi.

¹² An nala wurai, aku u lazai ubana a ilyuci i Kafarnahum kaɓolo na mma u ne, n atoku a ne, n atoni a ne. A rongo ta pini a'ayin kenu.

*Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(Matiyu 21:12-13; Marku 11:15-17; Luka 19:45-46)*

¹³ Yesu banai a Urishelima, kpaci a'ayin a Abiki a Upasamgbana a yan de evu. ¹⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila ki, aku u cinai aza a udengishe anaka, na nlala, na ntambara. U wenei aza da a tsu dusukusu a asu u iteburu i le n a savadaɣi ikebe icun kau-kau. ¹⁵ U zamai a'awun u cai kaban u yain kajaɓu. U lokoi ama yi pini a Kuwa ku Kashila ki, kaɓolo na nlala n le n anaka a le dem. U mutsukpusai iteburu i aza da a ka savadaɣa ikebe u wacinsai ikebe yi. ¹⁶ U tonukoi aza da a ka dengishe ntambara, “Takpai ili i na yi pini na! Kotsu i gonuko kuwa ku Tata u va kuden wa!”

¹⁷ An nala gitai, aku atoni yi a cibai n ili i'ya a korongi caupa a asuvu a Tagarada u Kashila: “Adama a uciga u da ma ciga kuwa ku vunu cika, u da wa zuwa mu n kuwa.” ◇

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wecei Yesu, “Ukunosavu u eni u da va yan tsara u wenike tsu tyoku da vu tsara ucira u uyan ili i na yi?”

¹⁹ U wushunku le, “Wasai kuwa ku Kashila ku na ki, ma ma ta ka kpam a asuvu a a'ayin a tatsu.”

²⁰ A wushunku yi, “An a gitai kuma ku Kuwa ku Kashila ku na ki, a yan ta ayen amangare n a teli kahu a kotso ka! Nida va fuda va ma ka a asuvu a a'ayin a tatsu?”

²¹ Shegai an Yesu danai “kuwa ku Kashila ki,” ikyamba i ne i'ya wa dansaka. ²² A'ayin a da u tuwai u 'yangaɪ a ukpa, da atoni yi a cibai u tonuko le ta ukuna vi. Aku a wushuki gba ili i'ya Yesu dansai n i'ya a korongusi a Tagarada u Kashila.

Yesu reve ta tyoku da ama a'ari

²³ An Yesu wari a Urishelima adama a Abiki a Upasamgbana yi, ama ushani a wushuku ta n eyi kpaci a wene ta ikunesavu i'ya u yansai. ²⁴ Yesu reve ta tyoku da atakasuvu a ama a'ari, adama a nala u wushuku u asankɔ le kaci wa. ²⁵ Adama a da u revei atakasuvu a ama gba, she kpam uza u tonuko yi ukuna u roku a kaci ka uza wa, kpaci eyi n kaci ka ne u reve ta ili i'ya i'ari a asuvu a vuma.

3

Nikodimu tuwai ara Yesu

¹ A asuvu a Asheshi a Pige yi, uza roku da pini uza da a ka isa Nikodimu, Kafarishi ka. ² Kain ka te n kayin, u banai ara Yesu, u danai, “Uzapige, tsu reve ta Kashila ka ka suku vu ara tsunu vu wenishike tsu. Kpaci ko uza wa fuda wa yan ikunesavu tyoku da va yansa wa, shegai Kashila ka baci n eyi.”

³ Yesu wushuki, “Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a doku a matsa yi ilimaci i ire.”

⁴ Nikodimu wece yi, “Vuma u kutsa baci, nida wa kpam a ka doku a matsa yi? Wa doku kpam wa uwa a katsuma ka mma u ne wa. Nida a ka yan a matsa vuma ilimaci i ire?”

⁵ Shegai u wushunku yi, “Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a matsa yi ilimaci i ire n mini n Kulu Keri. ⁶ Isheku i vuma alya a tsu zuwa

ikyamba i vuma i tsarā uma, shegai Kulu Keri ku Kashilā ka ku tsu zuwa kulu ku vuma ku tsarā uma. ⁷ Kotsu vu yain majiyan an n tonuko vu, ‘She a doku a matsa dā ilimaci i ire wa.’ ⁸ Uwule u tsu lapana tā a asu u dā dem wa ciga, kpam vu tsu pana tā mawurā ma ne, shegai vu tsu reve asu u dā u gitāi ko kpam a asu u dā wa bana wa. Nala dem wari Kulu Keri ku matsa baci vuma.”

⁹ Nikodimu wece yi, “Nida wa yan u gitā nala?”

¹⁰ U wushunku yi, “Avu kawenishiki ka ka pige a asuvu a Isara'ila. Nida vu yansai vu kpađai ureve ukuna u na? ¹¹ Mayun n tonuko vu, ukuna u dā tsu revei u dā tsa dansa, kpam tsu yain kadyanshi ka ili i'ya tsu wenei. Shegai i wushuku n ili i'ya tsu tonuko dā wa. ¹² N tonuko dā tā ukuna u likimba naha, shegai i wushuku n kadyanshi ka va wa. Adama a nala, ya fudā ya wushuku nā mpa n tonuko dā baci ili i'ya i'ari a zuba wa. ¹³ Mpa Maku ma Vuma, mpa koshi n wutai a zuba n tuwai a likimba, kpam ma doku ma gono a zuba. ¹⁴ Tyoku dā Musa saki kali ka urim u shili a kakamba, nala dem a ka saku Maku ma Vuma. ¹⁵ Adama a nala, uza dā baci dem u wushuki n Maku ma Vuma, wa tsarā tā uma u dā bawu wa kotso.

¹⁶ “Tyoku dā Kashilā ka cigai ama a likimba cika u dā na: u neke tā Maku ma te ma ne koshi tsarā uza dā baci dem u wushuki n eyi kotsu u kuwa wa, shegai u tsarā uma u dā bawu wari n utyoku. ¹⁷ Kashilā ka suku Maku ma ne a likimba tsarā u kidāga ama ugana u ukpa wa. Shegai u suku yi tā tsarā u wauwa le. ¹⁸ A ka kidāga aza dā a wushuki n Maku mi ugana wa. Shegai a kidāga dē aza dā bawu a wushuki vi ugana, kpaci a wushuku n Maku ma te ma Kashilā mi wa. ¹⁹ Ili i'ya i zuwai a ka kidāga le ugana i'ya na: Katyashi ka tuwa tā a likimba. Shegai a ciga katyashi ki wa, aku a gonoi a ka ciga karimbi, kpaci manyan ma cingi ma a ka yansa. ²⁰ Aza dā a ka yansa ukuna u cingi a tsu ciga katyashi wa, kpam a ka tuwa evu n ka wa, kpaci a ka ciga uza u wene manyan ma cingi ma a ka yansa wa. ²¹ Shegai aza dā a ka tono ure u mayun a ka tono tā katyashi, ya dem wa wene tā a ka yansa ili i'ya Kashilā ka ciga le a yain.”

Yahaya Kalyubugi cikpalai Yesu

²² An a yain a'ayin kenu, Yesu n atoni a ne a banai uɓongu u Yahuda, a tsā tā a ɓarākpai pini kenu n a lyuɓugusi ama. ²³⁻²⁴ A'ayin a nala yi kotsu a banka Yahaya a kuwa ku a'ali wa. Yahaya rongo tā ulyuɓugusu ama a Ayino evu n Salima, kpaci asu vi mini ma pini ushani. Ama a rongo tā ubansa ara ne cika tsarā u lyuɓugu le. ²⁵ Kananamgbani ka rukpa tā a mere ma atoni a Yahaya n uza u Yahuda u roku a kaci ka uwulukpe u ikyamba. ²⁶ Aku a banai ara Yahaya, a danai, “Kawenishiki, vuma dā vu cinai a kapashi ka Agatā a Urudu vi, uza dā vu danai Kawauwi ka vi, aya dem pini wa lyuɓugusu ama. Kpam ya dem nte wa bansa dē, n u dā a ka tuwa ara tsunu.”

²⁷ Aku Yahaya wushunku le, “Ili i'ya Kashilā ka nakai vuma i'ya koshi wa tsarā. ²⁸ I panaka mu tā an n danai, ‘Mpa Kawauwi ki wa, shegai mpa Kashilā ka suki n tuwa n lapula ure adama a ne.’ ²⁹ Ukasavu u tsu bana tā a asu u dā vali u ne wari. Kaje ka valisavu ka tsu pana tā kalagatsu ka valisavu ki, u yain kpam mazanga kaɓolo n eyi. Mpa kaje ka valisavu ka, kpam ma pana tā kayanyan cika an u lyai kaci ka ukuna. ³⁰ U kana tā u lyai kapala n uwoko n tsupige, mpa kpam n woko uza u kenu.”

Uza dā u wutai a zuba

³¹ Yahaya doki u danai, “Uza dā u wutai a zuba u la tā ama gba tsupige. Uza dā u wutai a likimba uza u likimba u dā, kpam ukuna u likimba u dā koshi u tsu rongo udansa. Shegai uza dā u wutai a zuba vi u la tā ya dem tsupige. ³² U tsu yan tā kadyanshi a kaci ka ili i'ya u wenei kpam u panai, shegai ko uza u tsu wushuku n i'ya wa tono wa. ³³ Uza dā baci dem u wushuki n i'ya u danai, u wenike tā an u wushuku tā la vi n ili i'ya Kashilā ka danai mayun dā. ³⁴ Uza dā Kashilā ka suki vi, ukuna u Kashilā u dā u tsu dansa, kpaci Kashilā ka nakai yi tā ucira u Kulu Keri gbende. ³⁵ Tata vi u ciga tā Maku mi cika, adama

a nala u naḳa yi ta ucira a kaci ka ili gba. ³⁶ Aza da a wushuki n Maku mi, a'a ta n uma u da bawu wa kotso. Shegai aza da bawu a ka panaḳa Maku mi, a ka tsara uma wa. Asuvu a upan a Kashila a'a ta a kaci ka le maco.”

4

Yesu dansai n uka u aza a Samariya

¹ Afarishi a pana ta alabari an Yesu wa tsarasa atoni ushani hal a lai atoni a Yahaya kakuma, kpm n u lyubugusi le. ² (Ko an u wokoi aya n kaci ka ne wa lyubugusu ama yi wa, atoni a ne a da.) ³ An u revei Afarishi a pana ta ukuna vi, aku u lazai u asakai Yahuda ugono a Galili.

⁴ Ure vi u pasamgbana ta a uyamba u Samariya. ⁵ Eyi pini a nwalu a Samariya vi, aku u rawai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Saika, asu vi u barakpa n kashina ka Yakubu nakai maku ma ne Isuhu wa. ⁶ Ilyukoi i Yakubu i'a ta pini. N kaara a kaci, an Yesu wowoi cika, kpaci u yan ta nwalu ma mbari, aku u dusuki a ikengi i ilyukoi yi.

⁷⁻⁸ A'ayin a da atoni a ne a banai a asuvu a ilyuci tsara a tsila ilikulya, aku uka u aza a Samariya u roku u tuwai ukene mini. Yesu folo yi, “Ne mu mini n soi.”

⁹ Uka vi u yan ta majiyan cika, kpaci aza a Yahuda a 'yuwan ta ili i'ya ya gawan le n aza a Samariya. Aku u tonuko yi, “Avu uza u aza a Yahuda da, mpa kpm uka u aza a Samariya da mari. Nda i zuwai va folo mu mini?”

¹⁰ U wushunku yi, “Vu reve ili i'ya Kashila ka ciga ka naka vu wa, kpm vu reve uza da wari vu a ufolo mini ma uso mi wa. A da baci wari vu revei, wari va folo mu ta mini ma ma naka uma.”

¹¹ Uka vi u danai, “Uzapige, va gbam n ili i ukenike mini wa, kpm ilyukoi yi i'a ta lyungu-lyungu. Nte va tsara mini ma ma naka uma vi? ¹² Akaya a tsunu Yakubu da gavuga tsu ilyukoi i na yi, eyi n aza a kuwa a ne na nnama n kuwa n le a soso ta pini mini. Avu la Yakubu tsupige da?”

¹³ U wushuki, “Uza da baci dem u soi mini ma na mi, wa doku ta wa pana kakuli.

¹⁴ Shegai aza da a ka so mini ma ma naka le vi, a ka doku a ka pana kakuli wa. Mini ma ma naka le vi ma woko ta tyoku u keshi ka mini a asuvu a le. Mini ma nala mi ma naka le ta uma u da bawu wa kotso.”

¹⁵ Uka vi u tonuko yi, “Uzapige, ne mu mini ma nala mi n soi, tsara n doku n pana kakuli wa. Kotsu n doku n gono a asu u ilyukoi i na yi ukene u mini wa.”

¹⁶ U tonuko yi, “Wala ba vu isa vali u vunu i tuwa kabolo n eyi.”

¹⁷ Uka vi u wushuki, “Mari n vali wa.”

U wushunku yi, “Mayun da an vu danai wari n vali wa. ¹⁸ Vu bansa ta a'ali a tawun iyolo, kpm uza da wari kabolo n eyi gogo-na vi, vu yan iyolo n eyi wa. Ukuna u da vu tonuko mu vi mayun da.”

¹⁹ Uka vi u danai, “Uzapige, n reve ta avu matsumate ma. ²⁰ Isheku i va i gbashika ta Kashila a Masasa ma Gerizim, shegai eda aza a Yahuda i da Urishelima da koshi asu u ulya kayala.”

²¹ U tonuko yi, “Uka, wushuku na mpa, a'ayin a ka tuwa ta a da bawu ama a ka lyaka Tata kayala ko a masasa ko kpm a Urishelima. ²² Eda aza a Samariya kenu da i revei a kaci ka uza da ya lyaka kayala. Atsu kpm aza a Yahuda tsu reve ta ukuna ushani a uza da tsa lyaka kayala, kpaci Kashila ka sukunku ta ama iwauwi a kukere ku aza a Yahuda.

²³ A'ayin a ka tuwa ta, mayun gbam a da a rawa de, a da Kulu Keri ka zuwa ama a lyaka Tata kayala tyoku da wari mayun. Tyoku da Tata wa ciga ama a lyaka yi kayala da la vi.

²⁴ Kashila kulu ka, kpm u kana ta ama a lyaka yi kayala a asuvu a kulu ku le tsara a lyaka yi kayala dere.”

²⁵ Uka vi u danai, “N reve ta Kawauwi ka tuwa ta, aya a tsu isa Kirisiti. A'ayin a da baci u tuwai, wa todugbusuko tsu ta ili dem.”

²⁶ U wushunku yi, “Mpa uza ɗa gai ma dansa n avu na vi, mpa vuma u nala vi.”

Atoni a gonoi a asu u ilyukoi

²⁷ Kute-kute, atoni a Yesu yi a gonoi. A yan ta majiyan cika an a cina yi wa dansa n uka. Shegai ko uza u wece uka vi, “Nɗya va ciga?” wa, ko kpam a weci Yesu, “Niɗa va dansa n eyi?” wa.

²⁸ Uka vi u asakai malanda ma mini ma ne, u lazai a ubana a ilyuci yi u tonukoi ama ukuna vi, u danai, ²⁹ “Tuwai i wene vuma ɗa u tonuko mu gba ili i'ya n yansai! Ko wa yan aya Kawauwi ki?” ³⁰ Aku a wutai a ilyuci yi a ba a cinai Yesu.

³¹ An a'ari pini uyan nala, aku atoni a ne a tonuko yi, “Kawenishiki, yan ahankuri tsa vu lyai ili i roku.”

³² Shegai u tonuko le, “Ma ta n ilikulya i'ya bawu i revei n i'ya.”

³³ Aku atoni yi a ka wecemgbene n a dansi, “Uza roku u tuko yi ilikulya ɗa?”

³⁴ U wushunku le, “Ilikulya i va i'ya n yain manyan ma uza ɗa u suku mu wa ciga mu n yain, kpam n kotso ma. ³⁵ I'a ta n tsizagadi tsa tsu danai, ‘Iwoto i nishi i wura baci, ɗa ama a tsu kapa ilya.’ Shegai n tonuko da webelei mai, ya wene ta ilya i gewe de ya ciga ukapa. ³⁶ N gogo-na naha, uza ɗa wa kapa vi wa tsarasa de katsupi ka ne, kpam wa cirangusu de ili i'ya u kapai vi adama a uma u ɗa bawu wa kotso. Uza ɗa u cei n uza ɗa u kapai vi a ka zangana ta kabolo. ³⁷ Tsizagadi tsu na tsi mayun ɗa, ‘Uza u naha u cei, uza u nide kpam u kapai.’ ³⁸ N suku da ta i kapi ilya i'ya bawu i yain manyan ma le. Ama roku a ɗa a gitai manyan mi, aku eda kpam i koruso ma.”

Aza a Samariya ushani a wushuki

³⁹ Aza a Samariya ushani a ilyuci yi a wushuku ta n Yesu adama a ukuna u na u ɗa uka vi u tonuko le: “U tonuko mu ta gba ili i'ya n yansai.” ⁴⁰ An aza a Samariya a tuwai ara Yesu, a folo yi u cipa ara le, aku u doki u dusuki pini a'ayin a re. ⁴¹ Pini nala, aza roku ushani a doku a wushuki adama a ili i'ya u danai.

⁴² A tonukoi uka vi, “A kagita tsu wushuku ta n Yesu adama a ili i'ya vu tonuko tsu, shegai gogo-na tsu wushuku ta adama a ɗa tsu panaka yi n kaci ka tsunu. Tsu reve ta vuma u na vi aya Kawauwi ka likimba.”

Yesu tanasai maku ma uzapige (Matiyu 8:5-13; Luka 7:1-10)

⁴³ An a'ayin a re a wurai, aku Yesu lazai ubana a kaɓon ka Galili. ⁴⁴ (Wari u dana ta caupa ama a tsu wushuku n matsumate a ilyuci i ne wa.) ⁴⁵ An u rawai a Galili, ama yi a ryabusa yi. Adama a ɗa a wene ta gba ili i'ya u yansai de a'ayin a Abiki a Upasamgbana a Urishelima, kpaci a'a ta dem pini a asu vi.

⁴⁶ Yesu pini a Galili, aku u gonoi a ilyuci i Kanan a asu u ɗa u gonukoi mini ma wokoi mini ma cinwi. A ilyuci i Kafarnahum, uzapige u roku da pini uza ɗa maku ma ne mari n maɓala. ⁴⁷ An u panai a da Yesu wuta ta a Yahuda u tuwai a Galili, aku u banai ara ne u folo yi u tuwa a Kafarnahum u tanasa maku ma ne, kpaci maku mi ma ta a una u ukpa.

⁴⁸ Yesu wushunku yi, “Uza wa la a asuvu a de wa wushuku wa, she u wene iryoci n ikunesavu.”

⁴⁹ Uzapige vi u danai, “Kawenishiki, tuwa a kuwa ku va kahu maku ma va ma kuwa.”

⁵⁰ U wushuki, “Wala vu gono a kuwa. Maku ma vunu ma yan ta uma.”

Vuma vi u wushuki n ili i'ya Yesu tonuko yi, aku u lazai ugono a kuwa. ⁵¹ Eyi pini a nwalu a ugono, aku u gawunsai n agbashi a ne a roku, a tonuko yi, “Maku ma vunu ma tana de!” ⁵² U wece le a'ayin a ɗa maku mi ma tana. A wushunku yi, “Maɓala mi ma asaka yi ta nayain dere u ulapa u uwule u iyan u kaara.”

⁵³ Aku tata vi u revei derere u a'ayin a nala yi a ɗa Yesu danai, “Maku ma vunu ma yan ta uma.” Pini nala, vuma vi n ama ɗa a'ari a kuwa ku ne a wushuki n Yesu.

⁵⁴ Ukunosavu u ire u ɗa la vi u ɗa Yesu yain an u asakai Yahuda u rawai a Galili.

5

Yesu tanasai kawunu

¹ An nala wurai, Yesu lazai ubana a Urishelima a asu u abiki a aza a Yahuda. ² A Urishelima vi, kadaka ka mini ka pini evu n Utsutsu u Ncon u da a ka isa Betesida n Tsi'arama. A kyawan ta ka n afalaka a tawun. ³ Aza a mballa ushani a tsu vakusu ta pini evu n mini mi. Aza roku arumba a da, aza roku awunu, n aza da ili i soi. [A'ari a uvana mini mi ma vura, ⁴kpaci gaawan katsumate ka zuba ka tuwa ta ka vura ma. Uza da baci u gitai pini u'uwa a'ayin a da mini mi ma vurai vi wa tana ta.]* ⁵ Vuma roku u da pini nvain a asu vi, uza da u yain ayen kamankupa n kulla n mabala. ⁶ Yesu wene yi nvain, aku u revei vuma vi u barakpa ta nvain n mabala mi. Aku u wece yi, "Va ciga vu tana?"

⁷ Vuma vi u wushuki, "Uzapige, ma n uza da wa banka mu a mini mi wa, a vura baci ma. A'ayin a da baci ma raba evu n mini mi, aku uza roku u lasa mu."

⁸ Yesu tonuko yi, "Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala." ⁹ Kute-kute vuma vi u tana. U bidyai kajiba ka ne u gitai nwalu.

N kain ka Ashibi ka ukuna vi u gitai. ¹⁰ An azapige a aza a Yahuda a wenei vuma vi u cangai kajiba ka ne, aku a tonuko yi, "Kain ka Ashibi ka! Mele ma bishinka ta a canga kajiba n kain ka Ashibi."

¹¹ U wushunku le, "Vuma da u tansa mu vi aya u tonuko mu, 'Bidya kajiba ka vunu vu wala.' "

¹² A wece yi, "Ya uza da u tonuko vu vu yain nala vi?"

¹³ Shegai u fuda u reve uza da u tansa yi vi wa, kpaci ama da pini ushani a asu vi kpm cina Yesu laza de n kabini.

¹⁴ A'ari pini, aku Yesu cinai vuma vi a Kuwa ku Kashila, u tonuko yi, "Vu tana de gogo-na. Asaka uyansa unyushi u cingi kotsu ili i'ya i lai i na i gita n avu wa." ¹⁵ Aku vuma vi u lazai u banai u tonukoi azapige yi Yesu da tansa yi.

¹⁶ Adama a nala, azapige a aza a Yahuda a gitai uraga Yesu adama a da u yain ili i nala n kain ka Ashibi. ¹⁷ Yesu tonuko le, "Manyan ma Tata u va u tsu rongo uyansa maco, nala dem mpa." ¹⁸ Adama a nala, azapige yi a matsai tsara a wuna yi adama a da u kpadai utono mele ma Ashibi. Hal gai an u korusoi u danai Kashila ka Tata u ne, u da u zuwa yi u wokoi una u te n Kashila.

Tata nakai Maku mi ucira

¹⁹ Yesu danai, "Mayun n tonuko da, Maku mi ma yan ukuna utyoku u ne wa. Ili i'ya u wenei Tata u ne u yain i'ya koshi u tsu yan. Ili i'ya dem Tata vi u yain i'ya Maku mi dem ma tsu yan. ²⁰ Tata vi u ciga ta Maku mi, kpm u wenike yi ta gba ili i'ya u tsu yansa. U tsu wenike yi ta ili i pige i pige i'ya i lai i na tsara i yain majiyan gba de. ²¹ Maku mi ma tsu naka ta aza da u dangasai uma tyoku da Tata vi 'yanga le a ukpa u naka le kpm uma.

²² Tata vi u tsu kidaga uza ugana wa, shegai u zuwai Maku ma ne ma woko uza da wa kidaga ya dem ugana. ²³ Tata vi u ciga ta ama a naka Maku mi tsupige tyoku da a tsu naka yi tsupige. Uza u 'yuwan baci unaka Maku mi tsupige, u 'yuwan dem de la vi unaka Tata da u suku yi vi tsupige.

²⁴ "Mayun n tonuko da, uza da baci dem u panai ili i'ya n danai, kpm u wushuki n uza da u suku mu, wa ta n uma u da bawu wa kotso. Vuma u nala vi a ka kidaga yi ugana wa, shegai u pasa de ukpa ubana uma u da bawu wa kotso. ²⁵ Mayun n tonuko da, a'ayin a ka tuwa ta hal gbam a da a rawa de a da akushe a ka pana kalagatsu ka va, mpa Maku ma Kashila, aza da a panai ka vi a ka tsara ta uma. ²⁶ Tata vi wa ta n ucira u da wa naka uma, kpm u naka ta dem Maku mi ucun u ucira u nala vi. ²⁷ U naka ta dem Maku mi ucira u kidaga ya dem ugana, kpaci aya Maku ma Vuma.

* 5:4 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa ta mkpanda n 3a-4.

²⁸ “Kotsu i yain majiyan adama a ukuna u na vi wa: A'ayin a ka tuwā tā a ɗa akushe a ɗa a'ari a asaun a le gbā a ka pana kalagatsu ka ne. ²⁹ Aku a wutā a asuvu a asaun a le. Aza ɗa a yain ili i shinga a ka 'yanga tā a yain uma, aza ɗa kpam a yain tsicingi a ka 'yanga tā aku a kidāga le ugana.

Yesu Maku ma Kashilā ma

³⁰ “N tsu yan ili adama a kaci ka vā wa. Tata u ɗa u suku mu aya u tonuko mu tyoku ɗa ma kida ugana. N tsu kida tā ugana derere, kpaci n tsu yan tā ili i'ya i tsu zuwa yi u pana kayanyan, n tsu yan ili i'ya ya zuwa mu n pana kayanyan wa.

³¹ “A da baci mpa koshi n tsu dansa ukuna u kaci u vā, uza wari wa wushuku n kadyanshi ka vā wa. ³² Shegai uza roku u ɗa pini uza ɗa wa dansa ukuna u vā, kpam n reve tā gbā ili i'ya u dansai a kaci ka vā mayun ɗa. ³³ I suku tā atsumate ara Yahaya, kpam u tonuko le tā ukuna u mayun a kaci ka vā. ³⁴ Shegai udani u vuma u ɗa n pityanangi n u ɗa wa, ko an u wokoi n cibuga ɗa ukuna u kadyanshi ka Yahaya tsarā i tsarā iwauwi. ³⁵ Yahaya rongo tā n katyashi tyoku u macikalu ma a sapai, kpam i pana tā kayanyan ka katyashi ka ne a a'ayin kenu.

³⁶ “Shegai ili i roku i'ya pini i'ya i lai i Yahaya ugbonguro i'ya i wenikei ukuna u maci a kaci ka vā. Ili i'ya Tata u nakā mu n yain i'ya ma dansaka! Ili i na yi i wenike tā an Tata u ɗa u suku mu. ³⁷ Tata u ɗa u suku mu vi dem u yan tā kadyanshi a kaci ka vā, shegai i pana kalagatsu ka ne ko kpam i wene yi wa. ³⁸ Udani u ne vi u dusuku a atakasuvu a ɗe wa, kpaci i wushuku n uza ɗa u suki vi wa. ³⁹ I tono tā Tagarāda u Kashilā mai kpaci ya wundya tā nte ya tsarā pini uma u ɗa bawu wa kotso, kpam Tagarāda u nala vi mpa wa dansaka! ⁴⁰ Shegai i 'yuwan tā utuwā ara vā tsarā n nakā ɗa uma u ɗa bawu wa kotso vi.

⁴¹ “Icikipali i ama i'ya ma ciga wa. ⁴² N reve ɗa tā, ko uza wā la wa ciga Kashilā wa. ⁴³ N tuwā tā a asuvu a kala ka Tata u vā, i wusha mu wa. Shegai i gonoī ya wusha ama ɗa a ka tuwusa adama a kaci ka le. ⁴⁴ I tsu ciga tā icikipali a asu u atoku a ɗe, shegai i tsu dambula i zami icikipali i Kashilā wa. Nida ya wushuku nā mpa?”

⁴⁵ “Kotsu i wundi yavu mpa ma sapula ɗa a asu u Tata wa, Musa ɗa wa sapula ɗa! Ko an u wokoi aya uza ɗa i zuwai uma wa ɓanga ɗa. ⁴⁶ Musa korongu tā ukuna u maci a kaci ka vā, i wushuku baci n Musa, u gan tā dem i wushuku nā mpa. ⁴⁷ I wushuku baci n ili i'ya Musa korongi wa, nida ya fuda ya wushuku n ili i'ya n danai?”

6

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ An ukuna u nala u wurai, Yesu lazai ubana a upashi u Kushivā ku Galili (ka dem a ka isa Kushivā ku Tibariya.) ² Kakumā ka ama ushani ka tono yi kpaci a wene yi tā wa yansa ikunesavu an wa tanasasa aza a mbala.

³⁻⁴ Kpam a'ayin a Abiki a Upasamgbana a aza a Yahuda a yan ɗe evu, aku Yesu banai a masasa n atoni a ne a dusuki. ⁵ An Yesu wenei kakumā ka ama ka tuwā ara ne, aku u wecei Filibu, “Nte tsa tsarā iburodi i'ya tsa lyatangu ama a na yi?” ⁶ (Wece ɗa u wece yi tsarā u kondo yi, kpaci u reve tā ili i'ya wa ciga u yain.)

⁷ Filibu wushuki, “Ikebe i manyan ma uwoto kullā* ma fuda ma tsila iburodi i'ya ya dem wa tsarā kajibi pini na wa.”

⁸ Katoni ka ne ka roku uza ɗa a ka isa Andurawu utoku u Simo Bituru, u danai, ⁹ “Kalobo ka roku ka na ka kari n iburodi i kenu i kenu† i tawun n adan a re. Shegai a ɗa a ka rawa kakumā ka ama ka na ki wa.”

* **6:7** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu tā “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani u ɓanga. † **6:9** A'ayin a nala yi aza a unambi a tsu yan tā burodi n ilya i'ya i rotsoi ityabi.

¹⁰ Yesu danai, “Tonukoi ama yi a dusuku.” Asu vi kpm wa ta n mete ushani, kpm ama evu n azu a tawun (5,000) a'ali a dusuki pini. ¹¹ U bidyai iburodi yi u cikpai Kashila. Aku u nakai aza da a'ari pini ndishi evu n eyi. Nala kpm dem u yain n adan yi, hal ya dem cuwai.

¹² An ya dem takumai, aku u tonukoi atoni a ne, “Cirangi abuwu a da a buwai vi. Tsa yanka a da koli wa.” ¹³ A cirangi abuwu a iburodi a da a buwai vi hal mbana kupa na re. ¹⁴ An ama yi a wenei ukunosavu u da Yesu yain, aku a danai, “Maken ma la wa, aya gai Matsumate ma a dangasai ma tuwa a likimba vi.” ¹⁵ Yesu reve ta ama a fobuso ta a tuwa a bidya yi n ucira a gonuko yi magono ma le, aku u lazai n kabini u banai a masasa utyoku u ne.

*Yesu walai a zuba u mini
(Matiyu 14:22-33; Marku 6:45-52)*

¹⁶ An kaara ka rukpai, atoni a Yesu a banai a kushiva. ¹⁷ A uwai a kpatsu a ka pasa kushiva ubana a Kafarnahum. An karimbi ka yain, Yesu tani kotsu u tuwa a asu u le wa. ¹⁸ Kute-kute uwule u ucira wa lapana hal u 'yangasai abali a pige pini a kushiva ki. ¹⁹ An atoni yi a walakai kpatsu ki ubana a mere ma kushiva,† aku a wenei Yesu utuwa a zuba u mini. U gitai uraba evu n kpatsu ki, aku a panai uwonvo cika. ²⁰ U tonuko le, “Mpa, kotsu i pana uwonvo wa.” ²¹ Pini nala, a wushuki a uka yi pini a kpatsu ki. Kute-kute kpatsu ki ku rawai a asu u da a ka ciga a bana.

²² An kain ka wansai, aza da a buwai a upashi u kushiva vi, a reve ta kpatsu ku te ki ka koshi ku buwai de. A reve ta kpm Yesu uwa ka u tonu atoni a ne wa, atoni yi a da a lazai koshi bawu eyi. ²³ A'atsu ushani a wuta ta a ilyuci i Tibariya a rawai evu n asu u da Asheku a cikpai Kashila n iburodi i'ya ama yi a takumai vi. ²⁴ An kakuma ki ka wenei Yesu wa kpm pini a asu vi wa, atoni a ne dem a'a pini wa, aku a uwai a'atsu ubana a Kafarnahum tsara a boli le.

Yesu da ilikulya i'ya i tsu naka uma

²⁵ An a rawai a wene yi, aku a wece yi, “Kawenishiki, nwere da vu tuwai pini na?”

²⁶ Yesu wushunku le, “Mayun n tonuko da, i'a mu ta uzama adama a da i takumai burodi i cuwai, shegai adama a kalen ka ikunesavu i va i'ya i wenei wa. ²⁷ Kotsu i zuwa ucira adama a da ya tsara ilikulya i'ya ya namgba wa, shegai i zuwa ucira a ilikulya i'ya ya naka uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya Maku ma Vuma ma naka da i'ya gai na vi, kpaci aya Kashila Tata u wushunki u yain nala.

²⁸ Aku a wece yi, “Ndya Kashila ka ciga tsu tsu yain?”

²⁹ U wushunku le, “Ili i'ya Kashila ka ciga da i yain i'ya na: Wushuki n uza da u suki.”

³⁰ Aku a danai, “U kana ta vu wenike tsu ukunosavu, va ciga baci tsu wushuku n avu. Ndya va yanka tsu? ³¹ Isheku i tsunu a takuma ta mana† a kakamba. A korongu ta ukuna u na vi a Tagarada u Kashila: ‘Musa naka le ta ilikulya i'ya i wuta a zuba tsara a lyai.’ ◇”

³² U tonuko le, “Mayun n tonuko da, Musa da naka da ilikulya i'ya i wuta a zuba vi wa. Tata u va u da uza da wa naka da ilikulya i mayun a zuba. ³³ Kpm ilikulya i'ya Kashila ka tsu naka vi i'ya gai i wuta a zuba i nakai ama a likimba uma vi.”

³⁴ Ama yi a danai, “Uzapige, nakasa tsu ilikulya i na yi kain dem.”

³⁵ Aku u danai, “Mpa ilikulya i'ya i tsu naka uma. Uza da baci dem u tuwai ara va wa pana kambulu wa, uza da kpm u wushuki na mpa, wa pana kakuli wa. ³⁶ Mari n tonuko da de, n da i wene mu ta, shegai i wushuku na mpa wa. ³⁷ Tata vi u tsu naka mu ta ama a va. Ya dem a asuvu a le wa tuwa ta ara va, mpa kpm ma loko yi wa, ko kenu. ³⁸ N wuta

† **6:19** Tagarada dana ta “mel u tatsu ko u nishi” cinda Kushiva ku Galili ki upeti u ne mel u shindere da ugadi kpm mel kupa n u re, atoni yi a mere ma Kushiva ma a'ari. Mel u tatsu ko u nishi, ili i'ya i te n kilomita u tawun ko u teli.

◇ **6:31** Uwt. 16:4, 15.

tā a zuba n tuwāi tsarā n yain ili i'ya Kashilā ka ciga mu n yain, shegai adama a ili i'ya mpa ma ciga wa. ³⁹ Ili i'ya uza dā u suku mu vi wa ciga n yain i'ya na: Kotsu ko uza u te a asuvu a aza dā u nākā mu vi u puwān wa, shegai n 'yangasā le gbā kain ka makorishi. ⁴⁰ Aza dā a wenei Maku mi kpam a wushuki n eyi, a ka tsarā tā uma u dā bawu wa kotso, kpam ma 'yangasā le tā kain ka makorishi. Ili i'ya Tata u vā wa ciga i'ya gai la vi.”

⁴¹ Ama a gitai tsali a kaci ka ne, an u danai, “Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba.”

⁴² A danai, “Yesu dā na vi maku ma Isuhu. Tsu reve tā tata nā mma u ne. Nida wa dana, ‘A zuba u dā n wutai?’”

⁴³ U wushunku le, “Asakai uyan tsali. ⁴⁴ Tata dā u suku mu. Uza wā la wa tuwā ara vā wa, she Tata vi u tuko yi, kpam ma 'yangasā tā vuma u nala vi kain ka makorishi. ⁴⁵ Ntsumate n korongu tā, ‘Kashilā ka wenishike le tā gbā le.’ ♦ Gbā uza dā baci u panakai Tata kpam u rotsongusi ili i'ya wa wenishike, wa tuwā tā ara vā. ⁴⁶ Uza wā la u wenei Tata vi wa, she mpa uza dā Kashilā ka suki, mpa koshi n wene yi. ⁴⁷ Mayun n tonuko dā, uza dā baci u wushuki nā mpa wā tā n uma u dā bawu wari n utyoku. ⁴⁸ Mpa ilikulya i'ya i tsu nākā uma. ⁴⁹ Isheku i de i takuma tā mana a kakamba, gbā n nala a kuwusai. ⁵⁰ Ilikulya i'ya i wutai a zuba i'ya na. Uza dā baci dem u lyai ilikulya i na yi wa kuwā wa. ⁵¹ Mpa gai ilikulya i'ya i tsu nākā uma vi, i'ya i wutai a zuba. Uza dā baci dem u lyai i'ya, wa tsarā tā uma u dā bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya ma nākā dā vi ikyamba i vā i'ya, i'ya ma nākā ama a likimba a tsarā uma.”

⁵² Aku aza a Yahuda a gitai kananamgbani utyoku u le, “Nida vuma u na wa nākā tsu ikyamba i ne tsu takuma?”

⁵³ U tonuko le, “Mayun n tonuko dā, i takuma baci ikyamba i Maku ma Vuma kpam i soi mpasa n ne wa, ya tsarā uma vi wa. ⁵⁴ Uza dā u takumai ikyamba i vā kpam u soi mpasa n vā, wa tsarā tā uma u dā bawu wari n utyoku, kpam ma 'yangasā yi tā kain ka makorishi. ⁵⁵ Ikyamba i vā ilikulya i maci i'ya, mpasa n vā kpam ili i uso i maci i'ya. ⁵⁶ Uza dā u takumai ikyamba i vā kpam u soi mpasa n vā, wā tā kabolo nā mpa, mpa kpam mā tā kabolo n eyi. ⁵⁷ Tata uza u uma, aya u suku mu, kpam adama a ne a dā mari n uma. Uza dā baci dem u takumai ikyamba i vā, wa tsarā tā uma a adama a vā. ⁵⁸ Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba. Uza dā baci dem u lyai i'ya, wa tsarā tā uma bawu utyoku, kpam wa kuwā tyoku dā isheku i de i kuwai wa, ko an u wokoi a takumai mana.” ⁵⁹ Yesu dansa tā ikuna i na yi eyi n u wenishiki a kagata ka Kashilā a Kafarnahum.

Atoni ushani a asakai utono Yesu

⁶⁰ An atoni a Yesu a panai nala, aku a danai, “Ukuna u na vi u wuyana tā ureve. Ya wa wushuku n u dā?”

⁶¹ Yesu reve tā atoni a ne a ka yan tsali, aku u wece le, “Ukuna u na vi u balā dā dā?”

⁶² Nida ya yawunsa a'ayin a dā baci i wenei mpa Maku ma Vuma ugono a zuba? ⁶³ Kulu ka ku tsu nākā uma u dā bawu wari n utyoku. Ucira u vuma wa fuda wa yan ili wa. Kadyanshi ka n tonuko dā ka zuwa dā tā i tsarai Kulu Keri ku Kashilā ka ku tsu nākā uma. ⁶⁴ Shegai aza roku a asuvu a de a wushuku wa.” (Yesu wari u gitā tā u revei aza dā a ka 'yuwan uwushuku n uza dā wa neke yi.) ⁶⁵ U danai, “Adama a nala n tonuko dā, ‘Tata u tuko baci uza ara vā wa, wa fuda wa tuwā wa.’ ”

⁶⁶ Adama a kadyanshi ka Yesu yain, atoni a ne ushani a kpatalaka yi tā kucina a asaka yi utono.

⁶⁷ Aku u wecei Kupanamere, u danai, “Edā dem ya laza dā?”

⁶⁸ Simo Bituru wushuki, “Asheku, ara yai dā tsa laza ubana? Vā tā n kadyanshi ka ka nākā uma u dā bawu wari n utyoku. ⁶⁹ Tsu wushuku tā kpam tsu reve tā ada Uza u Uwulukpi u Kashilā.”

♦ 6:45 Isha. 54:13.

⁷⁰ U danai, “N dangasa da ta Kupanamere. Shegai uza u te Kalapansi ka!” ⁷¹ Yahuza maku ma Simo Isikariyoti da wa dansaka. Aya wa tuwa wa neke yi, ko an u wokoi eyi dem wa ta a asuvu a Kupanamere yi.

7

A'angu a Yesu a wushuku n ili i'ya u danai wa

¹ An nala u wurai, Yesu kyawunsai gba kaƙon ka Galili. Wa ciga u wala a kaƙon ka Yahuda wa, kpaci azapige a aza a Yahuda a da pini a ka ciga a wuna yi.

² Evu n a'ayin a Abiki a Atani a aza a Yahuda† a da. ³ Aku a'angu a Yesu a banai ara ne a danai, “Asaka asu u na vi vu bana a Yahuda tsara atoni a vunu a nide yi dem a wene ikunesavu i'ya va yansa. ⁴ Uza da baci dem wa ciga u zuwa ama a reve yi, u tsu sokongu ili i'ya u tsu yansa wa. Ada baci va yansa ili i na yi, wenike kaci ka vunu a likimba.” ⁵ Ko a'angu a ne dem a wushuku n eyi wa.

⁶ Yesu wushunku le, “A'ayin a da ma bana vi kotsu a yan wa, shegai eda ya fuda ta ya bana ko nwere da baci. ⁷ Ama a likimba a na a ka kovo da wa, mpa a ka kovo, kpaci n tsu tonuko le ta ikuna i cingi i'ya a ka yansa. ⁸ Walai ubana a asu u abiki vi. Mpa kotsu n foƙuso ubana de wa, kpaci a'ayin a da ma bana de kotsu a yan wa.” ⁹ An u danai nala, aku u shamgbai pini a Galili.

Yesu wenishikei a Kuwa ku Kashila

¹⁰ An a'angu a Yesu a lazai ubana a asu u abiki vi, aku Yesu banai dem, shegai ukpawunsi u da u banai. ¹¹ Azapige a aza a Yahuda a ka ciga a wene yi pini a asu u abiki vi, a rongoi a uwecishike, “Nte wari?”

¹² Pini a asuvu a kakuma ki, ama ushani a ka dansa n tsubini a kaci ka Yesu, aza roku a danai, “Vuma maci da.”

Aza roku kpam a ka dansa, “Kaƙan ka wa yansaka ama.”

¹³ Shegai ko uza u dansa n a pani wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.

¹⁴ Kain ka nishi ka abiki yi,* Yesu banai a Kuwa ku Kashila ki u gitai uwenishike. ¹⁵ Aza a Yahuda yi a yain majiyan, a danai, “Vuma u na u vi u dusuku a kukere ku kawenishiki wa, nida a yansai u revei ili ushani naha?”

¹⁶ U wushunku le, “Ili i'ya ma wenishike ara va da i wutai wa, shegai Kashila uza da u suku mu, aya u naka mu i'ya. ¹⁷ Ama a dangasa baci a yain ili i'ya Kashila ka ciga, a ka reve ta uwenishike vi a asu u Kashila da u wutai, ara va da wa. ¹⁸ Aza da a tsu wenishike n ucira u kaci u le, icikpali i ama i'ya a tsu bolo. Shegai uza da u tsu ciga a cikpala uza da u suku yi, ukuna u mayun u da u tsu dansa. U tsu yan kaƙan wa. ¹⁹ Musa naka da ta Mele, shegai ko uza u te u de u tonon ma wa. Nida ya ciga i wuna mu?”

²⁰ Ama yi a wushuki, “Va ta n ityoni i cingi! An ya a ka ciga a wuna vu?”

²¹ U wushuki, “N yan ta ukunosavu u te, aku i yain majiyan. ²² Musa tonuko da ta i kida mmuku n de acombini. (Shegai isheku i cau i de i'ya i gitai n ukuna vi, Musa da wa.) I tsu kida ta maku kacombi hal n kain ka Ashibi dem.† ²³ Ya kida baci maku kacombi n kain ka Ashibi an Mele ma Musa ma wushunku da nala, nida ya pana mu upan an n tanasai uza u mabala gba gba n kain ka Ashibi? ²⁴ Asakai uyan afada adama a tyoku da i bidyai ukuna wari, shegai i yain afada n ukuna u maci.”

Yesu da Kawauwi ki?

²⁵ Pini a a'ayin a nala yi, aza a Urishelima a roku a ka dansa utyoku u le, “Vuma da azapige a ka ciga a wuna da gai na vi. ²⁶ Shegai wa wenishike ta a asu u da ya dem wa wene kpam u panaka yi, kpam azapige yi a shamkpa yi wa. Gaawan a reve ta aya

* **7:14** A'ayin kulla da a tsu yan Abiki a Katani ka Kavasun. † **7:22** Tun a a'ayin a Ibrahi, aza a Yahuda a tsu kida ta mmuku n le acombini a kain ka kulla. Kagita 17:12.

Kawauwi ki. ²⁷ Shegai tsu reve t̄a ilyuci i vuma u na vi. Kawauwi ka mayun ka tuwa baci, ko uza wa reve ilyuci i ne wa.”

²⁸ Yesu n u wenishiki pini a Kuwa ku Kashil̄a ki, aku u 'yangasai kalagats̄u, “Eye, i reve mu t̄a, kpam i reve t̄a ilyuci i v̄a. Mpa n suki kaci ka v̄a wa, uza d̄a u suku mu vi u dansa t̄a ukuna u mayun, shegai ed̄a i reve yi wa. ²⁹ Mpa n reve yi t̄a, kpaci a asu u d̄a wari u d̄a n wut̄a, kpam aya u suku mu.”

³⁰ An u danai nala, aku ama yi a ka ciga a kan̄a yi, shegai uza w̄a la u fud̄ai u sawa yi wa, kpaci kotsu a'ayin a rawa wa. ³¹ Ama ushani a wushuku t̄a n Yesu. A ka dansa, “Ko Kawauwi ka tuw̄a baci, wa la gb̄am vuma u naha vi uyan ikunesavu ushani?”

A suki awundi a Kuwa ku Kashil̄a a kan̄a Yesu

³² An Afarishi a panai kakum̄a ka ama a ka dansa ikuna i na yi a kaci ka Yesu n tsubini, aku a bolomgbonoi kaci n adarak̄pi a pige a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashil̄a a kan̄a yi.

³³ Yesu danai, “Ma rongo t̄a kabolo n ad̄a a'ayin kenu, aku n laza ubana a asu u uza d̄a u suku mu. ³⁴ A'ayin a nala yi ya zama mu t̄a, shegai ya wene mu wa. Kpam ya fud̄a ya tuw̄a a asu u d̄a mari wa.”

³⁵ Aku aza a Yahuda a git̄a uwecishe kaci ka le, “Nte vuma na wa ciga u bana d̄a bawu tsa fud̄a tsa wene yi? A ilyuci ilyuci i Nheline i'ya w̄a wa bana a asu u d̄a ama a tsunu a'ari n̄a ndishi, tsar̄a u ba u wenishike le de? ³⁶ Ndy a kalen ka kadyanshi ka u yain an u danai, ‘Ya zama mu t̄a uwene, shegai ya wene mu wa,’ kpam ‘Ya fud̄a ya tuw̄a a asu u d̄a mari wa?’”

Mini ma ma tsu nak̄a uma

³⁷ Kain ka makorishi ka abiki yi; wata, kain ka pige ka la vi, Yesu shamgbai a kapala ka ama ki, u 'yangasai kalagats̄u u danai, “Gb̄a uza d̄a baci wa pana kakuli, u tuw̄a ara v̄a u soi. ³⁸ Tagar̄ada u Kashil̄a u dana t̄a, ‘Uza d̄a baci dem u pityanangi n̄a mpa, a asuvu a katakasuvu ka ne ka agat̄a a mini ma ma tsu nak̄a uma ma rongo uwutus̄a ushani.’†” ³⁹ Ukuna u Kulu Keri u d̄a wa dansaka. Kotsu Kashil̄a ka nak̄a Kulu ki wa, kpaci kotsu u rad̄agb̄a Yesu u nak̄a yi tsupige wa. Shegai ubana a kapala, ama d̄a a wushuki n Yesu vi a ka wusha t̄a Kulu Keri.

Ama yi a pecenei

⁴⁰ An ama yi a panakai Yesu, aku aza roku a danai, “Vuma u na vi Matsumate ma a dangasai vi ma mayun.”

⁴¹ Aza roku a danai, “Kawauwi ka.”

Shegai aza roku a danai, “Kawauwi ka wut̄a a asuvu a Galili wa. ⁴² Tagar̄ada u Kashil̄a u dana t̄a, Kawauwi ki a kumaci ku Dawuda Magono ka wa wut̄a, kpam a Batalami d̄a a ka matsa yi, a ilyuci i'ya Dawuda rongoi.” ◊ ⁴³ Aku ama yi a pecenei tyoku d̄a a ka yawunsa a kaci ka ne. ⁴⁴ Aza roku a ka ciga a kan̄a yi, shegai ko uza u sawa yi wa.

Azapige a yuwain uwushuku n Yesu

⁴⁵ Aku aza d̄a a ka wundya Kuwa ku Kashil̄a ki a gonoi a asu u adarak̄pi a pige n Afarishi yi, aku a wece le, “Ndy a i zuwai i kpad̄ai utuko Yesu vi pini na?”

⁴⁶ Aza a uwundya Kuwa ki a wushuki, “Ko uza w̄a la u dansai tyoku d̄a vuma u na vi u dansai wa.”

⁴⁷ Afarishi yi a danai, “Ed̄a dem u puwunsa d̄a de! ⁴⁸ Uza w̄a la a asuvu a tsunu at̄su adarak̄pi a pige n Afarishi u wushuki n Yesu wa. § ⁴⁹ Shegai kakum̄a ka ama ka bawu ka revei n Mele ma Musa mi, Kashil̄a ka wacinsa le t̄a.”

† 7:38 IZIKEL 47:1; ZAKARIYA 14:8. Ire i re i'ya a ka fud̄a a ka yawunsa ko ara yai d̄a mini ma wut̄a. 1) Aza d̄a a pityanangi n 2) ara Yesu, kagit̄a ka iwauwi. ◊ 7:42 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2. § 7:48 Uza u Yahuda u isa baci uza ‘uza u Samariya’ inyashi i'ya. A reve t̄a an Yesu wut̄a a Galili, shegai a Samariya wa.

⁵⁰ Nikodimu, uza u te a asuvu a Afarishi yi, aya uza ɗa u banai tsara u wene Yesu caupa. U tonukoi atoku a ne, ⁵¹ “Mele ma tsunu ma wushunku tsu tsu wuna uza bawu tsu panai ili i'ya wa dana wa. U gan tsu kidaga le ugana bawu tsu revei ili i'ya a yain wa.”

⁵² Aku a wushunku yi, “Avu dem uza u Galili u ɗa? Tono Tagarada u Kashila mai, va wene ta matsumate ma la ma wuta a kaɓon ka Galili wa.”

[⁵³ Aku ndishi mi n kotsoi, ya dem lazai ugono a kuwa.]

8

A kanai kashankala

¹ Pini nala, Yesu lazai ubana a Masasa ma Zayitum. ² An kain ka wansai n usana u de, aku u lazai ubana a Kuwa ku Kashila. Ama yi a tuwai a asu u ne, aku u dusuki n ele u gita le uwenishike. ³ Awenishiki a Mele n Afarishi a tukoi uka roku uza ɗa a kanai n tsishankala, aku a zuwa yi u shamgba a kapala ka kakuma ka ama. ⁴ A danai, “Kawenishiki, a kana ta uka u na n u yanyi tsishankala. ⁵ Mele ma Musa ma wenishike tsu ta, uza ɗa baci dem a kanai n ucun u ili i na yi a varasa yi n atali a wuna yi. Ndya vu danai?”

⁶ A dana ta ukuna u na vi tsara a wandi Yesu tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi. Shegai Yesu kelikei a iyamba, u gitai uyan ikorongi n majubu ma ne. ⁷ A matsa yi n keci a kaci ka uka ki. Aku u tuwai u 'yangai u danai, “Gba uza ɗa bawu wari pini na n unyushi, u gita u fuluku katali u vara yi.” ⁸ Aku Yesu doki u kelikei u yain ikorongi.

⁹ An a panai nala, aku a lazasai maten-maten. Nkoshi n ɗa a gitai a lazasai, aku a asakai Yesu n uka vi pini utyoku u le. ¹⁰ Yesu 'yangai u wece yi, “Nte ama yi? Uza wa la u shamgbai u kidaga vu ugana wa?”

¹¹ U wushuki, “Uzapige, ko uza u buwa wa.”

Aku Yesu tonuko yi, “Mpa dem ma kidaga vu ugana wa. Wala ili i vunu, kotsu vu doku vu yain unyushi u cingi wa.”]*

Yesu ɗa katyashi ka likimba

¹² Yesu doki u dansai n ele, “Mpa uza ɗa u tsu naka ama a likimba katyashi. Uza ɗa baci dem u tono mu, wa tsara ta katyashi ka ka tsu naka uma, kpam wa wala a asuvu a karimbi wa.”

¹³ Afarishi yi a tonuko yi, “Ama a re a dansa baci a kaci ka ukuna, tsa wushuku ta.† Shegai a'ayin a ɗa baci va dansaka kaci ka vunu, ada koshi vu tsu bidya kadyanshi ki mayun ɗa, adama a nala, atsu tsa wushuku n ili i'ya vu danai wa.”

¹⁴ U wushunku le, “Mayun ɗa, a kaci ka va ka ma yan kadyanshi ka na ki, kpam mayun ɗa kari. N reve ta asu u ɗa n wutai n asu u ɗa ma bana. Shegai eda i reve asu u ɗa n wutai n asu u ɗa ma bana wa. ¹⁵ Eda aza ɗa i tsu yan afada tyoku ɗa ama a tsu yansa. Mpa ma yanka uza u afada wa. ¹⁶ Shegai ko ma yan baci afada, a ɗa mpa ma yan a maci a ɗa, kpaci mari utyoku u va wa. Tata u ɗa u suku mu wa ta kabolo na mpa. ¹⁷ Mele ma de ma dana ta, ama a re a dana baci ili i te a kaci ka ukuna, u kana ta i wushuku n ili i'ya a danai. ¹⁸ Ma ta a asuvu a aza ɗa a ka yan kadyanshi a kaci ka va, Tata u ɗa u suku mu vi, aya uza u ire vi.”

¹⁹ Aku a wece yi, “Nte tata u vunu vi?”

U wushunku le, “I reve mu wa, kpam i reve Tata u va wa. I reve mu baci, ya reve ta dem Tata u va.”

²⁰ U yan ta kadyanshi ka na ki a'ayin a ɗa wari a uwenishike a Kuwa ku Kashila, evu n asu u ɗa a ka zuwusa ikebe. Shegai ko uza u kana yi wa, kpaci kotsu a'ayin a ne a yan wa.

Ya fuda ya bana a asu u ɗa ma bana wa

* **8:11** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa ta mkpanda n 7:53–8:11. † **8:13** Udani na vi ili i te i'ya n u ɗa wari a 8:17.

²¹ Yesu doki u tonukoi ama yi, “Ma laza t̄a n asak̄a d̄a, kpam ya zama mu t̄a, shegai i lya baci kapala n unyushi u cingi u d̄e, ya kuw̄a t̄a. Ya fud̄a ya bana a asu u d̄a ma bana wa.”

²² Aku azapige a aza a Yahuda a danai, “U da tsa fud̄a tsa bana a asu u d̄a wa bana wa. Wa ciga u dana wa wuna kaci ka ne d̄a?”

²³ U danai, “Ed̄a aza a likimba u na d̄a a iyamba, shegai mpa a zuba u d̄a n wut̄ai. Ed̄a aza a likimba u na d̄a, shegai mpa uza u likimba u d̄a wa. ²⁴ Da gai i zuwai n danai ya kuw̄a t̄a kabolo n unyushi u cingi u d̄a ya yansa vi. I 'yuwan baci uwushuku an mpa uza d̄a n da m̄ari vi, mayun ya kuw̄a t̄a a asuvu a unyushi u cingi u d̄e.”

²⁵ Aku a wece yi, “Ad̄a yai?”

U wushunku le, “Mpa gai uza d̄a n tsu tonusuko d̄a m̄ari vi. ²⁶ Ili i'ya pini ushani i'ya ma dansa a kaci ka d̄e, kpam n kid̄aga d̄a ugana. Shegai uza d̄a u suku mu u tsu dansa t̄a ukuna u maci. Kpam n tonuko aza a likimba ili i'ya u tonuko mu koshi.”

²⁷ Shegai ama yi a fud̄a a reve an ukuna u Tata u d̄a w̄ari le utonusuko wa. ²⁸ U danai, “A'ayin a d̄a baci i rad̄agb̄ai Maku ma Vuma a zuba a mawandamgbani, ya reve t̄a an mpa gai uza d̄a n tonuko d̄a m̄ari vi. Kpam ya reve t̄a an n tsu yan ili adama a kaci ka v̄a wa. Ili i'ya Tata u v̄a u wenishike mu i'ya n tsu dansa. ²⁹ Uza d̄a u suku mu w̄a t̄a kabolo n̄a mpa, u asak̄a mu utyoku u v̄a wa, kpaci n tsu rongo t̄a uyansa ili i'ya u tsu pana kayanyan.”

³⁰ Ama ushani aza d̄a a pan̄akai Yesu n u dansi ikuna i na yi, a wushuku t̄a n eyi.

Ukuna u mayun wa tuko d̄a t̄a utsar̄a u kaci

³¹ Yesu tonukoi aza d̄a a wushuki n eyi, “I lya baci kapala n utono uwenishike u v̄a, ed̄a atoni a v̄a a d̄a a mayun. ³² Kpam ya reve t̄a ukuna u mayun, u tuko d̄a kpam utsar̄a u kaci.”

³³ Aku a wushuki, “Atsu mmuku n tsikaya ma Ibirahi n d̄a, kpam kotsu tsu gbashika uza roku wa. Nid̄a va dana a ka tuko tsu utsar̄a u kaci?”

³⁴ U wushunku le, “Mayun n tonuko d̄a, gb̄a uza d̄a baci dem u yain unyushi u cingi, kagbashi ka unyushi u cingi ka. ³⁵ Kagbashi ka tsu rongo a kuwa ku uzapige maco wa, shegai maku ma vuma mi ma tsu rongo t̄a a kuwa ku tata u ne maco. ³⁶ Adama a nala, Maku mi ma tuko d̄a baci utsar̄a u kaci, ya tsar̄a t̄a utsar̄a u kaci u mayun. ³⁷ N reve t̄a ed̄a mmuku ma Ibirahi n d̄a, shegai ya ciga t̄a i wuna mu adama a d̄a bawu i wushuki n uwenishike u v̄a. ³⁸ Ili i'ya Tata u v̄a u wenike mu i'ya ma tonuko d̄a, shegai ya yansa ili i'ya tata u d̄e u tonuko d̄a.”

³⁹ A wushuki, “Ibirahi d̄a tata u tsunu.”

U tonuko le, “A da baci ed̄a mmuku ma Ibirahi n d̄a mayun, ya yansa t̄a ili i'ya Ibirahi yain. ⁴⁰ N tonuko d̄a t̄a ukuna u mayun u d̄a n panai a asu u Kashil̄a, aku ya ciga i wuna mu. Ibirahi wa yan ucun u ukuna nala wa. ⁴¹ Shegai ya yan derere ili i'ya tata u d̄e wa yansa.”

Aku a wushuki, “Atsu ilimaci i kateshe i'ya wa! Kashil̄a n kaci ka ne aya Tata u tsunu u mayun.”

⁴² U tonuko le, “Kashil̄a ka baci kari Tata u d̄e, i'ari ya ciga mu t̄a, kpaci a asu u Kashil̄a d̄a n wut̄ai n tuw̄ai ara d̄e. N tuw̄a adama a kaci ka v̄a wa, shegai aya u suku mu. ⁴³ I reve ili i'ya n danai wa, kpaci ya wushuku n uwenishike u v̄a wa. ⁴⁴ Kalap̄ansi ka tata u d̄e, kpam ili i'ya u tsu ciga i'ya i tsu yan derere. Eyi uza u nkunu d̄a n uza u kaɓan tun a kagit̄a. Ili i'ā la i mayun a kaci ka ne wa. Kaɓan ka u tsu rongo a uyansa, kpaci eyi uza u kaɓan d̄a. Uza u kaɓan d̄a gb̄am koshi wa, shegai tata u kaɓan u d̄a dem. ⁴⁵ An u wokoi ma tonusuko d̄a ukuna u mayun d̄a i zuwai bawu i wushuki n̄a mpa. ⁴⁶ A asuvu a d̄e ya wa fud̄a wa wut̄a karara u dana mpa uza u unyushi u cingi u d̄a? An u wokoi ma tonusuko d̄a ukuna u mayun, ndya i zuwai i kp̄ad̄ai uwushuku n̄a mpa? ⁴⁷ Maku ma

Kashila† dem ma tsu pana ta kadyanshi ka Kashila. Shegai eda mmuku n Kashila n da wa, da gai i zuwai bawu i panai vi.”

Yesu da uzapige n Ibirahi

⁴⁸ Aza a Yahuda a wushunki Yesu, “Dere da tsu danai avu uza u Samariya u da, kpmam va ta n ityoni i cingi!”

⁴⁹ U danai, “Ma n ityoni i cingi a asuvu a va wa. N naka ta Tata u va tsupige, shegai eda i 'yuwan mu unaka tsupige. ⁵⁰ Kumofu ka mari tsara n tsaraka kaci ka va tsupige wa, shegai uza roku u da pini uza da wa ciga mu n wushi tsupige. Aya kpmam dem wa yan afada. ⁵¹ Mayun n tonuko da, uza da baci dem u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.”

⁵² A danai, “Gogo-na tsu reve ta an vari n ityoni i cingi a asuvu a vunu! Ko Ibirahi n ntsumate a kuwusa ta. Shegai avu vu danai, ‘Gba uza da baci u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.’ ⁵³ Vu la tata u tsunu Ibirahi tsupige da? U kuwa ta, nala dem ntsumate. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

⁵⁴ U wushunku le, “N naka baci kaci ka va tsupige, tsupige tsu va tsa woko ili i roku wa. Uza da u naka mu tsupige aya Tata u va, eda kpmam i danai aya Kashila ka de. ⁵⁵ Eda kotsu i reve yi wa, mpa tani n reve yi ta. N da baci kotsu n reve yi wa, ma woko ta uza u kaban tyoku u de. Shegai n reve yi ta, kpmam n tono ta ili i'ya u danai. ⁵⁶ Tata u de Ibirahi zangana ta u wene utuwa u va, kpmam u wene ta u yain kpmam mazanga cika.”

⁵⁷ Aku a danai, “Nida va dana vu wene Ibirahi, ada tani na kotsu vu rawa ayen amangarenkupa wa?”

⁵⁸ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, kahu a matsa Ibirahi, Mpa† pini.”† ⁵⁹ An Yesu danai nala, aku ama yi a bidisai atali tsara a wuna yi. Shegai u puwain, u lazai u asakai Kuwa ku Kashila ki.

9

Yesu tanasai karumba

¹ An Yesu wari a nwalu, aku u wenei vuma roku uza da a matsai karumba. ² Aku atoni a ne a wece yi, “Kawenishiki, ndya i zuwai a matsai vuma u na karumba? Nusa da u nusai, ko gai isheku i ne i'ya i yain unyushi vi?”

³ U wushunku le, “Vuma u na u rumbana adama a unyushi u ne, ko kpmam u isheku i ne wa. Matsa da a matsa yi nala tsara Kashila ka wenike ucira u ne ara ne. ⁴ U kana ta tsu yain manyan ma uza da u suku mu n kaara. Kayin ka yan ta da bawu uza wa yan manyan. ⁵ A'ayin a da mari pini naha a likimba, mpa n tsu zuwa katyashi a asu u ama a likimba.”

⁶ An u danai nala, aku u cikpai atatsa a iyamba, u vurai kalyon n a da, aku u gbarai kalyon ki a a'eshi a vuma yi. ⁷ Aku u tonukoi vuma vi, “Wala ba vu sawa a'eshi a vunu a kada ka mini ka a ka isa Silawamu.” (Kalen ka “Silawamu” ka “Uza da a Suki.”) Aku vuma vi u banai u sawai a'eshi a ne. U gono ta n u weni.

⁸ Ama a da a'ari a asu vi n aza da a revei karumba ki uza da wari u tsu folo vi, a wecikei, “Vuma da u tsu dusukusu pini n u foli u da na vi wa?”

⁹ Aza roku a danai, “Aya gai vi.”

Aza roku kpmam a danai, “Aya wa, rotsono da gai a rotsonoi.”

Karumba ki ka rongoi gai udansa, “Mpa gai na vi!”

¹⁰ Aku a wece yi, “Nida vu yansai va wene gogo-na?”

¹¹ U wushunku le, “Vuma da a ka isa Yesu da u vurai kalyon, aku u gbara ka mu a'eshi. Pini nala, u tonuko mu n bana a Kada ka Silawamu n sawa a'eshi yi. An n ba n sawai, aku n wenei.”

¹² Aku a wece yi, “Nte vuma vi?”

† **8:58** An Yesu danai “Mpa,” aza a Yahuda a nala yi a cifa ta an Kashila ka tonukoi Musa kala ka ne ka “Mpa.” Uwuta 3:14.

U danai, “N reve wa.”

Afarishi a matsai uvece tyoku da u tanai

¹³ A bidyai vuma da wari karumba caupa vi, a banka yi a asu u Afarishi. ¹⁴ Kain ka Yesu vurai kalyon u tanasai vuma vi, kain ka Ashibi ka. ¹⁵ Pini nala, Afarishi yi a wecei vuma vi, “Nida a yain vu tsarai a'eshi a vunu?”

U wushunku le, “Aya u gbaraƙa mu kalyon a a'eshi, aku n sawai, pini nala, n wenei.”

¹⁶ Afarishi a roku a danai, “Yesu na vi a asu u Kashila da u wutai wa, kpaci wa tono mele ma Ashibi wa.”

Shegai aza roku a danai, “Vuma da wari n unyushi u cingi wa fuda wa yan ikunesavu naha wa.” Aku ka kpada le utuwa ka te.

¹⁷ A doku a wecei vuma vi, “Ndya va dana a kaci ka vuma da u tanasa vu a'eshi yi?”

U wushunku le, “Matsumate ma.”

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wushuku an vuma vi karumba ka caupa, kpam gogo-na wa fuda wa wene wa, aku a suki a isa isheku i ne. ¹⁹ A wece le, “Maku ma de ma na vi? I da nala i matsa yi n urumba, nida a yain aku gogo-na wa wene?”

²⁰ Aku a wushuki, “Tsu reve ta gai maku ma tsunu ma, kpam nala tsu matsa yi n urumba. ²¹ Shegai tsu reve tyoku da a yain wa wene wa. Kpam dem tsu reve uza da u tanasa yi wa. Wece ni. U ratsa ta u wushunku da n kaci ka ne.” ²² A dana ta nala adama a da a ka pana uwonvo u azapige yi. Alya a danai gba uza da baci dem a kana u da Yesu Kawauwi ka, wa doku wa uwa a kagata ka Kashila kpam wa. ²³ Da gai i zuwai isheku i ne a danai, “Wece ni, u ratsa ta u wushunku da n kaci ka ne.”

²⁴ A doku a isai vuma da a matsai karumba ki, a tonuko yi, “Tsina n Kashila vu tonuko tsu ukuna u mayun! Tsu reve ta vuma da u tanasa vu na vi uza u unyushi u cingi da.”

²⁵ U wushuki, “Ko wa n unyushi u cingi, ko wa n u da wa, mpa n reve wa. Ili i'ya gai n revei i'ya: Caupa mari ta n urumba, shegai gogo-na ma wene ta.”

²⁶ A wece yi, “Ndya u yanka vu? Nida u tanasa vu?”

²⁷ U wushunku le, “N tonuko da de, shegai i panaƙa mu wa. Nida ya ciga i doku i pana ukuna vi kpam? Ya ciga i woko atoni a ne a da dem?”

²⁸ Aku a wisha yi a danai, “Ada gai katonni ka ne, atsu atoni a Musa a da. ²⁹ Tsu reve ta Kashila ka dansa ta n Musa, shegai tsu reve gbam ilyuci i'ya vuma u na u wutai wa.”

³⁰ Vuma vi u danai, “Ili i majiyan i'ya! U tanasa ta a'eshi a va, shegai nida i kpada ureve a asu u da u wutai? ³¹ Atsu gai tsu reve ta Kashila ka tsu panaƙa aza a unyushi u cingi wa, shegai u tsu panaƙa ta uza da baci dem wa lyaka yi kayala kpam wa yansa ili i'ya u danai. ³² Tun an Kashila ka yain likimba, uza wa la u tanasai a'eshi a vuma da a matsai karumba wa. ³³ A da baci vuma u na Kashila ka ka suku yi wa, wa fuda wa yan ko i te wa.”

³⁴ A tonuko yi, “Avu uza u unyushi u cingi u da mayun mayun tun kain ka a matsa vu! Va wundya va fuda va wenishike tsu ili i roku da?” Aku a loko yi pini a kagata ka Kashila ki.

Urumba u Afarishi

³⁵ An Yesu panai ili i'ya i gitai, aku u boloi vuma vi u wece yi, “Vu wushuku wa n Maku ma Vuma?”

³⁶ Vuma vi u wushuki, “Uzapige, tonuko mu ko eyi yayi, tsara n wushuku n eyi!”

³⁷ U tonuko yi, “Vu wene yi de, kpam aya gai wa dansa n avu gogo-na vi.”

³⁸ Vuma vi u danai, “Asheku, n wushuku ta!” Aku vuma vi u lyakai Yesu kayala.

³⁹ Yesu tonuko yi, “N tuwa ta tsara n pecene ama a likimba. N tuwa ta n zuwa arumba a wene, aza da kpam a ka wundya ele a ka wene n wenike le ele arumba a da.”

⁴⁰ An Afarishi a da a'ari pini vi a panaƙa yi u danai nala, aku a wece yi, “Va wundya atsu arumba a da?”

⁴¹ U wushunku le, “A da baci eḏa arumba a da gmam wa, i'ari ya yan n unyushi u cingi wa. Shegai an i danai eḏa ya wene ta, i'a ta pini n unyushi u cingi u de.”

10

Agisani a kaliniki

¹ Yesu danai, “Mayun n tonuko da, aboki n aza a magalaka a da koshi a tsu radugu a yuwa kasaga a una u da a ka uwa a utsutsu u asu u da a tsu zuwa ncon. ² Uza da u tsu uwa a utsutsu aya kaliniki ka ncon ki. ³ Uza da u tsu wundya utsutsu vi, aya u tsu giduwuka yi u da. Kpam ncon n ne mi n tsu pana ta kalagatsu ka ne. U tsu isa ta n ne ya dem n kala ka ne, aku u wutukpa le. ⁴ A'ayin a da baci u wutukpa le, aku u uwa a kapala ka le, ele n a toni kpaci a reve ta kalagatsu ka ne. ⁵ A tsu tonono vuma roku wa, shegai a suma yi, kpaci a reve kalagatsu ka ne wa.” ⁶ Yesu tonuko le ta agisani a na yi, shegai a reve ili i'ya wa tonono wa.

Yesu da kaliniki ka shinga

⁷ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, Mpa utsutsu u asu u ncon vi. ⁸ Gba aza da a lasa mu utuwa, aboki a da n aza a magalaka. Ncon mi a pana ka le wa. ⁹ Mpa utsutsu vi, kpam uza da u uwai a asu u va, wa tsara ta iwauwi, wa fuda ta wa uwa kpam u wuta u zami ijani i utakuma. ¹⁰ Kaboki ka tsu tuwa ta uboki, u wuna, kpam u nangasa, shegai mpa n tuwa ta tsara n naka uma kpam a tsara u da ushani.

¹¹ “Mpa kaliniki ka shinga. Kaliniki ka shinga ka tsu neke ta uma u ne tsara u kangu ncon n ne. ¹² Uza da a bidyai manyan ma kalina wa tyoku u kaliniki uza da wari na ncon mi wa. U wene baci maleweni a utuwa, wa suma ta u asaka ncon mi utyoku u le. Aku maleweni mi ma ba ma zara ncon mi ma wacinsa le. ¹³ Vuma vi u suma ta kpaci bidya da a bidya yi manyan kpam u dambula a kaci ka ncon mi wa.

¹⁴⁻¹⁵ “Mpa kaliniki ka shinga. N reve ta ncon n va, nala dem Tata u va u reve mu. Ncon n va dem a reve mu ta, tyoku da dem n revei Tata vi. N neke ta uma u va tsara n banga ncon mi. ¹⁶ Ma ta na ncon n roku n da bawu mari a asuvu a ushiga u na vi, kpam u kana ta n tuko le dem. A ka pana ta kalagatsu ka va, kpam gba a ka woko ta ushiga u te n kaliniki ka te. ¹⁷ Tata vi wa ciga mu ta kpaci ma ta ufobusi tsara n naka uma u va, kpam n tuwa n wushi u da. ¹⁸ Uza wa fuda wa wusa uma u va ara va wa. N naka ta u da adama a uciga u kaci u va. Ma ta n ucira u da ma neke u da kpam n wushi u da, tyoku da Tata u va u tonoko mu n yain.”

¹⁹ Aza a Yahuda a doku a wushuku wa, aku ka kpada le kpam utuwa ka te. ²⁰ Aza roku a le a danai, “Ityoni i cingi i'ya i uwa yi i'ya i zuwa yi ijan. N dya i zuwai ya pana ka yi?”

²¹ Shegai aza roku a danai, “Uza da baci ityoni i cingi i uwai u tsu yan kadyanshi naha wa. Ityoni i cingi ya fuda ya kukpa a'eshi a karumba da?”

A 'yuwain Yesu

²² An a'ayin a uyolu a rawai, a'ayin yi a da a tsu yan Abiki a Uciɓusa Unaka Kuwa ku Kashilaɗ a Urishelima. ²³ Kain ka te, Yesu wa wala pini a Kuwa ku Kashila a asu u da a tsu isa Kafalaka ka Solomo. ²⁴ Aku aza a Yahuda yi a bolomgbonoi a kyawan yi, a danai, “Hal ku yain ka va zuwa tsu uyan malala ko avu ya vari? Ada baci Kawauwi ki, tonoko tsu karara.”

²⁵ Yesu wushunku le, “N tonuko da de caupa, shegai i kpada uwushuku. Ikunesavu i'ya n yansai a asuvu a kala ka Tata u va i wenike ta ko mpa yayi. ²⁶ Shegai i 'yuwain uwushuku, kpaci eḏa ncon n va n da wa. ²⁷ Ncon n va n tsu pana ta kalagatsu ka va, n reve le ta, ele kpam dem a tsu tonono mu ta. ²⁸ N naka le ta uma u da bawu wa kotso, kpam a ka kuwa wa. Uza wa kpam la wa wusa le a kukere ku va wa. ²⁹ Tata u va u da u naka mu n ele, u la ta ili gba tsupige, kpam uza wa fuda wa wusa le a kukere ku Tata u va wa.

³⁰ Tata vi na mpa ili i te i'ya.”

³¹ Pini nala, a doki a bidisai atali tsarā a wuna yi. ³² Shegai u tonuko le, “N wenike ɗa ta ili i shinga i shinga i'ya Tata u va u suku mu n yain. N ukuna u eni u ɗa a asuvu a le ya ciga i varasa mu?”

³³ Aku a wushuki, “Adama a ɗa vu yain ili i shinga i'ya i zuwai tsa ciga tsu varasa vu wa, shegai adama a ɗa vu yankai Kashila kadyanshi ka cingi ɗa. Avu vuma ɗa, shegai vu danai dere ɗa vari n Kashila!”

³⁴ U wushunku le, “A korongu ta a Mele ma de ma Kashila ka danai, ‘N da, eda ashila a ɗa.’ ³⁵ Tsu reve ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai mayun ɗa wari hal ubana a makorishi. Kpam Kashila ka isa ta ama a nala yi ashila, aza ɗa u nakai udani u ne.*

³⁶ Mpa gai, Tata u dangasa mu ta kpam u suku mu a asuvu a likimba. Niɗa ya dana n yanka Kashila kadyanshi ka cingi an n danai, ‘Mpa Maku ma Kashila ma?’ ³⁷ Manyan ma Tata u va wa yansa ma baci ma yansa wa, kotsu i wushuku na mpa wa. ³⁸ Shegai ili i'ya Tata u va wa yansa i'ya baci ma yansa, u gan ta i wushuku adama a nala, ko i wushuku baci n kadyanshi ka va wa. Aku i reve an Tata vi ili i te i'ya na mpa, mpa kpam ili i te i'ya n Tata vi.” ³⁹ A doki a matsai tsara a kana yi, shegai u lai.

⁴⁰ Aku u ba u pasai Agata a Urudu ubana a asu u ɗa Yahaya gitai ulyubugusu, u rongoi de. ⁴¹ Ama ushani a tuwai ara ne. A ka dansa utyoku u le, “Yahaya yan ukunosavu wa, shegai gba ili i'ya Yahaya danai a kaci ka vuma u na mayun ɗa.” ⁴² Pini nala, ama ushani a wushuki n Yesu.

11

Ukpa u Li'azaru

¹ Kain ka te, maɓala ma kanai vuma roku uza ɗa a ka isa Li'azaru, uza ɗa wa rongo a ilyuci i Batani n ataku a ne Meri n Marta. ² Meri na vi, uza ɗa vangu u ne wari n maɓala mi, aya uza ɗa u tuwai u tsungi manivi ma magulani a a'ene a Asheku, aku u yansai a ɗa n kenji ka ne. ³ Pini nala, Meri n Marta a suki uza roku u ba u tonuko Yesu, “Asheku, uza ɗa va ciga vi, maɓala ma kana yi de.”

⁴ An Yesu panai nala, u danai, “Maɓala ma nala ma kotso a ukpa wa. Nala u gita ta tsara a tuko tsupige a asu u Kashila, na mpa Maku ma Kashila, n wushi tsupige adama a nala.” ⁵ Yesu wa ciga ta Marta n a'angu a ne. ⁶ Shegai an u panai a da maɓala ma kana ta Li'azaru, aku u doki u shamgbai pini a asu u ɗa wari vi a'ayin a re.

⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, “Tsu gonoi a Yahuda.”

⁸ Atoni yi a danai, “Kawenishiki, kotsu u barakpa an azapige a aza a Yahuda a ka ciga a varasa vu a wuna vu wa. Ndya i zuwai va ciga vu doku vu gono de?”

⁹ U wushuki, “Uliva dem wa ta n ulapa uwule kupa n ure. A'ayin a ɗa baci dem katyashi kari la, ama a ka wala ta kpam a ka tadatsa wa. A ka wene ta kpaci a'a ta n katyashi ka likimba u na. ¹⁰ Shegai a wala baci n karimbi, a ka tadatsa ta, kpaci a'a n katyashi wa.”

¹¹ Aku u tonuko le, “Kaje ka tsunu Li'azaru aya pini wa lavuta, nte ma bana de tsara n 'yangasa yi.”

¹² Aku atoni yi a danai, “Asheku, alavu a ɗa yi baci, wa tana ta!” ¹³ Ele n a dani ko alavu a maci a ɗa Yesu tonuko le wa lavuta, shegai Yesu tonuko ɗa wa tonuko le Li'azaru kuwa de.

¹⁴ Aku u wutumkpa le a kateshe, u danai, “Li'azaru kuwa de. ¹⁵ Shegai n pana ta kayanyan an bawu mari de. Adama a nala, ya rotsongusu ta i wushuku na mpa. Tuwai tsu banai ara ne gogo-na.”

¹⁶ Aku katoni ka roku Toma (uza ɗa a ka isa “Mapeshe”) u tonukoi aza ɗa a buwai, “Tsu soki kawenishiki ki gba tsunu, tsara tsu kuwa de kabolo n eyi!”

Yesu n Meri n Marta

◇ **10:34** Ishp. 82:6. * **10:35** Aza ɗa a wushai akani a Kashila a Masasa ma Sinai mi, a lya Musa n aza a Isara'ila.

17 An Yesu rawai evu, u cinai cina a cidangu de Li'azaru n a'ayin a nishi. 18 Batani n Urishelima a'a ta evu evu, evu n mel u re da. 19 Adama a nala, aza a Yahuda ushani a bansa ta idyani i ukpa ara Marta n Meri adama a ukpa u vangu u le. 20 An Marta panai a da Yesu wa tuwa, aku u banai u gawunsai n eyi, shegai Meri shamgbai pini a kuwa. 21 Marta tonukoi Yesu, "Asheku, a da baci vari pini, vangu u va wari wa kuwa wa. 22 Shegai ko n gogo-na n reve ta Kashila ka naka vu ta ili i'ya baci dem vu folo yi."

23 U danai, "Vangu u vunu wa 'yanga ta u yain kpm uma."

24 Marta wushuki, "N reve ta an wa 'yanga kain ka makorishi, Kashila ka 'yangasa baci gba akushe."

25 U wushunku yi, "Mpa n tsu 'yangasa ukpa, mpa kpm uma. Aza da baci a wushuki na mpa, ko a kuwa baci a ka 'yanga ta. 26 Uza da wari n uma kpm u wushuki na mpa, wa kuwa wa. Marta, vu wushuku wa?"

27 U danai, "N wushuku ta, Asheku. Ada Kawauwi, Maku ma Kashila, uza da wa tuwa a likimba vi."

Yesu sai

28 An Marta danai nala, aku u gonoi u ba u tonukoi vangu u ne Meri koshi, u danai, "Kawenishiki ki ka rawa de, kpm ada wa wecike." 29 An Meri panai nala, aku u 'yanga gogo wa bana ara Yesu. 30 Kotsu u rawa a ilyuci yi wa, nte u buwai ve de a asu u da Marta gawunsai n eyi.

31 Ama ushani a tuwa le ta uwene, shegai an a wenei Meri wuta a kuwa ki gogo, aku a yawunsai nte wa bana de a asu u kasaun vi tsara u sai. Aku a tono yi.

32 Meri vi u banai a asu u da Yesu wari. An u wene yi, aku u kudangi a kapala ka ne u danai, "Asheku, a da baci vari pini na, vangu u va wari wa kuwa wa."

33 U wene yi wa sa, ama da a'ari kabolo n eyi dem a ka sa, aku u dambulai cika. 34 U wece le, "Nte i cidangu yi?"

A wushunku yi, "Asheku, tuwa vu wene asu vi."

35 Aku Yesu dem u sai.

36 Ama da a'ari kushani pini evu a danai, "I wene ta tyoku da wa ciga Li'azaru cika."

37 Shegai aza roku a le a danai, "U zuwa ta karumba ka wenei. Wari u gan ta u bishinka Li'azaru ukuwa."

Yesu 'yangasai Li'azaru a ukpa

38 Eyi pini a kadambula ki, aku u banai a asu u kasaun vi. Kasaun ki tani kaa buru ka, kpm a kimba ta ka n katali ka roku a utsutsu vi. 39 Aku u tonuko le, "Gindalakpai katali ki a ikengi."

Shegai Marta danai, "Asheku, vu reve ta Li'azaru kuwa de a'ayin a nishi, kawan ka yan ta pini."

40 Yesu tonuko yi, "Vu asansa an n tonuko vu, 'Vu wushuku baci va wene ta tsupige tsu Kashila?"

41 Aku a gindalakpai katali ki a ikengi. U webelei zuba u danai, "Tata, n cikpa vu ta an vu pana ka mu. 42 N reve ta vu tsu pana ka mu ta maco, shegai n dana ta nala adama a ama da a kyawan mu na vi. Ma ciga ta a wushuku an ada vu suku mu."

43 An u kotsoi kavas, aku u salai, "Li'azaru, wuta!" 44 Aku u wuta. Akere n a'ene a ne ucaci n aminya a eri, a cacai kpm upetiwa'eshi u ne n kunya.

Aku Yesu danai, "Surukpa ni i asaka yi u wala."

A sheshei tsara a wuna Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Luka 22:1-2)

45 Ama ushani a da a tuwai tsara a wene Meri vi a wenei ili i'ya Yesu yain, aku a wushuki n eyi. 46 Aza roku a le a banai a asu u Afarishi a tonuko le ili i'ya Yesu yain.

47 Aku adarakpai a pige n Afarishi a bolomgbonoi Asheshi a Pige a asu u te, a danai, "Ndya

tsa yan? Vuma u na wa yansa ta ikunesavu ushani. ⁴⁸ Tsu asaka yi baci u lyai kapala n uyansa ili i na yi, ya dem wa wushuku ta n eyi. Aku asoje a aza a Roma a tuwa a wacinsa Kuwa ku Kashila ku tsunu n uyamba u tsunu.”

⁴⁹ Uza roku a asuvu a Asheshi a Pige yi; wata, Kayafa, uza da wari Magono ma Adarakpi a kayen ki, u danai, “Eda i reve ili i'ya i'ari pini wa! ⁵⁰ Nida ya asaka uyamba gba u kuwa? Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa.”

⁵¹ Uyawunsa u na vi a katakasuvu ka Kayafa ka u wuta wa. Shegai an wari Magono ma Adarakpi a kayen ka nala ki da i zuwai wa yan kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ya gita: Dana da wa dana Yesu wa kuwa ta adama a aza a Yahuda. ⁵² Adama a unyushi u aza a Yahuda a da koshi Yesu wa kuwa wa. Wa kuwa ta tsara u bolomgbono ama a Kashila a da a wacinsai a asuvu a likimba. ⁵³ Kain ka nala ki ka azapige a aza a Yahuda a gitai ufofuso tyoku da a ka wuna Yesu.

⁵⁴ Adama a nala, Yesu doku u wala a kateshe a Yahuda wa, aku u asakai Urishelima. U lazai ubana a ilyuci i Ifuramu, i'ya i'ari a ikengi i kakamba, aku u dusuki de n atoni a ne.

⁵⁵ An a yain evu n Abiki a Upasambana, aku ama ushani aza da a'ari a ilyuci i kenu kenu a lazai ubana a Urishelima kahu abiki yi, tsara a wulukpe kaci ka le tyoku da Mele ma danai a yansa. ⁵⁶ A ka ciga a wene Yesu, ele pini a Kuwa ku Kashila ki, aku a ka wecemgbene, “Nda i wenei? Wa tuwa gban a asu u abiki vi?” ⁵⁷ Adarakpi a pige n Afarishi yi a tonukoi ama, uza da baci dem u wenei Yesu, u tonuko le, kotsu a kana yi.

12

Meri tsunki Yesu manivi ma magulani

¹ An a'ayin a teli a wokoi kahu Abiki a Upasambana yi, Yesu banai a Batani u rawai a kuwa ku Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa. ² A fofusukoi Yesu ilikulya, Marta aya uza da wa pecike ilikulya, Li'azaru kpam wa ta pini ndishi kaolo n aza da a ka lya ilikulya n eyi. ³ Aku Meri bidyai kolubo u manivi ma mari n ikebe cika u pige, u tsunki Yesu a a'ene. U yansai ma n kenji ka ne. Magulani ma manivi mi ma shadangi kuwa ki.

⁴ Katoni ka a ka isa Yahuza Isikariyoti wa ta dem pini. Aya wa tuwa wa neke Yesu a asu u azapige. U danai, ⁵ “Manivi ma nala mi ma rawa ta ikebe i'ya uza wa yan manyan ma kayen ka te.* Wari u gan ta a denge ma, aku a naka aza a unambi.” ⁶ Shegai Yahuza vi u dambula gban n aza a unambi yi wa. U dana ta nala kpaci kaboki ka. Aya uza da wa gana makpakata ma ikebe kpam u tsu bidya ta i roku u yanka manyan ma kaci ma ne.

⁷ Shegai Yesu tonuko yi, “Kotsu vu damgbarasa yi wa. U yan ta nala tsara u fofuso ikyamba i va adama a kacida. ⁸ Ya rongo ta n aza a unambi maco, shegai ya rongo na mpa maco wa.”

A ka ciga a wuna Li'azaru

⁹ A'ari pini, aku kakuma ka ama ka panai a da Yesu rawa de a Batani. Aku a banai an u wokoi Yesu wari de, kpam tsara a wene Li'azaru uza da Yesu 'yangasai a ukpa vi. ¹⁰ Adarakpi a pige yi a fofusoi dem tsara a wuna Li'azaru. ¹¹ Adama a Li'azaru, ama ushani a asaka le utono, aku a ka wushukusu n Yesu.

Yesu uwai a Urishelima

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² An kain ka wansai, aku kakuma ka ama ka ka tuwai uyan Abiki a Upasambana vi, a panai a da Yesu da pini utuwa a Urishelima. ¹³ Aku a bidisai akere a nshuwan tsara a ba a gawunsa n eyi, n a salasi,

* **12:5** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 300.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

“Hosana,[†] cikpalai Kashila!”

“Kashila ka zuwuka uza da wari a utuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba una u shinga!

Kashila ka zuwuka Magono ma aza a Isara'ila una u shinga.”

¹⁴ An Yesu tsarai maku ma makparyagi ma roku, u yuwa ma. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai u da la vi,

¹⁵ “Aza a Sihiyona,[‡] kotsu i pana uwonvo wa!

Magono ma de ma pini a utuwa, uyuwi a maku ma makparyagi.” [◇]

¹⁶ A a'ayin a nala yi, atoni a ne kotsu a reve n ukuna vi wa. Shegai a ubana a kapala, an a tuwai a 'yangasa yi ubana a tsupige, da a cibai an Tagarada u Kashila u danai ukuna vi a kaci ka ne, hal gban a yanka yi u da de.

¹⁷ Ama da pini ushani kabolo n Yesu a'ayin a da u 'yangasai Li'azaru a ukpa, kpam u tonuko yi u wuta a kasaun ki. Gogo-na alya a ka tonusuko ama ili i'ya u yain. ¹⁸ Ama ushani a bana ta tsara a cina Yesu, kpaci a pana ta ukuna u ukunosavu vi. ¹⁹ Aku Afarishi yi a ka dansa utyoku u le, “Wundyai, tsu rukpa de gba gba! Likimba gba aya a ka tonu!”

Nheline n roku ma ciga n wene Yesu

²⁰ Nheline n roku n bana ta a Urishelima ulya kayala a'ayin a Abiki a Upasamgbana.

²¹ A banai ara Filibu (uza da u wutai a ilyuci i Besaida a Galili) a danai, “Uzapige, tsa ciga ta tsu wene Yesu.” ²² Filibu banai u tonukoi Andurawu, aku a lazai ama a re a le a ba a tonukoi Yesu.

²³ Aku u tonuko le, “A'ayin a yan de a da Maku ma Vuma ma wusha tsupige tsu ne.

²⁴ Mayun n tonuko da, ucun u ulya u te u rukpa baci a iyamba u kuwai wa, wa la u te vi wa. A'ayin a da baci u kuwai, aku u woko ushani. ²⁵ Uza da baci wa ciga uma u ne a likimba u naha, wa namba ta u da. Uza da baci u 'yuwain uma u ne a likimba u naha, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku. ²⁶ Uza da baci wa ciga u gbashika mu u kana ta u tonu mu, tsara kagbashi ka va ka rongo a asu u da baci dem mari, kpam Tata u va wa naka ta uza da baci dem u gbashika mu tsupige.”

Yesu dansai ukuna u ukpa u ne

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Gogo-na n dambula ta cika. Nnya ma dana? N dana wa, ‘Tata, wauwa mu a a'ayin a na yi?’ Nala wa, n tuwa ta a'ayin a na adama a na, tsara n pana ikyamba. ²⁸ Tata, wenike ama tsupige tsu vunu!”

Aku kalagatsu ka wutai a zuba ka danai, “N wenike ta tyoku da mari n tsupige kpam ma doku ta ma wenike.”

²⁹ Kakuma ka ama ka kari pini kushani vi a pana ta kalagatsu ki, aku aza roku asuvu a le a danai makpankashila ma. Shegai aza roku a danai, “Katsumate ka zuba ka ka dansai n eyi!”

³⁰ Aku Yesu tonuko le, “Adama a de a da kalagatsu ki ka tuwai, adama a va a da wa.

³¹ Gogo-na a'ayin a yan de a da Kashila ka yanka ama a likimba afada. Kpam dem a'ayin a da, a da wa loko uza da wa lya tsugono tsu likimba u na. ³² A 'yangasa mu baci a zuba u mawandamgbani, ma zuwa ta ya dem u tuwa ara va.” ³³ Yesu dana ta nala tsara u wenike tyoku da wa kuwa.

³⁴ Kakuma ki ka danai, “Mele ma tsunu ma tonuko tsu ta Kawauwi ka rongo ta n uma hal ubana. Nida va dana a ka 'yangasa ta Maku ma Vuma a zuba u mawandamgbani? Ya Maku ma Vuma mi?”

³⁵ Yesu wushuki, “Ya tsara ta katyashi a'ayin kenu. Rongoi a nwalu a'ayin a da i'ari a katyashi, tsara i tadatsa wa a'ayin a da baci karimbi ka danda da. Shegai ya wala baci a

[†] **12:13** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu dansa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” [‡] **12:15** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. [◇] **12:15** Zak. 9:9.

karimbi, ya fuda ya reve asu u da ya bana wa. ³⁶ Wushuki n uza da u tsu zuwa katyashi ka tuwa tun wari kabolo n ada, tsara i woko aza da a a'ari a katyashi.”

Aza roku a 'yuwain uwushuku n Yesu

An Yesu danai nala, aku u lazai u ba u kpawain tsara a wene yi wa. ³⁷ Ko an u wokoi u yansai ikunesavu a kapala ka le, a wushuku n eyi wa. ³⁸ Nala gita ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu,

“Magono ma Zuba, ya wushuki n ili i'ya tsu danai?

Magono ma Zuba, ya vu wenikei ucira u vunu?” [◇]

³⁹ Matsumate mi ma doku ta ma danai, ili i'ya i zuwai a kpadai uwushuku i'ya na:

⁴⁰ “Magono ma Zuba ma zuwa ta a'eshi a ama yi a rumbanai, kpm u zuwa le a ryagbajai.

Mpa Magono ma Zuba, n yan ta nala tsara a wene ko a reve wa, kpm kotsu a kpatala utuwa ara va, tsara n tanasa le wa.” [◇]

⁴¹ Matsumate mi ma dana ta nala kpaci u wene ta tsupige tsu Yesu, kpm u dansai ukuna u ne.

⁴² A'ayin a nala yi, azapige ushani a wushuku ta n eyi. Shegai an a ka pana uwonvo u Afarishi, a kawan a dansa u da a kateshe wa, kotsu a wutukpa le a asuvu a kagata ka Kashila wa. ⁴³ A tsu la ta uciga icikpali i ama kapala n icikpali i Kashila.

Yesu tuwa ta u wauwa likimba

⁴⁴ Yesu 'yangasai kalagatsu ka ne u danai, “Gba uza da baci dem u wushuki na mpa, na mpa da koshi u wushuku wa, hal dem n uza da u suku mu da u wushuki. ⁴⁵ Uza da kpm u wene mu, u wene ta dem uza da u suku mu. ⁴⁶ N tuwa ta a likimba n woko katyashi, tsara uza da baci dem u wushuki na mpa u rongo a asuvu a karimbi wa.

⁴⁷ “Uza da u panai kadyanshi ka va aku u 'yuwain ka utono, mpa ma kidaga yi ugana wa. Kpaci n tuwa tsara n kidaga likimba ugana wa, shegai n wauwa u da. ⁴⁸ Uza da wa kidaga uza da u 'yuwan mu ugana aya pini; wata, kadyanshi ka n dansai, ka ka kidaga yi ugana kain ka makorishi. ⁴⁹ Ili i'ya n wenishikei ara va da i wutai wa. Tata u da u suku mu aya u tonuko mu ili i'ya ma dana n i'ya ma wenishike. ⁵⁰ N reve ta ili i'ya u danai ama a yain i zuwa ta ama a yain uma hal ubana. Da i zuwai n tonuko da dere ili i'ya Tata u tonuko mu.”

13

Yesu bacangusi a'ene a atoni a ne

¹ Cina u woko kain ka te kahu kain ka Abiki a Upasamgbana ka yain. Yesu reve ta a'ayin a yan de a da wa asaka likimba u na u gono a asu u Tata. Wa ciga ta ama a ne a da a'ari a likimba, kpm gogo-na pini na u wenike le ta uciga vi gba gba bawu utyoku.

² Yesu n atoni a ne a ka lya kabolo n kuvuli. Cina Kalapansi ka zuwa de Yahuza Isikariyoti maku ma Simo u yawunsa tsara u neke yi. ³ Yesu reve ta Tata naka yi ta ucira u ili gba, u wuta ta a asu u Kashila, kpm nte wa gono de ara ne. ⁴ An a'ari a ulya ilikulya, Yesu 'yangai u mondoi matogo ma pige ma ne, aku u sirai mayaga a cuku tsu ne. ⁵ U tsungi mini a kabelu u gitai ubacangusa a'ene a atoni a ne, aku u yansai a da n mayaga ma u sirai a cuku tsu ne tsi.

⁶ Yesu tuwai ara Simo Bituru, eyi kpm u tonuko yi, “Asheku, ada va ciga vu bacangusu mu a'ene?”

⁷ Yesu wushunku yi, “Vu reve ili i'ya mari uyan wa, shegai va tuwa ta va reve.”

⁸ Bituru danai, “Nala wa, va bacangusu a'ene a va wa.”

Yesu wushuki, “N bacangusu baci a'ene a vunu wa, avu uza u te da a asuvu a ama a va wa.”

[◇] 12:38 Isha. 53:1. [◇] 12:40 Isha. 6:10.

⁹ Simo Bituru danai, “Asheku, ɓacangusu gbam a'ene a va koshi wa! Sawa mu dem akere n kaci.”

¹⁰ Yesu danai, “Vuma u sumba baci, ikyamba i ne gba i tsu takpa ta sarara. A'ene a ne a da koshi wa ɓacangusu. Eda ama i'a ta sarara, shegai gba de da wa.” ¹¹ Yesu reve ta uza da wa kpatalaka yi, da gai i zuwai u danai, “Gba de da i'ari sarara wa.”

¹² An u kotsoi uɓacangusu a'ene a le gba, aku u ukai matogo ma ne u gonoi u dusuki. U wece le, “I reve ili i'ya n yanka da gogo-na vi? ¹³ I tsu isa mu ta ‘Kawenishiki’ n ‘Asheku’ kpam dere da wari, kpaci ili i'ya mari i'ya la vi. ¹⁴ Mpa, Asheku n Kawenishiki, n ɓacangusu ta a'ene a de gogo-na. Eda dem i ɓacangusu a'ene a atoku a de. ¹⁵ N yan ta nala tsara u woko da iryoci tsara i yain dem tyoku da n yanka da. ¹⁶ Mayun n tonuko da, kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Katsumate ka tsu la uza da u suku yi tsupige wa. ¹⁷ I reve ta ili i na yi gba kpam Kashila ka zuwuka da ta unu u shinga i tono baci i'ya.

¹⁸ “Gba de da ma yanka kadyanshi wa. N reve ta aza da n dangasai. Shegai u kana ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i woko mayun. Kpam a dana ta, ‘Vuma da wa lya kabolo na mpa u kpatalaka mu ta kucina!’

¹⁹ “Tonuko da ma tonuko da kahu ukuna vi u gita, tsara u gita baci kotsu i wushuku an mpa mari uza da wari pini maco. ²⁰ Mayun n tonuko da, uza da baci u wushai katsumate ka va, mpa u wushai. Uza da baci kpam u wusha mu, u wusha ta uza da u suku mu.”

Yesu danai ili i'ya ya gita n eyi

(Matiyu 26:20-25; Marku 14:17-21; Luka 22:21-23)

²¹ An Yesu danai nala, u dambula ta cika. U tonuko le a kateshe, “Mayun n tonuko da, uza u te de wa neke mu ta.”

²² A fuda a reve gba kalen ka kadyanshi ka Yesu yain wa. Aku a ka wundyamgbana. ²³ Uza u te a asuvu a atoni yi uza da Yesu wa uciga cika wa ta ndishi evu n eyi. ²⁴ Simo Bituru yanka yi iryoci n kukere u danai, “Wece yi, ya wa dansaka?”

²⁵ Katoni ki ka rabai evu n Yesu ka wece yi, “Asheku, ya va dansaka a asuvu a tsunu?”

²⁶ Yesu wushuki, “Ma daɓa ta kawon ka na a kusan. Uza da baci n nakai ka, aya gai wa kpatalaka mu vi.” Aku u daɓai kawon ki a kusan u nakai Yahuza maku ma Simo Isikariyoti. ²⁷ An Yahuza wushai kawon ki, aku Kanangasi* ka uwa yi.

Yesu danai, “Yahuza, wala gogo vu ba vu yain ili i'ya va yan.” ²⁸ Uza wa la a asuvu a aza da a ka lya kabolo n Yesu u revei kalen ka ili i'ya i zuwai u tonuko yi nala wa. ²⁹ Shegai adama a da wari kazuwi ka ikebe ka le, aku a yawunsai a da tonuko da Yesu tonuko yi u ba u tsupa ikebe i ilikulya ko kpam u ba u nei aza a unambi ikebe. ³⁰ An u lyuki kawon ka Yesu naka yi vi, aku u wuta i n maloko, n kayin ka tani.

Mele ma savu

³¹ An Yahuza lazai, Yesu danai, “A'ayin a tuwa ta a da mpa Maku ma Vuma ma uwa a asuvu a tsupige tsu va, kpam Kashila ka wusha ta tsupige adama a ili i'ya ya gita na mpa. ³² Kashila ka wusha baci tsupige adama a va, Kashila n kaci ka ne wa wenike ta ama tyoku da tsupige tsu Maku ma Vuma tsi tsari gogo.

³³ “Mmuku n va, ma tsu ta n barakpa n ada kenu. Ya tuwa ta ya zama mu, shegai ya wene mu wa. N tonuko da tyoku da n tonukoi ama, ‘Ya bana a asu u da ma bana wa.’

³⁴ “Shegai mele ma savu ma ma naka da. I cigi atoku a de dere tyoku da n ciga da. ³⁵ Ya cigamgbana baci, ya dem wa reve ta eda atoni a va a da.”

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ Simo Bituru wecei Yesu, “Asheku, nte va bana?”

Yesu wushuki, “Asu u da ma bana ya fuda ya bana wa, shegai ya tuwa ta ya bana.”

* **13:27** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁷ Bituru wece yi, “Asheku, ndya i zuwai bawu ma tonu vu gogo-na? Ma ta ufoɓusi tsara n kuwa adama a vunu!”

³⁸ Yesu wece yi, “Vari ufoɓusi vu kuwa adama a va? Mayun n tonuko vu, kahu kapen ka sala, va nana mu ta hal kutatsu, vu dana vu reve mu wa.”

14

Yesu da ure ubana a asu u Tata

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Kotsu i dambula wa. Wushuki n Kashila, i wushuku kpm n mpam. ² A'unu a da pini ushani a kuwa ku Tata u va, kpm nte ma bana de tsara n foɓusuko da asu. A da baci nala wari wa, mari ma tonuko da ta. ³ A'ayin a da baci n yain nala, aku n gono n bidya da ubana ara va, aku tsu rongoi de kaɓolo. ⁴ I reve ta ure u asu u da ma bana.”

⁵ Toma tonuko yi, “Asheku, tsu reve asu u da va bana wa. Nida tsa reve ure u ubana de?”

⁶ U wushuki, “Mpa ure u da wa wenike ukuna u maci u Kashila, u naka kpm ama uma. Uza wa la wa bana a asu u Tata wa, she u tonu mu. ⁷ I reve mu baci, ya reve ta dem Tata u va. Shegai gogo-na i reve yi ta, kpm i wene yi ta.”

⁸ Filibu danai, “Asheku, wenike tsu Tata vi, kpaci ili i'ya tsa ciga i'ya la vi koshi.”

⁹ Yesu wushuki, “Filibu, n rongo ta n ada a'ayin ushani. Nda i zuwai vu kpaɗai ureve ko ya mpam mari? Uza da baci dem u wene mu, u wene ta dem Tata vi. Nida vu danai ‘Wenike tsu Tata vi?’ ¹⁰ Vu wushuku an mpam ili i te i'ya tsari n Tata vi, kpm Tata vi ili i te n mpam wa? Kadyanshi ka n yanka da ara va da ka wutai wa. Tata da wari a asuvu a va, aya u tsu yan ili i'ya wa ciga u yain. ¹¹ Wushuki n mpam an n danai Tata vi ili i te i'ya tsari, kpm mpam vi ili i te i'ya tsari n Tata vi. Ya wushuku baci adama a kadyanshi ka va wa, u gan ta i wushuku adama a ikunesavu i na yi. ¹² Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki n mpam, wa fuda ta wa yan dere ili i'ya n yansai. Mayun da, aza da a wushuki, a ka yan ta hal gbam ili i'ya i lai la, kpaci ma bana ta ma rongo de n Tata u va. ¹³ Kpm i folo baci ili a asuvu a kala ka va, ma yanka da ta i'ya, tsara Maku mi ma tuko tsupige a asu u Tata. ¹⁴ Ma yan ta ili i'ya baci dem i folo a asuvu a kala ka va.”

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹⁵ “Ya ciga mu baci, ya yan ta ili i'ya n danai i yain. ¹⁶ Ma folo ta Tata, eyi kpm wa naka da ta Kaɓangi ka roku, uza da wa rongo n ada hal ubana. ¹⁷ Aya Kulu Keri ka ku tsu wenike ukuna u maci u Kashila. Ama a likimba a wusha yi wa, kpaci a wene yi ko a reve yi wa. Shegai i reve yi ta, kpaci u rongo ta ara de kpm wa rongo ta a asuvu a de. ¹⁸ N laza baci, ma asaka da utyoku u de tyoku u mkpan wa, ma gono ta ara de. ¹⁹ A'ayin kenu ama a likimba a na a ka fuda a wene mu wa, shegai eda ya wene mu ta. Kpm adama a da mari n uma, eda dem ya yan ta uma. ²⁰ Kain ka nala ka tuwa baci, ya reve ta an ili i te i'ya mari n Tata vi. Ya reve ta eda dem ili i te i'ya i'ari n mpam, mpam kpm ili i te i'ya mari n ada. ²¹ Uza da baci dem wa ciga mu, wa yan ta ili i'ya n danai, kpm Tata u va wa ciga yi ta. Mpa dem ma ciga yi ta, kpm n wenike yi ko mpam yayi.”

²² Aku Yahuza (shegai Yahuza Isikariyoti wa), u danai, “Asheku, ndya i zuwai vu foɓusoi vu wenike kaci ka vunu ara tsunu, bawu va wenike kaci ka vunu a asu u ama a likimba a da a buwai?”

²³ Yesu wushuki, “Ama a ciga mu baci, a ka yan ta ili i'ya n tonuko le a yain. Tata u va wa ciga le ta, aku tsu tuwa ara le tsu dusuku n ele. ²⁴ Shegai uza da baci bawu wa ciga mu, u tsu yan ili i'ya n danai wa. Ili i'ya i panai n danai na vi, ara va da i wutai wa, shegai ara Tata da u suku mu.”

²⁵ “N tonuko da ta ili i na yi tun mari kaɓolo n ada. ²⁶ Kaɓangi ki ka wenishike da ta ili dem, kpm wa zuwa da ta i ciba gba ili i'ya n tonuko da. Kaɓangi ka nala ki aya Kulu Keri ka Tata wa suku n kala ka va. ²⁷ N zuwa da ta i panai mazanga a atakasuvu a de. Icu n i

mazangā ma m̄ari a katakasuvu ka v̄a ka ma zuwa d̄a i tsarā. N zuwa d̄a i tsarā ndishi n shinga n na mi dere tyoku d̄a ama a likimba a zuwa d̄a i tsarai wa. Adama a nala kotsu i namgba katsumā ko i pana uwonvo wa.

²⁸ “I panaka mu t̄a an n danai ma laza t̄a kpam ma bana t̄a ma gono ara d̄e. Ya ciga mu baci mayun, u gan t̄a i yain mazangā ma ma gono ara Tata, kpaci u la mu t̄a tsupige. ²⁹ N tonuko d̄a t̄a ili i na yi gb̄a gogo-na kahu i tuwā i gitā, tsarā i gitā baci, i wushuku. ³⁰ Ma barakp̄a n ad̄a n̄a n dansi wa, kpaci uza d̄a wa lya tsugono tsu likimba u naha w̄a t̄a a utuwā. Shegai w̄a n ucira a kaci ka v̄a wa. ³¹ Ili i'ya Tata u v̄a u tonuko mu n yain i'ya n tsu yan, tsarā ya dem a likimba u reve ma ciga yi t̄a.

“Gogo-na tuwai tsu walai.”

15

Katyaci n atyangi

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi n atoni a ne, “Mpa kami ka katyaci ka mayun. Tata u v̄a u d̄a kacimbi. ² Katyangi ka baci kari a asuvu a v̄a bawu ka matsai, aku u kapa ka. U tsu gyara t̄a kpam u lapula katyangi ka baci dem ka matsasa tsarā ka doku ka matsa cika. ³ Ili i'ya n tonuko d̄a i zuwa t̄a i lapulai. ⁴ Ya rongo baci kabolo n̄a mpa, ma rongo t̄a dem kabolo n ad̄a. Katyangi ka tsu matsa n kaci ka ne wa. Kafud̄a t̄a ka matsa k̄a baci kabolo n kami ka ne. Nala dem ed̄a ya fud̄a ya yan ili wa, she i'a kabolo n̄a mpa.

⁵ “Mpa kami ka katyaci ki, ed̄a atyangi. Uza d̄a baci wa rongo kabolo n̄a mpa, mpa kpam ma rongo kabolo n eyi, wa matsa t̄a ilimaci cika. Shegai ya fud̄a ya yan ili wa, she n b̄angā d̄a. ⁶ Uza d̄a baci bawu wari kabolo n̄a mpa, w̄a t̄a tyoku u katyangi ka a varangi aku ka ekpei. Ama a tsu bidya t̄a atyangi a ekpi tsarā a varangu a d̄a a akina, a runukpa a d̄a. ⁷ I rongo baci kabolo n̄a mpa kpam i tonoi uwenishike u v̄a, ya folo t̄a Tata ili i'ya baci dem ya ciga, eyi kpam wa naka d̄a t̄a i'ya. ⁸ Ya matsasa baci ilimaci ushani, nala wa wenike t̄a ama ed̄a atoni a v̄a a d̄a, kpam ya wenike t̄a ama tsupige tsu Tata u v̄a.

⁹ “Ma ciga d̄a t̄a tyoku d̄a dem Tata wa ciga mu. Gogo-na rongoi a asuvu a ucigi u v̄a. ¹⁰ I yan baci ili i'ya n danai, ya rongo t̄a a asuvu a uciga u v̄a. Tyoku d̄a n yain ili i'ya Tata u v̄a u tonuko mu n yain, kpam ma rongo a asuvu a uciga u ne. ¹¹ N tonuko d̄a t̄a ili i nala yi tsarā i tsarā mazangā ma dem n tsarai, kotsu mazangā ma d̄e ma namba ili wa. ¹² Ili i'ya ma tonuko d̄a i yain i'ya na: Cigai atoku a d̄e tyoku d̄a dem mpa n ciga d̄a. ¹³ Vuma u kuwā baci adama a kaje ka ne, nala wenike t̄a an wari n uciga u pige u d̄a u lai u ya dem.

¹⁴ Ed̄a aje a v̄a a d̄a, i tonoi baci ili i'ya n danai. ¹⁵ N buwa d̄a kpam u'isa agbashi wa, adama a d̄a uzakuwa u tsu tonuko agbashi a ne ili gb̄a wa. Shegai n is̄a d̄a t̄a aje kpaci n tonuko d̄a t̄a gb̄a ili i'ya Tata u v̄a u tonuko mu. ¹⁶ I dangasa mu wa, mpa n dangasa d̄a. Kpam n naka d̄a manyan ma na i yain: walai i ba i matsa ilimaci, icun i ilimaci i'ya ya barakp̄a. Aku Tata u naka d̄a gb̄a ili i'ya baci dem i foloi n kala ka v̄a. ¹⁷ Ili i'ya n tonuko d̄a i yain i'ya na: Cigai atoku a d̄e.

Ama a likimba a kovi atoni

¹⁸ “Ama a likimba a na a kovo d̄a baci, cibai a gitā t̄a a kovo mu. ¹⁹ Ed̄a aza a likimba a d̄a baci, wa ciga d̄a t̄a tyoku d̄a u tsu ciga ama a ne. Shegai n dangasa d̄a t̄a a asuvu a likimba, kotsu i woko ama a ne wa. Da i zuwai likimba u kovo d̄a. ²⁰ Cibai ili i'ya n tonuko d̄a: Kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Ama a yanka mu baci mavura, a ka yanka d̄a t̄a dem. Kpam a yan baci ili i'ya n wenishike le, a ka yan t̄a dem ili i'ya ya tonuko le. ²¹ Shegai a ka yan d̄a t̄a mavura adama a d̄a i'ari ama a v̄a. A ka yan t̄a nala kpaci a reve uza d̄a u suku mu wa. ²² A d̄a baci n tuwai n dansai n ele wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a'ā n ure u uwutā a unyushi u cingi u le wa. ²³ Uza d̄a baci dem u kovo mu, u kovo t̄a dem Tata u v̄a. ²⁴ N yan t̄a ikunesavu cika i'ya bawu uza kotsu u yain. A d̄a baci m̄ari n yain manyan ma nala wa, a'ari a ka yan

n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a wene ta ili i'ya n yain, gba n nala a kovo mu n Tata u va dem. ²⁵ Nala gita ta tsara ili i'ya i'ari ukorongi a Mele ma le i woko mayun: 'A kovo mu bawu kagita.' [◇]

²⁶ "Ma sukunku da ta uza da a ka isa Kabangi. Wa wuta ta a asu u Tata, aku u tuwa ara de. Aya Kulu ku mayun. U tuwa baci, wa dansa ta ukuna u va. ²⁷ Eda dem u kana ta i tonuko ama ukuna u va, kpaci i rongo ta kabolo na mpa tun a'ayin a da n gitai uwenishike."

16

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "N tonuko da ta ukuna u na kotsu i asaka uwushukusu na mpa wa. ² A ka loko da ta a agata a Kashila. Kpam a'ayin a ka tuwa ta a da ama a ka wunusa da, a yan baci nala a ka wene ta yavu Kashila ka a ka gbashika. ³ A ka yansa ta ikuna i nala yi kpaci a reve Tata vi wa, kpam a reve mu wa. ⁴ Shegai n tonuko da ta ukuna u na vi gampa, tsara a'ayin yi a rawa baci a da a ka yan ikuna i nala yi, ya ciba ta ili i'ya n tonuko da.

Manyan ma Kulu Keri

'A'ayin a da n gitai uwenishike, n tonuko da ili i na yi wa, adama a da mari kabolo n ada. ⁵ Gogo-na ugonu u da mu a asu u uza da u suku mu. Shegai ko uza a asuvu a de wa la u wece mu, 'Nte va bana?' wa. ⁶ Gogo-na an n tonuko da, atakasuvu a de a shadangu de n unamgbukatsuma. ⁷ Shegai ukuna u mayun u da ma tonuko da, wa laka da ta tsulobo n laza. N laza baci, ma sukunku da ta Kabangi ki. Shegai n laza baci wa, Kabangi ka nala ki ka tuwa wa. ⁸ A'ayin a da baci Kabangi ki ka tuwai, wa wenike ta ama a likimba an a nusai a udani u da a danai, 'Tsu reve ta n ukuna u unyushi u cingi, tsu reve ta kpam n ili i'ya i'ari dere, n tyoku da Kashila ka tsu yanka unyushi u cingi afada.' ⁹ A nusa ta a ukuna u unyushi u cingi, adama a da bawu a wushuki na mpa. ¹⁰ A nusa ta a ukuna u ili i'ya i'ari dere, kpaci a asu u Tata u da ma bana kpam ya doku ya wene mu wa. ¹¹ A nusa ta a ukuna u afada, kpaci Kashila ka kidaga de uza da wa lya tsugono tsu likimba u na ugana.

¹² Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko da, shegai gogo-na i la ta ucira u da ya reve. ¹³ A'ayin a da baci Kulu ka ku tsu wenike ukuna u mayun u Kashila ku tuwai, ka zuwa da ta i reve gba ikuna i mayun i'ya i tsu wuta a asu u Kashila. Wa dansa ili i'ya i wuta ara ne wa, shegai u dansa ili i'ya u panai koshi, kpam wa tonuko da ta ili i'ya ya tuwa. ¹⁴ Wa naka mu ta tsupige, kpaci wa bidya ta ili i'ya n danai u tonuko da. ¹⁵ Gba ili i'ya Tata wari n i'ya, i va i'ya dem. Da gai i zuwai n danai Kulu ka bidya ta ili i'ya n danai u tonuko da vi.

Unamgbukatsuma wa woko ta mazanga

¹⁶ "A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i doku i wene mu."

¹⁷ Aza roku a asuvu a atoni a ne a ka dansa utyoku u le, "Ndya kalen ka kadyanshi ka Yesu danai vi, 'A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu.' Kpam ndya kalen ka u danai 'Adama a da ma gono a asu u Tata?'" ¹⁸ A doki a wecikei, "Ndya kalen ka 'a'ayin kenu yi'? Tsu reve ili i'ya wa tono wa."

¹⁹ Yesu reve ta atoni yi a ka ciga ta a yan yi keci a ukuna vi, aku u tonuko le, "Kaci ka de ka ya wecemgbenishen an n danai, 'A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu?'" ²⁰ Mayun n tonuko da, ya sa ta kpam i namgba katsuma, shegai likimba wa pele ta. Ya namgba ta katsuma, shegai unamgbukatsuma u de wa woko ta mazanga. ²¹ A'ayin a da baci uka wa matsa, u tsu pana ta mbala, kpaci a'ayin a ilimaci a ne a rawa de. Shegai u kotso baci ilimaci yi, aku u asansa na mbala mi, adama a da wari ipeli an u matsai maku mi a likimba. ²² Nala dem wari ara de. Gogo-na i namgba ta katsuma, shegai ma doku ta ma wene da, kpam i yain mazanga ma bawu ko uza wa fuda

[◇] 15:25 Ishp. 35:19; Ishp. 64:4.

wa shamkpa dā ma. ²³ A'ayin a nala a rawa baci, ya yan mu keci wa. Mayun n tonuko dā, Tata u vā wa nākā dā tā gbā ili i'ya baci i foloi n kala ka vā. ²⁴ Kotsu i folo icun ili i na caupa wa. Rongo ufoluso, Kashilā ka nākā dā tā i'ya, tsarā i shadāngu n ipeli.

Kawauwi ka lya tā kaci ka likimba

²⁵ “N yan tā kadyanshi ka na ki n agisani, shegai a'ayin a ka tuwā tā a dā bawu ma doku ma yan nala. Aku n tonuko dā gbā ikuna i Tata karara. ²⁶ Ya folo tā Tata vi n kala ka vā, shegai u kanā mpa n foluko dā Tata vi wa. ²⁷ Kashilā Tata u ciga dā tā adama a dā ya ciga mu, kpam i wushuki an ara ne dā n wutai. ²⁸ Asu u Tata u dā n wutai, aku n tuwai a likimba. Gogo-na kpam ma asakā likimba n gono a asu u Tata.”

²⁹ Atoni yi a danai, “Gogo-na dā va dansa n atsu karara! N agisani a dā kpam va dansa wa. ³⁰ Gogo-na dā tsu revei an vu revei ili gbā. Va wushunku tā uza keci ku ne tun kahu gbam u wecike. Nala u zuwa tsu tā tsu wushuki an a asu u Kashilā u dā vu wutai.”

³¹ Yesu wushuki, “Mayun dā i wushuki gogo-na vi? ³² A'ayin a ka tuwā tā, kpam gbam a rawa dē, a dā a ka wacinsa dā gbā dē, ya dem u gono a kuwa ku ne, aku i asakā mu utyoku u vā. Shegai Tata wa rongo tā kabolo nā mpa, adama a nala ma rongo utyoku u vā wa.

³³ “N tonuko dā tā ikuna i na yi tsarā i tsarā ipeli i maci adama a dā i wokoi ili i te nā mpa! Likimba wa zuwa dā tā i pana ikyamba, shegai kotsu i gbama asuvu, kpaci n lya tā kaci ka ucira u likimba.”

17

Yesu yankai atoni a ne kavasu

¹ An Yesu kotsoi udansa gbā ili i na yi, u webelei zuba u danai, “Tata, a'ayin a yan dē. Nākā Maku ma vunu tsupige, tsarā Maku mi dem ma nākā vu tsupige. ² Vu nākā tā Maku mi ucira a kaci ka ama gbā, tsarā Maku mi ma nākā uma u dā bawu wari n utyoku a asu u aza dā vu nākā yi gbā. ³ Ure u utsarā uma u dā bawu wari n utyoku u dā na: a reve vu, uza dā wari Kashilā ka mayun koshi, kpam a reve Yesu Kawauwi, uza dā vu suki. ⁴ N wenike tā tsupige tsu vunu a likimba an n kotsoi manyan ma vu nākā mu n yain. ⁵ Gogo-na Tata, doku vu nākā mu tsupige tsa mari n tsa an mari kabolo n avu kahu a yain likimba.

⁶ “Vu nākā mu tā atoni a roku pini a likimba u naha, kpam n wenike le tā tyoku dā vari. Aza a vunu a dā caupa, shegai vu nākā mu n ele, kpam a gorimuko tā kadyanshi ka vunu. ⁷ A reve tā vu nākā mu gbā ili i'ya mari n i'ya. ⁸ Kpaci n tonuko le tā ili i'ya vu tonuko mu, kpam a wushuku tā n i'ya. A reve tā n wutai ara vunu, kpam a wushuku tā an adā vu suku mu. ⁹ Mā le tā uyanka kavasu. Aza a likimba a dā mari uyanka kavasu wa, shegai aza dā vu nākā mu, adama a dā a'ari aza a vunu. ¹⁰ Gbā ama a nala yi aza dā a'ari atoni a vā aza a vunu a dā, kpam gbā aza dā a'ari atoni a vunu aza a vā a dā dem. Mayun a wenike tā tyoku dā tsupige tsu vā tsari. ¹¹ Mā tā utuwā ara vunu. Ma shamgba a likimba kpam wa. Shegai atoni a vā a buwa tā ve pini a likimba. Wenike ucira u kala ka vunu; wata, kala ka vu nākā mu, tsarā ko ili i sawa le wa. Aku a bolomgbono a woko ili i te n atoku a le, tyoku dā mpa n avu tsari ili i te. ¹² N ucira u vunu u dā, ucira u dā vu nākā mu tun mari a likimba n u dā n bishinkai ili i sawa le. Ko uza u te u le u puwan wa, shegai uza dā u ukai kaci ka ne a asuvu a ukpā vi koshi, tsarā a shadāngu ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai.

¹³ “Gogo-na mpa la a utuwā ara vunu. Shegai n dansa tā ili i na yi tun mari a likimba, tsarā atoni a vā a shadāngu n mazāngā tyoku dā dem mari. ¹⁴ N tonuko le tā akani a vunu. Shegai ama a likimba a na a kovo le tā, adama a dā bawu a'ari ili i te n ama a likimba. Tyoku dā dem mpa mari ili i te n likimba wa. ¹⁵ Tonuko dā ma tonuko vu vu wutukpā le a asuvu a likimba vi wa, shegai vu bishinka uza u cingi vi u sawa le. ¹⁶ Mari a asuvu a aza a likimba u na wa, nala dem ele aza a likimba a dā wa. ¹⁷ Gonuko le sarara

vu wulukpe le a asu u uwenishike u akani a vunu a da a'ari a mayun. ¹⁸ N suku le ta a likimba, tyoku da dem vu suku mu a likimba. ¹⁹ N neke ta kaci ka va n gbashika vu kotsu ele dem a neke kaci ka le a gbashika vu.

²⁰ “N yanka ta atoni a nala yi kvasu, kpam dem ma yanka ta aza da a ka tuwa a wushuku na mpa kvasu adama a ili i'ya atoni a va a ka tonuko le a kaci ka va. ²¹ Ma ciga ta gba le a woko ili i te n atoku, tyoku da mari ili i te n avu, avu kpam ili i te na mpa. Ma ciga ta dem a woko ili i te n atsu. Ama a likimba kpam a ka wushuku ta an a da vu suku mu. ²² N naka ta ama a na tsupige tsa vu naka mu tsara a woko ili i te, tyoku da mpa n avu tsari ili i te. ²³ Mpa ili i te i'ya mari n ele, avu kpam ili i te i'ya vari na mpa, tsara a woko ili i te gba. Tsara ama a likimba a reve an ada vu suku mu. A reve kpam an va ciga atoni a va tyoku da va ciga mu.

²⁴ “Tata, vu naka mu ta ama a na yi, kpam ma ciga le ta a rongo a asu u da mari, tsara a wene tsupige tsu va, tsupige tsa vu naka mu adama a da va ciga mu kahu uyan u likimba.

²⁵ “Tata, ada vari uza u shinga. Likimba reve vu wa, shegai n reve vu ta, kpam ama a na a reve ta an vu suku mu. ²⁶ N wenike le ta tyoku da vari, kpam ma lya ta kapala n uyansa nala. Kotsu a cigamgbana dere tyoku da vu ciga mu, tsara n bolomgbono n ele.”

18

A kanai Yesu

(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Luka 22:47-53)

¹ An Yesu kotsoi kvasu, aku a lazai kabolo n atoni a ne a pasai Karara ka Kidiron. A rawai a asu u da vari na ndanga n zayitum ushani, aku a uwai pini. ² A tsu bansa ta pini asu u vi, adama a nala a da i zuwai Yahuza, uza da u nekei Yesu u revei asu u da a'ari. ³ Adarakpi a pige n Afarishi a roku a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila tsara a soku Yahuza. Kabolo ka asoje ka aza a Roma ka dem pini, ama a na yi a'a ta ubani n iwunukatsu na ncikal, n avasu. Yahuza da tonoi n ele hal ubana a asu vi.

⁴ Yesu reve ta gba ili i'ya ya gita n eyi, aku u rabai a kapala u wece le, “Ya ya zama?”

⁵ A wushuki, “Yesu uza u Nazara.”

U wushunku le, “Mpa Yesu!” (Yahuza uza da u kpatalakai Yesu vi, wa ta kushani pini n asoje yi.) ⁶ An u tonuko le, “Mpa gai vi,” aku a batsai n kucinacina hal a rukpusai a iyamba.

⁷ U doku wece le, “Ya ya zama?”

A danai “Yesu uza u Nazara.”

⁸ U wushunku le, “N tonuko da de mpa gai Yesu vi. Mpa baci ya zama vi, asakai atoni a va a laza.” ⁹ Nala gita ta tsara ili i'ya u danai caupa i woko mayun: “N puwunsa ko uza u te a asuvu a aza da vu naka mu wa.”

¹⁰ Aku Simo Bituru talai burundu u ne u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi. (Kala ka kagbashi ki ka Malaku.) ¹¹ Yesu tonukoi Bituru, “Gonuko burundu vi a ivin i ne. Va wundya ma wushuku n soi mako ma upana ikyamba tyoku da Tata u va u fobusoi wa?”

A bankai Yesu a asu u Magono ma Adarakpi

(Matiyu 26:57-58; Marku 14:53-54; Luka 22:54)

¹² Uzapige u kuvon† u Roma n asoje a ne, kabolo n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kanai Yesu aku a sira yi. ¹³ A gita a banka yi ara Hanana, koku u Kayafa, uza da vari Magono ma Adarakpi a kayen ki. ¹⁴ Kayafa da vari u tonukoi azapige a aza a Yahuda caupa, u da, “Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa.”

Bituru nanai Yesu

(Matiyu 26:69-70; Marku 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Simo Bituru n katonni ka roku a tonoi Yesu. Katonni ki n Magono ma Adarākpi mi a revemgbene t̄a, adama a nala u uwa t̄a pini a ulanga u kuwa ku Magono ma Adarākpi mi kaḅolo n Yesu. ¹⁶ Shegai Bituru vana yi pini a utsutsu u kuwa vi. Aku katonni ki ka gonoi ka dansai n makere ma m̄ari kagbashi uza ḁa w̄ari a utsutsu. Aku u aṣākai Bituru uwai, ¹⁷ makere mi ma wece yi, “Avu dem katonni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Bituru wushuki, “Nala wa, mpa wa!”

¹⁸ A'ayin yi a ka yan t̄a kut̄anu, aku agbashi yi n aza a uwundya u Kuwa ku Kashil̄a a tasuki akina a ka lyashuku. Pini nala, Bituru banai dem u shamgbai tsar̄a u lyashuku.

Magono ma Adarākpi ma yansai Yesu keci
(*Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Luka 22:66-71*)

¹⁹ Magono ma Adarākpi ma yansai Yesu keci a kaci ka atoni a ne n uwenishike u ne. ²⁰ Yesu wushuki, “N yansa t̄a kadyanshi tsar̄a ya dem pana. N rongo t̄a uwenishike a agata a Kashil̄a n Kuwa ku Kashil̄a, a asu u ḁa gb̄a aza a Yahuda a tsu ḅolomgbono. N tsu dana ili ukpawunsi wa. ²¹ Niḁa va yan mu keci ku na? Wece ama ḁa a panai uwenishike u va. A reve t̄a ili i'ya n dansai.”

²² An Yesu danai nala, aku uza ḁa wa wundya Kuwa ku Kashil̄a ki u ḅasa yi, u danai, “Ya w̄ari hal va dansa n Magono ma Adarākpi naha?”

²³ Yesu wushuki, “N dana baci ili i roku i'ya Mele ma danai i gan wa, she i dana i'ya. Shegai ili i'ya n danai mayun ḁa baci, niḁa u ḅasa mu?”

²⁴ Yesu pini usiri, aku Hanana tutsuku yi ara Kayafa Magono ma Adarākpi.

Bituru doki u nanai Yesu

²⁵ A'ari pini, Simo Bituru pini kushani evu n akina n u lyashuki, aku a wece yi, “Avu dem katonni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Shegai Bituru nanai u danai, “Nala wa, mpa wa!”

²⁶ Kagbashi ka Magono ma Adarākpi ka roku ka pini dem a asu vi. Kumaci ku vuma ḁa a kapai kutsuvu. U danai, “Yavu va ḁa n wene vu t̄a a asu u ndanga n zayitum kaḅolo n eyi, ko n wene vu wa?”

²⁷ Aku Bituru doki u nanai, kute-kute kapen ka salai.

A bankai Yesu ara Bilatu
(*Matiyu 27:1-2, 4; Marku 15:1-5; Luka 23:1-5*)

²⁸ Kayafa kotsu t̄a uyanka Yesu afada n kpasani. Aku a banka yi ara Bilatu, gomuna a asuvu a tsugono tsu Roma. Shegai ama yi a uwa pini a kuwa ki wa. A ḁa baci uza roku a asuvu a le w̄ari u uwai pini, w̄ari wa woko t̄a n ashinda, kpam Mele ma aṣaka yi u lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana wa. ²⁹ Aku Bilatu wut̄ai a uwotsu vi u wece le, “Kadyanshi ka eni ka i tuko i vuma u na n ka?”

³⁰ A wushuki, “A ḁa baci vuma u na w̄ari uza u unyushi wa, tsar̄a tsa tuko yi ara vunu wa.”

³¹ Bilatu tonuko le, “Bidya ni n kaci ka ḁe i ba i yanka yi afada tyoku ḁa Mele ma ḁe ma danai i yanka yi.”

Aku a wushuki, “Eḁa aza a Roma i tsu aṣaka tsu tsu zuwa a wuna vuma wa.” ³² Ili i'ya a danai i wenike t̄a kadyanshi ka Yesu yain a ukuna u tyoku ḁa wa kuwa, wa woko ḁe mayun.

³³ Aku Bilatu gonoi a kuwa ku tsugono tsi, u isaḁi Yesu u wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

³⁴ U wushunku yi, “Keci ku vunu ka na vi, ko gai aza roku a ḁa a tonuko vu ukuna u va?”

³⁵ Bilatu wece yi, “Vu reve t̄a gai mpa uza u Yahuda ḁa wa! Ama a vunu a ḁa n adarākpi a pige a vunu alyaa naka mu n avu. Ndyaa vu yain?”

³⁶ U wushuki, “Tsugono tsu va tsu likimba u na tsa wa. A da baci tsu likimba u na tsa, agbashi a va a ka shilakana ta tsara a bishinka ama a neke mu a akere a azapige a aza a Yahuda a na. Mpa tyoku u ngono n da ma lya tsugono tsu likimba u na da mari wa.”

³⁷ Bilatu wece yi, “Dana avu magono ma?”

U wushuki, “Vu dana ta mpa magono ma, kpam vu dana ta mai. Adama a nala a da a matsa mu kpam adama a nala a da n tuwai a likimba tsara n tonuko ama ukuna u mayun. Kpam gba uza da wa ciga ukuna u mayun u tsu panaka mu ta.”

³⁸ Bilatu wece yi, “Ndyu ukuna u mayun vi?”

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-31; Marku 15:6-20; Luka 23:13-25)

An Bilatu danai nala, aku u lazai ubana a asu u aza a Yahuda yi u tonuko le, “Vuma u na u yan ili i roku i'ya i rawai ma dana, ‘U kana ta u kuwa’ wa. ³⁹ I reve ta gai n tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali a'ayin a Abiki a Upasamgbana dem. Ya ciga n asanka da ‘magono ma aza a Yahuda da?’”

⁴⁰ A worukpoi, “A'a, eyi na wa! Baraba da tsa ciga.” (Baraba tani uza u magalaka da.)

19

¹ Pini nala, Bilatu zuwai asoje a ba a bawin Yesu. ² A cacai funi u awana kakondori aku a ukunkai yi a kaci, a ukunka yi kunya ku mini ma galura.* ³ A tuwusai ara ne n a dansi, “Uma u vunu u barakpa, magono ma aza a Yahuda!” A rongo yi kpam u basasa a upetiwa'eshi.

⁴ Bilatu doki u banai a uwotsu vi u tonukoi ama yi, “Panai, ma tuko yi ta pini naha tsara n wenike an bawu n tsara unyushi u da u rawai n wuna yi.” ⁵ Aku Yesu wutai, u'uki n funi u awana n kunya ku mini ma galura. Bilatu tonuko le, “Vuma da da na!”

⁶ An adarakpi a pige n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a wene yi, aku a salai, “Wandamgbana ni! Wandamgbana ni!”

Shegai Bilatu wushunku le, “Eda bidya ni i ba i wandamgbana. N tsara yi n unyushi u da u rawai n wuna yi wa.”

⁷ Azapige a aza a Yahuda yi a wushuki, “U da aya Maku ma Kashila. Adama a nala, Mele ma tsunu ma dana ta u kuwa.”

⁸ An u panai nala, aku u doki u giruwai cika. ⁹ U doki u gonoi a asuvu u wecei Yesu, “Nte vu wutai?” Shegai u wushunku yi wa. ¹⁰ Bilatu danai, “Va wushunku mu wa? Ciba, ma ta n ucira u da ma zuwa a asaka vu ko kpam a wandamgbana vu.”

¹¹ Yesu wushunku yi, “Va fuda ta va zuwa ama a yanka mu ili i'ya vu zuwa le adama a da Kashila ka zuwa vu vu fuda vu yain nala. Vuma da u zuwai a tuko mu ara vunu u la vu ta unyushi u cingi.”

¹² An Bilatu panai nala, aku wa ciga u asaka Yesu. Shegai azapige a aza a Yahuda yi a rongoi isali, “Vu asaka baci vuma u na, vu buwa kpam kaje ka Kaisa Magono wa! Uza da baci dem u gonukoi kaci ka ne magono, utokulalu u Kaisa da!”

¹³ An Bilatu panai ili i'ya a'ari utono, aku u wutukpai Yesu a ulanga u da a ka isa Ulanga u da a Kirai n Atali (N Tsi'arama tani “Gabata”). Eyi kpam u dusuki a karatsu ka afada a ulanga u kuwa ku tsugono. ¹⁴ N kaara a kaci ka Kain ka Afofi ka Abiki a Upasamgbana ka.

Aku Bilatu tonukoi aza a Yahuda yi, “Magono ma de ma na!”

¹⁵ Aku a worukpoi cika, “Wuna ni! Wuna ni! Wandamgbana ni!”

U wece le, “Ya ciga mu n wandamgbana magono ma de da?”

Adarakpi a pige a wushuki, “Tsa n magono ma roku ma ma wurai Kaisa wa.”

¹⁶ Aku Bilatu naka le Yesu tsara a ba a wandamgbana yi.

* **19:2** A'ayin a nala yi, Kaisa Magono u tsu uka ta avuku a da a piyanlasai kakondori n a da a'ari n mini ma galura. A yanka ta Yesu nala tsara a yanka yi majari.

A wandamgbanaɪ Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Pini nala, asoje yi a bidyai Yesu a lazai n eyi. ¹⁷ An wa wuta a ilyuci yi, aku u cangai mawandamgbani ma ne ubana a asu u da a ka isa Mako ma Kaci. (Asu vi a tsu isa ta u da dem “Golugota”† n Tsi'arama). ¹⁸ Nte a varai Yesu pini n ikusa. Nala dem a yankai aza a kuwa ku a'ali a roku ama a re, ya dem a kapashi ka te, Yesu aya a mere ma le.

¹⁹ Bilatu zuwa le a zuwa iryoci a mawandamgbani mi. I danai, “YESU UZA U NAZARA, MAGONO MA AZA A YAHUDA.” ²⁰ A korongu ta i'ya hal kutatsu: i kagita n Tsiyahuda, n Tsiroma, aku n Tsihelene.† Ama ushani a yan ta i'ya kaneshi, kpaci a asu u da a wandamgbanaɪ Yesu vi, wari mbari n ilyuci yi wa. ²¹ Adarakpi a pige a tonukoi Bilatu, “Kotsu vu korongu ‘Magono ma aza a Yahuda wa,’ shegai korongu ‘Vuma u na u danai aya Magono ma aza a Yahuda.’ ”

²² Bilatu wushunku le, “N korongu ta u da nala, kpam nala wa woko.”

²³ An asoje yi a varai Yesu ikusa a mawandamgbani, aku a bidyai aminya a ne a pecei a da a asu u kunishi, kasoje dem ka tsara ka te. A bidyai dem matogo ma bululu ma ne ma mari kunya ku te ka a cai ili i'ya i bidyai a zuba ubana a iyamba.

²⁴ Aku asoje yi a dansai utyoku u le, “Tsa kara ka wa. Asaka tsu varanki ka uruta tsara tsu wene uza da wa tsara ka.” Nala gita ta tsara udani u Tagarada u Kashila u na u woko mayun:

“A pecei aminya a va,
aku a varanki matogo ma va uruta.” ◇

Nala tani asoje yi a yain.

²⁵ Mma u Yesu u shamgba ta a ikengi i mawandamgbani mi kaɓolo n anukakenu a ne, n Meri uka u Kulofa. Meri Magadaliya wa ta dem pini kushani. ²⁶ Katoni ka Yesu wa ciga cika ka dem pini kushani evu na mma u Yesu vi. An Yesu wene le gba, u tonukoi mma u ne, “Vuma u na aya maku ma vunuu gogo-na.” ²⁷ U tonukoi kpam katoni ki, “Mma u vunuu u da na gogo-na.” Pini nala, katoni ki ka bidyai mma vi ubana a kuwa ku ne.

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Luka 23:44-49)

²⁸ Yesu reve ta gogo-na u kotso de manyan ma ne. Shegai an wa ciga u shadangu udani u Tagarada u Kashila, aku u danai, “Ma pana ta kakuli!” ◇ ²⁹ Kadele ka pini ushadangi n mini ma cinwi ma kalam, aku asoje yi a ukai pini kashaku, a sirai ka a kalangu, a radagbaɪ ka ubana a unu u ne. ³⁰ An u comoi ma, aku u danai, “A kotso de.” Aku u varai kaci ka ne a iyamba, pini nala, uma u ne u wutai.

A sapai Yesu a mabele

³¹ Kain ka Afoɓi ka, kain ka wansa baci Ashibi kpam a doku ta ka kalen kpaci kain ka Abiki a Upasamgbana† ka. An u wokoi aza a Yahuda bawu a ka ciga ikyamba yi i woko pini a mawandamgbani n kain ka Ashibi, a foloi Bilatu tonuko asoje a koduso a'ene a aza da a'ari a mawandamgbani mi. Aku kpam a takpusa ikyamba yi a zuba u mawandamgbani mi. ³² Asoje yi a gitai a koduso a'ene a ama a re aza da a'ari a apashi a re a Yesu yi. ³³ Shegai an a rawai ara Yesu, a cina yi cina u kuwa de, a kodo a'ene a ne wa. ³⁴ Uza u te a asuvu a asoje yi u bidyai masari ma ne u sapai yi n ma a mabele. Aku mpasa n mini ma wutai. ³⁵ Tsu reve ta ukuna vi mayun da, kpaci uza da u wenei u da a'ayin a da ukuna vi u gitai aya u danai. U tonuko tsu ta tsara i wushuku. ³⁶ Ukuna vi u gita ta tsara udani u Tagarada u Kashila u woko mayun: “Ko katele ka te ka ne ka la ka kodo wa.” ◇ ³⁷ Tagarada u Kashila kpam dem u dana ta, “A ka webele ta uza da a sapai n

◇ 19:24 Ishp. 22:18. ◇ 19:28 Ishp. 69:21; Ishp. 22:15. † 19:31 Abiki a Upasamgbana a ka fuda ta a ka woko ko kain ka eni ka baci a asuvu a a'ayin a shindere. Adama a nala, Abiki a Upasamgbana yi a kana ta a kain ka Ashibi a kayen ka a wandamgbanaɪ Yesu, pini nala, aku a doki kain ki kalen. ◇ 19:36 Uwt. 12:46; Mkc. 9:12; Ishp. 34:20.

masari.” ◇

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Luka 23:50-56)

³⁸ An nala wurai, Isuhu u Arimatiya, u wecei Bilatu ko wa asaka u bidya ikyamba i Yesu. (Isuhu katoni ka Yesu ka shegai a ukpawunsi, kpaci wa pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.) Bilatu wushuku ta, pini nala, Isuhu vi u lazai u ba u cangai ikyamba yi u lazai n i'ya. ³⁹ Nikodimu uza da wari u tuwai ara Yesu n kayin ki u soku yi ta. U tukoi ili i magulani i utsunku akushe icun kure i'ya i rawai evu n uratsanaka amangatawun (100). ⁴⁰ Ama a re a na yi a bidyai ikyamba i Yesu a cacai i'ya ukyawan n aminya kabolo n ili i magulani yi. Tyoku da aza a Yahuda a tsu yan da la vi a ka cidangu baci kakushe. ⁴¹ Asu u uwandamganasa vi wa ta evu n kashina ka ndanga, a asu u da wari n kasaun ka savu ka bawu kotsu a zuwai pini uza. ⁴² An u wokoi Kain ka Afofi ka kahu Abiki a Upasamgbana kpam kasaun ki kari evu, aku a ukai ikyamba i Yesu pini.

20

U'yangā u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-8; Marku 16:1-8; Luka 24:1-12)

¹ N kpasani ku kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi, Meri Magadaliya banai a kasaun ki, u wenei a gindalakpa de katali ki a giduwai unā u kasaun vi. ² Aku u sumai ugono a asu u Simo Bituru n katoni ka roku, uza da Yesu cigai, u tonuko le, “A bidya de Asheku a kasaun ki, kpam tsu reve a asu u da a zuwa yi wa!”

³ Bituru n katoni ki a lazai ubana a kasaun ki. ⁴ A'ari ilyadi gba le, aku katoni ki ka wurai Bituru u lasa yi urawa pini a kasaun ki. ⁵ An u kelikei u webelei a asuvu, u wenei aminya a kacida yi uzuwi, shegai u uwa pini wa. ⁶ Aku Simo Bituru rawai u uwai pini a asuvu. U wenei aminya a kacida yi uzuwi. ⁷ Aku kpam u wenei kakashi ka a palakai upetiwa'eshi u Yesu vi, a katalai ka a asu u ne kau. ⁸ Aku katoni ka ka gitai urawa a kasaun ki, eyi dem u uwai. U wenei kpam u wushuki Yesu 'yangā de a ukpa. ⁹ (Kotsu a'ari a reve an Tagarada u Kashila u danai u kana ta Yesu 'yangā a ukpa wa.) ¹⁰ Aku atoni yi a gonoi a kuwa.

Meri Magadaliya wenei Yesu

(Matiyu 28:9-10; Marku 16:9-11)

¹¹ Shegai Meri shamgbai a ulanga u kasaun vi, n u sayi. U kelikei u webelei a asuvu a kasaun ki. ¹² U wenei atsumate a zuba a re pini, a ukai aminya a eri. Aku a dusuki a asu u da ikyamba i Yesu i'ari caupa. Uza u te a asu u kaci uza u te kpam a asu u a'ene.

¹³ A wece yi, “Ndya i zuwai va sa?”

U wushuki, “A bidya de Asheku a va, kpam n reve a asu u da a zuwa yi wa.” ¹⁴ An Meri danai nala, aku u kpatalai u wenei Yesu kushani pini a asu vi, shegai u reve an aya wa.

¹⁵ Yesu wece yi, “Ndya i zuwai va sa? Ya va zama?”

Meri n u wundi uza da wa kirana n kashina ka ndanga ki aya, aku u danai, “Uzapige, vu bidya baci ikyamba i ne, ma folo vu, tonuko mu tsara n bana n bidya.”

¹⁶ Yesu tonuko yi, “Meri.”

Meri kpatalai ara ne u danai, “Rabboni!” (Wata, “kawenishiki ka va” n Tsi'arama.)

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Kotsu vu kana mu wa, kpaci kotsu n gono ara Tata wa. Shegai wala vu bana a asu u atoni a va vu tonuko le, ‘Ma gono ta ara Tata u va uza da dem wari Tata u de. Aya Kashila ka va, kpam aya dem Kashila ka de.’ ”

¹⁸ Aku Meri Magadaliya gonoi u tonukoi atoni yi u wene ta Asheku. U tonuko le kpam ili i'ya u tonuko yi.

*Atoni a Yesu a wene yi**(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Luka 24:36-49)*

¹⁹ Pini n kayin ka Aladi ka nala ki, atoni yi a bolomgbonoi a kunu aku a gidakusi itsutsu yi gba, kpaci a ka pana ta uwonvo u aza a Yahuda. Aku Yesu uwai u shamgbai a asuvu a le u danasa le, u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada.” ²⁰ An u danai nala, aku u wenike le a'utsu a da a'ari a akere a ne n a mabele ma ne. Atoni yi a shadangu ta n mazanga cika an a wenei Asheku. ²¹ U doki u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada. Tyoku da Tata u va u suku mu, nala dem ma suku da.” ²² Aku u fulaka le kuvi ku ne, u danai, “Wushai Kulu Keri. ²³ Aza da baci i cimbusukai unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le ta, kpam a woko de ucimbusuki. Aza da baci kpam bawu i cimbusukai unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le wa.”

Yesu n Toma

²⁴ Uza u te a asuvu a Kupanamere yi; wata, Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), wari pini kabolo n ele wa, a'ayin a da Yesu wenikei kaci ka ne vi. ²⁵ An u rawai, atoni a da a buwai vi a ka tonusuko yi, “Tsu wene ta Asheku!”

Shegai Toma danai, “Ma wushuku wa she n wene a'utsu a da a vara yi n ikusa yi, n uka pini kujubu ku va, kpam n uka kukere ku va a mabele ma ne.”

²⁶ An a yain a'ayin a shindere, aku atoni yi a doki a bolomgbonoi a kunu ki, Toma pini dem kabolo n ele. A gidakusu ta dem itsutsu yi tyoku da a yain caupa, pini nala, Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le. U danasa le u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada.”

²⁷ Aku u tonukoi Toma, “Wene akere a va, uka kujubu ku vunu a a'utsu yi. Uka kukere ku vunu pini a mabele ma va. Asaka ukpada u uwushuku vu wushuku.”

²⁸ Toma wushuki, “Ada Asheku a va n Kashila ka va.”

²⁹ Aku Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta an u wokoi vu wene mu. Aza da a wushuki bawu a wene mu, a ka yan ta ipeli i mayun.”

Ili i'ya i zuwai Yahaya korongi tagarada na

³⁰ Atoni a Yesu a wene yi ta u yansai ikunesavu ushani i'ya bawu a korongi a asuvu a tagarada u na. ³¹ N korongu ta ikuna i na yi tsara i wushuku an Yesu aya Kawauwi Maku ma Kashila, kpam adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta uma.

21*Ibilili ushadangi n adan*

¹ Aku Yesu tuwai u doki u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a ikengi i Kushiva ku Galili.* Tyoku da ukuna vi u gitai da na: ² Atoni a ne ushani alya a pini: Simo Bituru, n Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), n Nataniya u Kanan u Galili, na mmuku n Zabidi, n atoni a re a roku. ³ Simo Bituru tonukoi aza da a buwai vi, “Ma bana ta ukanasa adan.”

Aku a danai, “Tsa bana ta dem kabolo n avu.” Aku a lazai a asuvu a kpatsu ku le. Shegai a kana ko i te wa n kayin ka nala ki.

⁴ An kain ka wansai n usana u de, aku Yesu shamgbai a ikengi i kushiva, shegai atoni yi a reve an Yesu da wa.

⁵ U isa le u danai, “Ama a va, i kana gbam adan?”

A wushuki, “A'a.”

⁶ Aku u tonuko le, “Vutalaji ibilili i de a kapashi ka ulyaki ka kpatsu ki, ya kana ta.” Aku a yain nala, a fuda gbam a rono ibilili yi wa kpaci adan a da pini ushani.

⁷ Aku katonu ka Yesu wa ciga vi u tonukoi Bituru, “Asheku a da!” An u panai a danai Asheku a da, aku u ukai matogo ma ne (kpaci wari u mondo ta ma an wa yan manyan), aku u radugi u rukpai pini a mini mi. ⁸ Atoni a da a buwai vi a rawai a kpatsu ki, aku a ka bana ibilili yi ushadangi n adan. A'ari mbari n kagida wa, evu n iyadi amangatawun

* **21:1** Kushiva ku Tibariya kala ka dem ka Kushiva ku Galili.

(100) i'ya. ⁹ An atoni yi a wutāi a kpatsu ki, a wenei wā tā n ilikulya, kpam wa zungu adan a akina.

¹⁰ Aku Yesu danai, “Tukoi adan a roku a asuvu a dā i kanāi vi.”

¹¹ Aku Simo Bituru gonoi a kpatsu ki u ronoi ibilili yi ubana a kagidā. Adan a pige amangatawun n amangarenkupa n a tatsu (153) a dā a'ari pini, gbā n nala ibilili yi i kara wa. ¹² Yesu tonuko le, “Tuwāi i lyai ilikulya.” Ko uza u te a asuvu a atoni yi u kawan u wece yi, “Adā yai?” wa, kpaci a reve tā Asheku a dā. ¹³ Aku Yesu banai u bidyai burodi u nakā le. U nakā le kpam dem adan yi. ¹⁴ Tatsu dā la vi an Yesu wenikei kaci ka ne ara le an u 'yangai a ukpā.

Yesu n Bituru

¹⁵ An a kotsoi ulya ilikulya, Yesu wecei Simo Bituru, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu kapala n uciga u dā atoni a na a ka ciga mu?”

U wushuki, “Eye, Asheku, vu reve tā ma ciga vu.”

Yesu danai, “Linakā mmuku ma ncon n vā.”

¹⁶ Yesu doki u wecikei u ire, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Bituru wushuki, “Eye, Asheku, vu reve tā ma ciga vu!”

Yesu danai, “Kiranā nā ncon n vā.”

¹⁷ U doki u wecikei utatsu, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Aku Bituru namgbai katsumā an Yesu wece yi hal kutatsu u da wa ciga yi. Aku u tonukoi Yesu, “Asheku, vu reve tā ko ndya wa. Vu reve tā ma ciga vu.”

Yesu tonuko yi, “Linakā ncon n vā. ¹⁸ Mayun n tonuko vu, a'ayin a dā vari kalobo, vu tsu uka tā aminya n kaci ka vunu vu bana a asu u dā dem va ciga vu bana. Shegai vu kutsa baci, va barakpā tā akere a vunu uza roku u uka vu, u rono vu ubana a asu u dā bawu va ciga vu bana.” ¹⁹ (Yesu dana tā nala tsarā u wenike tyoku dā Bituru wa kuwa tsarā u nakā Kashilā tsupige.) Aku Yesu tonukoi Bituru, “Tono mu!”

²⁰ Bituru yiralakpāi aku u wenei katoni ka Yesu wa ciga vi wa tono le, aya kpam dem uza dā u rāgai evu n Yesu an a ka lya ilikulya aku u wecikei, “Asheku, ya uza dā wa neke vu vi?” ²¹ An u wene yi, u wecei Yesu, “Asheku, ndya ya tuwā ya gitā n eyi?”

²² Yesu wushunku yi, “N da baci ma asakā yi n uma hal a'ayin a dā ma gono, ndya i birika vu? Avu gai tono mu.” ²³ Aku alabari a kyawain a asu u atoni a da eyi nala vi wa kuwa wa. Shegai Yesu dana dā u danai eyi na wa kpādā ukuwa wa. Dana dā gai u danai, “N da baci ma asakā yi n uma hal a'ayin a dā ma gono, ndya i birika vu?”

²⁴ Katoni ka nala ki aya u dansai gbā ili i na yi. U korongi i'ya, kpam tsu reve tā ukuna u mayun u da wa dansa.

²⁵ Yesu yansa tā ili i roku ushani. A da baci a ka korongu gbā ili i na yi a itagarada, a uwene u vā kabala kā la a likimba ka ka bidya i'ya wa.

Tagarada u Manyan ma Asuki

Ukukpa u kadyanshi

Luka uza da korongi tagarada u Luka, aya dem u korongi tagarada u Manyan ma Asuki u na vi. Ciga da wa ciga u dana ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu. Tagarada u Manyan ma Asuki vi u gita ta alabari a ne a asu u da tagarada u Luka u shamgbai.

Tagarada u Manyan ma Asuki u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu cina u kuwa de. U yan ta kadyanshi ka tyoku da a kyawunsai n a yanki ama kadyanshi a kaci ka Yesu, u yain kpam kadyanshi ka tyoku da ama yi a tsu yan a pana baci kadyanshi ki. Kulu Keri ku tsu kangu ta kpam ku banga ama a na yi. A kagita, ama a da a'ari kaletsu ka te alya a yankai kadyanshi ka na ki koshi; wata, aza a Yahuda. Ko a asuvu a aza a Yahuda yi, aza roku a wushuku n ili i'ya a danai wa, kpam a wuna ta aza roku a asuvu a Atoni yi adama a ili i'ya a ka dansa a kaci ka Yesu. Ubana de, pini a asuvu a tagarada vi, Kashila ka yan ta kadyanshi n Atoni yi a yanka aza da bawu a'ari a kaletsu ka aza a Yahuda kadyanshi a kaci ka Yesu.

Tagarada u Manyan ma Asuki u yan ta alabari a tyoku da akani a Atoni a tamburai hal a wurai ubongu u Isara'ila. U yan ta alabari a tyoku da Bituru yain n Bulus, n ama ushani. U yan ta kadyanshi ka tyoku da aza da a kpatalai usavu, n tyoku da a bangamgbana pini a kabon ka le n tyoku da a sukusuki kune ubana a asu u Atoni a da a'ari a asu u roku. Nala a'uwa a Atoni a da tsu revei gogo-na vi a gitai.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Urishelima (1:1–8:3)

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Yahuda n Samariya (8:4–12:25)

Bulus yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (13:1–14:28)

Uyawunsa u shinga a Urishelima (15:1–35)

Bulus doku u yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (15:36–18:22)

Bulus doku u yain nwalu n tatsu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (18:23–21:16)

A kana Bulus a Urishelima (21:17–23:22)

A bankai Bulus a Kasariya (23:23–26:32)

A bankai Bulus a Roma (27:1–28:31)

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹ Uzapige Tiyofilu:

An n koronku vu caupa vi, n korongu ta gba ili i'ya Yesu yansai kpam u wenishikei, ili i'ya i bidyai a'ayin a da u gitai manyan ma ne ²⁻³ hal ubana kain ka a canga yi ubana a zuba.

An u 'yangai a ukpa, u wenishike ta kaci ka ne a asu u asuki a ne a da u dangasai hal a'ayin amangare. U yansa ta ili ushani i'ya i wenikei an wari n uma mayun. An a'ayin a da a ka canga yi ubana a zuba a yain evu, u dansa ta n ele ukuna u tsugono tsu Kashila u tonusuko le kpam ili i'ya a ka yan. Gba ili i na yi u yansa ta i'ya a asuvu a ucira u Kulu Keri.

⁴ Kain ka te an wari kabolo n ele a asu u ulya ilikulya, u tonuko le, “Kotsu i laza pini a Urishelima wa hal she Tata u sukunku da kune ku u zuwamgbana vi. Mari n tonuko da de ukuna u na vi caupa. ⁵ Yahaya lyubugusu ta ama n mini, shegai ubana a kapala kenu, a ka lyubugu da ta n Kulu Keri.”

A cangai Yesu ubana a zuba

⁶ Kain ka te, an asuki yi a ɓolomgbonoi a asu u te kaɓolo n Yesu, a wece yi, “Asheku, a'ayin a ɗa va gonuko aza a Isara'ila tsugono tsu le a ɗa na vi?”

⁷ U tonuko le, “Tata ɗa koshi wari n ucira u ɗa wa reve a'ayin a ɗa u fobusoi vi, eɗa ya reve wa. ⁸ Shegai ya wusha ta ucira a'ayin a ɗa Kulu Keri ku cipai asuvu a ɗe. Ya woko ta aza ɗa ya shamkpa mu a Urishelima, n gba a asuvu a Yahuda. I tonuko kpam aza a Samariya hal ubana a asuvu a likimba gba.”

⁹ An u kotsoi kadyanshi ka na ki, ele n a wundi yi, aku a canga yi a mere ma le ubana a zuba. Pini nala, kalishi ka kimba yi, a doku a wene yi kpam wa.

¹⁰ A'ayin a ɗa a'ari pini a uwundya zuba vi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a eri a shamgbai evu n ele. ¹¹ A tonuko le, “Aza a Galili, ndya i zuwai i'ari kushani ya wundya zuba? Yesu ɗa i wenei a cangai ubana a zuba na vi, nala kpam wa gono.”

A dangasai kasuki ka savu

¹² Aku asuki yi a lazai pini a Masasa ma Zayitum mi a gonoi a Urishelima, kpam nte masasa mi mari pini evu n Urishelima vi; wata, kagbidi ka mel u te.* ¹³ An a rawai a ilyuci yi, aku a yuwaɗi a kunukuzuba a asu u ɗa a tsu cipa. Ama ɗa a'ari pini vi alyai; Bituru, n Yahaya, n Yakubu. Andurawu, n Filibu, n Toma a'a ta dem pini. Aza ɗa a'ari pini a ɓolomgbono ta dem n Batalamawu, n Matiyu, n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza ɗa a ka isa Ziloti, n Yahuza maku ma Yakubu. ¹⁴ A tsu ɓolomgbono ta kpam a nakaɗi kaci ka le adama a kvasu n katakasuvu ka te. Aka roku a ɗa dem pini hal n Meri mma u Yesu n a'angu a Yesu yi.

¹⁵ A'ayin a nala yi, kakuma ka ama ka ka rawai ama amangatawun n kamanga (120) aza ɗa a pityanangi ka ka ɓolomgbonoi. Pini nala, Bituru shamgbai a mere ma le u danai, ¹⁶ “Ama a va, u kana ta a shadangu udani u Kashila u ɗa Kulu Keri ku danai caupa a una u Dawuda a kaci ka Yahuza, uza ɗa u tonoi n aza ɗa a kanaɗi Yesu. ¹⁷ Kpaci caupa uza u te u ɗa a asuvu a tsunu, kpam a naka yi ta kapashi ka manyan ka ne a asuvu a manyan ma na mi.”

¹⁸ (U tsila ta uyamba n ikebe i'ya u tsaraɗi a asu u manyan ma cingi mi. Pini nala, u rukpai kaci uvari, aku katsuma ka ne ka tasai, ucanga u katsuma vi u tsalai a iyamba. ¹⁹ Gba aza ɗa a'ari a Urishelima a pana ta ukuna u na vi, aku a nekei asu vi kala, Akaladama n kaletsu ka le; wata, “Uyamba u Mpasa.”)

²⁰ Bituru lyai kapala n kadyanshi, “Kpaci wa ta ukorongi a asuvu a Tagarada u Ishipa,† ‘Asaka kuwa ku ne ku woko uvarangi, kpam kotsu uza u dusuku pini wa.’

“Kpam a dana ta,
‘Kapashi ka manyan ka ne ki uza roku u bidya ka.’ ◇

²¹ “Adama a nala u kana ta a dangasa uza roku a asuvu a ama a na yi, uza ɗa wari kaɓolo n atsu caupa a'ayin a ɗa Yesu Asheku wari n atsu. ²² U kana ta vuma vi u woko uza ɗa u rongoi n atsu tun a'ayin a ɗa Yahaya lyuɓugi Yesu hal ubana a'ayin a ɗa a canga yi ubana a zuba. U kana ta vuma vi u ɓolomgbono kaci n atsu, u woko uza ɗa wa tonuko ama ukuna u u'yanga u ne a ukpa.”

²³ Pini nala, a wutukpai ama a re, Isuhu Barasaba uza ɗa a ka isa Yusutu, n Mataya. ²⁴ Asuki yi a yain kvasu a danai, “Asheku, ya dem vu reve ta katakasuvu ka ne. Wenike tsu uza ɗa vu dangasai a asuvu a ama a re a na yi, ²⁵ u woko kasuki. U bidya manyan ma Yahuza kasuki u asakaɗi kpaci u bana ɗe asu u ɗa u yain dere n eyi.” ²⁶ A varangi uruta, aku u rukpai a kaci ka Mataya, pini nala, a zuwa yi u woko kasuki kaɓolo n kupa n u te vi.

* **1:12** Kaletsu ka aza a Yahuda ka ɗa, mɓari mi “Nwalu n kain ka Ashibi n ɗa koshi.” Mele ma aza a Yahuda ma wushuku uza u yain nwalu n ɗa n wurai kilomita u te, ko kpam kagbidi ka mel u te n kain ka Ashibi wa. N ɗa ma wura la vi nwalu n minti kupa ko kpam udeshe azu a tatsu wa. ◇ **1:20** Ishp. 69:25; Ishp. 1:20b; Ishp. 109:8.

2

Utuwa u Kulu Keri

¹ An kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa†* ka yain, gba Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te. ² Kute-kute a panai mawura ma uwule u pige u da u wuta a zuba u shadangi kuwa ka a'ari pini ndishi vi. ³ Aku a wenei ili i roku yavu aletsu a akina a ka pecenishe n a cipusi a zuba u a'aci a le. ⁴ A shadangu le n Kulu Keri, aku a gitai kadyanshi n aletsu a roku kau-kau tyoku da Kulu Keri ki ku tonoi n ele.

⁵ A'ayin a nala yi, aza a Yahuda a roku aza da a ka tono Kashila a wuta a iyamba i likimba gba ya dem n kaletsu ka ne a tuwai pini a Urishelima vi na ndishi. ⁶ An a panai mawura ma uwule mi, aku kakuma ka ama ka sumai ka banai tsara a wene ili i'ya ya gita. Aku a yain majiyan kpaci gba le ya dem pana ta kaletsu ka ne a asu u Atoni yi a ka dansa ka. ⁷ A yain majiyan cika, hal a ka wecishike, "Aza da a ka dansa na vi tsa wundya gba le aza a Galili a da vi? ⁸ Nida kpam gba tsunu tsu pana ka le a ka dansa aletsu a tsunu? ⁹ A tsa tani na tsu wuta ta iyamba kau-kau, aza a roku aza a Paratiya a da, n aza a Madaya, n aza a Elam. Tsa ta dem n aza a Masopotamiya, n aza a Yahuda, n aza a Kapadosiya, n aza a Pontu, n aza a Asiya asuvu a tsunu. ¹⁰ Aza a Firijiya, n aza a Bamafiliya n aza a Masar a da dem pini. Hal n aza a ka bon ka kapashi ka Libiya evu n Sirani, n amoci a uyamba u Roma aza da a'ari aza a Yahuda n aza da a uwai utono u adini a aza a Yahuda. ¹¹ A tsa tani na aza a Kiriti n aza a Arabi, gba tsa pana ka le a ka dansa ukuna u manyan ma pige ma Kashila ka yain n aletsu a tsunu."

¹² Gba le a yain majiyan, hal a lapanai a ka wecemgbene, a da, "Ndya kalen ka ukuna u naha vi?"

¹³ Shegai aza roku a ka yanka le majari, a danai, "Mini ma cinwi ma a soi hal a gutukpai."

Bituru yankai kakuma ka ama kubari

¹⁴ Bituru 'yanga kushani ka bolo n asuki kupa n uza u te vi, u danai, "Aza a va, aza a Yahuda n aza da a'ari ndishi a Urishelima, panai na, kpam i kirana n ili i'ya ma tonuko da. ¹⁵ Ama a na yi, so da a soi tyoku da i'ari uyawunsa wa. U yan ta usana cika, ama a tsu so a gutukpa n ulapa u uwule u kuci n usana u de naha wa. ¹⁶ Ili i na yi, ili i'ya Juwelu matsumate u danai i'ya:

¹⁷ 'Kashila ka danai,

A'ayin a makorishi a rawa baci, ma naka ta ya dem Kulu Keri.

Mmuku n de aka n a'ali a ka yan ta kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa.

Alobo a ka wene ta kuwene.

Nkoshi kpam ma lavutansa ta.

¹⁸ A'ayin a nala yi ma naka ta agbashi a va aka n a'ali Kulu Keri, kpam a ka dansa ta kadyanshi ka va.

¹⁹ Ma wenike ta ikunesavu a zuba u alishi, n iryoci i savu a likimba;

wata, mpasa n akina,

n kanga ka alishi.

²⁰ Kaara ka woko ta karimbi,

uwoto kpam u woko san yavu mpasa.

Ili i na yi ya gita ta kahu kain ka tsupige n ka ucira ka Magono ma Zuba ka tuwa.

²¹ A'ayin a nala yi, uza da baci dem u yain kvasu a asuvu a kala ka Magono ma Zuba wa tsara ta iwauwi.' ◇

* **2:1** Abiki a Kain ka Amangarenkupa a da a ka isa "Pentekos," kpam kala ka abiki a ukapa u ilya ka. A tsu yan ta a da a kotso baci Abiki a Upasamgbana n a'ayin amangarenkupa. Kain ka amangare n kuci ka la vi an Yesu 'yanga i ukpa. ◇ **2:21** Juw. 2:28-32.

²² Edā aza a Isara'ila panai na! An Yesu uza u Nazara u yansai gbā iryoci n ikunesavu yi, i wenike t̄a an Kashilā ka ka suki yi mayun, kpam gbā de i reve t̄a nala i'ari. ²³ Caupa Kashilā ka reve t̄a ili i'ya ya gita, kpam i'ya u fobusoi vi i gita t̄a an a nekei Yesu ara de. I wandamgbana yi t̄a a mawandamgbani, i wuna yi a akere a aza a unyushi u cingi.

²⁴ Shegai Kashilā ka wutukpā yi t̄a a asuvu a ucira u ukpā, kpaci ukpā wā n ucira u da wa kana yi wa. ²⁵ Dawuda Magono u yan t̄a kadyanshi ka na a kaci ka Yesu, u danai, 'Magono ma Zuba mā t̄a nā mpa kain dem, ili i'ā la ya ne mu uwonvo wa, kpaci wā t̄a a kukere ku ulyaki ku vā.

²⁶ Adama a nala katakasuvu ka vā ka shadangu t̄a n mazanga, unā u vā wa sala t̄a icikpali i ne, kpam ikyamba i vā ya rongo t̄a n uzuwa u uma.

²⁷ Kpaci va asakā uma u vā a asuvu a kasaun wa, kpam va asakā ikyamba i Uza u Uwulukpi u vunu i shama wa.

²⁸ Vu wenike mu t̄a tyoku da ma tsarā uma, kpam vu shadangu mu t̄a n mazanga kpaci va rongo t̄a kabolo nā mpa.' ♦

²⁹ "Ama a vā aza a Isara'ila, ma fuda t̄a ma dansa ukuna u akaya a tsunu Dawuda n ada bawu malala. U kuwā de, a cidangu yi, kpam kasaun ka ne ka pini hal n ara. ³⁰ Eyi matsumate ma, kpam Kashilā ka yanka yi t̄a kazuwamgbani, u da wa zuwa t̄a uza roku a asuvu a kagali ka ne u woko magono, tyoku da u zuwa yi u wokoi magono. ³¹ An Dawuda wenei nala, aku u yain kadyanshi ka ukuna u u'yangā u ukpā u Kawauwi, u da, 'A ka asansa n ikyamba i ne a kasaun wa, kpam i'ya ya shama wa.'

³² "Kashilā ka 'yangasa t̄a Yesu u na vi a ukpā, kpam atsu dem tsu wene t̄a ukuna vi.

³³ "Gogo-na aya pini ndishi a ulyaki u Kashilā a asu u tsupige, kpam Kashilā Tata u ne u naka yi t̄a Kulu Keri tyoku da u zuwamgbani. Gogo-na Yesu vi u tsunku tsu de ka a a'aci a tsunu, aya u tukoi ili i'ya tsu wenei kpam tsa pana na vi. ³⁴ Dawuda da yuwai a zuba wa, shegai eyi n kaci ka ne u dana t̄a, 'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a vā, dusuku a ulyaki u vā,

³⁵ hal n zuwa vu tadanku atokulalu a vunu a'ene.' ♦

³⁶ "Adama a nala, edā aza a Isara'ila she i reve an Yesu da i wandamgbani nala vi, Kashilā ka gonuko yi de Asheku n Kawauwi."

³⁷ An a panai nala, aku kadyanshi ki ka sawa le atakasuvu cika, a wecei Bituru n asuki a da a'ari pini vi, "Atoku a tsunu, ndya tsa yan?"

³⁸ Bituru wushunku le, "U kana t̄a i asakā tsicingi tsu de i kpatala ubana a asu u Kashilā. A lyubugu da a asuvu a kala ka Yesu Kirisiti, kotsu Kashilā ka cimbusuka da unyushi u cingi u de, tsarā i tsarā kune ku Kulu Keri. ³⁹ Kazuwamgbani ka Kashilā ka na ki adama a de a da nā mmuku n de hal gbam n aza da a'ari a mbari: aza da Magono ma Zuba Kashilā ka tsunu ka isai ubana ara ne."

⁴⁰ Bituru lyai kapala n u yanki le kubari cika, n u dansi, "Wauwai kaci ka de a upana u ikyamba u da wa tuwā a kaci ka ama a cingi a a'ayin a na yi." ⁴¹ Ama ushani a wushuku t̄a n kadyanshi ka ne, aku a lyubugu le. Ama yi a rabansa t̄a ama azu a tatsu (3,000) aza da a bolomgbonoi n atoni kain ki.

Tyoku da Atoni yi a rongoi

⁴² A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kabolo, n a lyayi ilikulya, n a yanyi kavasu. ⁴³ Aku ya dem panai uwonvo n majiyan, adama a iryoci n ikunesavu i'ya Kashilā ka yansa a akere a asuki. ⁴⁴ Gbā Atoni yi a bolomgbonoi a asu u

te, n a yanyi manyan n ili i'ya a tsarai kaɓolo. ⁴⁵ A dengishei utsari u le aku a neshei ama da bawu a'ari n ili dere tyoku da a ka ciga. ⁴⁶ Kain dem a tsu gbashika ta Kashila a Kuwa ku Kashila, a gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kaɓolo n katakasuvu ka te. ⁴⁷ N a cikpali Kashila kain dem, kpam gba ama yi a ka naka le ta tsupige. Kain dem Asheku a dokusu le ta ama ushani aza da a ka tsarasa iwauwi.

3

A tanasai kawunu

¹ Kain ka te, Bituru n Yahaya a ka bana a Kuwa ku Kashila a'ayin a uyan kavasun, n ulapa u uwule u tatsu u kuvuli. ² A utsutsu u da a ka isa Utsutsu u Shinga, vuma roku da pini uza da a matsai kawunu. Kain dem a tsu canga yi ta ubana a utsutsu u Kuwa ku Kashila vi tsara u foli kune a asu u aza da a ka uwusa pini. ³ An u wenei Bituru n Yahaya a ka uwa a Kuwa ki, u folo le kune. ⁴ Bituru n Yahaya a webele yi, aku Bituru tonuko yi, "Kondono tsu." ⁵ Kawunu ki ka zuwa ta uma u ne a ara le n u wundi wa tsara kune.

⁶ Bituru tonuko yi, "Ma n ikebe wa, shegai ili i'ya mari n i'ya, i'ya ma naka vu. A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, uza u Nazara, 'yanga vu wala." ⁷ Pini nala, u kana yi kukere ku ulyaki u radagba yi, aku a'ene n a'asha'ene a ne a gbamai. ⁸ Kute-kute, u zadagbai u 'yanga kushani u gitai nwalu, u uwai a Kuwa ku Kashila ki kaɓolo n ele, wa wala hal n u imkpasi n u cikpali Kashila. ⁹ Gba ama yi a wene yi n u wali n u cikpali Kashila. ¹⁰ A wene ta ukuna u pige a yain kpam majiyan ma ili i'ya i gitai n eyi, kpaci a reve ta an aya wari u tsu dusukusu a Utsutsu u Shinga u Kuwa ku Kashila n u foli vi.

Kubari ku Bituru a Kuwa ku Kashila

¹¹ Cina vuma vi buwai kaɓolo n Bituru n Yahaya, ama a wuranasai n ilyadi a tuwai pini a kafalaka ka Kuwa ku Kashila ka a ka isa Kafalaka ka Solomo n a yanyi majiyan a kaci ka vuma vi. ¹² An Bituru wenei nala, u tonukoi ama yi, "Aza a Isara'ila, ndya i zuwai ya yan majiyan ma ili i na yi? Ndya i zuwai ya wundya tsu yavu n ucira u kaci u tsunu, ko kpam adama a utono u Kashila u tsunu u da i zuwai vuma na vi u walai? ¹³ Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu, Kashila ka akaya a tsunu ka ka radagbai kagbashi ka ne Yesu. Aya uza da i nekei, kpam i 'yuwan yi a kapala ka Bilatu gomuna, gba n uciga u da Bilatu wari wa ciga u asaka yi. ¹⁴ Shegai i 'yuwain Uza u Shinga vi, uza da wari bawu unyushi, i foloi a asanka da uza da u wunai ama. ¹⁵ I wunai uza da wari kami ka uma, shegai Kashila ka 'yanga yi a ukpa. Atsu tsu wene ta ukuna u nala vi. ¹⁶ Kawunu ka na ki ka tana ta adama a da u pityanangi n Yesu. Vuma da gai na vi kpam i reve yi ta! U tana ta gba gba an u wushuki n Yesu, gba de i wene ta tyoku da ukuna u na vi u gitai.

¹⁷ "Ama a va, n reve ta a asuvu a unamba u ureve u da i yain ili i nala yi, tyoku da aza da a ka tono n ada dem a yain. ¹⁸ Kpam nala Kashila ka shadangi ili i'ya u danai a unu u ntsumate, 'Kirisiti u ne wa pana ta ikyamba.' ¹⁹ Adama a nala kpatalai i asaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, tsara a cimbusuka da unyushi u cingi u de gba, Magono ma Zuba kpam ma naka ta atakasuvu a de uwunvuga. ²⁰ Wa sukunku da ta Kirisiti Kawauwi ka u dangasai caupa; wata, Yesu. ²¹ U kana ta Yesu rongo a zuba, hal ubana a'ayin a da a ka gonuko ili dem i woko i savu, tyoku da Kashila ka danai caupa a unu u ntsumate n shinga. ²² Kpaci Musa dana ta, 'Magono ma Zuba Kashila ka de, ma sukunku da ta matsumate a asuvu a aza a de tyoku u va. U kana ta i pana ili i'ya wa tonuko da.' ²³ Kpam, 'Wa kana ta gba uza da u kpa dai upanaka matsumate ma nala mi, a ka pece yi ta n ama a ne gba a wacinsa yi.' ²⁴

²⁴ "Mayun, gba ntsumate n da n yain kadyanshi ki, ili i'ya i kana tun Sama'ila hal ubana, a yan ta kadyanshi ka a'ayin a na yi. ²⁵ Eda mmuku ma ntsumate mi, eda kpam

ya lya agadu a kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai akaya a de, an u tonukoi Ibirahi, ‘A asu u mmuku n vunu n da a ka zuwuka gbā agali a likimba unā u shinga.’ ^{◇ 26} An Kashilā ka dangasai kagbashi ka ne, u gitā tā u suku yi ara de tsarā u zuwuka da unā u shinga, u zuwa ya dem a asuvu a de u asakā tsicingi tsu ne.”

4

A kanai Bituru n Yahaya

¹ A'ayin a da Bituru n Yahaya a'ari uyanka ama kadyanshi, aku adarakpi n azapige, n uzapige u adagari a Kuwa ku Kashilā, n aza a Sadusi* a tuwai ara le. ² A yain upan kpaci asuki yi a ka wenishike tā ama, a danai akushe a ka 'yangā tā a ukpā tyoku da Yesu 'yangai. ³ A kanā le a gbagirya le hal kain ka wansai, kpaci n kuvuli ka. ⁴ Shegai ama ushani aza da a panai ku'ari ki a pityanangu tā, pini nala, kakumā aza da a pityanangi vi ka doki ushani hal ka rawai ama azu a tawun (5,000) a'ali.†

⁵ An kain ka wansai, aku azapige a aza a Yahuda yi, nā nkoshi n le, n awenishiki a Mele a bolomgbonoi a Urishelima. ⁶ Hanana Magono ma Adarakpi wā tā ka'olo n Kayafa n Yahaya n Alizanda n gbā aza da a'ari kumaci ku te n Magono ma Adarakpi mi. ⁷ A zuwai Bituru n Yahaya a mere ma le, a wece le, “N ucira u eni u da ko kpam n kala ka eni ka i yain ili i na yi?”

⁸ Shegai Bituru an wari ushadangi n Kulu Keri u tonuko le, “Eda azapige nā nkoshi ma ama, ⁹ wece da ya wece tsu ara a kaci ka ukuna u shinga u da a yankai vuma na vi, kpam ya ciga i reve uza da u tanasa yi vi? ¹⁰ Tsa ciga tā gbā de i reve hal n aza a Isara'ila dem, a asuvu a kala ka Yesu uza u Nazara uza da i wandamgbani kpam Kashilā ka 'yangasa yi a ukpā vi, a asuvu a kala ka nala ka vuma na wari kushani n alafiya a kapala ka de. ¹¹ Tagarada u Kashilā u dana tā aya

“ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ [◇]

¹² “Yesu nala vi da koshi wari n ucira u wauwa uma. Gbā a asuvu a likimba, kala ka ne ka koshi ama a ka fuda a isa aku a tsarā iwauwi.”

¹³ Azapige yi a yain majiyan cika an a wenei Bituru n Yahaya bawu a panai uwonvo u kadyanshi, kpaci a reve tā ama a na yi a'ā n ureve u roku wa. Kpam a reve le tā a'ayin a da a'ari ka'olo n Yesu. ¹⁴ An kpam azapige yi a wenei vuma da a tanasai vi ka'olo n asuki yi, aku a nambai ili i'ya a ka dana. ¹⁵ A tonukoi asuki yi a wuta pini a asu u Asheshi a Pige yi, ele kpam a sheshei.

¹⁶ A danai, “Ndya tsa yan n ama a na yi? Kpaci gbā aza da a ka rongo a Urishelima a reve tā an a yain iryoci i pige a akere a ama a na yi, tsā tani n tyoku da tsa dana nala wari wa. ¹⁷ Shegai tsarā kotsu ukuna vi u tambura a asuvu a ama wa, asakā tsu barana le a doku a tonuko uza ukuna a asuvu a kala ka nala ki wa.”

¹⁸ Pini nala, a isa asuki yi, a barana le kotsu a doku a tonuko uza ukuna ko a wenishike a asuvu a kala ka Yesu wa.

¹⁹ Shegai Bituru n Yahaya a wushunku le, “Mai da wā wari a asu u Kashilā tsu lai upana kadyanshi ka de n ka ka Kashilā? Kondoi ve i wene. ²⁰ Kpaci atsu gai tsa fuda tsa pada bini a kaci ka ili i'ya tsu panai kpam tsu wenei wa.”

²¹ An a doki a barana le, aku a asakā le. A nambai tyoku da a ka yan a yan le mavura, kpaci gbā ama a ka cikpala tā Kashilā adama a ili i'ya i gitai. ²² Vuma da a matsai kawunu ki kpam a tanasa yi n ukunosavu vi, ayen a ne a la tā amangare.

Atoni yi a yain kavas

[◇] 3:25 Kag. 22:18. * 4:1 Aza a Sadusi yi, azapige a aza a Yahuda a da aza da bawu a wushuki n u'yangā u ukpā.

† 4:4 A kece aka nā mmuku aza da a'ari atoni wa. [◇] 4:11 Ishp. 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17.

²³ An a aṣakāi Bituru n Yahaya, a banai a asu u aza a le, a yanka le alabari a ili i'ya aḍarākpi a pige n azapige yi a tonuko le. ²⁴ Ele kpam an a panai nala aku a 'yaṅaṣai alaḡaṣu a le ubana a asu u Kashilā n katakasuvu ka te a danai, “Ashikapige, uza ḍa u yain zuba n likimba n kushivā n gbā ili i'ya i'ari a asuvu a le. ²⁵ A asu u Kulu Keri, vu yain kadyanshi n kagbashi ka vunu; wata, akaya a tsunu Dawuda, vu da, ‘Nɗya i zuwai Awulawa a yain upan?

Nɗya i zuwai ama a ka yansa afoḍi a gbani?

²⁶ Ngono n likimba kpam a foḍusoi kushulu, aza ḍa a ka tono n ama kpam dem a ɓolomgbonoi a'aci a le, a ka yan tsilala n Magono ma Zuba n Kawauwi ka u suki.’ ◊

²⁷ “Mayun ḍa ili i na yi i gitā tā pini na a Urishelima. Hiriduṭ magono n Bontu Bilatu a ɓolomgbono tā kaci n Awulawa n aza a Isara'ila n a yanyi tsilala n kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi, uza ḍa vu gonukoi Kawauwi. ²⁸ A ɓolomgbonoi tsarā a yain ili i'ya vu foḍusoi ya gitā a asuvu a ucira u vunu n tyoku ḍa va ciga. ²⁹ Gogo-na Magono ma Zuba, kondo ve tyoku ḍa a ka ciga a bishinka tsu manyan. Aṣu agbashi a vunu a ḍa, ne tsu ucira u ḍa tsa yan kadyanshi ka vunu bawu uwonvo. ³⁰ Rongo usukusu kukere ku utaṇasa, vu yansa iryoci n ikunesavu a asuvu a kala ka kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi.”

³¹ An a kotsoi kavasū, aku asu u ḍa a ɓolomgbonoi vi u gbāḍai. A shadangu le n Kulu Keri, a rongoi udansa kadyanshi ka Kashilā bawu uwonvo.

Atoni a nemgbenei ucanga u le

³² Gbā kaḅolo ka atoni ki katakasuvu ka te ka le, uyawunsa u ḍa le dem u te, uza wā la u danai ili i'ya wari n i'ya vi i ne i'ya koshi wa, shegai i gbā le. ³³ N ucira u pige u ḍa asuki yi a danai ukuna u u'yaṅa u Yesu Asheku a ukpa. Ukuna u shinga u Kashilā ushani wā tā a kaci ka ya dem a asuvu a le. ³⁴ Kpam uza wā la u nambai ili a asuvu a le wa, kpaci gbā aza a uyamba ko a'uwa a rongo tā udengishe n a tukusi ikebe yi, ³⁵ a ka zuwusa a kapala ka asuki yi. Kpam a ka pecishike i'ya ko ya wa tyoku ḍa mḅalā n le mari.

³⁶ Nala uza roku uza u kala Isuhu yain, eyi uza u Levi u ḍa, kumaci ku uyamba u Sayipuru, uza ḍa asuki yi a tsu isa Baranaba; (wata, Uza ḍa wa Gbamatangu Asuvu.)

³⁷ U denge tā uyamba u ne u roku, u tukoi ikebe yi a kapala ka asuki yi.

5

Ananiya n Sahiratu

¹ Vuma roku ḍa pini uza u kala Ananiya n uka u ne Sahiratu, u dengei uyamba u ne u roku. ² Aku u sokongi ikebe i roku n ureve u uka u ne, u tukoi i'ya i buwai vi u zuwai a kapala ka asuki u da i'ya gai la vi gbā.

³ Bituru wece yi, “Ananiya, niḍa vu aṣakāi Kanangasi* ka uwai a katakasuvu ka vunu? Vu yankai Kulu Keri kaḅan, kpam vu sokongi ikebe i roku a asuvu a i'ya vu dengei uyamba vi? ⁴ Uyamba vi u vunu u ḍa ko vu dengei ko bawu vu dengei. Vu denge baci, va fuḍa tā va yanka ikebe yi tyoku ḍa va ciga. Niḍa vu yawunsai vu yain ucun u ukuna u naha? Aṣa vu yankai kaḅan wa, Kashilā ka vu yankai.”

⁵ N u pani kadyanshi ki, aku u rukpai u kuwai. Ama ḍa kpam a panai ukuna vi uwonvo u kaṇa le cika. ⁶ Alobo a roku a cacai yi ikyamba yi n aminya a eri a wutukpa yi a kunu ki, a ba a cidangu yi.

⁷ An ulapa u uwule u tatsu u wurai, aku uka u ne uwai, shegai u reve ili i'ya i gitai wa.

⁸ Aku Bituru wece yi, “Utyoku u ikebe i'ya i dengei uyamba u ḍe i'ya na vi?”

U danai, “Utyoku u ḍa gai la vi.”

◊ 4:26 Ishp. 2:1-2. * 5:3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁹ Bituru wece yi, “Nida i bolomgbonoi unā tsara i kondo Kulu Keri ku Magono ma Zuba? Pana nwalu ma aza da a cidangi vali u vunu a utsutsu, kpam a ka canga vu ta dem a wutukpa vu.”

¹⁰ Kute-kute u rukpai a kapala ka Bituru u kuwai. An aloba yi a uwai, a cina yi cina u kuwa dem de. Aku a canga yi a ba a cidangi evu n vali u ne. ¹¹ Atoni yi n ama da a panai alabari a ukuna vi a panai uwonvo cika.

Asuki a tanasqi ama ushani

¹² Asuki yi a yain iryoci n ikunesavu i roku ushani a asu u ama. Atoni yi a tsu bolomgbono ta a Kafalaka ka Solomo a Kuwa ku Kashila. ¹³ Shegai a asuvu a ama da a buwai, uza wa la u fudai u gbamai asuvu u bolomgbonoi kaci n ele wa. Gba n nala, ama a ka nakasa le ta tsupige.

¹⁴ Gba n nala aka n a'ali ushani a ka wushukusu n Asheku. ¹⁵ Hal gbam ama a'ari a uwutukpusa aza a mballa a ure n a zuwusi le a zuba u ivamkpatsu n ajiba tsara Bituru wa wura baci kulu ku ne ku sawa le. ¹⁶ Ama ushani a ilyuci i'ya i'ari evu n Urishelima a'ari utukuso aza a mballa n aza da ityoni i cingi ya yan le mavura, kpam gba le a tana ta.

A ukai asuki a kuwa ku a'ali

¹⁷ Magono ma Adarakpi n aza da a'ari n eyi; wata, aza a Sadusi a yain malyon cika. ¹⁸ Pini nala, a kana asuki yi a ukai a kuwa ku a'ali. ¹⁹ Shegai an kayin ka yain, aku katsumate ka Magono ma Zuba ka kukpusai itsutsu yi u wutukpa le, ka danai, ²⁰ “Banai i shamgba a ulanga u Kuwa ku Kashila i tonuko ama gba ukuna u uma u savu.”

²¹ N a pani nala, aku a uwai a Kuwa ku Kashila ki n usana u de a gitai uwenishike.

A'ayin a da Magono ma Adarakpi n aza da a'ari kabolo n eyi a bolomgbonoi, a isai Asheshi a Pige na nkoshi n pige m aza a Isara'ila gba, aku a sukunki aza a kuwa ku a'ali ki a tuko asuki yi.

²² Shegai an adagari a Kuwa ku Kashila ki a banai pini a kuwa ku a'ali ki a cina le pini wa, a gonoi a yain alabari a danai, ²³ “Tsu cina ta kuwa ku a'ali ki ugbagiri, aza da kpam a ka wundya kuwa ki alyai pini a itsutsu, shegai an tsu giduwai tsu cina pini uza wa.”

²⁴ An uzapige u adagari a Kuwa ku Kashila ki n adarakpi a pige yi a panai nala, aku a dambulai cika n a yanyi kacoco ka ili i'ya ukuna u na wa tuko.

²⁵ Uza roku u tuwai u tonuko le, “Wundyai, ama da i ukai a kuwa ku a'ali ki, alyai pini kushani a Kuwa ku Kashila a ka wenishike ama.” ²⁶ Uzapige u adagari vi n aza da a ka tono yi vi a ba a tukoi asuki yi, shegai n ucira wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u ama kotsu a varasa le n atali wa.

²⁷ An a tuwai n ele, aku a shamkpa le a kapala ka Asheshi a Pige, Magono ma Adarakpi ma tonuko le, ²⁸ “Tsu tonuko da ta, kotsu i doku i wenishike a asuvu a kala ka nala ki wa, shegai i kyawan de Urishelima n uwenishike u de hal gbam ya ciga i takpa tsu ukpa u ne.”

²⁹ Bituru n asuki yi a wushunku le, “U gan ta tsu gorimuko udani u Kashila kapala n u vuma. ³⁰ Kashila ka akaya a tsunu u 'yangasa ta Yesu uza da i wandamgbani a mawandamgbani. ³¹ Aya Kashila ka zuwai a ulyaki u ne, u woko Uzapige n Kawauwi tsara u kukpunka aza a Isara'ila ure u u'asaka tsicingi tsu le, kpam a tsara ucimbusa u unyushi u cingi u le. ³² A'tsa tsu wenei ukuna vi, nala kpam dem Kulu Keri ku tonukoi ama ukuna u na vi mayun da. Kashila ka suku ta Kulu Keri ku ne a asu u aza da a gorimuko yi.”

³³ An a panai nala, aku a panai upan cika hal a ka ciga a wuna le. ³⁴ Shegai a asuvu a Asheshi a Pige yi, Kafarishi ka roku ka pini a ka isa Gamaliya. Kawenishiki ka Mele ka uza da ama a ka naka tsupige. U 'yangai u danai a wutukpa le ve a ulanga. ³⁵ Pini nala, u tonukoi Asheshi a Pige yi, “Atoku a va aza a Isara'ila, kiranai n ili i'ya ya ciga i yanka ama a na yi. ³⁶ Ayen a da a wurai, a yan ta vuma roku uza u kala Tuda uza da u bidyai kaci ka ne n kalen cika. Ama amangatawanishi (400) a da a bolomgbonoi kaci n eyi. Shegai a

wuna yi. Aza da kpm a ka tono yi vi a wacuwai, ko i te ukuna u nala u lekede wa. ³⁷ An u ne u kotsoi, vuma roku kpm uza u kala Yahuza uza u Galili u wuta'i a'ayin a da a ka yan makeci. Eyi dem tsarai ama da a tono yi ushani. Shegai eyi dem a wuna yi, atoni a ne a wacuwai. ³⁸ Gogo-na adooki a va a da na a kaci ka ama a na yi, tsu asaka le shiriri. Manyan ma a ka yan na vi n ucira u kaci u le u da baci a ka yan ma, a ka barakpa wa a ka kpa da ta ma. ³⁹ N ucira u Kashila u da baci kpm, ya fuda ya bishinka le wa, shegai i boluko kaci ka de ukuna n Kashila gbani.”

⁴⁰ A wushuki n adooki a ne, a isa'i asuki yi a bawan le. Aku a bara le kotsu a doku a yain kadyanshi n kala ka Yesu wa. Pini nala, a asaka le a lazai.

⁴¹ An asuki yi a lazai pini a kapala ka Asheshi a Pige yi, aku a gitai mazanga, kpaci a wene ta a rawai a yan le mavura adama a kala ka Yesu. ⁴² Kain dem a tsu bana ta a Kuwa ku Kashila n a wenishiki ama n a dansi Yesu aya Kawauwi, hal n a toni a'uwa a'uwa a ama.

6

Udangasa u ama a shindere

¹ A a'ayin a nala yi an kakuma ka Atoni kari a udoku, aku aza a kaletsu ka Tsihelina a ka yan tsali a kaci ka aza a kaletsu ka Tsiyahuda, an a kpa dai ukirana na nra na n le a asu u unakasa le ilikulya ushani kain dem tyoku u aza da a buwai. ² Asuki kupa n ama a re yi a bolongi gba Atoni yi asu u te a danai, “U gan tsu asaka ku'ari ku kadyanshi ka Kashila tsu uwa kapeci ka ilikulya wa. ³ Adama a nala atoku, dangasai ama a shindere asuvu a de aza da a'ari n ahali a shinga, ushadangi n Kulu Keri n ugboji, kotsu tsu naka le manyan mi. ⁴ Atsu tani tsu tsara kabala ka kvasu n uwenishike u kadyanshi ka Kashila.”

⁵ Ama yi gba a panai kayanyan ka ili i'ya a danai. A dangasai Isitifanu vuma da u pityanangi cika kpm ushadangi n Kulu Keri, n Filibu, n Burukoro. A dangasa ta dem Nikana, n Timan, n Baramina, n Nikala vuma u Antakiya uza da u uwai utono u adini a aza a Yahuda. ⁶ Ama a na a da a bankai a asu u asuki yi, aku a yain kvasu a tadanku le akere.

⁷ Kadyanshi ka Kashila ka tamburai, kakuma ka Atoni a uyamba u Urishelima ka doki cika, kpm adarakpi ushani a pityanangi.

A kana'i Isitifanu

⁸ Isitifanu ushadangi n kune ku ukuna u shinga u Kashila n ucira, u yain iryoci n ikunesav a mere ma ama. ⁹ Aku aza a kagata ka Kashila ka a ka isa Kagata ka U'asaka Agbashi, a gitai kananamgbani n Isitifanu. Ama a na yi aza a Yahuda a da a wuta'i a Sirani n Alizandariya nala dem n aza a ka'bon ka Kilikiya n Asiya. ¹⁰ Shegai adama a ureve u kadyanshi ka ne ka'bolo n Kulu Keri a fuda a nanamgbana n eyi wa.

¹¹ A leshei ama roku usokongi tsara a yain ka'ban, a dana, “Tsu panaka yi ta n u wishisi Musa n u yanki Kashila kadyanshi ka cingi.”

¹² Nala a 'yanga'sai atakasuvu a ama n azapige n awenishiki a Mele, aku ele tani a kana'i Isitifanu a banka yi a kapala ka Asheshi a Pige. ¹³ Aku aza a ka'ban yi a tonukoi Asheshi a Pige yi, a danai, “Vuma na kain dem da wa yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka asu u uwulukpi u na n Mele ma Musa. ¹⁴ Tsu panaka yi ta n u dansi, Yesu uza u Nazara nala vi wa wasa ta asu vi aku u sava da gba agadu a da Musa asanka tsu.”

¹⁵ Gba ama da a'ari pini ndishi a asu u usheshe vi a zuwuka yi a'eshi, aku a wenei upetiwa'eshi u ne u wokoi tyoku u katsumate ka zuba.

7

Isitifanu dansai a kapala ka Asheshi a Pige

¹ Magono ma Adarakpi ma wece yi, “Ikuna i na yi mayun da i'ari?”

² Aku Isitifanu danai, “Edā atoku a vā n azapige, panāka numu, Kashilā uza u tsupige u wenike tā kaci ka ne a asu u akaya a tsunu Ibrahi, a'ayin a dā wari a uyamba u Masopotamiya kahu u ba u dusuku a Haran. ³ U tonuko yi, “Yāngā a uyamba u de, vu asakā atoku a vunu, vu bana a uyamba u dā ma wenike vu.” ⁴ Aku u 'yāngai a uyamba u aza a Kaldiya u ba u dusuki a uyamba u Haran.

“An tata u ne u kuwai dā Kashilā ka tuko yi a uyamba u dā i'ari ndishi gogo-na vi. ⁵ Shegai u nākā yi agadu a uyamba vi ko udeshe u te wa. U yan tā kazuwamgbani n eyi wa nākā yi u dā, eyi nā mmuku n tsikaya n dā ma tuwā a kucinā ku ne, ko an u wokoi bawu wari n maku a'ayin yi. ⁶ Kashilā ka tonuko yi kpam, ‘Kagali ka vunu ka gbasha tā a uyamba u tsumoci. Aza a uyamba vi kpam a ka foro le tā cika hal ayen amangatawanishi (400). ⁷ Ma yanka tā aza a uyamba u dā a gbashikai vi mavura. Nala u wura baci, aku a tuwā a gbashika mu a asu u na vi.’ ⁸

⁸ “Kashilā ka nākā yi kazuwamgbani a ukuna u ukidā u kacombi. An Ibrahi matsai Ishaku, aku u kidā yi kacombi eyi n a'ayin kullā. Ukuna vi u lya tā kelime an Ishaku matsai Yakubu, kpam an Yakubu matsai isheku i tsunu aza dā a wokoi aletsu kupa n a re.

⁹ “Shegai an mmuku n Yakubu mi ma takuma vangu u le Isuhu upan, aku a denge yi ubana a uyamba u Masar. Shegai Kashilā kā tā n eyi, ¹⁰ kpam u wutukpā yi a asuvu a upana u ikyamba. Kashilā ka nākā yi ugboji, kpam u nākā yi mapasa ma shinga ara Firi'auna† magono ma aza a Masar. U zuwa yi u lyai tsugono tsu Masar, u zuwa yi kpam u kirana n kuwa ku tsugono.

¹¹ “Kambulu ka cipai a uyamba u Masar n Ka'ana kaḅolo n upana u ikyamba u pige, hal isheku i tsunu a nambai ilikulya. ¹² An Yakubu panai a da ilya i'ya pini a Masar, aku u suki isheku i tsunu de, nwalu n kagita n dā la vi. ¹³ Nwalu n le n ire n dā Isuhu todugboi kaci ka ne ara le, u wenike le kpam ara Firi'auna.

¹⁴ “Aku Isuhu sukunki tata u ne Yakubu u tuwā, n atoku a ne gbā ama amangatat-sunkupa n ama a tawun. ¹⁵ Yakubu gonoi a Masar, nte u kuwai de n isheku i tsunu. ¹⁶ Aku a purai ikyamba i le a gonuko le a Shekem, a zuwa le a kasaun ka Ibrahi tsilai n ikebe i azurufa* a asu u mmuku n Hamo pini a Shekem vi.

¹⁷ “An a'ayin a yain evu a dā Kashilā ka shadangu kazuwamgbani ka ne ara Ibrahi, aku kakumā ka ama a tsunu ka doki cika a uyamba u Masar, ¹⁸ hal a yain magono ma roku uza dā bawu u revei Isuhu. ¹⁹ Magono ma nala mi ma ryafa tā isheku i tsunu aku u zuwa le a panai ikyamba, hal gbām u zuwai a varangusi mmuku n shili tsarā a yain uma wa.

²⁰ “A a'ayin a nala yi a dā a matsai Musa, aya la tsulobo tsu de, aku a wo yi a kuwa ku tata u ne uwoto u tatsu. ²¹ U kanā tā a wutukpā yi pini a kuwa ki, pini nala, makere ma kuwa ku Firi'auna ma tsarā yi u wo yi yavu maku ma ne hal u gbonguroi. ²² A wenishike yi gbā ugboji u aza a Masar, eyi tani vuma dā uza u ucira a asu u kadyanshi n manyan ma ne.

²³ “An Musa yain ayen amangare, aku u da asakā ve u ba u kondo ama a ne aza a Isara'ila. ²⁴ An u wenei vuma u Masar u roku wa lapa vuma u ne uza u Isara'ila, aku u ba u ḅāngā yi u wunai vuma vi. ²⁵ N u dani atoku a ne a ka reve an ara ne dā Kashilā ka wutukpā le, shegai a reve wa.

²⁶ “An kain ka wansai, u wenei ama a re aza a Isara'ila a ka shilakana, aku u tuwai tsarā u wansa le, u danai, ‘Edā ama a na, uza n utoku u dā i'ari, nida ya shilakana?’

²⁷ “Uza dā u gitai n kushulu ki u gamai Musa, u danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu? ²⁸ Wata, wuna dā va ciga vu wuna mu tyoku dā vu wunai vuma u Masar nala nayain vi?’ ²⁹ An Musa panai nala, u sumai u gonoi a uyamba u tsumoci a Midiya, nte u matsai pini de mmuku ma a'ali n re.

◇ 7:3 Kag. 12:1. ◇ 7:7 Kag. 15:13-14. * 7:16 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6āngā.

◇ 7:28 Kag. 2:11-14.

³⁰ “An ayen amangare a wurai, aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara Musa a kakamba evu n Masasa ma Sinai. U wenei katsumate ki a asuvu a katyashi ka akina a asuvu a madanga ma kenu. ³¹ An u wenei ili i nala yi, uwonvo u kaṅa yi cika, aku u raḅai evu tsara u wene i'ya mai. Aku u panai kalagatsu ka Magono ma Zuba ka tonuko yi, ³² ‘Mpa Kashila ka isheku i vunu, Kashila ka Ibirahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.’ Aku ikyamba i Musa i gitai uje, u fuda gbam kpam u webele wa.

³³ “Magono ma Zuba ma tonuko yi, ‘Fodo akpata a vunu, kpaci asu u da vari na vi wa ta uwulukpi. ³⁴ Mayun n wene ta mavura ma a ka yanka ama a va a da a'ari a Masar, n pana ta ma'ika ma le, kpam n tuwa ta tsara n wauwa le. Tuwa gogo n suku vu a Masar.’

³⁵ “Musa da a 'yuwain vi, hal a danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu vi?’ Aya Kashila ka suki u woko uzapige n kawauwi n ubanga u katsumate ka zuba ka ka wenikei kaci ka ne ara ne a madanga mi. ³⁶ U wutukpa le a asuvu a Masar, u yain kpam iryoci n ikunesavu a uyamba u Masar a Mala ma Shilit hal ayen a amangare a kakamba.

³⁷ “Musa na vi da u tonukoi aza a Isara'ila, ‘Kashila ka dangasaka da ta matsumate a asuvu a ama a de tyoku u va.’ ³⁸ U bolomgbonoi ama yi a kakamba. U rongoi de kabolo n isheku i tsunu n katsumate ka zuba ka ka yanka yi kadyanshi a Masasa ma Sinai mi. Aya kpam u naka yi kadyanshi ka unaka uma a asu u Kashila, aku u tonuko tsu.

³⁹ “Shegai isheku i tsunu a 'yuwan yi upanaka, a 'yuwan yi. A'ari uyan maluwa a gono a Masar. ⁴⁰ A tonukoi Haruna, ‘Yanka tsu ameli a da a ka tono n atsu. Kpaci Musa da wutai n atsu a Masar vi tsu reve ili i'ya i gitai n eyi de wa.’ ⁴¹ A'ayin a nala yi a da a yain kameli ka ka rotsoi madyondyom. A yanka yi udarakpa, a'ari uyan mazanga a adama a ili i'ya a yain n akere a le. ⁴² Adama a nala, Kashila ka kpatalaka le kucina, u asaka le a gbashika atala, tyoku da wari ukorongi a asuvu a itagarada i Ntsumate, ‘Eda aza a Isara'ila, i kifaga mu nnama kpam i yanka mu udarakpa a a'ayin a da i rongoi a kakamba ayen amangare wa.

⁴³ I nakai asu u da a ka gbashika Meleki kameli tsupige, hal n kameli ka katala ka de Rafani. I yain ameli a nala yi i gbashika le. Adama a nala ma tutsuku da ta de a kucina ka uyamba u Babila.’

⁴⁴ “Caupa isheku i tsunu a'ari ta n Katani ka Kavasuu ka iryoci a kakamba. A yan ta ka tyoku da Kashila ka tonukoi Musa yain ka. ⁴⁵ An ayen ushani a wurai, aku Joshuwa tonoi n kuvon n iyamba i Awulawa, uyamba u da Kashila ka loko le. A cangai Katani ka Kavasuu ki ubana a uyamba u savu vi. Nte kari pini hal utuwa a'ayin a Dawuda magono. ⁴⁶ Kashila ka pana ta kayanyan ka Dawuda. Aku Dawuda folo yi u maka Kashila ka Yakubu Kuwa ku Kashila, ⁴⁷ shegai Solomo da mai ka.

⁴⁸ “Gba n nala, Kashila Uza u Ucira Gba u dusuku a kuwa ka ama a mai wa. Tyoku da matsumate ma danai, an u yain kadyanshi ka Magono ma Zuba,

⁴⁹ ‘Zuba da karatsu ka tsugono tsu va, likimba kpam a asu u da a'ene a va a ka wunvuga.

Icun i kuma ku eni ka kpam ya maka mu?

Ko kpam nte a asu u uwunvuga u va?

⁵⁰ Mpa n yain ili i na yi gba n akere a va wa?’

⁵¹ “Eda aryagbaji, aza da bawu i'ari n upanaka kpam i 'yuwain Kulu Keri. Eda tyoku u isheku i de u da i'ari aza da a tsu rongo kushulu n Kulu Keri kain dem. ⁵² A asuvu a ntsumate, matsumate ma eni ma isheku i de i kpadai uwisha? Hal gbam a wunusai aza da a danai Uza u Uwulukpi wa ta utuwa. Kpam gogo-na i neke de Kawauwi i wuna yi kpam. ⁵³ Eda i wushai Mele a akere a atsumate a zuba, shegai i kpadai ma utono.”

A varasai Isitifanu a wunai

⁵⁴ An azapige a aza a Yahuda a panai ili i'ya Isitifanu danai, aku a namgbai katsuma cika hal a lumai ajubu a le. ⁵⁵ Shegai Isitifanu wā tā ushadangi n Kulu Keri, u webelei zuba, aku u wenei tsupige tsu Kashila n Yesu kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila.

⁵⁶ U danai, “Wundyai, n wene tā zuba u kukpai aku n wenei Maku ma Vuma kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila!”

⁵⁷ Aku a salai a palai atsuvu a le, kute-kute a kana yi. ⁵⁸ A wutukpa yi a uroto u ilyuci a gita yi uvarasa n atali tsara a wuna yi.

Aza da a wenei ukuna vi a zuwusai aminya a le a kapala ka kalobo ka roku uza u kala Shawulu.†

⁵⁹ An a'ari yi uvarasa, aku u yain kvasu, u danai, “Asheku Yesu, wusha kulu ku va.”

⁶⁰ Aku u kudangi u salai, “Asheku, kotsu vu kana unyushi u cingi u na a kaci ka le wa.” An u danai nala, aku uma u ne u wutai.

8

¹⁻² Shawulu da pini kushani wa wundya kpam u wushuki n uwuna u Isitifanu. Aku ama roku aza da a ka tono Kashila a cidangu yi n a sayi cika.

Shawulu yankai Atoni mavura

A a'ayin a nala yi mavura ma pige ma rukpai a mere ma Atoni a Yesu a Urishelima, aku gba le a wacuwai a asuvu a uyamba u Yahuda n Samariya. Shegai asuki yi alya koshi a wokoi pini a Urishelima.

³ Shawulu tani u rongoi uyan Atoni yi mavura cika. U uwusai a'uwa a'uwa wa ronuso aka n a'ali, wa ukusa le a kuwa ku a'ali.

Filibu yain kubari a Samariya

⁴ Ama da a sumai a asakai Urishelima vi, a rongoi ukyawunsa n a tonusuki ama ukuna u Yesu. ⁵ Filibu* dem banai a ilyuci i pige i roku a uyamba u Samariya, wa tonusuko le ukuna u Kawauwi. ⁶ Aku ama a kyawan yi tsara a pana ili i'ya wa dana, kpaci a wene tā iryoci i'ya u yain. ⁷ U wutukpa tā ityoni i cingi a asuvu a ama ushani. An ityoni i cingi yi i wutai a asuvu a ama yi, aku i kana isali cika. U tanasai kpam aza da ili i soi ikyamba n awunu ushani. ⁸ Adama a nala ilyuci yi i shadangi n ipeli.

Simo kayain ka adabu

⁹ Vuma roku u da pini uza u kala Simo, uza da wari wa yansa adabu pini a ilyuci yi. Aza a Samariya† a yain majiyan ma ili i'ya u tsu yansa, hal u lapai makamba u danai eyi vuma u pige u da. ¹⁰ Ama a Samariya azapige na mmuku a danai, “Vuma u na uza u ucira u da, u da a ka isa, Ucira u Kashila.”

¹¹ A'ayin ushani Simo wari uyansa adabu n u zuwusi le majiyan, adama a nala u wokoi uza u ucira a asuvu a ilyuci yi. ¹² Shegai an a wushuki n Kadyanshi ka Shinga ka Filibu yain a kaci ka tsugono tsu Kashila n kala ka Yesu Kawauwi, aku a lyufugu le gba le aka n a'ali. ¹³ Hal dem Simo vi n kaci ka ne u wushuki dem n kadyanshi ki. An a lyufugu yi, aku u kana utono Filibu. An u wenei tyoku da Filibu wa yansa iryoci n ikunesavu, aku u yain majiyan cika.

¹⁴ An asuki a da a'ari a Urishelima a panai a da aza a Samariya a wushuku de n kadyanshi ki, aku a sukunku le Bituru n Yahaya. ¹⁵ An a rawai, aku a yanka le kvasu tsara a wushi Kulu Keri. ¹⁶ A'ayin a nala yi a lyufugu le ta a asuvu a kala ka Yesu Asheku, shegai ko uza u te u le wari u wusha Kulu Keri wa. ¹⁷ Aku Bituru n Yahaya a tadanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le.

† **7:58** Shawulu: Kala ka vuma u na ka tuwa ta ka wokoi Bulus, kpam u woko ta Katoni ka Yesu ka maci. * **8:5** Filibu da a ka dansaka pini na vi, aya dem a ka dansaka a 6:5.

¹⁸ An Simo wenei tyoku da a ka nakasa Kulu Keri a asu u utadangusu akere, aku wa ciga u naka le ikebe, ¹⁹ u danai, “Mpa dem naka numu ucun u ucira u nala vi tsara uza da baci dem n tadaki kukere u tsara Kulu Keri.”

²⁰ Shegai Bituru wushunku yi, “Kashila ka wuna vu ta n ikebe i vunu dem! Va wundya n ikebe i'ya va tsara kune ku Kashila? ²¹ Ko ili i pada vu n manyan ma na wa, kpaci katakasuvu ka vunu ka dere n Kashila wa. ²² She vu kpatala vu asaka tsicingi tsu vunu, vu foli Asheku a cimbusuka vu unyushi u cingi u ili i'ya vu fobusoi a katakasuvu ka vunu. ²³ Kpaci n wene ta vu shadangi n malyon ma cingi, kpam usiri a asuvu a unyushi u cingi.”

²⁴ Simo wushuki, “Yanka numu kavas, tsara ili i'ya vu danai na vi i gita na mpa wa.”

²⁵ Bituru n Yahaya a yain kuɓari ku kadyanshi ka Asheku a Samariya, an a kotsoi, aku a gonoi a Urishelima. A lyai kapala n kadyanshi ki ele n a goni a une i'ya a cinasai a ure.

Filibu n vuma u Habasha

²⁶ A'ayin a nala yi, katsumate ka zuba ka yankai Filibu kadyanshi, “Yanga vu toni ubana a daka, vu toni ure u kakamba u da u wutai a Urishelima ubana a Gaza.” ²⁷ U kana ure, eyi a nwalu, u cinai vuma roku kazuwi ka ikebe ka uyamba u Habasha,† kpam kagbashi ka shegai wa ta n tsupige a tsugono tsu Kandakatu Magono, kpam uka da magono ma Habasha mi. A Urishelima da u banai tsara u lyai kayala. ²⁸ An wa gono a kuwa, aku u dusuki a maringongo ma adoki ma ne, u kukpai tagarada u Ishaya wa yan kaneshi.

²⁹ Aku Kulu Keri ku tonukoi Filibu, “Raba evu n maringongo ma nala mi.”

³⁰ U sumai u banai asu u ne, u panaka yi wari a kaneshi u tagarada u Ishaya matsumate. U wecei vuma vi, “Vu reve ili i'ya wari a kaneshi?”

³¹ U wushunku yi, “Nte tani, she uza roku u banga mu.” Aku u tonukoi Filibu u yuwa maringongo mi u dusuku kabolo n eyi.

³² Kabon ka tagarada ka wa yan kaneshi vi ka na:
“A rono yi yavu macon† ma a ka bana ukida.

Tyoku da maku ma kondom ma tsu pada bini a ka kidasa yi baci tsileme tsu ikyamba i ne, nala dem u padai.‡

³³ A yanka yi uwono hal a kidaga yi ugana n ukuna u da bawu wari dere.

Uza wa la wa yan kpam kadyanshi ka mmuku, na mmuku n tsikaya n ne wa.

Nte tani, kpaci a wuna yi kahu u tsara le.” ◇

³⁴ Vuma vi u tonuko yi, “N folo vu, tonuko mu kalen ka asu ki. A kaci ka yai ka matsumate mi ma yain kadyanshi ki, n kaci ka ne ka wa yan ka, ko gai uza roku u da kau?”

³⁵ Aku Filibu gitai asu u tagarada u nala vi, u yanka yi alabari a Yesu. ³⁶ Ele pini a nwalu a cinai asu u roku n mini. Pini nala, vuma vi u danai, “Mini ma na, ndya ya bishinka vu vu lyubugu mu?”

[³⁷ Filibu danai, “Vu wushuku baci n katakasuvu ka te, ma lyubugu vu ta.”

Vuma vi u wushuki. “N wushuku ta n Yesu Kawauwi, Maku ma Kashila.”§

³⁸ U zuwai a shamkai maringongo ma adoki mi. Ama a re a le gba a cipai a uwai a asuvu a mini mi, aku u lyubugi yi.

³⁹ An a wutai a asuvu a mini mi, Kulu Keri ku Magono ma Zuba ku cangai Filibu. Vuma vi u doku u wene yi wa. Aku u lyai kapala na nwalu n ne ushadangi n ipeli. ⁴⁰ Filibu

† **8:27** Kaletsu ka Tsiheline ka yanka ta manyan n ili i'ya i'ari n kalen ka “kagbashi ka a wutukpai asanda.” Caupa ama a tsu yawunsa ta yavu a wutukpa baci agbashi a le asanda a ka yan ta manyan ma le mai. ‡ **8:32** A asu u nala vi, ncon mi ma ta n tsileme ugadi ugadi. Uza wa fuda ta gbam wa kidasa tsa u yanka kunya bawu u kidai macon mi.

◇ **8:33** Isha. 53:7-8. § **8:37** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a'ari n makpanda ma 37 wa.

wenei kaci ka ne a ilyuci i Azatu. U tambai ilyuci ilyuci n u yanyi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Asheku hal u rawai a Kasariya.

9

Shawulu wokoi Katoni

¹ A'ayin a ɗa Shawulu wari pini a uyanka Atoni a Asheku mavura cika, hal n u dani wa wuna le. Aku u banai a asu u Magono ma Adarakpi, ² u folo yi u naka yi ukanikorongi u ubana a agata a Kashila a Damasuka. Tsara u cina baci Atoni a ɗa a wushuki n Ure u Asheku aka ko a'ali, aku u tuwa n ele usiri a Urishelima. ³ Eyi pini a nwalu, hal u yain evu n Damasuka, kute-kute u wenei katyashi ka ucira ka wuta a zuba ka wakana yi ukyawan. ⁴ Aku u rukpai a iyamba u panai kalagatsu ka danai, "Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?"

⁵ Shawulu wecikei, "Asheku, ada yai?"

Aku kalagatsu ki ka wushuki, "Mpa Yesu uza ɗa wari a uyan mavura. ⁶ 'Yanga vu uwa a ilyuci yi, a ka tonuko vu ta i'ya va yan."

⁷ Aza ɗa a ka walaka kabolo ki a fuda a dana ukuna wa, a pana ta kalagatsu ki, shegai a wene uza wa. ⁸ Aku Shawulu 'yangai, shegai an u kukpai a'eshi a ne u wene asu wa. Atoku a ne a ɗa a kana yi kukere a banka yi pini a ilyuci i Damasuka yi. ⁹ U yan ta a'ayin a tatsu pini a Damasuka vi bawu u wenei asu, kpm u lya ili wa, u so tani ili wa.

¹⁰ A Damasuka vi katoni ka pini uza u kala Ananiya. Asheku a isa yi a asuvu a kuwene, u danai, "Ananiya!"

Aku u wushuki, "Mpa na, Asheku."

¹¹ Asheku a tonuko yi, "'Yanga vu bana a ure u ɗa a ka isa Ure u Karara vu wecike kuwa ku Yahuza. Uza roku ɗa pini uza u Tarsu, uza ɗa a ka isa Shawulu. Aya pini wa yan kavas. ¹² N wenike yi ta gbam kuwene. A asuvu a kuwene ki u wene ta vuma ɗa a ka isa Ananiya u tafanku yi kukere a kaci tsara u wene asu."

¹³ Ananiya wushuki, "Asheku, n so ta upanasa alabari a vuma u nala vi a ili i cingi i'ya wa yansa aza a uwulukpi a vunu a Urishelima. ¹⁴ Kpm adarakpi a pige a wushunku yi de u kana gba uza ɗa baci dem wa isa asuvu a kala ka vunu."

¹⁵ Asheku a tonuko yi, "Avu gai wala, kpaci aya n dangasai u dansa kala ka va a asu u Awulawa, na ngono n le, kpm n a asu u aza a Isara'ila. ¹⁶ Ma wenike yi ta tyoku ɗa wa pana iyamba adama a kala ka va."

¹⁷ Ananiya ba u uwai a kuwa ki. U 'yangasai kukere u sawai Shawulu u danai, "Utoku u va, Asheku a ɗa a suku mu; wata, Yesu uza ɗa u wenikei kaci ka ne ara vunu a ure u ɗa vu walai vi. Wa ciga ta vu doku vu wene asu, kpm u shadangu vu n Kulu Keri." ¹⁸ Kute-kute aku ili i roku i rukpai a a'eshi a Shawulu yavu apici, aku u wenei asu. Pini nala, u 'yangai a lyubugu yi. ¹⁹ An u lyai ilikulya, aku ucira u ne u gnoi.

Shawulu yain kuɓari a Damasuka

Shawulu yain a'ayin pini a asuvu a Damasuka kabolo n Atoni a ɗa a'ari pini vi. ²⁰ A barakpa wa, aku u gitai kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila n u dansi Yesu ɗa Maku ma Kashila. ²¹ Gba aza ɗa a panaka yi a yain majiyan, a danai, "Vuma na vi aya u 'yangasakai Atoni n u yansaki le mavura a Urishelima vi wa? Tuwa ɗa u tuwai tsara u kana le u sirasa u banka le a asu u adarakpi a pige wa ko?"

²² Shegai Shawulu doki ucira u kuɓari, wari a uvurusu atakasuvu a aza a Yahuda aza ɗa a'ari a Damasuka, n u dansi Yesu ɗa Kawauwi.

²³ An a yain a'ayin ushani, aza a Yahuda a sheshei a wuna yi. ²⁴ Shegai u panai alabari a ili i'ya a sheshei. A'ari uwundya itsutsu i ilyuci yi kaara n kayin tsara a kana yi a wuna. ²⁵ Pini nala, kayin ka pige abangi a ne a zuralakpa yi a ilinuku i kasaga ka ilyuci a asuvu a mabana ma pige.

Shawulu banai a Urishelima

²⁶ An Shawulu rawai a Urishelima, u cigai u ɓolomgbono kaci n Atoni yi, shegai a panai uwonvo u ne kpaci a wushuku an eyi katoni ka wa. ²⁷ Shegai Baranaba tuko yi a asu u asuki, u tonuko le tyoku da Shawulu wenei Asheku a ure n tyoku da Asheku a dansai n eyi. N tyoku da kpam u yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashila n u dansi kala ka Asheku a Damasuka bawu uwonvo.

²⁸ Asuki yi a wushuki n Shawulu. Pini nala, u dusuki n ele a Urishelima n u tamba asu asu, n u yanyi kuɓari n kala ka Asheku bawu uwonvo. ²⁹ U dansa ta n u yanyi kananamgbani n aza a Yahuda a da a ka pana kaletsu ka Tsiheline, adama a nala, a'ari uzama ure u da a ka wuna yi. ³⁰ An atoku a ne a panai nala, aku a banka yi a Kasariya a tutsuku yi a kpatsu ubana a Tarsu ilyuci i ne.

³¹ Gba Atoni a da a'ari a uyamba u Yahuda, n u Galili, n u Samariya a tsarai ndishi n shinga. A panai uwonvo u Asheku, a yain ucira, Kulu Keri kpam kari a ugbamatangusu le hal a'ari a udoku kakuma.

Bituru tanasai Iniyasu

³² A'ayin a nala yi, Bituru kyawunsai uyamba vi gba, u ba u kondoi ama a Kashila da a'ari a ilyuci i Lida. ³³ Nte a gawunsai pini n vuma roku uza u kala Iniyasu, uza da wari nvain na mbala n tsuwunu hal ayen kulla. ³⁴ Aku Bituru tonuko yi, "Iniyasu, Yesu Kawauwi tanasa vu de, 'yanga vu katala kajiba ka vunu." Kute-kute u 'yanga. ³⁵ Gba aza a Lida n aza a uyamba a Sarana a wenei vuma da a tanasai vi, pini nala, a kpatalai a asu u Asheku.

Bituru 'yangaai Dokas a ukpa

³⁶ Uka roku da pini a Japa uza u kala Tabita; wata, Dokas* n Tsiheline, uka vi katoni ka. U naka ta kaci ka ne a asu u manyan ma maci n u banga aza a unambi. ³⁷ A'ayin a nala yi a da u yain mabala aku u kuwai. Pini nala, a sumba yi a vakunku yi a kunukuzuba. ³⁸ An Atoni yi a panai alabari cina Bituru pini a Lida evu n Japa, aku a suki ama a re a ba a foli yi a danai, "Tuwa gogo."

³⁹ Bituru lazai kaɓolo n ele. An a rawai, aku a banka yi a kunukuzuba ki. Nraɗa n shamgbai evu n eyi a ka sa, kpam a ka wenishike yi ntogo n aminya a da Dokas yanka le cina eyi n uma.

⁴⁰ Bituru wutukpa le a ulanga, aku u kudangi u yain kavasus. U kpatalai a asu u kakushe ki u danai, "Tabita, 'yanga." Aku u kukpai a'eshi, an u wenei Bituru, u 'yanga u dusuki. ⁴¹ Bituru kana yi kukere u banga yi tsara u 'yanga. Aku u isa Atoni yi na nraɗa mi gba, u naka le n eyi n uma.

⁴² Alabari yi a tamburai gba a uyamba u Japa, kpam ama a wushuki n Asheku. ⁴³ Bituru dusuki a Japa a'ayin ushani, a kuwa ku uza u manyan ma ikpan uza u kala Simo.

10

Koniliyu isa Bituru

¹ A yan ta vuma roku a ilyuci i Kasariya uza u kala Koniliyu, katigi ka a asuvu a kaɓolo ka asoje ka a ka isa Kaɓolo ka Asoje a Italiya. ² Vuma u maci u da, u tsu rongo ta ulyasaka Kashila kayala a'ayin dem. Nala dem aza da a'ari a kuwa ku ne. U tsu naka ta aza a unambi kune, n u yansi kavasus ubana a asu u Kashila.

³ Kain ka te, evu n ulapa u uwule u tatsu u kaara, aku u wenei katsumate ka zuba a asuvu a kuwene ka tuwai ka tonuko yi, "Koniliyu."

⁴ Koniliyu wa wundaya yi tuntu n uwonvo. U wecei katsumate ki, "Ndya yi, Asheku?"

* **9:36** Kala ka Tabita n Tsi'arama, n Dokas n Tsiheline gba kalen ka le ka te, kpam ka "maren."

Aku u wushuki, “Kashilā ka wushuku t̄a kavasu ka va yansa ubana ara ne, kpm̄ u reve t̄a n kune ku va yansāka aza a unambi.” ⁵ Suku ama roku ubana a ilyuci i Japa a ba a is̄a vuma roku uza u kala Simo, uza d̄a dem a tsu is̄a Bituru. ⁶ Aya pini wa rongo n vuma roku uza d̄a dem a tsu is̄a Simo, vuma vi manyan ma ikpan ma wa yansa. Kuwa ku ne evu n kushiv̄a d̄a kari.”

⁷ An katsumate k̄i ka lazai, aku Koniliyu is̄ai agbashi a ne a re n kasoje ka roku, uza d̄a wa tono Kashilā a asuvu aza d̄a a ka yansāka yi manyan kain dem. ⁸ Aku u tonuko le gb̄a ili i'ya i git̄ai, pini nala, u suku le a Japa.

Bituru wenei kuwene

⁹ An kain ka wansai, n kaara a kaci ele a asuvu a nwalu, cina a yain evu n ilyuci yi, aku Bituru yuw̄ai a zuba u kunu u yain kavasu. ¹⁰ Pini nala, kambulu ka k̄ana yi, ele pini a ufoḅuso ilikulya yi, aku u wenei kuwene. ¹¹ U wenei zuba u kukp̄ai aku ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ub̄arakpi a ka cipuk̄a ka utuw̄a a iyamba. ¹² A kunya ki gb̄a icun i nnama n d̄a m̄ari n a'ene a nishi n̄a n d̄a ma kabur̄a n̄a nnu n d̄a m̄ari pini.* ¹³ Aku u panai kalaḡatsu ka danai, “Bituru, 'yangā vu k̄id̄a vu takuma.”

¹⁴ Shegai Bituru wushuki, “A'a, Magono ma Zuba, kotsu n takuma ili i'ya bawu a wulukpei ko kpm̄ i'ya i'ari n icad̄i i'ya Mele ma tsunu ma b̄ishinka tsu utakuma wa.”

¹⁵ Aku u doki u panai kalaḡatsu ki upana u ire, “Kotsu vu is̄a ili i'ya Kashilā ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.”

¹⁶ An ukuna u nala u git̄ai hal kutatsu, kute-kute aku a bidyai kunya ki ugono a zuba.

¹⁷ Bituru pini a kadambula ka kalen ka kuwene ku nala ki, aku ama d̄a Koniliyu suki vi a rawai a utsutsu, cina a wecike d̄e kuwa ku Simo ki. ¹⁸ A danai, “Azakuwa,” aku a wecikei ko nte Simo uza d̄a a ka is̄a Bituru vi w̄ari pini.

¹⁹ Eyi pini a uyawunsa a kaci ka kuwene ka u wenei vi, aku Kulu Keri ku tonuko yi, “Ama a tatsu d̄a la a ka bolo vu. ²⁰ Cip̄a vu tono le. Kotsu vu yain mal̄al̄a wa, kpaci mpa n suku le.”

²¹ Bituru cip̄ai u cinai ama yi, u danai, “Mpa ya bolo. Ndyā ya boluko mu n i'ya?”

²² A danai, “Katigi ka aza a Roma, uza u kala Koniliyu aya u suku tsu. Vuma maci u d̄a, uza d̄a u tsu rongo a ulyaka Kashilā kayala, uza d̄a kpm̄ gb̄a aza a Yahuda a ka n̄ak̄a karinḡa. Katsumate ka zuba ka kari uwulukpi ka ka tonuko yi u is̄a vu vu bana ara ne tsar̄a u pana i'ya va dana.” ²³ Pini nala, Bituru uwai n ele a asuvu a kuwa, u n̄ak̄a le asu u d̄a a ka wansa.

Bituru banai a kuwa ku Koniliyu

An kain ka wansai, Bituru, kaḅolo n Atoni a roku aza a Japa, a wut̄ai a lazai kaḅolo n aza d̄a Koniliyu suki vi. ²⁴ An kain ka doki ka wansai, aku a uwai a Kasariya. Alya Koniliyu w̄ari a uvana hal gb̄am u libanai amaci a ne n aje a ne. ²⁵ Bituru n u uwi a kuwa ki, aku Koniliyu ryabusa yi, u rukp̄ai a kapala ka ne u lyaka yi kayala. ²⁶ Aku Bituru 'yangāsa yi u tonuko yi, “'Yangā, mpa dem vuma d̄a.” ²⁷ An Bituru w̄ari kadyanshi n eyi, aku u uwai u cinai kakum̄a ka ama ushani.

²⁸ U tonuko le, “Ed̄a n kaci ka d̄e i reve t̄a u gan uza u Yahuda u gawan kaci ko kpm̄ u ba u kondo Kawulawa wa. Shegai Kashilā ka wenike mu t̄a u da, kotsu n is̄a uza roku uza u ashind̄a wa. ²⁹ Adama a nala, an i is̄a mu n 'yuwan utuw̄a wa. Gogo-na ma ciga n pana ili i'ya ya is̄ak̄a mu vi.”

³⁰ Koniliyu wushuki, “A'ayin a nishi a d̄a a wurai dere n gogo-na naha, a ulapa u uwule u tatsu u kaara an m̄ari a uyan kavasu, aku vuma roku u tuw̄a mu n aminya a eri a ulad̄a u shamgbai a kapala ka v̄a. ³¹ U danai, ‘Koniliyu, a wushuku d̄e kavasu ka vunu, kpm̄ kune ku va neshe aza a unambi yi ku woko d̄e ili i ucib̄usa a asu u Kashilā. ³² Adama a nala she vu suku a ubana a Japa a ba a is̄a Simo uza d̄a a ka is̄a Bituru. Aya pini u cip̄ai

* **10:12** A asuvu a kunya ki nnama n roku n d̄a pini n d̄a aza a Yahuda a tsu takuma kpm̄ n̄a n d̄a bawu a tsu takuma adama a Mele.

a kuwa ku Simo uza u manyan ma ikpan, uza da wa rongu evu n kushiva.’ ³³ Da i zuwai n suki ama n maloko a isa vu vi, kpm u gan ta an vu tuwai. Gogo-na atsa na gba tsunu tsu bolombonoi a asu u te tsara tsu pana ili i'ya Asheku a tonuko vu vu tonuko tsu.”

Bituru dansai a kuwa ku Koniliyu

³⁴ Pini nala, Bituru gitai kadyanshi, “Mayun da, n reve ta Kashila kari n kudyangi wa. ³⁵ Shegai u wushi gba ama da a ka pana yi uwonvo, n a yanyi ili i'ya wa ciga, a asuvu a kaletsu dem. ³⁶ I reve ta n akani a da Kashila ka sukunki aza a Isara'ila, n a tonusuki le alabari a kayanyan ka ndishi n shinga a asu u Yesu Kawauwi. Aya kpm Asheku a ama gba. ³⁷ I reve ta n ili i'ya i gitai a uyamba u Yahuda, an Yahaya danai a lyubugu ko ya wa. Kpm a Galili da ukuna u na vi u gitai. ³⁸ I reve ta Kashila ka ka nakai Yesu uza u Nazara tsupige, Kulu Keri ka ta n eyi, kpm wa ta n ucira cika. U tamba ta n u yansi ukuna u shinga, n u tanasi aza da Kalapansi ka 'yanki, kpaci Kashila ka ta n eyi.

³⁹ “Atsa tsu wenei ukuna u da u gitai n eyi a uyamba u Yahuda, n Urishelima. Alya a wuna yi a mawandamgbani. ⁴⁰ Shegai Kashila ka 'yangasa yi a kain ka tatsu, kpm u zuwa yi u wenike kaci ka ne a asu u ama. ⁴¹ U wenike kaci ka ne a asu u ama gba wa, shegai ara tsunu; wata, atsu aza da Kashila ka dangasai caupa, tsara tsu woko aza da a wenei ukuna vi. Atsa aza da tsu lyai kpm tsu soi kabolo n eyi an u 'yangai a ukpa. ⁴² Kpm u tonuko tsu tsu yanka ama kubari, tsu tonuko le Yesu da Kashila ka dangasai u yanka aza uma n akushe afada. ⁴³ Gba nsumate n yan ta kadyanshi ka ne a danai, ‘Gba uza da baci u wushuki n kala ka ne, a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi u ne.’ ”

Awulawa a tsarai Kulu Keri

⁴⁴ Bituru pini a kadyanshi ki, aku Kulu Keri ku cipai a kaci ka aza da a ka panaka yi vi. ⁴⁵ Aku aza a Yahuda a da a'ari Atoni a asuvu a aza da a tuwai n Bituru vi, a yain majiyan an a wenei dem Awulawa a wushai kune ku Kulu Keri ki. ⁴⁶ Kpaci a panaka le ta a ka dansa n aletsu a roku, n a cikpali Kashila.

Pini nala, Bituru danai, ⁴⁷ “Awulawa a na yi dem a wusha ta Kulu Keri tyoku da atsu tsu wushai. Uza wa la wa bishinka a lyubugu le wa.” ⁴⁸ Aku u zuwai a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi. Pini nala, a folo yi u doku u yain a'ayin n ele.

11

Bituru gonoi a Urishelima

¹ Asuki yi n Atoni a da a'ari a Yahuda a panai alabari a da Awulawa a wushai kadyanshi ka Kashila. ² Shegai an Bituru gonoi a Urishelima, aku Atoni a roku aza da a'ari aza a Yahuda a yanka yi kushulu. ³ A danai, “Ndya i zuwai vu banai a asu u Awulawa, hal vu lyai kabolo n ele?”

⁴ Aku Bituru tonuko le ili i'ya i gitai. ⁵ U danai, “Kain ka te a Japa, tyoku da mari a kavasaku n wenei kuwene. N wenei ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipuka ka utuwa a iyamba, hal ku rawai evu na mpa. ⁶ An n webelei kunya ki mai n wenei gba icun i nnama n kenu, na nnama n mete, n ili i nkaburu, na nnu. ⁷ Aku n panai kalagatsu ka danai, ‘Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.’

⁸ “Pini nala, n wushuki, ‘Ko kenu, Magono ma Zuba, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi, ko i icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma kotsu i uwa a unu u va wa.’

⁹ “Shegai kalagatsu ka ka wutai a zuba vi ka doki ka danai ukuna u ire, ‘Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.’ ¹⁰ Kutatsu ka a yain nala kahu a canga ili yi ubana a zuba.

¹¹ “Derere u ukuna vi u da ama a tatsu a da a suki a Kasariya a rawai a kuwa ka mari vi. ¹² Aku Kulu Keri ku tonuko mu n toni le kpm n dambula an a wokoi Awulawa wa. Atoku a va ama a teli a na yi alya a soku mu, hal tsu uwai a kuwa ku uza da u suku le vi. ¹³ U tonuko tsu kpm tyoku da u wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kuwa ku ne ka

tonuko yi, ‘Suku a ba a isa Simo uza da a ka isa Bituru a Japa. ¹⁴ Aya wa tonuko vu tyoku da avu n kuwa ku vunu gba ya tsara iwauwi.’

¹⁵ “Kadyanshi ka n gitai le uyanka, aku Kulu Keri ku cipai ara le dere tyoku da ku cipa tsu a kagita. ¹⁶ Pini nala, aku n cibai an kadyanshi ka Kashila ka danai, ‘Yahaya gai n mini ma u lyubugusi, shegai eda Kashila ka lyubugu da ta n Kulu Keri.’ ¹⁷ An u wokoi Kashila ka yanka le kune derere tyoku da u yanka tsu a'ayin a da tsu wushuki n Yesu Asheku Kawauwi, ya mpa n bishinka Kashila?”

¹⁸ An a panai nala aku a nambai ili i'ya a ka dana, pini nala, a kana ucikpala Kashila a danai, “Gogo-na dem Kashila ka wushuku de Awulawa a kpatala utuwa ara ne, kpm u ne le de uma.”

Atoni a Antakiya

¹⁹ An Isitifanu kuwai, aku a gitai uyan Atoni yi mavura, hal a wacuwai ubana a mbari. A rawa ta a Finisiya n Sayipuru n Antakiya u Suriya. A yain kuvari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, shegai aza a Yahuda a da a yankai kuvari ki koshi. ²⁰ Asuvu a Atoni a da a wacuwai vi aza roku a wutai a Sayipuru n Sirani a banai a Antakiya, a kana uyanka Awulawa Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku. ²¹ Ucira u Asheku wa ta kabolo n ele, hal ama ushani a wushuki a kpatalai asu u Asheku.

²² An Atoni a da a'ari a Urishelima a panai ili i'ya i gitai a Antakiya, a suki Baranaba ubana de. ²³⁻²⁴ Vuma u maci da uza da wari ushadangi n Kulu Keri kpm u pityanangi. An u rawai u wenei ukuna u shinga u da Kashila ka yanka le, u yain ipeli cika. Aku u rono le atsuvu a pityanangu n Asheku n katakasuvu ka le ubana. Ama ushani a doku ta a kpatalai ubana a asu u Asheku.

²⁵ Pini nala, Baranaba banai a Tarsu uzama Shawulu. ²⁶ An u wene yi, aku u tuko yi a Antakiya. Ama a re a le gba a shamgbai pini n Atoni yi hal kayen ka te dere, n a wenishiki kakuma ka ama. A Antakiya da a gitai u'isa atoni a Yesu n kala ka Aza a Kirisiti.†

²⁷ A'ayin a na yi a da nsumate n roku n wutai a Urishelima a banai a Antakiya. ²⁸ Uza u te a asuvu a le uza u kala Agaba u 'yangai u yain kadyanshi n ucira u Kulu Keri u danai, “A ka tuwa ta a yain kambulu ka pige a likimba gba.” (A'ayin a da Kaladiyu wa lya tsugono tsu Roma da udani u na vi u shadangi.) ²⁹ A'ayin a nala yi, Atoni a sukunku ta atoku a le a da a'ari a Yahuda kune. Ya dem suki utyoku u ucira u ne. ³⁰ Nala a yain a sukunki nkoshi ma atoni a Yahuda kune a akere a Baranaba n Shawulu.

12

Bituru a kuwa ku a'ali

¹ A'ayin a nala yi a da Hiridu Agaripa magono u gitai uforo ama a Kashila. ² Hal gbam u zuwai a kapamgbana kaci ka Yakubu utoku u Yahaya n burundu. ³ An u wenei aza a Yahuda a panai kayanyan ka ili i'ya u yain, aku u kana dem Bituru. A'ayin a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti† da ukuna vi u gitai. ⁴ An u kana yi, aku u gidaku yi a kuwa ku a'ali. U nakangu yi a akere a asoje a nishi a nishi hal asu kunishi a wundi yi, tsara a kotso baci Abiki yi, u tuko yi a kapala ka ama u yanka yi afada. ⁵ A'ayin a da Bituru wari pini a kuwa ku a'ali ki, aku ama a Kashila a'ari uyan kvasu adama a ne.

Katsumate ka zuba ka wauwai Bituru

⁶ N kayin ka Hiridu wa yawunsa kain ka wansa baci u wutukpa yi tsara u yanka yi afada yi, Bituru wari alavu a mere ma asoje a re usiri n ikani i re. Kpm asoje a re aza da a ka wundya kuwa ki kushani a utsutsu. ⁷ Kute-kute aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, aku katyashi ka wakanai kunu ki. Aku katsumate ki ka sawai Bituru a ikengi u 'yanga sa yi u danai, “'Yanga gogo!” Pini nala, ikani yi i saruwai.

⁸ Katsumate ki ka tonuko yi, “Uka matogo n akpata a vunu.” Aku u yain nala. U tonuko yi kpm, “Wambana kunya ku vunu, vu tono mu.”

⁹ Aku u wutaị u tono yi, kpam u reve an ili i'ya katsumate ki ka yan vi mayun da wa, eyi n u dani kuwene ka a ka wenike yi. ¹⁰ An a wurai asoje a da a ka wundya kuwa ki aza a kagita n aza a ire, aku a rawai a utsutsu u urim, utsutsu u uwa a ilyuci yi. Aku utsutsu vi u giduwaị n kaci ka ne, aku a wutaị. An a rawai a nsandu ma ure, kute-kute katsumate ki ka asaịka yi.

Bituru gonoi asu u aza a ne

¹¹ Pini nala, ugboji u Bituru u gono yi, u danai, “Gogo-na n reve ta Magono ma Zuba ma ma suki katsumate ka zuba ka ne tsara u wauwa mu a kukere ku Hiridu, n ukuna u cingi u da aza a Yahuda a fobusoi a kaci ka va.”

¹² An u revei nala, aku u banai a kuwa ku Meri mma u Yahaya uza da kpam dem a ka isa Marku, a asu u da ama ushani a bolomgbonoi a'ari uyan kavas. ¹³ An u kudai utsutsu u danai aza a kuwa, aku kagbashi ka kari makere uza u kala Ruda tuwai tsara u wene ko yayi. ¹⁴ An u revei kalagatsu ka Bituru ka, u giduwa kpam utsutsu vi wa adama a mazanga, aku u gonoi a asuvu a kuwa n ilyadi, u danai, “Bituru da pini kushani a utsutsu u kuwa.”

¹⁵ A danai, “Ijan i'ya vu?” Eyi tani u matsai n u dansi aya. Aku a danai, “Yan maken wa, katsumate ka ne ka!”*

¹⁶ Bituru gai lyai kapala n ukufusa utsutsu vi, aku a giduwaị a wene yi, a yain majiyan cika. ¹⁷ U yanka le iryoci n kukere u da a pada bini. U tonuko le tyoku da Magono ma Zuba ma wutukpa yi a kuwa ku a'ali. U doki u tonuko le, “Tonukoi Yakubu n Atoni a da a buwai ukuna vi.” Aku u yangai u banai a asu u roku.

¹⁸ An kain ka wansai, ugiruwu u kenu u da asoje yi a giruwai wa, adama a ili i'ya i gitai n Bituru. ¹⁹ An Hiridu zama yi bawu u wene yi. Aku u wecishei asoje a da a ka wundya yi vi. Pini nala, u zuwai a wuna le.

Ukpa u Hiridu

An nala u wurai, Hiridu yangai a Yahuda ubana a Kasariya u yain a'ayin de. ²⁰ A'ayin a nala yi, Hiridu wa ta n upan u ama a Taya n Sida. Shegai an a ka ciga ilikulya a asu u tsugono tsu Hiridu, aku a tuwai ara ne n katakasuvu ka te. A boloi u bolomgbono u kaci u Bilasutu kagbashi ka ka kirana n kunu ku magono, a zamai ndishi n shinga.

²¹ Kain ka te an a fobusoi, aku Hiridu ukai aminya a tsugono u dusuki a karatsu ka tsugono, u yanka le kadyanshi. ²² An kakuma ka ama ki ka panai, aku a yangasai alagatsu a le a danai, “Kalagatsu ka kashila ka roku ka na vi, ka vuma ka wa.” ²³ Kute-kute, aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka gbasha yi, kpaci u bidiga ta kaci ka ne tsupige aku u yuwain unaka Kashila tsupige. Pini nala, azun a katsuma a gitai yi utakuma hal u kuwai.

Atoni a doki ushani

²⁴ Kadyanshi ka Kashila kpam kari a ulya kapala n ka tamburi.

²⁵ An Baranaba n Shawulu a kotsoi manyan ma a naka le a Urishelima, aku a gonoi a Antakiya kabolo n Yahaya Marku.

13

A suki Baranaba n Shawulu

¹ A asuvu a Atoni a da a'ari a Antakiya vi, nsumate n da pini hal n awenishiki; wata, Baranaba, n Saminu uza da a ka isa “Uza u Dan,” n Lusiya uza da u wutaị a Sirani, n Manayan, uza da u gbonguroi kabolo n Hiridu Antiba, n Shawulu. ² Kain ka te, tyoku da ama a na a'ari ulyaka Magono ma Zuba kayala n a yanyi kakuli, Kulu Keri ku danai, “Takpa numu Baranaba n Shawulu adama a manyan ma n isa le n ma.”

* **12:15** A a'ayin a nala yi, ama roku a bidya ta Kashila ka tsu suku ta atsumate a ne a kirana n vuma dem, kpam katsumate ki ka tsu tuwa ta a asu u vuma vi yavu vuma da.

³ An a doki a yain kakuli n kvasu, aku a tadanki Baranaba n Shawulu akere a tutsuku le a kana ure.

Baranaba n Shawulu a banai a Sayipuru

⁴ An Kulu Keri ku suki Baranaba n Shawulu a banai a Salusiya, a uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Sayipuru. ⁵ An a rawai a ilyuci i Salami, a yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila a aza a Yahuda. Yahaya Marku dem bana ta kabolo n ele wa banga le.

⁶ An a kyawunsai uyamba vi gba hal ubana a ilyuci i Pafasu. Aku a gawunsai n uza u Yahuda u roku uza u adabu uza u kala Bara-Yesu. Eyi matsumate ma kaɓan ma, ⁷ uza da wari kabolo n gomuna Sarajiya Bulus. Gomuna vi vuma da uza u ugboji. U libana le a bana ara ne, kpaci wa ciga ta u pana kadyanshi ka Kashila.

⁸ Shegai Alimasu uza u adabu vi u bolomgbono kaci n ele wa. (Alimasu da a ka isa Bara-Yesu vi n Tsiheline.) Wa ciga a kpatala ugboji u gomuna vi tsara u pityanangu wa.

⁹ Shegai Shawulu, uza da a ka isa Bulus, ushadangi n Kulu Keri aku ku tonoi n eyi, u wundyanai Alimasu, u danai, ¹⁰ “Avu maku ma Kalapansi uza u tsilala n i'ya i'ari i maci! Vu shadangu ta n tsukunu n ulapanasa. Va asaka unangasa ire i shinga i Magono ma Zuba wa? ¹¹ Gogo-na asuvu a upan u Kashila a ka rukpa ta a kaci ka vunu, va rumbana ta, ubana a'ayin kenu va wene asu wa.”

Kute-kute karimbi ka kimba yi a'eshi, aku u kana upapa wa bolo uza da wa kana yi kukere. ¹² An gomuna wenei ili i'ya i gitai, aku u wushuki, u yain majiyan ma uwenishike u Asheku.

Bulus n Baranaba a Antakiya u Bisidiya

¹³ Bulus n atoku a nwalu a ne a asakai ilyuci i Pafasu a uwai a kpatsu ubana a uyamba u Bamafiliya. An a rawai a ilyuci i Paraga, a wuta a kpatsu ki, aku Yahaya Marku asaka le u gonoi a Urishelima. ¹⁴ Shegai Bulus n Baranaba a 'yangai a Paraga a lyai kapala a banai a Antakiya* u uyamba u Bisidiya.

Kain ka Ashibi a uwai a kagata ka Kashila a dusuki. ¹⁵ An a yain kaneshi a itagarada i Mele ma Musa n i Ntsumate, aku azapige a kagata ka Kashila a suki a tonuko le, “Atoku, i'a baci n kadyanshi ka kuɓari ku ya doku ama, she i yain.”

¹⁶ Bulus 'yangai u yanka le iryoci n kukere a pada bini, u danai, “Aza a Isara'ila n Awulawa a da a ka lyaka Kashila kayala, pana ka numu! ¹⁷ Kashila ka aza a Isara'ila ka dangasai isheku i tsunu, u zuwai a yain kakuma a'ayin a da a rongoi a uyamba u Masar. N ucira u pige u ne u da u wutukpa le pini a uyamba vi. ¹⁸ U kawunki n ele hal ayen amangare a kakamba.† ¹⁹ U wusai uyamba u aletsu a shindere a Ka'ana, aku u nakai u da ama a ne u wokoi agadu a le. ²⁰ Nala gita ta a asuvu a ayen amangatawanishi n amangarenkupa (450).

“U naka le aza a afada, kpam a rongoi pini hal ubana a'ayin a Sama'ila† matsumate. ²¹ Shegai aza a Isara'ila a zamai a naka le magono, aku Kashila ka naka le Shawulu maku ma Kishu uza u kagali ka Bayamit u lyai tsugono. ²² An Kashila ka takpa yi tsugono, u zuwai Dawuda. Kashila ka yain kadyanshi a kaci ka Dawuda, u danai, ‘N tsa de Dawuda maku ma Yese, vuma da uza da u tsu zuwa katakasuvu ka va ka rongo n ipeli, kpaci wa yan ta gba ili i'ya ma ciga yi u yain.’

²³ “Kashila ka yain kazuwamgbani a asuvu a kagali ka vuma nala vi u zuwai Kawauwi ka aza a Isara'ila ka wuta pini. Kpam Yesu da. ²⁴ Shegai kahu Yesu tuwa, Yahaya rongo ta utonusuko ama a kpatala a lyubugu le. ◇ ²⁵ An Yahaya yain evu n ukotso manyan ma

* **13:14** Ilyuci i re i'ya pini i'ya a ka isa Antakiya. I naha yi a kaɓon ka Bisidiya ka i'ari, i ire yi kpam a kaɓon ka Suriya ka i'ari a asu u da Baranaba n Shawulu a'ari a ka rongo. Asuki 11:19–13:1. † **13:18** Ure u roku u da a ka fuda a ka reve udani u Tsiheline pini na u da “Kashila ka kirana ta n ele hal ayen amangare a kakamba.” ◇ **13:24** Mak. 1:4; Luk. 3:3.

ne, u wecikei, ‘Ya wundya mpa Kawauwi ki? Mpa Kawauwi ki wa. Kawauwi ki ka ta a utuwa, mpa n ratsa gbam ma surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.’ ◇

²⁶ Ama a va, eda aza da i'ari a kagali ka Ibrahi, n ada Awulawa a da a ka naka Kashila karinga, panai na! Atsa Kashila ka sukunki akani a iwauwi yi. ²⁷ Azapige a aza a Urishelima n ama a le a reve an Yesu da Kawauwi ka mayun ki wa. A reve dem an aya ntsumate n korongi a kaci ka ne kpam a tsu yansa kaneshi Ashibi dem vi wa. Shegai kadyanshi ka a yain a kaci ka ne ka shadangu ta an a kifaga yi ugana u ukpa. ²⁸⁻²⁹ A yan ta dere ili i'ya tagarada u Kashila u danai. Ko an u wokoi a tsara unyushi u da a ka wuna yi wa, gba n nala a tonukoi Bilatu Gomuna u wandamgbana yi.

“An u kuwai, aku a cipuka yi a mawandamgbani mi a uka yi a kasaun. ³⁰ Shegai Kashila ka 'yangasa yi ta a ukpa! ³¹ A'ayin a nala yi, u wenishike ta kaci ka ne a asu u atoni a ne aza da a yansai nwalu kafole a Galili hal ubana a Urishelima. Gogo-na alya a ka tonusuko ama a tsunu ukuna u ne.

³²⁻³³ “Kpam atsa na tsu tuko da Kadyanshi ka Shinga: ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani wa yanka akaya a tsunu i'ya gai la vi. Gogo-na u yanka tsu ta i'ya atsu aza da tsari mmuku n tsikaya n ne a'ayin a da u 'yangasai Yesu a ukpa. A korongu ta ukuna u na vi a tagarada u Ishipa u ire:

“Ada Maku ma va, ara n woko ta Tata u vunu.’ ◇

³⁴ “Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpam wa asaka ikyamba i ne i shama wa, dere tyoku da u danai:

‘Ma zuwuka vu ta unu u shinga u uwulukpi u da n da ma zuwuka Dawuda.’ ◇

³⁵ “A korongu ta a Ushipa u roku:

‘Va asaka Uza u Uwulukpi u vunu u shama wa.’ ◇

³⁶ “A'ayin a da Dawuda wari n uma, u panaka ta Kashila. An u tuwa u kuwai, aku a cidangu yi a asu u asaun a akaya a ne, ikyamba i ne kpam i shamai. ³⁷ Shegai Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpam ikyamba i ne i shama wa.

³⁸⁻³⁹ “Ama a va, zuwai atsuvu mai a ili i'ya tsa tono: adama a ili i'ya Yesu yain, i'ya i zuwai tsu tsara ucibusu u unyushi u cingi gogo-na. Mele ma Musa ma fuda ma gonuko da i woko dere wa. Shegai adama a Yesu, uza da baci dem u wushuki wa woko ta dere. ⁴⁰ Kiranai, kawa ili i'ya ntsumate n korongi ya gita ta n ada. A dana ta:

⁴¹ “Panai na, aza a majari, i shadangi n majiyan i kuwa!

Kpaci ma yan ta manyan ma roku a a'ayin a de, manyan ma ya kpada uwushuku n ma, ko uza roku u tonuko da baci tani.’ ” ◇

⁴²⁻⁴³ Wuta da Bulus n Baranaba a ka wuta a kagata ka Kashila ki, aku aza a Yahuda n Awulawa ushani aza da a ka lyaka Kashila kayala a tono le. Pini nala, Bulus n Baranaba a'ari le ugbamatangusu asuvu a lyai kelime n uwushukusu n ukuna u shinga u Kashila. Aku ama yi a folo le a doku a yain kadyanshi a kaci ka ili i na yi n Ashibi a da a ka tuwa.

Aza a Yahuda a 'yuwain Kadyanshi ka Shinga

⁴⁴ An Ashibi a kyawain, ama a ilyuci yi ushani a tuwa ta a pana kadyanshi ka Kashila.

⁴⁵ An aza a Yahuda a wenei kakuma ka ama ki, a yan ta malyon cika. A wishai Bulus kpam a 'yuwain ili i'ya u danai.

⁴⁶ Aku Bulus n Baranaba a dansai karara bawu uwonvo, a danai, “Eda u kana tsu gita uyanka kubari ku kadyanshi ka Kashila, shegai i 'yuwain ka uwusha. Nala u wenike ta an bawu i ratsai i wushi uma u da bawu wari n utyoku. Adama a nala, tsa asaka da ta aku tsu bana a asu u Awulawa. ⁴⁷ Ili i'ya Kashila ka tonuko tsu tsu yain i'ya na: ‘N zuwa ta vu woko katyashi a asu u Awulawa,

◇ 13:25 Mak. 1:7; Luk. 3:16. ◇ 13:32-33 Ishp. 2:7. ◇ 13:34 Isha. 55:3. ◇ 13:35 Ishp. 16:10. ◇ 13:41 Hab. 1:5.

tsara vu tuko iwauwi
hal ubana likimba gba.' ” ◇

⁴⁸ An Awulawa a panai nala, a pana ta kayanyan aku a cikpalai kadyanshi ka Asheku. Aza da a dangasai adama a uma u da bawu wari n utyoku a wushuku ta n Asheku.

⁴⁹ Pini nala, kadyanshi ka Asheku ka tamburai ko nte wa a ubongu vi. ⁵⁰ Aku aza a Yahuda a banai a asu u azapige a roku a ilyuci yi n aka a da a ka naka tsupige. A zuwa le a 'yuwain Bulus n Baranaba, aku a gita le mavura hal a loko le a kaƙon ka uyamba ki. ⁵¹ Aku Bulus n Baranaba a kapatsai kabuta ka a'ene a le adama u woko iryoci a kaci ka aza a ilyuci yi, pini nala, a lazai ubana a ilyuci i Ikaniya. ⁵² Shegai atoni a Antakiya yi a woko ta n mazanga kpm ushadangi n Kulu Keri.

14

Bulus n Baranaba a Ikaniya

¹ An Bulus n Baranaba a rawai a Ikaniya, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda tyoku da a yain kuƙari a Antakiya. Ama ushani aza a Yahuda n Awulawa a wushuku ta n kadyanshi ka Kashila. ² Shegai aza a Yahuda a da a kpaƙai uwushuku n kadyanshi ki, a vurusai a'ene a Awulawa a da bawu kotsu a wushuki, a nangasai ndishi n le n ama a Kashila yi. ³ Gba n nala, asuki yi a barakpai pini n ele cika, n a yanyi kuƙari ku kadyanshi ka ukuna u shinga u Asheku bawu uwonvo. Kpm u naka le ucira u uyan iryoci n ikunesavu. ⁴ Ama a ilyuci yi a pecei kure, aza roku a ka tono aza a Yahuda, aza roku kpm a ka tono asuki.

⁵ Aku Awulawa a roku n aza a Yahuda n azapige a le a bolomgbonoi kaci tsara a yain asuki yi mavura, kpm a varasa le n atali a wuna. ⁶ An asuki yi a revei ukuna u da wari a nwalu, aku a sumai ubana a uyamba u Likiya; wata, ilyuci i Lisitira n Daraba n une i'ya i kyawan le. ⁷ Nte a lyai pini kapala n uyan kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga.

Bulus n Baranaba a Lisitira n Daraba

⁸ A Lisitira vi, Bulus n Baranaba a cinai vuma roku uza da a matsai kawunu, uza da tun a matsa yi u wala wa. ⁹ Wari a upana kuƙari ku Bulus wari uyan, pini nala, Bulus wenei vuma vi wa ta n upityanangu u da u rawai a tanasa yi. ¹⁰ Aku u danai, “'Yanga vu shamgba n a'ene a vunu.” Kute-kute vuma vi u 'yanga u gitai nwalu.

¹¹ An kakuma ka wenei ili i'ya Bulus yain, aku a 'yangaasai alagatsu n kaletsu ka aza a Likiya, a danai, “Ama a na yi ashila a roku a da a cipa tsu n iryoci i ama!” ¹² Aku a nakai Baranaba kala Zafosa,* Bulus kpm Hamisa kpaci aya kayain ka kadyanshi. ¹³ Pini nala, kadarakpi ka katani ka Zafosa kameli ka kari a uroto u ilyuci vi u kalai anaka n apalu u tukoi a da a utsutsu u ilyuci vi, tsara eyi n ama a ne a yanka asuki yi udarakpa.

¹⁴ Shegai an asuki yi a panai nala, aku a karasai aminya a le adama a unamgbukat-suma, a uwai a asuvu a kakuma ka ama ki n ilyadi n a dansi, ¹⁵ “Atoku a tsunu, ndya i zuwai ya yan naha? Atsu dem ama da tyoku u de. Kadyanshi ka Shinga ka tsu tuko da tsara i kpatala i asaka ili i gbani i nala yi i gono a asu u Kashila Uza u Uma, uza da u yain zuba n likimba n kushiva n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a le. ¹⁶ Caupa u asaka ta gba ama a likimba a yain ili i'ya i luwa le. ¹⁷ Shegai u tsu wenike ta kaci ka ne a asu u ili i shinga i'ya u tsu yansa. Kashila ka tsu suku ta mini ma zuba, tsara iceshi i de i yain. U naka da kpm ilikulya kpm u zuwa da ipeli.” ¹⁸ Gba n kadyanshi ka a yanka le vi, she na a matsai aku a fudai a bishinka le udarakpa vi adama a le.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a wutai a uyamba u Antakiya n Ikaniya a leshei ama yi a varasai Bulus a rono yi ubana a uroto u ilyuci, n a dani u kuwa de. ²⁰ An Atoni a tuwai a kyawan yi, aku u 'yanga u gonoi pini a ilyuci yi. An kain ka wansai aku a lazai ubana a Daraba kaƙolo n Baranaba.

◇ 13:47 Isha. 42:6; Isha. 49:6. * 14:12 Zafosa kameli ka pige ka aza a Heline ka, Hamisa kameli aya matsumate ma ne.

Bulus n Baranaba a gonoi a Antakiya

²¹ An Bulus n Baranaba a yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Daraba, a tsara ta Atoni ushani. Pini nala, a gonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya u Bisidiya. ²² A gbamatangusu ta atakasuvu a ama a Kashila n a ɓara le a shamkpa upityanangu u le mai, n a dansi, “She tsu pana ikyamba aku tsu tsara u'uwa a tsugono tsu Kashila.”

²³ Bulus n Baranaba a yain kvasu n kakuli, aku a dangasakai kuwa ku Atoni dem nkoshi. A naka le a asu u Asheku uza da nkoshi mi n wushuki n eyi. ²⁴ An a tonoi a Bisidiya aku a rawai a Bamafiliya. ²⁵ An a yain kuɓari a Paraga, aku a lazai ubana a Ataliya. ²⁶ Pini nala, a uwai a kpatsu a banai a Antakiya, a asu u da caupa a yanka le kvasu tsara Kashila ka kirana n ele a asuvu a manyan ma a kotsoi vi.

²⁷ N urawa u le, aku a bolomgonoi ama a Kashila a asu u te a tonuko le ili i'ya Kashila ka yain adama a le, n tyoku da kpam u kukpunkai Awulawa ure u upityanangu. ²⁸ Aku a barakpai pini n ama a Kashila.

15

Asheshi a Atoni a Urishelima

¹ An Bulus n Baranaba a'ari a Antakiya u Suriya, aku ama roku a wutai a Yahuda a tuwai a Antakiya a ka wenishike Atoni. Aku a ka dansa, “A kida da baci acombi tyoku da Mele ma Musa ma danai wa, ya tsara iwauwi wa.” ² Pini nala, Bulus n Baranaba a yain kananamgbani n ele cika, adama a kadyanshi ka nala ki. Aku Atoni a zuwai Bulus n Baranaba n Atoni a roku a bana a Urishelima a asu u asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, tsara a dansa kadyanshi ki. ³ Aku a soku le a lazai, a tonoi a uyamba u Finisiya n Samariya, n a naki alabari tyoku da Awulawa a wushuki. Nala zuwa ta Atoni a panai kayanyan cika. ⁴ An a rawai a Urishelima, Atoni, n asuki, na nkoshi a ryabusa le. Aku Bulus n Atoni a da a banai kabolo n eyi, a tonuko le gba ili i'ya Kashila ka yankai ama ushani a akere a le.

⁵ Shegai Atoni a roku, aza a kabon ka Afarishi, a yangai a danai, “U kana ta Awulawa a kida acombi, a toni kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai.”

⁶ Aku asuki yi na nkoshi mi a bolomgonoi, tsara a webele kadyanshi ki. ⁷ An a barakpai a kananamgbani ki, aku Bituru yangai kushani u tonuko le, “Aza a va, i reve ta Kashila ka dangasa mu ta caupa a asuvu a de, u da ara va da Awulawa a ka pana kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga, kpam a wushuku. ⁸ Kashila uza da u revei atakasuvu a ama gba, u wenike tsu ta an u wushai Awulawa a asu u da u naka le Kulu Keri tyoku da u naka tsu. ⁹ U bidya tsu kau-kau n ele wa, kpaci adama a upityanangu u le u da u wulukpe le. ¹⁰ Adama a nala, nida ya ciga i kondo Kashila a asu u utadanku Awulawa a na ucanga u da bawu atsu n isheku i tsunu tsa fuda tsa canga? ¹¹ Wa yan nala wa! Tsu wushuku ta an adama a ukuna u shinga u Yesu Asheku u da tsu tsara iwauwi, kpam tyoku da ele dem a tsara iwauwi.”

¹² Pini nala, ama yi a padai bini, a ka panaka Baranaba n Bulus tyoku da a ka dansa iryoci n ikunesavu i'ya Kashila ka yain a asu u Awulawa a akere a le. ¹³ An a kotsoi kadyanshi, aku Yakubu* danai, “Atoku a va, panaka numu. ¹⁴ Simo Bituru tonuko tsu ta tyoku da Kashila ka gitai utuwa a asu u Awulawa a roku u gonuko le ama a ne. ¹⁵ Nala wa ta dere n kadyanshi ka nsumate n korongi ili i'ya Magono ma Zuba ma danai, ¹⁶ “Ma gono ta n lapula n mai kuwa ku Dawuda ka ku wasai.

Ko an u wokoi ku wasai, ma lapula ta n mai ka kpam n shamkpa ka.

¹⁷ Nala ma yan, tsara aza da a buwai vi a kpatala a asu u va, gba n Awulawa dem, n aza da n dangasai a woko ama a va. Mpa, Magono ma Zuba, mpa n danai nala.

¹⁸ N yan ta kazuwamgbani nala tun caupa.’ ” ♦

* 15:13 Yakubu na vi, vangu u Yesu da. ♦ 15:18 Emo. 5:25-27; Isha. 45:21.

¹⁹ Yakubu lyai kapala n kadyanshi, “Adama a nala, u gan tsu matsa Awulawa, aza da a ka kpatalasa ubana a asu u Kashila wa. ²⁰ Shegai tsu koronku le ukanikorongi tsu tonuko le kotsu a lyai ilikulya i'ya a darampkai kameli wa, kotsu a yain tsishankala wa, n utakuma u inyama i manama ma a piyanlai udyoku wa, ko kpam inyama i'ya i buwai na mpasa wa. ²¹ Kpaci Mele ma Musa ma na mi a'a ta ma a uwenishike a agata a Kashila a aza a Yahuda a ilyuci dem n kain ka Ashibi tun a a'ayin a cau.”

Asheshi a korongi ukanikorongi

²² Aku asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, kaɓolo n aza a kuwa yi gba, a wenei u lobono ta a dangasa aza roku a asuvu a le a suku le a Antakiya kaɓolo n Bulus n Baranaba. Aku a dangasai Yahuza, uza da a ka isa Barasaba, n Sila, azapige da a asuvu a Atoni.

²³ A naka le ukanikorongi u da u danai,

“Idyani a asu u atoku a de asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, ubana a asu u Awulawa aza da a'ari Atoni, aza da a'ari a ilyuci i Antakiya n iyamba i Suriya n Kilikiya.

²⁴ “Tsu pana ta alabari a da aza roku a asuvu a tsunu a tuwa ta ara de. Tsu pana ta a 'yangasaka da atakasuvu n kadyanshi ka le, a damgbarasa da, ko an u wokoi atsa tsu suku le a yain nala wa. ²⁵ An tsu dansai kadyanshi ki, tsu wenei u lobono ta tsu dangasa aza roku a asuvu a tsunu tsu suku le ara de kaɓolo n atoku a tsunu Baranaba n Bulus. ²⁶ Ama da a nakai uma u le ko a ka kuwa baci adama a kala ka Yesu Kawauwi. ²⁷ Adama a nala a da dem tsu sukunku da Yahuza n Sila, ara le da ya pana ukuna u ili i'ya tsa koronku da na vi. ²⁸ Kulu Keri ku wenike tsu ta ku da kotsu a zuwuka da araji wa. ²⁹ Shegai kotsu i lyai ili i'ya a darampkai kameli wa. Kotsu i takuma unyama u da wari na mpasa wa, ko kpam unyama u manama ma a piyanlai udyoku. Kpam kotsu i yain tsishankala wa. I kirana baci n ili i na yi, ya rongo ta mai.

“U yan tsu ben.”

³⁰ Aku a lazai ubana a Antakiya. An a rawai a bolomgbonoi Atoni yi a asu u te, a naka le ukanikorongi vi. ³¹ An ama yi a yain u da kaneshi, aku a yain mazanga cika a adama a ugbami u atakasuvu u da a doku le.

³² Yahuza n Sila tani an u wokoi ele nsumate n da, aku a dansai cika n a gbamatangu le atakasuvu a shamgba n ucira. ³³ An a yain a'ayin pini kenu, aku Atoni a Antakiya a soku le n katsuma ka eri tsara a gono a asu u aza da a suku le. [³⁴ Shegai Sila wenei ulobono ta u shamgba pini n ele.]†

³⁵ Bulus n Baranaba a wokoi a Antakiya, ele n ama roku ushani a ka wenishike n a dansi kadyanshi ka Asheku.

Upecene u Bulus n Baranaba

³⁶ An a yain a'ayin, aku Bulus tonukoi Baranaba, “Tuwa tsu bana a ilyuci i'ya tsu yain kuɓari ku kadyanshi ka Asheku, tsu kondo atoku yi tsara tsu wene tyoku da a'ari.”

³⁷ Baranaba ciga ta a bidya Yahaya Marku u bana dem n ele. ³⁸ Shegai Bulus wenei ulobono a bana n eyi wa, kpaci u asaka le ta caupa a ilyuci i Bamafiliya, kpam u 'yuwain u lyai kapala n manyan mi kaɓolo n ele.

³⁹ Aku kananamgbani ka uwai a mere ma le, hal ka zuwai a pecenei. Baranaba bidyai Yahaya Marku a uwai a kpatsu ubana a ilyuci i Sayipuru. ⁴⁰ Shegai Bulus dangasai Sila. Aku atoku yi a yanka le kavasuu ka ndishi n shinga, Asheku a kirana n ele, pini nala, a lazai. ⁴¹ Bulus kyawunsai uyamba u Suriya n Kilikiya n u gbamatangusi atakasuvu a aza da a'ari a a'uwa a Atoni yi.

16

Timoti yain nwalu n Bulus n Sila

† 15:34 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 34.

¹ Bulus banai a Daraba n Lisitira, a asu u da Katoni uza u kala Timoti wa rongu. Mma u ne dem Katoni ka, uza u Yahuda, tata u ne tani uza u Heline† u da. ² Atoni a da a'ari a Lisitira n Ikaniya a ka cikpala ta Timoti cika. ³ Bulus wa ciga ta Timoti toni le. Adama a nala u zuwai a kida yi kacombi kahu a laza. U yan ta nala adama a aza a Yahuda, kpaci ya dem reve ta tata u ne uza u Heline u da. ⁴ Tyoku da a'ari ukyawunsa a ilyuci ilyuci, a rongoi utonusuko ama ukuna u da asuki na nkoshi a shamkpai a Urishelima, aku a folo le a toni ukuna u nala vi. ⁵ Nala aza a a'uwa a Atoni yi a rongoi udoku upityanangu n ucira n kakuma kain dem.

Bulus wenei kuwene a Taruwasa

⁶ Bulus n atoku a ne a lazai a tonoi a asuvu a uyamba u Firijiya n Galatiya, kpaci Kulu Keri ku bishinka le ta uyan kadyanshi ka Asheku a uyamba u Asiya a a'ayin a nala yi. ⁷ An a rawai utyoku u uyamba u Misiya, a cigai a bana a Bitiniya, shegai Kulu ku Yesu ku wushunku le wa. ⁸ Aku a walai a uyamba u Misiya ubana a ilyuci i Taruwasa a ikengi i kushiva.

⁹ N kayin, Bulus wenei kuwene. A kuwene ki, u wenei uza u Masidaniya kushani wa folo yi, u danai, “Tuwa a Masidaniya vu banga tsu.” ¹⁰ An u kotsoi uwene kuwene ki, kute-kute tsu* kana ure ubana a Masidaniya, kpaci tsu reve ta Kashila ka ka isa tsu tsu yanka le kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga.

Lidiya wokoi Katoni

¹¹ Aku tsu uwai kpatsu a Taruwasa, tsu karai ubana a uyamba u mere u mini u Samutarasu. An kain ka wansai, tsu rawai a ilyuci i Niyapali. ¹² Pini nala, tsu wurai ubana a Filibi, ilyuci i'ya aza a Roma a'ari ushani a uyamba u Masidaniya, u da u wari a kere ka tsugono tsu Roma. Tsu rongoi pini a'ayin ushani.

¹³ Kain ka Ashibi tsu wuta a utsutsu u ilyuci vi ubana a una u agata, asu u da tsu wenei yavu a asu u kvasu u aza a Yahuda wa ta pini. Aku tsu dusuki tsu dansai n aka a da a bolomgbonoi ukuna u Asheku. ¹⁴ Uka roku da pini uza u kala Lidiya, kapani ka uwonvo u Kashila wa pana ka tsu. Eyi uza u ilyuci i Tayatira u da, kadengi ka aminya a ikebe a mini ma galura a da. Kashila ka kukpai katakasuvu ka ne, hal u wushuki n ili i'ya Bulus wa tono. ¹⁵ An a lyubugu yi kaƙolo n aza a kuwa a ne, aku u folo tsu, u danai, “An u wokoi i wushuki mpa katoni ka Asheku ka, tuwai i cipa a kuwa ku va.” U rongu tsu a ufolo hal u fuda tsu aku tsu wushuki.

A ukai Bulus n Sila a kuwa ku a'ali

¹⁶ Kain ka te, an tsa bana a asu u kvasu, tsu gawunsai n kagbashi ka kari makere, uza u ityoni i cingi i udana ili i'ya ya gita. Azakuwa a ne a ka tsarasa ta ikebe cika n manyan ma udana ili i'ya ya gita i'ya makere mi ma yansa. ¹⁷ Aku u rongu tsu utono n u salasi, “Ama a na yi agbashi a Kashila a da, Uza u Ucira Gba. Tuwa da a tuwai a tonuko da tyoku da ya tsara iwauwi.” ¹⁸ Nala u rongoi uyan hal a'ayin ushani, hal asuvu a namgbai Bulus, aku u kpatalai u banai ityoni i cingi yi, “A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, pecembene n eyi.” Kute-kute i pecembenei n eyi.

¹⁹ An azakuwa a makere yi a wenei ure u utsarasa u ikebe i le u kimba de, aku a kana Bulus n Sila, a rono le ubana a kuden a kapala ka aza a afada. ²⁰ An a rawai aku a danai, “Aza a Yahuda a na a ka damgarasa ta ilyuci i tsunu. ²¹ Ili i'ya bawu i gain atsu aza a Roma tsu wushi, i'ya a ka wenishike.”

²² Aku ama a lazai a kyawan le a ka dansa, “Mayun da, nala wari.” Aza a afada yi a zuwai a monduso le aminya n ucira, a bawan le. ²³ An a bawan le, aku a uka le a kuwa ku a'ali, a zuwai uza da wa kirana n kuwa ki u wundi le mai. ²⁴ An u panai nala, u uka le a kunu ku asuvu ku kuwa ki, aku u gbagbalai a'ene a le a kagbukulu.

* **16:10** Kazoli ka kala ka “atsu” pini na vi, yanka da a yankai ka manyan kpaci Luka uza da u korongi tagarada vi u tono ta asuki yi a a'ayin a nala yi.

²⁵ Ubana kayin a mere, Bulus n Sila a ka yan kavasu n ishīpa i ucikpala Kashilā, aza ḍa a'ari dem pini a kuwa ku a'ali ki a ka panāka le. ²⁶ Kute-kute iyamba i gbaḍḍai cika, hal kami ka kuwa ku a'ali ki ka gbaḍḍai. Pini nala, itsutsu yi i giduwai gba. Ikani i'ya a sirasai aza ḍa a'ari pini a kuwa ku a'ali ki i saruwai.

²⁷ An uza ḍa wa kirana n kuwa ki u rikpanakai alavu, u wenei itsutsu i kuwa yi gba ugiduwai. Wa wundya aza a kuwa ku a'ali ki a suma ḍe, aku u talai burundu u ne wa ciga u wuna kaci ka ne. ²⁸ Shegai Bulus ḅarana yi, u danai, “Kotsu vu nei kaci ka vunu usan wa, gba tsunu tsa ta pini.”

²⁹ Aku uza ḍa wa wundya kuwa ki u danai a tuko ncikalu. U wuranai u uwai a asuvu u rukpai a kapala ka Bulus n Sila, n u jeki ikyamba adama a uwonvo. ³⁰ Aku u wutukpa le a kateshe, u danai, “Nɗya ma yan tsara n tsara iwauwi?”

³¹ Ele tani a danai, “Pityanangu n Yesu Asheku, avu na aza a kuwa a vunu ya tsara ta iwauwi.” ³² Aku a yanka yi kadyanshi ka Asheku n aza a kuwa a ne gba. ³³ N kayin ka nala ki, u zasa le usan u le, aku kute a lyubugu yi n aza a kuwa a ne dem. ³⁴ Aku u uka le a asuvu a kuwa ku ne u tuko le ilikulya. Eyi n aza a kuwa a ne gba a shadangi n ipeli adama a ḍa a pityanangi n Kashilā.

³⁵ An kain ka wansai, aku aza a afada yi a suki adagari a ba a dana a asaka ama a nala yi.

³⁶ Aku uza ḍa wa kirana n kuwa ku a'ali ki u bankai Bulus akani, u danai, “Aza a afada a suku ḍe a asaka ḍa, adama a nala, she i wuta i wala alafiya.”

³⁷ Shegai Bulus danai, “Atsu aza a Roma a ḍa, kpam a bawan tsu a kapala ka ama bawu afada, a uka tsu a kuwa ku a'ali. Nida a ka yansa a wutukpa tsu usokongi? Wa yan wa! Shegai a tuwa n kaci ka le a wutukpa tsu.”

³⁸ Adagari yi a ba a tonukoi aza a afada kadyanshi ki. Aku uwonvo u kanai aza a afada yi, an a panai a da ele aza a Roma a ḍa. ³⁹ A tuwai a kuwa ku a'ali ki, a foloi Bulus n Sila a yanka le ahankuri. A'ayin a ḍa a wutukpa le, aku a folo le a asaka ilyuci yi. ⁴⁰ An Bulus n Sila a wutai a kuwa ku a'ali ki, aku a lazai karara she a kuwa ku Lidiya. An a wenei Atoni, aku a gbamatangusu le atakasuvu cika kahu a asaka a ilyuci yi.

17

Bulus ba u kondoi Tasaloniya

¹ An Bulus n Sila a wurai a Amihpali n Apoloni, aku a tuwai a Tasaloniya a asu u ḍa wari n kagata ka Kashilā ka aza a Yahuda. ² Bulus uwai pini tyoku ḍa u cuwanakai, hal Ashibi a tatsu a'ari a uyan kadyanshi ka ukuna u Kashilā a itagarada i Kashilā, ³ wari le ukasanaska n u tonusuko le mayun ḍa Kawauwi ka pana ikyamba kpam u 'yanga a ukpa. U tonuko le, “Yesu ḍa mari ḍa utonusuko na vi, aya gai Kawauwi ki.” ⁴ Aku ama roku aza a Yahuda, n aza a Heline aza ḍa a ka gbashika Kashilā, n aka roku ushani, a wushuki n kadyanshi ka Bulus n Sila, kpam a bolomgbonoi n ele.

⁵ Shegai aza a Yahuda a ka yan malyon cika, aku a banai a kuden a bolomgbonoi ama aza a ahali a cingi, a 'yangasai atakasuvu a ama a ilyuci yi gba le. A sumai ubana a kuwa ku Yason, tsara a tuko Bulus n Sila a kapala ka kakuma ka ama ki. ⁶ Shegai an bawu a cina le, aku a ronoi Yason n Atoni a roku ubana a asu u azapige a afada. A ka salasa, “Bulus n Sila alya a ka 'yangasasa atakasuvu a ama a likimba, alya na dem a rawai ara tsunu. ⁷ Kpam Yason ḍa cipuka le a kuwa ku ne. Kpam gba le a ka tono mele ma Kaisa wa, n a dansi magono ma roku ma pini a ka isa Yesu.”

⁸ An a panai nala, aku aza a ilyuci yi n azapige a afada yi atakasuvu a le a 'yanga. ⁹ A asaka le wa, she na a zuwai Yason n ama yi a tsupai ikebe i u'asaka, aku a asaka le a lazai.

Bulus n Sila a ba a kondoi Biriya

¹⁰ An kayin ka yain, aku Atoni yi a soku le, a lazai ubana a Biriya. An a rawai de, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda. ¹¹ Shegai aza a naha a la ta aza a Tasaloniya ahali a shinga, kpaci a wusha ta kadyanshi ki n akere a re. A'ari ukonduso Itagarada i Ntsumate kain dem, tsara a wene ko ili i'ya Bulus wa tonusuko le vi mayun da. ¹² Ama ushani a pityanangu ta n Asheku. A asuvu a aza da a wushuki vi, alya aza a Yahuda, kabolo n aka a roku ushani aza a Heline aza da a'ari n tsupige a ilyuci yi, hal n a'ali aza a Heline dem.

¹³ An aza a Yahuda aza da a'ari a Tasaloniya, a panai a da Bulus da pini wa yan ku'ari ku kadyanshi ka Kashila a Biriya, a banai de n a lapanasi kakuma ka ama ki n a 'yangasasi le atakasuvu. ¹⁴ Kute-kute Atoni yi a soki Bulus ubana a kushiva, shegai Sila n Timoti a shamgbai ve pini. ¹⁵ Aza da a soki Bulus vi, a soku yi ta hal ubana a Atina. An a ka gono, aku Bulus naka le akani a tuwa a tonuko Sila n Timoti a tuwa a cina yi pini gogo.

A banai a ilyuci i Atina

¹⁶ A'ayin a da Bulus wari a uvana Sila n Timoti a Atina, u namgba ta katsuma an u wenei ilyuci yi i shadangi n ameli. ¹⁷ U tsu yan ta kadyanshi a kagata ka Kashila n aza a Yahuda n Awulawa aza da a ka tono Kashila. Kpam kain dem u tsu yan ta kadyanshi n aza da u tsu cina a kuden. ¹⁸ An Bulus wari a uyan ku'ari ku Yesu n u'yanga u ukpa vi, aku ayawunshi a Epikuriya* n ayawunshi a Sitokiya a yain kananamgbani n eyi. Aza roku a le a wecikei, "Ndyu uza u kacan naha wa tono?"

Aza roku a danai, "Yavu uza u uyan ku'ari ku ameli a roku a da, bamu n a tsunu."

¹⁹ Adama a nala, aku a bidya yi a banka yi a asu u Asheshi a da a ka isa Arasa, a danai, "Ko va tonuko tsu ucun u uwenishike u savu u da va yan na vi? ²⁰ Kpaci kotsu tsu pana ukuna u na vi wa, kpam tsa ciga ta tsu reve kalen ka ne." ²¹ Gba aza a Atina n amoci a da a'ari pini na ndishi a la ta uciga a barakpa a upana kadyanshi ka savu kpam a dansa ka kapala n ili gba.

²² Bulus shamgbai a kapala ka asheshi yi, u danai, "Eda, aza a Atina, n reve ta eda aza a uciga utono adini a da cika. ²³ Kpaci an ma kyawunsa a ilyuci yi, ma konduso ili i'ya ya gbashika. N wene ta asudarakpa u roku n ikorongi a zuba u ne, i danai, 'Adama a Kashila ka Bawu a Revei.' Uza da ya gbashika bawu i reve yi vi, aya Kashila kpam aya ma tonuko da ukuna u ne.

²⁴ "Kashila ka ka yain likimba n ili i'ya i'ari a asuvu a ne. Aya Magono ma Zuba ma zuba n iyamba, u tsu dusuku a Kuwa ku Kashila ka vuma mai wa. ²⁵ Nala dem u tsu ciga vuma u banga yi n ili i kukere i ne wa. U namba ili wa, kpaci aya u nakai gba ama uma, n kuvi, n ili i'ya a ka ciga. ²⁶ Aya kpam u yain gba ama a asu u vuma u te. U dangasaka le asu u da a ka dusuku gba a kubain ku likimba. Kpam u fobusuko le a'ayin a da gba ama yi a ka rongo.

²⁷ "Kashila ka yan ta nala tsara a zami yi, kpaci a papura baci a ka tsara yi ta, ko an u wokoi u yan m'ari n ele wa. ²⁸ Adama a ne a da tsari n uma, tsa zamgbanasu kpam, adama a ne a da tsu wokoi ili i'ya tsari, tyoku da ashipi a de a roku a danai, 'Atsu aza a kagali ka ne a da.'

²⁹ "An u wokoi atsu aza a kagali ka Kashila a da, u gan tsu ratsanaka Kashila n ili i'ya a yain n zinariya ko azurufa ko katali, i'ya vuma u yain n ugboji u ne wa. ³⁰ Caupa Kashila kari ka foro ama a unyushi u le wa, adama a ukpada u ureve u le. Shegai gogo-na u tonuko ta ama ko nte wa a kpatala a asaka tsicingi tsu le tsu gbashika ameli.

* **17:18** Aza da a tsu kondonuso ili i'ya ya gitasa a likimba alya a tsu isa "Ayawunshi." Kpam a tsu sheshishe ta a'ayin dem tyoku da likimba wari. Ayawunshi a Epikuriya a tsu rongo ta a usheshe a kaci ka ili i'ya a ka ciga adama a upana kayanyan ka kaci ka le. Ayawunshi a aza a Sitokiya a tsu rongo ta a usheshe adama a kaci ka le. Ele a tsu ciga ili i'ya ya tuko upana kayanyan wa.

³¹ “Kpaci u dangasa de kain ka wa tuwa u yanka likimba afada a da a'ari dere a kukere ku uza da u dangasai. Kashila ka asaka tsu ta tsu reve vuma u nala vi a asu u da u yangasa yi a ukpa.”

³² An a panai adama a u'anga u ukpa, aku aza roku a yanka yi majari, shegai aza roku a danai, “Tsa ciga ta tsu doku tsu pana ukuna u da vu danai nala vi.” ³³ Pini nala, Bulus asakai asheshi yi. ³⁴ Shegai ama roku a asuvu a le a wushuki n kadyanshi ka Bulus a wokoi Atoni. A asuvu a Atoni a savu yi alya Diyonisiyu uza da wari asuvu a asheshi, n uka u roku uza da a ka isa Damari, kabolo n aza roku kpam.

18

Bulus ba u kondoi Korintiya

¹ Aku Bulus asakai Atina u banai a Korintiya, ² nte u cinai uza u Yahuda u roku de uza da a ka isa Akila, uza da a matsai a ilyuci i Pontu. Akila n uka u ne Bilikisu a barakpa n urawa an a wutai a uyamba u Italiya* wa. Kpaci an u wokoi Kaladiyu magono u zuwa ta mele u da gba aza a Yahuda a asaka ilyuci i Roma. ³ Bulus rongo ta n ele n u yanyi manyan n ele, kpaci ele aza a tsilaga tsa uyan atani a da tyoku u ne.

⁴ Ashibi dem Bulus wa ta a kagata ka Kashila uyan kadyanshi n aza a Yahuda n aza a Heline. Wa ciga u zuwa le a wushuku n eyi. ⁵ An Sila n Timoti a wutai a Masidaniya a tuwai a Korintiya, aku Bulus nakai kaci ka ne gba a asu u uyan kuɓari n u tonusuki aza a Yahuda, “Kawauwi ka ya bolo vi, Yesu da.” ⁶ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwan yi a taka yi n inyashi, Bulus kapatsai kabuta ka aminya a ne,† u danai, “Mpasa n de ma ta a kaci ka de, mpa kabirya mu wa.‡ Ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana a kapala a asu u Awulawa da ma bana.”

⁷ Pini nala, u ba u dusuki n Titiyu Yusutu Kawulawa uza u ulyaka Kashila kayala, kpam kuwa ku ne ka ta evu n kagata ka Kashila. ⁸ Kirisibu uzapige u kagata ka Kashila n aza a kuwa a ne gba a pityanangu ta n Asheku. Ama ushani a Korintiya dem a pityanangi, aku a lyubuɓu le.

⁹ Kain ka te n kayin, Asheku a ka yanka Bulus kadyanshi a kuwene u tonuko yi, “Pana uwonvo wa, yan kuɓari! Kotsu vu pada bini wa! ¹⁰ Kpaci ma ta n avu, kpam ko uza wa ne vu usan wa. Ma ta n ama ushani pini a ilyuci i na yi.” ¹¹ Bulus dusuki pini a ilyuci yi hal kayen ka te n uwoto u teli, u rongo le uwenishike kadyanshi ka Kashila.

¹² Shegai a a'ayin a da Galiya wari gomuna u uyamba u Akataya, aza a Yahuda a bolomgbonoi kaci a yangasakai Bulus, a banka yi a kapala ka aza a afada. ¹³ A danai, “Vuma na ama da wa ciga a lyaka Kashila kayala a ure u da mele ma bishinkai.”

¹⁴ Shegai an Bulus wa ciga u gitai kadyanshi, aku Galiya kpatalai a asu u aza da a yangasakai Bulus, u danai, “Panai eda aza a Yahuda, a da baci nusa da u nusai, ko kpam u yain unyushi u pige u roku, an mari ma panaka da ta. ¹⁵ Shegai an u wokoi kananamgbani ki a kaci ka idani, n a'ala a da n mele ma de koshi, she i yain afada yi n kaci ka de. Mpa ma yan icun i afada a nala yi wa.” ¹⁶ Aku u loko le a kunu ku afada ki. ¹⁷ Aku kakuma ki ka kanai Sasatsani uzapige u kagata ka Kashila, a lapa yi a kapala ka kunu ku afada ki. Shegai Galiya kirana n ele wa.

Bulus gonoi a Antakiya n Suriya

¹⁸ An ukuna u nala u wurai, Bulus doku rongoi a Korintiya a'ayin kenu. Aku u tonukoi Atoni yi u da eyi wa laza. U uwai a kpatsu kabolo n Bilikisu n Akila a kanai ure ubana a

* **18:2** A'ayin a Yesu, ilyuci i Roma i'ya ilyuci i pige a uyamba u Italiya a asu u da Kaisa Magono wari, kpam a asu u da azapige azapige ama a'ari. Tsugono tsu Roma tsa ta tsu pige, nte dem uyamba u Masar n u Isara'ila n u Anasara wari pini. † **18:6** A'ayin a nala yi, uza u kapatsa baci kabuta ka a'ene ko ka aminya, wa wenike ta an u 'yuwan ama. ‡ **18:6** Ili i'ya baci dem i tsara da unyushi u de u da, mpa kabirya mu wa.

Suriya. Shegai kahu a 'yanga, Bulus kuruwa ta kaci ka ne a Kankiriya, tyoku u agadu a aza a Yahuda, an u wokoi u yain kazuwamgbani n Kashila.

¹⁹ An a rawai a Afisu, (pini a ilyuci yi Bulus asakai Bilikisu n Akila,) aku Bulus uwai a kagata ka Kashila tsara u dansa n aza a Yahuda. ²⁰ Aku a folo yi u doku u rongo n ele, eyi tani u wushuku wa. ²¹ Shegai an wa asaka le, u danai, “Kashila ka wushuku baci, ma gono ta a asu u de.”

²² An Bulus asakai Afisu u uwai kpatsu ubana a Kasariya, aku u wurai ubana a Urishelima. U ba u danasai Atoni, pini nala, u lazai ubana a Antakiya. ²³ An u barakpai pini kenu, aku u 'yangai u kyawunsai uyamba u Galatiya n uyamba u Firijiya. U tonoi a ilyuci ilyuci n u gbatangusi Atoni atakasuvu, tsara a gbonguro a ure u Asheku.

Apolo yain kuɓari a Afisu

²⁴ A'ari pini, aku uza u Yahuda u roku uza u kala Apolo tuwai a Afisu. Kpam uza u ilyuci i Alizandariya u da, karevi ka kadyanshi. U reve ta tagarada u Kashila cika. ²⁵ A wenishike yi ta a asuvu a Ure u Asheku. U bidya ta kadyanshi ka Kashila ki mayun mayun n ucira, kpam wa wenishike ukuna u Yesu u maci vi. Shegai ukuna u ulyubugu u Yahaya u da u revei koshi. ²⁶ Aku u kana kuɓari a kagata ka Kashila n ucira u ne gba. An Bilikisu n Akila a panai kadyanshi ka ne, a rono yi a banka yi a kuwa, a doku a tonusuko yi ukuna u Kashila cika.

²⁷ An Apolo wa ciga u pasamgbana ubana a uyamba u Akataya, Atoni a banga yi a koronki Atoni a da a'ari a Akataya vi ukanikorongi tsara a wushi yi n akere a re. An u rawai tani de, u woko ta kabangi ka aza da a pityanangi a asu u ukuna u shinga u Kashila, ²⁸ kpaci u varangu ta aza a Yahuda cika a kapala ka ama, u kasanaska le tagarada u Kashila an Yesu Kawauwi ka.

19

Bulus a ilyuci i Afisu

¹ A'ayin a da Apolo wari a Korintiya, Bulus walai pini a uyamba vi hal ubana a Afisu, a asu u da u cinai Atoni a roku. ² U wece le, “I wusha Kulu Keri a'ayin a da i wushuki vi?”

A danai, “Tsu reve gbam ili i roku Kulu Keri wa.”

³ U wece le, “Ucun u ulyubugu u eni u da a lubugu da?”

A wushunku yi, “Ucun u ulyubugu u Yahaya u da.”

⁴ Bulus danai, “Ulyubugu u Yahaya u ukpatala u da. Yahaya tonusuko ta dem ama a pityanangu n uza da wa tuwa a kucina ku ne; wata, Yesu.”

⁵ An a panai nala, aku a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Asheku. ⁶ An Bulus tafanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le. Pini nala, a gitai kadyanshi n aletsu a roku n a yanyi kadyanshi ka ukuna u Kashila. ⁷ Gba gba evu n ama kupa n ama a re a da.

⁸ Bulus uwai a kagata ka Kashila n u yanyi kuɓari bawu uwonvo hal uwoto u tatsu, n u yanyi kadyanshi n ele n u tonusuko le ukuna u tsugono tsu Kashila. ⁹ Shegai aza roku a asuvu a le a gbamai atakasuvu a le. A 'yuwain uwushuku, hal a yankai aza da a wushuki vi kadyanshi ka gbani adama a Ure u Asheku vi a kapala ka ama. Aku Bulus asakai kagata ka Kashila ki, u bidyai Atoni yi, n u wenishiki le kain dem a asu u uwenishike u Tiraniyu. ¹⁰ Nala a rongoi uyansa hal ayen a re, hal gba aza a Yahuda n aza a Heline a da a'ari na ndishi a Asiya a panai kadyanshi ka Asheku.

Mmuku n Siva

¹¹ Kashila ka naka ta Bulus ucira u da wa yansa ikunesavu i'ya bawu kotsu ama a tabai uwene. ¹² Hal gbam a bidya baci mayani ma ne ko aminya a manyan a ne a da wa ukusa a bankai aza a mbala, a tsu tana ta. Nala dem ityoni i cingi i tsu pecemgbene ta n ama.

¹³ Aza a Yahuda a roku aza da a'ari ukyawunsa ilyuci ilyuci n a wutukpusi ityoni i cingi. A matsai tsara a yain manyan nala n kala ka Yesu Asheku. N a dansi, “N barana

da ta n kala ka Yesu ka Bulus wa yansa kuɓari ku ne ki, i wuta.”¹⁴ Mmuku n Siva kaɗaraki ka pige† ka aza a Yahuda, n da dem pini n shindere a'ali a asuvu a aza da a ka yansa nala vi.

¹⁵ Kain ka te, an a kondoi a yain nala a asu u uza u ityoni i cingi u roku, aku ityoni i cingi i wushunku le, “Mpa gai n reve ta Yesu! N reve ta kpam Bulus. Shegai eda tani an yayi?”

¹⁶ Aku uza u ityoni i cingi vi u imkpai u gita le malapa hal u lyai ucira u le gba. Aku a wuta a kuwa ki n ilyadi ya dem kataba ikyamba i le kpam n a'utsu.

¹⁷ An aza da a'ari ndishi a Afisu, aza a Yahuda n aza a Heline a panai ili i'ya i gitai, aku a panai uwonvo cika, a nakai kpam kala ka Asheku tsupige.¹⁸ Ama da kpam a wushuki vi a wuta a kapala ka ama a ka dansa tsicingi tsu le.¹⁹ Ama ushani aza a uyan adabu a bolomgbonoi itagarada i le a asu u te a runukpai i'ya a kapala ka ama. An a kecei ikebe i itagarada yi, i rawa ta ikebe i'ya vuma wa liva manyan ma a'ayin azu amangarenkupa (50,000.)*²⁰ Nala kadyanshi ka Asheku ka rongoi utambura kpam ka yain ucira cika.

²¹ An ukuna u nala u gitai, Bulus bidigai kaci ka ne u da u kyawunsa baci uyamba u Masidaniya n u Akataya, aku u bana a Urishelima. U danai kpam, “N bana baci de, u kana mu ta n bana a ilyuci i Roma.²² Aku u suki abangi a ne a re, Timoti n Erasutu ubana a Masidaniya, eyi kpam u shamgbai ve pini a uyamba u Asiya vi kenu.

A 'yangasai atakasuvu a ama a Afisu

²³ A'ayin a nala yi a da a 'yangasai atakasuvu a ama cika a adama a Ure u Asheku.²⁴ U'yangasa u atakasuvu a nala vi u gita ta n karumi ka roku uza u kala Dimitiriyu, uza da wa yansa manyan n azurufa n u rumi agata a Aritima† kameli ka kari uka. Eyi n atoku a manyan a ne a tsu tsara ta ikebe cika adama a manyan ma nala mi.²⁵ Aku u bolomgbonoi gba atoku a manyan a ne n aza da a ka yan manyan ma ma rotsoi icun i manyan ma nala mi, u danai, “Eda ama a va, i reve ta n manyan ma na ma tsa tsarasa ikebe.²⁶ I wene ta kpam i pana ta tyoku da Bulus nala vi wa lapanasa ama. Nala wari a uyan pini na a Afisu n a asu u aza a Asiya ushani. U danai ameli a da ama a yain n akere, ashila a da wa.²⁷ Ukuna u cingi wa gita ta, a ka nangasa ta manyan ma tsunu. Bamu gbam n nala, hal gbam a ka gonuko ta Aritima kameli ili i gbani, kpam a pece yi n tsupige tsu ne. Eyi uza da gba uyamba u Asiya hal gbam n likimba gba a ka gbashika.”

²⁸ An a panai nala, aku a yain upan cika, a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Tsupige she Aritima u aza a Afisu.”²⁹ Aku ama yi a dambulai, a sumai ubana a kakura a asu u da ama yi a bolomgbonoi, a'ari urono Gayu n Aristaraku. Ama a na yi atoku a nwalu a Bulus a da aza a Masidaniya.

³⁰ Bulus ciga ta u uwa pini a asuvu a ama yi, shegai Atoni a bishinka yi.³¹ Azapige a roku aza a uyamba u Asiya aje a ne a sukunku yi akani a folo yi kotsu u kawan u bana a asu u ama a nala yi wa.

³² Ama da a'ari pini vi atakasuvu a le gba a shadangu de n kadambula, kpaci a reve gbam ili i'ya a bolomgbonoi uyan wa. Aza roku a 'yangasai alagatsu a ka dansa ili i roku, aza roku kpam a ka dansa ili i roku kau.³³ Aza a Yahuda a tutsuki vuma roku uza u kala Alizanda a kapala, a ka ciga yi u kansasa ukuna vi. Pini nala, u 'yangasai akere a zuba u danai a pada, tsara u siraka ama a ne kabetsu.³⁴ Shegai an a reve eyi uza u Yahuda u da, aku a 'yangasai alagatsu a danai, “Tsupige she Aritima kameli.” A'ari uyansa nala hal ulapa u uwule u re.

³⁵ An nala u wurai, aku kakorongi ka ilyuci ka zuwai ama yi a padai, u danai, “Eda ama a Afisu, ama a likimba gba a reve ta an ilyuci i Afisu i'ya ya kirana n Aritima kameli.

* **19:19** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 50,000.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. † **19:24** Aritima kala ka kameli ka, kpam urotsoni u uka u da kari. Ama ushani a ka6on ka Asiya a tsu gbashika ta ka.

Kpam ya dem reve t̄a an kameli ka pige ka nala ki, ka rukp̄ai a zuba derere a ilyuci i tsunu. ³⁶ An u wokoi ili i na yi a ka nana i'ya wa, u gan t̄a i pad̄a bini, kotsu i bidya ukuna vi n udagu wa. ³⁷ I tukoi ama a na pini na, a yan uboki a kagata ka kameli ki wa, a wisha tani kameli ki wa. ³⁸ Shegai Dimitiriyu n atoku a manyan a ne a'ā baci n ukuna u roku a kaci ka uza roku, kunu ku afada k̄a t̄a ukukpi. Aza a afada a d̄a kpam pini, she i banka le d̄e. ³⁹ Shegai i'ā baci n ukuna u roku kau u d̄a ya ciga i reve, she a dansa u d̄a na a asu u asheshi. ⁴⁰ Mayun tani wa sudugba tsu t̄a a kukere ku azapige a Roma, an tsu wushuki n ukuna u u'yangas̄a u atakasuvu u ara u na vi, an u wokoi tsa fuda tsa n̄ak̄a kalen ka ili i'ya i git̄ai na vi wa.” ⁴¹ An u danai nala, aku u wacinsai ama yi.

20

Bulus gonoi a Masidaniya n Heline

¹ An u'yangas̄a u atakasuvu vi u kotsoi, aku Bulus is̄ai Atoni u gbamatangu le atakasuvu. Pini nala, u tonuko le, “U yan tsu ben.” Aku u lazai ubana a uyamba Masidaniya. ² An u kyawunsai abon a nala yi gb̄a, n u gbamatangusu le atakasuvu cika, aku u lazai she a Heline. ³ U dusuki pini hal uwoto u tatsu.

Afōbi a d̄a w̄ari a uwa a kpatsu ubana a uyamba u Suriya, aku u revei aza a Yahuda a yanka yi t̄a afōbi a cingi. Adama a nala a d̄a u bidigai kaci ka ne wa gono a ure u Masidaniya. ⁴ Ama a na d̄a a soku yi: Supata maku ma Puruhu uza u Biriya, kābolo n Aristaraku n Sakunda aza a Tasaloniya, kābolo n Gayu uza u Daraba, n Timoti, hal dem n Tikiku n Tarafima aza a Asiya.

⁵ Ama a na yi a lyai kapala n̄a nwalu a ba a vana tsu a Taruwasa. ⁶ Ātsu tani an Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a wurai, tsu uwai a kpatsu a Filibi. Tsu yan t̄a nwalu ma a'ayin a tawun, aku tsu rawai a Taruwasa tsu cina le pini d̄e. Nte tsu rongoi pini hal a'ayin a shindere.

A 'yangas̄ai Yutiku a ukp̄a

⁷ Kain ka Aladi, tsu ̄olomgbonoi tsar̄a tsu lyai ilikulya. Bulus dansai kadyanshi n ama yi hal kayin ka pige, kpaci wa laza t̄a kain ka wansa baci. ⁸ A kunukuzuba ka tsari vi a sapusa t̄a pini ncikal̄u ushani. ⁹ Kalobo ka roku uza u kala Yutiku u dusuki a zuba u ilinuku i kunukuzuba ku ukumba u tatsu. Aku wa gbad̄iga a'ayin a d̄a Bulus w̄ari uyan kūb̄ari ku ugad̄i, hal alavu a bidya yi gbende-gbende. Aku u fātan̄ai u rukp̄ai a kunukuzuba utuw̄a a iyamba. An a canga yi, a cinai u kuw̄a d̄e. ¹⁰ Pini nala, Bulus cip̄ai a iyamba u wōfo yi, u danai, “Kotsu i dambula wa, w̄a t̄a n uma.” ¹¹ An Bulus gonoi a kunukuzuba, aku tsu lyai ilikulya kābolo. U lyai kapala n kadyanshi ki hal usana, aku u lazai. ¹² Pini nala, a lazai n kalobo ki a kuwa n uma, aku a yain maz̄anga cika.

Bulus banai a Milita

¹³ Bulus bidiga t̄a kaci ka ne u wala a a'ene ubana a Asusu. Ātsu kpam tsu uwai a kpatsu, tsar̄a tsu ba tsu gawunsa d̄e.

¹⁴ An tsu gawunsai a Asusu, aku u uwai a kpatsu ki tsu lazai ubana a Mitilini. ¹⁵ An kain ka wansai, aku tsu lyai kapala n̄a nwalu tsu rawai evu n a asu u d̄a a ka is̄a Kiyō. An kain ka wansai kpam tsu rawai a uyamba u mere ma mini u d̄a a ka is̄a Samasu. An kain ka doku ka wansai, aku tsu rawai a Milita. ¹⁶ Kpaci Bulus bidiga t̄a kaci ka ne u da wa shamḡba a Afisu wa, adama a d̄a wa ̄ar̄akp̄a a Asiya. Kpaci wa yan t̄a maloko u rawa a Urishelima kahu kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa.†

Bulus dansai n azapige aza a Afisu

¹⁷ Shegai an tsu rawai a uyamba u Milita, d̄a Bulus sukunki nkoshi n kuwa ku Atoni a d̄a a'ari a Afisu a tuw̄a a cina yi. ¹⁸ An a rawai, aku u danai, “Ed̄a i reve t̄a gb̄a ili i'ya n yain a'ayin a d̄a n git̄ai utuw̄a a Asiya. ¹⁹ N yan t̄a manyan ma Asheku bawu ar̄ad̄i, kpam n meshi. N kawunki kpam n ukonduso u cingi u d̄a aza a Yahuda a tukuso mu.

²⁰ N kpaḍa ḍa utonuko ukuna u mayun wa, na n yansaḱa ḍa kuḱari a asu u ama n a'uwa a ḍe. ²¹ Kuḱari ku va ku te ka ubana a asu u aza a Yahuda n Awulawa. N tonuko le a reve kalen ka ukpatala a gono a asu u Kashila a asaḱa tsicingi tsu le kpam a pityanangu n Yesu Asheku.

²² “Gogo-na Kulu Keri ka na ka zuwa mu ubana a Urishelima, kpam n reve ili i'ya ya gitā na mpa ḍe wa. ²³ Ko an u wokoi Kulu Keri ka tonusuko mu tā a ilyuci i'ya dem n banai, ka danai a ka gidaku mu tā a kuwa ku a'ali kpam n pana ikyamba. ²⁴ Shegai mpa n gonuko uma u va ili i roku wa, ma fuda baci ma kotso manyan ma Yesu Asheku u naka mu; wata, n dansa Kadyanshi ka Shinga ka ukuna u shinga u Kashila.

²⁵ “Gogo-na n reve tā aza ḍa n kyawunsai na yansaḱa le kuḱari ku tsugono tsu Kashila a ka doku a ka wene mu wa. ²⁶ Adama a nala a ḍa ma tonuko ḍa ara, uza ḍa baci dem u tuwa u puwain a asuvu a ḍe a ka wece mu mpasa n ne wa. ²⁷ N tonuko ḍa tā mai ili i'ya Kashila ka ciga ḍa i reve. ²⁸ I kirana n uma u ḍe n ushiga u ḍa Kulu Keri ku zuwa ḍa i guḱi. Kpam i lyai kapala n ulinaḱa Atoni a ḍa Kashila ka tsilakai kaci ka ne na mpasa n Maku ma ne. ²⁹ N reve tā n laza baci, awenishiki a ka tuwa tā, aza ḍa bawu a ka wenishike ukuna u mayun. A ka yan tā yavu nleweni, tsara a wacinsa ncon n Kashila. ³⁰ Hal gbam aza roku a asuvu a ḍe a ka yan tā kadyanshi ka kaḱan tsara a roni Atoni ubana ara le. ³¹ Adama a nala, she i rongu ufoḱusi, i ciḱa ayen a tatsu a ḍa pa vi kaara n kayin mari n aḍa, n asaḱa ḍa ubara wa. Hal gbam n sai n meshi adama a ḍe.

³² “Gogo-na n nakanḱu ḍa tā a kukere ku Kashila. Asaḱa kadyanshi ka ukuna u shinga ka ne ka kirana n aḍa. Ciḱai n kadyanshi ka pige ka shinga ka nala ki. Kadyanshi ka nala ki ka ka ḱanga ḍa ka naka ḍa ili i'ya Kashila ka ciga ka naka ama a ne agadu.

³³ “N yan malyon ma ikebe ko aminya a uza roku wa. ³⁴ I reve tā n yan tā manyan n akere a va, tsara n tsupuka kaci ka va ili i'ya ma ciga, n aza ḍa a'ari kaḱolo na mpa. ³⁵ Kain dem n woko tā iryoci ara ḍe tyoku ḍa ya yan manyan cika, tsara i ḱanga aza a unambi. Ciḱai n kadyanshi ka Yesu Asheku ka u danai, ‘U la tā unā u shinga vu naka n u ḍa va wusha.’ ”

³⁶ An Bulus kotsoi kadyanshi, aku u kuḱangi kaḱolo n ele a yain kavasū. ³⁷⁻³⁸ Aku a woḱo yi gba le n unamgbukatsumā a kanai kushen cika, kpaci u dana tā a ka doku a ka wene yi wa. Pini nala, a soku yi gba le hal u uwai a kpatsu.

21

Nwalu n Bulus ubana a Urishelima

¹ An tsu pecemgbenei n ele, aku tsu uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Kosso. An kain ka wansai, aku tsu banai a Rodusu, pini nala, she a Patara. ² An tsu cinai kpatsu ku ka bana a Finisiya, aku tsu uwai tsu lazai. ³ An tsu gitai uwene uyamba u mere ma mini u Sayipuru, aku tsu asaḱai i'ya a ugula u tsunu, tsu lyai kapala na nwalu ubana a Suriya. Tsu cipai a Taya kpaci nte kpatsu ki ka cipuka pini ucanga. ⁴ Tsu cina tā pini Atoni, aku tsu dusuki pini n ele hal a'ayin a shindere. Kulu Keri ku tonuko le a tonuko Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ⁵ Shegai an a'ayin a u'yangā a tsunu a yain, aku tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. Atoni yi a soku tsu tā hal gbam n aka a le na mmuku n le gba ubana a uroto u ilyuci vi. An tsu rawai a ikengi i agata, aku tsu kuḱangi tsu yain kavasū. Tsu 'yangai tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. ⁶ An tsu pecenei, aku tsu uwai a kpatsu, ele kpam a lazai ugonu a kuwa.

⁷ An tsu asaḱai Taya, tsu lyai kapala na nwalu she a Talamaya. Nte tsu damamgbanasai pini n atoku kpam tsu shamgbai pini n ele kain ka te. ⁸ An kain ka wansai, aku tsu banai a Kasariya, tsu cipai a kuwa ku Filibu uza u uyan kuḱari ku kadyanshi ka Kashila, uza u te a asuvu a ama a shindere ◊ a ḍa a dangasai a pecike ama ilikulya. ⁹ Wa

◊ 21:8 Ask. 6:1-7.

tā nā mmuku nkere n nishi n ḍa bawu kotsu n yain iyolo, alya aza a udansa kadyanshi ka Kashilā.

¹⁰ An tsu yain a'ayin pini a asu vi, aku uza u udansa akani a Kashilā u roku uza u kala Agaba, [◇] u wutaḍi a Yahuda u tuwaḍi. ¹¹ U bidyai kagbawatsu ka cuku ka Bulus, u sirai akere a ne n a'ene a ne n ka, u danai, “Ili i'ya Kulu Keri ku danai i'ya na, ‘Naha ḍa aza a Yahuda a Urishelima a ka sira uza u kagbawatsu ka na vi, kpam a neke yi a akere a Awulawa.’ ”

¹² An tsu panai nala, aṭsu n aza ḍa a'ari pini tsu foloi Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ¹³ Aku u wushuki, “Nɔya i zuwai i'ari a kushen ya zuwa mu unamgbukatsuma? Ufoḍusi u ḍa maḗi a sira mu hal gbam a wuna mu a Urishelima adama a kala ka Yesu Asheku.”

¹⁴ An tsu dansai n eyi bawu tsu fuḍa yi, aku tsu paḍai bini, tsu danai, “Asaka Magono ma Zuba ma yain i'ya i gan yi.”

¹⁵ An nala u wurai, aku tsu foḍusoi tsu banai a Urishelima. ¹⁶ Atoni a roku aza ḍa a wutaḍi a Kasariya dem a soku tsu, a banka tsu a kuwa ku Nnasan uza ḍa tsa cipa ara ne. Eyi vuma u Sayipuru u ḍa, uza u te a asuvu a Atoni a kagita.

Bulus rawai a Urishelima

¹⁷ An tsu rawai a Urishelima, atoku a ryabusa tsu n ipeli cika. ¹⁸ An kain ka wansai, aku Bulus n aṭsu dem tsu banai ara Yakubu, kpam gba nkoshi n kuwa ku Atoni n ḍa pini. ¹⁹ An Bulus damamgbanai n ele, aku u tonusuko le ili i'ya Kashilā ka yankai Awulawa a akere a ne. ²⁰ An a panai nala, aku a cikpalai Kashilā, a tonukoi Bulus, “Utoku u tsunu, wene na tyoku ḍa ama azu ushani a aza a Yahuda a pityanangi. Gba le gogo-na a'a ta n maluwa ma a ka tono Mele ma Musa. ²¹ Shegai a tonuko ta Atoni a savu yi alabari a vunu a da va wenishike ta aza a Yahuda a ḍa a'ari a asuvu a Awulawa vu da a varangu Mele ma Musa. Wata, kotsu a kida mmuku n le acombi wa, ko kpam a toni agadu a tsunu wa.

²² “Gogo-na nida tsa yan? Kpaci u kana ta a reve n utuwa u vunu. ²³ Adama a nala, she vu yain ili i'ya tsa tonuko vu. Tsa ta n ama a nishi pini na aza ḍa a yain kazuwamgbani. ²⁴ Bidya ama a nala yi i ba i wulukpe kaci ka de kabolo, kpam vu tsupa ikebe i uwulukpe yi tsara a kuruwa le. Nala wa zuwa ta a reve an gba ili i'ya a tonuko le a kaci ka vunu ki kaban ka, kpam avu n kaci ka vunu va kirana ta n Mele mi. ²⁵ Shegai ukuna u Awulawa a ḍa a wushuki, tsu koronku le ta ukanikorongi tsu da: kotsu a takuma ili i'ya a darampkai kameli wa, kotsu a takuma unyama u ḍa wari na mpasa wa, a takuma unyama u manama ma a piyanlai udyoku wa, kpam kotsu a yain tsishankala wa.”

A kana Bulus a Kuwa ku Kashilā

²⁶ An kain ka wansai, Bulus bidyai ama yi a banai a wulukpei kaci ka le, aku a uwai a Kuwa ku Kashilā. Pini nala, u tonukoi ama a'ayin a ḍa uwulukpe vi wa shadangu, n kain ka a ka yanka ya dem uḍarakpa.

²⁷ An a'ayin a shindere yi a yain evu n ushadangu, aku aza a Yahuda a roku aza a uyamba u Asiya a wenei Bulus a asuvu a Kuwa ku Kashilā. Aku a 'yangasai atakasuvu a ama a kana yi, ²⁸ n a salasi n a dansi, “Atoku a tsunu aza a Isara'ila, banga tsu! Vuma ḍa wa kyawunsa ko nte wa n u wishisi ama a tsunu, n Mele ma tsunu, kpam n Kuwa ku Kashilā ku tsunu ki aya gai na vi. Hal gbam u tukoi aza a Helinet a roku a asuvu a Kuwa ku Kashilā ki a nangasai Asu u Uwulukpi u na vi.” ²⁹ Ele n a dani ko u uwa pini n Tarafima Kawulawa ka Afisu asuvu a Kuwa ku Kashilā ki. Ili i'ya i zuwai a danai nala, kpaci a'ari a wene le ta kabolo a asuvu a ilyuci.

³⁰ Aku gba ilyuci yi a dambulai cika, a wuranai n ilyadi a kana Bulus. A rono yi ubana a ulanga u Kuwa ku Kashilā ki. Kute-kute a gidakusi itsutsu yi. ³¹ Pini nala, a kana yi malapa a ka ciga a wuna, aku alabari a rawai ara uzapige u kuvon u aza a Roma, a ḍa

[◇] 21:10 Ask. 11:28.

gbā ilyuci i Urishelima i'ya pini a ka 'yāngāsāsā atakasuvu a ama. ³² Kute-kute u bidyai atigi a roku kabolo n asoje a banai de a asu u le. An ama yi a wenei uzapige vi utuwā n asoje, aku a asakā yi malapa.

³³ Uzapige vi u zuwai a kanai Bulus, kpam u zuwai a sira yi n ikani i re. Aku u wecei ama yi ko ya Bulus vi n ili i'ya kpam u yain. ³⁴ Aku aza roku pini a asuvu a kakumā ki a salai a danai ili i roku, aza roku kpam a danai ili i roku kau. Adama a kacan ka ama ki, hal gbām uzapige vi u fuda u reve ili i'ya i gitai wa. U zuwai a lazai n Bulus ubana a kuwa ku asoje. ³⁵ An a rawai a asu u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, she na asoje yi a radagbā yi a zuba adama a u'yāngāsā u atakasuvu u ama yi. ³⁶ Kakumā ka ama ka ka tono le vi a'ari isali n a dansi, “Wuna ni.”

Bulus dansai n kakumā ka ama ki

³⁷ An a yain evu n u'uwa a kuwa ku asoje ki, aku Bulus wecei uzapige vi, “Ko va wushuku n yain kadyanshi n avu?”

Aku uzapige vi u wece yi, “Dana vu reve tā Tsiheline? ³⁸ Ma wundya ada vuma u Masar u da ayen a da a wurai u 'yāngāsā atakasuvu a ama, hal gbām u tonoi n ama azu a nishi (4,000) a aza a magalākā a mete mi?”

³⁹ Bulus wushunku yi, “Mpa uza u Yahuda u da, u ilyuci i Tarsu a uyamba u Kilikiya. Mpa uza u ilyuci i'ya i'ari n tsupige tsu nala tsi da. Ma folo vu vu asakā mu n yain kadyanshi n ama a na yi.” ⁴⁰ Aku u asakā yi u yain kadyanshi, u shamgbai a zuba u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, u 'yāngāsākai ama yi kukere a pada. An a padai bini, aku u yanka le kadyanshi n Tsi'arama.

22

¹ Bulus yain kadyanshi, u danai, “Atoku a va n isheku i va, panai mai n tonuko da ili i'ya i gitai, tsara n wenike an bawu mari n unyushi.” ² An wa dansa n ele n kaletsu ka le, aku kakumā ka ama ka lapulai ka padai bini.*

³ Aku u danai, “Mpa uza u Yahuda u da, a matsa mu tā a Tarsu, a uyamba u Kilikiya, shegai nte n gbonguroi pini na. N yan tā kaneshi a kukere ku Gamaliya uza da u wenishike mu gbā mele ma isheku i tsunu. Ma tā n uciga u ugbashika Kashila, tyoku da gbā de i'ari uyan ara. ⁴ N foro tā ama da a ka tono Ure u Asheku, hal gbām n wunai aza roku. N sirasai aka n a'ali n gbagirya le a asuvu a kuwa ku a'ali. ⁵ Magono ma Adarākpī n azapige a Asheshi a Pige a ka dana tā mayun da. A nakā mu tā ukanikorongi ubana a asu u atoku a tsunu aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka. Ukanikorongi vi u wushunku mu tā n tuko Atoni a da a'ari de utuwā a Urishelima usiri n ikani tsara a yan le mavura.

Bulus danai tyoku da u kpatalai

⁶ “Kain ka te, evu n ubana kaara a kaci, cina n yan de evu n urawa a Damasuka, aku katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu ukyawan. ⁷ Aku n rukpai a iyamba, n panai kalagatsu ka wece mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?’

⁸ “Aku n wushuki, ‘Asheku, ada yai?’

“U wushuki, ‘Mpa Yesu uza u Nazara uza da va yan mavura.’ ⁹ Aza da tsari kabolo a wene tā katyashi ki, shegai a reve ili i'ya kalagatsu ki ka tono wa.

¹⁰ “Aku n wece yi, ‘Asheku, ndya va ciga n yain?’

“U wushunku mu, ‘Yanga vu uwa a Damasuka. Vu rawa baci de a ka tonuko vu tā ili i'ya va yan.’ ¹¹ Katyashi ki ka zuwa mu tā n rumbanai, aza da tsari kabolo ki alya a rono mu ubana a Damasuka.

¹² “Aku vuma roku uza u kala Ananiya tuwai ara va. Eyi uza da wa gbashika Kashila tyoku da Mele ma tsunu ma danai da, uza da gbā aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka a

* **22:2** Tsi'arama tsa aza a Urishelima a tsu dansa, kpam a yan tā majiyan an a wenei Bulus wa dansa n kaletsu ka le.

ka cikpalasa. ¹³ U tuwai ara va, u shamgbai evu na mpa, u danai, 'Utoku u va Shawulu, wene asu.' Pini a asu u nala vi da n wene yi!

¹⁴ "U tonuko mu, 'Kashila ka isheku i tsunu ka dangasa vu ta vu reve ili i'ya wa ciga. Kpam vu wene Uza u Uwulukpi u nala vi, vu pana kpam kadyanshi ka ne. ¹⁵ Ada va bidya kadyanshi ka ne ubana ko nte wa, n vu tonusuko le i'ya vu wenei n i'ya kpam vu panai. ¹⁶ Kotsu vu nangasa a'ayin wa. 'Yanga a lyubugu vu tsara a zai unyushi u cingi u vununu. Yan nala n vu isasi kala ka Asheku.'

Bulus yain kubari a asu u Awulawa

¹⁷ "Kain ka te, an n gonoi a Urishelima, mpa a uyan kvasu a Kuwa ku Kashila, aku n wenei kuwene, ¹⁸ kpam n wenei Asheku a ka dansa, u danai, 'Asaka Urishelima gogo, kpaci a ka wushuku n ili i'ya va tonuko le a kaci ka va wa.'

¹⁹ "Aku n wushuki, 'Asheku, ele n kaci ka le dem a reve ta an n kanasai aza da a wushuki n avu a agata a Kashila n sirasa le kpam n lapa le. ²⁰ A'ayin a da a wunai Isitifanu, [◇] uza u uyan kadyanshi ka Kashila, mpa pini kushani kpam n wushuku ta n ili i'ya a yain. Hal gbam mpa n banai aminya a ama da a wuna yi vi.

²¹ "Aku Asheku a tonuko mu, "Yanga vu wala, ma suku vu ta a mbari a asu u Awulawa."

²² Kakuma ka ama ki ka ronggo yi upanaka hal a asu u da u danai udani u 'Awulawa,' aku a salai unu u te, 'Rawukai vuma u na vi! Wuna ni! U gan a asaka yi n uma wa!' ²³ Aku a rongoi iyoroli n a mondusi aminya a le n maloko, a shadangusi akere a le n kayala a polusoi ka a uwule.

²⁴ Aku uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai a bidya yi ubana a kuwa ku asoje, tsara a bawan yi adama a da wa tonuko le ukuna u maci. ²⁵ Tyoku da a sira yi tsara a bawin yi, aku u tonukoi katigi ka kari pini vi, "U gan a bawin uza u Roma u da wari n ucira u uyan ili bawu a yanka yi afada?"

²⁶ An katigi ki ka panai nala, aku u banai a asu u uzapige vi, u danai, "Ndy a ya ciga n yain? Vuma u na vi uza u aza uyamba u Roma da."

²⁷ Aku uzapige vi u banai ara Bulus, u wece yi, "Tonuko mu, avu uza u aza uyamba u Roma da?"

Aku u wushunku yi, "Nala wari."

²⁸ Aku uzapige vi u danai, "She na n tsupai ikebe ushani kahu n tsara ucira u nala vi."

Bulus danai, "Mpa kpam n u da a matsa mu."

²⁹ An asoje a da a ka ciga a bawin yi vi kpam a yan yi keci ki a panai nala, aku a wozoi akere a le gogo. Uzapige u kuvon vi u pana ta uwonvo, kpaci u zuwa ta a sira yi.

Bulus dansai n Asheshi a Pige

³⁰ An kain ka wansai, aku uzapige u kuvon vi wa ciga u reve ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a tukoi ukuna u na a kaci ka Bulus. U zuwai a surukpa yi ikani yi, aku u zuwai adarakpi a pige n Asheshi a Pige yi gba a bolomgonoi. U zuwai a ukai Bulus a asuvu, u zuwa yi u shamgbai a kapala ka le.

23

¹ Bulus wundyai azapige a Asheshi a Pige yi mai, aku u danai, "Aza a va, n ronggo ta mai a kapala ka Kashila a a'ayin a va!" ² Aku Ananiya* Magono ma Adarakpi u zuwai aza da a'ari evu n Bulus vi a lapa yi a unu. ³ Aku Bulus danai, "Kashila ka lapa vu ta avu uza u maci u kaan u gbani, dusuku da vu dusuki tsara vu yanka mu afada tyoku da Mele ma danai, shegai avu gonoi vu kodoi Mele mi, kpaci vu zuwai a lapa mu."

⁴ Aza da a'ari evu n Bulus vi a danai, "Magono ma Adarakpi ma Kashila ma va wishisa!"

◇ 22:20 Ask. 7:58. * 23:2 Tagarada u Asuki u yan ta kadyanshi ka ama a tatsu aza da a'ari n kala "Ananiya." 5:1 Ananiya uza da yankai asuki kaan, aku u kuwai. 9:10, 22:12 Ananiya uza da kukpai a'eshi a Bulus a Damasuka. 23:2 Ananiya uza da wari Magono ma Adarakpi.

⁵ Bulus wushunku le, “Yanka numu ahankuri atoku a va, n reve an Magono ma Adarapki ma wa. Kpaci a korongu ta a da ‘Kotsu uza u wisha uzapige uza da wa tono n ama wa.’” [◇]

⁶ An Bulus wenei Asheshi a Pige yi aza roku aza a Sadusi a da aza roku kpam Afarishi, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Aje a va, mpa Kafarishi ka ilimaci i Kafarishi. An u wokoi n zuwai katakasuvu ka va a asu u u'yangā u ukpa, da i zuwai a ka yanka mu afada.”

⁷ An u danai nala, aku kananamgbani ka uwai a mere ma aza a Sadusi n Afarishi hal kaḅolo ki ka pecei kure. ⁸ Aza a Sadusi a wushuku n u'yangā u ukpa, n atsumate a eri, n a'ulu wa, shegai Afarishi a wushuku ta n ili i nala yi gba. ⁹ Aku kacan ka 'yangai cika, awenishiki a Mele aza da a'ari Afarishi a 'yangai a ka banga Bulus a danai, “Tsu wene unyushi u vuma u na vi wa, ko kenu. Gaawan kulu ko kpam katsumate ka zuba ka roku ka ka yanka yi kadyanshi.”

¹⁰ An kacan ki kari uyan ushani, aku ama yi a'ari uvingasa Bulus apashi a re gba. Pini nala, uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai asoje a wushi Bulus a akere a le, kotsu a banka yi a kuwa ku asoje.

¹¹ N kayin ka nala ki, Yesu Asheku u wenikei kaci ka ne ara Bulus, u danai, “Lya kapala n ugbami u asuvu. Tyoku da vu yain kadyanshi ka va pini naha a Urishelima, u kana ta kpam vu yain ka a Roma.”

A sheshei a wuna Bulus

¹² An kain ka wansai, aku aza a Yahuda a roku a fobusoi tsara a wuna yi. A tsinai a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna Bulus. ¹³ Aza da a yain afofi a cingi a nala yi a la ta ama amangare. ¹⁴ Aku a banai a asu u adarapki a pige n azapige a tonuko le, “Tsu tsina ta, tsu da tsa lya ili ko tsu soi wa, she tsu wuna vuma u nala vi. ¹⁵ Eda n Asheshi a Pige, she i tonuko uzapige u kuvon u aza a Roma u tuko yi pini na a asu u Asheshi, aku i yain yavu ciga da ya ciga i doku i veci ukuna vi sawu. Atsu kpam ufobusi u da tsari tsu pite yi a ure tsara tsu wuna yi.”

¹⁶ Kalobo ka utaku u Bulus ka pana ta ukuna u da a sheshei vi, aku u banai a kuwa ku asoje ki u tonuko yi ukuna vi. ¹⁷ Pini nala, Bulus isa katigi ka te u tonuko yi, “Banka kalobo ka na a asu u uzapige u kuvon, Wa ta n ukuna u da wa tonuko yi.” ¹⁸ Aku vuma vi u wushuki u bankai kalobo ki ara uzapige u kuvon vi. Pini nala, katigi ki ka tonkoi uzapige u kuvon vi u danai, “Vuma da wari a kuwa ku a'ali ku nala ki uza u kala Bulus vi, aya u zuwa mu n tuko kalobo ka na ara vunu, u da wa ta n ili i'ya wa ciga u tonuko vu.”

¹⁹ Aku uzapige u kuvon vi u kana kukere ku kalobo ki u banka yi paki, u wece yi, ‘Ndyava ciga vu tonuko mu vi?’

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ama roku a da pini a sheshei a ka ciga a banka le Bulus a asu u Asheshi a Pige a aza a Yahuda nakpan. A ka yan ta yavu a ka ciga a doku a veci ukuna vi mai. ²¹ Shegai kotsu vu yain nala wa! Kpaci ama da pini a la ta ama amangare a ka pite yi tsara a wuna yi. A tsina ta a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna yi. Gogo-na alya pini ufobusi, a da a ka vana vu wushunku le.”

²² Aku uzapige vi u tonuko yi, “Kotsu vu asaka uza u reve an vu tonuko mu ukuna u na vi wa.” Pini nala, u tonuko yi u wala.

A bankai Bulus a Kasariya

²³ Uzapige u kuvon vi u isa atigi a re a tuwa, aku u tonuko le, “Tonkoi asoje amangatawanre (200) a fobuso a bana a Kasariya n ulapa u uwule u kuci u kayin ka ara, n asoje a adoki amangatatsunkupa n asoje a amangatawanre (200) a kuvon na nsari n le. ²⁴ Eda kpam i zami kadoki ka Bulus wa yuwa. Kotsu i banka yi ara Feli gomuna,

[◇] 23:5 Uwt. 22:28.

bawu ko i te i'ya ya gitā n eyi.”²⁵ Aku uzapige vi u korongi ukanikorongi u na ubana ara gomuna vi. U danai,

²⁶ “Mpa Kaladiyu Lisiya, ma sukunku uzapige Feli gomuna idyani. ²⁷ Aza a Yahuda a roku a ḍa a kaṅai vuma u na, hal a ka ciga a wuna yi. Shegai an n vecei ukuna vi, n revei an vuma vi uza u uyamba u Roma u ḍa, aku mpa n asoje a vaṅa tsu wusa yi. ²⁸ Aku n banka yi a asu u Asheshi a Pige, tsara a veci unyushi u ḍa u yain vi. ²⁹ Pini nala, n cinai unyushi u ḍa a kaṅa yi n u ḍa vi u Mele ma le u ḍa, u rawa gbam a ka sira ko a wuna yi wa. ³⁰ Shegai an vuma roku u tonuko mu ukuna u cingi u ḍa a foḅusoi a kaci ka ne, ḍa i zuwai n sukunku yi ara vunu kute-kute. Aku n tonukoi aza a kadyanshi yi a tuwa a dana unyushi u ḍa a wenei u yain vi ara vunu.”

³¹ Asoje yi a yain ili i'ya a danai a yain. N kayin ka nala ka a bidyai Bulus ubana a ilyuci i Antipatari. ³² An kain ka wansai, aku asoje a ḍa a ka wala a a'ene yi a gonoi a kuwa ku asoje ku le, a asaḱai asoje a ḍa a ka walaka adoki yi a lazai n eyi ubana a Kasariya. ³³ An a rawai a Kasariya, aku a naḱai gomuna vi Bulus n ukanikorongi vi. ³⁴ Pini nala, Feli gomuna u yain kaṅeshi u ukanikorongi vi, u wecei Bulus eyi uza u uyamba u eni u ḍa. Aku u wushunku yi, “Kilikiya.”

³⁵ Pini nala, gomuna wushunku yi, “Ma panaḱa vu ta a'ayin a ḍa baci dem aza ḍa a sapula vu vi a rawai. An u danai nala, aku u zuwai a kpaḍa yi a asuvu a kuwa ku tsugono ka Hiridu magono u mai.

24

Feli yankai Bulus afada

¹ An a'ayin a tawun a wurai, aku ama roku a rawai a Kasariya, tsara a dana ili i'ya Bulus yain. Alya Ananiya Magono ma Adarapki kaḅolo n azapige a aza a Yahuda a roku n karevi ka mele ka roku uza u kala Taratulu. ² An a isai Bulus u uwa a asuvu, aku Taratulu gitai utonusuko gomuna vi ili i'ya Bulus yain, u danai, “Uzapige Feli, adama a ugboji u vunu, ḍa i zuwai ama a tsunu a'ari na ndishi n shinga tun ara wa. Adama a ḍa kpam vari n uwene u mbari, ḍa i zuwai ama a tsunu a ka pana kayanyan ka ndishi n ulya u kapala. ³ Ama ko nte wa a ka cikpa vu ta bawu utyoku. ⁴ Shegai adama a ḍa bawu ma ciga n wowotongusu vu, ma folo vu adama a ugboji u ḍa vari n u ḍa, vu panaḱa tsu a asuvu a a'ayin a kenu a na yi tsu dana ili i'ya vuma u naha vi u yain.

⁵ “Vuma u na vi kashilakani ka, tsu cina yi ta wa 'yangaṣa atakasuvu a aza a Yahuda a likimba gba, kpam aya wa tono n kaḅolo ka aza ḍa a ka isa Aza a Nazara. ⁶ Hal gbam wa ciga u nangasa Kuwa ku Kashila, aku tsu kaṅa yi. [⁷ Tsa ciga tsu yanka yi afada n Mele ma tsunu, shegai Lisiya uzapige u kuvon u aza a Roma u wusa yi ara tsunu. Aku u zuwai tsu tuko kadyanshi ki a kunu ku afada ku vunu.]*

⁸ “Vu vece yi baci n kaci ka vunu ben, va fuda ta va reve an ukuna u ḍa tsu tukoi a kaci ka ne ki mayun ḍa.” ⁹ Aku aza a Yahuda a ḍa a buwai a wushuki n ili i'ya Taratulu danai.

Bulus wushunki Feli

¹⁰ Aku gomuna vi u yankai Bulus kukere u yain kadyanshi. Pini nala, u gitai u danai, “Uzapige, n reve ta vu yanka ta ama ushani aza a uyamba u na afada a ayen ushani, kpam n yan ta mazanga an ma wutukpa kaci ka va a kunu ku afada ku vunu. ¹¹ Vu vece baci, va laza ta va reve an kotsu u lai a'ayin kupa n a re, an n banai a Urishelima ulya u kayala a Kuwa ku Kashila wa. ¹² N yan kananamgbani n uza roku a Kuwa ku Kashila wa, ko kpam n 'yangaṣa atakasuvu a ama a agata a Kashila ko kpam a asu u roku wa. ¹³ Ama a naha a ka fuda a ka dana ili i'ya a ka dansa na vi mayun ḍa wa. ¹⁴ Ili i te i'ya n revei i'ya, an ma tono Kashila ka isheku i tsunu a ure u ḍa a danai kaḅan ka vi, kpam n wushuki an gba ili i'ya i'ari ukorongi a asuvu a tagarada u Mele ma Musa na i Nsumate.

* **24:7** Akorongi a cau ushani aza ḍa a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 7.

¹⁵ N zuwa ta katakasuvu ka va a asu u Kashila, tyoku da aza da a sapula mu na vi a zuwai, a da a ka 'yangaasa ta akushe aza a shinga n aza a cingi a ukpa. ¹⁶ Adama a nala a da mari a ukirana kain dem tsara n yain ili i'ya i'ari i maci, kpm katakasuvu ka va ka rongo na ndishi n shinga a asu u Kashila n ama.

¹⁷ "N barakpa n ugono a Urishelima wa, mari ta a kateshe ayen ushani. N gonoi n ikebe tsara n naka ama a tsunu aza a unambi, kpm n naka kune a asu u Kashila. ¹⁸ Mpa pini a uyan nala a Kuwa ku Kashila ki, cina n kotso de uwulukpe kaci ka va, aku a cina mu pini, kpm kakuma ka ama ka pini wa. ¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a da pini aza a uyamba u Asiya, alya wari u gain a tuko kadyanshi ka va ara vunu a'a baci n ili i'ya a ka dana a kaci ka va. ²⁰ Ko kpm asaka aza da a sapula na vi, a dana unyushi u da Asheshi a Pige a tsara mu n u da a'ayin a da a yanka mu afada a Urishelima. ²¹ Kadyanshi ka a ka fuda a dana a kaci ka va ka na koshi, an n salai n danai ukuna u na a kunu ku afada ku le; 'Adama a kadyanshi ka u'yanga u ukpa u da a ka yanka mu afada a kapala ka de ara.'"

²² Feli gomuna tani u reve ta ili ushani a Ure u Asheku, aku u shamkpa le u danai, "Shamgbai she a'ayin a da Lisiya Uzapige u Kuvont u tuwai, aku n kidaga da ugana."

²³ Aku u zuwai katigi ka roku ka wundi yi, u tonuko yi kotsu u gidaku yi wa, kpm u bishinka aje a ne utuwa a banga yi wa.

Bulus dansai n Feli gomuna

²⁴ An a yain a'ayin, aku Feli tuwai n uka u ne uza u kala Durusila, kpm uza u Yahuda u da. A suki vuma roku u tuko Bulus, pini nala, a zuwuka yi atsuvu a ka pana kadyanshi ka upityanangu n Yesu Kawauwi. ²⁵ Aku Bulus tonuko le ukuna u uyan ili i shinga, n u kana kaci, kpm n kain ka afada ka ka tuwa. An u panai nala, aku uwonvo u kana yi cika, u tonukoi Bulus, "Gogo-na u rawa ta ve. Wala. Shegai n tsara baci kabala, ma isa vu ta vu tuwa." ²⁶ Feli tsu sukunku ta Bulus tuwa u dansa n eyi, kpaci u zuwa ta uma wa tsara ta ikebe ara ne.

²⁷ An ayen a re a wurai, aku a takpai Feli gomuna, a nakai Posiya Fesutu u wokoi gomuna. Shegai an Feli wa ciga kala ka shinga a asu u aza a Yahuda, aku u asakai Bulus pini a kuwa ku a'ali.

25

Bulus yain kadyanshi ki ara Fesutu

¹ An Fesutu kana manyan ma gomuna ma ne n a'ayin a tatsu, aku u 'yanga a Kasariya ubana a Urishelima. ² Aku adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuwai n kadyanshi ka Bulus ara ne. A folo yi ³ u zuwa a gono n Bulus a Urishelima, kpaci a fobuso ta ama a pite yi a ure a wuna yi. ⁴ Shegai Fesutu wushunku le, "A Kasariya da a ka wundya Bulus, kpm nte ma gono de gogo. ⁵ U yan baci ukuna u cingi, asaka azapige a de a tono mu a ba a tuko kadyanshi ki de."

⁶ Fesutu shamgba ta n ele a'ayin kulla ubana a'ayin kupa, aku u lazai ugono a Kasariya. An kain ka wansai, u isa aza a kunu ku afada ki, u tonuko le a tuko Bulus vi. ⁷ An Bulus tuwai, aza a Yahuda a da a wutai a Urishelima vi a 'yanga a'ari utukuso kadyanshi a kaci ka ne, ka gbam bawu a ka fuda a shamkpa.

⁸ Shegai Bulus 'yuwain kadyanshi ki, u danai, "Mpa n nusuka Mele ma aza a Yahuda wa, ko Kuwa ku Kashila, ko kpm aza a tsugono tsu Roma wa."

⁹ Shegai an Fesutu wa ciga atakasuvu a aza a Yahuda a pana kayanyan, aku u wecei Bulus, "Ko va wushuku vu bana a Urishelima n ba n yanka vu afada a ukuna u na vi de?"

¹⁰ Bulus wushunku yi, "Wa yan wa, a asuvu a kunu ku afada ku Kaisa ka mari, kpm nte u gain a yanka mu pini afada. Avu n kaci ka vunu dem vu reve ta mai, n nusuka aza a Yahuda wa. ¹¹ N yan baci ili i roku i'ya i rawai ukpa, ma 'yuwan a wuna mu wa. Shegai ukuna u mayun wa baci pini a asuvu a kadyanshi ka na ki wa, uza u ratsa u neke mu a

akere a ama a na yi a wuna mu wa. Ma folo ɗa a 'yangasa kadyanshi ki ubana ara Kaisa magono ma pige.”

¹² Fesutu dansai kadyanshi ki n asheshi a ne, aku u danai, “Nala wari, vu folo ta ubana ara Kaisa, kpam nte va bana de.”

Fesutu n Agaripa magono

¹³ An a yain a'ayin kenu, aku Agaripa* magono n uka u ne Baranisi† a tuwai a Kasariya tsara a ryabusa Fesutu. ¹⁴ An u wokoi a ka yan a'ayin de, aku Fesutu tonukoi Agaripa ukuna u kadyanshi ka Bulus. U danai, “Vuma roku u da pini a asuvu a kuwa ku a'ali uza da Feli asanka mu n yanka yi afada. ¹⁵ An mari a Urishelima, adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuko mu kadyanshi ka vuma u nala vi, a folo mu n kidaga yi ugana.

¹⁶ “Shegai n tonuko le, a mele ma tsunu atsu aza a Roma tsu tsu kidaga uza u ugana wa, she a tuwa n eyi a kapala ka aza da a tukoi kadyanshi ki, kpam a tsu asaka yi ta u dansa tsara u wutukpa kaci ka ne. ¹⁷ An a tuwai adama a kadyanshi ki, an kain ka wansai, n zuwai a tukoi Bulus, aku n gitai afada. ¹⁸ Shegai an ama yi a 'yangai a dansa kadyanshi ki, a tuko unyushi u da a da u yain u da n zuwai katakasuvu n pana vi wa. ¹⁹ Shegai ukuna u adini a le u da, kpam n ukuna u vuma roku uza da a ka isa Yesu uza da u kuwai, shegai Bulus matsai u da wa ta n uma. ²⁰ Mpa tani mari n namba ta tyoku da ma vece ukuna u na vi, aku n wecei Bulus ko wa wushuku u bana a Urishelima tsara n ba n yanka yi afada yi de. ²¹ Shegai u foloi a asaka Kaisa magono ma pige ma pana ukuna vi, aku n zuwai a zuwa yi ve pini a kuwa ku a'ali ki, hal ubana a'ayin a da ma tutsuku yi ubana ara Kaisa vi.”

²² Aku Agaripa tonukoi Fesutu, “Ma ciga ta n pana ili i'ya vuma na wa dana.”

Aku u wushunku yi, “Va pana ka yi ta nakpan.”

²³ An kain ka wansai, Agaripa n uka u ne Baranisi a ukai aminya a tsugono, a tuwai kabolo n azapige a asoje n azapige a aza a ilyuci yi. Fesutu zuwai a tuko Bulus pini a asuvu a kunu ki. ²⁴ Aku Fesutu danai, “Agaripa magono, n gba azapige aza da a'ari pini na kabolo n atsu, wundyai vuma u na vi, aza a Yahuda a da a'ari a Urishelima n Kasariya a tuwa ta ara va a ka ciga n wuna vuma u na vi. ²⁵ Shegai mpa n wene u yan unyushi u da u rawai a ka wuna yi wa. Kpam an u wokoi u foloi a banka kadyanshi ki a asu u magono ma pige, da i zuwai n yawunsai n banka yi ara ne. ²⁶ U kana ta n korongu ukuna u maci a kaci ka vuma u na ubana a asu u magono. Da i zuwai n tuko yi a kapala ka de gba, hal gai avu Agaripa magono, tsara tsu kotso baci uvece ukuna vi, n tsara ili i'ya ma korongu. ²⁷ Kpaci a uwene u va, utengeshi u da a tutsuku vuma da wari a kuwa ku a'ali ubana a asu u magono bawu a danai ili i'ya u yain.”

26

Agaripa dansai n Bulus

¹ Agaripa tonukoi Bulus, “Gogo-na dansa n kaci ka vunu.” Aku Bulus 'yangasai kukere, u gitai kadyanshi:

² “Agaripa magono, n pana ta kayanyan an u wokoi a kapala ka vunu ka ma yan kadyanshi n wutukpa kaci ka va a kadyanshi ka ama a va a tukoi adama a va. ³ N revei avu vu reve ta Mele ma aza a Yahuda n gba ili i'ya a ka nanamgbanaka. Adama a nala, ma folo vu vu yain ahankuri vu pana ka mu.

⁴ “A wenishike mu ta uwenishike u aza a Yahuda tun mpa kenu. N rotsongusu ta a asu u ama a va n a asu u aza a Urishelima. Azapige a aza a Yahuda a reve ta n u da. ⁵ A reve

* **25:13** Vuma na maku ma Hiridu Agaripa ma, uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. Kala ka te ka yi n tata u ne.

† **25:13** Baranisi maku ma Hiridu Agaripa ma uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. U bansa ta azapige a ama iyolo ushani, gogo-na kpam utaku u ne da wa wolo.

tā nā mpa caupa, kpam a ka fudā tā a ka dana mpa Kafarishi ka mayun, a kabon ka kari n mele ma awuya a asuvu a adini a tsunu. A ka dana tā mayun da a ka ciga baci a dana.

⁶ “Gogo-na mā tā a asu u afada an n wushuki n kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai ama a tsunu caupa. ⁷ Kazuwamgbani ka nala ki ka agali kupa n a re a zuwai uma a wene ushadangu u ne, da i zuwai a matsai ugbashika Kashilā kaara n kayin. Magono, an u wokoi n zuwai uma u va a kazuwamgbani ka nala, da i zuwai aza a Yahuda a wenei unyushi u va. ⁸ Ndya i zuwai i kpaḍai uwushuku an Kashilā ka 'yangasa akushe?”

⁹ “Mpa n kaci ka va caupa mari n wenei yavu mai da n yain ili i'ya ya bishinka ulya u kapala u kadyanshi ka Yesu uza u Nazara. ¹⁰ Adarakpi a pigeḥ a wushunku mu tā n yain ili i na yi, kpam n canga tā Atoni ushani aza a Urishelima n uka le a kuwa ku a'ali. Hal gbam n ubolomgbono u kaci u va u da a wunusai aza roku. ¹¹ N tonoi gbā agata a Kashilā nā bawin le, kotsu gai n zuwa a yanka kala ka Kawauwi unā u cingi. Adama a da ma pana upan u le cika, aku ma tonuso le a ilyuci i mbari i tsumoci nā n foruso le de.

Ugawunsa u Bulus n Kawauwi

¹² “Magono ma va, kain ka te, mari a asuvu a nwalu ubana a Damasuka uyan manyan mi, n ucira u da adarakpi a pige a naka mu. ¹³ N kaara a kaci, katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu n ama da a soku mu. Katyashi ki ka la tā ka kaara. ¹⁴ An tsu rukpai a iyamba gbā tsunu, aku n panai kalagatsu ka dansa n Tsi'arama, ka tonuko mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura? Utengeshi u da kanaka ka shilakanā n magutsu ma kalina.’

¹⁵ “Aku n wece yi, ‘Asheku, ada yai?’

“Asheku a wushunku mu, ‘Mpa Yesu, uza da va yan mavura. ¹⁶ Gogo-na 'yanga, ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya n zuwa vu vu woko kagbashi ka va kpam vu dana ili i'ya vu wenei a kaci ka va. Va tonuko tā ama ukuna u ili i'ya i gitai, n ili i'ya kpam ya tuwa a'ayin a da ma wenike kaci ka va ara vunu. ¹⁷ Ma suku vu tā a asu u aza a Yahuda, n Awulawa. Ma kirana tā n avu a'ayin a da va bana a asu u da n suku vu. ¹⁸ Ma ciga tā vu kukpa a'eshi a le, a kpatala a asaka karimbi ubana a katyashi. Kpam a kpatala a asaka ucira u Kanangasi* ubana ucira u Kashilā. Aku Kashilā ka cimbusuka le unyushi u cingi u le. Pini nala, a ka tsara tā asu a asuvu a ama da Kashilā ka wulukpei an a zuwai upityanangu u le ara va.’

Bulus dansai ukuna u manyan ma ne

¹⁹ “Adama a nala, Agaripa magono, ma 'yuwan utono kuwene ka ku tuwai a zuba vi wa. ²⁰ N gitā tā n yankai aza a Damasuka kuḅari, aku n banai a Urishelima a uyamba u aza a Yahuda gbā. Pini nala, n yankai Awulawa n tonuko le a kpatala a asaka tsicingi tsu le a gono a asu u Kashilā, kpam a yain ili i'ya ya wenike an a kpatalai.

²¹ “Ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a kanā mu a Kuwa ku Kashilā a ka ciga a wuna mu i'ya gai la vi. ²² Shegai Kashilā ka banga mu tā, da i zuwai mari udansa kadyanshi ka na ki a asu u aza a pige nā mmuku. Ili i roku i'ya Musa nā ntsumate n da n buwai a danai ya gitā vi i'ya, ²³ Kawauwi ka pana tā ikyamba, kpam aya wa woko vuma u kagitā u da wa 'yanga a ukpa. Kpam wa woko tā katyashi a asu u aza a Yahuda n Awulawa.”

²⁴ Kute-kute Fesutu salai, u danai, “Bulus, ijan i'ya va suma? Uyan kaneshi ushani vi u zuwa vu vu woko kashimza da?”

²⁵ Shegai Bulus wushunku yi, “Uzapige Fesutu, ijan i'ya mu wa. Ili i'ya ma tono vi mai da i'ari, kpam n ugboji. ²⁶ Agaripa magono u reve tā n ili i na yi, kpam n eyi da ma dansa bawu uwonvo. Kpaci ukuna u na u gitā ukpawunsi wa. ²⁷ Agaripa magono, vu wushuku nā ntsumate? N revei vu wushuku tā.”

²⁸ Agaripa wushunku yi, “Va ciga vu gonuko mu Katoni a asuvu a a'ayin a kenu a na a da?”

* **26:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁹ Bulus wushunku yi, “Ko a asuvu a a'ayin a kenu ko a ushani, ma yan ta kavasus tsara Kashila ka zuwa avu n aza da a'ari pini na a ka pana ka mu gogo-na a woko tyoku u va. Shegai ma ciga i uka ikani i nala yi wa.”

³⁰ Aku Agaripa magono, n Fesutu gomuna, n Baranisi, n aza da a'ari ka bolaro n ele a 'yangai a asakai a asu vi. ³¹ An a wutai, aku a dansai n atoku a le, “Vuma nala u yan ili i'ya i rawai a ka wuna yi, ko a uka yi a kuwa ku a'ali wa.” ³² Agaripa tonukoi Fesutu, “U woko baci vuma u na danai a banka kadyanshi ka ne ara Kaisa wa, she tsara tsu asaka yi.”

27

A bidyai Bulus ubana a Roma

¹ An tsu fobusoi tsara tsu uwa a kpatsus ubana a uyamba u Italiya, aku a nakai Bulus n aza a kuwa ku a'ali a kukere ku katigi ka pige ka roku uza u kala Juliyo, uza u te a asuvu a asoje a Kaisa magono. ² Aristaraku wa ta dem ka bolaro n atsu. Eyi uza u ilyuci i Tasaloniya u da, a ubongu u Masidaniya. Tsu uwai a kpatsus ku ka tsu rongo uyan manyan a ilyuci i Adaramitiya. Aza a kpatsus yi a fobuso ta a ka shamgbusa a ilyuci ilyuci i'ya i'ari a ikengi i kushiva i uyamba u Asiya.

³ An kain ka wansai, aku tsu rawai a Sida. Juliyo katigi u yankai Bulus ukuna u shinga, u asaka yi u ba kondoi aje a ne tsara a naka yi gba ili i'ya wa ciga. ⁴ An tsu asakai Sida, aku uwule wa lapana tsu cika, aku tsu tonoi evu n uyamba u mere ma mini u Sayipuru tsara tsu pana shana n uwule vi. ⁵ Tsu lyai kapala na nwalu ubana a daka a ubongu u Kilikiya n Bamafiliya, aku tsu rawai a ilyuci i Mira a uyamba u Likiya. ⁶ Pini nala, Juliyo katigi u tsarai kpatsus ku roku ka aza a uyamba u Alizandariya kpam ka bana a Italiya, aku u zuwai tsu uwai pini.

⁷ An tsu yain a'ayin ushani n tsu wali sawu, she na tsu matsai cika, aku tsu fudai tsu rawai evu n Kinidu. An uwule u bishinka tsu ulya kapala, aku tsu kyawain a kapashi ka bawu uwule wari pini, evu n asu u da a ka isa Salamani a uyamba u mere ma mini u Kiriti. ⁸ Tsu modonoi tsu wurai asu vi n upana u ikyamba, aku tsu rawai a asu u roku u da a ka isa Asu u Uwunvuga u Shinga evu n ilyuci i Lasiya.

⁹ An u wokoi tsu barakpai cika, nwalu mi n da n buwa kpam mai wa, kpaci a'ayin a abali a da. Kpam a'ayin a Abiki a Cimbusuka Ama Unyushi u Let a wura de. ¹⁰ Bulus tonukoi atigi a asoje yi, “Azapige, n wenei tsu lya baci kapala na nwalu n na mi, n da ma tuko ta ukuna u cingi u unangasa u kpatsus, n unamba u ucanga cika. Ama kpam a ka pana ta usan, hal gbam uma u tsunu wa ta a unu u ukpa.”

¹¹ Shegai katigi ka ka banu ama yi u wushuki n kadyanshi ka uza u kpatsus ki n uza da wa walaka kpatsus ki, u 'yuwain uwushuku n kadyanshi ka Bulus. ¹² Asu u Uwunvuga u Shinga vi ukupki u da wari, kpam asu vi u lobono a lyai pini ilyushi wa, kpaci abali a tsu rongo ta ulapusa asu vi. Adama a nala, aku aza a kpatsus yi a ka ciga a bana a ilyuci i Finikiya, tsara a lyai ilyushi i le de. Finikiya tani asu u da a'atsu a tsu shamgbusa pini a uyamba u mere ma mini u Kiriti u da, asu u shinga u da u tsu kangu ta abali, kpaci u da wa wundya ta daka u kalivi n gadi u kalivi.

A cinai uwule u pige u ulima

¹³ An uwule vi u gitai u yangasa kenu-kenu a daka, aku aza a kpatsus yi a ka yawunsa yavu a'ayin a da a yain a da a ka yan ili i'ya a fobusoi. Aku a takpai kashamkpatsus ka kpatsus ki, tsu tonoi a ikengi i uyamba u Kiriti. ¹⁴ A barakpa wa, aku uwule u pige u da a ka isa, “Uwule u Gadi u Kasana,” u wutai a kagida u lapana tsu. ¹⁵ Uwule vi u lapai kpatsus ki, hal gbam tsu fuda tsu wala pini a asuvu wa. Aku tsu asakai uwule vi u purai kpatsus ki.

¹⁶ Tsu tonoi asu u roku u uyamba u mere ma mini u da a ka isa Kawuda, a asu u da uwule u jebei. She na tsu modonoi cika, aku tsu fudai tsu rono kpatu ku kenu ki utuwa a asu u ku pige ki. ¹⁷ An tsu rono kpatu ku kenu ki, aku aza a kpatu yi a zamai aban a sirasai kpatu ku pige ki, adama a da ka tasa. Kpaci a ka pana ta uwonvo u da a ka vutala le a kayala ka ka sodugusu ili dem u da a ka isa Siriti, aku a cipukai kunya ka ka walaka kpatu ki tsara ku jebe nwalu n kpatu mi. Pini nala, a asakai ka wala ili i ne eyi u de, kpaci a fuda a walaka ka kpatu wa.

¹⁸ An kain ka wansai, aku a gitai upurusu ucanga u da wari pini a kpatu ki n a vutalasi a mini, kpaci mini mi ma shilakanu ta cika ma gada tsu. ¹⁹ Kain ka tatsu, ama yi n akere a le a da a vutalasi ucanga u manyan ma kpatu mi pini a mini mi. ²⁰ An tsu yain a'ayin ushani bawu tsu wenei kaara ko atala, kpatu uwule u pige u ulima vi u asaka wa, aku tsu takpai uma u da tsa la.

²¹ Uza wa la u lyai wa, gba a a'ayin a nala yi. Aku Bulus isa aza a kpatu yi, u danai, "Ama a va, a da baci i'ari i panaka mu tun a kagita, tsara tsa asaka Asu u Uwunvuga u Shinga u Kiriti u nala vi wa, tsari tsa tsara usan u na n unamba u ucanga u na vi wa. ²² Gbama asuvu, uza wa la wa namba uma u ne wa, shegai kpatu ki ka shumbugu ta. ²³ I revei gai mpa vuma u Kashila da kpatu aya ma gbashika. N kayin ka nayain, u suku ta katsumate ka zuba ka ne. ²⁴ Katsumate ki ka shamgbai evu na mpa, ka danai, 'Bulus, kotsu vu pana uwonvo wa! Va shamgba ta a asu u afada a kapala ka Kaisa magono ma pige. Kpatu adama a tsishinga tsu Kashila, wa wauwa ta aza da ya walaka kabolo adama a vunu.' ²⁵ Adama a nala, gbama asuvu a de. N wushuku ta n Kashila. Wa woko ta dere tyoku da u tonuko mu. ²⁶ Shegai u kana ta uwule u vutala tsu a kayala ka uyamba u mere ma mini, kpatu kpatu ku tsunu ku namgba gba."

²⁷ A'ayin kupa n a nishi uwule vi wari ugama kpatu ki a upashi u na ubana a upashi u nide a kushiva a daka u uyamba u Italiya. Shegai a kain ka kupa n ka nishi ki, aza a kpatu yi a wenei tsa rawa evu n iyamba. ²⁸ A kondoi akumgbi a kadaka ka mini ki, a cinai ka rawa ta udeshe amangatawun n kamanga (120). An a tsarai a barakpai kenu, aku a doku a kondoi mini mi, a cinai ma gono de udeshe amanganishinkupa koshi. ²⁹ Aku a gitai upana uwonvo kotsu kpatu ki ku gama atali wa. Aku a vutalai ashampatso a kpatu a nishi a da a'ari n araji a kucina ku kpatu ki, tsara a bishinka kpatu ki nwalu. A yain kavasusara kayin ka wansa gogo.

³⁰ Aku aza a manyan ma kpatu yi a ka ciga a asaka kpatu ki. A cipukai kpatu ku kenu ki. A yain yavu a ka cipuka kashampatso ka araji ka kari a kapala ka kpatu ki. ³¹ Shegai Bulus tonokoi katigi ki n asoje yi, "Ama a na a shamgba baci a kpatu ku pige ki wa, ya kuwa ta gba de." ³² Aku asoje yi a kidasai aban a kpatu ku kenu ki a asakai ka ku tonoi mini.

³³ N kpasani, aku Bulus foloi ama yi a lyai ilikulya kenu. U tonuko le, "A'ayin kupa n a nishi a da pa vi i'ari a kadambula bawu i lyai ilikulya. ³⁴ Ma folo da i lyai ili i roku adama a alafiya a de. I yan baci nala, ko kenji ka kaci ka de ka te ka puwan wa." ³⁵ U shamgbai a kapala ka le, u bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibai u da u gitai utakuma. ³⁶ A tsarai ugbami u asuvu, ele dem a lyai ilikulya. ³⁷ Atsu ama amangatawanre n amangatatsunkupa n a teli (276) a da tsari pini a kpatu ki. ³⁸ An a lyai a cuwai, aku a jebigei kpatu ki araji a varangusi icanga i ilya a mini mi.

Kpatu ki ku tasasai

³⁹ An kain ka wansai, aza a manyan a kpatu yi a wene ta uyamba, shegai a fuda kpatu a reve asu u da a'ari wa. A wene ta kpatu asu u shinga u da wari n kayala, aku a ka ciga a banka kpatu ki de. ⁴⁰ Aku a kidasai aban a da a ka bana ashampatso yi, a asakai a da a asuvu a mini. A tatsukpai ili i'ya ya yiralakpusa kpatu ki. Pini nala, a yangasai kunya ku uwalaka kpatu ki ka kari a kapala ka kpatu ki dere tyoku da uwule wa pura ka ubana a asu u kayala vi. ⁴¹ Kpatu ki ku tsara urawa a asu u da wari n kayala ki wa,

aku a gbashai kayala ka roku ka kari a kere ka mini. Kaci ka kpatsu ki ka uwai a asuvu a kayala ka kpađai nwalu. Kucina ku kpatsu ki ku gitai utasasa adama a abali.

⁴² Aku asoje yi a ka ciga a wunusa aza a kuwa ku a'ali yi, tsara a yain tsuwoki a suma wa. ⁴³ Shegai an katigi ki ka ciga ka wauwa Bulus, u bishinka le. Aku u zuwai aza da a revei tsuwoki a radugusu pini a mini mi a yain tsuwoki ubana a kagida. ⁴⁴ Aza da a buwai kpam a yuwusai agbagala a upeti, aza roku kpam a yuwusai abaci a kpatsu yi. Nala a yain a rawai a kagida gba le.

28

Bulus a uyamba u Malita

¹ An tsu lai, aku tsu revei an a uyamba u da wari a mere ma mini u da tsari, kpam kala ka asu ki ka Malita. ² Aza a uyamba vi a ryabusa tsu ta mai, hal a zuwuka tsu akina tsara tsu lyashuku, kpaci a ka ro ta kpam kutanu ka pini. ³ Bulus cirangi ncaka, a'ayin a da wa zuwa n da a akina, aku kasudugbate ka akina ki ka wutukpai kali ka roku ka tsukonu, cina eyi pini ukani na ncaka mi. Pini nala, kali ki ka kapa yi a kukere bawu ka takpai. ⁴ An ama a ilyuci yi a wenei nala, aku a dansai utyoku u le, "Gaawan vuma u na kawuni ka ama ka. Ko an u lai a asuvu a abali yi, hal n gogo-na kameli ka kari uka ka afada a da a'ari dere ka buwa yi ta utono ka ciga ka wuna yi." ⁵ Bulus vishanai kukere ku ne, aku kali ki ka rukpai pini a akina yi, kpam ko i te ka yanka yi wa. ⁶ Ama yi n a wundi kukere ki ka shita ko kpam wa rukpa kute-kute u kuwa. Shegai an a barakpai a wenei ili i yan yi wa, aku a savadai kadyanshi a da, "Vuma u na, kashila ka roku ka."

⁷ Evu n asu vi, uyamba u da pini u da wari u uzapige u uyamba u mere ma mini mi, uza da a ka isa Pibilu. Aya u wusha tsu u zuwa tsu a kuwa ku ne hal a'ayin a tatsu. ⁸ Dana tata u ne da pini nvain n usudugbi u ikyamba n kucaru. Pini nala, Bulus ba u danasa yi, u tafanku yi akere u yanka yi kvasu u tanasa yi. ⁹ An vuma u tana, aku gba aza da a'ari a uyamba vi a tukusoi aza a mballa ara Bulus, kpam u tanasa le.

¹⁰ Ama yi a nakpa tsu ta karinga, kpam an tsa laza a kpatsu, a nakasa tsu ta ili i'ya tsa ciga.

A rawai a Roma

¹¹ Tsu rongo ta a Malita hal uwoto u tatsu, pini nala, tsu lyai kapala na nwalu mi. Tsu uwai a kpatsu ka ku wutai a ilyuci i Alizandariya ka kari n iryoci i a'ulu a mpeshe ma amelia a da a ka isa Kasata n Pololu* a da a shei na ndanga. Nte dem ku lyai pini ilyushi a ilyuci yi. ¹² An tsu rawai a ilyuci i Sirakusa, tsu rongo ta pini a'ayin a tatsu. ¹³ Pini nala, tsu uwai kpatsu she a Rigiyun. An kain ka wansai, uwule u 'yangai a daka, aku tsu lazai she a Putiyoli. ¹⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku a folo tsu tsu shamgba n ele. An a'ayin a shindere a wurai, aku tsu lazai she a Roma. ¹⁵ Aza a tsunu aza da a'ari a Roma a reve ta an tsa tuwa, aku a tuwai a kangu tsu a Kuden ku Apiyu n asu u da a ka isa A'uwa a Amoci a Tatsu.† An Bulus gawunsai n ele, u cikpai Kashila kpam ikyamba i ne i doki ucira.

Bulus yain kubari a Roma

¹⁶ An tsu rawai a Roma, aku a zuwai Bulus rongo utyoku u ne, kpam kasoje n ka wundi yi.

¹⁷ An tsu yain a'ayin a tatsu, Bulus isa azapige aza a Yahuda, u tonuko le, "Aza a va, n nusuka ama a va wa, ko kpam ukuna u isheku i tsunu wa. Shegai gba n nala a neke mu a akere a aza a Roma a Urishelima a kana mu. ¹⁸ Alya n kunu ku afada ki, an a vecei ukuna u va vi, aku a ka ciga a asaka mu, kpaci a kana mu n unyushi u da u rawai a wuna mu wa. ¹⁹ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwain uwushuku, aku u kana n foli a gonuko

* **28:11** Nheline n bidya ta an Kasata n utoku u mapeshe u ne Pololu ashila a da a ka kirana n aza a nwalu a kpatsu ku mini. † **28:15** Asu u re u na vi, mbari n le n Roma n rawa ta mel kamankupa.

kadyanshi ki ara Kaisa. Shegai ciga da ma ciga n banka ama a tsunu a asu u afada wa. ²⁰ Isa da n isa da tsara tsu dansa. A sira mu ta n ikani, kpaci n wushuku ta n uzuwa u uma u aza a Isara'ila; wata, Kawauwi uza da tuwai.”

²¹ Aku a danai, “Tsu pana ili i roku a kaci ka vunu wa. Tsu wene ukanikorongi u da u wutai asu u aza a Yahuda wa, ko uza u tuwa u tonuko tsu ukuna vi wa. ²² Shegai tsa ciga ta tsu pana ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, kpaci ili i'ya tsu revei a kaci ka ka'olo ka savu ka na ki i'ya ko nte wa a ka dana ta ukuna u cingi a kaci ka ne.”

²³ A zuwai kain ka a ka tuwa a gawunsa n eyi a asu u da u cipai vi. Kain ki a tuwa ta ushani. Ili i'ya i bidyai usana hal ubana kuvuli, Bulus wari udansa n ele ukuna u tsugono tsu Kashila. U yan ta manyan n Mele ma Musa n Itagarada i Ntsumate. Wa modono tsara u rono le utuwa a asu u Yesu. ²⁴ Aza roku a wushuku ta n ili i'ya u danai, aza roku tani wa. ²⁵ Aku a'ari kananamgbani ubana n ugonu utyoku u le, aku a gitai ulazasa. A makorishi, Bulus danai, “Kulu Keri ku dana ta mai an ku yain kadyanshi a unu u Ishaya matsumate, an u tonukoi isheku i tsunu,

²⁶ “ ‘Ba vu tonuko ama a va,
Ya pana ta kadyanshi ka va,
shagai ya reve wa.

Ya wene ta,
shagai ya reve kalen ka ne wa.

²⁷ Kpaci atakasuvu a de a gbama de,
a votsuku de atsuvu a de,
a kimba de a'eshi a de.
Tsara i wene n a'eshi a de wa,
i pana n atsuvu a de wa,
kpam i reve n atakasuvu a de wa.

A da baci nala wa, i'ari ya kpatala ta utuwa ara va aku n tansa da.’ [◇]

²⁸ “Adama a nala, ma ciga i reve, alabari a iwauwi a nala yi a asu u Kashila u da a wutai hal utuwa a asu u Awulawa, kpam alya a ka wusha a da.” [²⁹ An u danai nala, aku aza a Yahuda a 'yangai a'ari uyan kananamgbani utyoku u le.][‡]

³⁰ Bulus dusuku ta a kuwa ka wa tsupusa ikebe hal ayen a re n u wushi gba uza da baci dem u tuwa yi uwene. ³¹ U yain ku'ari ku tsugono tsu Kashila bawu uwonvo, n u wenishiki ama ukuna u Yesu Kawauwi Asheku, kpam uza u bishinka yi wa.

[◇] 28:27 Isha. 6:9-10. [‡] 28:29 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 29.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Roma

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Roma alya Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Kotsu wari u bana a Roma wa an u korongi u da vi. Ilyuci i Roma i'ya i lai ugbonguro a likimba a a'ayin a Bulus, kpam gba magono ma baci dem ma lya tsugono a uyamba vi, Kaisa da a tsu isa yi. Arevi a da pini ushani, kpam Bulus korongu ta n u kirani n u tofugbusi ili i'ya Kawauwi ka yain a asuvu a ili i'ya Kashila ka fobusukoi likimba.

Bulus gitā tā u wenikei tyoku da ya dem wari n unyushi a asu u Kashila, adama a nala ya dem pecene tā n Kashila. An u wokoi Kashila kari uza u maci, nala dem uza da dem baci wa ciga u rongo evu n Kashila she u woko uza u maci. Uza wa la wari uza u maci wa, she Yesu koshi. Ukpa u ne u woko tā ufarakpa a asu u ama gba, kpam Kashila ka naka tā ucira u ufarakpa vi a asu u uza da baci dem u wushuki n Yesu.

A tagarada u na vi, Atoni a ka fuda tā a ka rotsongusu ili ushani a kaci ka tyoku da Yesu yain manyan ma pige u wauwa le. A ka yan tā ucira a asuvu a upityanangu u le kpaci a ka reve tā tyoku da Kashila ka wene le mai. Ureve u nala vi wa zuwa le tā a rongo mai kpam wa banga le tā dem a tonuko aza roku ukuna u Yesu n tyoku da kpam wa banga le.

Ili i'ya i'ari pini a tagarada u na vi

Bulus n Kadyanshi ka Shinga ka ne (1:1-17)

Ya dem wa tā n unyushi (1:18-3:20)

Ure u da Kashila ka tsu wusha ama (3:21-4:25)

Uma u savu u ama a Kashila (5:1-8:39)

Aza a Isara'ila tani? (9:1-11:36)

Tyoku da uza wa rongo uma u savu u uciga (12:1-15:13)

Afofi a Bulus n idyani i ne (15:14-16:27)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu† Kirisiti† Kawauwi† ka. Kashila ka dangasa mu tā n woko kasuki,† kpam u suku mu n ba n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga† ka ne.

² Caupa, Kashila ka yan tā kazuwamgbani† ka Kadyanshi ka Shinga ka na a asu u ntsumate n ne, tyoku da a korongi a Tagarada u Kashila u Uwulukpi.† ³⁻⁴ Kadyanshi ka Shinga ki ukuna u Maku ma ne u da u dansai; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. A matsa yi tā tyoku u vuma, eyi kumaci ku Dawuda† Magono ka wari. Shegai Kulu ku uwulukpi ku wenike tā n ucira, Yesu Maku ma Kashila ma, kpaci u 'yangasa yi tā a ukpa.

⁵ A asu u Kawauwi, Kashila ka naka mu tā manyan ma shinga ma kasuki. Manyan ma na mi ma ma tono n ama a iyamba gba a wushuku kpam a panaka yi. Aya ma yanka manyan ma na mi. ⁶ I'a tā a asuvu a ama a nala yi a da Yesu Kawauwi u dangasai.

⁷ N korongu tā ukanikorongi u na vi ubana ara de gba aza da a'ari a ilyuci i Roma.† Kashila ka ciga da tā kpam u isa da i woko ama a uwulukpi a ne.

Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga† na ndishi n shinga.

Bulus yain kvasu n ucikpa

⁸ Asaka n gitā n cikpa Kashila a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi adama a de gba. N yan tā nala adama a da gba ama a asuvu a likimba a ka dansa tā ukuna u upityanangu u de.

⁹ Kashila ka reve tā n asaka uyansa kvasu adama a de wa, na n gbashiki yi n katakasuvu ka va, na n dansi Kadyanshi ka Shinga ka Maku ma ne. ¹⁰ A'ayin a da baci ma yan kvasu,

n tsu folo t̄a Kashil̄a ka aṣak̄a mu n kondo d̄a, kpam nala wa woko Kashil̄a ka wushuku baci.

¹¹ Ma ciga t̄a n wene d̄a tsar̄a n naḳa d̄a ucun u un̄a u shinga u d̄a Kulu ku Kashil̄a ku naḳa mu. Ka ka b̄anga d̄a i gbonguro a asuvu a Asheku. ¹² Dana d̄a ma dana ma ciga t̄a tsu b̄angamgb̄an̄ai n upityanangu u d̄a tsu tsar̄ai. Upityanangu u d̄e wa b̄anga mu t̄a, kpam upityanangu u v̄a wa b̄anga d̄a t̄a. ¹³ Aje a v̄a, ma ciga t̄a i reve an n tsu fobuso t̄a n tuw̄a n kondo d̄a. Shegai ili i roku i tsu k̄angu mu t̄a uyan nala. Ma ciga t̄a n zuwa ama a toni Kawauwi a asuvu a Roma, tyoku d̄a n yain a asu u atoku a d̄e Awulawa.†

¹⁴ U kaṇa t̄a n gbashika ama gb̄a: Nheline n aza d̄a bawu a'ari Nheline; aza d̄a a'ari arevi n aza d̄a bawu a revei ili. ¹⁵ Ili i'ya i zuwai n maṣṣai cika ma ciga n yanka d̄a kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga a Roma i'ya gai la vi.

Ucira u uyan Kadyanshi ka Shinga

¹⁶ N pana uwono adama a Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka na ki wa, kpaci ucira u d̄a Kashil̄a ka yankai manyan u wauwai uza d̄a baci dem u pityanangi u d̄a la vi, ili i'ya i bidyai aza a Yahuda ubana aza d̄a bawu a'ari aza a Yahuda.† ¹⁷ Kadyanshi ka Shinga ki ka wenike t̄a tyoku d̄a Kashil̄a ka gonukoi ama, a woko ama a maci n eyi: a asu u upityanangu u d̄a tun a kagita hal ubana a makorishi. Tyoku d̄a Tagar̄ada u Kashil̄a u danai, “Uza d̄a Kashil̄a ka gonukoi uza u maci† n eyi wa tsar̄a t̄a uma adama a d̄a u wushuki n Kashil̄a.” ◇

Ama gb̄a a nusa ta

¹⁸ Kashil̄a uza d̄a wari a zuba† wa wenike t̄a tyoku d̄a wa pana upan, a asu u ukid̄aga ama ugana a unyushi u cingi n ikuna i cingi i'ya a yansai. A k̄angu t̄a ukuna u mayun n tsicingi tsu le. ¹⁹ Kashil̄a ka yan le t̄a mavura, adama a d̄a a reve t̄a ili i'ya i gain ama a reve a ukuna u Kashil̄a mai, kpaci Kashil̄a ka wenike le t̄a i'ya gb̄a. ²⁰ Ama a ka wene ucira u Kashil̄a u d̄a bawu wari n utyoku n a'eshi a le wa, kpam n ure u uyawunsa u ne u uwulukpi. Tun an Kashil̄a ka yain likimba, gb̄a ili i'ya u yain i wenike t̄a tyoku d̄a wari. Adama a nala, ama a ka tsar̄a ure u kunyani wa. ²¹ Ko an a revei Kashil̄a, a 'yuwan yi t̄a un̄ak̄a tsupige tyoku u Kashil̄a ka mayun, a 'yuwan yi kpam ucikpa. A un̄a u nala, aku uyawunsa u le u wokoi u gbani. Atakasuvu a utengeshi a le a shad̄angi n karimbi. ²² A d̄a a'a t̄a n ugboji, shegai a wokoi atengeshi. ²³ A lyaka Kashil̄a ka tsupige uza d̄a wari n uma bawu utyoku kayala wa. Aku a gonoi a lyakai ameli a d̄a a rotsoi ama aza d̄a bawu a'ari n uma u d̄a bawu wari n utyoku, n̄a nnu, n̄a nnama, n a'ali kayala.

²⁴ Adama a d̄a a yansai ili i nala yi, Kashil̄a ka aṣak̄ai ama a nala yi a karai ure u le. A yain gb̄a ili i'ya a ka ciga a yain, kpam maluwa ma cingi ma le ma zuwa le a yamgb̄an̄ai tsishankala tsu uwono n ikyamba i le. ²⁵ A 'yuwain ukuna u mayun u Kashil̄a aku a wushuki n kaḅan. A lyakai ili i'ya Kashil̄a ka yain kayala a un̄a u d̄a a ka lyaka uza d̄a u yain i'ya kayala. Aya uza d̄a wa wusha icikpali hal ubana bawu utyoku. Ami.†

²⁶ An u wokoi a yain nala, aku Kashil̄a ka aṣak̄a le a tonoi maluwa ma uwono ma le. Aka a ka vakusu n atoku a le aka, kpam nala u gain u woko wa. ²⁷ Nala dem a'ali a yain. A aṣak̄ai uciga uvakusu n aka, aku a wokoi n maluwa ma pige ma uyan tsugbani n a'ali. A yain ili i uwono n atoku a le, kpam ili i'ya i git̄ai n ele i'ya mavura adama a ili i utengeshi i'ya a yain.

²⁸ Ama a yawunsa an wari n kalen a tsar̄a ureve u mayun u Kashil̄a wa. Aku Kashil̄a ka laza ka aṣak̄a le n atakasuvu a cingi a le, u aṣak̄a le a yain ili i'ya bawu i'ari i gain a yain. ²⁹ A shad̄angi n gb̄a icun i unyushi u cingi n tsicingi. A ka ciḡaka kaci ka le ili dem. A kovoi ama. A shad̄angi n malyon. A ka ciga mawunuka gbani gbani, n a shil̄akan̄asi n atoku, a vurusai a'ene atoku. Kain dem uyawunsa u le u ili i cingi u d̄a a kaci ka ama. A yain ndyami. ³⁰ A nangasai a'ala a ama. A kovoi Kashil̄a. A wenike ama karinḡa wa. A

◇ 1:17 Hab. 2:4; Gal. 3:11; K.Ib. 10:38.

yain arađi. A cikpalasai kaci ka le. A matsai a yain tsicingi a ire i savu. A naka isheku i le karinga wa. ³¹ A'a ta n utengeshi. A shadangusu kazuwamgbani ka le wa. A wenike ikuna i shinga ko asuvayali wa. ³² A reve ta mele† ma Kashila ma dana ta uza da baci wari nala u gan ta u kuwa. Shegai nala u fishinka le a lyai kelime n uyan tsicingi tsu le wa. Hal gbam a wushunki aza roku a yain dem nala.

2

Afada a Kashila

¹ Gaawan ya rongo ta a udansa, “Ama a da va dansaka vi aza a cingi a da!” Shegai eda dem ama a cingi a da tyoku da a'ari, kpmam i'a n ili i'ya ya dana wa! I dana baci ama a cingi a da, kpmam a ka kidaga le ta ugana, kaci ka de ka ya kidaga ugana, kpaci ili i te i'ya ya yansa. ² Tsu reve ta Kashila ka yain derere an u kidagai aza da a ka yansa ili i nala yi ugana. ³ An wa i wenei unyushi u ama a na yi hal i kidaga le ugana, kpmam eda dem nala ya yansa, nida ya wundya ya la a ukida u ugana u Kashila? ⁴ I goro Kashila an wari uza u shinga, kpmam an bawu u yanka da mavura kute-kute, ko adama ahankuri a ne? Mayun da ili i'ya i zuwai Kashila kari uza u shinga ara de i'ya an wa ciga da i kpatala† utuwa ara ne.

⁵ Shegai eda i ryagbaja ta kpmam i 'yuwain ukpatala a asu u Kashila. Wa zuwa da ta i pana ikyamba cika kain ka wa wenike upan u ne kpmam u yain afada dere. ⁶ Kashila ka tsupa ta ya dem a ili i'ya u yain. ⁷ Wa naka ta uma u da bawu wari n utyoku a asu u aza da a lyai kapala n uyan ili i shinga, aza da kpmam a zama yi u naka le tsupige, n icikpali, n uma u da bawu wari n utyoku. ⁸ Shegai wa tsungu ta upan u ne a asu u aza da a rongoi tsara a naka kaci ka le upana kayanyan koshi, kpmam a 'yuwain unaka ukuna u mayun karinga, kpmam a ka yansa ikuna i cingi maco. ⁹ Kashila ka zuwa ta ya dem uza da wa yansa unyushi u cingi maco u pana ikyamba kpmam u pana mballa. Nala wa gita ta ve a asu u aza a Yahuda, aku a asu u Awulawa. ¹⁰ Shegai wa naka ta tsupige, n icikpali, n ndishi n shinga a asu u uza da baci dem wa yansa ili i shinga. A asu u aza a Yahuda u da nala wa gita, aku a asu u Awulawa. ¹¹ Nala Kashila ka yanka ama gba afada unu u te.

¹² A ka foro ta Awulawa a yan baci unyushi u cingi, ko an u wokoi a reve Mele ma Kashila ka nakai Musa† wa. A ka foro ta aza a Yahuda a yan baci unyushi u cingi, kpaci a'a ta n Mele mi. ¹³ Kashila ka zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka ne an a tonoi Mele wa. Shegai a ka woko ta nala a yan baci ili i'ya Mele ma danai a yain. ¹⁴ Ko an u wokoi Awulawa, aza da bawu a'ari n Mele, a dangasaka ta kaci ka le a toni ili i'ya Mele ma danai, a wenike ta a atakasuvu a le a reve ta ili i'ya i'ari dere n ili i'ya i'ari i cingi. ¹⁵ A wenike ta mele mi ma ta a asuvu a le, adama a da uyawunsa u le u tsu tonusuko le ta ili i'ya a ka yansa i'a mai wa, ko kpmam u tsu tonusuko le ta a ka yansa ta ili mai. ¹⁶ Gba ili i na yi ya gita ta a kain ka Kashila ka yanka uyawunsa u ama u da wari usokongi afada a asu u Yesu Kawauwi. Kadyanshi ka Shinga ka ma yansa kuƙari ku ka danai nala.

Aza a Yahuda n Mele

¹⁷ Uza u Yahuda da baci wari, n Mele ma vu pityanangi. Va yan ta arađi an wari a asuvu a ama a Kashila. ¹⁸ Vu reve ta ili i'ya wa ciga vu vu yain, vu reve ta kpmam ili i'ya i'ari derere, kpaci vu rotsongusu ta Mele mi. ¹⁹ Vu bidiga ta kaci ka vunu vu woko uza da wa rono arumba, vu bidigai kpmam kaci ka vunu vu woko katyashi ka aza da a'ari a asuvu a karimbi. ²⁰ Vu wenei yavu va wenike ta atengeshi ili i'ya i'ari dere, kpmam i wenishike aza da bawu a revei ili. Va ta n Mele mi, adama a nala vu wenei yavu vu reve ili dem, kpmam wari n ukuna u mayun gba. ²¹ Vu wenishike ta ama, ndya i zuwai bawu vu wenishikei kaci ka vunu? Vu tonusuko ta ama kotsu a yain uboki wa, shegai avu vu gonoi va boko. ²² Vu da u gan a yain tsishankala wa, shegai avu vu gonoi va yan tsa. Vu da u gan a lyaka ameli kayala wa, shegai va tsarasa ta ili i'ya i tsu uwa vu a ure u da bawu u gain a kuwa ku ameli a le. ²³ Vu yan ta arađi an wari n Mele, shegai vu zuwa ta ama a goroi Kashila,

kpaci vu 'yuwain ma unaka karinga. ²⁴ Dere da tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Awulawa a tsu wishisa ta Kashila adama a de." ◇

²⁵ Uza u Yahuda da baci vari, kpam va yan ili i'ya Mele ma danai vu yain, a kida vu baci kacombi,† u woko gbani wa. Shegai vu naka baci Mele mi karinga wa, dere da yavu a'ari a kida vu kacombi wa. ²⁶ A tsu kida Awulawa acomb wa, shegai a yan baci ili i'ya Mele ma danai, Kashila ka wene le ta yavu a kida le ta acomb. ²⁷ Kashila ka tuwa ta ka yanka aza a Yahuda afada, kpaci Awulawa n kaci ka le a naka ta Mele mi karinga. Va ta n Mele mi kpam a kida vu ta kacombi, shegai vu 'yuwain unaka Mele mi karinga. Awulawa a naka ta Mele mi karinga, ko an u wokoi a kida le acomb wa.

²⁸ Adama a da ama a revei an avu uza u Yahuda u da, kpam a kida vu kacombi, nala u gonuko vu uza u Yahuda u mayun wa. ²⁹ Mayun tani, uza u Yahuda u mayun aya uza da katakasuvu ka ne kari dere n Kashila. Kpam ukida u kacombi u mayun u da an a kida vu ikyamba wa, shegai usavada u katakasuvu u da, manyan ma Kulu ku Kashila ma la vi. Usavada u katakasuvu u nala vi, manyan ma Mele ma a korongi ma wa. Ucu u vuma u nala vi wa wusha ta icikpali a asu u Kashila, shegai a asu u ama wa.

3

¹ Aza a Yahuda a'a n ili i roku i'ya ama da a buwai bawu a'ari n i'ya? Ndya i lobonoi a kida le baci acomb? ² I lobono ta a ire ushani! Ure u kagita u da, Kashila ka wushunku ta aza a Yahuda n akani a ne.

³ Mayun da aza roku a le a wushuki n akani yi wa. Nala wa bishinka Kashila uyan ili i'ya u zuwamgbani da? ⁴ Ko kenu! Ko ya dem u woko baci uza u kaban, Kashila ka ta pini uza u mayun. Tagarada u Kashila u dansa ta ukuna u ne, "Ili i'ya baci dem vu dansai, ya dem wa wene ta mayun da.

A'ayin a da a baci dem a banka vu a asu u afada, vu tsu lya ta kaci." ◇

⁵ Aza roku a dana ta, "Tsu yan baci unyushi, nala u wenike ta a kateshe Kashila uza u maci da. Adama a nala tsu dana de la vi Kashila ka nusa ta u foro tsu baci." (N pana ta ama a danai nala.) ⁶ Shegai nala vari wa! Mayun da baci Kashila ka tsu yansa ili i shinga wa, wa fuda wa yanka likimba afada wa. ⁷ Uza roku u dana ta, "N yan baci kaban, kpam kaban ka va ka wenikei ili i'ya Kashila ka danai mayun da kpam ka naka yi tsupige, nida Kashila ka dana mpa uza u unyushi u cingi u da aku u yan mu mavura?" ⁸ Nala baci vari, ya fuda ta kpam ya dana, "Asaka tsu lya kapala n uyansa unyushi u cingi tsara u woko utsara u tsupige u Kashila." Ama roku a tonuko tsu ta kagbani a da ucun u uwenishike u nala vi u da tsa yansa. Shegai nala vari wa! Kashila ka yan le ta mavura a ili i'ya a yansai.

Uza u maci wa la wa

⁹ Dana da tsa ciga tsu dana atsu aza da tsari aza a Yahuda tsu la aza da a buwai da? Nala wa! Tsu wenike da de an unyushi u cingi wa tono n ama gba; wata, aza a Yahuda n Awulawa. ¹⁰ Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta,

"Uza u maci wa la wa,
ko uza u te.

¹¹ Uza u kakiri wa la wa.

Uza wa la wa zama Kashila wa.

¹² Gba le a kpatalaka de Kashila kucina.

Ya dem u woko de uza u gbani.

Uza wa la u yain ili i maci wa.

Ko uza u te." ◇

¹³ "Kadyanshi ka le kasaun ka ukukpi.

Kadyanshi ka le ushadangi u da kari n kaban."

◇ 2:24 Isha. 52:5; Izk. 36:22. ◇ 3:4 Ishp. 51:4. ◇ 3:12 Ishp. 14:1-3; Ishp. 53:1-3.

“Ili i'ya a dansai i'a ta tyoku u tsukonu tsu kali.” ◇

14 “A tsu rongo ta uyansa una u cingi u da wari akoni a de.” ◇

15 “Ufo6usi u da a'ari maco tsara a wuna ama.

16 A asu u da dem a banai a tsu tuko ta uwacinsa n upana u ikyamba.

17 A tsu yan ili i'ya ya zuwa ama a rongo na ndishi n shinga n atoku wa.” ◇

18 “A tsu pana gbam uwonvo u Kashila wa.” ◇

19 Tsu reve ta gai ili i'ya gba Mele ma danai, ma dana ta i'ya a kaci ka aza da Kashila ka nakai ma. Nala wari tsara ama gba a namba ili i udana, kpm kotsu gba likimba u reve an wari a kere ka afada a Kashila. 20 Uza wa fuda wa woko uza u maci n Kashila a asu u utono u Mele wa, kpaci manyan ma Mele ma la wa. Ili i'ya Mele ma tsu yan i'ya ma zuwa tsu tsu reve an tsu yain unyushi u cingi.

Uwoko uza u maci a asu u upityanangu

21 Shegai gogo-na Kashila ka wenike ta ure u roku kau u ugonuko ama a woko ama a maci. Mele mi n ikorongi i nsumate a yan ta kadyanshi ka ure u na vi, shegai a asu u unaka Mele ma Musa karinga da wa. 22 Kashila ka gonuko ta ama a woko ama a maci a wushuku baci n Yesu Kawauwi u takpa le unyushi u cingi u le. Kpm gba ama a ka tsara ta uwauwa a asu u ure u te u na vi, ko an ya baci a'ari ko tani ndya baci a yain. 23 Ya dem yan ta unyushi u cingi, kpm tsu gusa ta a tsupige tsu Kashila. 24 Shegai Kashila ka gonuko le ta a wokoi dere a asu u ukuna u shinga u ne u da u nekei gbani. U yan ta nala vi a asu u Yesu Kawauwi, uza da u wutukpa tsu u takpai unyushi u cingi u tsunu. 25 Kpaci Kashila ka neke ta Yesu Kawauwi tsara u takpa mavura ma unyushi u cingi u ama tsara Kashila ka pana kpm upan u le wa. Kashila ka gonuko ta ama a woko dere a wushuku baci Kawauwi ka wotsongi mpasa n ne, an u nekei uma u ne udarakpa adama a le. Kashila uza u ahankuri da kpm u tsu yansa ta ukuna dere. Nala wari caupa, an bawu u tsu yan ama mavura adama a unyushi u cingi u le. 26 Kpm Kashila ka neke ta Yesu tsara u wenike an u yain ili i'ya i'ari dere. Gogo-na u gonuko de aza a unyushi u cingi a woko dere a kapala ka ne adama a da a wushuki n Yesu.

27 Nala baci, nte kalen ka aradi a tsunu? Nte tani kari! An Kashila ka wusha tsu, adama a ili i shinga i'ya tsu yain da wa. Adama a upityanangu u tsunu u da. 28 Kashila ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere a kapala ka ne adama a da tsu wushuki, shegai adama a da tsu tonoi Mele mi u da wa. 29 Kashila ka adama a aza a Yahuda koshi da? A'a! Kashila ka ta dem adama a Awulawa. Mayun, ka Awulawa ka dem. 30 Kashila ka te ka koshi, kpm ure u te u da koshi u da u tsu wusha ama. U tsu gonuko ta ama a woko dere a kapala ka ne a wushuku baci n eyi. U woko she aza a Yahuda ko Awulawa wa. 31 Gogo-na an tsu tsarai upityanangu, tsu vutala Mele mi da? Ko kenu! Upityanangu u da u zuwa tsu tsu woko ili i'ya Mele mi ma ciga tsu tsu woko mayun.

4

Upityanangu u Ibirahi

1 Nda tsa dana makoshi ma cau ma tsunu Ibirahi ma rotsongusi a ukuna u upityanangu? 2 Kashila ka gonuko yi baci u wokoi dere adama a ili i'ya u yain, wa tsara ta ili i'ya wa yan aradi n i'ya, shegai ure u Kashila wa adama a uyan ili wa. 3 Tagarada u Kashila u dana ta, “Ibirahi wushuku ta n Kashila, adama a nala Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci.” ◇

4 Vuma u yan baci manyan, u kana ta a tsupa yi adama a ili i'ya u yain. Katsupi ka malen ma manyan ka nala ki kune ku gbani wa. 5 Shegai va zuwa Kashila ka gonuko vu vu woko dere adama a ili i'ya vu yain wa. Kashila ka wusha ta aza a unyushi u cingi adama a da a pityanangi n eyi. 6 Dawuda dana ta dem nala an u yain kadyanshi ka ipeli

i vuma da Kashila ka wushai tyoku u vuma u maci, ko an u wokoi uwoko u maci u nala vi adama a ili i'ya vuma u nala vi u yain da wa:

⁷ “Ama a da a yain ili i cingi i'ya Kashila ka cimbusai, a yan ta ipeli i mayun.

Kashila ka takpa le de unyushi u cingi u le.

⁸ Ama a nala yi a pele ta,

a za da Magono ma Zuba bawu ma ciba unyushi u cingi u le.” ◇

⁹ Ipeli i'ya Dawuda yain kadyanshi ki ya aza da a kidai acombi a da koshi? Nala wa, ko kenu! Ya aza da bawu a kidai acombi a da dem. Kpaci tsu dana de ili i'ya Tagarada u Kashila u danai, “Ibrahi wushuku ta n Kashila, adama a nala Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci.” ¹⁰ Nida na vi gitai? Kashila ka wusha Ibrahi kahu a kida yi kacombi da ko cina a kida yi de? Kahu a kida yi kacombi da Kashila ka wusha yi. ¹¹ Ukida u kacombi iryoci i'ya an Ibrahi wari n upityanangu kpam Kashila ka wushuku de n eyi, aku u gonuko yi u woko vuma u maci, tun kahu a kida yi kacombi. Adama a nala Ibrahi aya asheku a aza da a'ari n upityanangu bawu a kidai acombi. A woko ta derere n Kashila adama a da a'ari n upityanangu. ¹² Ibrahi kpam aya dem asheku a aza da a kidai acombi, a'a baci gai n ucun u pityanangu u da Ibrahi wari n u da tun kahu a kida yi kacombi.

Kazuwamgbani a asu u upityanangu

¹³ Kashila ka yankai Ibrahi na mmuku n tsikaya n ne kazuwamgbani u da wa naka le ta likimba. U yan nala adama a da Ibrahi nakai Mele karinga wa, shegai upityanangu u ne n eyi u da u zuwai u wusha yi. ¹⁴ Ama a ka wusha baci ili i'ya Kashila ka zuwamgbanai a asu u utono Mele, upityanangu u woko de la vi u gbani. Kpam kazuwamgbani ka Kashila ka yankai Ibrahi ka woko dem la vi de ka gbani. ¹⁵ Kashila ka tsu pana ta upan u ama a kpada baci utono Mele. A da baci mele mari la wa, vuma wari wa kodo ma wa.

¹⁶ Adama a nala ama a wusha ta kazuwamgbani ka Kashila an a wushuki. U neke ta ili i'ya u zuwamgbanai vi gbani, kpam mayun a wusha ta u da. A tono baci Mele ma aza a Yahuda, ko kpam a tono baci ma wa, a ka wusha ta u da a'a baci n upityanangu tyoku u Ibrahi. Kpaci Ibrahi aya asheku a aza da a wushuki gba. ¹⁷ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai an Kashila ka tonukoi Ibrahi, “N gonuko vu ta asheku a uyamba ushani.” ◇ Kazuwamgbani ka na ki a yanka ta ka Ibrahi adama a da u wushuki n Kashila, uza da u tsu 'yangasa akushe a gono n uma, kpam u zuwai ili i savu i wuta a asu u da bawu ili i'ari.

¹⁸ An Kashila ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa woko asheku a uyamba ushani, Ibrahi wushuku ta n eyi. Kashila ka dana ta kpam, “Mmuku n tsikaya n vunu ma yan ta ushani, tyoku u atala,” ◇ ko an u wokoi ucun u kazuwamgbani ka nala yavu ka woko mayun wa! ¹⁹ Aku Ibrahi lyai kapala n uwushuku, ko an u wokoi u yan de evu n ayen amangatawun (100) kpam u kutsa de da wa woko asheku. Uka u ne Saratu dem u yan de mamici kpam u matsa wa. ²⁰ Ibrahi yan malala ma Kashila ka kpada uyan ili i'ya u zuwamgbanai wa, kpam u asaka uwushukusu wa. Upityanangu u ne u shadangu yi n ucira, aku u nakai Kashila tsupige. ²¹ U wushuku ta mayun an Kashila ka fuda ka shadangu ili i'ya u yain kazuwamgbani. ²² Adama a upityanangu u Ibrahi, “Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci.” ²³ An Tagarada u Kashila u danai, “Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci,” Ibrahi da koshi a koronki u da wa. ²⁴ A koronku tsu ta dem nala, tsara a tonuko tsu Kashila ka gonuko tsu ta dem ama a maci tsu wushuku baci n eyi, uza da u 'yangasai Yesu Asheku a tsunu a ukpa. ²⁵ Kashila ka neke ta Yesu u kuwa adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam u 'yangasa yi ta n uma, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere.

◇ 4:8 Ishp. 32:1-2. ◇ 4:17 Kag. 17:5. ◇ 4:18 Kag. 15:5.

5

Upityanangu u tuko ta mazanga

¹ Kashila ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere ubana a asu u ne adama a upityanangu u tsunu. Gogo-na tsā ta nā ndishi n shinga n Kashila adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu a yanka tsu. ² U yanka tsu ta ure tsara tsu uwa a tsishinga tsu Kashila adama a da tsu wushuki n Kawauwi. Kpam tsu yan ta mazanga adama a da tsari n kapashi a tsupige tsu Kashila. ³ Nala gbam koshi wa, tsā ta dem n mazanga an tsari a kadambula, adama a da tsu reve ta kadambula ka nala ki ka zuwa tsu ta akawunki. ⁴ An tsu rotsongusi tyoku da tsa kawunku, aku Kashila ka wushunku tsu. Adama a nala a da gogo-na tsari n uzuwa u uma. ⁵ Tsā baci n uzuwa u uma ucun u na, a ka varangu tsu a iyamba wa. Gba ili i na yi i gitā ta adama a da Kashila ka naka tsu Kulu Keri,† uza da u shadangi atakasuvu a tsunu n uciga u ne.

⁶ Kawauwi ka kuwa ta adama a tsunu a'ayin a da bawu tsa fuda tsa banga kaci ka tsunu, ko an u wokoi aza a unyushi u cingi a da tsari. ⁷ U wuyana ta cika uza roku u kuwa tsara u wauwa uma u uza roku u da wa tono Mele. Shegai gaawan wa tuwa ta u kuwa tsara u wauwa uma u uza da u tsu yansa ka atoku ikuna i shinga maco. ⁸ Shegai Kashila ka wenike tsu uciga u pige an u sukunku tsu Kawauwi u kuwa adama a tsunu cina tsu buwai ve aza a unyushi u cingi.

⁹ Gogo-na Kashila ka gonuko tsu de tsu wokoi dere a asu u ne adama a mpasa n Kawauwi, adama a nala tsu reve ta maken ma la wa, wa wauwa tsu ta a asuvu a upan u Kashila. ¹⁰ Tun cina tsu buwai ve atokulalu a Kashila da eyi kaci ka ne u gonuko tsu aje a ne, cinda Maku ma ne ma kuwai adama a tsunu. Gogo-na cinda tsu wokoi aje a Kashila, tsu reve ta an mayun da wa wauwa tsu a asu u uma u Maku ma ne. ¹¹ Nala gbam koshi wa, tsā ta n mazanga adama a ili i'ya Kashila ka yanka tsu a asu u Yesu Kawauwi, uza da u gonuko tsu aje a Kashila.

Adamu n Kawauwi

¹² Unyushi u cingi u uwa ta a likimba adama a ili i'ya vuma u te u yain, kpam unyushi u tuwa ta kabolo n ukpa. Ili i'ya i zuwai u kanai ya dem she u kuwa i'ya gai la vi, kpaci ya dem yan ta unyushi u cingi. ¹³ Unyushi u cingi wa ta pini a likimba tun kahu Kashila ka naka Mele. A'ayin a nala yi Kashila ka tsu cifusa unyushi wa, kpaci Mele mari pini wa. ¹⁴ Shegai a'ayin a Adamu† ubana a a'ayin a Musa ama a kuwusa ta, ko an u wokoi a tsu 'yuwan ili i'ya Kashila ka tsu tonuko le a yain wa, tyoku u Adamu.

A ure u roku, Adamu wa ta yavu Kawauwi uza da u tuwai a kucina. ¹⁵ Shegai ama a re a le yi unā u te u da a'ari wa, kpaci kune ku Kashila ka yanka tsu gbani ka tyoku u unyushi u cingi u Adamu wa. Mayun da an ama ushani a kuwai adama a unyushi u vuma u te u nala vi. Shegai ukuna u shinga u Kashila u la ta tsupige, kpam nala ama ushani a tsara ta kune ku Kashila ki; wata, uma u da la vi a asu u ukuna u shinga u vuma u te u nala vi, Yesu Kawauwi. ¹⁶ Ili i'ya uza wa tsara a asu u kune ku Kashila ki i'a ta kau n ili i'ya uza wa tsara a asu u unyushi u cingi u vuma u te u nala vi. An Adamu yain unyushi u cingi u nala vi, Kashila ka yan ta afada, u yain kpam mavura. Shegai u gonuko tsu ta tsu wokoi dere a asu u kune ku shinga ku ne, ko an u wokoi tsu yain unyushi ushani. ¹⁷ Unyushi u cingi u vuma u te u na vi; wata, Adamu, u zuwa ta ukpa wa lya tsugono tsu tsunu. Shegai ili i'ya Yesu Kawauwi u yain i la ta ili i nala yi. Kashila ka yanka tsu ta ili i shinga ushani, kpaci u wushuku ta n atsu adama a Yesu. Adama a nala tsa tsara ta uma kpam tsu lyai tsugono tsu ukpa.

¹⁸ Unyushi u te u Adamu vi u tuko ta ama gba mavura ma ukpa. Nala kpam, ili i te i maci i'ya Kawauwi ka yain vi i gonuko ta ama gba a woko dere a asu u Kashila. Kpam u tuko ta ama gba uma u mayun. ¹⁹ Unyushi u vuma u te u nala vi ubana a asu u Kashila, u

zuwa ta ama ushani a wokoi aza a unyushi u cingi. Shegai Yesu panaka ta Kashila kpm u zuwai Kashila ka wushi ama ushani.

²⁰ Kashila ka naka ta Mele tsara ama a wene tyoku da caupa a'ari aza a unyushi u cingi. Shegai an ama yi a'ari a udokusu unyushi vi, aku Kashila ka doki ka yansaka le ikuna i shinga. ²¹ Unyushi u cingi u lya ta tsugono tsu ama gba hal u tuko le ukpa. Nala dem gogo-na, ukuna u shinga u Kashila wa lya tsugono, kpm u wushuku ta n atsu adama a Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. Kpm nala u tuko tsu ta uma bawu utyoku.

6

Unyushi u cingi wa n ucira wa

¹ Nda tsa dana? Tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi da, tsara Kashila ka lyai kapala n u yansaka tsu ikuna i shinga i ne? ² A'a, ko kenu! A ukuna u unyushi u cingi u da baci, atsu akushe a da, nida tsa lya kapala n uyansa unyushi u cingi? ³ I asansa an gba tsunu tsu wokoi ili i te n Kawauwi an a ulyubugu tsu? An a lyubugu tsu, tsu kuwa ta tyoku da u kuwai. ⁴ An a lyubugu tsu, u woko ta yavu n Kawauwi ka a cidangu tsu, kpaci tsu kuwa ta n eyi. Tata yanka ta tsupige n ucira u ne manyan u 'yangasai Kawauwi a ukpa. Nala dem wa zuwa tsu tsu rongo uma u savu.

⁵ Cinda tsu bolomgbonoi n Kawauwi a asu u ukpa u ne, Kashila ka zuwa tsu ta tsu doku tsu 'yanga n uma tyoku da a 'yangasai Kawauwi. ⁶ Tsu reve ta a wuna tsu ta tyoku da tsari caupa a mawandamgbani kabolo n Yesu, tsara unyushi u cingi u namba ucira a uma u tsunu. Kashila ka yan ta nala, tsara ikyamba i unyushi i cingi i tsunu i lyai kapala n uwoko agbashi a unyushi u cingi wa. ⁷ Nala wari kpaci a'ayin a da baci dem ama a kuwai a woko de yaa, unyushi u cingi wa kpm n ucira a kaci ka le wa.

⁸ Tsu kuwa baci n Kawauwi, tsu reve ta tsa yan ta uma n eyi. ⁹ A 'yangasa ta Kawauwi a ukpa, adama a nala tsu reve ta wa doku wa kuwa wa. Ukpa wa kpm n ucira a kaci ka ne gogo-na wa. ¹⁰ An Kawauwi ka kuwai, kuten ka u kuwai tsara u lyai kaci ka unyushi u cingi, kpm u kana u doku u kuwa wa. Gogo-na wa ta n uma u savu, kpm uma u savu u ne vi wa ta a asu u Kashila. ¹¹ Nala dem, u gan ta vu wene kaci ka vunu yavu kakushe ka vari a asu u unyushi u cingi, kpm vari n uma n Kashila a asu u Yesu Kawauwi.

¹² Adama a nala kotsu vu asaka unyushi u cingi u toni n uma u vunu pini na a likimba wa. Vu toni kpm ili i cingi i'ya va ciga vu yain wa. ¹³ Kotsu i asaka kapashi ka ikyamba ka de ka te ka woko ili i uyanka tsicingi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai da ya yan nala, nakai kaci ka de kabala a asu u Kashila, kpaci icun i ama da a kuwai da i'ari, shegai gogo-na Kashila ka gonuko da aza a uma. Nakai ikyamba i de kabala a asu u Kashila tsara i yain ili i'ya i'ari dere kpm ya tuko tsupige a asu u Kashila. ¹⁴ Unyushi u cingi u buwa kpm uwoko uzapige u vunu wa. Tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka vunu, shegai Mele wa.

Agbashi a da panakai Kashila

¹⁵ An u wokoi tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu, shegai Mele wa, nala naka tsu ucira u uyansa unyushi ucingi da? Nala wari wa, ko kenu. ¹⁶ I reve ta mayun da, ili i'ya baci dem i dangasai ya panaka i woko de uzapige u de. Ya fuda ta ya dangasa unyushi u cingi u da wa tono n uza ubana a ukpa, ko kpm i dangasa upanaka Kashila aku i woko aza a maci. ¹⁷ Tun caupa, eda agbashi a unyushi u cingi a da. Shegai n cikpa ta Kashila an i shamgbai ya panaka uwenishike u da i wushai ara va. ¹⁸ Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kpm i woko de agbashi a Kashila tsara i yain ili i'ya i'ari i maci.

¹⁹ Dansa da n dansai n iryoci i na yi tsara i kana ili i'ya ma tono n maloko. Tun caupa, i'ari i asaka ta kaci ka de i woko agbashi a unyushi u cingi n tsicingi. Gogo-na u kana ta i dangasa i woko agbashi a ukuna u maci tsara i woko uwulukpi.

²⁰ Tun caupa, an i'ari agbashi a unyushi u cingi, i dambula n uyan ili i'ya i'ari i maci wa. ²¹ Katsupi ka eni ka i tsarai a'ayin a da i'ari ya yansa ili i cingi i'ya ya pana i'ya uwono gogo-na vi? Ili i na yi ukpa u da koshi i tsu tuko. ²² Shegai gogo-na Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kpam i woko de agbashi a Kashila. Gogo-na she i yain ili i'ya ya tuko ndishi ma uwulukpi kpam i tuko uma u da bawu wari n utyoku. ²³ Katsupi ka unyushi u cingi ukpa u da, shegai Kashila ka naka tsu ta uma u da bawu wari n utyoku gbani a asu Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

7

Iryoci i iyolo

¹ Ama a va, gba de i reve ta mele. Adama a nala i reve ta mayun da mele mi ma tsu lya ta tsugono tsu ama a'ayin a da baci a'ari n uma koshi. ² Tyoku u na, uka u yan baci iyolo, mele ma tsu sira yi ta a asu u vali u ne a'ayin a da wari n uma. Shegai vali vi u kuwa baci, mele ma iyolo ma sira yi kpam wa. ³ U bana baci vali roku iyolo bawu kotso vali u ne vi u kuwai, mele ma dana ta u yan ta tsishankala. Shegai vali u ne u kuwa baci, wa ta usurukpi a mele ma iyolo, kpam u yan tsishankala wa, ko u bana baci vali roku iyolo.

⁴ Ama a va, nala wari n ada. Mele ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka de wa, kpaci i kuwa ta a ucira u ne an i kuwai n Kawauwi a mawandamgbani. Kpam gogo-na a bolomgbono da de n uza da a 'yangasai a ukpa tsara tsu gbashika Kashila. ⁵ Tun caupa, kapashi ka uma u tsunu ka kari n unyushi vi ka ka lya tsugono a kaci ka tsunu. Mele mi ma ma zuwa tsu tsu yain n maluwa ma uyan ili i unyushi i'ya ya lya tsugono a ikyamba i tsunu. Kpam adama a nala, gba ili i'ya dem tsu yain ukpa u da i tsu zuwa tsu. ⁶ Shegai Mele mi ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka tsunu wa. Tsa ta tyoku u akushe, kpam Mele mi ma tsara ucira a kaci ka tsunu wa. Gogo-na tsa gbashika ta Kashila a ure u savu a asu u upanaka Kulu Keri, shegai a ure u cau u da tsu panakai Mele ma a korongi wa.

Mele n unyushi u cingi

⁷ Ya wundya yavu n dana Mele unyushi u cingi u da? Nala wa ko kenu. Mele ma ma zuwa mu n reve ili i'ya a tsu isa unyushi. Tyoku u na, mari ma reve kalen ka uciga ili i'ya i'ari i uza roku wa, shegai Mele mi ma tonuko mu kotsu n yain i'ya wa. ⁸ An unyushi u tsarai ucira a asu u Mele mi, da u zuwa mu n yain n maluwa ma uciga ili i'ya i'ari i uza roku. A da baci Mele mari la wa, unyushi wari wa tsara ucira u nala vi wa. ⁹ Mari n dambula n ili i roku wa kahu n reve ili i'ya Mele ma danai n yain. Shegai an n revei i'ya, aku n revei n nusa ta kpam mpa uza u unyushi u cingi da uza da wa tuwa u kuwa. ¹⁰ Mele ma na mi mari ma gan ta ma zuwa mu n yain n uma, a una u da ma zuwa mu n kuwa.

¹¹ Unyushi u cingi u tsara ta ure u da wa lapanasa mu, aku u yain manyan n Mele mi tsara u wuna mu. ¹² Adama a nala, Mele mi n kaci ka ne n idani i ne i'ya Kashila ka nakai, a dana ta ili i'ya i'ari derere, kpam a banga ta ama. ¹³ Dana da ma dana an ili i'ya i'ari i shinga ya zuwa mu ukpa? Nala wa, ko kenu! Unyushi u cingi u da u bidyai ili i'ya i'ari i shinga u yain manyan n i'ya u tukoi ukpa u va. Nala u gita ta tsara n wene tyoku da unyushi u cingi wari mayun. Ili i'ya i zuwai mele n udani a'ari la i'ya, tsara u wenike an unyushi u cingi wari n tsicingi.

Kumodu ka ukpada u uyan unyushi

¹⁴ Tsu reve ta Mele ma wutai a asu u Kashila kpam ma lobono ta. Shegai mpa vuma da koshi, adama a nala, unyushi u cingi u lya ta tsugono a kaci ka va yavu mpa kagbashi ka ne ka. ¹⁵ N reve ili i'ya i tsu zuwa n yansa ili i'ya ma yansa wa. N tsu ciga ta n yansa ili i'ya i'ari derere, shegai n tsu yansa i'ya wa. Aku n gono n yansa ili i'ya n kovoi. ¹⁶ N reve ta ili i'ya ma yansa i gan wa, kpam nala u wenike ta n wushuku ta an Mele mari derere. ¹⁷ Adama a nala, mpa ma yansa ili i cingi i nala yi wa. Unyushi u cingi u da wari a asuvu

a va u da wa yansa i'ya. ¹⁸ Kapashi ka va ka kari ka cau ka unyushi vi ka asaka mu n yain ili i shinga wa. Ko ma ciga baci n yain ili i'ya i'ari dere, n tsu fuda wa. ¹⁹ Ma ciga baci n yain ili i shinga, n tsu yan wa. Kpam n matsa baci tsara n kpada uyan unyushi u cingi, aku n gono n yain u da. ²⁰ Shegai ma yansa baci ili i'ya bawu ma ciga n yain, mpa ma yan i'ya mayun wa. Unyushi u cingi u da wari a asuvu a va u da wa yansa i'ya.

²¹ Ili i'ya n wenei a uma u va i'ya na: a'ayin a da baci ma ciga n yain ili i shinga aku n cina kaci ka va ili i cingi i'ya ma yan. ²² Katakasuvu ka va ka zangana ta adama a Mele ma ma wutai a asu u Kashila. ²³ Shegai ko nte wa a asuvu a va n cina ta ili i roku i'ya ya shilakana n ili i'ya katakasuvu ka va ka ciga uyan. Pini nala, u gonuko mu kagbashi ka unyushi u cingi u da wa lya tsugono a ili i'ya ma yansa gba. ²⁴ Adama a nala, asuvu a va a vaku wa! Ya wa wusa mu a ikyamba i na i'ya ya zuwa mu ukpa? ²⁵ N cikpa ta Kashila adama a da Yesu Kawauwi, aya uza da wa wauwa mu.

Ma ta tyoku u na: a katakasuvu ka va, n tsu ciga ta n toni Mele ma Kashila, shegai kapashi ka va ka ka tsu ciga ka yain unyushi u cingi, ka gonuko mu kagbashi ka unyushi.

8

Asaka Kulu Keri ku lyai tsugono

¹ Adama a nala, ama da a'ari aza a Yesu Kawauwi, Kashila ka yanka le afada ko kpam u kidaga le ugana wa. ² Kulu Keri, uza da u tsu nakasa uma u da u wutai a asu Yesu Kawauwi, u wutukpa mu de asuvu a ucira u unyushi u cingi u da wa tono n ukpa. ³ Mele ma Musa ma n ucira u da ma wauwa tsu wa, kpaci gba tsunu aza a unyushi u cingi a da. Shegai Kashila ka yain ili i'ya bawu Mele ma fuda ma yan. U suki Maku ma ne a likimba n ikyamba tyoku i tsunu, shegai i tsunu i'a ta n unyushi u cingi. Kashila ka wacinsai tsugono tsu unyushi u cingi tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu a asu u unaka Maku ma ne tyoku u udarakpa u unyushi u cingi u tsunu. ⁴ Yan da u yain nala, tsara tsu yain gba ili i'ya Mele ma danai a'ayin a da baci tsu panakai Kulu Keri, n u da tsa yan ili i'ya atsu tsa ciga n kaci ka tsunu.

⁵ A'ayin a da baci ama a asakai ili i'ya a lai n uciga i lyai tsugono tsu le, ili i unyushi u cingi i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. Shegai aza da a asakai Kulu Keri ku lyai tsugono a kaci ka le, ili i'ya ya zuwa Kulu Keri ku pana kayanyan i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. ⁶ Maluwa ma uyan unyushi u cingi u vuma ma lya baci tsugono tsu ne, wa kuwa ta. Shegai Kulu Keri ku lya baci tsugono a kaci ka ne, wa tsara ta uma na ndishi n shinga. ⁷ Maluwa ma ili i vuma ma lya yi baci tsugono, n Kashila ka wa shilakana maco. U tsu tono ili i'ya Kashila ka danai u yain wa. Mayun tani u tsu fuda u yain nala wa. ⁸ Aza da a asakai ili i unyushi u cingi i'ya a ka ciga ya lya tsugono a kaci ka le, a ka fuda a ka yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa.

⁹ Shegai eda i asaka uciga u uyan unyushi u cingi u de wa lya tsugono a kaci ka de wa. Kulu Keri ka ta a asuvu a de mayun, kpam ka ka lya tsugono a kaci ka de. (Kpam ko ya baci bawu wari n Kulu ku Kawauwi a asuvu a ne, eyi katonit ka wa.) ¹⁰ Ikyamba i de ya kuwa ta adama unyushi u cingi. Shegai Kawauwi ka baci asuvu a de, she Kulu ku naka da uma, kpaci Kawauwi ka ka zuwai i wokoi ama a maci asu u Kashila. ¹¹ Kulu ku Kashila, uza da 'yangasai Yesu a ukpa, ka kari a asuvu a de. Tsu reve ta Kashila ka 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa, kpam nala dem Kashila ka zuwa ikyamba i de i'ya ya kuwa i yain uma a asu u Kulu ku ne ka kari a asuvu a de yi.

¹² Adama a nala ama a va, u kana ta tsu rongo tyoku da Kulu ku Kashila ku tonuko tsu. U gan tsu rongoi tyoku da u luwa tsu wa, kpaci atsu aza a unyushi u cingi a da. ¹³ Kpaci i lya baci kapala n utono maluwa ma unyushi u cingi u de, ya kuwa ta. Shegai i asaka baci Kulu ku banga da i asakai uyansa ili i cingi, ya tsara ta uma u mayun. ¹⁴ Mmuku n Kashila n mayun alya aza da a asakai Kulu ku Kashila ka tono n ele. ¹⁵ Kpaci Kulu ka Kashila ka naka da ka gonuko da agbashi wa, kpam ka zuwa da upana uwonvo wa.

Shegai Kulu ki ku gono ku gonuko ḁa mmuku n Kashilā, kpam ka ku tsu naḁa tsu ucira tsarā tsu isa Kashilā, “Tata! Tata u tsunu!” ¹⁶ Kulu ku Kashilā ku ɓolomgbono t̄a n kulu ku tsunu, tsarā ku wenike mayun ḁa tsari mmuku n Kashilā. ¹⁷ Adama a nala, tsa wusha t̄a ili i'ya Kashilā ka ɓanaḁa ama a ne. Nala dem gbā ili i'ya Kashilā ka naḁai Maku ma ne, Kawauwi, i woko dem i tsunu. Shegai tsa ciga baci tsu tsarā tsupige tyoku ḁa Kawauwi ka tsarai, u kana t̄a tsu soi mavura tyoku ḁa u soi.

Tsupige tsa tsa tuwa

¹⁸ A'ayin a ḁa baci dem tsu cibai n tsupige tsa wa tuwa wa naḁa tsu a kapala, mavura ma tsa so gogo-na ili i roku i'ya wa. ¹⁹ Gbā ili i'ya Kashilā ka yain i'a t̄a a umatsi a uvana a'ayin a ḁa Kashilā ka wenike a kateshe ama ḁa a'ari mmuku n ne n mayun. ²⁰ Kashilā ka ka zuwai gbā ili i'ya u yain i woko i una u cingi. Ili i'ya u yain i'ya i wushuki i woko nala wa, shegai Kashilā ka ka zuwai i'ya nala. ²¹ Gbā n nala, Kashilā ka tuwa t̄a ka wutukpa ili i'ya u yain kotsu i shama wa, kpam dem tsarā i woko yaa n tsupige kaɓolo na mmuku n Kashilā.

²² Kpaci tsu reve t̄a hal utuwa gogo-na gbā ili i'ya Kashilā ka yain i'a t̄a a ma'ika yavu uka u ilimaci. ²³ Ko aṭsu dem Atoni tsa ika t̄a adama a mɓala, ko an u wokoi tsari n Kulu Keri, uza ḁa wari kune ku kagita ku Kashilā. Aṭsu dem umatsi u ḁa tsari a uvana kain ka nala ki ka Kashilā ka wusha tsu tyoku u mmuku n ne, aku u zuwa ikyamba i tsunu i woko n utsarā u kaci. ²⁴ A'ari a wauwa tsu ḁe, kpam tsa t̄a n uzuwa u uma u na vi. Shegai tsu wene baci ili i'ya tsu zuwukai uma vi, u woko kpam uzuwa u uma wa. Ama a tsu zuwa uma a ili i'ya a tsarai wa. ²⁵ Shegai tsa zuwa t̄a uma a ili i'ya bawu kotsu tsu tsarai, kpam tsa vana i'ya n ahankuri.

²⁶ Nala dem Kulu ka ɓanga tsu, aṭsu a aza ḁa tsari bawu ucira. Tsu reve uyan kvasu tyoku ḁa u gain tsu yain wa. Shegai Kulu n kaci ka ne ka ku tsu yansaḁa ama a ne kadyanshi a asu u Kashilā, hal gbam wa folusuko tsu Kashilā n ma'ika ma ma lai ili i'ya vuma wa fuda wa dana. ²⁷ Kashilā ka wene t̄a ili i'ya i'ari a atakasuvu a ama. Kpam u reve t̄a ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kulu, kpaci Kulu ku tsu yansaḁa t̄a ama a ne kadyanshi a asu u Kashilā dere tyoku ḁa Kashilā ka cigaka le.

²⁸ Kpam tsu reve t̄a Kashilā ka ka zuwusa ili dem i yain manyan kaɓolo, tsarā u tuko ukuna u shinga u ne a asu u ama ḁa a ka ciga yi. Alya ama ḁa u isai, kpaci nala u fobusoi u yain u ḁa. ²⁹ Kashilā ka reve le t̄a kahu u yain likimba, kpam u dangasa le tsarā a woko tyoku u Maku ma ne, tsarā Yesu woko Maku ma kagita kpam u tsarā a'angu ushani. ³⁰ An u dangasa le, aku u isa le a tuwa ara ne. An u isa le, u gonuko le a woko dere n eyi, aku u yanka le kazuwamgbani ka tsupige tsu ne.

Uciga u Kashilā

³¹ Ndyā tsa dana adama a ili i na yi gbā? Kashilā ka baci n aṭsu, ya wa yan tsilala n aṭsu? ³² Eyi uza ḁa bawu u bishinkai Maku ma ne shegai u neke yi adama a tsunu gbā. Cinda u naḁa tsu Yesu, mayun ḁa wa naḁa tsu gbā ili gbani. ³³ Ya wa takpa ama ḁa Kashilā ka dangasai ukuna? Uza wa la wa, kpaci Kashilā ka ka gonuko le a woko dere. ³⁴ Ya wa kidaga ama a Kashilā ugana? Uza wa la wa, kpaci Yesu Kawauwi u kuwa t̄a, shegai a 'yangasa yi t̄a a ukpa, kpam gogo-na wa t̄a a kukere ku ulyaki ku Kashilā wa foluko tsu. ³⁵ Ili i'a la ya pece tsu a uciga u ḁa Kawauwi ka ciga tsu wa, ko kadambula, ko tsu so baci mavura. Ko ama a ka foro tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa. Ko tsu namba baci ili i'ya tsa lya, ko kpam tsu nambai ili i'ya tsa uka, gbā nala wa pece tsu n uciga vi wa. Ko ama a naḁa tsu baci uwonvo ko kpam a wuna tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa.

³⁶ Derere ḁa tyoku ḁa Tagarāda u Kashilā u danai,
“Kain dem ama a ka dansa t̄a a ka wuna tsu adama a vunu,

ama a ka yansaƙa tsu tyoku ɗa a tsu yansaƙa ncon n ɗa a ka bana ukida.” ◇

³⁷ Shegai gba n ukuna u na vi, tsa ta n ulya u kaci gba gba a asu u uza ɗa u ciga tsu!
³⁸ N reve ta mayun ɗa ili i'a la ya pece tsu n uciga u ne wa: Ukpā wa fuda wa, uma wa fuda wa. Atsumate a zuba ko ityoni i cingi† ko ucira kau-kau u zuba wa fuda wa pece tsu n uciga u ne wa. Ko ndya baci i gitai gogo-na ko kpm ili i'ya ya tuwa ya gita a kapala i takpana wa. ³⁹ Tsa baci a zuba u alishi, ko tsa baci a lyungu-lyungu a asuvu a kushiva ukuna u wa pini wa, kpaci ili i'a la a likimba i'ya ya fuda ya pece tsu n uciga u Kashila u ɗa u wenikei a asu u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa.

9

Kashila n aza a Yahuda

¹ Ukuna u mayun u ɗa ma tonuko ɗa. Mpa uza u Kawauwi ɗa kpm kaƙan ma yan wa. Kulu Keri ka ka lya tsugono a katakasuvu ka va kpm u wushuku ta gba ili i'ya ma dansa mayun ɗa. ² Katakasuvu ka va ka shadangu ta n unamgbukatsuma u pige na m6ala cika, ³ adama a ama a va, aza a Yahuda tyoku u va. Kashila ka yanka mu baci unā u pece mu n Kawauwi tsara ama a va a tsara iwauwi, ma wushuku ta gogo Kashila ka yain nala. ⁴ Alya aza a Isara'ila,† aza ɗa Kashila ka dangasai a woko mmuku n ne. U wenike le ta tsupige tsu ne, u yansa ta kazuwamgbani n ele. U naka le Mele ma Musa. U tonuko le tyoku ɗa a ka lyaka yi kayala mayun. U zuwa le a woko aza ɗa a ka wusha kazuwamgbani ka ne. ⁵ Isheku i le ama a pige a ɗa a Kashila, Kawauwi n kaci ka ne aya maku ma tsikaya ma le. Kpm aya Kashila, uza ɗa wa lya tsugono a kaci ka ili gba, u wusha ta icikpali hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁶ Dana ɗa ma dana Kashila ka kpaɗa ta ushadangu ili i'ya u danai wa yan vi wa. Shegai mayun ɗa gba aza a Isara'ila a ɗa ama a ne wa. ⁷ Kpm dem gba mmuku n tsikaya ma Ibrahi n ɗa mmuku n ɗa Kashila ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa. Kashila ka tonukoi Ibrahi, “Mmuku n tsikaya ma Ishaku† n ɗa koshi a ka kece mmuku n tsikaya n vunu.” ⁸ Nala u wenike ta la vi gba mmuku n tsikaya ma Ibrahi n ɗa mmuku n Kashila n mayun wa. Mmuku ma Ibrahi n mayun alya aza ɗa a wokoi mmuku n Kashila adama a kazuwamgbani ka Kashila ka yankai Ibrahi. ◇ ⁹ Kpm kazuwamgbani ka u yain ka na: “N uma u kayen kahu n gono, Saratu† wa matsa ta maku ma vali.” ◇

¹⁰ Maku ma nala mi aya tata u tsunu Ishaku. An u gbonguroi, aku u zuwai Rifikatu,† uza ɗa u matsai mpeshe. ¹¹⁻¹² Shegai kahu u matsa, Kashila ka tonuko ta Rifikatu vi, “Uzapige vi wa gbashika ta uza u kenu.” ◇ Nala vi tun kahu mmuku mi a yain ili i shinga ko i cingi ɗa. Kashila ka yan ta nala tsara uza ɗa u dangasai vi aya uza ɗa wa ciga, adama a tyoku ɗa u fofusoi shegai adama a ili i'ya maku mi ma yain wa. ¹³ Tyoku ɗa wari ukorongi a Tagarada u Kashila, “N ciga ta Yakubu,† shegai n 'yuwain Isuwa.”† ◇

¹⁴ Nda wa tsa dana a ukuna u na? Kashila ka tsu kpaɗa uyan dere ɗa? Nala wa, ko kenu!

¹⁵ Kashila ka tonukoi Musa,
 “Ma wenike ta ukuna u shinga a asu u uza ɗa baci dem n dangasai,
 kpm ma pana ta uza ɗa baci dem n dangasai asuvayali.” ◇

¹⁶ Kashila ka wenike ta ukuna u shinga a asu u uza ɗa baci dem u dangasai, adama a ili i'ya vuma vi wa ciga ko u yain ɗa wa. ¹⁷ Tagarada u Kashila u dana ta Kashila ka tonuko ta magono ma Masar,† “N zuwa vu ta vu woko magono kpaci ma ciga ta n wenike ucira u va ara vunu, tsara a dansa kala ka va a likimba gba.” ¹⁸ Adama a nala, Kashila ka wenike ta ukuna u shinga u ne a asu u aza roku kpaci nala wa ciga, kpm u dangasai u zuwa ama roku a woko aryagbaji.

Upan u Kashila n asuvayali

◇ 8:36 Ishp. 44:22. ◇ 9:8 Kag. 21:12. ◇ 9:9 Kag. 18:10. ◇ 9:11-12 Kag. 25:23. ◇ 9:13 Mal. 1:2-3. ◇ 9:15 Uwt. 33:19.

¹⁹ Uza roku wa wecike tā, “Nida Kashilā ka dana tsu nusa. Ya wa fuda wa ronomgbono n uyawunsa u ne?” ²⁰ Kotsu vu dana nala wa! Kaje ka vā, ma wece vu, “Ya va bidya kaci ka vunu vāri da va nanamgbana n Kashilā? Magbodo ma tsu wece uza da u ma yi, ‘Nida vu ma mu naha?’ ” ²¹ Kamai ka mgbodo ka tsu ma tā ili i'ya wa ciga u mai. Wa fuda tā wa bidya cin u mai magbodo ma tsulobo adama a kain ka pige, u mai kpam ma roku ma uyansaka manyan maco.

²² Kashilā ki dem nala wāri, wa ciga baci u wenike upan u ne kpam u wenike ucira u ne wa fuda tā. Shegai u yan tā ahankuri a pige a asu u aza da upan u ne wāri; wata, aza da a fobusukoi ukpā.

²³ U yan tā nala tsarā u wenike tsupige tsu ne ushani a asu u ama a da u panai iyali; wata, aza da u fobusukoi tsupige tsu ne tun a kagita.

²⁴ Kpam aṣa ama a nala yi aza da Kashilā ka isaī. U dangasa tsu a asuvu a aza a Yahuda, nala da gbam koshi wa, u dangasa tsu tā dem a asuvu a Awulawa. ²⁵ Tyoku da Kashilā ka danai a tagarada u Hosiya matsumate:†

“Aza da bawu a'ari ama a vā,
gogo-na ma isa le tā ama a vā.
Kpam ma wenike tā uciga u vā
a asu u aza da bawu mārī ma ciga.” ◇

²⁶ U doku tā u danai,
“Pini a asu u da Kashilā ka tonuko le,
'Eda ama a vā a da wa,'
nte da dem pini Kashilā Uza u Uma
wa isa le mmuku n ne.” ◇

²⁷ Ili i'ya kpam Ishaya† matsumate u danai a kaci ka aza a Isara'ila i'ya na:
“Aza a Isara'ila a'a tā ushani,
tyoku u kayala ka ikengi i kushiva,
shegai aza da a ka tsarā iwauwi a asuvu a le a'a gan wa.

²⁸ Magono ma Zuba ma yan tā ama a likimba mavura kpam u kotso ma kuten koshi.” ◇

²⁹ Ishaya doku tā u danai:
“Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gbā
u asaka tā ama kenu a asuvu a mmuku n tsikaya n tsunu a yain uma.
A da baci nala wa,
an a'ari a wacinsa tsu de gbā gbā,
tyoku u ilyuci i Sodom n Gomora.”† ◇

Aza a Isara'ila n Kadyanshi ka Shinga

³⁰ Ndyā wā tsa dana a kaci ka ili i na? I'ya na: Awulawa a matsā a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā wa, shegai Kashilā ka gonuko le ama a maci adama a da a wushuki n eyi. ³¹ Aza a Isara'ila a matsā tā a toni Mele tsarā a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā. Shegai a kpaḍai. ³² Ndyā i zuwai a kpaḍai? Adama a da a matsā tā a gonuko kaci ka le ama a maci a asu u ili i'ya a ka yan, a unā u da a ka pityanangu n Kashilā u gonuko le ama a maci. A taḍatsā tā a katali ka pige ka kari le a ure. ³³ Tyoku da Kashilā ka danai a Tagarada u Kashilā:

“Da na! Ma zuwa tā katali a Sihiyona*
ka ka zuwa le utaḍatsā,
tyoku u katali ka ka zuwa le urukpā.
Shegai uza da baci dem u wushuki n eyi wa yan uwono wa.” ◇

◇ 9:25 Hos. 2:23. ◇ 9:26 Hos. 1:10. ◇ 9:28 Isha. 10:22-23. ◇ 9:29 Isha. 1:9. * 9:33 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 9:33 Isha. 8:14; Isha. 28:16.

10

¹ Ama a va, ili i'ya n lakai uciga i'ya gbā aza a Yahuda a tsarā iwauwi. Kavasū ka va ka la ubana a asu u Kashilā. ² N reve tā a ka ciga tā a gbashika Kashilā, shegai a reve ³ ili i'ya i tsu zuwa yi u wushi ama wa. A unā u nala, aku a ka ciga a gonuko kaci ka le ama a maci a ure u le. A 'yuwain utono ure u Kashilā u ḍa u tsu gonuko ama a woko ama a maci. ⁴ Kawauwi ka zuwa tā Mele ma gono ma woko bawu ucira, tsarā Kashilā ka gonuko gbā aza ḍa a wushuki a woko ama a maci.

Gbā ama a ka fūḍa tā a tsarā iwauwi

⁵ Musa korongu tā tyoku ḍa Kashilā ka zuwa ama a woko ama a maci adama a ḍa a naḱai Mele karingā. U danai, “Uza ḍa baci dem u yain ili i'ya Mele ma danai, wa tsarā tā uma.” ♦ ⁶ Shegai ili i'ya Tagarāḍa u Kashilā u wenishikei a kaci ka uwoko ama a maci a asu u upityanangu i'ya na: “Kotsu vu tonuko kaci ka vunu, ‘Ya wa bana a zuba?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a zuba u ba u cipukā Kawauwi utuwā a likimba?”) ⁷ “Kpam kotsu vu dana, ‘Ya wa bana a asuvu a iyamba a asu u akushe?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a asuvu a iyamba u 'yangasā Kawauwi a ukpā?”) ⁸ Ili i'ya Tagarāḍa u Kashilā u danai i'ya na: “Akani yi a'ā tā evu n avu; a'ā tā a unā u vunu kpam a katakasuvu ka vunu.” Uwenishike u upityanangu u ḍa tsa dansāka u ḍa gai la vi.

⁹ Vu dana baci bawu uwonvo, “Yesu Asheku a ḍa,” kpam vu wushuku baci a katakasuvu ka vunu Kashilā ka 'yangasā yi tā a ukpā, Kashilā ka wauwa vu tā. ¹⁰ Tsu wushuku tā n atakasuvu a tsunu, adama a nala a ḍa Kashilā ka gonuko tsu tsu woko dere. Kpam tsu dana tā bawu u uwonvo, tsu wushuku tā, adama a nala a ḍa kpam tsu tsarāi iwauwi. ¹¹ Tyoku ḍa Kashilā ka danai a Tagarāḍa u ne, “Shegai uza ḍa baci u pityanangi n eyi wa yan uwono wa.” ♦ ¹² Na vi u kanā tā ya dem, kpaci aza a Yahuda n Awulawa a takpana wa. Asheku a te a ḍa, aya kpam wa lya tsugono tsu ama gbā. Kpam aya u tsu zuwuka ko ya baci u yain kavasū ubana ara ne unā u shinga. ¹³ Tyoku ḍa Tagarāḍa u Kashilā u danai, “Uza ḍa baci dem u yain kavasū a asuvu a kala ka Asheku, wa tsarā tā iwauwi.” ♦

¹⁴ Nidā ama a ka wushuku n Asheku kpam a foli yi u wauwa le, a taḅa baci upana ukuna u ne wa? Kpam nidā a ka yan a pana bawu uza roku u tonuko le? ¹⁵ Nidā aza roku a ka ba a tonuko le, Asheku a ḍa baci a suku le wa? Tagarāḍa u Kashilā u dana tā, “Ili i mazāngā i'ya i pige an aza ḍa a ka tuko Kadyanshi ka Shinga a ka tuwā.” ♦

¹⁶ Shegai aza a Yahuda a roku a wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki wa. Tyoku u na, Ishaya matsumate u wecike tā, “Magono ma Zuba, uza wā gbām la wa wushuku n ili i'ya tsu danai?” ¹⁷ Ama a pana tā Kadyanshi ka Shinga an uza roku u tonuko le ukuna u Kawauwi. A tsu gitā tā a pana akani yi, aku a wushuku. ¹⁸ Shegai aza a Yahuda tani? A pana akani yi? Eye, a pana tā! Tagarāḍa u Kashilā u dana tā, “A tonuko tā ya dem akani yi.

A dansa tā a ḍa a asu u mḅari mḅari u likimba.” ♦

¹⁹ Shegai mayun ḍa aza a Isara'ila a revei? Eye, a reve tā. Ko a a'ayin a Musa Kashilā ka dana tā,

“Ma zuwa vu tā vu yain n malyon, n zuwuka baci iyamba i roku unā u shinga.

Ma zuwa vu tā vu pana upan, n zuwuka baci Awulawa a ḍa ya wundya a'ā n ugboji wa unā u shinga.” ♦

²⁰ Ishaya dana tā bawu uwonvo u da Magono ma Zuba ma danai, “Aza ḍa bawu a zama mu, alya a tsarā mu.

N wenike tā kaci ka va a asu u aza ḍa bawu a foloi a wene mu.” ♦

²¹ Shegai Kashilā ka yan tā kadyanshi a kaci ka aza a Isara'ila,

♦ 10:5 Adkp. 18:5. ♦ 10:11 (Ili i te i'ya n 9:33): Isha. 8:14; Isha. 28:16. ♦ 10:13 Juw. 2:32. ♦ 10:15 Isha. 52:7.
♦ 10:18 Ishp. 19:4. ♦ 10:19 U.Ml. 32:21. ♦ 10:20 Isha. 65:1.

“Gb̄a uliv̄a n tsu bar̄akpā t̄a akere a v̄a n wushi aryagbaji aza d̄a a 'yuwain mu un̄aka karinḡa.” ◇

11

Kashil̄a ka pana t̄a iyali i aza a Isara'ila

¹ Yan n wecike: Kashil̄a ka varangu ama a ne aza a Yahuda d̄a? Ko kenu! Mpa n kaci ka v̄a uza u Yahuda u d̄a. Mpa kumaci ku Ibrahi ka, a kaletsu ka Bayami.† ² Kashil̄a ka danḡasa t̄a aza a Isara'ila a woko ama a ne tun caupa, kpam u varangu le wa. I cība n ili i'ya Tagar̄ada u Kashil̄a u danai a ukuna u na vi? Iliya matsumate u banka t̄a kushen ku ne a kaci ka aza a Isara'ila a asu u Kashil̄a u danai, ³ “Magono ma Zuba, a wunusa t̄a ntsumate n vunu, kpam a wacinsa t̄a asud̄ar̄akpa† u vunu. Mpa koshi matsumate ma ma wokoi, kpam alya dem pini a ka ciga a koruso a wuna mu.” ◇ ⁴ I cība ili i'ya Kashil̄a ka wushuki? U da, “Ad̄a koshi uza d̄a u buwai wa. M̄a t̄a n ama azu a shindere (7,000) aza d̄a bawu kotsu a kud̄anki Ba'alu† kameli!” ◇

⁵ Nala w̄ari hal n gogo-na. Ama d̄a pini kenu aza d̄a Kashil̄a ka danḡasai adama a ukuna u shinga u ne. ⁶ Kpam u danḡasa le baci, adama a ukuna u shinga u ne u d̄a, shegai adama a ili i'ya a yain wa. A ka woko baci ama a Kashil̄a adama a ili i'ya a yain, kune ku shinga ku Kashil̄a k̄ari ka woko ku mayun wa.

⁷ Nala wenike t̄a an gb̄a aza a Isara'ila a ka zama t̄a ili, shegai aza d̄a Kashil̄a ka danḡasai a asuvu a le alya koshi a tsar̄ai i'ya. Aza d̄a a buwai kpam a ryagbajai. ⁸ Tyoku d̄a Tagar̄ada u Kashil̄a u danai:

“Kashil̄a ka n̄aka t̄a ama yi atakasuvu a kul̄al̄a.

U kimb̄ai a'eshi a le tsar̄a a wene wa, aku u votsuki atsuvu a le tsar̄a a pana wa.

Nala a lyai kapala n uyansa hal n ara.” ◇

⁹ Aku Dawuda danai:
“As̄akā abiki† a le a woko le utyangi,
tsar̄a a tad̄ats̄a
a wushi kpam mavura a kaci ka ili i'ya a yain.

¹⁰ As̄akā a'eshi a le a rumb̄anā kotsu a wene wa,
zuwa kucinā ku le ku kelike
adama a kadambula hal ubana.” ◇

¹¹ Aku n wecikei: An aza a Yahuda a rukpai vi, a rukpā la vi d̄e bawu u'yanga? Ko kenu! Adama a d̄a a yain unyushi u cingi, iwauwi i tuw̄a t̄a a asu u Awulawa, kpam nala vi wa zuwa t̄a aza a Isara'ila a yain malyon. ¹² Awulawa a wusha baci un̄a u shinga ushani adama a d̄a aza a Yahuda a 'yuwain an Kashil̄a ka ciga ka wauwa le, a'ayin a d̄a aza a Yahuda a gono i a tuw̄ai a wushi iwauwi yi, un̄a u shinga u le vi wa la t̄a ushani.

Iwauwi i Awulawa

¹³ Gogo-na n ad̄a d̄a ma dansa Awulawa. Kashil̄a ka danḡasa mu t̄a n woko kasuki ubana a asu u d̄e, kpam ma yan t̄a agoni adama a manyan ma pige ma u n̄aka mu n yain. ¹⁴ Ma ciga t̄a n zami ure u d̄a ma zuwa aza a Yahuda a cigi ili i'ya ed̄a Awulawa i'ari n i'ya, tsar̄a a ure u nala vi n wauwa aza roku a le. ¹⁵ An Kashil̄a ka kpatalakai aza a Yahuda kucinā, u woko t̄a kaje ka Awulawa. Adama a nala Kashil̄a ka doku baci ka yan tsije n aza a Yahuda, wa woko t̄a yavu u gonuko akushe a asuvu a uma. ¹⁶ A n̄aka baci Kashil̄a kajibi ka tsuwa ka kagitā, tsuwa tsi gb̄a tsa woko t̄a tsu ne. Kpam a n̄aka baci Kashil̄a alu a mad̄anga, gb̄a atyangi yi dem a ne a d̄a.

¹⁷ W̄a t̄a yavu a kapusa d̄e atyangi a roku a mad̄anga ma zayitum.† Ed̄a Awulawa i'̄a t̄a tyoku u katyangi ka mad̄anga ma zayitum ma ma gbonguroi a kakamba ma a gbāamgbanai a zuba u mad̄anga ma shinga ma a kapusai atyangi a ne yi. Gogo-na i

◇ 10:21 Isha. 65:2. ◇ 11:3 1 Ngo. 19:10, 14. ◇ 11:4 1 Ngo. 19:18. ◇ 11:8 U.Ml. 29:4; Isha. 29:10. ◇ 11:10 Ishp. 69:22-23.

wusha ta ili i shinga i'ya i'ari i aza a Yahuda, tyoku da katyangi ka savu ka tsu tsara ilikulya i ne a madanga mi. ¹⁸ Adama a nala kotsu i goro atyangi a da a kapusai vi wa. Cibai, eda ya banga alu a madanga ma nala mi wa. Alu a ne a da a ka banga da. ¹⁹ Gaawan ya yawunsa ta i dana kapusa da a kapusai atyangi yi, tsara a gbaɓamgbana da a asu u le. ²⁰ Nala mayun da. Kapusa da a kapusai a da adama a da a 'yuwain uwushuku, eda tani adama a da i wushuki da i'ari pini ugbaɓamgbani. Kotsu i yain aradi wa, shegai i pana uwonvo u ili i'ya ya fuda ya gita. ²¹ Kashila ka kapusa baci atyangi a kagita a nala yi, nala dem wa fuda wa kapusa da.

²² Gogo-na i wene wa de tyoku da Kashila ka tsu wenike asuvayali n tyoku da kpmam wari shen. U tsu yanka ta aza da a asaka yi utono mavura. I lya baci kapala n urongo tyoku da wa wenike da ukuna u shinga, wa wenishike da ta ukuna u shinga u ne. I yan baci nala wa, wa kapa da ta a madanga mi. ²³ Aza a Yahuda a ka gono baci a wushuku n Kashila, wa gono ta u zuwa le a asu u da a'ari caupa vi. Wa ta n ucira u da wa yan nala. ²⁴ Eda Awulawa i'a ta tyoku u atyangi a madanga ma zayitum ma a kapai a kakamba aku a gbaɓamgbana i zuba u madanga ma zayitum ma shinga ma mari n kami. Nala a tsu yansa ili wa! Shegai an u wokoi aza a Yahuda a'a ta tyoku u atyangi a madanga ma shinga mi, kpmam a ka doku ta a ka gbaɓamgbana le n madanga ma a'ari caupa vi.

Kashila ka pana ta ama gba asuvayali

²⁵ Ama a va, ma ciga da ta i reve ili i usokongi i na yi, kotsu i reve an bawu i revei ili gba, kpmam kotsu i yain aradi wa. Aza roku aza a Yahuda aryagbaji a da, shegai nala wa lya ta kapala hal she a shadangu kakuma ka Awulawa, aza da Kashila ka dangasai a ka tuwa a asu u Kawauwi. ²⁶ Kpmam naha da Kashila ka wauwa gba aza a Isara'ila. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai:

“Kawauwi ka wuta ta a Sihiyona,*

aku u takpa ikuna i cingi gba a asuvu a amaci a Yakubu.

²⁷ Ma yan ta kazuwamgbani ka na n ele n takpa baci unyushi u cingi u le.” ♦

²⁸ Aza a Yahuda a 'yuwan ta uwusha Kadyanshi ka Shinga ki, adama a nala a wokoi tyoku u atokulalu a Kashila. Nala u gita ta tsara u banga da, eda aza da bawu i'ari aza a Yahuda. Shegai hal n ara aza a Yahuda yi alya Kashila ka dangasai, kpmam wa ciga le ta adama a kazuwamgbani ka u yain n isheku i le Ibirahi, n Ishaku, n Yakubu. ²⁹ Kashila ka tsu savada katakasuvu ka ne a asu u ama da u isa i n ili i'ya u naka le wa.

³⁰ Caupa, eda Awulawa i'ari i 'yuwan ta upanaka Kashila. Aku a'ayin a tuwai a da aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashila, da u wenike da asuvayali a ne. ³¹ Nala dem gogo-na an aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashila, aku Kashila ka lyai kelime n u weniki da asuvayali a ne. Shegai tyoku da u yanka da vi, a'ayin a'a ta a utuwa a da wa wenike le asuvayali a ne. ³² Kashila ka ciga ta ka wenike asuvayali a ne a asu u ama gba, da i zuwai u gonuko le yavu aza a kuwa ku a'ali, kpaci a 'yuwan ta upanaka Kashila.

Icikipali ubana a asu u Kashila

³³ Ya wa fuda wa ratsanaka utsari n kakiri n ureve u da Kashila kari n u da?

Ya wa fuda wa reve masheshi ma ne?

Ya wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa yansa?

³⁴ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai,

“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fuda wa naka yi adooki?” ♦

³⁵ “Uza roku u kopuku Magono ma Zuba ili i roku i'ya u kana yi u tsupa da?”

³⁶ Kashila ka ka yain ili gba.

* **11:26** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ♦ **11:27** Isha. 59:20-21; Isha. 27:9. ♦ **11:34** Isha. 40:13; Ayu. 41:11.

Aya uza ɗa u zuwai ili gba i lyai kelime.
Ili gba i woko ta tsara i naka yi tsupige.
U kana ta tsu cikpala Kashila hal ubana bawu utyoku! Ami.

12

Nakai kaci ka de asu u Kashila

¹ Ama a va, an u wokoi Kashila kari n asuvayali da i zuwai ma folo da i naka kaci ka de a asu u Kashila yavu eda udarakpa u da, shegai udarakpa u da wari n uma. Nakai kaci ka de i rongo uwulukpi n i zuwusi yi upana kayanyan. Naha da u gain i lyaka Kashila kayala a asuvu a atakasuvu a de. ² Kotsu i lyai kapala n i yanyi ili i'ya ama a likimba a na a ka yansa wa, shegai i gono i asaka Kashila ka naka da atakasuvu a savu. Pini nala, da ya reve ili i'ya Kashila ka ciga da i yain: ya reve ta ili i'ya i lobonoi, n ili i'ya u tsu pana kayanyan, n tyoku da ili yi i gain i woko.

³ Kashila ka wenike mu ta ukuna u shinga, adama a nala n tonuko ta ya dem asuvu a de: kotsu vu bidya kaci ka vunu yavu vu la tyoku da wari wa, shegai vu gono vu yawunsa mai, vu zuwa kaci ka vunu a unu u upityanangu u da Kashila ka naka vu. ⁴ Tsa ta n apashi ushani ubolomgbonusi a ikymba i te, kpam ko ka eni ka wa ka ta n manyan ma ne kau. ⁵ Nala dem, tsa ta ushani, shegai ya dem kapashi ka ikymba ka Kawauwi ka, kpam atsu dem tsa ta ubolomgboni n uza n utoku.

⁶ Kashila ka ne ta ya dem a asuvu a tsunu kune kau-kau ka wa yanka manyan. U naka tsu baci ucira u da tsa yan ku'ari ku akani a ne, she tsu yansa ka u da manyan n gba upityanangu u da tsari n u da. ⁷ U naka tsu baci ucira u gbashika, she tsu gbashika. U naka tsu baci ucira u uwenishike, tsu wenishike. ⁸ U naka tsu baci ucira u ugbamatangusu asuvu a ama, she tsu gbatangusu asuvu. U naka tsu baci ucira u maneke, she tsu neke n katakasuvu ka te. Kashila ka naka vu baci ucira u utono n ama, she vu matsa vu yain u da mai. Va pana baci ama asuvayali, she vu yain u da n ipeli.

Ahali a shinga

⁹ Ciga atoku n uciga u mayun. Kovo ili i cingi, aku vu kana ili i shinga. ¹⁰ Cigamgbana tyoku da uza n vangu u ne a gain a cigamgbana. Vu matsa vu wenike atoku karinga. ¹¹ Kotsu vu woko kawonvoli wa, shegai vu yain manyan cika. Naka kaci ka vunu gba a asu u ugbashika Asheku. ¹² Lya kapala n ipeli kpaci va ta n uzuwa u uma. Va baci n kadambula, she vu yain ahankuri. Vu yansa kavasumaco. ¹³ Naka ama a Kashila i'ya a nambai. Vu wushi amoci aza da a'ari Atoni a kuwa ku vunu.

¹⁴ Ama a zuwa vu baci vu soi mavura an wari Katoni, vu yanka le unu u cingi wa, shegai vu gono vu yanka le kavasumaco Kashila ka zuwuka le unu u shinga. ¹⁵ Pele n ama da a ka pele, kpam vu sai n ama da a ka sa. ¹⁶ Dusuku ndishi n shinga n atoku a vunu, yan tsije n aza da bawu a'ari ili i roku. Yan n aradi wa, ko kpam vu bidya kaci ka vunu uza u ugboji wa.

¹⁷ Uza roku u yanka vu baci tsicingi, vu tsupa yi n tsicingi wa. Matsa vu yain ili i'ya ya dem bidyai i'ari mai. ¹⁸ Vu yain tyoku u ufuda u vunu vu rongo na ndishi n shinga n ama. ¹⁹ Aje a va, ama nusuka da baci, kotsu i dana ya yan le mavura wa, shegai i vana Kashila ka yan le mavura n asuvu a upan u ne. Magono ma Zuba ma dana ta a Tagarada u Kashila,

“Ma yan ta aza da a nusai mavura.

Ma tsupa le ta a kaci ka ili i'ya a yain.” ◇

²⁰ Shegai i gono i yain ili i'ya Tagarada u Kashila u danai:

“Utokolalu u vunu wa pana baci kambulu, lyatangi yi.

Wa pana baci kakuli, ne yi mini u soi.

Pini nala, da wa pana uwono u ili i'ya u yanka vu.” ◇

²¹ Kotsu vu asaka tsicingi tsu lya vu wa, lya kaci ka tsicingi a asu u uyan tsishinga.

13

Panakai aza a tsugono

¹ Panakai ngono n da ma lya tsugono a kaci ka de. Kashila ka koshi ka tsu naka uza ucira u tsugono, kpam aya u zuwai ngono n na mi a tsugono. ² Adama a nala aza da baci a 'yuwain utono mele ma gomunati, Kashila ka a 'yuwain upanaka. Kpam a ka ronuko ta kaci ka le mavura. ³ Aza da a ka yansa manyan ma shinga a ka pana uwonvo u ngono wa, shegai aza da a ka yansa ili i cingi alya a ka pana le uwonvo. Ili i'a la i'ya ya zuwa da i pana le uwonvo wa. Eda gai yanyi ili i'ya i'ari dere, kpam a ka cikpala da ta adama a ili i nala yi. ⁴ Magono kagbashi ka Kashila ka, kpam manyan ma ne ma u banga da. Shegai i yan baci tsicingi da ya pana uwonvo u ne, kpaci wa ta n ucira u da wa yan da mavura. A'ayin a da baci u zuwai ama a da a yain tsicingi a soi mavura, eyi katsumate ka Kashila ka. ⁵ Adama a nala u kana ta i toni gomunati, kpaci tyoku da ya katsa mavura u da la vi, kpam dem ili i'ya i'ari dere u uyan i'ya la vi. ⁶ I'ya dem i zuwai ya tsupusa utafa i'ya gai la vi. Ngono agbashi a Kashila a da, wushisa da a ka wushisa utafa tsara a lyai kapala n manyan ma Kashila ka zuwa le a yain. ⁷ Tsupa le gba ili i'ya a ka tono da: Tsupai gba icun i utafa. Naka le tsupige n karinga.

Cigai ama

⁸ Kotsu i asaka kutan ka i lyai a asu uza roku a kaci ka de wa. Ili i te i'ya i kana i yain koshi i'ya i cigamgbana. Kpaci uza da baci wa ciga ama, u tono ta gba Mele. ⁹ Mele ma da, "Vu yain tsishankala wa. Vu wuna uma u vuma gbani wa. Vu boko wa. Vu zuwuka ili i ama a'eshi wa." Shegai gba ili i naha yi i'a ta a asuvu a mele ma te ma ma danai: "Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu." ¹⁰ Va ciga baci ama, va yanka le tsicingi wa. Adama a nala uciga u ama u da utono Mele mi gba.

¹¹ U kana ta i yain ili i na yi kpaci i reve ta icun i a'ayin a da tsari. A'ayin a da a gain i rikpanaka a alavu a de a yan de, kpaci gogo-na iwauwi i tsunu i la ta evu n a'ayin a da tsu gitai tsu wushuki. ¹² U woko ta yavu kayin ka yan de evu n ukotso, kpam kain ka wansa de. Adama a nala u gan ta tsu asaka uyansa ili i karimbi, aku tsu bidya iwunukatsu tsu shilakana a katyashi. ¹³ Adama a nala, tsu rongo a uyansa ili i tsunu dere, tyoku da ama a tsu yansa a katyashi. I rongo n tsicingi a asu u abiki a gbani wa. I soi she ma maka da wa. I yansa tsishankala wa. I shilakanasa n atoku a de wa. I yamgbana malyon wa. ¹⁴ Shegai i asaka Asheku Yesu Kawauwi u toni n ada, aku i asaka ufobuso u ure u utsara ili i cingi i'ya ya ciga.

14

Kotsu i yanka ama afada wa

¹ Wushai gba Atoni a Asheku, hal dem n aza da upityanangu u le bawu u gbamai. Kotsu i nanamgbana n ele a kaci ka ili i'ya a ka wundya ko i'a i shinga ko i cingi wa. ² Tyoku u na, a uwushuku u uza roku, wa lya ta ko icun i ilikulya i eni i'ya baci. Shegai uza da bawu wari n upityanangu u ugbami u tsu takuma inyama wa, she ili i'ya a cimbai koshi. ³ Uza da u tsu takuma inyama kotsu u goro uza da bawu u tsu takuma wa. Kpam uza da bawu u tsu takuma kotsu u wundi yavu uza da u tsu takuma u nusa ta wa, kpaci Kashila ka wusha de vuma u nala vi. ⁴ Va yanka kagbashi ka uza roku afada wa. Uzakuwa u ne u da wa reve ko manyan ma shinga ma wa yan ko ma shinga ma wa. Ucira u Asheku u da wa banga agbashi a ne a yain ili i'ya i gain a yain.

⁵ Atoni a Asheku a roku a tsu yawunsa ta a dana kain ka roku ka pini ka ka lai a da a buwai uwulukpi, aza roku kpam a tsu yawunsa ta a dana gba a'ayin dere da a'ari. Ya

◇ 13:9 Uwt. 20:13-15, 17; Adkp. 19:18.

dem u d̄angas̄aka kaci ka ne. ⁶ Aza d̄a a tsu dana an kain ka roku ka lai a d̄a a buwai uwulukpi vi, yan d̄a a tsu yan nala tsar̄a a n̄ak̄a Asheku tsupige. Aza d̄a a tsu lya ko ndya wa, yan d̄a a tsu yan nala tsar̄a a n̄ak̄a Asheku tsupige, kpaci a tsu cikpa t̄a Kashil̄a kahu a lyai. Aza d̄a k̄pam bawu a ka lya ili dem, a ka ciga t̄a dem a zuwa Asheku a pana kayanyan k̄pam a cikpa Kashil̄a.

⁷ Adama a kaci ka tsunu a d̄a tsari n uma koshi wa, k̄pam adama a kaci ka tsunu a d̄a tsu kuw̄ai koshi wa. ⁸ Tsu yan baci uma, adama a Asheku a d̄a tsu yain uma, k̄pam tsu kuw̄a baci, adama a Asheku a d̄a tsu kuw̄ai. Adama a nala, ko tsu yain n uma ko tsu kuw̄a, ātsu aza a Asheku a d̄a.

⁹ Ili i'ya i zuwai Kawauwi ka kuw̄ai k̄pam u 'yanḡai u woko i n uma i'ya tsar̄a u woko Asheku a kaci ka akushe n aza a uma gb̄a. ¹⁰ Adama a nala, ndya i zuwai ya yans̄aka Atoni a Asheku afada? Ndy a i zuwai vu goroi utoku u vunu? Kain ka tuw̄a t̄a ka Kashil̄a ka yanka gb̄a tsunu afada. ¹¹ Kashil̄a ka dana t̄a a Tagar̄ada u ne:

“N yanka d̄a t̄a kazuwamgbani mpa n kaci ka v̄a n da ya dem wa kud̄angu t̄a a kapala ka v̄a.

Ya dem wa dana t̄a a kateshe mpa Kashil̄a.” ◇

¹² Ya dem wa tonuko t̄a Kashil̄a ili i'ya u yain n ili i'ya i zuwai u yain nala.

Kotsu i zuwa ama a tad̄ats̄a wa

¹³ U kan̄a t̄a tsu as̄ak̄a ukid̄aga atoku u gana. A un̄a u nala, i gono i yawunsa i doku i yain ili i'ya ya zuwa uza roku u tad̄ats̄a ko u rukp̄a a unyushi u cingi wa. ¹⁴ Mpa n bolomgbono t̄a n Yesu Asheku, k̄pam adama a nala n reve t̄a ilikulya i'ā la i'ya i kpađai u gan ulya wa. Shegai uza u wushuku baci ili yi i gan wa, ili i nala yi i gan yi wa. ¹⁵ K̄pam Katoni ka roku ka namgba baci asuvu adama a ili i'ya va lya, vu lya baci i'ya vu wenike uciga wa. Kotsu vu as̄ak̄a ilikulya i'ya va lya i nangasa uza d̄a Kawauwi ka kuw̄ai adama a ne wa! ¹⁶ Kotsu vu as̄ak̄a ili i'ya vu wenei i shinga i'ya, i woko i cingi a asu u aza roku wa. ¹⁷ Uza u yan baci kadyanshi a kaci ka tsugono tsu Kashil̄a, † a kaci ka mele ma ulya ko uso u d̄a u yain kadyanshi wa, shegai a kaci ka ukuna u maci u d̄a, n̄a ndishi n shinga, n mazanḡa ma Kulu Keri ku n̄ak̄a d̄a. ¹⁸ Vu gbashika baci Kawauwi tyoku u nala va zuwa t̄a Kashil̄a ka pana kayanyan, ama k̄pam a ka wushunku vu t̄a n u d̄a.

¹⁹ Adama a nala, u kan̄a t̄a tsu mats̄a tsu yain ili i'ya ya tuko ndishi n shinga k̄pam i'ya ya gbamatangu atoku. ²⁰ Kotsu vu nangasa manyan ma Kashil̄a adama a ili i'ya va lya wa. Gb̄a ilikulya i lobono t̄a ulya, shegai u gan wa vu zuwa baci uza roku u yain unyushi u cingi adama a ili i'ya vu lyai. ²¹ Kotsu vu takuma inyama ko vu soi ili i roku, ko k̄pam vu yain ili i roku wa, ya zuwa baci Katoni ka roku utad̄ats̄a.

²² Gb̄a ili i'ya baci vu wushuki n i'ya a ukuna u na vi ad̄a n Kashil̄a. Ama a ka zanḡana t̄a a yawunsa baci ili i'ya a ka yansa i shinga i'ya k̄pam bawu a'ari n malal̄a, ko kenu. ²³ Shegai a'ā baci n malal̄a a kaci ka ili i'ya a ka lya, aku a lyai i'ya Kashil̄a ka wene le t̄a aza a unyushi, adama a d̄a bawu a wushuki an i'ari mai. Vu yan baci ili i roku i'ya bawu vu wushuki i'ari mai, unyushi u cingi u d̄a.

15

Zuwa utoku u vunu u pana kayanyan

¹ Ātsu aza d̄a upityanangu u tsunu wari n ugbami, she tsu yain ahankuri n Atoni a Asheku a d̄a upityanangu u le bawu u gbamai. Tsu mats̄a tsu zuwa le a pana kayanyan n u d̄a tsa zuwa kaci ka tsunu tsu pana kayanyan koshi. ² Tsu yawunsa a ili i'ya i lobono le, aku tsu b̄anḡa le a uyan ili i'ya a ka pana kayanyan. ³ Ko Kawauwi u yan ili i'ya eyi wa pana kayanyan utyoku u ne wa. Shegai tyoku d̄a Tagar̄ada u Kashil̄a u danai, “Aza d̄a a wisha vu mpa dem a wishai.” ◇ ⁴ Gb̄a ili i'ya a korongi a Tagar̄ada u Kashil̄a, korongu d̄a

◇ 14:11 Isha. 45:23. ◇ 15:3 Ishp. 69:9.

a korongi i'ya tsarā a wenishike tsu. Tagarāda u Kashilā u tsu naḳa tsu tā akawunki, na ndishi n katakasuvu, tsarā tsu yain n uzuwa u uma.

⁵ Kashilā ka ka tsu naḳa tsu akawunki na ndishi n katakasuvu. Kavasū ka vā ka u zuwa i dusuku ndishi n shinga n atoku a dē a asuvu a utono u Kawauwi u dē. ⁶ Aku gbā dē i ɓolomgbono a asu u te n kalagatsu ka te, i yain icikpali n unāḳa tsupige ubana a asu Kashilā Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

Kadyanshi ka Shinga a asu u ama gbā

⁷ Wushai atoku a dē tyoku dā Kawauwi ka wusha dā. Pini nala, dā Kashilā ka wusha tsupige. ⁸ N tonuko dā Kawauwi ka woko tā kagbashi ka aza a Yahuda, tsarā u wenike an kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai akaya a le icun kau-kau mayun dā. ⁹ Kpam u tuwā tā tsarā Awulawa a naḳa Kashilā tsupige adama a iyali i'ya u pana le. Dere tyoku dā Tagarāda u Kashilā u danai:

“Ma cikpala vu tā asuvu a Awulawa.

Ma shipa tā ishīpa i icikpali i kala ka vunū.” ◇

¹⁰ Tagarāda u Kashilā u doku tā u danai:

“Panai kayanyan, edā Awulawa, kaɓolo n ama a ne aza a Yahuda.” ◇

¹¹ Tagarāda u Kashilā u doku tā dem u danai:

“Cikpalai Magono ma Zuba gbā dē Awulawa.

Cikpala ni, gbā dē ama a likimba.” ◇

¹² Aku Ishaya matsumate u danai:

“Uza roku asuvu a kuwa ku Dawuda Magono wa tuwā tā, wa lya tā tsugono a kaci ka Awulawa gbā, kpam a ka zuwa tā uma u le ara ne.” ◇

¹³ Kavasū ka vā ka Kashilā, uza dā u tsu naḳa uzuwa u uma, u shadangu dā n upana kayanyan ushani na ndishi n shinga a asu u upityanangu n eyi. Aku uzuwa u uma u dē u lyai kapala n ugbonguro a ucira u Kulu Keri.

Bulus dansai a kaci ka manyan ma ne

¹⁴ Ama a vā, n reve tā i'ā tā ushadangi n ukuna u shinga. N reve tā i'ā tā n ureve u dā u gain i yain n u dā, n reve tā kpam ya fuda tā ya wenishike atoku a dē. ¹⁵ Shegai n koronku dā tā karara a ukuna u ili i'ya ma ciga dā i ciɓa. N yan tā ili i nala yi adama a dā Kashilā ka yanka mu tā ukuna u shinga, ¹⁶ kpam u naḳa mu manyan ma uwoko kagbashi ka Yesu Kawauwi a asu u Awulawa. N gbashika tā Kashilā a asu u uwenishike Kadyanshi ka Shinga ka ne. N woko tā yavu kaɗarakiƙ tsarā Awulawa a woko uɗarakiƙpa u dā Kashilā ka wusha; wata, uɗarakiƙpa u dā Kulu Keri ku gonukoi uwulukpi.

¹⁷ Adama a nala, n zanganā tā adama a ili i'ya n yankai Kashilā a asu u Yesu Kawauwi.

¹⁸ Ma dansa ukuna u roku wa, she ili i'ya Kawauwi ka yain a asu u vā an n tonoi n Awulawa a panāka Kashilā adama a ili i'ya n danai n i'ya n yain. ¹⁹ Kpam a panāka tā Kashilā adama a ucira u iryoci n ikunesavu i'ya a wenishei, kpam n adama a ucira u Kulu Keri. N yan tā kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Urishelimaƙ hal gbā ukyawan a kaɓon ka Ilirikun, kpam nala n kotsoi kuɓari ki ko nte wa. ²⁰ N tsu ciga tā n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u dā bawu kotsu ama a panai ukuna u Kawauwi, kpaci ma ciga n mai a asu u dā uza roku u gitai wa. ²¹ Tyoku dā Tagarāda u Kashilā u danai dā: “Aza dā bawu kotsu a tonukoi ukuna u ne, a ka wene tā, aza dā kpam bawu a panai ukuna u ne, a ka reve tā.” ◇

Bulus wa ciga u ba u kondo Roma

²² Manyan ma na mi ma tsu rongu mu ta ukangusu n ba n kondo da. ²³ Gogo-na n kotso de manyan ma va gba a asu u na vi. Mari ma ciga da ta uwene caupa. ²⁴ Mpa pini a afofi tsara n bana a kaƙon ka Asabaniya, a'ayin a da baci ma yan nwalu mi, ma batsa ta a Roma. A'ayin a da baci n panai kayanyan ka ndishi n ada kenu, i banga mu n kana ure. ²⁵ Shegai kahu n wene da vi, she n wala ve a Urishelima tsara n banka Atoni a da a'ari de kune. ²⁶ A'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ka Masidaniya n ka Akataya a naka de ikebe yaa tsara a banga ama a Kashila aza a unambi a da a'ari a Urishelima. ²⁷ A pana ta kayanyan ka uyan nala, shegai wa ta dem yavu a tsupa kutan, kpaci Awulawa a wusha ta ili i shinga i kulu ku Kashila a akere a aza a Yahuda. ²⁸ N kotso le baci unaka kune ku na ki, ma kondo da ta aku n wura ubana a Asabaniya. ²⁹ N reve ta n rawa baci ara de, Kawauwi ka zuwuka mu ta unu u shinga u pige tsara n zuwuka da.

³⁰ Ama a va, ma folo da a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi i bolomgbono na mpa a manyan ma va a asu u uyan kvasu ubana a asu u Kashila adama a va. Yanyi nala adama a uciga u de ara va u da Kulu Keri ku naka da. ³¹ Yanyi kvasu tsara a aza da a'ari a kaƙon ka Yahuda, aza da bawu a wushuki n Yesu Kawauwi, kotsu a ne mu usan wa. Yanyi dem kvasu adama a da ama a Kashila a da a'ari a Urishelima a yain mazanga adama a ili i'ya n yanka le tsara n banga le. ³² Kashila ka wushunku mu baci nala, ma tuwa ta ara de n mazanga, kpam ukondo u va ara de wa zuwa mu ta n pana kayanyan kpam u woko mu uwunvuga. ³³ Gogo-na asaka Kashila, uza da u naka tsu ndishi n shinga, u rongu n ada gba de. Ami.

16

Bulus danasai aje a ne

¹ Ma ta n ukuna u shinga u da ma dansa a kaci ka Fibi, uka u da wa ghasha a kuwa ku Atoni† a Kankiriya. ² Ma folo da ta i wushi yi a asuvu a Asheku tyoku da ama a Kashila a tsu yan. Banga ni a ure u da dem ya fuda ya banga yi, kpaci u banga mu ta u banga kpam ama roku ushani.

³ Danasai Bilikisu n Akila, aza da a yain manyan kaƙolo na mpa tsara tsu gbashika Yesu Kawauwi. ⁴ A yan ta gban evu n ukpa tsara gai a banga mu. N cikpa ta cika, kpam gba a'uwa a Atoni a Awulawa a cikpa le ta dem. ⁵ Danasaka numu dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le.

Danasaka numu macigi ma va Abainita. Aya Katoni ka kagita a kaƙon ka Asiya.

⁶ Danasai Meri,† uza da u yanka da manyan cika.

⁷ Danasai ama a va Andaraniku n Juniya, aza da a uwai a kuwa ku a'ali kaƙolo na mpa. A woko ta Atoni kahu mpa, kpam asuki a naka le ta karinga.

⁸ Danasai Ampiliya, macigi ma va ma, uza da wari uza u Asheku.

⁹ Danasai Urubana, uza da u gbashikai Kawauwi kaƙolo n atsu.

Danasai macigi ma va Isataki.

¹⁰ Danasai Abali, uza da u wenikei mayun da wa tono Kawauwi.

Danasai Aristobulu n aza a kuwa a ne.

¹¹ Danasai Hiridiyon vuma u va.

Danasai Narikisa n aza da a'ari a kuwa ku ne, aza da a'ari aza a Asheku.

¹² Danasai Tarafina n Tarafusa, aka da a yankai Asheku manyan cika.

Danasai macigi ma va Barasisa, uka roku uza da u yankai Asheku manyan cika.

¹³ Danasai Rafu, kagbashi ka Asheku ka ka shinga, kpam i danasa mma u ne, wa ta tyoku u mma ara va.

¹⁴ Danasai Asinikirita, n Filiguna, n Hamisa, n Baturoba, n Hama, kpam dem i danasa Atoni a da a'ari kaƙolo n ele.

¹⁵ Danasai Filologus, n Juliya, n Niriya n utaku u ne, n Ulimifa n gba ama a Kashila a da a'ari n ele.

¹⁶ Damamgbanai n uciga u Kawauwi.

Gba Atoni a a'uwa a Atoni a Kawauwi a ka danasa da ta.

Kadyanshi ka makorishi

¹⁷ Ama a va, ma folo da i kirana n ama da a ka tuko upecene n aza a uzuwa ama utadatsasa, n a wenishiki ili i roku kau a uwenishike u da i wushai. Yanyi dan n ele!

¹⁸ Aza da a ka yansa nala Asheku Kawauwi ka tsunu aya a ka gbashika wa, shegai ili i'ya ya zuwa le upana kayanyan i'ya koshi a ka yansa. A tsu yinsa ta ama da bawu a revei icun i ikuna i cingi i na a asu u uyansaka le kadyanshi ka shinga ka shinga n icikpali i kaƙan. ¹⁹ Gba Atoni a pana ta a da i naka ta Asheku karinga, adama a nala n yan ta mazanga adama a de. Shegai ma ciga ta i yain ugboji a ili i'ya i'ari i shinga, kpam kotsu i yain ili i roku n ukuna u cingi wa.

²⁰ Kashila uza da u tsu tuko ndishi n shinga, wa barakpa wa, wa lya ta kaci ka Kanangasi.* U naka da ucira a kaci ka ne.

N yan ta kvasu ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu u rongo n ada.

²¹ Timoti uza da wa yan manyan kabolo na mpa wa danasa da ta. Ama a va Lusiya, n Yason, n Susibita a ka danasa da ta dem.

²² Mpa Taritiya, uza da korongi ili i na yi i'ya Bulus tonuko mu n korongu vi, ma danasa da ta dem a asuvu a Asheku.

²³ Gayu wa danasa da ta dem. U wusha mu ta kpam u wusha ta dem Atoni a kuwa ku ne.

Erasutu kazuwi ka ikebe ka ilyuci, n Kawuta kaje ka tsunu a ka danasa da ta dem.

[²⁴ N yan ta kvasu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u wenike gba de ukuna u shinga u ne. Ami.]†

Kvasu ka icikpali

²⁵ Asaka tsu naka Kashila tsupige! Wa fuda ta wa zuwa da i shamgba n ucira a upityanangu u de, tyoku da Kadyanshi ka Shinga ka danai. Akani yi a da ukuna u Yesu Kawauwi n afofi a da Kashila ka sokongi caupa. ²⁶ Shegai gogo-na ikorongi i ntsumate i zuwa le ta a revei ukuna u mayun vi a kateshe. Kpam Kashila, uza da bawu wa kuwa, u dana ta a ka zuwa ta gba iyamba a reve n akani a na yi, tsara a wushuku kpam a gorimuko yi. ²⁷ Asaka Kashila, uza da aya koshi wari n kakiri, u wushi tsupige a asu u Yesu Kawauwi hal ubana bawu utyoku. Ami.

* **16:20** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † **16:24** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Aza a Roma a kalatsa ta makpanda ma 24.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ikanikorongi i re ubana a asu u Atoni a Korintiya. Korintiya ilyuci i'ya i pige kpm a ikengi i kushiva. Ama a da a ka rongo pini a wuta ta a asu kau-kau. Kala ka ilyuci ki kari n karinga wa adama a ukuna u cingi u da wari pini. Kuwa ku kameli ka a ka isa Afurodita ka iryoci i tsicingi tsu ilyuci yi, kpaci a zuwa ta pini ashankala kazu ka te adama a aza da a ka gbashika yi. Bulus bana ta a ilyuci yi u yain manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe i'ya wa lya n u wenishiki ama a ukuna u Yesu. Ama ushani aza a Korintiya yi aza a unambi a da, shegai aza roku azapige a da ama a reve ta n ele.

A ukanikorongi u na vi Bulus wenishike ta tyoku da Atoni a ka rongo a asu u da ama a ka yansa ukuna u cingi cika. U da Atoni a gan ta a rongo na ndishi n shinga, kotsu a rongo abolo abolo a da a ka shilakanasa wa. U wenishike ta u da kotsu Atoni a yansa unyushi u tsishankala ko ukuna u cingi u roku wa. U dansa ta tyoku da Kashila ka ciga iyolo i rongo. A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta tyoku da uciga u mayun wari n ucira. U wenishike ta kpm tyoku da ulya u kayala u mayun wari. A makorishi, u wenishike ta tyoku da a 'yangaasai Yesu a ukpa, nala dem atoni a ne a ka tsara utsara u kaci.

Utsara u kaci u Yesu a ukpa u tuko ta Atoni ucira u uma. Tagarada u na u tonuko tsu ta an utsara u kaci u Kirisiti u lai uciga u ili i likimba, kpm nala dem Atoni a ka fuda ta a 'yuwan ili i likimba a toni Kirisiti.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu ka Bulus (1:1-9)

Udani a kaci ka ubolomgbono kaci (1:10-4:21)

Ukpada u upanamgbana u aza a kuwa a te (5:1-7:40)

Unaka Kashila tsupige a una u kameli (8:1-11:1)

Ulya u kayala n ukuna u kuwa ku Atoni (11:2-14:40)

Utsara u kaci u Kirisiti a ukpa (15:1-58)

Kune ubana a asu u aza a unambi (16:1-4)

Afofi a nwalu n Bulus (16:5-12)

Ili i'ya ya balu Bulus n idyani (16:13-24)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da wa koronku da ukanikorongi u na vi, utoku u tsunu Sasatsani dem wa danasa da ta. Kashila ka isa mu ta n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi adama a da nala Kashila ka cigai u woko.

² Eda Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a Korintiya ka ma koronku. Kashila ka isa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. U gonuko da ta uwulukpi a asu u Yesu Kawauwi. U yan ta dem nala a asu u ama a da gba a ka lyaka kala ka Yesu Kawauwi kayala a asu kau-kau. Kawauwi aya Asheku a tsunu kpm dem n Asheku a le.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

⁴ N tsu cikpa ta Kashila ka va adama a kune ku ushani ka u ne da, an i wokoi ama a Yesu Kawauwi gogo-na. ⁵ I yan ta utsari a ili dem, hal n gba kadyanshi n ureve dem adama a da i'ari kabolo n eyi. ⁶ Nala u wenike ta la vi ili i'ya n tonuko da a kaci ka ne mayun da. ⁷ Adama a nala i wusha ta gba kune ku Kulu ku Kashila ka u gain i tsara hal n i vani

ugono u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. ⁸ Wa zuwa ɗa ta i gbama hal ubana a makorishi tsarar Kashila ka kana ɗa n unyushi wa kain ka baci Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa gono. ⁹ Mayun ɗa Kashila ka yanka ɗa nala, kpaci u tsu yansa ta gba ili i'ya baci dem u danai, kpam u dangasa ɗa ta i yain tsije n Maku ma ne; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

Atoni a pecenei abon abon

¹⁰ Ama a va, ma folo ɗa, adama a kala ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu, gba de i panamgbana n atoku. Kotsu i pecene kaci ka de abon kau-kau wa, shegai bolomgbonoi kaci ka de tsarar i woko n katakasuvu ka te n ure u uyawunsa u te. ¹¹ Ama a va, ama roku aza da a'ari a kuwa ku Kuluwi* a tonuko mu ta a da eda pini ya yamgbana kananamgbani. ¹² A da ya dem a asuvu a de wa dansa ili kau-kau. Uza roku u dana, "Mpa Bulus da ma tonon." Uza roku u dana, "Mpa Apolo da ma tonon." Uza roku u dana, "Mpa Bituru da ma tonon." Uza roku kpam u dana, "Mpa Kirisiti Kawauwi da ma tonon."

¹³ A ka fuda a peci Kawauwi uza da wari uza u te a asu kau-kau da? A'a! Bulus kuwa adama a de a mawandamgbani da? A'a! A lyubugu da tsarar i woko atoni a Bulus da? A'a! ¹⁴ N cikpa ta Kashila an bawu n lyubugi ko uza u te u de, shegai Kirisibu n Gayu. ¹⁵ Gogo-na ko uza wa dana a lyubugi yi a kala ka va wa. ¹⁶ (N ciba ta gban, n lyubugu ta dem Isitifanu n aza a kuwa a ne gba, shegai ma fuda ma ciba an n lyubugi aza roku kpam wa.) ¹⁷ Kawauwi ka suku mu n lyubugu ama wa. Shegai u suku mu ta n yain Kadyanshi ka Shinga. Kpam a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n tsu yan ka n ugboji u ama wa, kpaci ma ciga ucira u ukpa u Kawauwi a mawandamgbani u woko u gbani wa.

Kawauwi ka ucira n kakiri ka Kashila

¹⁸ Ama da a'ari a ure u ubana a ukpa a pana baci akani a ukpa u Kawauwi, wa woko ta utengeshi ara le. Atsu kpam aza da Kashila ka wauwusa, tsu pana baci, ucira u Kashila u da. ¹⁹ A korongu ta a Tagarada u Kashila: "Ma wacinsa ta kakiri ka aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri. Ma kangu ta ureve u arevi." ◇

²⁰ Ndyal kalen ka likimba u ayawunshi, n awenishiki a mele, n aza a kananamgbani ka ukuna? Kashila ka zuwa le ta a wokoi ili i gbani kpam u wenikei kakiri ka le ka woko ka gbani. ²¹ Kashila uza da wari n kakiri u bidiga ta kaci ka ne wa asaka ama a likimba u na a yain manyan n kakiri ka le a boli yi hal a wene yi wa. A unan u nala, aku u gonoi u dangasai u wauwa aza da a wushuki n kadyanshi ka tsu yain kuɓari, ka kari yavu utengeshi. ²² Aza a Yahuda a tsu zama ta a wene ikunesavu tsarar u wenike le Kashila ka yan ta manyan. Awulawa a tsu ciga ta a tsarar kakiri. ²³ Adama a nala, an tsu yain kuɓari ku Kawauwi ka kuwai a mawandamgbani, aza a Yahuda a bidya ta u da unyushi u da, Awulawa kpam a bidyai u da ili i gbani. ²⁴ Shegai a asu u aza da Kashila ka isai, gba aza a Yahuda n Awulawa, akani yi a da na: Kawauwi, aya ucira n kakiri ka Kashila. ²⁵ Ko Kashila ka baci n utengeshi, u la ta ya dem kakiri, kpam ko wa baci bawu ucira, u la ta ya dem ucira.

²⁶ Ama a va, cibai tyoku da i'ari an Kashila ka dangasa da. Ama a likimba u naha a yawunsa an ama ushani a asuvu a de a'ari n kakiri wa. Ama da a'ari azapige a asuvu a de a'a gan wa. Ama da a'ari aza a kuwa ku tsugono a asuvu a de a'a gan wa. ²⁷ A unan u nala, Kashila ka dangasa ta ili i'ya likimba danai ili i utengeshi i'ya tsarar u nei aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri uwono. U dangasai kpam aza da bawu a'ari n ucira tsarar u nei aza da a'ari n ucira uwono. ²⁸ U dangasai ili i'ya ama a likimba a goroi a yawunsai yavu i maci i'ya wa ko kpam yavu ili i roku i'ya wa gba gba, aku u yankai ili i nala yi manyan a asu u ili i'ya a wenei n kalen tsarar i woko i gbani. ²⁹ U yan ta nala tsarar ko uza

* **1:11** Kuluwi uka da, kpam a dana ko ama yi ama a ne a da ko agbashi ko aza da a ka rongo a kuwa ku te wa. ◇ **1:19** Isha. 29:14.

u yain arāḍi a kapala ka ne wa. ³⁰ Kashilā ka ka zuwa ḍa i woko ili i te n Yesu Kawauwi. U zuwai Kawauwi eyi kaci ka ne u woko kakiri adama a ulya u kapala u tsunu. Adama a ne a ḍa Kashilā ka wusha tsu. U gonuko tsu uwulukpi, kpam u nekei kaci ka ne tsarā u wutukpa tsu a asu u unyushi u cingi. ³¹ Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Uza ḍa wa ciga u yain arāḍi, u yain a ḍa a ili i'ya Asheku a yain koshi.”

2

Kadyanshi a kaci ka Kawauwi n ukpa u ne

¹ Ama a va, an n tuwai n tonuko ḍa akani a ḍa Kashilā ka sokongi vi, n dansa n ureve u kadyanshi wa, kpam n wenike ugboji wa. ² Kpaci tun a'ayin a ḍa mari n aḍa, n yawunsa tā n asansa n ko ndya wa, shegai bamu n Yesu Kawauwi koshi, hal gai ukpa u ne a mawandambani. ³ A'ayin a ḍa n tuwai ara de vi, ikyamba i va i razugba tā hal gbam ya je adama a uwonvo. ⁴ Kpam an n wenishikei na n yanyi kuḅari ki, n dansa tā karara. N yan ugboji wa, bele n leshi ḍa n kadyanshi. N asaka tā Kulu Keri ku Kashilā ku wenike ucira u ne. ⁵ Yan ḍa n yain nala tsarā i tsarā upityanangu adama a ucira u Kashilā, shegai adama a ugboji u vuma wa.

Kakiri ka Kashilā

⁶ A'ayin a ḍa baci dem mari a asuvu a Atoni a ḍa a'ari n ucira, n tsu yan tā kadyanshi n kakiri. Shegai icun i kakiri ka likimba wari n ka ka wa. Kpam icun i kakiri ka aza a tsugono a likimba a na a ka ciga ka wa, kpaci ele aza ḍa ucira u le wa woko u gbani u ḍa. ⁷ N dansa tā n kakiri ka Kashilā ka kari usokongi, ka u asakai usokongi hal n gogo-na. Kahu likimba gita, Kashilā ka foḅuso tā kakiri ka nala ki tsarā u tuko tsu tsupige. ⁸ Ko uza u tsugono u te a likimba wa la u revei n ka wa. A da baci a'ari a revei n ka, a'ari a ka wandambana Asheku uza u tsupige wa. ⁹ Shegai Tagarāda u Kashilā u dana tā: “Ili i'ya Kashilā ka foḅusukoi aza ḍa a ka ciga yi i la tā ili i'ya a wenei n a'eshi a le, i la tā kpam ili i'ya a panai n atsuva a le. Ko uza kotsu u yawunsa a ukuna u nala vi wa!”

¹⁰ Tsu reve tā n ukuna u nala vi kpaci Kulu Keri ku Kashilā ku wenike tsu de ko ndya wa. U tsu wene tā ko ndya wa hal dem n ili i usokongi i Kashilā. ¹¹ Aḍa koshi vu revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, Kulu Keri ku Kashilā kpam aya koshi u revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kashilā. ¹² Shegai Kashilā ka naka tsu tā Kulu Keri ku ne, ili i'ya i zuwai bawu tsu tsu yawunsa tyoku ḍa ama a likimba a tsu yawunsa i'ya gai la vi. Da kpam dem i zuwai tsu tsu reve ili i'ya Kashilā ka naka tsu vi faa. ¹³ Tsu tonuko ḍa baci nala vi, tsu tsu yanka kakiri ka kadyanshi ka vuma manyan wa. Tsu tsu dansa tā kadyanshi ka Kulu ku Kashilā ku tonuko tsu tsu dana a'ayin a ḍa tsa wutumkpusuka aza ḍa a'ari n Kulu ku Kashilā ukuna u mayun a kateshe. ¹⁴ Da gai i zuwai she uza ḍa wari n Kulu ki aya koshi u tsu reve n unā u shinga u Kulu ku Kashilā vi. Uza ḍa baci dem bawu wari n Kulu ku Kashilā, u tsu yawunsa tā unā u shinga u nala vi utengeshi u ḍa. ¹⁵ Uza ḍa baci wari n Kulu ki, wa fuda tā wa vece ukuna u na vi, shegai eyi ko uza wa fuda wa vece yi wa.

¹⁶ Tagarāda u Kashilā u dana tā:
“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?
Ya wa fuda wa naka yi adooki?” ◇

Shegai tsa fuda tā tsa reve ukuna u na vi, kpaci tsā tā n katakasuvu ka Kawauwi.

3

Agbashi a Kashilā

¹ Ama a va, an n dansai n ada, n dansa n ada tyoku u Atoni a da a'ari n ucira wa; u kana ta n dansa n ada yavu eda aza a likimba na da i'ari, ko kpm yavu mmuku n shili n da i'ari a asuvu a Kawauwi. ² N neshe da ilikulya wa adama a da i buwai ve ucomo mani. Ko n gogo-na kotsu i ratsa ulya ilikulya wa adama a da ya rongo ta tyoku da ama a likimba na a ka rongo. ³ Ya yamgbana malyon n atoku a de kpm n i shilakani. Nala u wenike ta an eda aza a likimba na da, kpm ya tono ure u ne. ⁴ Uza u te u de u dana ta, "Mpa Bulus da ma tono." Uza roku kpm u danai, "Mpa Apolo da ma tono." A'ayin a da ya dansa nala, i yan ta yavu eda ama a likimba a da.

⁵ Ya Apolo wari? Ya Bulus? Atsu agbashi a Kashila a da koshi aza da a banga da i wushuki. Ya dem a asuvu a tsunu manyan ma Asheku a naka tsu ma tsa yan. ⁶ Mpa icun i'ya n cei, Apolo kpm tsunki i'ya mini. Shegai Kashila ka ka zuwai i'ya i gbonguroi. ⁷ Uza da u cei n uza da u tsungi mini a'ari n kalen wa, shegai Kashila ka kari n kalen kpaci aya u zuwai i'ya i gbonguroi. ⁸ Uza da u cei n uza da u tsungi mini gba ciga da a ka ciga kashina ki ka lobono. Kashila ka tsupa ta ya dem n manyan ma ne. ⁹ Kpaci atsu atoku a da aza da a ka yan manyan ma Kashila kabolo, kpm eda kashina ka Kashila.

Kuma ku Kashila ka dem i'ari. ¹⁰ N yan ta manyan ma kamai ka shinga adama a da Kashila ka ka zuwa mu n fuda n yain ma, kpm n shigbai cuku tsu kuma tsi, uza roku kpm wa ma a zuba u ne. Shegai ya dem a asuvu a de u kirana n tyoku da wa ma. ¹¹ Cuku tsu kuma tsa tsu shigbai vi aya Yesu Kawauwi, uza wa kpm la wa shigba tsu roku kau wa. ¹² A'ayin a da baci ama a ka ma a zuba u cuku tsi, aza roku a ka yan ta manyan n zinariya ko azurufa ko atali a shinga, aza roku kpm a ka yan ta manyan na ndanga ko a'iwa ko kpm ciwa. ¹³ Shegai a'ayin a ukondo n a afada a da pini utuwa kain ka makorishi ka a ka kondo manyan ma kamai dem ka yain. Manyan dem a ka kondo ta ma n akina tsara a wene ko akina yi a ka lya ma. ¹⁴ Kuma ki ku rana baci wa, kamai ki ka tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne. ¹⁵ Shegai ku rana baci, kamai ki ka namba ta ili gba. Kamai ki ka la ta, shegai wa woko ta yavu uza da u lai a akina.

¹⁶ N revei i reve ta eda kuwa ku Kashila ka, kpm Kulu ku Kashila kari a asuvu a de. ¹⁷ Kashila ka wacinsa ta uza da u wacinsai kuwa ku Kashila ku na ki. Kpaci kuwa ki ka ta uwulukpi, kpm eda kaci ka de kuwa ki ka.

¹⁸ Asakai uyinsa kaci ka de. Uza roku wa wundya baci eyi uza u kakiri u da, tyoku da likimba wa wundya kakiri kari, she u gonuko kaci ka ne katengeshi a kapala ka le tsara u woko uza u kakiri u mayun. ¹⁹ Ili i'ya likimba bidyai kakiri ka, i'ya Kashila ka bidyai i woko utengeshi. Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka wanda ta aza a ugboji a'ayin a da a ka yan ugboji u le." ²⁰ U dana ta kpm, "Magono ma Zuba ma reve ta afobi a da aza a kakiri a yain a gbani a da." ²¹ Kotsu i yain aradi an ya tono vuma u pige u roku wa. Ili dem i de i'ya: ²² Bulus n Apolo n Bituru aza de a da. Nala dem gba likimba u de u da. Uma n ukpa n a'ayin a gogo-na n a da a ka tuwa, a de a da. Mayun, ko ndya wa i de i'ya. ²³ Eda kpm aza a Yesu Kawauwi a da, Yesu Kawauwi kpm uza u Kashila u da.

4

Manyan ma asuki

¹ U gan ta ama a wene tsu tyoku u agbashi a Kirisiti Kawauwi, aza da Kashila ka nakai ukuna u maci u da wari usokongi. ² Kpm ama a naka baci agbashi manyan ma uyan, a tsu ciga le ta a yain ma n unaka u katakasuvu. ³ Mpa ara va, n dambula ko eda ko kuwa ku afada ku yanka mu afada wa. Mpa gbam n tsu yanka kaci ka va afada wa. ⁴ N reve n ukuna u cingi u roku u da n yain wa, shegai nala u zuwa n woko uza da bawu wari n unyushi wa. Asheku a da a tsu yanka mu afada. ⁵ Adama a nala kotsu i kidaga uza ugana bawu kotsu a'ayin a yain wa, vanai ve hal she a'ayin a da Asheku a gonoi. Wa wenike ta ukuna u da wari usokongi gogo-na a kateshe, wa wenike ta kpm ili i'ya ama

a ka ciga i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku Kashila ka woko uza da wa cikpala ya dem tyoku da u gain.

⁶ Ama a va, n zuwa da ta i wundyana mu n Apolo tyoku u iryoci a ukuna u da ma dansa vi, tsara i rotsongusu kalen ka udani u da u danai, "Tonoi i'ya a korongi a Tagarada u Kashila koshi." Pini nala, ya yan n aradi i gorimuko uza u te i goro uza u te wa. ⁷ Ya va wundya vari? Va wundya vu la Atoni a da a buwai? Ndya vari n i'ya, i'ya bawu Kashila ka naka vu? Kashila ka baci ka naka vu gba ili i'ya vari n i'ya, ndya i zuwai va yan aradi yavu n kaci ka vunu ka vu yain i'ya?

⁸ Ya wundya ta yavu gba ili i'ya ya ciga i'a ta n i'ya. Ya wundya ta yavu aza a utsari a da i'ari. Hal i lyai tsugono bawu atsu. A'ari a dana gbam ngono n da i'ari kotsu tsu lyai tsugono tsi kabolo n ada. ⁹ U yan mu ta yavu Kashila ka zuwa tsu ta asuki tsara tsu woko ama da bawu ama a ka naka tsupige, tsu wokoi yavu aza da a'ari a kuwa ku a'ali aza da a ka ne uwono a kateshe.* Tsu wokoi yavu ama da a purai a bankai a kakura tsara a wuna le, tsara gba ama n atsumate a zuba a wundi tyoku da a ka kuwa. ¹⁰ Ama a likimba a na a ka wundya yavu atsu utengeshi u da tsa yan an tsa yanka Kawauwi manyan. Shegai ara de kpam ya wundya ta yavu i'a n kakiri an ya tonon Kawauwi. Ya wundya yavu atakasuvu a tsunu a'a n ucira wa, a de kpam n ucira. Ya wundya ama a ka nakasa da tsupige shegai atsu a ka nakasa tsu wa. ¹¹ Hal n gogo-na gbam kambulu n kakuli ka tsari a upana, tsu kpam n aminya a u'uka a shinga wa. Ama kpam a ka yansa tsu mavura cika. Tsara n kuwa ku kaci ku tsunu wa. ¹² Tsu matsa ta tsu yain manyan n akere a tsunu. Ama a yanka tsu baci una u cingi, tsu tsu zuwuka le ta una u shinga. Ama a ka yansa tsu baci mavura, tsu tsu kawunku ta ma. ¹³ Ama a ka dansa baci kagbani a kaci ka tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u shinga a kaci ka le. Gogo-na gbam tyoku u kaviri da ama a bidya tsu ili i'ya a ka wotsongu n tyoku u akama a da a ka za a wotsongu.

¹⁴ Ili i na yi korongu da ma korongu i'ya tsara i pana uwono wa. Ciga da ma ciga n rono da atsuvu kpaci eda mmuku n va n da aza da ma ciga. ¹⁵ Ko i'a baci n awenishiki azu kupa (10,000) aza da a ka wenishike da a kaci ka Kawauwi, mpa tata u de koshi. I woko de mmuku n va a asuvu Kawauwi an n tonuko da ukuna u ne. ¹⁶ Adama a nala, ma folo da i toni iryoci i va i yain tyoku da mpa ma yansa. ¹⁷ Ili i'ya gai i zuwai ma sukunku da maku ma va Timoti i'ya gai la vi. Aya macigi ma va kpam kagbashi ka maci ka Asheku. Wa cibuga da ta ili i'ya n wenishikei a kaci ka Yesu Kawauwi tyoku da n wenishikei ko nte wa a asuvu a a'uwa a Atoni.

¹⁸ Aza roku a de a ka yan aradi yavu ma tuwa da ukyawan wa. ¹⁹ Shegai Asheku a wushuku baci n tuwa, wa barakpa wa ya wene mu ta. N tuwa baci ma wene ta ili i'ya aza a aradi a nala yi a ka yansa. Kpam ma reve ta mayun da baci a'ari n ucira u Kashila ko kpam kadyanshi ka gbani ka a'ari a uyansa. ²⁰ Kpaci tsugono tsu Kashila tsu adama a kadyanshi wa, shegai adama a ucira. ²¹ A asuvu a ili i re i na yi, ndya i dangasai, n tuwa n kaja, ko gai n tuwa yuwu n uciga?

5

Afada a kaci ka tsishankala

¹ N pana ta a da uza roku a asuvu a de u yan ta tsishankala, a da wa vakusu n uka u tata u ne. Ko aza da gbam bawu a revei Kashila a kovo ta ucun u unyushi u nala vi. ² Ya yan aradi, a una u da ya namgba katsuma. U gan ta gbam i loki yi kpam i wutukpa yi a asuvu a ama a de. ³ Ko an u wokoi ma ta mbari n ada, n tsu cibusa ta n ada. N yan ta afada yavu ma pini kabolo n ada. N ucira u da Yesu Asheku a naka mu, n kidaga ta vuma da u yain unyushi u cingi u nala vi ugana yavu ma pini n ada. ⁴ A'ayin a da baci i isai ndishi a

* **4:9** Katigi ka aza a Roma ka lya baci kuvon aku a ka gono a kuwa, a kapala ka wa wala, aku asoje n aza da a banga yi a toni yi a kucina. Pini nala, aza da a kana tyoku u agbashi a'ayin a kuvon yi a toni a makorishi. Bulus ratsanaka ta kaci ka ne n agbashi a da a'ari a makorishi.

ukuna u na vi, kulu ku va ka ta n ada, ucira u Yesu Asheku k pam wa rongo ta n ada pini a asu vi. ⁵ U kana ta i neke vuma u nala vi a asu u Kanangasi.†* Kanangasi ka wacinsa ta ikyamba i ne, shegai a ka wauwa ta kulu ku ne kain ka baci Yesu Asheku u gonoi.

⁶ Ara di a de a gan wa. I reve ta kalen ka udani u da u danai, “Maku ma yisti kenukulu ma ma tsu zuwa kira ku akala ku kasasu ku shita.” Wata, i asaka baci vuma da wa yansa tsishankala tsi u lyai kelime n ada, aza roku a asuvu a de a ka git ta uyansa unyushi u cingi tyoku da wa yansa. ⁷ Tyoku da aza a Yahuda a tsu takpa gba yisti da wari a a'uwa a le kahu a yain Abiki a Upasamgbana,† nala dem ya takpa vuma u nala vi a asuvu a de. Kashila ka wulukpe da ta adama a da Kawauwi ka kuwai u wutukpa tsu a unyushi u cingi. Wa ta tyoku u ncon n da aza a Yahuda a tsu kida a'ayin a Abiki a Upasamgbana caupa. ⁸ Adama a da wari mayun nala, u gan ta tsu rongo ucibusa atsu ama a Kashila a da. Tsu varangu yisti cau vi; wata, kotsu tsu rongoi n ahali a cingi n a malyon n ure u tsicingi tyoku da tsu yansai caupa kahu tsu woko Atoni wa, shegai tsu rongoi n ahali a shinga n ukuna u mayun tyoku u burodi u da bawu wari n yisti.

⁹ An n koronku da caupa, n tonuko da ta kotsu i pecemgbene n ama da a ka yansa tsishankala. ¹⁰ Aza da bawu a'ari Atoni alya ma dansaka wa. Mayun da aza roku a asuvu a le a ka yansa ta tsishankala. Aza roku a le a ka yansa ta kurura, aza roku aza a mawusuka, aza roku k pam aza a ulyasaka ameli kayala a da. Ya ciga baci i pecemgbene n icun i ama a nala yi, u kana ta she i asaka likimba. ¹¹ Ili i'ya ma tonusuko da i'ya, i pecemgbene n uza da wa isa kaci ka ne Katoni, shegai wa yansa tsishankala, ko k pam wa yansa kurura, ko k pam uza da wa lyasaka ameli kayala. I pecemgbene n uza da wa wishisa aza roku, ko kasoi, ko k pam uza u mawusuka. Kotsu gbam i lyai ilikulya kabolo n ucun u vuma u nala vi wa.

¹² Ma n ucira u da ma yanka aza da bawu a'ari Atoni afada wa. Shegai i'a ta n ucira u da ya barana Atoni a da a yain icun i inyushi i nala. ¹³ Kashila ka ka yanka aza da bawu a'ari Atoni afada. Tagarada u Kashila u dana ta, “Uza roku wa baci uza u cingi a asuvu a de, loko ni.” ◇

6

Ubansaka atoku a kunu ku afada

¹ Uza roku a asuvu a de wa baci n ukuna n Katoni ka roku, kotsu i banka ukuna vi a asu u uza u afada u da bawu wari Katoni wa. Foloji ama a Kashila a yanka da afada a ukuna vi. ² I reve an kain ka roku atsu Atoni tsa yanka likimba afada wa? E da baci ya yanka likimba afada, ya fuda ya yan afada a ikuna i kenu i na yi wa? ³ I reve an a a'ayin a da a ka tuwa tsa yanka atsumate a zuba afada wa? Adama a nala ya fuda ta ya yanka ikuna i naha afada. ⁴ I'a baci n ukuna icun i na, nida ya bana a asu u aza a afada a kateshe, aza da bawu ama a Kashila a ka naka karinga? ⁵ N dana ta nala tsara i pana uwono. N reve ta a ka namba uza roku a asuvu a de uza da wari n kakiri ka wa fuda wa yan afada a'ayin a da baci ukuna u rukpai a mere ma Atoni wa. ⁶ Shegai a un a u da ya yan nala, aku i gonoi ya bansaka atoku a de a kuwa ku afada, ya yansa kananamgbani a kapala ka aza da bawu a revei Kashila.

⁷ I bidya baci ukuna u de ubana a kunu ku afada, i rukpa de. Katoni ka roku ka yanka baci uza u te u de i'ya bawu i gain, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi ta u yanka yi baci ukuna u roku wa. Ko k pam Katoni ka roku ka ryafa baci uza u te u de, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi ta u asaka ukuna vi. ⁸ Shegai e da dem i tsu nusa ta i ryafa k pam aza roku, i tsu yan ta dem nala a asu u atoku a de Atoni!

⁹⁻¹⁰ Kotsu i yinsa kaci ka de wa. Mayun i reve ta ama a cingi a ka tsara tsugono tsu Kashila wa. Ama a na yi alya, aza da a ka lyasaka ameli kayala. Nala dem aza a uyan tsishankala, n a'ali a da a ka vakusu n aka a roku, n aka a da a ka vakusu n a'ali a da

* 5:5 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 5:13 U.Ml. 17:7.

bawu a'ari a le, icun i ama a na a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. A'ali a da a asakai atoku a le a'ali a ka vakusu n ele a ire kau-kau. Aza da a ka boko, n aza a kurura, n aza a mawusuka, ele dem a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. Asoi a da a tsu gutukpa, n aza da a wishisai a'ala a atoku a le, ama da a ka yansa gba ili i na yi a ka tsara tsugono tsu Kashilā wa.

¹¹ Kahu i wushuku n Kawauwi, aza roku a de a yansa ta ili i gbani i nala yi. Shegai Kashilā ka zaka da de unyushi u cingi u de u gonuko da uwulukpi, kpam u gonuko da i wokoi a asuvu a aza da a'ari dere a kapala ka ne. U yan ta gba ili i nala yi a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi Asheku kpam n ucira u Kulu ku Kashilā ka tsunu.

Naka Kashilā tsupige n ikyamba i vunu

¹² Aza roku a de a dana ta naha: “Ma fuda ta ma yan ili i'ya baci dem ma ciga, adama a da mari Katoni.” Aku n wushunku le naha: “Mayun da, uwenishike u nala vi mayun da, shegai nala u wenike la vi ili dem i'ya i'ari n kalen wa.” Ko n dana baci, “Ma fuda ta ma yan gba ili i'ya ma ciga,” ma asaka ili yi i gonuko mu kagbashi ka ne wa. ¹³ I dana ta, “Ilikulya i lobono ta adama a katsuma, katsuma kpam ka lobono ta adama a ilikulya.” Nala wari, shegai kain ka roku Kashilā ka kotso ta n ele gba. Kashilā ka yan ikyamba adama a tsishankala wa. U yan ta i'ya adama a da a ka gbashika Asheku, kpam Asheku a kirana ta n ikyamba i tsunu. ¹⁴ Kashilā ka 'yangasa ta Asheku a ukpa, kpam wa 'yangasa tsu ta dem n ucira u ne. ¹⁵ I reve ta ikyamba i de apashi a ikyamba i Kawauwi a da. U gan n bolomgbono kapashi ka ikyamba i Kawauwi n kashankala da? Ko kenu! ¹⁶ Kpam i reve an uza u bolomgbono baci ikyamba i ne n kashankala u woko de ikyamba i te n eyi wa? Kpaci Tagarada u Kashilā u dana ta, “Ama a re a le a ka woko ta ikyamba i te.” ♦ ¹⁷ Shegai uza da wari u bolomgboni n Asheku, kulu ku ne n ku Asheku ku woko ta ku te.

¹⁸ Adama a nala she i suma uyan tsishankala. Gba icun i unyushi u cingi i'ya ama a ka yansa a kateshe ka ikyamba ka wari, shegai bamu n tsishankala. Aza a uyan tsishankala a nusuka ta ikyamba i le. ¹⁹ I reve an ikyamba i de asu da Kulu Keri ku tsu dusukusu da wa? Ka ta a asuvu a de. Kashilā n kaci ka ne aya u naka Kulu Keri. Eda i'ari n kaci ka de wa, shegai eda aza a Kashilā a da. ²⁰ Kashilā ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige. Adama a nala, u kana ta i yain ili i'ya ya naka Kashilā tsupige n ikyamba i de.

7

Uwenishike a kaci ka iyolo

¹ Gogo-na ma tonuko da ta ili i'ya n yawunsai a kaci ka ili i'ya i koronku mu a ukanikorongi u de. I da, “Uza wa ciga baci u zuwa Kashilā ka pana kayanyan, u gan ta u rongo bawu u vaki n uka, ko kenu.” ² Shegai ili i'ya ma tonuko da i'ya: aza roku a ka fuda a ka kana kaci ka le wa, she a ba a yan tsishankala. Adama a nala a da u gain ya dem u zuwa uka u ne u da wa vakusu n eyi koshi. Uka kpam u gan ta u bana iyolo a asu u vali da wa vakusu n eyi koshi. ³ U gan vali u kpada uvaku n uka u ne wa, nala wari kpaci aya vali u ne. Nala wari n uka vi kpaci aya uka u ne. ⁴ Uka vi wa yan n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n vali vi. Nala dem vali vi wa n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n uka vi. ⁵ Kotsu uza u te u le u bishinka utoku u ne ikyamba i ne wa, shegai ama a re le a wushuku baci a shamgba ve hal ubana a'ayin kenu, tsara a gonuko kaci ka le a asu u kvasu. Pini nala, aku a gono kpam tsara Kanangasi* ka kondo le adama a ukpada u kana u kaci u le wa. ⁶ Dana da n danai nala tsara i tsara ucira u da ya kana kaci ka de a asuvu a iyolo. Shegai mele ma ma zuwuka da wa. ⁷ Wa yan mu ta, gba Atoni a ka kpada baci uyan iyolo, tyoku da mpa mari bawu uka, shegai Kashilā ka naka ta ya dem kune ku ne, uza u na n kune ku ne kau, uza roku kpam n kune ku ne kau.

♦ 6:16 Kag. 2:24. * 7:5 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁸ Gogo-na eɗa ma dansaka agapa na nraṅa aza ɗa a'ari Atoni. Wa lobono ta i rongo nala bawu i yain kɗam iyolo tyoku ɗa mpa mari. ⁹ Shegai ya fuda baci ya kana kaci ka de wa, i yain iyolo. Wa laka ta tsulobo i yain iyolo n u ɗa ya kuwa n maluwa.

¹⁰ Ma ciga ta n barana da eɗa aza ɗa i yain iyolo. Shegai mayun mpa ma barana da wa, Yesu Asheku da. Adama a nala mpa ma barana da wa, aya. Avu uka da baci, kotsu vu peci n vali u vunu wa. ¹¹ Kɗam ko vu pece baci kotsu vu yain iyolo i roku wa, shegai vu gono pini a asu u vali u cau u vunu. Avu kɗam vali da baci, kotsu vu loki uka u vunu wa.

¹² Gogo-na eɗa aza ɗa i zuwai aza ɗa bawu a'ari Atoni eɗa ma dansaka. Yesu Asheku u wenishike tsu ko i te a kaci ka nala wa, shegai ma wenishike da ta a kaci ka ukuna vi. Aza roku a de a'ali a Atoni yi i'a ta n aka da bawu a'ari Atoni. Uka vi wa ciga baci u rongo n avu, kotsu vu loki yi wa. ¹³ Avu uka da wari Katoni, kɗam vali u vunu bawu wari Katoni, hal u wushuki u rongo n avu kotsu vu peci n eyi wa. ¹⁴ Vali u da bawu wari Katoni kɗam wari n uka u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a uka vi. Nala dem uka u da bawu wari Katoni wa baci n vali u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a vali vi. Nala baci wa, mmuku n de mari ma woko ta mmuku n da bawu mari uwulukpi. Shegai gogo-na mmuku n de ma woko ta uwulukpi adama a uwulukpi u da vu tukoi a asuvu a iyolo yi.

¹⁵ Uza da bawu wari Katoni ki, wa ciga baci u peci n Katoni ki, she Katoni ki ka zuwa yi u shamgba bamu n uciga u ne wa. Nala u gita baci, Katoni ki kabirya yi kɗam n iyolo i nala yi wa. Shegai uciga utsara u da baci, iyolo yi i shamgba le pini n vali ko uka da bawu wari Katoni ki bawu a pecei, kpaci Kashila ka ciga ta Atoni a rongo ndishi n shinga n ama. ¹⁶ N ada da ma dansa aka a da a'ari Atoni: Gaawan vali u vunu u woko Katoni ka Kawauwi adama a vunu. Nala dem eɗa a'ali a da i'ari Atoni: Gaawan uka u vunu u woko dem Katoni ka Kawauwi adama a vunu.

Tonoi Asheku kain dem

¹⁷ A kuwa ku Atoni ka baci dem n banai n tsu tonuko le ta a shamgba pini tyoku da a'ari tun a'ayin a da Yesu Asheku u dangasa le, kɗam Kashila ka isa le a woko ama a ne. Gogo-na nala kɗam ma tonuko da. ¹⁸ Tyoku u, uza da baci a kidai kacombi kahu u woko Katoni, kotsu u dana wa woko yavu a kida yi kacombi wa. U woko baci Katoni bawu a kida yi kacombi, kotsu u dana she u kida kacombi wa. ¹⁹ Ko a kida yi kacombi ko a kida yi wa, gba ili i te i'ya. Ili i'ya i lai n kalen i'ya uyan u ili i'ya Kashila ka danai a yain. ²⁰ Lyayi kelime n urongo tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da. ²¹ Avu kagbashi ka? Kotsu u nala u bala vu wa, shegai vu tsara baci kabala ka va tsara kaci ka vunu, vu lyai kelime, nala wa n ukuna wa. ²² Aza da a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, alya a ka woko yaa a asuvu a Asheku. Nala kɗam aza da bawu a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, a ka woko ta agbashi a Kawauwi. ²³ Kashila ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige adama a de. Kotsu i woko tyoku u agbashi a ama hal i kpa da upanaka Kashila wa. ²⁴ Ama a va, n doku ta n danai, shamgbai pini tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da, wa banga da ta i yain nala.

Aza da bawu a'ari n iyolo

²⁵ Gogo-na a kaci ka ama da bawu a'ari n iyolo da ma korongu. Asheku a dana ukuna u roku tyoku da ama a na yi a gain a ka yan wa, adama a nala asaka n dana ili i'ya n yawunsai. Ya wushuku ta n ili i'ya n danai cinda Asheku a pana mu ta iyali. ²⁶ Adama a upana u ikyamba u gogo-na da i zuwai ma naka adooki a asu u aza da bawu a yain iyolo a rongo pini bawu iyolo. ²⁷ Shegai vu yan baci iyolo, kotsu vu peci wa. Vu yan baci kotsu iyolo wa, kotsu vu boli vu yain iyolo wa. ²⁸ Ko vu zuwa baci uka, vu nusa wa. Nala dem maku ma uka ma yan baci iyolo, u yan unyushi wa. Ma ciga kadambula ka iyolo ka tsara da wa.

²⁹ Ama a va, n tonuko da karara, a'ayin a tsunu a likimba a'a gan wa. Adama a nala a'ayin a da a woko tsu vi kotsu tsu nangasa a da a asu u kadambula a kaci ka iyolo wa.

³⁰ Kpam ko va baci a kushen adama a unamgbukatsuma, vu lyai pini kapala n ugbashika Asheku. Ko va baci a idyoshi n vu pani kayanyan, kotsu vu asaka upana u kayanyan u vunu u zuwa vu vu asansa n ugbashika Asheku wa. Ko vu tsara baci ili ushani, kotsu i zuwa vu vu asaka ugbashika Asheku Yesu Kawauwi wa. ³¹ A'ayin a da baci dem vu yain ili i na yi; wata, i'ya ama a tsu yan a likimba vi, kotsu vu nangasa a'ayin a vunu a ucibusu i'ya wa, kpaci likimba n ili i'ya i'ari pini gba ya kotso ta gogo.

³² Ma ciga i rongo a kadambula a kaci ka ili i likimba wa. Uza da bawu wari n iyolo, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan, n u cibusu tyoku da wa zuwa yi u pana kayanyan. ³³ Shegai uza da wari n uka wa ta n kadambula cika. Wa yan ta kadambula a kaci ka ili i likimba, kpam n i'ya wa yan tsara uka u ne u pana kayanyan. ³⁴ Katakasuvu ka ne ka pece ta kure. Maku ma uka ko kpam uka da bawu wari n vali, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan. U naka Asheku kaci ka ne, ikyamba i ne n kulu ku ne. Shegai uka da baci wari n vali, u tsu yanka ta a'ayin a da wari n a da manyan u yain ili i likimba n i'ya wa yan tsara vali u ne u pana kayanyan. ³⁵ A'ayin a da baci dem n yain kadyanshi n ada naha, ciga da ma ciga n sira da wa, shegai an ma ciga n banga da da. Ma ciga ta i rongo n ahali tyoku da ama a Asheku a gain a rongo tsara i gbashika Asheku bawu ili i'ya ya damgbarasa da.

³⁶ Uza yawunsa baci u yanka kamana ka ne dere wa an bawu a yain iyolo, hal kamana ki ka wura a'ayin a iyolo. Pini nala, u gonoi u tuwa u yawunsai wa yan ta iyolo yi, wa fuda ta wa yan i'ya. Nala woko unyushi wa. ³⁷ Shegai u shamgba baci n ucira a katakasuvu ka ne wa n ukuna u da wa zuwa yi u yain iyolo wa, kpam hal wa fuda wa kana kaci ka ne. U yawunsa baci gai n kaci ka ne bawu wa zuwa kamana ka ne ki. Wa n ukuna wa, u yan ta ili i'ya i'ari dere.† ³⁸ A yan baci iyolo yi ili i shinga i'ya, a yan baci iyolo yi wa, wa laka ta tsulobo.

³⁹ U kana ta uka u rongo a kuwa ku iyolo hal ukpa u vali vi. Pini nala, wa fuda ta u bana iyolo i roku, shegai u bana uza da wari Katoni iyolo. ⁴⁰ Ara va wa laka ta upana kayanyan wa rongo baci marana. Kpam yavu nala dem Kulu ku Kashila ka tono.

8

Ilikulya i'ya a darankpai ameli

¹ Gogo-na ma ciga ta n yain kadyanshi a kaci ka inyama i'ya a darankpai ameli. Gba tsunu tsu reve ta ili i roku a kaci ka ukuna u na vi. Ureve u zuwa tsu ta tsu 'yangasai avangatsu a tsunu n aradi, shegai uciga u zuwa tsu ta tsu banga atoku. ² Uza da baci u wenei yavu wa n ureve, kotsu u cina ureve u mayun wa. ³ Shegai uza da wa ciga Kashila, aya Kashila ka tsu reve kpam ka tsu kirana n eyi.

⁴ Ili i'ya n danai i'ya na a kaci ka utakuma u inyama i'ya a darankpai ameli: Tsu reve ta gai kameli ili i maci i roku i'ya a likimba wa, kpam tsu reve ta Kashila ka te ka koshi. ⁵ A tsu bidya ta ili i zuba n i likimba ushani “ashila” n “asheku” ili i'ya bawu i'ari “ashila” n “asheku” a mayun. ⁶ Shegai tsu reve ta tsu ta n Kashila ka te koshi, aya Tata, uza da u yain ili gba, u yan tsu kpam tsara tsu gbashika yi. Yesu Kawauwi aya koshi Asheku a tsunu. Ili i'ya la i'ya bawu u yain wa, kpam adama a ne a da tsari n uma.

⁷ Shegai ya dem da revei nala vi mayun da wa. Aza roku a cuwana ka de n ameli, da i zuwai hal n ara a ka takuma baci icun i inyama i nala yi, a tsu wene ta yavu i kameli i'ya. A wene ta yavu ya tsunku le ta ashinda a lya baci icun i ilikulya i nala yi. A yawunsa ta nala kpaci u wuyana le ta a takpana ili i shinga n i'ya bawu i'ari i shinga. ⁸ Mayun da

† **7:37** Mkpanda n na mi ma yan ta kpam n kalen: A dana tata wa kangu makere ma ne ubana iyolo, kpam u wura de aye n iyolo. Gogo-na tata vi yawunsa baci ugan u fishinka yi wa, kpam makere mi n kaci ka ne wa ciga iyolo, u asaka yi u yain. Unyushi u cingi u da wa. A dana tata vi u yawunsa ta n kaci ka ne bawu uza roku naka yi adooki u da wa asaka makere ma ne ma yain iyolo wa. U toni ili i'ya u yawunsai a kaci ka makere mi kpam u woko tyoku da wari. Ili i shinga i'ya dem.

ilikulya i tsu tuko tsu evu n Kashilā wa. Tsu lya baci i'ya wa, ya jebe tsu ili wa. Tsu lya baci i'ya, ya doku tsu ili wa. ⁹ Shegai kotsu i kirana, kotsu utsarā u kaci u ulya ilikulya u de u woko ili i'ya ya zuwa aza da bawu uyawunsa u le u gbamai a taḍatsa wa. ¹⁰ I reve ta an ameli ili i maci i roku i'ya wa, adama a nala wa woko kadambula wa vu bana baci a kunu ku kameli vu lyai ilikulya. Shegai uza da bawu uyawunsa u ne u gbamai u wene vu baci va lya a kunu ku kameli, eyi dem wa yan ta maluwa ma wa lya. ¹¹ Ili i'ya vu revei nala vi, i wacinsa ta vuma u nala vi uza da Kawauwi ka kuwai adama a ne. ¹² Vu nusuka baci atoku a vunu tyoku u nala hal vu zuwa le a yain ili i'ya a bidyai i cingi i'ya, avu dem vu nusuka ta Kawauwi. ¹³ Ma takuma baci inyama hal i zuwa utoku u va u yain unyushi u cingi, ma doku ma takuma unyama wa gba uma u va, kpaci ma ciga yi u taḍatsa adama a va wa.

9

Bulus ili i te i'ya n asuki a da a buwai

¹ Mpa yaa da mari. Mpa kasuki ka. N wene ta Yesu Asheku a tsunu, eda manyan ma Asheku a yain a akere a va. ² Ko aza roku a bidya mu baci kasuki wa, eda i bidya mu ta kasuki. Eda n kaci ka de i'a ta kabolo n Asheku, ili i nala i'ya i wenikei an mpa kasuki ka.

³ Uwushuku u da n wushunki aza da a ka wecike ucira u va u da na: ⁴ Tsa ta n ucira u da tsa wusha ilikulya adama a manyan ma tsu yain. ⁵ Asuki a da a buwai n a'angu a Asheku, n Bituru gba a'a ta n aka aza da a'ari atoni a Kawauwi aza da a soku le a nwalu n le. Tsa ta n ucira u da tsa yan dem nala. ⁶ U kana mpa n Baranaba tsu yain manyan aku tsu tsara ikebe i'ya tsa tsila ilikulya wa.

⁷ Kasoje ka bana baci a asu u kuvon, u tsu tsupa ikebe i ilikulya da? Uza u tsu ce kashina aku u kpaḍa ulya ili i kashina yi? Kaliniki ka linaka ushiga bawu u soi mani ma le? ⁸ N yan kadyanshi ka na ki n ucira u va wa, shegai Mele ma Kashilā ma dana ta dem nala. ⁹ Tsu yan ta kaneshi a Mele ma Musa korongi: "Kotsu i kimba unā u kanaka a'ayin a da wa lapa ilya wa."* An Kashilā ka danai nala, n anaka a da koshi wa yan kadyanshi? A'a! ¹⁰ N atsu da wa dansa. Uza da u limai n uza da u lapai a yain manyan ma le n uzuwa u uma u da a ka tsara kabon ka ilya yi. ¹¹ An tsu tonuko da akani yi, u woko ta yavu icun i Kashilā i'ya tsu cei a asuvu a atakasuvu a de. Adama a nala tsa ta n ucira u da tsa wusha ilikulya n ili i'ya i buwai tyoku u ili i'ya tsu kapai ara de. ¹² I banga baci aza roku aza da a yanka da kuḅari, tsa ta n ucira u da u lai u le.

Shegai atsu tsu taḅa da uzuwa i naka tsu tyoku nala wa. Tsu pelenshike ta ili i'ya tsari n i'ya kotsu tsu bishinka Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi utambura wa. ¹³ I reve ta gai aza da a tsu yan manyan a Kuwa ku Kashilā nte a tsu wusha pini ilikulya i le. Adarakpi a da a tsu yan udarakpa nte dem a tsu wusha pini kapashi ka le. ¹⁴ Nala dem Asheku a wenishikei aza da a tsu yan kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga a wushi ilikulya i le.

¹⁵ Shegai n taḅa da uzuwa i naka nala wa. Kpam koronku da ma koronku da adama a da ma ciga i naka mu ili wa. N wene ta yavu da wa laka mu ta shana n kuwa n u da ya yan nala. ¹⁶ N yan aradi adama a da ma yansa kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga wa. Manyan ma nala mi ma Kashilā ka danai n yain ma, kpam u kana ta n yain ma. Ter va n 'yuwan baci ma uyan! ¹⁷ N yan baci manyan ma na adama a da mpa n kaci ka va n dangasai n yain ma, u kana ta i tsupa mu. Shegai n yan ta manyan ma na mayun mayun adama a da Kashilā ka ka naka mu ma. ¹⁸ Katsupi ka eni ka ma wusha? Kabala ka uyan kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka gbani, kpam n tsu zuwa ama a tsupa mu adama a manyan ma nala mi wa.

¹⁹ Mpa kagbashi ka uza ka wa. Shegai n gonuko ta kaci ka va kagbashi ka ama gba tsara n lyai kaci ka ama ushani. ²⁰ A'ayin a da baci mari n aza a Yahuda, n tsu rongo ta

* 9:9 A'a'ayin a nala yi, a ka ciga baci a lapi ilya, anaka a da a ka rongo ukpatsa ilya yi hal she i gewe.

tyoku u uza u Yahuda tsarā n lyai kaci ka le. Mele ma Musa ma ma tsu lya tsugono tsu le, ko an u wokoi ma ma lya tsugono tsu va wa. Shegai n tono ta Mele mi derere tsarā n lyai kaci ka le. ²¹ Nala dem an mari kabolo n Awulawa, n rongo ta tyoku u le, aza da bawu a ka tono Mele, tsarā n lyai kaci ka le. Nala u wenike an n kpaɗai utono Mele ma Kashila wa, shegai n tono ta mele ma Kawauwi. ²² Nala dem, an mari kabolo n aza da bawu a'ari n ucira a asuvu a upityanangu, n woko ta dem yavu ma n ucira wa, tsarā n lyai kaci ka le. N woko ta gba ili i'ya ma woko a asu u ama tsarā gai n lyai kaci ka le. ²³ N yan ta ili i nala yi tsarā Kadyanshi ka Shinga ka tambura, kpam n pana kayanyan adama a unā u shinga u Kashila.

²⁴ Ciɓai, a ka yan baci kalambale, ya dem u tsu suma ta, shegai vuma u te u da koshi u tsu tsarā kune. Eɗa dem u kana ta i suma tsarā i lyai kalambale ki.

²⁵ Uza da baci dem u yain kalambale ka nala ki u tsu fobuso ta kaci ka ne tsarā u tsarā kune ku funi† u da wa namgba gogo.† Shegai atsu tsu tsu fobuso ta kaci ka tsunu tsarā tsu tsarā kune ku funi da wa rongo pini hal ubana. ²⁶ Da gai i zuwai n sumai she a kabaru ka kulya ki. Da kpam i zuwai n zuwai ucira u va gba tyoku u uza da u tsu shilakana n adimbi a ne tsarā u lyai kaci, tyoku u uza da u tsu raɗagbusa akere a ne gbani gbani wa. ²⁷ N kana ta ikyamba i va n gonukoi i'ya kagbashi ka va, adama a da a'ayin a da baci n kotsoi yanka aza roku kuɓari, Kashila ka bishinka mu kune ki wa.

10

Kotsu i gbashika ameli wa

¹ Ama a va, ma ciga ta i ciɓa n ili i'ya i gitai n isheku i tsunu aza da a tonoi Musa. Kashila ka tono ta n ele an u suki kalishi ka walai a kapala ka le, aku u tuko le gba le a upashi u Mala ma Shili† a iyamba i ekpi. ² Nala Kashila ka lyuɓugu le a wokoi yavu atoni a Musa a asuvu a kalishi n a asuvu a kushiva. ³ Gba le a lya ta ilikulya i'ya i wutai a zuba. ⁴ Gba le a so ta mini ma ma wutai n ucira u Kashila. Mini ma nala mi ma wuta ta a katali a zuba ka ka soku le, kpam katali ka nala ki Kawauwi ka. ⁵ Shegai gba n nala aza roku a da pini ushani a asuvu a le a yan ili i'ya Kashila ka panai kayanyan ka le wa. Aku a wunusa le, ikyamba i le kpam a wacinsai i'ya a asuvu a kakamba.

⁶ Kpam ili i nala yi i gita ta tsarā u woko tsu iryoci, tsarā i bishinka tsu uciga ili i cingi tyoku da ama a nala yi a yain. ⁷ Kotsu i gbashika ameli tyoku da aza roku a le a yain wa. Tagarada u Kashila u dana ta, “Ama yi a yan ta abiki a gbani kpam a dusuki a lyai kpam a soi. Aku a 'yangai a jei.” ⁸ Aza roku a le a yain tsishankala, adama a nala, ama azu kamanga n azu a tatsu (23,000) a da a kuwai a asuvu a kain ka te. Kotsu tsu yain unyushi u cingi tyoku da a yain wa. ⁹ Kotsu tsu kondo Magono ma Zuba tyoku da a aza roku a le a yain wa, aku a'ali a kapusa le a wunusai. ¹⁰ Kpam kotsu i yain tsali tyoku da aza roku a le a yain wa, kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suki katsumate ka ukpa ka ne ka wuna le da gai la vi.

¹¹ Gba ili i nala yi i gita ta tsarā u woko tsu iryoci. A korongu ta i'ya tsarā u woko tsu kuɓari. Kpaci tsa rongo ta a a'ayin a da a'ari evu n ukotso. ¹² Va wundya baci vari n ucira, vu kirana kotsu vu rukpa wa. ¹³ A'ayin a da baci Kashila ka kondo vu, kotsu vu ciɓa an nala dem wa konduso ama da buwai. Kashila ka tsu kana ta kazuwamgbani ka ne, kpam u tsu asaka ukondo vi u wura ili i'ya va kpaɗa ukawunku wa. A'ayin a ukondo, wa naka vu ta ucira u da va fuda va kawunku u da, kpam Kashila ka naka vu ta ure u da va lya kaci ka ukondo vi.

¹⁴ Ama a va, adama a nala kotsu i suma ulyaka ameli kayala. ¹⁵ Eɗa aza a kakiri a da. Yawunsukai kaci ka de ko ili i'ya ma ciga n tonuko da vi i mayun i'ya. ¹⁶ Tsu ciɓa baci a'ayin a da Asheku a lyai ilikulya i makorishi, tsu bidya baci mako tsu cikpai Kashila,

† **9:25** A'ayin a nala yi, uza da baci u lyai kalambale u tsu wusha ta funi da a yain n avuku, kpam u tsu rongo u'ekpe wa.

mpasa n Kawauwi n ɗa tsa pece. Tsu golo baci burodi tsu takumai, ikyamba i Kawauwi i'ya tsari upece. ¹⁷Tsu pece baci burodi u te, tsu woko ɗe la vi ikyamba i te, ko an u wokoi tsā tā ushani.

¹⁸Ciɓai n aza a Isara'ila, ya dem reve tā an a yain uɗarākpa a asuɗarākpa, gbā aza ɗa a takumai inyama yi a woko tā ili i te n uɗarākpa vi.

¹⁹Tonuko ɗa ma tonuko ɗa an kameli ko ilikulya i'ya a yankai ameli uɗarākpa i'ari n kalen wa. ²⁰Shegai tonuko ɗa ma tonuko ɗa ili i'ya a ɗaramkpai ameli, ityoni i cingi i'ya a naƙai i'ya, Kashilā wa. Kpam ma ciga i woko ili i te n ityoni i cingi wa. ²¹Ya so a mako ma Asheku aku i doku i soi a mako ma ityoni i cingi wa. Ya lya Ilikulya i Asheku aku i doku i lyai ilikulya i'ya a nekei ityoni i cingi wa. ²²Tsa ciga tsu zuwa Asheku malyon ɗa? Tsa wundya tsā n ucira u ɗa tsa 'yuwan Asheku bawu u yan tsu mavura?

Nakai Kashilā karinga maco

²³Aza roku a ɗe a dana tā, “Tsa fuda tā tsa yan gbā ili i'ya tsa ciga!” Shegai n tonuko ɗa ili dem ɗa ya lobono uyan wa. I dana tā, “Tsa fuda tā tsa yan ili i'ya tsa ciga!” Shegai n tonuko ɗa ili dem ɗa ya ɓanga ɗa wa. ²⁴Kotsu vu zami ili i'ya ya lobono vu koshi wa. Vu zami dem ili i'ya ya lobono ama ɗa a buwai.

²⁵Takumai inyama i'ya a ka dengishe a kuden. Kotsu i wecike ko a ɗaramkpa i'ya kameli wa, atakasuvu a ɗe a ka rongo tā nā ndishi n shinga, ²⁶adama a ɗa Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Likimba u Asheku u ɗa kaɓolo n ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne gbā.” ◊

²⁷Aza ɗa bawu a'ari Atoni a libana vu baci ulya ilikulya n ele, kpam va ciga vu yain nala, wala ba vu lyai ili i'ya dem a naƙa vu. Kotsu vu wecike ko i'ari n mele wa. ²⁸⁻²⁹Shegai uza roku u tonuko vu baci, “Ilikulya i na a neke tā i'ya a asu u kameli,” kotsu vu lyai ilikulya i nala yi wa, ko vu yawunsa baci unyushi u ɗa wa, vu lyai i'ya wa. Adama a ɗa uza ɗa u tonuko vu vi u yawunsa tā unyushi u ɗa vu lya baci i'ya.

Niɗa a ka kangu mu uyan ili i'ya ma fuda ma yan adama a ɗa ya zuwa uza roku unyushi? ³⁰Ma cikpa baci Kashilā adama a ilikulya aku n lyai i'ya, niɗa a ka gonuko mu uza u unyushi adama a ɗa n lyai i'ya?

³¹Va lya baci, ko va so, ko kpam va yan ili i roku, yan ili dem a ure ɗa ya naƙa Kashilā tsupige. ³²Kotsu vu yain ili i roku i'ya ya zuwa aza a Yahuda, ko Awulawa, ko kpam Atoni a Kashilā i woko le unyushi wa. ³³Yanyi tyoku ɗa n tsu yan. N matsā tā n zuwa ya dem pana kayanyan a ili i'ya n yansai. N zama ili i'ya ya tuko mu ili i shinga wa, shegai ili i'ya i'ari i shinga a asu u ama, kotsu a tsarā iwauwi.

11

¹U kana tā vu toni iryoci i va, tyoku ɗa mpa n tonoi iryoci i Kawauwi.

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

²N cikpala ɗa tā adama a ɗa i tsu ciɓusa tā nā mpa maco, kpam n i toni uwenishike u ɗa n tsu yanka ɗa.

³Shegai n ciga tā i reve ili i na: Kawauwi ka tā n ucira a kaci ka vali, vali wā tā n ucira a kaci ka uka, Kashilā kpam ka tā n ucira a kaci ka Kawauwi. ⁴Vali ɗa baci dem u palai kaci ka ne a'ayin a ɗa wa yan kavasuu ko wa dansa akani a Kashilā, wa tuko tā Kawauwi uwono. ⁵Uka ɗa bawu u palai kaci ka ne a'ayin a ɗa baci wa yan kavasuu ko wa dansa akani a Kashilā, wa tuko tā vali u ne uwono. Uka u nala vi dere ɗa wari n uka ɗa a punai kaci adama a iryoci i uwono. ⁶Nala wari, u 'yuwan baci ucaca diko she a kuruwa kenji ka ne gbā. An u wokoi ili i uwono i'ya a asu u uka a kiɗasa yi baci kenji ko kpam a kuruwa yi ka, she u pala kaci ka ne. ⁷Kashilā ka yan tā a'ali tsarā a rotso yi, a naƙa yi kpam karinga. Nala u wenike tā kotsu vali u kimba ili i roku a kaci ka ne wa. Kashilā ka yan tā uka tsarā u naƙa vali u ne karinga. ⁸Kashilā ka zuwa vali u kagitā u wuta a asuvu

◊ 10:26 Ishp. 24:1.

a uka wa, shegai u zuwai uka u kagitā u wuta a asuvu a vali. ⁹ Kashilā ka yan vali adama a uka wa, shegai u yan tā uka adama a vali. ¹⁰ Adama a nala a da uka wa pala kaci ka ne tsarā u wenike an wari a kere ka ucira u vali u ne, kpam n adama a atsumate a zuba.

¹¹ Tyoku da tsari utono Asheku, aka a'ari upeci n a'ali wa, a'ali kpam a'ari upeci n aka wa. ¹² Mayun da uka u kagitā u wuta a asuvu a vali, aka kpam a matsai a'ali a da a buwai. Shegai Kashilā ka ka yain ili gba. ¹³ Wecei kaci ka de, u gan uka u yain kvasu bawu u cacai diko a kaci ka ne? Ili i uwono i'ya wa? ¹⁴ Eda i wene tyoku da Kashilā ka yain likimba wa, vali wa baci n kenji zakaka u tsu woko ili i uwono wa? ¹⁵ Shegai uka wa baci n kenji ka bululu ili i tsulobo i'ya. Kashilā ka ka naka yi kenji nala tsarā ka woko yi ili i upalaka. ¹⁶ Hal n gogo-na, ama roku a ka ciga tā a nanamgbana a ukuna u na vi, shegai ma dana tā atsu n a'uwa a Atoni a da a buwai kotsu tsu yan ili i roku kau wa.

Ulya u Ilikulya i Asheku

¹⁷ A'ayin a da i bolomgbonoi a asu u te, i tsu yan ili i shinga wa shegai i gono i yain i gbani. Adama a nala ma cikpala da a uwenishike u da ma ciga n yanka da gogo-na vi wa. ¹⁸ A kagitā, n pana tā a da a'ayin a da baci i bolomgbonoi i tsu pecene tā abon abon, kpam n wushuku tā n ukuna u roku u ili i na yi. ¹⁹ Malala ma la wa, u kana tā i yain n abon kau-kau a asuvu a de, pini nala, ya dem u wene aza da a ka yan ili mai. ²⁰ A'ayin a da baci i bolomgbonoi, i tsu wundya tā Ilikulya i Asheku i'ya ya lya, shegai nala wari wa. ²¹ Adama a da a'ayin a da baci ya lya, i tsu yan tā maloko i wusanasa gba ilikulya yi, aku aza roku a woko n kambulu. Aza roku gban hal a soi a gutukpa! ²² I'a n a'uwa a de asu u da ya lya kpam i soi wa? I goro kuwa ku Atoni ku Kashilā da? I ne aza a unambi uwono da? Nda u gain n tonuko da? Ya wundya ma cikpala da an ya yansa nala da? Ma cikpala da wa, ko kenu!

²³ Asheku a naka mu tā uwenishike u da n wenishike da: N kayin ka a nekei Asheku Yesu vi, u bidya tā burodi. ²⁴ U cikpa tā Kashilā adama a burodi vi, aku u jibamgbanasai u da u danai, “Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi a uyansa nala kotsu i cibusa na mpa.” ²⁵ Nala dem an a lyai ilikulya, aku u bidyai mako, u danai, “Mako ma na mi kazuwamgbani ka savu ka Kashilā ka, nala u wenike tā ukuna u maci u da a shamkpai a mpasa n va. A'ayin a da baci dem i soi a mako ma na mi, uyansa nala wa zuwa tā i ciba na mpa.” ²⁶ I takuma baci burodi na kpam i soi a mako ma na, dansa da i'ari udansa Kawauwi ka kuwa tā. Rongoi udansa nala hal u gono.

²⁷ Adama a nala uza da baci u takumai burodi u Asheku ko kpam u soi a mako ma ne a ure u da bawu wa naka yi tsupige, u yan tā unyushi u cingi a ikyamba i Asheku na mpasa n ne. ²⁸ Da gai i zuwai u gain i kondo ve kaci ka de kahu i takuma burodi ko kpam i soi a mako ma ne mi. ²⁹ Kpaci i reve baci kalen ka ikyamba i Asheku wa, aku i takumai burodi ko kpam i soi a mako ma ne, kaci ka de ka ya ronuko ukida u ugana. ³⁰ Ili i'ya i zuwai aza roku a de ushani a'ari na mballa kpam bawu ucira u ikyamba da gai la vi, hal aza roku gban a kuwai. ³¹ Tsa gita baci ve tsa kondo kaci ka tsunu, Kashilā ka yanka tsu afada wa. ³² Shegai Asheku a tsu yan tsu tā mavura u lapula tsu, tsarā a makorishi a wacinsa tsu wa, a'ayin a da baci a ka wacinsa likimba.

³³ Adama a nala ama a va, a'ayin a da baci i bolomgbonoi tsarā i lyai Ilikulya i Asheku, kotsu i vanamgbana. ³⁴ Kpam aza roku a de a'a baci n kambulu, gitai ve i lyai ilikulya a kuwa, tsarā a'ayin a da baci ya lya kabolo i ronuko kaci ka de kadama† a asu u Kashilā wa.

Ma tonuko da tā ili i'ya ya yan a ukuna u roku n tuwa baci.

12

Kune icun kau-kau ku Kulu Keri

¹ Ama a va, gogo-na ma koronku da tā a kaci ka kune ku Kulu Keri ku tsu nakasa ya dem icun kau-kau a asuvu a tsunu.

Ma ciga ɗa ta i reve ukuna u maci a kaci ka le. ² Ma ciga ta i ciɓa kahu i woko Atoni a Asheku, a tono ta n ɗaɗa a ure u ɗa bawu u gain tsara i gbashika ameli a ɗa bawu a ka dansa. ³ Ma ciga ta i reve uza u dana baci, “Yesu uza u unɗa u cingi ɗa!” Kulu Keri ku Kashila ku tono n vuma u nala vi wa. Kpam uza u dana baci, “Yesu Asheku a ɗa!” Kulu Keri ka koshi ku zuwa yi u dana nala.

⁴ Kune ka pini icun kau-kau, shegai Kulu ku te ka ku tsu neke ka. ⁵ Ire i'ya pini ushani i uyan tsugbashi, shegai gba tsunu Asheku a te a ɗa tsa gbashika. ⁶ Ama a tsu fuda ta a yain icun manyan kau-kau, shegai Kashila ka te ki ka ka tsu naka ya dem ucira u yain manyan nala.

⁷ Kulu ku tsu wenike ta kaci ka ne a asu u Katoni dem, ku naka yi baci manyan ma ma ɓanga Atoni gba. ⁸ Kulu ku Kashila ku tsu naka ta uza ucira u uyan adooki n kakiri. Kulu ku te ki ka kpam ku tsu naka uza roku ucira u yain kadyanshi ka kari ushadangi n ureve. ⁹ Kulu ku te ki ka kpam ku tsu naka vuma upityanangu u pige. Ku naka kpam uza roku ucira u tanasa ama. ¹⁰ Ku naka uza u na ucira u uyan ikunesavu, uza u nide kpam u naka yi ucira u kuɓari ku akani a Kashila. Ku naka kpam uza roku ucira u utakpana ili i'ya i wuta a asu u Kashila n i'ya bawu i wuta a asu u Kashila. Kulu Keri ka ku tsu naka uza roku ucira u uyan kadyanshi n aletsu a roku. Ku naka kpam uza roku ucira u todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku yi. ¹¹ Kulu Keri ku te ku nala ki ka koshi ku tsu naka kune ku nala ki gba. Aya u tsu yawunsa ko kune ku eni ka ya dem wa tsara.

Ikyamba i Kawauwi n apashi a ne

¹² Ikyamba i vuma ili i te i'ya, shegai i'a ta n apashi ushani. Ko an u wokoi apashi a ɗa pini ushani a ikyamba a ɗa a ɓolomgbonoi a wokoi ikyamba i te. Ikyamba i Kawauwi dem nala i'ari. ¹³ Aza roku a tsunu aza a Yahuda a ɗa, aza roku kpam Awulawa. Aza roku a tsunu agbashi a ɗa, aza roku kpam agbashi a ɗa wa. Shegai Kulu Keri ku lyubugu tsu ta ku gonuko tsu kapashi ka ikyamba i Kawauwi. Gba tsunu Kulu ku te ka tsu wushai.

¹⁴ Mayun ɗa, ikyamba i'a ta n apashi kau-kau, kapashi ka te ka wa. ¹⁵ Kune ku dana baci, “Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci mpa kukere ku wa,” nala u kangu yi u woko a kapashi ka ikyamba ɗa? ¹⁶ Kutsuvu ku dana baci, “Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci kutsuvu ka koshi mari mpa keshi ka wa,” nala u kangu yi u woko a kapashi ka ikyamba ɗa? ¹⁷ A ɗa baci ikyamba gba keshi ka, nida ya pana? Kpam a ɗa baci ikyamba gba kutsuvu ka, nida wa tsukpa magulani? ¹⁸ Shegai Kashila ka yan ta ikyamba i tsunu n apashi ushani, kpam u zuwa ta kapashi dem asu u ɗa wa ciga ka. ¹⁹ A'ari a ɗa baci gba apashi a ikyamba kapashi ka te ka koshi, i'ari ya woko ikyamba wa. ²⁰ Mayun ɗa, apashi a ɗa pini ushani, shegai ikyamba i te i'ya.

²¹ Wa yan wa keshi ka tonuko kukere, “Vari n kalen wa!” Ko kaci ka tonuko a'ene, “I'ari n kalen wa!” ²² Wa yan nala wa! Apashi a ikyamba a ɗa tsa wundya yavu a'a n ucira wa vi, a ɗa a lakai kalen cika. ²³ Apashi a roku a ɗa pini a ikyamba i tsunu a ɗa tsu wenei yavu a'ari n kalen cika wa, shegai tsu la ta ukirana n a ɗa cika. Tsu tsu pala ta apashi a ikyamba i tsunu i'ya bawu tsa ciga a wene, ²⁴ shegai tsu tsu asaka ta a roku bawu tsu palai. Kashila ka fobuso ta ikyamba i tsunu tyoku ɗa gbam apashi a ɗa tsu wenei yavu a'ari n kalen wa a ɗa a wokoi n kalen cika. ²⁵ U yan ta nala tsara u zuwa gba apashi a ikyamba a yain manyan kaɓolo derere, kapashi dem ka kirana n atoku. ²⁶ Kapashi ka ikyamba ka te ka pana baci ikyamba, apashi a ɗa a buwai dem a ka pana ta ikyamba n eyi. A naka baci kapashi ka te tsupige, a ɗa a buwai gba a ka zangana ta kaɓolo n eyi.

²⁷ Gba de kaɓolo, ikyamba i Kawauwi i'ya i'ari. Ya dem kapashi ka ikyamba ka ne ka. ²⁸ Aza roku a ɗa na aza ɗa Kashila ka zuwai a ikyamba i Kawauwi: aza a kagita asuki a ɗa, aza a ire nsumate, aku aza a tatsu awenishiki. Kashila ka zuwai kpam aza a uyansa ikunesavu, n aza ɗa a'ari n ucira u utanasa ama. U zuwai kpam aza ɗa a tsu ɓangasa atoku, n aza a utono n ama. U zuwa ta kpam dem aza a uyan kadyanshi n aletsu a roku.

²⁹ Ya dem ɗa wari kasuki? Ya dem ɗa u tsu dansa akani a Kashila? Gba ɗa ama a'ari awenishiki? Ya dem ɗa wari n ucira u ɗa wa yan ikunesavu? Mayun tani nala wa. ³⁰ Ya dem ɗa wari n ucira u ɗa wa tanasa ama? Kashila ka naka gba tsunu ucira u ɗa tsa fuda tsa dansa n aletsu kau-kau? Ya dem ɗa wa fuda wa toɗugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku? Mayun tani nala wa. ³¹ Shegai i zuwa maluwa i tsara kune ka ku lai tsulobo.

Gogo-na ma tonuko ɗa ta ili i roku i'ya i lakai gba.

13

Uciga

¹ N dansa baci n aletsu a ama, ko kpm n kaletsu ka atsumate a zuba, shegai bawu ma ciga ama, kadyanshi ka va ka rotso ta mawura ma ulapa u urim,* ko kpm mawura ma kalingi. ² Kulu ku naka mu baci ucira u ɗa ma dansa akani a Kashila, shegai bawu ma ciga ama, mpa ili i roku i'ya wa. Nala kpm ma fuda baci ma reve ili hal dem n ili i'ya i'ari usokongi, kpm bawu ma ciga ama, n woko ili i roku wa. Nala dem wa woko ma baci n upityanangu u ɗa ma tonuko masasa ma 'yanga ma gono a asu u roku. ³ Ko n naka baci aza a unambi gba ili i'ya mari n i'ya, kpm ko n neke baci ikyamba i va uɗaraka pa urunukpa, n ciga baci ama wa, u woko mu ta ili i gbani.

⁴ Uciga wa ta n ahankuri n tsulobo. Uciga wari n malyon wa. Uciga u tsu dansa n aradi wa. U tsu bidiga kaci ka ne tsupige wa. ⁵ U tsu dansa tsara u nusuka ama wa. U tsu matsa u tsaraka kaci ka ne ili maco wa. U tsu yan maloko ma uyan upan wa. U tsu cifa n unyushi u ɗa ama roku a yanka yi wa. ⁶ U tsu yan mazanga a'ayin a ɗa ukuna u cingi u gitai wa, shegai u tsu yan ta mazanga a'ayin a ɗa ukuna u mayun u wutai a kateshe. ⁷ Uciga u tsu kotso wa, u tsu asaka uwushukusu wa, wa ta n uzuwa u uma maco, kpm u tsu kawunku ta maco.

⁸ Uciga u tsu baraka ta hal ubana. Kune ku kadyanshi ka akani a Kashila ka kotso ta. Kune ku kadyanshi n aletsu a roku ka kotso ta. Kune ku ureve dem ka kotso ta. ⁹⁻¹⁰ Kpaci kune ku tsunu ku ureve n ucira u udansa akani a Kashila ku shadangu wa; shegai a'ayin a ɗa baci u ɗa wari ushadangi u tuwai, pini nala, u ɗa bawu wari ushadangi vi wa woko u gbani. ¹¹ An mari maku, n dansa ta tyoku u maku, n yawunsa ta tyoku u maku, n yansa ta kaco tyoku u maku. An n gbonguroi, aku n asakai uyansa tyoku ɗa maku ma tsu yansa. ¹² A'ayin a na, an tsa wenishe ili i Kashila, tsu wene i'ya sarara wa, tyoku ɗa vu tsu wene kaci ka vunu vu webele baci madubu ma mari dusu. A'ayin a ka tuwa ta a ɗa tsa wene Kashila a'eshi a'eshi. Gogo-na ureve u va kenu ɗa wari, shegai a'ayin a nala yi ma koruso ta ma reve ili gba, tyoku ɗa Kashila ka reve mu gba gba.

¹³ Ili i tatsu i'ya pini i'ya ya baraka: upityanangu, n uzuwa u uma, n uciga, kpm i pige a asuvu a le i'ya uciga.

14

Kulu Keri n kune

¹ Yanyi gba ili i'ya ya yan i cigi atoku a de. Kpm dem i yain n maluwa ma uwusha kune ushani ka Kulu Keri ku tsu naka da, kpm kune ka ku lakai ka ku udansa akani a Kashila. ² Aza ɗa a tsu dansa n aletsu kau-kau a tsu dansa n ama ɗa bawu a ka pana wa, shegai n Kashila uza ɗa u tsu panaka le. A tsu dansa ta ukuna u maci u ɗa wari usokongi n ucira u Kulu Keri. ³ Shegai aza ɗa a tsu dansa akani a Kashila a tsu dansa ta n ama tsara a banga le, a gbamatangu le, kpm a tanasa le atakasuvu. ⁴ Aza ɗa a tsu dansa n aletsu kau-kau kaci ka le ka koshi a tsu banga, shegai aza ɗa a tsu dansa akani a Kashila

* **13:1** A tsu yan ta manyan n ili i na yi a asu u ulyaka ameli kayala. Kacan ka a tsu rongo uyansa ka tsu naka Kashila ka maci tsupige wa. Nala kpm dem, uza roku u yan baci kadyanshi n aletsu a roku bawu u banga kuwa ku Atoni, ka ta tyoku u kacan ka ulyaka ameli kayala kpaci ka naka Kashila ka maci tsupige wa.

a tsu ɓaŋga ta kuwa ku Atoni gba. ⁵ N dana ta, wa lobono da ta i dansa n aletsu kau-kau gba de, kpam wa la ta tsulobo gba de i'ari i fuda i dansa akani a Kashila. Kune ku udansa akani a Kashila ku la ta ka udansa n aletsu kau-kau kalen. Kune ku aletsu ki she a tsara uza da wa fuda wa todugbuso kalen ka aletsu ki da ka ɓaŋga gba kuwa ku Atoni.

⁶ Ama a va, n tuwa baci ara de n dansai n aletsu kau-kau, nida nala wa ɓaŋga da? Nala wa ɓaŋga da wa, ko kenu. Shegai n tonuko da baci ili i'ya Kashila ka wenike mu, ko n tonuko da kpam ili i ureve, ko akani a da Kashila ka ciga mu n dansa, ko uwenishike. ⁷ Ili i'ya a tsu fulusa tyoku u ugbali ko kpam i'ya a tsu keme tyoku u molo ili i'ya bawu i'ari n uma, uza wa reve ushipa vi wa she kakemi ki ka keme karara. ⁸ Kavana ka ka tsu tono n asoje ka shika baci mai wa, nida asoje yi a ka foɓuso? ⁹ Nala dem uza wa fuda wa reve ili i'ya va dansa wa, she vu dansa karara. Nala baci wa, n uwule u da koshi va dansa. ¹⁰ Aletsu a da pini icun kau-kau a likimba, kpam kaletsu ka la ka bawu kari n kalen wa. ¹¹ Uza wa dansa baci n kaletsu ka bawu n panai, n tsu woko ta kamoci. ¹² Ya ciga baci kune ku Kulu, foloi Kashila ka naka da ka ka ɓaŋga gba kuwa ku Atoni.

¹³ Uza da baci wari n kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau, u yain kvasu ka wa tsara kune ka wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa dansa. ¹⁴ Kpaci n yan baci kvasu n aletsu kau-kau, kulu ku va ka ka yan kvasu ki, shegai n reve ili i'ya ma dansa wa. ¹⁵ Ndya ma yan? Ma yan ta i'ya gba. Ma yan ta kvasu a kulu, kpam ma yan ta kvasu n kadyanshi ka n revei. Ma shipa ta a kulu, kpam ma shipa ta n kadyanshi ka n revei. ¹⁶ I ɓolomɓono baci ya cikpala Kashila n kulu ku de, ama roku a ka reve wa. A reve baci ili i'ya ya tono wa, nida a ka reve a wushuku, "Ami"? ¹⁷ Vu cikpala ta Kashila mai, shegai nala u ɓaŋga uza roku wa.

¹⁸ N cikpa ta Kashila an ma fuda ma dansa n aletsu kau-kau ushani n la da. ¹⁹ Shegai tsu ɓolomɓono baci ulyaka Kashila kayala, n da u laka ta tsulobo n dansa idani i tawun i'ya ama a panai, n u da ma dansa idani azu kupa (10,000) n aletsu kau-kau.

²⁰ Ama a va, asaka uyawunsa tyoku da mmuku n tsu yawunsa. Wokoi tyoku u ibaba i'ya bawu a yain ili i cingi. Kpam i woko aza da a kuwai a uyawunsa u de. ²¹ A korongu ta a Tagarada u Kashila:

"Magono ma Zuba ma dana ta,
'Ma dansa ta n ama a va n aletsu kau-kau
a da amoci a ka fuda a dansa.
Shegai gba n nala a ka pana ka mu wa.' "

²² Kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau iryoci i'ya adama a aza da bawu a'ari Atoni, shegai Atoni wa. Kune ku udansa akani a Kashila ka ɓaŋga ta Atoni, shegai aza da bawu a'ari Atoni wa. ²³ Ko n nala, aza da bawu a'ari Atoni ko kpam aza da bawu a revei ili i na yi, a'a baci kaɓolo n ada asu u da i ɓolomɓonoi vi, a panai ili i'ya ya tono n aletsu kau-kau, a ka yawunsa ta yavu ijan i'ya da. ²⁴ Shegai ama a nala yi a pana baci ya dem wa dansa kadyanshi ka Kashila, a ka reve ta ele aza a unyushi a da, kpam i'ya a panai vi ya yanka le ta afada. ²⁵ A ka dansa ta ili i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku a kudangu a lyaka Kashila kayala, a dana, "Mayun da Kashila ka ta kaɓolo n ama a na yi."

Yanyi ikuna mai a a'ayin a ulya kayala

²⁶ Aje a va, a'ayin a da baci i ɓolomɓonoi ya lya kayala, u kana ta i yain ili adama a da wa lobono uza da baci dem wari pini. Nala wari uza roku u shipa baci, ko wa wenishike, ko u dansa ili i'ya Kashila ka danai, ko u dansa n aletsu kau-kau, ko u todugbo ili i'ya vuma vi u danai. ²⁷ I ɓolomɓono baci, ya fuda ta ya asaka uza roku u dansa n aletsu kau-kau, ko ama a re, shegai kotsu a lai ama a tatsu wa. A dansa uza u te uza u te, aku uza roku u todugbo ili i'ya a ka dansa. ²⁸ Shegai uza wa baci la wa todugbo wa, u kana ta uza da wa dansa n aletsu kau-kau vi u pada, aku u dansa n kaci ka ne n Kashila koshi.

²⁹ Asaka ama a re ko ama a tatsu a dansa akani a Kashila, aku ama da a buwai a kondo udyanshi vi ko wa mai. ³⁰ Shegai uza roku wa dansa baci akani a Kashila, aku Kashila

ka wenikei uza roku ili i roku, uza ɗa wa dansa akani yi she u shamgba ve u asaka uza u nife vi u dansa. ³¹ Asakai uza u te uza u te u dansa, tsara gba de i rotsongusu ili i roku i tsara ugbamatangu. ³² Ama da a tsu dansa akani a Kashila a tsu fuda ta a kana kaci ka le a asaka aza roku a dansa. ³³ Kashila ka ciga ta ama a yain ili i ndishi n shinga n a tonomgboni, shegai kabarikete wa.

A'ayin a da baci ama a Kashila a bolomgbonoi ulya kayala, ³⁴ aka she a pada bini. Kotsu i asaka le a dansa wa, adama a da Mele ma dana ta aka a ka woko ta aza da a ka gorimuko ama. ³⁵ Ili i'a baci pini i'ya a ka ciga a reve, she a weci a'ali a le a gono baci kuwa. Ili i uwono i'ya aka a dansa a asu u kabolo.

³⁶ Kadyanshi ka Kashila ara de da ka gitai wa, kpm ara de da koshi ka rawai wa. ³⁷ Va wundya baci kaci ka vunu avu uza u udansa akani a Kashila da, ko kpm vari n kune ku Kulu, va reve ta korongu da ma korongu ili i'ya Asheku a tonuko mu n koronku da. ³⁸ Adama a nala, kotsu i panaka uza da bawu u panakai ili i'ya n korongi wa.

³⁹ Ama a va, i yain n maluwa ma udansa akani a Kashila, shegai kotsu i kangu uza da wa dansa n aletsu kau-kau wa. ⁴⁰ Gba ili i'ya baci dem ya yan, i yain i'ya a ure u da u lobonoi kpm i tonomgbonoi mai.

15

U'yangā u Kawauwi a ukpa

¹ Ama a va, gogo-na ma ciga ta n cibuga da n Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuɓari caupa. I wusha ta ka, n upityanangu u da i'ari n u da gogo-na, i shamkpa ta Kadyanshi ka Shinga ka nala ki. ² Kpm Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ka wauwa da i lya baci kapala n uwushukusu n ili i'ya n tonuko da. I yan baci nala wa, upityanangu u de u gbani u da.

³ N tonuko da ta ili i'ya a tonuko mu. Ukuna u da u lai kalen u da na: Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, tyoku da Tagarada u Kashila u danai. ⁴ A cidangu yi ta, an a yain a'ayin a tatsu, aku a 'yangasa yi n uma, tyoku da Tagarada u Kashila u danai. ⁵ U wenike ta kaci ka ne ara Bituru, aku u wenikei kaci ka ne a asu u Kupanamere. ⁶ An nala wurai, aku u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a da a lai amangatawantawun (500) a asu u te. Ama ushani a asuvu a aza da a wene yi aza roku a buwa ta n uma, shegai aza a roku a kuwusa de. ⁷ Aku u wenikei kaci ka ne ara Yakubu, pini nala, u wenikei kaci ka ne a asu u asuki yi gba. ⁸ A makorishi, aku u wenikei kaci ka ne ara va, mpa uza da gbam a matsai a a'ayin a da bawu a gain a matsa mu.

⁹ Gba asuki a nala yi a la mu ta. Mpa n ratsa a isa mu kasuki wa, kpaci n yanka ta kuwa ku Atoni a Kashila mavura. ¹⁰ Shegai ukuna u shinga u Kashila u da u gonuko mu ili i'ya mari, kpm ukuna u shinga u ne utuwa ara va ili i gbani i'ya wa. N matsai n yain manyan hal n lai gba asuki a da a buwai, shegai mayun da, ukuna u shinga u Kashila u da u yain manyan mi, mpa wa. ¹¹ Adama a nala, n yanka da baci kuɓari ko kpm kasuki ka roku a asuvu a le ka yanka da kuɓari, gba ili i te i'ya tsu yain, kpm ili i'ya i wushuki i'ya.

U'yangā u akushe

¹² Tsu yan baci kuɓari ku a 'yangasai Kawauwi a ukpa, nida aza roku a de a ka dana akushe a ka 'yanga a gono n uma wa? ¹³ Nala mayun da baci, wa wenike la vi de a 'yangasa Kawauwi wa. ¹⁴ Kpm a 'yangasa baci Kawauwi wa, kuɓari ku tsunu ku gbani ka, kpm upityanangu u de u gbani u da. ¹⁵⁻¹⁶ A 'yangasa baci akushe a gonoi n uma wa, Kashila ka 'yangasa Kawauwi wa. Shegai tsu dana ta Kashila ka 'yangasa ta Kawauwi. Adama a nala a 'yangasa baci akushe wa, u woko la vi de kaban ka tsa yansa. ¹⁷ Kpm a 'yangasa baci Kawauwi wa, upityanangu u de u gbani u da, kpm i'a ta a asuvu a unyushi u cingi u de. ¹⁸ Nala mayun da baci, ama da a kuwai cina a zuwa de upityanangu u le ara

ne, a ka yan le de mavura. ¹⁹ Tsu wushuku baci n Kawauwi ka wauwa tsu a uma u naha bamu n uma u da wa tuwa, u gan ta ama a pana tsu asuvayali kapala n ama da a buwai.

Tyoku da a ka 'yangasa akushe

²⁰ Shegai ukuna u mayun vi u da a 'yangasa ta Kawauwi a ukpa, aya gbam kagita ka u'yangasa asuvu aza da a ka 'yangasa a gono n uma. ²¹⁻²² Gba ama a kuwa ta adama a ili i'ya vuma u te u yain, Adamu da tuko tsu ukpa gba tsunu. Nala dem a 'yangasai ama a ukpa adama a ili i'ya vuma u te u yain. Kawauwi ka ka tuko tsu uma gba tsunu. ²³ Shegai a ka 'yangasa ta ya dem utonomboni. Kawauwi ka a gitai u'yangasa, a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi, a ka 'yangasa ta ama a ne gba. ²⁴ Nala u wura baci, aku makorishi ma likimba ma tuwa. Kawauwi ka wacinsa ta gba atokulalu a ne icun kau-kau, aku u gonuko Kashila Tata tsugono. ²⁵ Kpaci u kana ta Kawauwi ka lyai tsugono hal u shilakana n atokulalu a ne gba, aku u zuwa le a kere ka adeshikpetsu a ne. ²⁶ Kpam utokulalu u makorishi u da wa wacinsa u da ukpa. ²⁷ An Tagarada u Kashila u danai Kashila ka uka ta ili dem a kere ka ucira u Kawauwi, a isa pini Kashila wa. Kpaci aya u ukai gba ili a ucira u Kawauwi. ²⁸ Aku u lya baci kaci ka ili gba, Maku mi ma zuwa ta kaci ka ne a kere ka Kashila, uza da u zuwai ili gba a kere ka ne. Aku Kashila ka lyai tsugono tsu ili gba.

²⁹ Nida ukuna u ama da a lyubugi adama a da a ka banga akushe? Ndya kalen ka uyan nala? A ka 'yangasa baci akushe wa, nida a ka lyubugusu ama adama a le?

³⁰ A ka 'yangasa baci akushe wa gba gba, nida tsa zuwa kaci ka tsunu evu n ukpa a'ayin dem? ³¹ Ama a va, mayun n tonuko da, n tsu yan ta evu n ukpa kain dem. N tsu lapa ta makamba adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu u yain ara de, kpam ukuna u na vi dem mayun da. ³² A ka 'yangasa baci akushe wa, ili i shinga i eni i'ya mu n shilakana baci n aza a Afisu aza da a'ari nnama n cingi? Ama a tsu dansa ta, cinda nala, "Asaka tsu lyai kpam tsu soi, kpaci nakpan tsa kuwa ta."

³³ Kotsu i asaka ama a yinsa da wa. A dana ta, "Aje a cingi a ka nangasa ta ahali a shinga a vunu." ³⁴ Gonukoi uyawunsa u de a ili i'ya i'ari i shinga, kpam i asaka uyansa unyushi u cingi. Panai uwono an aza roku a de bawu a revei Kashila.

A'ayin a da a ka 'yangasa tsu a ukpa

³⁵ Uza roku wa wecike ta, "Nida a ka 'yangasa akushe a gono n uma? Icun i ikyamba i eni i'ya a ka yan n i'ya?" ³⁶ Keci ka utengeshi ka nala vi. Vu ce baci icun a iyamba, i tsu wuta wa she i kuwa ve. ³⁷ Kpam ili i'ya vu cei a iyamba yi i'ya avuku a da a ka gbonguro vi wa, shegai icun i ekpi i ilya yi ko kpam icun i roku kau i'ya vu cei. ³⁸ Kashila ka naka ta icun i nala yi ikyamba i'ya u dangasaka yi. Icun dem i tsu gbonguro ta a icun i avuku a ne. ³⁹ Ikyamba i icun i ili i'ya i'ari n uma i'a ta icun kau-kau. Ama a'a ta n icun i ikyamba i le. Nnama kpam n i le. Nnu n adan ya dem n i ne. ⁴⁰ Ikyamba i'ya pini a zuba, ikyamba i'ya kpam pini a likimba. Tsulobo tsu ikyamba i zuba tsa ta kau n tsulobo tsu ikyamba i likimba. ⁴¹ Kaara ka ta n tsulobo tsu ne, uwoto wa ta n tsulobo tsu ne, atala kpam n tsulobo tsu le kau; a asuvu a atala yi gbam tsulobo tsu takpana ta.

⁴² Nala wa woko a ka 'yangasa baci akushe a gono n uma. Ikyamba i tsunu i'ya i kuwai i shamai vi, ya woko ta kau a 'yangasa baci i'ya, kpaci a'ayin a nala yi ya doku ya kuwa wa. ⁴³ A cidangu baci ikyamba i tsunu, i tsu lobono wa kpam bawu ucira. A ka 'yangasa baci i'ya ya lobono ta kpam n ucira. ⁴⁴ Gogo-na ikyamba i kayala, i'ya tsa wene i'ya, shegai a 'yangasa baci i'ya, ya woko ta ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma.

Mayun da ikyamba i kayala i'ya pini, kpam ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma i'ya pini. ⁴⁵ Tagarada u Kashila u dana ta, "Vuma u kagita Adamu u wusha ta uma." Vuma u makorishi; wata, Kawauwi, u woko ta kulu ka ka naka uma. ⁴⁶ Ili i'ya i gitai utuwa i'ya ikyamba i kayala, aku ikyamba i kulu i tonoi a kucina. ⁴⁷ Kashila ka kenei kayala a

iyamba aku u yain vuma u kagita Adamu. Uacun u vuma u ire vi a zuba da u wutai. ⁴⁸ Ya dem a likimba wa ta n ikyamba tyoku u Adamu. Kpam ya dem a zuba wa ta n ikyamba tyoku u uza da u wutai a zuba. ⁴⁹ Gogo-na naha tyoku da atsu tsari tyoku u Adamu da, vuma u iyamba, nala dem kain ka roku tsa woko tyoku u Kawauwi, vuma u zuba.

⁵⁰ Ama a va, ma ciga da ta i reve ikyamba i tsunu i na i'ya i'ari n inyama na mpasa ya shama ta. Nala u wenike ta ya uwa a tsugono tsu Kashila tsa bawu tsari n utyoku wa. ⁵¹⁻⁵² Gogo-na ma wenike da ta ili i usokongi i'ya Kashila ka wenike tsu: Aza roku a tsunu a ka kuwa wa, shegai a fula baci kavana ka makorishi, Kashila ka savada tsu ta gba n uyan u a'eshi rapu, hal u lai gbam uwura u ili bal. Kpaci a fula baci kavana, a ka yangasa ta akushe, kpam a ka doku a ka kuwa wa, pini nala, gba tsunu tsa wusha ta ikyamba i savu. ⁵³ Kpaci ikyamba i kayala i tsunu i'ya i tsu kuwa kpam i shama, a ka savada ta i'ya a gonuko i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa. ⁵⁴ A'ayin a da baci nala gitai, kpam a savadai ikyamba i kayala i tsunu i'ya ya kuwa, a gonukoi i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa, aku a makorishi Tagarada u Kashila u woko mayun:

“A wacinsa de ukpa! Ulya u kaci a ukpa u shadangu de!”

⁵⁵ “Nte asu u da ukpa u lyai kaci vi?”

Nte kpam matadatsu ma ukpa ma ma tsu zuwa mballa mi?”

⁵⁶ Unyushi u cingi u da u tsu zuwa ukpa u tsara ucira u utuko mballa, kpam ucira u unyushi u cingi Mele ma. ⁵⁷ Shegai tsu cikpa ta Kashila an u asakai Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u naka tsu ulya u kaci a ukpa.

⁵⁸ Ama a va aza da ma ciga, adama a da Kashila ka yain nala, shamgbai n ucira. Kotsu i asaka ili i roku i gbadu da hal i loko da wa. Zuwai kaci ka de i woko ayain a manyan maco a'ayin a da baci ya yan manyan ma Asheku, kpaci i reve ta manyan ma ya yan adama a Asheku ma gbani ma wa.

16

Uwushika ama a Kashila kune

¹ A'ayin a da baci ya wushika ama a Kashila kune, kotsu i yain tyoku da n tonukoi a'uwa a Atoni a da a'ari a Galatiya. ² Kain ka kagita ka a'ayin a shindere dem u kana ta i fofo ikebe i roku a ikengi a ili i'ya i tsari. Zuwai i'ya adama a kune. I yan baci nala, ya rongo ubana n i goni tsara i wushi i'ya a'ayin a da baci n rawai wa. ³ Dangasai Atoni a roku a bidya ikebe yi ubana a Urishelima. N rawa baci ma naka le ta ukanikorongi u da wa wenike an i wushuki n ele. ⁴ U lobono baci n bana dem, tsa yan ta nwalu mi kabolo.

Ili i'ya Bulus wa ciga u yain

⁵ Ma kyawunsa baci a Masidaniya, ma bana ta n kondo da. ⁶ Gaawan ma dusuku ta n ada a'ayin a re, ko gbam hal ubana makorishi ma a'ayin a kutanu. Aku i banga mu n kana ure ubana asu u da dem ma bana. ⁷ N rawa baci ara de gogo, ma barakpa wa. Wari wa laka mu ta n barakpa a ure kahu n rawa ara de, tsara n tuwa baci n barakpa n ada Asheku a wushuku baci. ⁸ Shegai ma shamgba ta pini na a Afisu hal Abiki a Kain ka Amangarenkupa† a wura. ⁹ Kpaci a kukpunka mu ta ure u pige u uyan manyan ma shinga, kpam ama ushani a ka nakasa ta kaci, ko an u wokoi aza roku ushani a ka yan ta tsilala n atsu.

¹⁰ A'ayin a da baci Timoti rawai, wusha ni mai. Wa yan ta manyan ma Asheku tyoku u va. ¹¹ Kotsu i asaka uza roku u goro yi wa. Naka ni unu u shinga u de kpam i banga yi u kana ure wa gono baci utuwa ara va. Ma vana yi ta n aza roku a gono.

¹² Gogo-na, a ukuna u utoku u tsunu Apolo. N tonuko yi ta u bolomgbono n atoku a'ayin a da baci a ka tuwa da ukondo, shegai u ciga u yain nala a'ayin a na wa. U tsu baci kabala, wa bana ta.

Bulus kotsoi ukanikorongi u ne

¹³ Rongoi ufobusi. Kanai upityanangu u de gbam-gbam. Kotsu i pana uwonvo wa. Yanyi ucira. ¹⁴ Yanyi manyan ma de gba n uciga.

¹⁵ I reve ta Isitifanu n aza a kuwa a ne alya a gitai a wokoi Atoni a Akataya, kpam a neke ta kaci ka le tsara a gbashika ama a Kashila. Ama a va ma folo da, ¹⁶ i toni ama a na n aza da a'ari tyoku u le i yain manyan n ele i panaka le. ¹⁷ N pana ta kayanyan an n wenei Isitifanu, n Faratunata, n Akaiku. A banga mu ta adama a da bawu i'ari pini. ¹⁸ A gbamatangu mu ta cika, n reve ta dem nala a yanka da. Kpam u kana ta i naka icun i ama a nala yi tsupige.

¹⁹ A'uwa a Atoni a da a'ari pini na a uyamba u Asiya a ka sukunku da ta idyani i le.

Akila n Bilikisu kabolo n ama a Kashila a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le, a ka sukunku da ta idyani i le a asuvu a kala ka Asheku.

²⁰ Gba Atoni a Asheku a ka sukunku da ta idyani i le.

Danasai atoku a de mai.

²¹ Mpa Bulus uza da korongi idyani i na yi n kukere ku va.

²² N yan ta kavasus Kashila ka yanka uza da baci dem bawu wa ciga Asheku un. Kpam asaka Asheku a tuwa gogo.

²³ Asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu u rongo n ada.

²⁴ Ma ciga ta gba uza da wari uza u Yesu Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u atoni a da a'ari a Korintiya an aza roku a le pini de a ka sapulusa Bulus. U suku ta ka banga ka ne Taitu ba u yanka ama yi kadyanshi a kaci ka ili i'ya i'ari i mayun. An Taitu gonoi u tonuko ta Bulus an ama ushani a wushuki n i'ya u danai, shegai aza roku a da pini a buwai bawu a wushuki. A ukanikorongi u na vi, Bulus cikpa ta a banga a ne, kpam u yain kadyanshi ka aza da a 'yuwan yi vi.

Bulus tofugbusuko ta ama yi tyoku da wari wa ciga u yain, kpam n i'ya i kangu yi u yain nala vi. A kapala kpam, u yain kadyanshi a kaci ka ugbashika Kashila. U yan ta kadyanshi tyoku da Atoni a ka banga mba. A makorishi u wenike ta kaci ka ne an wari kasuki ka maci ka Kawauwi.

Tagarada u na wa wenike tsu ta tyoku da Atoni a ka yan manyan gogo-na, n tyoku da a ka banga nkoshi ma Atoni n awenishiki a da a ka yanka Kawauwi manyan. U yan ta kadyanshi hal gai tyoku da a ka naka ikebe n ili i maci adama a manyan ma Kashila. U wenike tsu ta an makoshi ma mayun ma tsu yan manyan adama a ili i'ya wa tsara wa, shegai adama a ili i'ya ama a ka tsara. U dana ta, a'ayin a da baci a yain ukuna bawu pini ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala u woko de u gbani. Shegai a'ayin a da baci a yain ukuna n ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan kpam a tsara ucira u mayun a likimba.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Bulus cikpai Kashila (1:1-11)

Manyan ma kasuki ubana a asu u ama a Kashila (1:12-2:17)

Adooki a asuvu a uciga u Kawauwi (3:1-7:16)

Kune ubana a asu u aza a unambi (8:1-9:15)

Bulus kasuki ka mayun ka (10:1-13:10)

Idyani i makorishi (13:11-13)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini ka bolaro na mpa a'ayin a da n korongi ukanikorongi u na vi.

Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a ilyuci i Korintiya ka ma koronku, n gba aza da a'ari ama a Kashila a kapashi ka Akataya.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

³ Cikpai Kashila eyi uza da wari Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi! Kashila Tata aya uza da wari n iyali kpam n unaka ndishi n katakasuvu. ⁴ U tsu naka ta ndishi n katakasuvu a'ayin a da baci tsari a asuvu a kadambula, tsara tsu naka aza roku ndishi n katakasuvu. A'ayin a da baci aza roku a'ari a asuvu a kadambula, tsa fuda ta tsa naka le icun i ndishi n katakasuvu n nala n da Kashila ka naka tsu vi. ⁵ Mayun da wari an tsa pana ikyamba cika adama a Kawauwi. Mayun da kpam tsu tsu tsara ndishi n katakasuvu cika adama a Kawauwi. ⁶ Tsu pana baci ikyamba, tsa zuwa ta uma u da Kashila ka naka da ndishi m atakasuvu n iwauwi adama a upana u ikyamba u nala vi. A'ayin a da baci dem Kashila ka naka tsu ndishi n katakasuvu, tsara tsu gbatangu da

da. Kpam i fuda i kawunku n ahankuri a upana u ikyamba vi. ⁷ Uzuwa u uma u tsunu ubana ara de wa ta n ucira, kpaci tsu reve ta i pana baci ikyamba tyoku da atsu tsu panai, ya wusha ta ndishi n katakasuvu tyoku da atsu tsu wushai.

⁸ Ama a va, tsa ciga ta i reve tyoku da tsu panai ikyamba a uyamba u Asiya. A zuwuka tsu ta ukuna u da u lai ucira u tsunu, hal tsu takpai uma gbam tsa yan uma kpam wa. ⁹ Mayun da, tsu zuwa ta tsa kuwa. Shegai ukuna u nala u zuwa tsu ta tsu gitā uwushuku n Kashila, shegai kaci ka tsunu wa, kpaci aya u tsu 'yangasa akushe. ¹⁰ Kashila ka wauwa tsu ta a'ayin a da tsu yain evu n ukuwa vi, tsu reve ta kpam wa lya kapala n uwauwusa tsu. ¹¹ Wa wauwa tsu ta kpaci eda ya bangasa tsu ta an ya yansa ka tsu kavasū. Adama a nala, Kashila ka wushuku ta kavasū ka de. Wa zuwuka tsu ta unā u shinga, kpam ama ushani a ka cikpa yi ta adama a ili i'ya u yanka tsu.

Bulus asakai ve nwalu ma ukyawunsa u ne

¹² Tsu ciba baci n ili i'ya tsu yain, tsu tsu dana ta tsu yan ta mazanga an bawu tsu yain ukuna u gbani. Kain dem tsu tsu rongo ta mai, kpam tsu tsu sokonku da ko ili wa. Ukuna u shinga u Kashila u da u zuwai uyan ili i nala yi gba, ugboji u likimba u da wa. Tsu rongo ta mai ko nte wa, hal gai u kana baci n ada. ¹³⁻¹⁴ An tsu koronku da vi, tsu yan ta kadyanshi n ada karara, tsu sokonku da ko akani a te wa. Adama a nala, n zuwa ta uma ya reve ta gba i'ya tsu korongi. I tsa ta i revei ili i roku a ili i'ya tsa tonon, shegai tsu zuwa ta uma ubana kapala ya reve ta i'ya mai mai, tsara kain ka Yesu Asheku a tsunu ka yan baci, ya yan ta mazanga adama a tsunu, atsu kpam tsu yain mazanga adama a de.

¹⁵ N reve ta ukuna u na vi mai, da gai i zuwai mari n fobusoi ma tuwa n kyawan da ve n kagita ki, nala Kashila ka zuwuka da unā u shinga kpaci mari ma tuwa ta ara de kure. ¹⁶ Mari ma ciga ta n batsa n kyawan da a'ayin a da n wurai ubana a uyamba u Masidaniya n a'ayin a da kpam ma wura ugonon. Aku i'ari i banga mu kpam i soku mu a nwalu n va ubana a kabon ka Yahuda. ¹⁷ N reve ta ya wecike ta ili i'ya i bishinka mu uyan i'ya n fobusoi vi. Kadyanshi ka uvurusā a'ene ka ma yanka da wa. Gogo-na n woko la vi de tyoku u ama a likimba aza da a ka dana ukuna aku a gono a kpada u da ushadangu?

¹⁸ I reve ta gai Kashila uza da i wushuku n eyi da, nala dem u gan ta i reve an tsu tsu dana "Eye" aku tsu gono tsu dana "A'a" kute wa. ¹⁹ Kpaci Yesu Maku ma Kashila u tsu dana "Eye" aku u gono u dana "A'a" kute wa, shegai u tsu rongo ta n katakasuvu ka te. Aya uza da mpa n Sila n Timoti tsu yanka da kadyanshi a kaci ka ne. ²⁰ Kpaci aya u shadangi gba kazuwamgbani ka Kashila. Adama a nala a da tsu tsu dana "Ami" tsu naka baci Kashila tsupige a asuvu a kala ka Kawauwi. ²¹ Cibai, Kashila ka ka tsu zuwa da hal n atsu dem tsu yain ucira a asu u Yesu. Kashila ki aya dem u dangasa tsu. ²² U kaara tsu ta kugyan tsara u wenike an atsu ama a ne a da koshi. U zuwuka tsu ta dem Kulu ku ne a asuvu a atakasuvu a tsunu tyoku u uzuwamgbana tsara u wenike tsu an ili i roku i'ari a utuwa.

²³ Kaban ka baci ma yanka da an n danai n 'yuwan ugonon a Korintiya vi adama a da bawu ma ciga n yan da mavura, asaka Kashila ka yan mu mavura. ²⁴ Ili i'ya ya wushuku n i'ya, i'ya tsa tonusoko da wa. Tsu reve ta i'a ta n upityanangu u ucira, adama a nala a da i'ari n ucira. Tsa ciga ta tsu yain manyan kabolo n ada tsara i shadangu n mazanga.

2

¹ N tonuko ta kaci ka va, "Ma doku ma tuwa ara de wa, kpaci an n tuwai ara de caupa vi n zuwa ta gba de unamgbukatsuma." ² Shegai ma zuwa da baci unamgbukatsuma, ya wa zuwa mu n pana kayanyan? Eda koshi, kpam eda aza da n zuwai unamgbukatsuma. ³ I'ya gai i zuwai n koronku da nala a ukanikorongi u da n sukunku da vi. Ma ciga n kyawan da wa, kpaci ugawunsa n ada wa zuwa mu ta ukpada u upana u kayanyan. Kpam eda ama da u gain i zuwa mu upana u kayanyan. Ili i'ya i zuwai ma ciga n pana kayanyan i'ya tsara eda dem i pana kayanyan. ⁴ A'ayin a da n koronku da caupa vi, ma ta

n kadambula n ukpaḍa u upana u kayanyan a asuvu a katakasuvu ka va hal n koronku ḍa n meshi a a'eshi a va cika. N koronku ḍa tsara n zuwa ḍa unamgbukatsuma wa, shegai koronku ḍa n koronku ḍa tsara i reve an ma ciga ḍa cika.

Cimbusukaḍi atoku unyushi u cingi

⁵ Uza roku a asuvu a de u zuwa mu baci unamgbukatsuma, mpa u zuwai utyoku u va wa. Gba de da u zuwai unamgbukatsuma, kpam ya dem wa ta n tyoku da wa pana u da. Ma ciga n dansa cika wa. ⁶ Ubolomgbono u kaci u da aza roku a de ushani a yain a yan yi mavura ma ma gain a naka yi vi, ma rawa ta. ⁷ Shegai gogo-na u gan ta i cimbusuka yi i naka yi ndishi n katakasuvu tsara kotsu i zuwa yi u rongo n unamgbukatsuma hal upityanangu u ne u rukpa wa. ⁸ Ma folo da, wenike ni an ya ciga yi. ⁹ Koronku da ma koronku da tsara n kondo da, kpam n wene ko ya pana uwenishike u va. ¹⁰ I cimbusuka baci vuma nala vi, mpa dem n cimbusuka yi ta. N cimbusuka yi baci (an baci unyushi wari pini), yan da n yain nala tsara n yanka da ukuna u shinga a ucira u Kawauwi. ¹¹ Tsara Kanangasi* ka lyai kelime n u la tsu ugboji wa, kpaci tsu reve ta afoḍi a Kanangasi utuwa ara tsunu.

Kuḍari ku Bulus a Taruwasa

¹² An n rawai a Taruwasa tsara n yain kuḍari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi, n cina ta cina Asheku a fobuso de ure adama a manyan mi. ¹³ Shegai n dambula ta cika, kpaci n wene utoku u tsunu Taitu wa. Pini nala, n tonukoi aza da a'ari pini vi, "U yan tsu ben." Aku n lazai ubana a Masidaniya.

Ulya u kaci adama a Kawauwi

¹⁴ Tsu cikpa ta Kashila cika! Aya u zuwa tsu tsu woko agbashi a ne kpam u tonoi n atsu a kapala adama a ulya u kaci u Kawauwi. Kashila ka banga tsu ta dem tsu tamburuka ureve u Kawauwi ko nte wa tyoku u ili i magulani.† ¹⁵ Uma u tsunu wa ta tyoku u magulani ma Kawauwi ka naka Kashila, ma kpam ma tambura a asu u ama da Kashila ka wauwusa hal n ama da a ka kuwusa. ¹⁶ A asu u aza da a ka kuwusa, magulani mi ma woko le de kawan ka ukpa. Shegai a asu u aza da a'ari n uma, magulani mi ma woko le de magulani ma uma. Ya wa fuda wa canga araji a ukuna u nala vi? ¹⁷ Tsa tyoku u ama da a tsu yan kuḍari ku kadyanshi ka Kashila tsara a tsara ikebe wa. Nala tsari wa. Shegai umatsi u da tsari u uwoko atsumate a Kashila, kpam a asuvu a ucira u Kawauwi tsu tsu dansa ta akani yi a kapala ka Kashila.

3

Kazuwamgbani ka savu ka Kashila

¹ Gogo-na gita da tsa gita ucikpala kaci ka tsunu? Ama roku a rawa ta n ikanikorongi i icikpali ko kpam a zuwa da i koronku le ikanikorongi i icikpali yi. U gan tsu yain n ikanikorongi nala? ² Shegai eda ukanikorongi u tsunu, kpam i'a ta a asuvu a atakasuvu a tsunu tsara ya dem u yain kaneshi u reve kpam i'ya u yain kaneshi vi. ³ I wenike ta a kateshe an eda ikanikorongi i'ya Kawauwi ka korongi aku atsu tsu bankai i'ya. Kulu Keri ku Kashila Uza u Uma ku korongu da ta a asuvu a atakasuvu a tsunu, shegai a iwaraka ko agbagala a da a yain n atali wa.

⁴ Tsa fuda ta tsa dana nala adama a ucira u upityanangu u tsunu a kapala ka Kashila adama a Kawauwi. ⁵ Dana da tsu danai tsa fuda tsa yan manyan ma nala mi n kaci ka tsunu wa. Kashila ka ka zuwai tsu fudai tsu yain gba i'ya tsu yain vi. ⁶ U zuwa tsu ta tsu fuda tsu woko agbashi a kazuwamgbani ka savu ka ne ka ka wutai a asu u Kulu Keri. Kazuwamgbani ka savu ki Mele ma a korongi wa, kpaci Mele ma a korongi ma tsu tuko ta ukpa, shegai Kulu ku tsu tuko ta uma.

* **2:11** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁷ Mele ma cau a atali a da a tsu korongu ma, kpam a tsu wene ta tsupige tsu Kashila a a'ayin a nala yi. Aza a Isara'ila a fuda a barakpa n a wundi upetiwa'eshi u Musa wa, kpaci wa lada ta cika, ko an u wokoi ulada vi u barakpa wa. Adama a nala, Mele ma ma wokoi manyan ma ne utuko u ukpa u da, kpam mari n tsupige nala, ⁸ tsupige tsu manyan ma Kulu Keri tsu la ta tsupige tsu Mele. Ko nala wa? ⁹ Manyan ma ma tsu tuko ama ukidaga u ugana n mavura ma baci n tsupige, manyan ma ma tsu zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka Kashila ma yan ta n tsupige tsa tsa la nala vi. ¹⁰ Mayun da an tsupige tsu kazuwamgbani ka cau tsu woko de ili i gbani, kpaci katyashi ka tsupige tsu savu ka la ta ka cau. ¹¹ Mele ma ta n tsupige tsa tsu kporoi. Shegai tsupige tsu kazuwamgbani ka savu tsu la ta ucira, kpaci tsa kporo wa.

¹² Tsa dansa ta bawu uwonvo, kpaci adama a nala a da tsari n uzuwa u uma. ¹³ Tsa tyoku u Musa wa. Upetiwa'eshi ne u lada ta, shegai u pala ta u da tsara u zuwa aza a Isara'ila a lyai kelime n uwene katyashi ki n ka kpori wa. ¹⁴ Ama yi a ryagbaja ta, kpam ili i roku i tsu kangu le ta uwene ukuna u mayun a'ayin a da baci a yain kaneshi u Mele. Kawauwi ka koshi ka fuda ka takpa le ili i'ya i kangu le uwene vi. ¹⁵ Ko n gogo-na, a yan baci kaneshi u Mele ma Musa, ili i'ya pini i tsu kangu le atakasuvu. ¹⁶ Shegai a'ayin a da baci dem uza kpatalai ubana a asu u Asheku, she u takpa yi ili i'ya i kangu yi vi. ¹⁷ Asheku a nala yi aya Kulu. Kpam asu da baci dem Kulu ku Magono ma Zuba kari, ku tsu naka ta utsara u kaci. ¹⁸ Adama a nala ipetiya'eshi i tsunu i'a kpam upali wa, tsara tsu wenike tsupige tsu Magono ma Zuba. Kpam Kulu ku Magono ma Zuba ka yan baci manyan a asuvu a tsunu, tsa woko ta tyoku u ne aku tsu wenike tsupige tsu ne cika.

4

Kuzuwate ku ucanga a mgbodo n cin

¹ Kashila n upana u iyali u ne, u naka tsu ta manyan ma na mi tsara tsu yain. Ili i'ya i zuwai bawu tsa wowo i'ya la vi. ² Tsu 'yuwan ta uyan ili i uwono ko kpam i'ya i'ari usokongi. Tsu tsu yinsa ko uza wa, kpam tsu tsu sava da uwenishike u Kashila wa. Ukuna u mayun u da koshi tsu tsu dansa a kapala ka Kashila, tsara ama a wushuku an tsari ama a maci. ³ Kadyanshi ka Shinga ka tsa yansa ku'bari ka baci ukimbi, a asu u aza da a'ari a ure u ukpa da kari ukimbi. ⁴ Kanangasi;* wata, uza cingi uza da wa lya tsugono tsu likimba u na u rumbanasa ta atakasuvu a le, pini nala, a wushuku n akani a da tsa yansa ku'bari a kaci ka tsupige tsu Kawauwi wa. A ka wene katyashi ka pige ka ka wakana ara le wa, kpam a reve an Kawauwi ka rotsoi Kashila wa. ⁵ A'ayin a da tsa kyawunsa n tsu yanyi ku'bari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila ki, ku'bari ku kaci ka tsunu ka tsa yansa wa, shegai ku Yesu Kawauwi an wari Asheku. Atsu agbashi a de a da adama a ili i'ya Yesu yanka tsu. ⁶ Kashila ka ka danai, "Asaka katyashi ka wakana a asuvu a karimbi!" U zuwa tsu ta tsu reve an katyashi ka na ki katyashi ka tsupige tsu Kashila ka, ka tsu tsu wene a upetiwa'eshi u Yesu Kawauwi.

⁷ Kuzuwate ku ucanga ku na ki a asu u Kashila da tsu tsara ka, shegai tsari ta tyoku u mgbodo n cin a asu u da kuzuwate ku ucanga ki kari. Nala u wenike ta an ucira u pige vi a asu u Kashila da u wutai, shegai ara tsunu wa. ⁸ A uka tsu a asuvu a awuya cika, shegai a fuda a minjara tsu wa. Ko tsu reve baci kpam ili i'ya tsa yan wa, tsu tsu bulu uzuwusa uma an ili i shinga i roku ya gita wa. ⁹ A zuwa tsu ta tsu panai ikyamba cika, shegai Kashila ka asaka tsu wa. A tsu gbashangu tsu ta a iyamba, shegai gba n nala a wacinsa tsu wa. ¹⁰ A'ayin a da baci tsa pana ikyamba nala, ikyamba i tsunu i tsu wenike ta tyoku da Yesu panai ikyamba a'ayin a da u kuwai vi. Pini nala, ama a ka wene ta uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu. ¹¹ Nala wari, kain dem tsu tsu reve ta gaawan a ka wuna tsu ta adama a da tsa gbashika Yesu. Pini nala, ama a ka wene ta uma u Yesu a

* **4:4** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapani.

asuvu a ikyamba i tsunu i'ya ya kuwa. ¹² Tsu wushuku ta tsu modono n ukpa, tsara eda i tsara uma.

¹³ A korongu ta a Tagarada u Kashila, "Dansa da ma dansa an u wokoi n wushuki." Uwushuku u te u da tsari n u da, kpam dansa da tsa dansa an u wokoi tsu wushuki.

¹⁴ Kashila ka 'yangasa ta Yesu Asheku a asuvu a ukpa. Tsu reve ta kpam an Kashila ka tuwa ka 'yangasa tsu n Yesu. Kashila ka bidya tsu ta kabolo n ada kpam tsu shamgba a kapala ka ne. ¹⁵ Gba ukuna u na vi adama a ukuna u shinga u de u da. Tyoku da ama ushani a'ari ulya kelime n uwusha ukuna u shinga u Kashila, nala dem a'ari ulya kelime n ucikpa Kashila, Kashila kpam kari a udoku uwusha tsupige cika.

Upityanangu a asu u Asheku

¹⁶ Ili i'ya gai i zuwai bawu tsa bufa uzuwa uma i'ya gai la vi. Ko an u wokoi ikyamba i tsunu ya kuwusa, kain dem kulu ku tsunu ku tsu tsara ta ucira u savu. ¹⁷ Upana u ikyamba u da tsa pana gogo-na wa gan wa, kpam wa barakpa wa. Shegai wa banga tsu ta tsu tsara tsupige tsa tsu lai upana u ikyamba vi cika, kpam tsupige tsi tsa yan n utyoku wa. ¹⁸ Tsu zuwa a'eshi a tsunu a ili i'ya tsa wene wa, shegai a ili i'ya bawu tsa wene. Ili i'ya tsa wene vi ya barakpa wa, shegai ili i'ya bawu tsa wene vi ya yan n utyoku wa.

5

¹ Tsu reve ta a wasa baci katani ka tsa rongo na vi; wata, tsu kuwa baci tsu asakai ikyamba i na yi, Kashila ka fobusuko tsu ta kuwa ka tsa rongo a zuba. Asu u da eyi fobusoi n kaci ka ne kpam bawu wa kotso. ² Tsu wowo de n ikyamba i'ya tsari n i'ya gogo-na, adama a nala tsu matsa de a uka tsu ikyamba i savu a zuba tyoku u aminya a savu. ³ A'ayin a nala tsa rongo kpam kataba wa, kpaci tsa uka ta ikyamba i savu a zuba. ⁴ An tsa rongo n ikyamba i na yi tsa ta ushadangi n kadambula kpam tsa pana ta ikyamba. Shegai uwowi u tsunu u zuwa tsu tsu cigi ukpa aku tsu asaka ikyamba i na yi wa. Tsa ciga ta tsu asaka ikyamba i cau yi, kpaci tsa wusha ta ikyamba i'ya bawu ya kuwa. ⁵ Kashila ka n kaci ka ne u fobuso tsu adama a nala yi, kpam u naka tsu Kulu Keri tsara ku woko tsu uzuwamgbana u da wa wenike an uma u savu u na vi mayun da.

⁶ Adama a nala kain dem tsu rongo n atakasuvu a ucira. Tsu reve ta a'ayin a da baci tsari n uma a ikyamba i na yi, tsa a kuwa ku te n Asheku wa. ⁷ Tsa tono ta ili i'ya tsu wushuki n i'ya, shegai tsu tono ili i'ya tsu wenei wa. ⁸ Adama a nala a da n danai tsa ta n atakasuvu a ucira. Tsu la ta uciga tsu asaka ikyamba i na yi tsara tsu bana a kuwa a asu u Asheku tsu rongo de. ⁹ Tsa baci n uma pini na a ikyamba i na yi, ko kpam tsa baci bawu uma, uciga u tsunu tsu yanka yi ili i'ya wa pana kayanyan u la ta ili i'ya i buwai gba. ¹⁰ Ili i'ya i zuwai i'ya, kain ka roku gba tsunu tsa shamgba ta a kapala ka Kawauwi kpam u yanka tsu afada. Ya dem a asuvu a tsunu wa wusha ta katsupi ka ili i'ya u yain a'ayin a da wari n uma a ikyamba i na yi, ko i'a baci mai ko icingi.

Utuko u ama a asu u Kashila

¹¹ Adama a da tsu revei an tsa pana uwonvo u Asheku da i zuwai tsu matsai tsara ama a kpatala a gono a asu u ne. Kashila ka reve ta tyoku da tsari mayun, tsa ciga da ta i reve tyoku da tsari. ¹² Tsa ciga tsu doku tsu wenike da aradi a kaci ka ili i'ya tsari wa, shegai tonuko da tsa tonuko da ili i'ya tsari tsara i yain mazanga adama a tsunu. Pini nala, da ya tsara ili i'ya ya dana a kaci ka aza da a tsu wenike aradi a kaci ka ili i'ya ama roku a tsu dansa a kaci ka le, shegai a'a ama a maci a kapala ka Kashila wa. ¹³ U woko baci yavu ijan i'ya tsa suma, tsara u tuko Kashila tsupige da. U woko baci kpam yavu tsa n ugboji u tsunu, nala kpam tsara tsu banga da da.

¹⁴ I'ya baci dem tsa yan, yan da tsa yan i'ya kpaci uciga u Kawauwi u da wa tono n atsu. Tsu wushuku ta an uza roku; wata, Kawauwi ka kuwai adama a ko ya wa, adama a nala tsu wushuku ta an gba tsunu tsu kuwai. ¹⁵ U kuwa ta tsara u wauwa ko ya wa, tsara aza da a wushai uma u savu adama a ne, a rongo kpam uma u da ele a ka pana kayanyan

koshi wa. Shegai a rongo uma u da Kawauwi ka pana kayanyan, uza da kuwai kpm a 'yangasa yi tsara u wauwa le.

¹⁶ Adama a nala a da tsu asakai ubidisa atoku tyoku da likimba u yawunsai a kaci ka le. Caupa, tsu tsu yawunsa ta a kaci ka Kawauwi tyoku da likimba u tsu yan, shegai gogo-na nala wari wa. ¹⁷ Uza da baci bolomgbonoi kaci n Kawauwi, Kashila ka gonuko yi ta vuma u savu. Ukuna u cau a kaci ka ne u kotso de, kpm i puwan de. Ko ndya wa i ne Kashila ka gonuko i'ya de i savu. ¹⁸ Kashila ka ka yain ili i na yi gba, u tuko tsu evu n eyi adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. U naka tsu manyan ma utuko ama evu n eyi. ¹⁹ Akani a tsunu yi a da, Kashila ka tukuso ta ama evu n eyi a akere a Kawauwi. Kashila ka tsu ci'busa unyushi u cingi u le wa. U naka tsu ta kpm akani a ndishi n shinga a na yi. ²⁰ Kashila ka zuwa tsu ta tsu woko aza a manyan a una u Kawauwi, kpm u woko ta yavu folo da wa folo da i pana kadyanshi ka tsa tonon. Adama a Kawauwi a da tsa dansa, kpm tsa folo da ta i asaka Kashila ka tuko da evu n eyi. ²¹ Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu! Shegai Kashila ka gonuko yi uza u unyushi u cingi adama a tsunu, tsara Kawauwi ka gonuko tsu ama a maci a asu u Kashila.

6

¹ Tsu yan ta manyan kabolo n Kashila, kpm tsa folo da ta kotsu i wushi ukuna u shinga u ne gbani wa. ² U dana ta a Tagarada u Kashila, "A'ayin a rawa baci a da ma wenike da asuvayali, ma pana ta kvasu ka de.

Kain ka iwauwi n banga da ta." ♦

Mayun da, Kashila ka ta ufo'busi u banga da gogo-na. Ara kain ka iwauwi ka.

Upana u ikyamba u Bulus

³ Tsa ciga aza roku a 'yuwan manyan mi wa, adama a nala tsa ciga i'ya tsa yan i zuwa aza roku a rukpa wa. ⁴ I'ya baci dem tsa yan, tsu tsu ciga ta tsu wenike atsu agbashi a mayun a Kashila a da. Tsu kawunku ta gba upana u ikyamba a ahankuri. ⁵ A lapa tsu ta. A zuwusa tsu ta a kuwa ku a'ali. Kakuma ka ama ka pana tsu ta upan hal a 'yangasasai atakasuvu a ama. Tsu yan ta manyan hal tsu dukpai. Roku tsu tsu lavuta wa. Roku kpm tsa tsara ilikulya wa. ⁶ Tsu wenike ta kaci ka tsunu atsu agbashi a Kashila a da, kpaci tsu nangasa kaci ka tsunu n tsicingi wa, tsa ta n ureve u da Kashila ka tsu naka. Tsu tsu yan tsali wa. Tsu tsu yansa ka ta ama ukuna u shinga. Tsa ta n ucira u Kulu Keri, kpm tsa ciga ta ama mayun mayun. ⁷ Kadyanshi ka mayun ka tsa yansa ku'bari, kpm Kashila ka ka naka tsu ucira vi. Tsa ta n ukuna u maci u da u woko tsu yavu burundu n maraga ma tsa ciga adama a kuvon. ⁸ Kashila ka tsa gbashika ama a ka nakasa tsu baci karinga, ko a goruso tsu baci. Kashila ka tsa gbashika ama a ka cikpala tsu baci, ko a ka nakasa tsu baci a'ala a cingi. Ama a bidya tsu ta aza a kaban, shegai kain dem ukuna u mayun u da tsa dansa. ⁹ Ya dem reve tsu ta, shegai a gonoi a ka yanka tsu yavu a reve tsu wa. Tsa rongo yavu ukpa wa evu, shegai atsa na, hal n gogo-na tsa ta n uma. Tsu pana ta ikyamba cika, shegai a wuna tsu wa. ¹⁰ Kain dem tsu tsu rongo ta n mazanga, ko a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba. Aza a unambi a da tsari, shegai tsu zuwai ama ushani a yain utsari a asuvu a upityanangu. Tsa n ili wa, shegai mayun da wari an tsari n ko ndya wa.

¹¹ Eda aza a Korintiya, tsu dansa ta n ada karara. Atakasuvu a tsunu a shadangu ta n uciga u de. ¹² Tsu asaka da uciga wa, shegai eda i asaka tsu ta uciga. ¹³ Ma dansa ta n ada tyoku da ma dansa na mmuku n va. Wenike tsu uciga tyoku da atsu tsu wenike da.

Kuwa ku Kashila ka uma

¹⁴ Kotsu i yain manyan kabolo a asu u te n aza da bawu a wushuki n Kawauwi wa. Ukuna u shinga n u cingi wa rongo kabolo wa. Katyashi n karimbi a ka rongo

kaḅolo a asu u te wa. ¹⁵ Nida Kawauwi n Kanangasi* a ka walamgbana? Nida uza ḁa wushuki n Kawauwi wa walamgbana n uza ḁa bawu u wushuki? ¹⁶ Kuwa ku Kashila ka walamgbana n ameli wa, ko kenu. Kpam aṭsa kuwa ku Kashila Uza u Uma. Kashila ka dana ta, “Ma dusuku ta n ele aku n zuwa kuwa ku va a asu u ḁa a'ari. Ma woko ta Kashila ka le, ele kpam a ka woko ta ama a va.” ◇

¹⁷ Adama a nala, Magono ma Zuba ma dana ta, “Wutai a asuvu a le i peci kaci ḁe n ele. Kotsu i sawa ili i'ya Mele ma danai i'a n ashinda wa, tsara n wushi ḁa.” ◇

¹⁸ Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba u dana ta, “Ma woko ta Tata u ḁe, eḁa kpam ya woko ta mmuku n va.” ◇

7

¹ Aje a va, Kashila ka ka yansa ka tsu kazuwamgbani ka na ki. Adama a nala tsu sumai ili i'ya ya zuwa tsu nangasa ikyamba n a'ulu a tsunu n icadi. Tsu nakai Kashila tsupige, aku tsu matsai tsu yain gba i'ya tsa yan tsu woko tyoku u ne dere.

Ipeli i'ya Bulus wari n i'ya

² Kukpunka tsu atakasuvu a ḁe! Tsu nusuka ko uza wa. Tsu nangasa kpam upityanangu u uza wa. Tsu ryafa ko uza wa. ³ Dana ḁa n danai nala an ma ciga n zuwuka ḁa unyushi wa. Mari n tonuko ḁa ta caupa an tsu tsu rongo ḁa ucibusu, ko ndya baci tani ya gita. ⁴ N wushuku ta n aḁa gba gba. Kain dem n tsu rongo ta n mazanga adama a ḁe. I gbatangu mu katakasuvu. Ko an u wokoi mari ushadangi n kadambula, i zuwa mu ta ma pana kayanyan.

⁵ An tsu rawai a uyamba u Masidaniya, tsu tsara uwunvuga wa. Tsu cina ta kadambula ukyawin n aṭsu. Tsu shilakanasai n atokulalu, kpam tsa modono n uwonvo a atakasuvu a tsunu. ⁶ Shegai Kashila ka ka tsu naka a aza ḁa a'ari n kadambula ndishi ma atakasuvu, u naka tsu ta ndishi ma atakasuvu a'ayin a ḁa Taitu tuwai ara tsunu. ⁷ Mayun tsu pana ta kayanyan an tsu gawunsai n Taitu, shegai gba ili i'ya i zuwai tsu panai kayanyan cika i'ya an i gbatangu yi katakasuvu. U tonuko tsu ta an ya ciga mu uwene kpam hal ukuna u bala ḁa n ukuna u ḁa i yain. U tonuko mu ta tyoku ḁa i matsai i da ya ciga i banga mu. An n panai nala, n pana ta kayanyan cika.

⁸ Ko ukanikorongi u va u nangasa ḁa baci katsuma, ukuna u bala mu an n korongi u ḁa wa. A kagita ukuna wa bala mu ta an u nangasa ḁa katsuma, shegai unamgbukatsuma u ḁe u barakpa wa. ⁹ Gogo-na kpam ma ta n mazanga. Mazanga ma ma yan an n nangasa ḁa katsuma wa, shegai unamgbukatsuma u ḁe u zuwa ḁa ta i savaḁai ahali a ḁe. Adama a nala tsu shitangu ḁa wa, ko kenu. ¹⁰ Kpaci Kashila ka fuda ta ka yan manyan n unamgbukatsuma u tsunu u banga tsu tsu kpatala tsu asaka unyushi u cingi tsu tsara iwauwi. Ukuna wa bala tsu n unamgbukatsuma u nala vi wa. Shegai unamgbukatsuma vi a kaci ka ukuna u likimba u ḁa baci, wa tuko ta ukpa.

¹¹ Zuwai a'eshi a asu u unamgbukatsuma u nala vi u ḁa Kashila ka ciga ḁa i pana u yain a asuvu a ḁe. U zuwa ḁa ta i gonuko ugboji. U zuwa ḁa ta ya ciga i wenike an bawu i'ari n unyushi. U zuwa ḁa ta upan n uwonvo. U zuwa ḁa ta ya ciga i wene mu. U zuwa ḁa ta i matsa i banga aza roku. U zuwa ḁa ta uciga u uyan uza ḁa nusai mavura dere. Ukuna u nala u zuwa ḁa ta i wenike kaci ka ḁe kabirya ḁa wa. ¹² Korongu ḁa n korongi ukanikorongi u na vi tsara i wene, a kapala ka Kashila, tyoku ḁa i'ari ufoḁusi i panaka tsu. Korongu ḁa n korongi adama a uza ḁa nusai wa, ko adama a uza ḁa a nusukai wa. ¹³ Ili i'ya gai i zuwai tsu gbamai asuvu i'ya gai la vi.

* **6:15** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ **6:16** Adkp. 26:12; Izk. 37:27. ◇ **6:17** Isha. 52:11; Izk. 20:34. ◇ **6:18** 2 Sam. 7:14.

Ko an u wokoi tsari n ugbami u asuvu, tsu la ta upana kayanyan an Taitu wari dem n upana kayanyan, kpaci i wenike ta an bawu wari n ili i'ya ya balai yi. ¹⁴ Tsu tonuko yi ta tyoku da tsu panai kayanyan adama a de, kpam i wenikei an n yain dere. Gba i'ya tsu tonuko da vi mayun da, kpam i wenikei Taitu ili i'ya tsu danai a kaci ka de ki mayun da. ¹⁵ Pini nala, uciga u ne ubana ara de u lya ta kelime n ugbonguro, a'ayin a da baci u cibai tyoku da gba de i panakai udani u ne, n tyoku da i wusha yi n uwonvo n uje u ikyamba. ¹⁶ Ma ta n mazanga an ma fuda ma wushuku n ada gba gba.

8

Atoni a naka kune yaa

¹ Aje a va, tsa ciga ta i reve tyoku da Kashila ka wenikei ukuna u shinga u ne a a'uwa a Atoni a uyamba u Masidaniya. ² A pana ta ikyamba kpam n unambi cika, shegai mazanga ma le ma kotso wa, kpam a naka ta ili i'ya i lai i'ya a ka ciga le a naka. ³ Asaka gai n tonuko da, a naka ta tyoku da a ka fuda hal gbam u lai ushani. Ko uza u tonuko le a yain nala wa. ⁴ Shegai a rongo tsu ufolo tsu asaka le dem a banga ama a Kashila aza da a'ari a Urishelima. ⁵ Tsu yawunsa gbam a ka fuda a ka naka nala wa! A gita ta a nakai kaci ka le a asu u Asheku, aku ara tsunu. Ili i'ya Kashila ka ciga i'ya la vi. ⁶ Taitu da gita da uwenishike unaka, adama a nala tsu folo yi u doku u gono ara de u banga da tsara i koruso ili i'ya i gitai vi. ⁷ I yan ta ko ndya wa mai hal gbam i pasakai cika: I'a ta n upityanangu kpam i'a ta uyan u kadyanshi ka shinga. I'a ta dem n ureve, kain dem ya ciga i banga, kpam ya ciga tsu cika. Adama a nala, tsa ciga da ta i yain ukuna u shinga vi mai a asu u unaka yaa.

⁸ Shegai dana da n danai she i naka ko bawu ya ciga wa, ko an u wokoi a'uwa a Atoni a roku a ka ciga ta a yain nala. Ure u roku u da dem u da ya wenike uciga u maci. ⁹ I reve ta ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, i reve ta an Kawauwi kari n utsari, shegai adama a de u woko ta uza u unambi, tsara adama a unambi u ne eda i tsara utsari.

¹⁰ Adooki a va a da na: Na balu eda aza a kagita aza da i cigai i naka, kpam eda aza a kagita a da i nakai vi. ¹¹ Gogo-na, ma ciga ta i koruso manyan ma i gitai uyan vi. Wenikei an ya fuda ya koruso manyan mi n maloko tyoku da i gitai ma. Nakai a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya. ¹² Ya ciga baci i naka, wa yan n kalen ko ndya i nakai wa, kpaci Kashila ka la ta uciga i naka a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya, shegai i naka ili i'ya bawu i'ari n i'ya wa.

¹³ Ma ciga i naka ili ushani hal i woko bawu ili, aku i rongo a upana ikyamba an bawu i'ari n ili wa. Ma ciga ta uza da baci dem wari pini u zuwa kukere dere. ¹⁴ Gogo-na naha, i'a ta n ili ushani. Ili i'ya i'ari n i'ya ya fuda ta ya banga aza da bawu a'ari n ili. Aku ubana a kapala a tuwa baci a tsarai, aku a banga da dem a'ayin a da baci bawu i'ari n i'ya, pini nala, she i woko unu u te. ¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci bolongi ili ushani, i tsu pasa ili i'ya wa ciga wa, shegai uza da baci bolongi kenu, wa namba ili wa." ◇

Taitu n aje a ne

¹⁶ N cikpa ta Kashila an u zuwai Taitu wa ciga da tyoku da ma ciga da. ¹⁷ Taitu wushuku ta u yain ili i'ya tsu tonuko yi u yain. Wa ta n maluwa cika ma wa ciga u tuwa ara de, tun bawu tsu tonuko yi gbam nala. ¹⁸ Aya la tsa suku kabolo n utoku uza da wari Katoni, uza da kpam gba Atoni a ka cikpala adama a manyan ma ne a asu u uyan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga. ¹⁹ Atoni yi a dangasa yi ta dem u bana kabolo n atsu tsa naka baci kune ku na ki. Yan da tsa yan manyan ma na mi tsara tsu naka Asheku tsupige, kpam tsu wenike an tsa ciga tsu banga cika.

²⁰ Kpaci tsa ciga ko uza u kana tsu n unyushi u tyoku da tsu nakai kune ku pige ku na ki wa. ²¹ Shegai tsa ciga ta tsu yain ili i'ya Asheku a ka pana kayanyan n ili i'ya i'ari dere a a'eshi a ama.

²² Tsa suku ta dem vuma roku kabolo n ama a re a nala yi. Kain dem vuma na wa ta ufobusi adama a ubanga. U wenike tsu ta nala a ure kau-kau, kpam gogo-na dem wa la ta uciga ubanga. Kpaci u wushuku ta n ada cika. ²³ Uza roku u wecike baci Taitu, i dana utoku u va u da uza da wa yan manyan na mpa tsara u banga da. A'uwa a Atoni a suku ta ama a na yi ara de, kpam a tuko ta tsupige a asu u Kawauwi. ²⁴ Wenike le uciga, tsara gba a'uwa a Atoni a reve an tsu yain dere a asu u mazanga n i'ya tsu yain adama a de.

9

Kune adama a aza a unambi

¹ N wene ili i'ya ya zuwa mu n koronku da adama a kune ka i fobuso i ya naka ama a Kashila yi wa. ² N reve ta banga da ya ciga i banga. Ma ta n mazanga adama a nala yi, kpam ma ta a utonusuko ama a asuvu a Masidaniya n da eda Atoni a da i'ari a Akataya, i fobuso ta tun nabalun tsara i naka. Adama a umatsa u da i matsai ya ciga i naka vi, u zuwa ta aza roku aza a Masidaniya a ka ciga dem a naka. ³ Shegai mpa pini ma sukunku da atoku a nala yi tsara kadyanshi ka tsunu a kaci ka de ka woko ka gbani wa. Ma ciga ta i fobuso, kpaci n tonuko le ta i fobuso de. ⁴ Ma pana ta uwono, eda kpam dem ya pana ta uwono, mpa n Atoni a roku a Masidaniya tsu tuwa baci tsu cina da bawu afobi, cina n tonuko le tani de i fobuso de! ⁵ Da n wenei yavu wa gan ta n suku atoku a nala yi a kapala ka va a wene kune ka i yain kazuwamgbani ki i fobuso ta ka. Nala wa wenike ta an n ucigi u de u da i nakai, shegai mpa n matsa da wa.

⁶ Ma ciga ta i reve, uza u ce baci ili kenu, ili kenu i'ya wa kapa. Uza da baci kpam u cei ili ushani, wa kapa ta ili ushani. ⁷ Adama a nala ya dem u yawunsa tyoku u kakuma ka ili i'ya wa naka. Kotsu vu naka ili wa, ikyamba i vunu i 'yanga baci vu naka wa. Kotsu vu naka ili wa, va wene baci yavu matsa da a ka matsa vu vu naka. Kpaci Kashila ka la ta uciga uza da u nakai n ipeli. ⁸ Kashila kpam ka zuwuka da ta unu u shinga u da u lai ili i'ya i nambai. Pini nala, da kain dem ya yan n ili ushani, kpam i yain n i'ya kabarikete hal i nakasa adama a manyan ma shinga gba. ⁹ Tagarada u Kashila u dana ta: "Gbani da vuma u maci u tsu naka aza a unambi kune, kpam ukuna u maci u ne wa ta pini bawu utyoku." ◇

¹⁰ Kpaci Kashila ka ka tsu naka kacimbi icun, u naka kpam ilikulya. Wa doku ta ili i'ya i'ari n i'ya kakuma, tsara i tsara i'ya ya naka ushani a asu u uyan ukuna u shinga. ¹¹ Wa kukpa ta ure kau-kau u da wa zuwa da i yain utsari tsara i yansa kune yaa. Pini nala, da ama ushani a ka cikpa Kashila a'ayin da baci tsu naka le kune ku de.

¹² Pini nala, ili i shinga i re ya gita ta, ili i'ya ama a Kashila a nambai a ka tsara ta i'ya, ama a ka cikpa ta kpam Kashila n mazanga. ¹³ Ya rongo ta a unaka Kashila tsupige kpaci i naka ta yaa. I wushuku ta n akani a kaci ka Kawauwi, kpam i panaka ta a da an i nakai Atoni a Urishelima yaa hal n Atoni a da a buwai. ¹⁴ Gogo-na alya pini a ka yanka da kavasu, kpam a ka ciga da uwene, adama a ukuna u shinga u pige u da Kashila ka yanka da. ¹⁵ Asakai tsu cikpai Kashila adama a kune ka u naka tsu gbani.

10

Bulus yain kadyanshi ka manyan ma ne

¹ Mpa Bulus uza da wa folo da vi, kpam n matanu n tsishinga tsu Kawauwi tsa ma folo da. Aza roku a dana ta, a'ayin a da baci mari kabolo n ada n tsu gajarakpa ikyamba wa, aku n rongo n asuvu a shen a'ayin a da baci bawu mari evu n ada. ² A'ayin a da n doku n tuwa da ukondo, u kana ta n yanka aza da a ka wundya tsa tonon ta ukuna u likimba asuvu a shen. Ma ciga i zuwa mu n yanka da nala wa. ³ A likimba da tsari, shegai kushulu ku tsunu unu u te da kari n tyoku da aza likimba a ka yansa wa. ⁴ Tsu tsu shilakana n iwunukatsu icun i'ya aza a likimba a tsu shilakana wa. Iwunukatsu i tsunu i'a ta n

ucira u ɗa u wutaɪ a asu u Kashila u ɗa wa wacinsa ucira u asu kau-kau u utokulalu. ⁵ Tsu tsu wacinsa ta kananamgbani n gba icun i aradi a ɗa a ka bishinka uza ureve Kashila. Tsu tsu kana ta uyawunsa u gbani u ama, aku tsu zuwa le a panaƙa Kawauwi. ⁶ A'ayin a ɗa baci i wenikei ya panaƙa de Kawauwi gba gba, pini nala, aku tsu rongo ufoɓusi adama a ɗa tsa yanka aza ɗa bawu a ka panaƙa Kawauwi mavura.

⁷ Gogo-na ili i'ya ya wene n a'eshi koshi i'ya ya wundya. Shegai u gan ta i ciba an tsari aza a Kawauwi tyoku ɗa dem aza a aradi a nala a tsu dana ele aza a Kawauwi a ɗa a'ari. ⁸ Mayun ɗa wari an tsu tsu dansa n agoni a kaci ka ucira u ɗa Asheku a naka tsu tsara tsu banga ɗa, shegai adama a ɗa tsa varangu ɗa wa. N tsu pana uwono adama a ukuna u nala wa. ⁹ A'ayin a ɗa n koronku ɗa vi, ma ciga i yawunsa yavu uwonvo u ɗa ma ciga n zuwa ɗa i pana wa. ¹⁰ Aza roku a ɗa, "Ikanikorongi i Bulus i'a ta n ucira kpam n kalen cika, shegai wa baci kabolo n atsu, u tsu yan n ucira wa. Kpam kadyanshi ka ne ka tsu yan n kalen wa." ¹¹ Ma ciga ta a reve ukuna u roku: Gogo-na naha tsa kabolo n ada wa, ɗa i zuwai tsu korongi ukuna u na vi a ikanikorongi. Shegai a'ayin a ɗa baci tsari kabolo n ada, tsa wenike ta ucira vi tyoku ɗa tsu wenikei u ɗa a ikanikorongi yi.

¹² Tsa kawan tsu bidya kaci ka tsunu unu u te n aza ɗa a tsu yawunsa kaci ka le a'a ta n kalen wa. A tsu boluko ta kaci ka le ure u uratsanaka aku a ratsanaka kaci ka le n u ɗa. A tsu gawuntangu ta kaci ka le n ko ndya wa tyoku ɗa ele a'ari. Nala wa wenike ta an bawu a revei ili. ¹³ Shegai atsu tsa yan aradi a kaci ka ili i'ya i'ari a kateshe n manyan ma Kashila ka naka tsu tsu yain wa. Aradi a ɗa koshi tsa yan a ɗa a manyan ma Kashila ka suku tsu tsu yain, kpam eda dem i'a ta a asuvu a manyan ma nala mi. ¹⁴ Aradi yi a wura tyoku ɗa u gain tsu yain a ɗa wa, atsa gbam aza a kagita aza ɗa a tuko ɗa Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. ¹⁵ Tsu tsu yan aradi adama a ili i'ya aza roku a yain i woko yavu atsa tsu yain i'ya wa. Shegai tsu zuwa ta uma upityanangu u de wa gbama ta hal u zuwa manyan ma tsunu ara de ma lyai kelime cika. ¹⁶ Tsa ciga ta tsu ba tsu yain Kadyanshi ka Shinga ki a asu u mbari mbari. Tsa ciga tsu yain aradi n manyan ma aza roku a yain a asu u le wa. ¹⁷ Tagarada u Kashila dana ta, "Va ciga baci vu yain aradi, she vu yain a ɗa a ili i'ya Asheku a yain." ¹⁸ A kaci ka uza ɗa wa cikpalasa kaci ka ne kpam, u tsu tsara icikpali wa. Shegai Magono ma Zuba ma wushunku baci uza, vuma nala vi aya wa tsara icikpali i mayun.

11

Bulus n asuki a kaban

¹ Ma ciga ta i yanka mu ahankuri a'ayin a ɗa baci n yain maku ma utengeshi. Mayun n folo ɗa ta i yanka mu ahankuri. ² Ma kirana ta n ada cika tyoku ɗa Kashila ka kirana n ada. I'a ta tyoku u maku ma uka ma bawu ma revei vali, uza ɗa a yankai kazuwamgbani ka iyolo i vali u te koshi; wata, Kawauwi ka la vi n kaci ka ne. ³ Shegai gogo-na ma pana ta uwonvo u ɗa a ka puwunsa atakasuvu a de tsara i asaka utono Kawauwi mayun mayun n uwulukpi, tyoku ɗa kali ka yinsaɪ Hawa† n ugboji u cingi u ne. ⁴ Tsu tonuko ɗa ta ukuna u Yesu, kpam i wushai Kulu Keri, i wushuki kpam n akani a tsunu. Shegai i asakai aza roku a tonuko ɗa ukuna u roku kau n u Yesu. Gogo-na ufoɓusi u ɗa i'ari i wushi kulu ku roku de kau, i wushi kpam akani a roku. ⁵ N wene aza ɗa a ka isa kaci ka le "asuki a pige" a la mu wa. ⁶ Gaawan n tsu dansa karkar tyoku u le wa, shegai n reve ta ili i'ya ma dansa. Tsu yan ta gba i'ya tsa yan tsu wenike ɗa ili i na yi mai. ⁷ N zuwa ɗa i tsupa mu adama a Kadyanshi ka Shinga ka n yanka ɗa kuɓari wa. N gonuko ta kaci ka va kenu, aku n naka ɗa tsupige. An n yain nala vi, n nusa? ⁸ An a'uwa a Atoni a roku a ka nakasa mu ikebe, u woko ta yavu bokuso ɗa ma bokuso ikebe yi tsara n gbashika ɗa. ⁹ N namba baci ili a'ayin a ɗa mari n ada, n tsu tonuko ɗa i banga mu wa. Atoku a ɗa a wutaɪ a Masidaniya a tuwai pini na, a naka mu ta gba ili i'ya ma ciga. N taɓa ɗa ufolo i banga mu wa, kpam

◇ 10:17 Iri. 9:24.

ma folo ɗa wa. ¹⁰ Ko uza wa la a asuvu a uyamba u Akataya uza ɗa wa bishinka mu uyansa kadyanshi a kaci ka ili i nala wa. N dana ta kpm nala adama a ukuna u mayun u Kawauwi u da wari a asuvu a va. ¹¹ N dana baci ma ciga n zuwuka da araji wa, u woko yavu ma ciga da wa? Nala wa. Ko Kashila ka reve ta ma ciga da.

¹² Kpm ma lya ta kelime n uyan ili i'ya ma yan gogo-na vi, kpaci ma ciga ta n bishinka ama a nala utsara u ili i'ya a ka yanka aradi. A ciga ta a dana manyan ma a ka yanka aradi yi ma ta unu u te n ma tsunu. ¹³ Ama a na yi asuki a kaban a da. Manyan ma le ma a tsu yanka kaban, aku a gonukoi kaci ka le tsara a rotso asuki a mayun a Kawauwi. ¹⁴ Shegai mpa n yan majiyan ma ili i nala wa! Ko Kanangasi* ka gonuko ta kaci ka ne tsara u rotso katsumate ka zuba† ka katyashi. ¹⁵ Adama a nala, tsu yan majiyan an agbashi a Kanangasi a gonukoi kaci ka le a rotso agbashi a da a ka yan manyan ma ukuna u shinga wa. Shegai a makorishi a ka tsara ta mavura dere n ili i'ya a yain.

Upana u ikyamba u Bulus

¹⁶ Asaka n doku n tonuko da: Ko uza kotsu u wundi yavu mpa katengeshi ka wa. Shegai nala baci ya wundya, she i panaka mu tyoku da ya panaka katengeshi, mpa dem aku n yain aradi kenu. ¹⁷ A'ayin a da baci ma cikpala kaci ka va nala, tyoku u Asheku u da n tsu dansa wa, shegai tyoku u katengeshi. ¹⁸ Ama ushani a ka yan ta aradi a kaci ka ili i'ya a yain a likimba. Adama a nala mpa dem ma yan ta aradi. ¹⁹ Eda aza da ya wundya yavu i'a n ugboji, i tsu pana ta kayanyan ka upana kadyanshi ka atengeshi. ²⁰ I tsu yan ta gbam ahankuri n aza da a tsu gonuko da agbashi a le, ko a ryafusa da, n aza da a tsu yinsasa da. I tsu yan ta dem ahankuri n aza da a tsu wundya yavu a la da, ko aza da a tsu basasa da. ²¹ N tsu pana ta uwono n dana tsa n ucira u da tsa yan nala wa.

A ka yan baci aradi, mpa dem ma yan ta, shegai utengeshi u da uyan nala vi. ²² A dana baci ele kagali ka Ibrahi ka, mpa dem uza u kagali ka Ibrahi ka. Ele aza a Isara'ila a da baci, mpa dem nala. Ele mmuku n tsikaya m Ibrahi n da baci, mpa dem nala. ²³ Ele agbashi a Kawauwi a da baci, wa woko mu ta utengeshi n dansa baci nala. Shegai tyoku da ma gbashika yi u la ta tyoku da ele a ka gbashika yi. N yan ta manyan cika ma ma lai ma le. A zuwusa mu ta a kuwa ku a'ali hal u lai tyoku da a zuwusa le. Malapa ma a lapusa mu ma la ta ma a lapusai ele. N yansa ta evu n ukpa a'ayin ushani. ²⁴ Aza a Yahuda a bawan mu ta n kajaɗu hal kamankupa n kuci.† Kutawun ka gbam a bawan mu nala. ²⁵ Aza a Roma a lapusa mu ta n alangu, kutatsu ka gbam a yanka mu nala. A taɗa mu ta uvarasa n atali tsara a wuna. N so ta nwalu a kpatsu, kpatsu ku tsa ta na mpa hal kutatsu. N taɗa ta urukpa a mini n kuvuli hal ubana kuvuli ku roku. ²⁶ Nwalu n kakuma mi, n tsu zuwa mu ta n yain evu n ukpa adama a uwaya u mini n adama a aza a magalaka. N yan ta evu n ukpa adama a ama a va, aza a Yahuda, kpm hal n Awulawa. N tsu yan ta evu n ukpa a ilyuci ilyuci, n a kakamba, hal n mala dem. N yan ta dem evu n ukpa adama a aza da a danai ele Atoni a da, shegai Atoni a da wa. ²⁷ N yan ta manyan cika hal n togbolukoi, a'ayin ushani n tsu lavuta gbam wa. N tsu ronguso ta n kambulu n kakuli, kpm a'ayin ushani n tsu tsara ilikulya wa. N soso ta kutanu kpaci ma n aminya a u'uka cika wa. ²⁸ Hal n ara gai, kain dem u tsu woko ta yavu va da n canga ta ucanga u araji kpaci n tsu bala ta asuvu adama a a'uwa a Atoni. ²⁹ A'ayin a da baci bawu aza roku a'ari n ucira, n tsu woko ta dem bawu ucira. Asuvu a tsu sudugba mu ta a'ayin a da baci n wenei a yinsa uza roku tsara u yain unyushi.

³⁰ U kana baci n cikpala kaci ka va, ma yan ta nala adama a ili i'ya i zuwa mu n woko bawu ucira. ³¹ Kashila ka reve ta kaban ka ma yan wa. Aya Kashila n Tata u Yesu Kawauwi Asheku, uza da a ka cikpala hal ubana bawu utyoku. ³² An mari a Damasuka,

* **11:14** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † **11:24** A a'ayin a nala yi, a bawan baci vuma hal amangare, wa kuwa ta kpaci asoje yi a reve ta tyoku da a ka bawan vuma hal u kuwa ko kpm ukpada ukuwa. A bawan yi ta kamankupa n kuci a asaka yi a unu u ukpa shegai wa kuwa wa.

uza da wari gomuna a'ayin a da Arita wa lya tsugono, wari u ciga ta u kana mu, adama a nala, u zuwa ta aza a uwundya ukyawan a ilyuci yi. ³³ Shegai aje a va a zuralakpa mu a asuvu a mabana a ilinuku i kasaga ka ilyuci ki. Tyoku da n lai a akere a gomuna yi da la vi.

12

Asheku a wenikei Bulus kuwene

¹ U kana ta n yain aradi, ko an u wokoi ko kalen ma lya pini wa, shegai asaka n yain a da adama a kuwene n ili i'ya Asheku a wenike mu. ² Ayen kupa n a nishi a da a wurai, Kashila ka wusha ta Katoni ka Kawauwi ka roku a asu u uwunvugusa a zuba u Kashila a'ayin a roku. N reve wa, ko ikyamba i ne i'ya i walai, ko kpam kulu ku ne, shegai Kashila ka reve ta. ³⁻⁴ N doku n dana, n reve ta a bidya ta vuma u na ubana a asu u uwunvugusa a zuba. Shegai ko ikyamba i ne i'ya i banai a zuba vi ko kulu ku ne ka koshi ku banai n reve wa, Kashila ka ka revei. U pana ta kadyanshi ka roku ka bawu wa fuda wa tofugbo, n ili i'ya bawu Kashila ka asaka uza dana. ⁵ Adama a nala ma yan ta aradi adama a vuma na vi, shegai ma yan a da adama a kaci ka va wa, she ili i'ya ya zuwa mu n reve an bawu mari n ucira. ⁶ Mari ma ciga baci n yanka kaci ka va aradi, wa woko mu utengeshi wa, kpaci mari ma dansa ta ukuna u mayun. Ma yan a da adama a kaci ka va wa. Ma ciga ama a naka mu tsupige tsa tsu lai tsu ili i'ya a wenei ma yan ko n danai wa.

⁷ U gan n woko n aradi a kaci ka ili i pige i pige i'ya Kashila ka wenike mu wa. Da gai i zuwai u naka mu mballa n pana ikyamba yi, tyoku da kawana ka tsu sapa ikyamba. U woko yavu katsumate ka Kanangasi* ka ka zuwa mu n pana ikyamba, u bishinka mu kpam uyan aradi. ⁸ N folo ta Asheku hal kutatsu tsara u takpa mu ukuna u na vi. ⁹ Shegai u tonuko mu, "Ukuna u shinga u va u rawa vu ta. A'ayin a da baci bawu wari n ucira, ucira u va u tsu shadangu ta ara vunu." Adama a nala, gogo-na ma ta n mazanga ma ma yan aradi adama a da bawu mari n ucira, ucira u Kawauwi u yain manyan ara va. ¹⁰ Adama a da wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi u da baci ma namba ucira, ko ama a ka tonusuko mu baci kagbani, ma yan ta mazanga. Ma namba baci ili adama a da wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi, ko a ka yansa mu baci mavura, ma yan ta mazanga. A ka zuwusa mu baci n pana ikyamba adama a da Kawauwi ka tsara ukuna u shinga, ma yan ta mazanga. Kpam a'ayin a da baci dem n nambai ucira, a'ayin a nala a da ma tsara ucira cika.

Bulus wa ciga ta aza a Korintiya

¹¹ Tyoku u katengeshi u da ma dansa, shegai eda i zuwa mu ma dansa nala. Eda i gain ya dansa ukuna u maci a kaci ka va. Ko ma baci ili i roku wa, aza da a danai ele "asuki a pige" a da vi a la mu wa. ¹² A'ayin a da mari kabolo n ada vi, n rongo ta n ahankuri kpam n yansa ta manyan ma ucira n iryoci n ili i'ya ya tuko ikunesavu i'ya i gain kasuki ka mayun ka yain. ¹³ Adama a nala, i wusha ta ili i'ya a'uwa a Atoni a da a buwai a wushai. Ili i te i'ya i takpanai: N gonuko kaci ka va n woko da kalandam wa. Yanka numu ahankuri!

¹⁴ Mpa pini ma fobuso tsara n tuwa n kyawan da ukyawan u tatsu. Shegai hal n ara ma boluko da kalandam wa. Eda ma ciga, shegai ikebe i de wa. Mmuku n da n gain a fofo ikebe adama a ubidya araji a isheku i le wa, shegai isheku i bidya araji a mmuku n le. ¹⁵ Adama a nala, ma ta n mazanga ma ma naka ko ndya wa i va adama a de, hal gbam n kaci ka va dem. Ya jebe uciga u da ya ciga mu vi an u wokoi n la da uciga?

¹⁶ Aza roku a de a wushuku ta an bawu n woko da kalandam. Shegai, hal n gogo-na alya pini a ka yawunsa yavu ugboji u da n yain n yanka da kaban tsara n wanda da. ¹⁷ Ama da n sukunku da vi, uza roku wa pini uza da ryafa da? ¹⁸ N folo ta Taitu tuwa ara de, kpam n tutsuku yi ta kabolo n Katoni ka roku. Shegai u ryafa da wa. Eda dem n kaci

* **12:7** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

ka de i reve ta an mpa n eyi ko ndya wa unu u te u da i'ari tsu, kpm uyawunsa u da tsu u te.

¹⁹ Gaawan ya dana ta dana da tsu danai gba nala tsara tsu wenike an tsari ama a maci. Nala wa. Tsu tsu dansa ta tyoku da Kawauwi ka ciga tsu tsu dansa a kapala ka Kashila. Eda aje a tsunu a da, kpm ko ndya baci tsa yan, yan da tsa yan i'ya tsara tsu zuwa da i gbama. ²⁰ Kpaci ma pana ta uwonvo u da n tuwa da baci ukyawan, ahali a de a kpa da mu uyankpa, kpm adama a nala, ahali a va dem a ka yankpa da wa. Ma pana ta uwonvo u da ma cina da n i nanamgbani, ko n i yanyi malyon ma ili i'ya ama a'ari n i'ya. Ma pana ta uwonvo u da ma cina da n asuvu a shen, ko kpm ya cigaka kaci ka de ko ndya wa. Ma pana ta dem uwonvo u da ma cina da n i tonusuki ama kagbani, ko n i yanyi ndyami. Kotsu kpm gai n cina da n i yanyi aradi, ko ya rongo kabarikete bawu i kana kaci wa. ²¹ Mayun da ma pana uwonvo u da n tuwa baci gaawan Kashila ka va ka gonuko mu ta kenu adama a de. Kpm ma sa ta adama a aza da a'ari a ka yansa unyushi u cingi bawu a kpatalai a asaka ukuna u ashinda u le, n tsishankala, n ukuna u uwono.

13

Bulus kotsoi unaka adooki a ne

¹ Ma tuwa ta ara de utuwa u tatsu. Tagarada u Kashila da, "U kana ta ama a re ko ama a tatsu a reve n ukuna u da a kana vuma n u da mayun da." ² An n doki n tuwai ara de utuwa u ire, n rono ta aza da a ka yansa unyushi u cingi atsuvu. Gogo-na dem an bawu mari evu n ada, ma doku ta ma dana u da: A'ayin a da baci n doku n tuwai ara de, ko uza wa la a asuvu a mavura wa. ³ Ma wenike da ta an mayun da Kawauwi ka dansa a unu u va. An wa yansa manyan ara de, u yansa ma bawu ucira wa, shegai wa ta n ucira. ⁴ Mayun da u rongoi bawu ucira a'ayin a da a wandamgbana yi, shegai gogo-na n ucira u Kashila u da wa rongo. Atsu dem tsa n ucira wa, tyoku da Kawauwi ka rongoi a mawandamgbani. Shegai ya wene ta an tsa tuwa tsu rongo n ucira u Kashila, tyoku da Kawauwi ka rongo.

⁵ Vecei kaci ka de mai, i kondo kaci ka de i wene ko i'a pini ukani n i'ya i wushuki vi. I lya baci ukondo vi, ya reve ta an Yesu Kawauwi wari a asuvu a de. I reve baci an Yesu wari a asuvu a de wa, i rukpa de ukondo vi. ⁶ Ma zuwa ta uma i wene an bawu atsu tsu rukpai ukondo vi. ⁷ Tsu yan ta kvasu ubana a asu u Kashila kotsu i yain ili i cingi wa. Yan da tsa yan kvasu nala tsara ama a wene an tsari mai wa, shegai tsara u zuwa da i yain ili i'ya i'ari mai, ko u woko baci yavu atsu tsu rukpa ukondo vi. ⁸ Ili i'ya koshi tsa yan i'ya, i'ya ya zuwa tsu tsu tutsuku ukuna u maci kelime. Tsa yan ili i'ya ya kangu u da wa. ⁹ Ko an u wokoi bawu tsari n ucira, tsa ta n mazanga an eda i'ari n ucira. Tsu yan ta kvasu adama a da ya lapula i woko mai. ¹⁰ Koronku da ma koronku da ili i na yi kahu n rawa la. Yan da n yain nala tsara n tuwa baci, ili i'a la i'ya ya zuwa mu n barana da n ucira wa ma dansa baci n ada n ucira u da Asheku a naka mu. U naka mu ucira vi adama a da ma varangu da wa, shegai adama a da ma banga da.

Idyani i makorishi

¹¹ Gogo-na ama a va, ma kotso de ukanikorongi u na vi. N tonuko da ta: Yanyi mazanga! Savadai ahali a de. Kiranai n i'ya n tonuko da. Rongoi n katakasuvu ka te n ko ya wa. I rongo kabolo na ndishi n shinga. Pini nala, Kashila ka uciga n ka ndishi n shinga ka rongo ta n ada.

¹² Damamgbanasai a asuvu a uciga u Atoni. ¹³ Gba Atoni a da a'ari pini na a ka sukunku da ta idyani i le.

¹⁴ Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, n uciga u Kashila, na ndishi n kabolo n Kulu Keri a rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Galatiya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a ɗa a'ari a Galatiya a ɗa Bulus koronki ukanikorongi u na vi. Galatiya kaɓon ka evu n uyamba u Isara'ila, kpam ilyuci i'ya pini ushani a kaɓon ki. Gba a'uwa a Atoni a ɗa a'ari a kaɓon ki a ɗa Bulus koronki. Bulus wari u wala ta pini a kaɓon ki, adama a nala wa ta n aje a asuvu a Atoni a asu vi. Shegai aza roku pini a kaɓon ki a da Bulus kasuki ka mayun ka wa.

Bulus koronku le ta tsara u wenike le an wari kasuki ka mayun. An u kotsoi uyan kadyanshi ka nala ki, u wenishike le ta an a wauwa le a ure u maci an a'ari n upityanangu n Kawauwi. Ure u utono mele u ɗa wa tuko iwauwi i mayun wa. U wenike le ta an a'ari n ucira u ɗa a ka fuda a ka tono Kashila bawu a damgbarasa le, kpam a cigamgbana.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Galatiya, nala dem wari a asu u Atoni gogo-na. Tsa fuda ta tsa tono Kashila bawu a damgbarasa tsu tsa baci n upityanangu. Mele ma zuwa tsu ta tsu reve tyoku ɗa tsa rongo, shegai upityanangu u ɗa wa zuwa tsu tsu bolomgbono n Kawauwi kpam u tuko tsu iwauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kasuki ka mayun n akani a mayun (1:1-10)

Kashila ka dangasa ta Bulus woko kasuki (1:11-24)

Bulus shamkpai akani a ne (2:1-21)

Upityanangu u ɗa koshi ure u utsara iwauwi (3:1-4:31)

Adooki a asu u kulu n uciga (5:1-6:10)

Urono u atsuvu u makorishi (6:11-18)

Idyani

¹⁻² Mpa Bulus uza ɗa u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u a'uwa a Atoni a ɗa a'ari a kaɓon ka Galatiya. Mpa kasuki ka. Ama ɗa a dangasa mu wa, u wuta tani a asu u vuma wa. Yesu Kirisiti Kawauwi ɗa u dangasa mu n kaci ka ne. U yan ta nala kaɓolo n Kashila Tata uza ɗa u 'yangasa yi a ukpa. Gba ama a tsunu pini na a bolomgbono ta na mpa a asu u usuku idyani i na yi.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga. ⁴ Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, dere tyoku ɗa Kashila Tata u tsunu u fobusoi, tsara u wutukpa tsu a likimba u tsicingi u na a asu u ɗa tsari gogo-na. ⁵ Da i zuwai gba tsupige tsu Kashila tsa, gba a'ayin hal ubana bawu utyoku. Ami.

Kadyanshi ka Shinga ka te ka

⁶ N yan ta majiyan cika an i lazai i kpatalakai Kashila kucina. U dangasa da ta adama a tsishinga tsu Kawauwi. Shegai gogo-na ya tono de akani a roku kau. ⁷ Mayun da akani a roku a'la wa, she Kadyanshi ka Shinga, shegai ama roku a da pini a ka damgbarasa da. A ka ciga ta a savaɗa Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka woko ili i roku de kau. ⁸ Asaka Kashila ka yanka uza ɗa baci dem wa yan kuɓari ku ili i roku kau n akani a tsunu utuwa ara de unu u cingi! Asaka Kashila ka yain nala, ko atsu n kaci ka tsunu ka baci tsari n akani a roku kau, ko katsumate ka zuba ka baci ka tuwai n akani a roku kau. ⁹ N dana ta u ɗa, kpam ma doku ta ma dana: Uza roku u yan baci kuɓari ku kadyanshi ka Kashila kau n ka i gitai i wushai, asaka unu u cingi u Kashila u rukpa a kaci ka vuma u nala vi.

¹⁰ Ama da ma ciga n zuwa a pana kayanyan wa. Kashila ka ma ciga n zuwa u pana kayanyan. Ya wundya ama da ma ciga n zuwa a cigi mu? Nala baci mari ma yansa, ma woko kagbashi ka Kawauwi wa.

Kashila ka isai Bulus

¹¹ Ama a va, ma ciga ta i reve an Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuɓari ki ka ama a yain ka wa. ¹² N tsa ka a asu u uza wa. Uza wa la u wenishike mu ka wa. Yesu Kawauwi da u wenishike mu uwenishike u na vi.

¹³ I reve ta tyoku da mari n rongoi an ma tono ure u aza a Yahuda. N zuwa ta Atoni a Kashila a panai ikyamba, kpam ma ciga n wacinsa le. ¹⁴ Aza a Yahuda a da pini aza da tsari usaun u te, shegai n la ta aza roku ushani a utono mele ma nkoshi n cau n tsunu. Mari n matsa ta uciga n yain nala.

¹⁵ Shegai tun kahu a matsa mu, Kashila ka dangasa mu ta. U yan ta nala adama a tsishinga tsu ne. ¹⁶ Aku a'ayin a tuwai a da u wenike mu Maku ma ne, tsara n yain kadyanshi ka ne a asu u Awulawa. A'ayin a nala yi, n folo uza u naka mu adooki wa. ¹⁷ N bana a Urishelima n cina aza da a gitai a woko asuki kahu mpa n woko kasuki wa. Ili i'ya n yain i'ya n banai a Arabi n dusuki ve de. Aku n gonoi a Damasuka.

¹⁸ An ayen a tatsu a wurai, aku n banai a Urishelima tsara n kondo Bituru, kpam n rongo ta pini a'ayin kupa n a tawun. ¹⁹ N wene ta dem Yakubu, vangu u Asheku, shegai a'ayin a nala yi n wene asuki a da a buwai vi wa. ²⁰ N tsina ta a kapala ka Kashila, kaɓan ka mu wa.

²¹ An a yain a'ayin kenu, aku n yain nwalu ubana a uɓongu u Suriya n uɓongu u Kilikiya dem. ²² A'ayin a nala yi, Atoni a kaɓon ka Yahuda kotsu a reve mu wa. ²³ Kadyanshi ka a ka dansa a kaci ka va ka a panai koshi ama a ka dansa, a da, "Vuma da wari wa yansa tsu mavura da gai na vi, kpam wa ciga u wacinsa Atoni. Shegai gogo-na aya wa tonusuko ama a toni akani yi." ²⁴ Aku a cikpalai Kashila adama a va.

2

Asuki a wushai Bulus

¹ An ayen kupa n a nishi a wurai, aku n doki n gonoi a Urishelima, Baranaba n Taitu a tono mu ta. ² N yan ta nala kpaci Kashila ka wenike mu ta kuwene, u tonuko mu n gono de. Mpa de, n dansa ta n azapige a Atoni utyoku u le. Ma ciga ta n zuwa le a reve akani a da mari utonusuko Awulawa. Ma ciga ta a kondo manyan ma va ko ma dere. Ma baci dere wa, manyan ma va ma woko ta ma gbani. ³ Kpam an a panai ili i'ya n tonuko le, a wushuku ta. A matsa gbam Taitu uza da soku mu vi u ba u kiɗa kacombi wa, ko an u wokoi Kawulawa ka.*

⁴ Atoni a kaɓan a roku a uwa ta a asuvu a tsunu ukpawunsi. A tuwa ta tyoku u aza a kakyawunsa tsara a reve utsara u kaci u da Yesu Kawauwi u naka tsu. A ka ciga a gonuko tsu agbashi. Ama a nala yi a zuwa ta tsu dansa ukuna u ukida u kacombi. ⁵ Shegai tsu 'yuwain, tsu panaka le wa, ko kenu. Tsa ciga ta ukuna u maci u Kadyanshi ka Shinga u rongo n ada.

⁶ (Aza da ama a bidyai ele ili i roku i'ya, ko ndya baci a'ari, ili i te i'ya ara va, kpaci Kashila ka n kudyangi wa.) Adama a nala a fuda a savada Kadyanshi ka Shinga ka n yain kuɓari wa. ⁷ A wene ta Kashila ka naka mu ta manyan ma uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u Awulawa, dere tyoku da u naka Bituru manyan a asu u aza a Yahuda. ⁸ Kashila ka naka ta Bituru ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u aza a Yahuda. Nala dem u naka mu ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u Awulawa.

* **2:3** Taitu Kawulawa ka, kpam a tsu kiɗa uza kacombi wa. Shegai aza a Yahuda a tsu kiɗa ta acomb. Adama a nala, ili i majiyan i'ya an bawu asuki a danai u kana ta a kiɗa Taitu kacombi.

⁹Yakubu, n Bituru,† n Yahaya† (aza da ama a revei a'ari n kalen cika) a wene ta Kashila ka naka mu ta kune ku pige ku nala ki, kpam a wushai Baranaba na mpa tyoku u ayain a manyan kabolo n ele. A gbamatangu tsu asuvu tsu lyai kapala n uyan ku'ari a asu u Awulawa, nala kpam ele dem a ka lya kapala n manyan ma le a asu u aza a Yahuda. ¹⁰Ili i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya tsu cifa n aza a unambi, kpam ili i'ya mari n matsai uyansa i'ya la vi!

Bulus bongoi Bituru

¹¹Kain ka te, an Bituru tuwai a Antakiya, n bongo yi ta a kapala ka Atoni kpaci u yansa ta ili i'ya bawu i gain. ¹²Ili i'ya i gitai i'ya na: An u gitai u rawai, u lyasa ta kabolo n Awulawa a da a'ari Atoni. Aku Yakubu suki Atoni a da a'ari aza a Yahuda a roku a Antakiya. An a rawai, Bituru doku u lya kpam ilikulya kabolo n ele wa, kpaci wa pana ta uwonvo u ili i'ya ama a nala yi a ka dana a kaci ka ne. ¹³Nala dem atoku a ne Atoni aza a Yahuda a tono yi n uyansa ili i maci i kaban, hal gbam n Baranaba tono le dem n uyansa ili i'ya bawu i gain i na yi.

¹⁴An n wenei a ka tono kpam ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga wa, aku n dansai n Bituru a kapala ka le gba. N danai, "Bituru, avu uza u Yahuda u da, shegai vu yain tyoku u Kawulawa, tyoku u uza u Yahuda wa. Nala baci, nida va ciga vu zuwa Awulawa a toni Mele ma aza a Yahuda?"

¹⁵"Mpa n avu aza a Yahuda a da a ilimaci, shegai aza a unyushi u cingi tyoku u Awulawa wa. ¹⁶Shegai gba n nala, tsu reve ta tsu woko ta dere a kapala ka Kashila a asu u upityanangu n Yesu Kawauwi, shegai a asu u uyansa ili i'ya Mele ma danai wa, kpaci uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa. Adama a nala tsu wushuku ta n Yesu Kawauwi, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere adama a upityanangu n Kawauwi.

¹⁷"Aza roku a bidya baci atsu aza a unyushi u cingi a da adama a da tsu pityanangi n Kawauwi tsara u gonuko tsu tsu woko dere a kapala ka Kashila, nala u wenike an Kawauwi ka zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi an bawu tsu tonoi mele ma roku da? A'a, nala wari wa! ¹⁸Shegai n gono baci n tonoi Mele ma n 'yuwain vi, ma nusuka ta Kashila mayun. ¹⁹N tono ta Mele kpam a asu u utono Mele vi u da n kuwai, kpam nala zuwa mu ta n rongo n Kashila. ²⁰A wandamgbana mu ta kabolo n Kawauwi. Gogo-na mpa kpam mari n uma wa, Kawauwi ka kari n uma a asuvu a va. A'ayin a da mari a ikyamba pini na a likimba n wushuku ta n Maku ma Kashila. U ciga mu ta kpam u nekei kaci ka ne u kuwai tsara n yain uma. ²¹Ma a asuvu a ama da a 'yuwain ukuna u shinga u Kashila wa. Kashila ka wusha tsu baci a asu u Mele, ukpa u Kawauwi gbani da la vi."

3

Zuwai atakasuvu a de

¹Eda atengeshi aza a Galatiya! Ya lapanasa da n adabu a ne? N wenike da ta karara ili i'ya i zuwai Yesu Kawauwi kuwai a mawandamgbani. ²Ma yan da ta keci ku te: I wusha Kulu Keri a asu u utono Mele da? A'a, nala wa! Kulu Keri ku cipa da ta adama a da i wushuki n akani a da i panai ukuna u Kawauwi. ³I'a n ugboji wa da? I'ari i gitai ta urongo n Kawauwi a Kulu Keri, shegai gogo-na ya ciga ta i koruso n ucira u kaci u de. ⁴I pana ta ikyamba cika adama a Kadyanshi ka Shinga. Ma ciga u da u woko u gbani wa. ⁵An Kashila ka naka da Kulu ku ne kpam a'ayin a da u yansai ikunesavu i ne a asuvu a de, u yan nala adama a da ya tono Mele ma Musa da? Nala wa! U yan ta nala adama a da i wushuki n akani a Kawauwi a da i panai.

⁶Ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i'ya na: "Ibirahi pityanangu ta n Magono ma Zuba, adama a nala a da Kashila ka gonuko yi u woko vuma u maci a kukere ku ne." ⁷Nala

† 2:9 Pini a makpanda ma na mi, Bulus yanka ta kala ka Bituru ka Tsi'arama manyan: "Wata, Kefa."

u wenike ta mmuku ma Ibrahi n maci alya aza da a pityanangi n Kashila. ⁸ Caupa, Tagarada u Kashila u dana ta, Kashila ka gonuko ta Awulawa a woko dere adama a upityanangu u le. Kashila ka zuwamgbanaka ta Ibrahi caupa, an u danai, “Gba ama a likimba, Kashila ka yanka le ta unu u shinga adama a vunu.” ⁹ Nala u wenike ta la vi uza da baci dem wari n upityanangu, wa tsara ta kapashi ka ne a unu u shinga u da a zuwukai Ibrahi adama a upityanangu u ne.

¹⁰ Uza da baci dem wa yawunsa yavu utono u Mele wa zuwa yi u woko mai n Kashila, wa wusha ta unu u cingi u Kashila. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, “Uza da baci dem bawu wa tono gba ili i'ya i'ari a asuvu a Tagarada u Mele, wa wusha ta unu u cingi u Kashila.” ¹¹ Wa wuyana uwene an uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, “Kashila ka naka ta uma a asu u uza da wari n upityanangu.” ¹² Ili i'a la i gawain utono u Mele n upityanangu wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, “Uza da baci u wushuki n Mele, u kana ta u yansa tyoku da ma danai.” ¹³

¹³ Shegai Kawauwi ka wutukpa tsu ta a asuvu a unu u cingi u da Mele mi ma yain. An a wandamgbana yi, u wusha ta unu u cingi u da wari u gain u tuwa ara tsunu. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, “Kashila ka yanka ta uza da baci dem a wandamgbana a madanga unu u cingi.” ¹⁴ Adama a da Yesu Kawauwi yain nala, Kashila ka zuwuka ta Awulawa unu u shinga tyoku da u yankai Ibrahi kazuwamgbani, nala kpam dem atsu Atoni tsu wushai Kulu Keri ka Kashila ka yain kazuwamgbani adama a upityanangu.

Ukuna u Mele

¹⁵ Ama a va, asaka n wenike da tyoku da tsa rongo: Ama a yan baci kazuwamgbani tyoku da u gain, uza wa la wa cimbusa ko u sava da ka wa. Ili i te i'ya n kazuwamgbani ka Kashila ka na. ¹⁶ Kashila ka yan ta kazuwamgbani ka na ki ara Ibrahi n a asu u kumaci ku ne. ¹⁷ U yan ka a asu u amaci ushani wa, shegai a asu u ku te, kpam ka Kawauwi. ¹⁷ Ili i'ya ma dansaka i'ya na: Kashila ka yan ta kazuwamgbani n Ibrahi kpam u zuwamgbana wa shamka ka. An ayen amangatawanishi n kamankupa (430) a wurai, aku u naka Mele. Mele ma nala mi ma sava da kazuwamgbani ki wa. U yan baci nala, ma wacinsa ta kazuwamgbani ka u yain n Ibrahi. ¹⁸ Mele mi ma naka tsu baci unu u shinga u da Kashila ka zuwamgbana kai Ibrahi, ma wura ta la vi kazuwamgbani ki. Shegai ma yan nala wa, kpaci Kashila ka zuwuka ta Ibrahi unu u shinga gbani a asu u kazuwamgbani ka u yain.

¹⁹ Nda i zuwai Kashila ka yain Mele? U yan ta ma kpaci ama a ka yansa ta unyushi u cingi. U yan ta Mele hal uza da u danai wa tuwa vi u tuwa. U zuwa ta atsumate a zuba a naka Musa Mele ma ne, aku Musa naka aza a Isara'ila. Nala Musa wokoi ka'uwi ka mere. ²⁰ Ka'uwi ka mere ki u tsu dansa ta n abon a re gba, shegai Kashila aya u yain kazuwamgbani ka nala ki utyoku u ne.

²¹ Kashila ka kpa da la vi ushamka kazuwamgbani ka ne an u naka Mele mi? Nala wa, ko kenu! A ka tsara baci uma u da bawu wari n utyoku a asu u Mele, a'ari a ka woko ta mai n Kashila a asu u utono Mele mi. ²² Shegai Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta unyushi u cingi u sira ta ya dem, kpaci u kpa da ta utono u Mele. Adama a nala, ure u da Kashila ka naka uza ili i'ya u zuwamgbana u da uza u pityanangu baci n Yesu Kawauwi.

²³ Mele mi ma ma gbagirya tsu yavu aza a kuwa ku a'ali, hal ubana a'ayin a da tsa tsara upityanangu. ²⁴ Mele mi ma mari uzapige u tsunu, hal utuwa u Kawauwi. Kpam an Kawauwi ki ka tuwai u gonuko tsu ta tsu wokoi dere a kapala ka Kashila an tsu wushuki n eyi. ²⁵ Gogo-na an tsu pityanangi n eyi, Mele ma lya kpam tsugono tsu tsunu wa.

Eda mmuku n Kashila

◇ 3:8 Kag. 12:3; Kag. 22:18. ◇ 3:10 U.Ml. 27:26. ◇ 3:12 Adkp. 18:5. ◇ 3:13 U.Ml. 21:23. ◇ 3:16 Kag. 12:7; Kag. 13:15; Kag. 24:7.

²⁶ Eda mmuku n Kashila n da gba de adama a da i pityanangi n Yesu Kawauwi. ²⁷ Kpam an a lyubugu da, dere da wari yavu Kawauwi ka i ukai tyoku da i tsu uka aminya. ²⁸ Upityanangu n Yesu Kawauwi u da u gonukoi ya dem una u te n utoku u ne: ko avu uza u Yahuda da baci ko Kawulawa,† kagbashi ko uza da bawu wari kagbashi, vali ko uka, ya dem una u te da n utoku u ne. ²⁹ Adama a nala, avu uza Kawauwi da baci, gogo-na a kaƙon ka kumaci ka Ibirahi ka wari, kpam a ka naka vu ta agadu a da Kashila ka zuwamgbanai.

4

¹ Ma wenike da ta iryoci: maku ma kenu ma baci tata u ne u kuwai wa tono n utsari u da tata u ne u da wa woko u ne vi wa. Wa ta tyoku u kagbashi ko an u wokoi aya n utsari vi gba. ² Ama da a ka kirana n eyi n utsari vi alya a ka tono n ili gba, hal she maku mi ma gbonguro u rawa tyoku da tata vi danai. ³ Nala dem wari n atsu. Tyoku u mmuku u da tsari, kpam ucira kau-kau u likimba u na wa lya ta tsugono a kaci ka tsunu.

⁴ Shegai an a'ayin a yain derere, aku Kashila ka suki Maku ma ne, kpam uka u da u matsa yi. U tono ta Mele mi, ⁵ tsara u wutukpa tsu a asuvu a Mele mi, kpam tsara tsu woko mmuku n Kashila. ⁶ An u wokoi eda mmuku n Kashila n da, u suku ta Kulu ku Maku ma ne a atakasuvu a de, kpam Kulu ki ku isai, "Tata, Tata u va." ⁷ Adama a nala gogo-na avu kagbashi ka kpam wa; maku ma Kashila ma wari, kpam gba ili i'ya wari n i'ya adama a mmuku n ne, i vunu i'ya dem.

Bulus ciga ta aza a Galatiya

⁸ A'ayin a da bawu i revei Kashila, i'ari i woko ta agbashi a ili i ameli, kpam ili i nala yi Kashila ka wa, ko kenu. ⁹ Shegai gogo-na an i revei Kashila, ko kpam u gan ta n dana an Kashila ka reve da. Nida ya doku i gono i woko agbashi a ucira kau-kau u likimba u na i'ya bawu i'ari n ucira, kpam bawu kalen? ¹⁰ Hal gbam i tsu cibusa ta a'ayin a abiki a ameli, n iwoto i roku, n abiki a a'ayin a manyan kau-kau, n ayen a roku. ¹¹ N pana ta uwonvo, an a'ayin a da n yain manyan ara de a woko de a gbani. ¹² Ama a va, n folo da ta i rongo n utsara u kaci, tyoku da ma rongo. Kpaci n woko ta tyoku da eda Awulawa i'ari; wata, ma ta n utsara u kaci a Mele.

An n gitai n yanka da kuƙari, i nusuka mu wa. ¹³ I ciba ta an bawu mari n alafiya a'ayin a da n gitai n tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. ¹⁴ Ko an u wokoi mabala ma va ma zuwa da ta kadambula, gba n nala i wenike mu magori wa kpam i 'yuwan mu wa. A una u nala, i ryabusa mu yavu katsumate ka zuba ka Kashila ka. I ryabusa mu yavu Yesu Kawauwi da n kaci ka ne. ¹⁵ Mayun ma fuda ta ma dana, a da baci ya fuda ya fodo a'eshi a de i naka mu i'ari ya fodo ta. Shegai gogo-na nte kpam kayanyan ka i panai adama a va yi? ¹⁶ N gono n woko utokulalu u de da, an n tonuko da ukuna u mayun vi?

¹⁷ Awenishiki a kaƙan a nala yi a ka yansa ili i na adama a ukuna u shinga u da ya tsara wa. Ciga da a ka ciga tsara a lyai kaci ka de i toni le. Ciga da a ka ciga a peci da na mpa tsara i gonuko ugboji u de ara le. ¹⁸ Gogo-na u lobono ta an ya ciga i yain ili i shinga, kpam u la ta tsulobo an ya yansa nala a'ayin a da bawu mari n ada. ¹⁹ Shegai gba n nala, mmuku n va aza da ma ciga, wa ta yavu mabala ma ilimaci n da ma pana adama a de tyoku u caupa, mabala mi kpam ma lya ta kapala hal she ama a wene Kawauwi a asuvu a de. ²⁰ A'ari a dana gbam ma pini la n ada gogo-na, tsara mari n dansa n ada ben. Shegai gogo-na n dambula ta adama a ukuna u na vi.

Mmuku n re ma Ibirahi

²¹ Aza roku a de hal n ara a ka ciga ta a woko a kere ka Mele. Tonuko numu, i reve ili i'ya Mele mi ma danai da? ²² Tagarada u Kashila† u dana ta, Ibirahi wa ta na mmuku ma a'ali n re. Mma u uza u te kagbashi ka, mma u uza u ire kpam kagbashi ka wa. ²³ Maku ma kagbashi mi, a matsa yi ta tyoku da a cuwanakai a tsu matsa. Shegai uza da bawu wari kagbashi ki u matsa ta adama a kazuwamgbani ka Kashila ka yain n Ibirahi.

²⁴ Gbā ili i na yi ya wenishike t̄a ili i roku: Aka a re yi a'a t̄a tyoku u kazuwamgbani ka re a mere ma Kashilā n ama a ne. Kazuwamgbani ka te ka Mele ma Kashilā ka n̄akai Musa a Masasa ma Sinai, kpm ama d̄a a tonoi kazuwamgbani ki a'a t̄a tyoku u agbashi. Mma d̄a a tsu isā Hajara† kagbashi ki w̄a t̄a tyoku u kazuwamgbani ka nala ki. ²⁵ Aya iryoci i Masasa ma Sinai a Arabi. Kpm gogo-na ilyuci i Urishelima i'a t̄a tyoku u Masasa ma Sinai, kpaci ilyuci yi n ama a ne ndishi n tsugbashi n d̄a a ka yan a asuvu a Mele. ²⁶ Shegai Saratu, uza d̄a bawu w̄ari kagbashi, aya iryoci i Urishelima u zuba. Kpm aya mma u tsunu. ²⁷ Tagarāda u Kashilā u yan t̄a kadyanshi a kaci ka ne, “Zangana, avu madari ma uka!

Avu uza d̄a bawu kotsu vu panai m̄bala ma ilimaci, git̄a ishipa vu yain ikeni adama a ipeli.

Kpaci mmuku n madari n la d̄e mmuku ma uka u d̄a w̄ari n vali kakuma.” ◇

²⁸ Ama a va, ed̄a mmuku n Kashilā n d̄a adama a kazuwamgbani ka ne, tyoku d̄a Ishaku w̄ari. ²⁹ A'ayin a nala yi, Isma'ilu,† uza d̄a a matsai tyoku d̄a a cuwanakai, u foroi Ishaku, uza d̄a a matsai adama a Kulu ku Kashilā. Nala dem w̄ari gogo-na. ³⁰ Shegai ndya Tagarāda u Kashilā u danai a ukuna u nala? U dana t̄a, “Lokoi kagbashi ka kari uka vi n maku ma ne dem. Maku ma kagbashi ka kari uka vi kotsu u wushi kaḅon ka agadu a tata u ne wa. Maku ma uka u d̄a bawu w̄ari kagbashi aya wa wusha a d̄a gbā.” ◇

³¹ Ama a va, aṣa mmuku ma uka d̄a bawu w̄ari kagbashi ki, shegai ma kagbashi ka kari uka wa.

5

Kawauwi ka n̄aka t̄a utsara u kaci

¹ Tsa t̄a n utsara u kaci gogo-na, kpaci Kawauwi ka gonuko tsu t̄a tsu wokoi yaa. Adama a nala, shamgbai n ucira. Kotsu i savada i woko agbashi a Mele kpm wa.

² Panai! Mpa Bulus, mpa ma tonuko d̄a ukuna u na vi: I asaka le baci a kida d̄a acombi, u woko t̄a la vi Kawauwi ka kpm n kalen ara d̄e wa, ko kenu. ³ N tonuko d̄a t̄a n ucira, uza d̄a baci dem a kidai kacombi, u kana t̄a u toni Mele mi gbā. ⁴ Kpm vu matsa baci vu zuwa Kashilā ka gonuko vu vu woko dere a asu u utono u Mele mi, vu kasa d̄e la vi kaci ka vunu asu u Kawauwi kpm vu 'yuwan d̄e la vi uwusha tsishinga tsu Kashilā. ⁵ Kulu ku zuwa tsu t̄a tsu reve an mayun d̄a Kashilā ka wusha tsu tyoku u aza a maci adama a d̄a tsu wushuki n Kawauwi. ⁶ Avu Katoni ka Yesu Kawauwi ka baci, ko a kida vu kacombi ko bawu a kidai u lamgbana wa. Shegai ili i'ya i lai kalen i'ya, upityanangu u d̄e u zuwa d̄a t̄a ya ciga ama.

⁷ Tyoku d̄a i'ari ya tono Kawauwi w̄ari t̄a dere, hal ubana a'ayin a d̄a uza roku u zuwa d̄a i kpatalakai ukuna u mayun. ⁸ Kpm mayun d̄a, vuma nala vi uza u Kashilā u d̄a wa, uza d̄a dangasa d̄a vi. ⁹ Maku ma yisti† ma zuwa t̄a iburodi ushani i shita. Wata, maku ma uwenishike u kaḅan ma ratsa t̄a ma yinsa ama ushani. ¹⁰ Shegai n pityanangu t̄a n Asheku, ya wushuku n awenishiki a kaḅan a nala yi wa, shegai ya tono t̄a ili i'ya n danai. Kashilā ka yan t̄a uza d̄a vurusā d̄a a'ene mavura, ko ya tani baci w̄ari.

¹¹ Ama a va, n lya baci kapala n kuḅari u kana t̄a ama a kida acombi, ndya i zuwai aza a Isara'ila a ka zuwusa mu upana u ikyamba maco? A da baci kuḅari ki ka ma yansa, a unā u d̄a ma yan kuḅari ku ukpa u Kawauwi, mari ma nusuka le wa. ¹² A'ari a dana gbam aza d̄a a ka 'yangasasa d̄a atakasuvu a ukuna u ukida u acombi vi, acombi a de a d̄a a kidai wa, a'ari a wutukpusa dem asanda a le.

¹³ Ama a va, Kashilā ka isā d̄a t̄a tsara i woko yaa! Shegai kotsu i asaka utsara u kaci u nala u woko d̄a kabala ka utono uciga u unyushi u cingi u d̄e wa. A unā u nala, cigamgbana kpm i gbashika atoku. ¹⁴ Mele mi gbā unā u te u d̄a n udani u na vi: “Ciga

uza u karen u vunu tyoku ḁa va ciga kaci ka vunu.” ◊ ¹⁵ Kotsu i kirana, kawa i lya baci kapala n usukutā atoku, ya wacinsa tā kaci ka ḁe gba.

Kulu ku Kashilā n uciga u ili i tsunu

¹⁶ Adama a nala n tonuko ḁa: asakai Kulu ku toni n ḁaḁa, kotsu i toni maluwa ma ukuna u cingi u ḁe wa. ¹⁷ Kulu ki n uciga u ili i kaci i ḁe atokulalu a ḁa. A tsu rongo tā kushulu maco, adama a nala ya yan ili i'ya ya ciga i yain wa. ¹⁸ Shegai Kulu ka tono baci n ḁaḁa, Mele ma lya tsugono a kaci ka ḁe wa.

¹⁹ Ya dem reve tā ili i'ya uciga u unyushi u cingi wari: U tsu zuwa tā tsishankala, u tsu zuwa tā uyansa ili i uwono, u tsu zuwa tā kpm uyawunsa a kaci ka tsishankala. ²⁰ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tā dem ugbashika ameli. U tsu zuwa tā tsukunu. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tā dem makovugo. U tsu zuwa tā ama a shilakanasa. U tsu zuwa tā a yamgbana malyon. U tsu zuwa tā uyansa u upan. U tsu zuwa tā uciga u kaci. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tā kpm upece a asu u ama. U tsu zuwa tā ama a pecene abolo abolo. ²¹ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tā uciga u ili i ama. U tsu zuwa tā ama kuso hal she ma maka le. U tsu zuwa tā ama a bansa a asu u abiki a ḁa bawu ama a tsu kana kaci ka le. Kpm u tsu zuwa tā uyansa ili i cingi i roku icun kau-kau. Mari n rono ḁa tā atsuvu caupa, kpm ma doku tā ma rono ḁa atsuvu: aza ḁa a ka yansa ili i na yi a ka wusha unā u shinga u tsugono tsu Kashilā wa.

²² Shegai Kulu ku Kashilā ka tono baci n atsu, ku tsu naka tā ilimaci i na: Ku tsu tuko tā macigamgbani. Ku tsu tuko tā ipeli. Ku tsu tuko tā ndishi n shinga. Ku tsu tuko tā kpm ahankuri. Kulu ku Kashilā ku tsu tuko tā maḁangamgbani. Ku tsu tuko tā uyansa ukuna u shinga. Ku tsu zuwa tā ama a woko aza ḁa a ka wushuku n ele. ²³ Ku tsu zuwa tā ama a woko n uvakunku u kaci, n ukana u kaci. Mele mā la ma ma danai ili i na yi i kpaḁa ulobono wa. ²⁴ Aza ḁa a'ari aza a Yesu Kawauwi, a asaka ḁe ure u unyushi u cingi u le n u uyawunsa n uciga u ukuna u cingi. ²⁵ Adama a ḁa Kulu ku naka tsu uma u savu, asaka tsu yain ili i'ya ku danai tsu yain. ²⁶ Kotsu tsu yain aradi, ko tsu ragi atoku, ko kpm tsu yamgbana malyon wa.

6

Bangamgbani

¹ Ama a va, uza roku a asuvu a ḁe wa yansa baci unyushi u cingi, eḁa aza ḁa i'ari n ucira a asuvu a Kulu i gonuko vuma nala vi a ure u shinga. Shegai i yain u ḁa ben. Kotsu i kirana, tsara eḁa dem i cigi i yain icun i ili i cingi i nala yi wa. ² Bangai atoku a'ayin a ḁa baci a'ari n ucanga u araji. I yan baci nala, ya yan ḁe la vi ili i'ya Kawauwi ka ciga ḁa i yain. ³ Uza roku wa wundya baci eyi wari n kalen kpm nala tani wari wa, kaci ka ne ka koshi wa yinsa. ⁴ Asaka ya dem webele nwalu n ne. Dere ḁa baci mari yi, u lapa makamba n manyan ma ne. Shegai kotsu u ratsanaka manyan ma ne n ma ama wa. ⁵ U kana tā ya dem u canga ucanga u ne.

⁶ Uza ḁa baci dem wa rotsongusu uwenishike u Kashilā, u peci gba ili i shinga i'ya wari n i'ya n kawenishiki ka ne.

⁷ Kotsu i yinsa kaci ka ḁe wa: kotsu i wene yavu ya fuda ya yanka Kashilā majari wa. Ama a tsu kapa tā ili i'ya a cei. ⁸ Uza ḁa baci u cei a asu u uyawunsa u cingi u uciga u kaci u ne, uyawunsa u cingi u ne wa zuwa yi tā u kuwa. Shegai uza u ce baci tsara u zuwa Kulu ku pana kayanyan, ka naka yi tā uma u ḁa bawu wari n utyoku. ⁹ Kotsu tsu wowo n uyan ili i'ya i'ari i shinga wa, tsa ca tā uma u ḁa bawu wari n utyoku a'ayin a ḁa a gain, tsu asaka baci wa. ¹⁰ Adama a nala, asaka tsu yanka ya dem ili i shinga a'ayin a ḁa baci tsari n kabala, hal gai aza ḁa a'ari atoku a tsunu Atoni.

Adooki a Bulus a makorishi

◊ 5:14 Adkp. 19:18.

¹¹ I wene ta idfyani i pige i'ya n yain an n koronku da n kukere ku va.

¹² Aza da a tsu ciga a zuwa aza a Yahuda a pana kayanyan, alya a ka matsa da i kida acombi. A ka pana ta uwonvo u da aza a Yahuda a ka zuwa le upana u ikyamba, mawandamgbani ma Kawauwi ma baci koshi a ka tonon. ¹³ Aza da a kidai acombi yi, ele kaci ka le a tonon Mele mi wa, shegai a ciga ta a kida da acombi tsara a yain aradi adama a ili i'ya a matsa da i yain. ¹⁴ Mpa gai, ma ciga n yain aradi a ili i roku wa, she ukpa u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a mawandamgbani. Adama a mawandamgbani ma nala mi, n tsu yansa kpam ili tyoku da aza a likimba u na a tsu yansa wa. Kpam a reve ko ndya i zuwai n tsu yansa nala wa. ¹⁵ Wari n kalen wa ko a kida vu kacombi, ko bawu a kida vu. Ili i kalen i'ya vuma wushi uma u savu a asu u Kashila. ¹⁶ Kashila ka naka ta ndishi n shinga a asu u aza da a tonon akani a na, kpam wa zuwuka le ta unu u shinga. Wata, ama a nala yi alya ama a maci a Kashila.

¹⁷ Ili i'ya i bidyai n gogo-na, kotsu i asaka ko uza u damgbarasa mu n ukuna u nala wa. Alani a da mari n a da a ikyamba i va a rawa ta a wenike an uza u Yesu u da mari.

¹⁸ Ama a va, asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u rongo n ada gba. Ami.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Afsu

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a Afsu cina eyi a kuwa ku a'ali. Wari u rongo ta a Afsu hal ayen a tatsu n u wenishiki ama ukuna u Yesu. Katani ka Aritima kameli ka pini ka pige a ilyuci yi. Ayain a manyan ma ameli a tsu tsara ta ikebe ushani a asu u udengishe ameli a kenu a kenu. Uwenishike u Bulus u zuwa ta ama a asaka utsilasa ameli yi. Nala zuwa ta ayain a manyan ma ameli yi a yain upan n eyi.

Cina ukuna u nala vi u wura de da Bulus korongi ukanikorongi u na vi. A asuvu a ukanikorongi vi u tonuko ta Atoni a da a'ari a Afsu gba ili i shinga i shinga i'ya a ka tsara adama a da a'ari kaɓolo n Kawauwi. Ili i nala yi i likimba i'ya wa, shegai i zuba i'ya kpam i la ta i likimba. U tonuko le ta gba Atoni ili i te i'ya a'ari a asuvu a Kawauwi, u dambula gbam ko avu kaletsu ka eni ka vari wa. U wenishike ta tyoku da vali wa rongo n uka u ne. U wenishike ta dem tyoku da mmuku ma rongo n isheku i le, nala dem agbashi n azakuwa a le.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Afsu, nala dem i'ari a asu u Atoni gogo-na. Gba tsunu tsu ta n ili i shinga i shinga i zuba an tsari n Kawauwi. Nala kpam, u gan ta tsu rongo mai tyoku da tagarada u na vi u wenishikei.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kawauwi ka tuko ta unu u shinga u kulu (1:3-3:21)

Uma u savu kaɓolo n Kawauwi (4:1-6:20)

Idyani i makorishi (6:21-24)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari, kpaci Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko nala.

Ama a uwulukpi a Kashila a da a'ari a Afsu alya ma koronku, aza da kain dem Yesu Kawauwi da a'ari a utono.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Unu u shinga a asuvu a Kawauwi

³ Tsu cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Aya u zuwuka tsu unu u shinga a asu u da u naka tsu gba ukuna u shinga u da u wutai a zuba, tsara u banga uma u tsunu a asuvu a kulu. U yan ta nala an u bolomgbono tsu n Kawauwi. ⁴ Tun kahu Kashila ka yain likimba, u dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgbono tsu n Kawauwi. Yan da u yain nala tsara tsu rongo sarara bawu ili i'ya i nangasai atakasuvu a tsunu a kapala ka ne. Kpam tsara kotsu ili i roku i cingi i rongo a asuvu a tsunu i'ya ya zuwa yi u kana tsu n unyushi wa. ⁵ Kpaci Kashila ka ciga tsu ta tun caupa, u yawunsa ta u gonuko tsu mmuku n ne a asu u ili i'ya Yesu Kawauwi yain. Kashila ka pana ta kayanyan an u yain nala, kpam nala dem wa ciga u yain i'ya. ⁶ Adama a nala, tsu cikpala yi ta an u yanka tsu ukuna u shinga u pige. Gbani da u yanka tsu ukuna u shinga vi, a asuvu a Kawauwi uza da wa ciga. ⁷ A asuvu a Kawauwi tsu woko ta faa adama a mpasa ma ukpa u ne, kpam da gai i zuwai tsu tsari ucimbusa u unyushi u cingi vi. Nala Kashila ka wenike tsu an ukuna u shinga u ne wari u pige, ⁸ kpam u wenike tsu ta u da cika. Kpaci Kashila ka ta n kakiri, kpam n ureve u ili, ⁹ u yan ta ili i'ya wa ciga u yain. U wenike tsu

tā ili i'ya u sokongi i'ya u fobusoi u yain a akere a Kawauwi. ¹⁰ A'ayin a yan baci, afofi a ne a da u bolomgbono ko ndya wa a zuba n likimba kaḅolo n magono ma te mi; wata, Yesu Kawauwi.

¹¹ Kashilā ka dangasa tsu tā tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgbono tsu n Kawauwi. Tun caupa da u yawunsai u yain nala, da gai u yain i'ya vi, kpam u zuwa tā ko ndya wa i woko tyoku da wa ciga. ¹² U yan tā nala tsarā aṣṣu aza a Yahuda aza da tsari aza a kagitā ka uzuwa uma ara Kawauwi, tsu zuwa ama a cikpala Kashilā, kpaci wā tā n tsupige. ¹³ Kpam nala dem wari ara de. I pana tā Kadyanshi ka Shinga, kpam Kadyanshi ka Shinga ki ka ka wauwa da. I wushuku tā n Kawauwi, kpam a bolomgbono da n eyi. Adama a nala, Kashilā ka naka da tā Kulu Keri ka u zuwamgbanakai ama a ne. Kulu ka tā yavu kugyan ka ka wenike an eda aza a Kashilā a da. ¹⁴ An u wokoi tsu wushai Kulu Keri, malala mā la wa, tsa reve tā an Kashilā ka naka tsu ukuna u shinga u da u zuwamgbanai. Tsu reve tā kpam an Kashilā ka naka ama a da a'ari ama a ne utsara u kaci u da u shadangi. Nala wa zuwa tā ama a cikpala Kashilā kpaci wā tā n tsupige.

Kvasu ka Bulus

¹⁵ An u wokoi Kashilā ka zuwuka tsu unā u shinga naha, kvasu ka ma yan ubana ara ne adama a de. Tun a'ayin a da n panai alabari a da i wushuku de n Yesu Asheku, kpam ya ciga ama a Kashilā, ¹⁶ tun a'ayin a nala a da mari a ucikpa Kashilā adama a de maco. A'ayin a da baci dem ma yan kvasu, n tsu yan tā kvasu adama a de. ¹⁷ Ubana a asu u Tata u tsunu da ma yan kvasu, uza da wari n tsupige tsu pige. Aya Kashilā ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. N folo yi tā u zuwa da i yain n ugboji, kpam u wenike kaci ka ne ara de, tsarā i lyai kapala n ureve u ne. ¹⁸ N yan tā dem kvasu u zuwa da i yain n ureve tsarā i reve ukuna u shinga u da wari n u da adama a de. Eda pini ufobusi ya vana tsarā i wushi ukuna u shinga u na vi, kpaci u isa da tā i woko mmuku n ne. N yan tā kpam kvasu tsarā i reve tsupige tsu unā u shinga u da u yain kazuwamgbani wa naka ama a ne. ¹⁹ N yan tā kpam dem kvasu tsarā i reve ucira u ne, u da u lai ko ndya wa, u da u tsu banga tsu aṣṣu aza da tsu wushuki. U da gai ucira u pige u da ²⁰ u yankai manyan an u zuwai Kawauwi ka gono n uma, aku u zuwa yi u dusuku a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku ne a zuba. ²¹ Kawauwi ka lya tā tsugono tsu ucira kau-kau u da wari pini, ko an u wokoi a'a tā n ucira. Kala ka ne ka la tā gbā a'ala a aza a tsugono tsupige. Ukuna u mayun u da na vi gogo-na, kpam wa woko tā mayun a a'ayin a utuwa. ²² Kashilā ka naka tā kpam Kawauwi tsugono a kaci ka ili gbā, u zuwai kpam u woko Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne i'ya la vi. ²³ Atoni yi ikyamba i Kawauwi i'ya, aya u tsu shadangu le n ucira u ne kpam u tsu naka ko ndya uma ko nte wa.

2

Gogo-na tsa tā n uma

¹ Caupa i'ari tā yavu akushe, kpaci i 'yuwain upanaka Kashilā, kpam ya yansa unyushi u cingi. ² I tsu rongo tā a uyansa tyoku da ama a likimba a tsu yansa. I panakai Kanangasi,* uza da wa lya tsugono tsu ityoni i cingi i'ya ya rongo a kalishi. Kanangasi ki uwule u cingi u da wa yan manyan u da, kpam wa tono n aza da a 'yuwain upanaka Kashilā. ³ Caupa gbā tsunu tsari tā tyoku u le. Gbā ili i cingi i'ya i luwa tsu uyan i'ya tsa yansa. Tsa tono ili i'ya uyawunsa n maluwa ma cingi ma tsunu ma tonuko tsu tsu yain. An u wokoi tsari tsa yansa ili i cingi, dere da wari Kashilā ka yan tsu mavura, tyoku da wa yanka ama da a buwai.

⁴ Shegai asuvayali a Kashilā a gbonguro wa wa, kpam wa ciga tsu tā cika. ⁵ U bolomgbono tsu n Kawauwi, kpam u naka tsu uma u savu. U yan tā nala cina tsu buwai yavu akushe adama a unyushi u cingi u tsunu. Adama a tsishinga tsu ne da koshi Kashilā

* 2:2 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

ka wauwa dā. ⁶ U 'yangasa tsu tā a asuvu a ukpa kaḅolo n Kawauwi, kpam u zuwa tsu a zuba tsarā tsu rongo n Kawauwi tsu lyai tsugono n eyi. Kashilā ka yan tā nala a asu u dā u ḅolomḅono tsu n Yesu Kawauwi. ⁷ A ure u na u dā u wenike tsu ukuna u shinga u ne a asuvu a Yesu Kawauwi, tsarā a asuvu a ayen a dā a ka tuwā ama a wene tyoku dā ukuna u shinga u ne wari kpam u lai ko ndya wa. ⁸ Adama a ukuna u shinga u ne u dā u wenike dā koshi, dā u wauwa dā a asu u dā i pityanangi n Kawauwi. U wauwa dā adama a ili i shinga i'ya i yain wa, nala kune ku Kashilā ka ara dē, ⁹ adama a ili i'ya i yain dā wa. Da gai i zuwai bawu uza wari la uza dā wa fudā wa cikpala kaci ka ne ki. ¹⁰ Kashilā ka ka yan tsu tyoku dā tsari. A asuvu a Yesu Kawauwi, Kashilā ka yan tsu tā tsarā tsu yain manyan ma shinga. Nala u foḅusoi u dā tun caupa, tsarā tsu rongo nala.

Kawauwi ka ka ḅolomḅono tsu

¹¹ A matsa dā aza a Yahuda wa. Edā aza a Yahuda a tsu isa “aza dā bawu a kidai acombi.” Aza dā a tsu isa dā “aza dā bawu a kidai acombi” a tsu isa tā kaci ka le “aza dā a kidai acombi.” (Ukida u acombi u le ili i'ya a tsu yanka kaci ka le a ikyamba i'ya koshi.) ¹² Ciḅai, a'ayin a dā bawu kotsu i'ari i revei Kawauwi, i'a aza a uyamba u Isara'ila wa. Kashilā ka yan tā kazuwamḅani n ele, shegai n adā wa. U wushuku tā kpam wa yanka le ili ushani shegai n adā wa. A likimba dā ya rongo, shegai i'a n ili i'ya i zuwukai uma wa, kpam i reve Kashilā wa. ¹³ Caupa, i'ari tā a mḅari, shegai gogo-na a ḅolomḅono dā dē n Yesu Kawauwi, kpam Kashilā ka tuko dā evu n eyi a asuvu a mpasa n Kawauwi.

¹⁴ Kawauwi n kaci ka ne aya u tuko tsu ndishi n shinga. Caupa, tsilala tsa tsari a mere ma aza a Yahuda n Awulawa tsari tā yavu kasaga. U takpa dē tsilala tsu nala tsi, aku u gonukoi ḅā ama ili i te. ¹⁵ Mele ma aza a Yahuda mā tā n udani ushani u dā u gain ama a toni, shegai gogo-na Kawauwi ka zuwa ma dē a ikengi a asu u ukpa u ne. Yan dā u yain nala tsarā u tuko aza a Yahuda n Awulawa ara ne u yain kaḅolo ka savu. Nala kpam u zuwai ndishi n shinga a mere ma le. ¹⁶ Uciga u Kawauwi u dā tsilala tsa tsari a mere ma aḅolo a re a na yi tsu cina utyoku. U zuwa le a woko ikyamba i te, u gonuko le a asu u Kashilā. ḅā nala vi, Kawauwi ka yan tā i'ya a asu u ukpa u ne a mawandamḅani. ¹⁷ Kawauwi ka tuwā tā a likimba u yain kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka ku yain kadyanshi ka ndishi n shinga. U yanka dā tā edā Awulawa aza dā i'ari mḅari, n atsu aza a Yahuda aza dā tsari evu. ¹⁸ Gogo-na ḅā tsunu aza a Yahuda n Awulawa tsa fudā tā tsa tuwā a asu u Tata a asuvu a Kulu Keri ku te adama a ili i'ya Kawauwi ka yanka tsu.

¹⁹ Adama a nala, edā Awulawa i'a kpam amoci ko kpam aza dā a wutai a mḅari wa. Shegai i woko dē aza a uyamba u te n ama a Kashilā. Gogo-na edā i woko dē aza a kuwa ku Kashilā. ²⁰ I wokoi aḅuku a kuma ka a mai, kpam Asuki nā ntsumate alyā cuku tsu kuma ki, Kawauwi kpam aya katali ka ka lakai kalen cika a asu u kuma vi. ²¹ Aya wa ḅolomḅono ḅā kuma ki. U zuwa tā ka ku 'yangai hal ku wokoi kuwa ku Kashilā ku uwulukpi. ²² Adama a dā a ḅolomḅono dā n Kawauwi, gogo-na Kawauwi ki ḅolomḅono dā wa ḅolomḅono dā n Atoni a dā a buwai, tsarā i woko kuwa ku nala ki ka Kashilā ka rongo n ucira u Kulu Keri.

3

Manyan ma Bulus

¹ Mpa Bulus, mā tā a kuwa ku a'ali adama a manyan ma Kirisiti Kawauwi u zuwa mu n yanka dā edā Awulawa. ² I reve tā an Kashilā n ukuna u shinga u ne u nakā mu manyan ma na mi n yain tsarā n ḅangā dā. ³ Kashilā ka zuwai n revei afoḅi a ne a dā u sokongi. Māri n koronku dā tā kenu a kaci ka ukuna u na vi. ⁴ I yan baci kaḅeshi u ili i'ya n korongi, ya reve tā ili i'ya n revei adama a afoḅi a na yi a kaci ka Kawauwi. ⁵ Kashilā ka wenike afoḅi a na yi a asu u ama a dā a rongoi caupa wa. Shegai gogo-na u wenike a dā dē a asu u Kulu Keri. U wenikei a dā a asu u ama a dā u dangasai a woko asuki nā ntsumate n ne.

⁶ Afofi a Kashila a da na: Eda Awulawa ya wusha ta unu u shinga u da Kashila ka naka, unu u te tyoku da aza a Yahuda a ka wusha u da. Awulawa n aza a Yahuda a woko de ama a te. Eda Awulawa ya wusha ta dem ili i'ya Kashila ka yankai ama a ne kazuwamgbani, kpaci ubolomgboni u da i'ari n Yesu Kawauwi. Ili i'ya Kadyanshi ka Shinga ka danai i'ya la vi.

⁷ Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ma yan ku6ari. An u wokoi Kashila uza u shinga u da, u naka mu manyan ma na mi ma utonusuko ama gba Kadyanshi ka Shinga, kpam u banga mu n yain ili i na yi n ucira u da u naka mu. ⁸ Mpa gba n lai unamba kalen asuvu a ama a Kashila, shegai gba n nala, Kashila ka naka mu manyan ma na mi ma utonusuko Awulawa ili i shinga i'ya Kawauwi ka nakasa. Ili i shinga i na yi i wura ta ama a reve. ⁹ Kpam Kashila uza da u yain ili gba, u naka mu manyan ma utonusuko ama gba ukuna u afofi a da u sokongi a kagita. ¹⁰ U yain ili i na tsara gogo-na u wenike ucira kau-kau u zuba tyoku da wari n ugboji a ili i'ya wa yansa gba. Kashila ka wenikei ili i na yi a asu u ili i'ya u yankai Atoni a ne. ¹¹ Kashila ka bidiga ta kaci ka ne u yain ili i na tun caupa kahu u yain likimba, kpam gogo-na u zuwa de i'ya i gita a ure u da Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u yain. ¹² Cinda tsu wushuki n eyi, kpam tsu bolomgbonoi n eyi, tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Kashila karara bawu uwonvo. ¹³ Adama a nala, ma folo da i namba ugbamatangu an ma so mavura adama a de wa. Mavura ma na mi ma tuko da ta tsupige.

Kawauwi ka ciga tsu ta

¹⁴ Adama a nala, n kudangu ta a kapala ka Tata n yanka da kvasu. ¹⁵ Aya Tata u maci u a'uwa gba, gba aza da a'ari a zuba n aza da a'ari a likimba dem. ¹⁶ Kashila ka fuda ta ka zuwuka da unu u shinga ushani. Da n folo yi tsara Kulu ku ne ku naka da ucira, kotsu atakasuvu a de a gbama. ¹⁷ Kpam n folo yi tsara Kawauwi ka rongo asuvu a atakasuvu a de an i pityanangi n eyi. Kvasu ka va ka i rongo uciga u Kashila kpam i cigamgbana. I yan baci nala ya woko ta tyoku u madanga ma alu a ne a uwai asuvu a iyamba, kpam tyoku u kuwa ka a mai n cuku tsu ugbami. ¹⁸ Nala eda n ama a Kashila gba ya reve ucun u uciga u da Kawauwi ka ciga tsu. Wa ciga tsu ta cika, uciga u da u wurai uratsanaka. ¹⁹ Ko an u wokoi uza wa la wa fuda wa reve gba tyoku da Kawauwi ka ciga tsu wa, ma folo Kashila ka asaka i reve u da, tsara i woko tyoku da u gain i woko; wata, tyoku da Kashila kari.

²⁰ Kashila ka ta n ucira u da wa yan ili i'ya i lai i'ya tsu folo yi u yain, hal gbam n ili i'ya tsu fudai tsu yawunsai. Kpam she u yain i'ya n ucira u ne; wata, u da wa yansa manyan a atakasuvu a tsunu. ²¹ Asakai tsu cikpala ni hal ubana bawu utyoku adama tsupige tsa u wenikei a ili i'ya wa yansa a asuvu a kuwa ku Atoni, kpam n a asu u Yesu Kawauwi! Ami.

4

Ikyamba i te

¹ Ma ta a kuwa ku a'ali adama a da ma gbashika Asheku, kpam ma folo da ta i rongo ndishi n da n rotsoi ma aza da Kashila ka isa. ² Ili i'ya baci dem ya yan, i vakunku kaci ka de, kpam i toni n ama sawu. I yain n ahankuri, kpam kotsu i yain upan a'ayin a da baci ama a ka yansa ukuna u gbani wa, kpaci ya ciga le ta. ³ Kulu Keri ku gonuko da de ili i te, adama a nala, yanyi gba i'ya ya yan i rongo na ndishi n shinga, tsara i rongo pini ili i te. ⁴ Gba tsunu ikyamba i te i'ya. Kulu ku Kashila ku te ka. Kpam Kashila ka naka tsu ta uzuwa u uma u te an u dangasa tsu tsu woko ama a ne. ⁵ Gba tsunu Asheku a te a da tsu. Uwenishike u te u da tsu pityanangi n u da. Ulyu6ugu u te u da tsu wushai. ⁶ Gba tsunu Kashila ka te ka tsa gbashika, kpam aya Tata u tsunu gba. Wa lya ta tsugono tsu ko ndya wa. Wa ta ko nte wa. Aya kpam pini a asuvu a tsunu gba.

⁷ Kawauwi ka naka ta ya dem kune tsara tsu yain manyan ma ne. Yan da u yain nala adama a tsishinga tsupige tsu ne. ⁸ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, “A'ayin a da u banai a zuba u Kashila, u tono ta n aza a a'uwa a a'ali a da u kana, kpm u naka ama kune icun kau-kau.” ⁹

(Gogo-na ma ciga ta i yawunsa a kaci ka udani, “U banai a zuba u Kashila.” ¹⁰ U bana baci a zuba u Kashila, u kana ta u yain n kalen; wata, caupa, wari u cipa ta a iyamba, a likimba u na. Vuma da cipa a likimba u na vi aya dem uza da yuwa a zuba vi, tsara u gonuko ili i woko tyoku da i gain i woko.) ¹¹ Aya u naka Atoni kune ku na ki icun kau-kau: u zuwai aza roku a woko asuki. U zuwai aza roku a woko nsumate, aza roku kpm a dansa kadyanshi ka Kashila. U zuwai aza roku a kirana n Atoni, aza roku kpm a woko awenishiki a Atoni. ¹² Yan da u yain nala tsara ama a na yi a fobuso ama a Kashila a gbashika yi, tsara Atoni yi, aza da a'ari ikyamba i Kawauwi a gbonguro n ucira. ¹³ Nala gba tsunu tsa bolomgbono tsu woko ili i te a asu u uwushuku n Kashila n ureve u Maku ma ne, kpm tsa woko ta aza da a gbonguroi. Wata, tsa woko ta ushadangi tyoku u Kawauwi, uza da wari tyoku da u gain u woko.

¹⁴ Tsa woko kpm tyoku u mmuku wa. A ka kpatalasa tsu kabarikete tyoku u kpatsu ku abali a ka kpatalasa kabarikete wa. Tsa panaka ama da a ka ciga a yinsa tsu n uwenishike u kaban u gbani wa. ¹⁵ A una u nala, tsu dansa ukuna u mayun kpm tsu cigamgbana, tsara tsu gbonguro kpm tsu woko una u te n Kawauwi gba gba, eyi uza da wari Kaci ka Atoni. ¹⁶ Kawauwi ka bolomgbono ta ama gba, tyoku da karuva ka tsu bolomgbono apashi a ikyamba i vuma. Kapashi dem ka yan baci manyan ma ne, ka banga ta apashi a roku a gbonguro, tsara ikyamba yi gba i woko n alafiya, n ugbonguro, kpm ushadangi n uciga.

Uma u savu

¹⁷ Adama a nala, n tonuko da ta kpm n rono da atsuva a asuvu a kala ka Asheku, asaka uyansa tyoku da Awulawa a ka yansa. Ure u uyawunsa u le u gbani u da. ¹⁸ Atakasuvu a le a'a ta a asuvu a karimbi, a reve ko i te wa, kpaci a panaka Kashila wa. Adama a nala a ka tsara uma u da Kashila ka naka wa. ¹⁹ A'ayin a da baci a yain ili i cingi, a tsu pana kpm uwono wa. A neke de kaci ka le a uyansa ili i'ya ikyamba ya ciga, kpm a ka yansa ta gba icun i tsishankala, kpm a asaka uyansa ili i nala yi wa.

²⁰ Eda tani, an i revei Kawauwi, tyoku da a tonuko da i yansa da la wa. ²¹ N reve ta i pana ta ukuna u ne, kpm i'a ta a asuvu a ne, adama a nala a wenishike da ta ukuna u mayun u Yesu. ²² A wenishike da ta i asaka ili i'ya i'ari i yansai caupa. A'ayin a nala yi uma u de u namgba ta adama a da i cigai uyansa gba icun i ikuna i cingi. ²³ Gogo-na asaka Kashila ka savada uma u de tsara i gita uyawunsa a ure u savu. ²⁴ Asaka Kashila ka gonuko da ama a savu. U yan da ta i woko tyoku u ne, adama a nala u kana ta i woko ama a maci kpm uwulukpi n ukuna u mayun.

²⁵ U kana ta i asaka kaban. Ya dem tonusuko utoku u ne Katoni ukuna u mayun, kpaci tsu ta tyoku u apashi kau-kau a ikyamba i te. ²⁶ A'ayin a da baci i yain upan, kotsu i yain unyushi u cingi wa, kirana, kotsu i yain upan hal kaara ka rukpa wa. ²⁷ Kotsu i naka Kalapansit kabala u lyai kaci ka de wa. ²⁸ Uza da baci wari kaboki, kotsu u doku u boko wa. A una u nala, she u matsa uyan manyan, tsara u tsara ili i'ya wa naka aza a unambi.

²⁹ Kotsu i dansa ikuna i cingi wa, shegai i dansa ikuna i shinga i'ya ya banga ama a gbonguro. Dansai ili i'ya ya gbamatangu aza da a ka panaka da vi tsara i yan le n kalen. ³⁰ Kpm kotsu i zuwa Kulu Keri unamgbukatsuma wa, kpaci ka ta tyoku u kugyan ka ku wenikei eda ama a ne a da. Kashila ka naka ta Kulu, tsara u wenike an wa wutukpa da kain ka makorishi ka rawa baci. ³¹ I asaka unamgbi u asuvu n upan n asuvu a shen. Kotsu i rongo n ibili ko kpm i yain ili i'ya ya tuko kunangasu wa ko kenu. ³² A una u

nala, yamgbanai ili i shinga, kpam i wenike asuvayali. Cimbusukai aza da a nusuka da, tyoku da Kashila ka cimbusuka da unyushi u cingi u de a asu u Kawauwi.

5

Rongoi a asuvu a katyashi

¹ Adama a nala rongoi tyoku u Kashila, kpaci eda mmuku n ne n da, aza da wa ciga cika. ² I cigi ama maco, tyoku da Kawauwi ka ciga tsu, hal u kuwai adama a tsunu. U nekei uma u ne tyoku u udarakpa ubana a asu u Kashila, kpam nala vi wa ta tyoku u ili i magulani a asu u Kashila.

³ Kotsu i yain tsishankala, ko ili i uwono, ko kpam kurura a mere ma de wa. Iacun i inyushi i cingi i nala yi i lobono a asu u ama a Kashila wa. ⁴ Kpam dem u lobono i dansa kadyanshi ka icadi wa, kpam kotsu i dansa n utengeshi ko majari ma cingi wa. A una u nala, she i cikpi Kashila adama a ili i'ya wa yanska da. ⁵ I reve ta na vi mayun da: Uza u yan baci unyushi u tsishankala, ko u yain ili i cingi, ko wari n kurura, wa uwa a tsugono tsu Kawauwi n tsu Kashila wa. Uza da baci dem wa yansa ili i nala yi, kameli ka wa gbashika. ⁶ Kotsu i asaka uza roku u yinsa da u tonusuko da ili i'ya bawu i'ari i mayun wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yan ta upan n ama a da bawu a naka yi karinga, a ka yansa baci icun i ili i cingi i na yi. ⁷ Adama a nala, kotsu i bolomgbono n aza da a ka yansa ikuna i cingi tyoku u nala wa.

⁸ Caupa, i'ari ta a asuvu a karimbi, shegai gogo-na a bolomgbono da de n Asheku, kpam i uwa de a asuvu a katyashi. Adama a nala rongoi tyoku u ama a da a'ari aza a katyashi. ⁹ N dana ta nala kpaci katyashi ka tsu zuwa ta ama a yain ili i'ya i'ari i shinga, n i maci, n i mayun. ¹⁰ Adama a nala matsai i rotsongusu ili i'ya ya zuwa Asheku a pana kayanyan. ¹¹ Kotsu i bolomgbono a asu u uyan ili i'ya ama a da a'ari a karimbi a ka yansa wa. Ili i nala yi i gbani i'ya. A una u nala, zuwai ama a reve ili i na yi i cingi i'ya. ¹² Ili i uwono i'ya gbam a dansa ikuna i'ya ama a yain a ukpawunsi. ¹³ Shegai a'ayin a da baci katyashi ka wakanai ara le, ya dem wa wene ta ili i'ya ili yi i rotsoi. ¹⁴ Kpaci katyashi ka tsu wenike ta ili dem. Da i zuwai a danai, "Eda aza da ya lavuta, 'yangai!

'Yangai a ukpa,

kpam Kawauwi ka wakana ta ara de."

¹⁵ Adama a nala, kiranai n tyoku da ya rongo. Kotsu i rongo tyoku u atengeshi wa, shegai rongoi n kakiri. ¹⁶ Yanyi manyan n kabala ka i'ari n ka mai, kpaci ama a ka yansa ta tsicingi a a'ayin a na. ¹⁷ Adama a nala kotsu i woko atengeshi wa, shegai i rotsongusu ili i'ya Asheku a ka ciga da i yain. ¹⁸ Kotsu i tamgbalaka n uso mara wa, kpaci nala wa nangasa da ta. A una u nala, asakai Kulu ku shadangu da n ucira. ¹⁹ Shipai icun i ishpa i Kashila gba, kpam i gbamatangu atoku a de. Shipai ishpa i ucikpala Asheku n atakasuvu a de gba. ²⁰ Cikpai Kashila Tata u tsunu maco a ili gba adama a kala ka Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu.

Aka n'ali

²¹ Adama a da ya naka Kawauwi karinga, she i gorimuko atoku.

²² Eda aka a iyolo, gorimukoi a'ali a de tyoku da i tsu gorimuko Asheku, ²³ adama a da vali aya kaci ka uka, tyoku da Kawauwi kari Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne. ²⁴ Adama a nala, uka dem u gorimuko vali u ne a ili dem, tyoku da Atoni a tsu gorimuko Kawauwi.

²⁵ Eda a'ali a da i'ari n aka, ya dem cigi uka u ne, tyoku da Kawauwi ka cigai Atoni hal u kuwai adama a le, ²⁶ tsara u gonuko le uwulukpi, an u za le n mini n udani u ne. ²⁷ U yan ta na vi tsara u gonuko Atoni yi a woko n tsulobo kpam u tuko le a kapala ka ne tyoku u ukasavu u da bawu wari n kashinda ko utyacira ko kpam icun i unamgba. Pini nala, a ka woko ta uwulukpi kpam bawu unyushi. ²⁸ Nala kpam dem a'ali, u kana ta a cigi aka a le, tyoku da a ka ciga ikyamba i le. Uza da baci wa ciga uka u ne, kaci ka ne ka wa

ciga. ²⁹ Uza wā la wa kovo ikyamba i ne wa, shegai u lyatangu i'ya u kirana kpm n i'ya. Kpm ili i'ya Kawauwi ka yankai Atoni yi i'ya gai la vi, ³⁰ kpaci ątsa apashi a ikyamba i ne. ³¹ Tyoku ąa Tagarąda u Kashilą u danai, “Vali u ąsaką tata ną mma u ne u padara n uka u ne, ama a re a le a ka woko tą ikyamba i te.” ³² ą Ukuna u mayun u ąa pini ukpawin a uwenishike u na vi. Kadyanshi ka Kawauwi n Atoni ka ma yan. ³³ Shegai mayun ąa ara ąe dem: vali dem u kaną tą u cigi uka u ne tyoku ąa wa ciga kaci ka ne, uka kpm u kaną tą u gorimuko vali u ne.

6

Mmuku n isheku i le

¹ Edą mmuku, gorimukoi isheku i ąe kpaci edą aza a Asheku a ąa, kpm ili i shinga i'ya i gain i yain i'ya gai la vi. ² Mele ma kagitą ma mąri a asuvu a Mele Kupa ma ma korusoi n kazuwamgbani ka ka danai, “Nąką tata ną mma u vunu tsupige.” ³ Kpm kazuwamgbani ka na: “Vu nąką baci tata ną mma u vunu tsupige, ili dem ya wala vu tą derere, kpm va ąarakpą tą a likimba u na.”

⁴ Isheku, kotsu i zuwa mmuku n ąe n yain upan wa. A uną u nala, kirantai n ele, nąka le adooki kpm i wenishike le a ure u ąa Asheku a ka ciga.

Agbashi n azakuwa a le

⁵ Edą agbashi, gorimukoi azakuwa a ąe a ąa a'arı pini naha a likimba. Pana le uwonvo i nąką le karingą i gbashika le kpm mayun tyoku ąa ya gbashika Kawauwi. ⁶ Mątsąi manyan cika a a'ayin dem, shegai kotsu i yain tsarą i zuwa azakuwa a ąe a pana kayanyan a'ayin a ąa a ka wundya ąa koshi wa. Shegai i yain i'ya i lai la, i yain manyan ma ąe n atakasuvu a ąe gbą, tyoku ąa Kashilą ka ciga, kpaci edą agbashi a Kawauwi a ąa i'arı. ⁷ Yanyi manyan ma ąe n mazangą, yavu Asheku a ąa ya yanka, shegai ama koshi wa. ⁸ Cibai, Asheku a ka tsupa tą manyan ma shinga ma ya dem u yain, ko kagbashi ko uza ąa bawu wari kagbashi.

⁹ Edą azakuwa, kirantai n agbashi a ąe dem mai. Kotsu i dana ili i'ya ya zuwa le a pana uwonvo wa. Cibai, azakuwa n agbashi gbą a'a tą n Uzakuwa u te a zuba, kpm u tsu yanka tą ya dem uną u te.

Icanga i kuvon i Kashilą

¹⁰ Akani a vą a makorishi a ąa na: gbamai n ucira u Asheku u ąa wari n ugbonguro cika kain dem, kpaci i'a tą kaąolo n eyi. ¹¹ Kasoje ka tsu foąuso tą icangą i kuvon adama a kuvon. Nala dem, u kaną tą i foąuso gbą ili i'ya Kashilą ka nąką ąa, tsarą a'ayin a ąa baci Kalapansi ka ciga ka lapanasą ąa, kotsu i fuąa i shamgba n ucira a uwandasa u ne. ¹² Kuvon ku tsunu n ama icun i tsunu ąa wa, shegai n ityoni i cingi i'ya ną ngonon le n ucira kau-kau u likimba u karimbi u na, kpm tsa yan tą kuvon n ucira u cingi u ąa wari a kalishi. ¹³ Adama a nala, ukai gbą icangą i kuvon i'ya Kashilą ka nąką ąa. Tsarą i suma a kain ka cingi wa. Ya yan tą kuvon hal ubana a makorishi, kpm i rongo kushani n ucira. ¹⁴ Adama a nala, foąusoi kaci ka ąe! I dansa ukuna u mayun maco. Wą tą tyoku u kagbawatsu ka cuku ka vuma sirai a cuku, tsarą u foąuso kaci ka ne u yain manyan. Yanyi ili i'ya i'arı derere, kpaci uyan ili i'arı derere i'a tą tyoku u matogo ma urim ma ma kangu i'ya ya sawa ąa. ¹⁵ Lyayi kapala n uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga ka ka tsu nąką ndishi n shinga. Kpm ka woko tą tyoku u akpata a a'ene a ąe, kpm ya woko tą ufosusi mai. ¹⁶ Ili i roku i'ya kpm na: lyayi kelime n upityanangusu n Yesu Kawauwi. Upityanangu u ąe wa woko tą tyoku u marąga ma ukangusu aya a akina a ąa uza u cingi vi wa takusu utuwą ara ąe. ¹⁷ I reve baci bawu malalą an Kashilą ka wauwa ąa, wą tą tyoku u makun ma kuvon ma ma tsu kangu kaci ka ąe. Kpm i foąuso i yain manyan n Kadyanshi ka Kashilą. Wą tą tyoku u burundu u ąa Kulu Keri ku nąką ąa. ¹⁸ A'ayin a ąa

ą 5:31 Kag. 2:24.

baci i yain ili i na yi, yanyi kvasu i foli Kashila ka ɓanga ɗa a ili dem maco tyoku ɗa Kulu Keri ku tonoi n ɗaɗa. Kpam ya yan baci kvasu ki, i rongo ufoɓusi. Rongoi uyansa kvasu maco adama a ama a Kashila.

¹⁹ Yanka numu dem kvasu, tsara Kashila ka naka mu idani i maci i'ya ma dana n gita baci kadyanshi, tsara n dansa bawu uwonvo kpam n tonuko ama akani a ɗa Kashila ka wenike tsu gogo-na a Kadyanshi ka Shinga. ²⁰ Yesu Kawauwi u dangasa mu ta n woko kasuki ka ne, n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka ne, kpam ili i'ya i zuwai gogo-na a sira mu n ikani a kuwa ku a'ali ɗa gai la vi. Yanyi kvasu tsara a'ayin a ɗa baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n dansa bawu uwonvo tyoku ɗa u gain.

Idyani i makorishi

²¹⁻²² Ma ciga ta i reve tyoku ɗa tsari n ili i'ya tsa yansa. Da i zuwai ma suku Tikiku ara de. Utoke u tsunu u ɗa uza ɗa tsa ciga, kpam dem u gbashika ta Asheku mai. Wa tonuko ɗa ta ili i'ya ya gitasa n atsu, kpam wa gbamatangusu ɗa ta atakasuvu.

²³ N yan ta kvasu tsara Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi u naka ɗa ndishi n shinga, n uciga, kpam u naka Katoni dem upityanangu! ²⁴ Asaka Kashila ka wenike tsishinga tsu ne a asu u aza ɗa gba a ka ciga Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu n uciga u ɗa bawu wa kotso.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Filibi

Ukukpa u kadyanshi

A kuwa ku a'ali ka Bulus wari an u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a da a'ari a Filibi. U korongu ta u da tsara u wenike ucikpa u ne adama a ili i'ya a yanka yi an wari a kuwa ku a'ali ki, kpam u wenishike le tyoku da a ka rongo mai asuvu a Kawauwi.

Bulus tonuko ta Atoni u da a rongo tyoku u Kawauwi a'ayin dem. U wenike le ta a yain mazanga ko a'a baci a asuvu a upana u ikyamba. U tonuko le ta kpam u gan ta a yain manyan kabolo mai.

A'ayin a da baci dem Atoni a ka yan kaneshi u ukanikorongi u na vi, a tsu yan ta majiyan cika kpaci wa ta ushadangi n mazanga kpam a kuwa ku a'ali ka u korongi u da. Ucira u da u zuwai u da nala u da ucira u ureve u Kawauwi kpam n uyan manyan ma uwoko tyoku u ne. Ucira u nala vi wa ta a asuvu a Atoni gogo-na, tyoku da u rongo n Bulus n Atoni a Filibi caupa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-11)

Kalen ka uma ara Bulus (1:12-30)

Iryoci i uvakunku kaci u maci u Kawauwi (2:1-18)

Alabari a kaci ka aje a Bulus (2:19-30)

Uwoko uza u maci a asu u Kashila (3:1-4:9)

Bulus cikpai aza a Filibi (4:10-20)

Idyani i makorishi (4:21-23)

¹ Mpa Bulus, kpam Timoti da pini na kabolo na mpa. Atsu agbashi a Yesu Kirisiti Kawauwi a da tsari.

Nkoshi n abangi a kuwa ku Atoni n gba Atoni a aza a Filibi aza da Kashila ka dangasai alya ma koronku.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

³ N tsu cikpa ta Kashila ka va a'ayin a da baci n cibai n ada. ⁴ Kain dem n tsu shadangu ta n mazanga ma yanka da baci kvasu, ⁵ kpaci i woko de atoku a manyan a va a asu u utamburuka Kadyanshi ka Shinga a kaci ka Kawauwi. I gita ta uyan nala tun a'ayin a da i gitai i panai alabari yi, kpam ya lya kapala n uyan nala hal n gogo-na. ⁶ Kashila ka ka gitai manyan ma shinga ma na mi ara de, kpam n reve ta wa asaka ma wa, she a'ayin a da u kotsoi ma kain ka Yesu Kawauwi wa gono.

⁷ Dere da n pana nala a kaci ka de. Ma ciga da wa wa a asuvu a katakasuvu ka va kpaci tsa yamgbana ta ukuna u shinga u Kashila. Tsu yan ta nala a'ayin a da mari a kuwa ku a'ali n a'ayin a da a asaka mu an n matsai n yain Kadyanshi ka Shinga. ⁸ Kashila ka reve ta tyoku da ma ciga da n uciga u Yesu Kawauwi. U reve ta kpam tyoku da ma ciga n rongo n ada.

⁹ Kvasu ka va ka macigamgbani ma ya cigamgbana vi ma yain ushani hal gbam ma lai tyoku da ma ciga ma yain. Ma yan ta kpam kvasu adama a da ya gbonguro a asuvu a ureve n kakiri ka de. ¹⁰ Yan da n yain kvasu ki naha kpaci ma ciga ta i reve ili i'ya i'ari i mayun kpam n kalen, tsara i rongo n uma u uwulukpi kpam bawu unyushi hal kain ka Kawauwi ka gono. ¹¹ Pini nala, da uma u de wa shadangu n ilimaci i ndanga n da ma zuwa uyan ili i'ya Kashila ka wushuki a yain, kpam ya tuko ta tsupige n icikpali a asu u Kashila. Ili i nala yi i'ya Yesu Kawauwi zuwai a uma u de.

Kadyanshi ka Shinga a kuwa ku a'ali

¹² Ama a va, ma ciga ta i reve n manyan ma a yanka mu vi ma zuwa ta Kadyanshi ka Shinga ka lyai kelime. ¹³ Ya dem reve ta an a sira mu n ikani adama a da ma gbashika Kawauwi. Kpam ko asoje a da a ka wundya kuwa ku magono a reve ta an n gbashikai Kawauwi. ¹⁴ Adama a usira u va a kuwa ku a'ali, Atoni ushani pini na a tsara ta ugbamatangu, kpam gogo-na a gitā de utonusuko aza roku ukuna u Kawauwi bawu uwonvo.

¹⁵⁻¹⁶ Aza roku a da pini adama a da a ka ciga mu da a ka yansa kuɓari, kpam a ka ciga a yain ukuna u da wari dere. Ama a na yi a ka yansa ta kuɓari an a revei Asheku a da a tuko mu pini na vi tsara n modono n dana ili i'ya i'ari dere i Kadyanshi ka Shinga. Kpam mayun da wari aza roku a da pini aza da a ka yansa kuɓari n malyon n tsilala. ¹⁷ Ama a nala yi a'a n uyawunsa u maci a kaci ka kuɓari ku kadyanshi ka Kawauwi wa. N uciga u kaci u da a ka yansa u da, mayun da le wa. Ciga da a ka ciga a doku a zuwa mu n pana ikyamba an mari a kuwa ku a'ali.

¹⁸ Shegai ko an uyawunsa u le wari mai ko bawu wari mai, cinda a ka yansa kuɓari ku Kawauwi, ma yan ta mazanga kpam ma lya ta kelime n uyan mazanga. ¹⁹ Kpaci n reve ta kvasu ka de n ubanga u da wa wutusa a asu u Kulu Keri ku Yesu Kawauwi wa zuwa le ta a wauwa mu.

²⁰ N matsa de n wene n yain ili i'ya bawu ya zuwa mu n yain uwono, shegai kain dem n rongo a uyanka Kawauwi manyan bawu uwonvo. Caupa n pana uwonvo wa, gogo-na kpam ma ciga ta n rongo pini n ucira ubana tsara uma u va u rongo a unakasa Kawauwi tsupige ko n uma ko bawu uma.

²¹ Ma baci n uma, adama a Kawauwi a da, shegai n kuwa baci wa laka mu ta kalen. ²² N lya baci kelime n urongo n uma n ikyamba i na yi, ma fuda ta ma lya kelime n manyan ma Kawauwi. N reve i'ya ma dangasa wa. ²³ Uyawunsa vi u wuyana ta. Roku she n wene yavu wa laka mu ta n rongo n uma, roku kpam yavu n gono a asu u Kawauwi. Urongo n Kawauwi wa laka mu ta cika. ²⁴ Shegai n reve ta u la ta kalen ara de n rongo n uma a ikyamba.

²⁵ Adama a da i buwa mu uciga vi, n reve ta ma rongo n uma tsara i rongo n ugbama a asuvu a upityanangu u de, pini nala, da ya pana kayanyan ka upityanangu vi. ²⁶ Kpam n doku baci n tuwa da ukondo, ya tsara ta ili i shinga i'ya ya zuwa i yain agoni n Yesu Kawauwi adama a va.

²⁷ Shegai ko ndya baci i gitai, i rongo uma u da wa tuko Kadyanshi ka Shinga tsupige a kaci ka Kawauwi. Ko n doku baci n tuwa da uwene, ko kpam n panai alabari a de koshi, ma reve ta an i shamgbai n ucira kpam i matsai tsara i zuwa ya dem u wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki. ²⁸ Kotsu i pana uwonvo u atokulalu a de wa. Nala wa woko ta iryoci ara le an Kashila n kaci ka ne wa wuna le aku u wauwa da. ²⁹ Adama a Yesu Kawauwi, Kashila ka naka da ta ukuna u shinga u uwushuku n Kawauwi. U naka da kpam ukuna u shinga u upana ikyamba adama a ne. ³⁰ I reve ta tyoku da n panai ikyamba, kpam gogo-na i pana ta a da hal n ara nala wari. Eda dem nala ya pana ikyamba yi.

2

Tyoku da va woko tyoku u Yesu

¹ I'a n ugbamatangu u asuvu an i bolomgbonoi kaci n Kawauwi? Asuvu a de a dusuku adama a uciga u ne vi? Kulu Keri ku zuwa da ya rongo kabolo? Ya pana iyali i atoku kpam ya tono n ele ben? ² An u wokoi n revei nala wari, ma ciga ta i zuwa mu n pana kayanyan cika. Ili i'ya ma ciga i yain i'ya na: I panamgbana n atoku a de. I cigi atoku a de. I yansa manyan kabolo n uyawunsa u te kpam i yansa ili i te.

³ Kotsu i yain ili adama a uciga u kaci wa, kpmam kotsu i yain ili adama a aradi wa. Shegai a'ayin a da baci dem ya yan ili i gonuko kaci ka de kenu, i yawunsa uza roku u da pini uza da u la da. ⁴ Kotsu i rongo ucifusa ukuna u da u birika da koshi wa, shegai i yain dem n i cifusi a kaci ka ukuna u aza roku.

⁵ A asuvu a uma u de, i yain n i cifusi tyoku da Yesu Kawauwi u tsu cifusa n u yansi.

⁶ Kain dem Yesu ili i te i'ya n Kashila, shegai kain ka la ka u danai asaka u pana kayanyan tyoku da Kashila ka pana wa.

⁷ Shegai u gonuko ta kaci ka ne kenu, u wokoi yavu kagbashi.

A matsa yi ta yavu vuma.

⁸ Kpam u rongoi tyoku da vu revei vuma wari.

U pana ka ta Kashila,

u gonukoi kpam kaci ka ne kenukulu, hal u rawai u kuwa a zuba u mawandamgbani.

⁹ Adama a nala Kashila ka radagba yi ta a zuba gba gba, hal u neke yi kala ka ka lai gba a'ala.

¹⁰ Adama a nala, ya dem wa kudangu ta u lyai kayala u pana baci kala ka Yesu.

Gba aza da a'ari a zuba n likimba a ka yan ta nala. ◇

¹¹ Nala dem ko unu u eni wa

wa dana ta Yesu Kawauwi Asheku a da,

kpam nala wa naka ta Kashila Tata tsupige.

Ladai tyoku u atala

¹² Aje a va, a'ayin a da mari n ada, kain dem i tsu pana ka ta Kashila. Gogo-na an u wokoi bawu mari kpam kabolo n ada, i pana ka yi hal gbam u lai caupa. Lyayi kelime n i yanyi manyan ma ma wenike an a wauwa da, kpam i yain nala n unaka karinga n upana u uwonvo. ¹³ Kashila ka yan ta manyan a asuvu a de, wa zuwusa da ya ciga i pana ka yi, kpam wa nakasa da ucira u da ya yan ili i'ya wa pana kayanyan.

¹⁴ A'ayin a da baci ya yan ili i roku, kotsu i yain kananamgbani ko tsali wa. ¹⁵ Ya yan baci nala wa, ko uza wa takpa da n ukuna u roku wa, ko kenu. U gan ta i rongo uwulukpi, uma u da bawu wari n unyushi tyoku u mmuku n Kashila a asuvu a likimba u karimbi u da u shadangi n ama a cingi kpam kain dem a tsu rongo a uyansa unyushi u cingi. Asaka uma u de u ladi tyoku u atala a kapala ka ama a na yi. ¹⁶ Shamgbai n ugbami a akani a uma, tsara Kawauwi ka gono baci, n tsara ucira u da ma dana n kpada ulya kalambale ki wa, kpam manyan ma va ma woko ma gbani wa. ¹⁷ Upityanangu u de a asu u Asheku, n tyoku da ya gbashika yi, u woko ta yavu udarakpa ubana ara ne. Wa woko ta yavu a doku a wotsongu mpasa n va a asuvu a udarakpa u de vi. Nala baci, ma pana ta kayanyan, kpam ma bolomgbano ta kaci ka va n ada tsu pana kayanyan. ¹⁸ Yanyi mazanga adama a nala yi, kpam tsu panai kayanyan kabolo.

Bulus suki kabangi

¹⁹ Yesu Asheku u wushuku baci, n yawunsa ta n sukunku da Timoti gogo-na na. A'ayin a da baci u gonoi ara va, ma pana ta kayanyan n pana baci alabari a de. ²⁰ Ma n uza tyoku u ne wa, u la ta ya dem pini na upana iyali i de. ²¹ Dana da n danai nala kpaci ya dem pini na ukuna u kaci u ne u da wa ciga u da wa yawunsa, shegai a ka cifusa ukuna u da Yesu Kawauwi wa ciga wa. ²² I reve ta tyoku da Timoti wenikei kaci u woko tyoku u maku n tata u ne. U banga mu ta a asu u uyan kubari ku Kadyanshi ka Shinga. ²³ A'ayin a da baci n tuwai n revei ili i'ya a ka yanka mu, ma tutsuku yi ta ara de. ²⁴ N zuwa ta uma Asheku a ka asaka mu ta n tuwa ara de na n a'ayin kenu.

◇ **2:10** Isha. 45:23.

²⁵ I suku ta Abafuradita tsara u yanka mu ili i'ya ma ciga. Utoku u va da asuvu a Kawauwi, u yan ta manyan kabolo na mpa kpm tsu modonoi yavu asoje. Gogo-na n wene ta wa laka ta tsulobo n asaka yi u gono ara de. ²⁶ Kpm adama a da u matsai wa ciga u tuwa ara de da. U dambula ta cika kpaci i reve ta an bawu wari n alafiya. ²⁷ Mayun da bawu wari n alafiya. Wari u yan ta gbam evu n ukpa, shegai Kashila ka pana ta iyali i ne u wauwai uma u ne. U bishinka mu dem kushen adama a unamgbukatsuma. ²⁸ Ili i'ya i zuwai gai n lakai uciga n tutsunku da n eyi i'ya gai la vi. I wene yi baci ya laka ta upana kayanyan, kpm kadambula ka va ka jebe ta. ²⁹ Ryabusa ni a asuvu a kala ka Asheku i yain mazanga cika. U gan ta i naka icun i ama a nala yi tsupige. ³⁰ Yanka ni nala kpaci wari u yan de evu n ukpa adama a manyan ma Kawauwi. Tuwa da u tuwai tsara u shadangu ubanga u da bawu eda ya fuda ya banga mu.

3

Tyoku da va woko uza maci u mayun

¹ Gogo-na ama a va, yanyi ipeli adama a Asheku. N pana ta kayanyan an ma korongu ili i'ya n tonuko da caupa vi. Ya doku ta gbam ya kirana n ada.

² Kotsu i asaka ama a cingi a naha a yinsa da wa. Alya a'ari n uciga u ukida u acombi kabarikete, a'a ta yavu nshe n da mari n icadi. ³ Atsu tsa ta n ukida u acombi u maci kpaci a asuvu a Kulu ku Kashila ka tsa lyasa kayala. Tsupige tsu tsunu tsu tuwa ta adama a Yesu Kawauwi kpm tsu tsu yan aradi n ukuna u ikyamba wa.

⁴ Gaawan mpa ma fuda ta ma yan aradi n ukuna u ikyamba. Uza roku wene baci yavu wa n ukuna u roku u da wa fuda wa lya kaci ka ili i na yi, ma la yi ta a ili i na yi gba. ⁵ Mpa n a'ayin kulla an a matsa mu da a kida mu kacombi. Mpa uza u aza a Isara'ila u da, uza u kagali ka Bayami. Nala wa wenike ta an mpa uza u aza a Ibirahi u mayun u da. Tsu yan baci ukuna u Mele, mpa Kafarishi ka. ⁶ Caupa mpa kayain ka manyan ka cika, n tuko ta Atoni upana u ikyamba. Ko uza wa fuda wa dana ukuna u dana Mele ma n kodoi ma na wa.

⁷ Caupa, n tsu yawunsa ta yavu ukuna u na wa ta n kalen cika, shegai gogo-na ukuna u gbani u da ma wundya u da adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. ⁸ Ili i'ya gba i lakai n kalen i'ya, n tsu wene ta ko ndya wa bawu kalen n gawuntangu baci i'ya n ureve u Yesu Kawauwi. Ureve u Kawauwi Asheku u va, u la ta ko ndya wa kalen, kpm mayun da. Adama a ne n wotsongu de ko ndya wa i va, shegai gba yavu kaviri ka ma asaka ka ma wundya i'ya tsara Kirisiti Kawauwi u woko u va, ⁹ kpm kain dem ma rongo ta kabolo n eyi. Ma pityanangu kpm n ukuna u maci u kaci u va wa, ko ucira u kaci u va adama a upanaka Mele wa, shegai n Kawauwi ka ma pityanangu tsara u wauwa mu. Yan da ma yan nala kpaci ure u Kashila u da u tsu gonuko aza a maci n kaci ka ne wa ta a asu u upityanangu. ¹⁰ Ma ciga ta n reve Kawauwi, ma ciga ta kpm n reve ucira u da u yangasa yi a ukpa. Ma ciga ta n bolomgbono kaci n eyi, tsara n reve upana u ikyamba u ne. Ma ciga ta kpm n bolomgbono n eyi a asu u ukpa u ne. ¹¹ Adama a nala, ma ta n uzuwa u uma a ka yangasa mu ta a ukpa!

Lya kelime n umodono

¹² Kotsu n yan ili i na yi gba wa, kpm kotsu n kotso uwoko ili i'ya i gain n woko wa. Shegai n lya ta kelime n manyan hal she ubana a makorishi ma a ka gonuko mu ili i'ya Kawauwi ka ciga mu n woko. ¹³ Ama a va, dana da n danai n kana de ili gba wa, shegai ili i'ya n yain i'ya: n dambula kaci ka va n ili i'ya i wurai wa, n modono ta n kana ili i'ya i'ari a kapala. ¹⁴ N lya ta kelime na n yanyi manyan tsara n rawa a makorishi ma a ka naka mu ili i shinga, a'ayin a da Kashila ka isa mu ubana a zuba adama a Yesu Kawauwi.

¹⁵ U gan ta gba aza da a'ari a asuvu a tsunu, aza da a gbonguroi a asuvu a kulu a yawunsa tyoku u na. Kpm ili i roku i'a baci pini i'ya bawu i wushuki n i'ya, Kashila

ka zuwa *ɗa* *ta* i wene ili i'ya i'ari i mayun. ¹⁶ Ili i'ya *gba* i lakai kalen i'ya, tsu lyai kelime n utono ili i'ya tsu revei i'ari i mayun.

¹⁷ Ama a *va*, tonoi tyoku *da* mpa ma rongo, kpm i rotsongusu a asu u uwundya ili i'ya aza *da* a ka rongo a asuvu a iryoci i'ya tsu *naka* le. ¹⁸ Nala u gain i rongo, kpaci ama *da* pini ushani aza *da* a ka rongo tyoku *da* a ka wenike ele atokulalu a mawandamgbani ma Kawauwi a *da*. *Mari* n tonuko *da* *de* ukuna u na vi, kpm hal n gogo-na kushen ka *mari* n meshi kpaci ukuna u na vi mayun *da*. ¹⁹ Ama a na yi a rawa baci a makorishi, a ka cina *ta* kaci ka le a ukpa u *da* bawu *wari* n utyoku. Ili i'ya a ka *lyasaka* kayala i'ya ili i'ya a ka *cigaka* ikyamba koshi. A tsu *tsara* *ta* tsupige a ili i uwono i'ya a ka yansa. *Gba* atakasuvu a le a' *a* *ta* a ili i likimba u na.

²⁰ Shegai *atsu* ama a zuba a *da*, a asu u *da* Yesu Kawauwi wa rongo. Kpm tsu *mat*sa *de* uvana ugono u ne tyoku u Kawauwi ka tsunu. ²¹ Wa bidya *ta* ikyamba i tsunu pini a likimba u na vi i'ya bawu i'ari n ucira, u gonuko i'ya i woko ikyamba i tsupige tyoku u i ne. Wa yan *ta* nala n ucira u *da* u tsu zuwa ili dem i panaka yi.

4

¹ Ama a *va*, ma ciga *da* wa wa, kpm ma ciga *ta* n wene *da*. I zuwa mu *ta* n pana kayanyan kpm *eda* funi *da* a *naka* mu. Adama a nala, i shamgba n ucira a asuvu a utono u Asheku.

Tyoku da uza wa rongo mai

²⁻³ Utoku u *va*, vu yan *ta* manyan kabolo *na* mpa mayun, kpm n folo vu *ta* vu *ɓanga* aka a re a *da* a'ari pini kabolo n avu. N folo *ta* Afodiya n Sinitiki, aka a re a na yi a doku a panamgbana adama a Asheku. Caupa, a yan *ta* manyan cika kabolo *na* mpa *tsara* tsu tonuko aza roku ukuna u Kadyanshi ka Shinga. A yan *ta* kpm manyan n Kileme n atoku a manyan a *va* a roku. *Kashila* ka korongu *ta* a'ala a ama a na yi a *Tagarada* u Aza a Uma.

⁴ Yanyi mazanga kain dem adama a Asheku. *Asakai* gai n doku n dana, yanyi mazanga! ⁵ I yain ben n atoku a *de*. I ciba an utuwa u Asheku *wari* evu.

⁶ Kotsu i dambula adama a ili i roku wa, shegai i yain kvasu i foli u *ɓanga* a kaci ka ili dem. Tonukoi *Kashila* *gba* ili i'ya bawu i'ari n i'ya, i *naka* yi ucikpa. ⁷ I yan baci nala, i reve *ta* an *Kashila* ka fuda ka zuwa atakasuvu a *de* a rongo yuwu. Ili i'ya i lai tsulobo i'ya la vi cika, i lai kpm ili i'ya katakasuvu ka uza ka reve. Pini nala, *Kashila* ka kirana *ta* n atakasuvu n uyawunsa u *de* kpm i rongo n Kawauwi.

⁸ Ama a *va*, *asaka* n koruso n kadyanshi ka na: I zuwa atakasuvu a *de* a asu u ili i'ya i'ari i mayun, n tsupige n i maci. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari uwulukpi n i uciga kpm n i'ya i'ari dere. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari i shinga cika i'ya i rawai a cikpala. ⁹ *Kana* uyansa ili i'ya i rotsongusi ara *va*, i *kana* kpm uyansa ili i'ya i panai n dansai. I *kana* uyansa ili i'ya i wenei n yansai. Uyansa nala wa zuwa *ta* *Kashila* ka ndishi n shinga ka rongo n *ada*.

Bulus cikpa le

¹⁰ Caupa i kirana *ta* *na* mpa mai, ko an u wokoi a'ayin a roku a *da* pini a *da* i'ari ya ciga i yanka mu nala, shegai i *tsa* kabala ka ya *ɓanga* mu wa. Gogo-na n pana *ta* kayanyan n Asheku kpaci i gono *de* ya kirana *na* mpa. ¹¹ Dana *da* n danai ili i na yi adama a *da* n nambai ili wa, n rotsongusu *ta* n kawunku n ili i'ya *mari* n i'ya. ¹² N reve *ta* tyoku *da* u tsu woko uza u namba baci ili, n reve *ta* kpm tyoku *da* u tsu woko uza u *tsara* baci ili ushani. N reve *ta* tyoku *da* uza wa rongo n upana kayanyan kain dem. N reve *ta* tyoku *da* uza wa rongo n upana kayanyan *wa* baci n ilikulya, n tyoku *da* wa rongo n mazanga *wa* baci n kambulu. N reve *ta* tyoku *da* uza wa rongo n upana kayanyan *wa* baci n ili ushani, n tyoku *da* wa rongo *wa* baci bawu ili. ¹³ Ma fuda *ta* ma yan ko ndya wa adama a ucira u *da* Yesu Kawauwi u *naka* mu.

¹⁴ Shegai gbà n nala, i daràka tà an i wenike mu uciga u ðe a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba u vā a na vi. ¹⁵ Kpam eðā aza a Filibi yi i reve ðe an eða koshi i nākai ikebe tsarā i bāngā mu a'ayin a ða n tuko ðā Kadyanshi ka Shinga kpam dem an n asākai Masidaniya. Atoni a roku a'ā la aza ða a yain nala wa. ¹⁶ Ko a'ayin a ða m̄ari a Tasaloniya, i nākā tà ikebe kuten gbām wa.

¹⁷ Dana ða n danai nala an ma ciga kune ku roku wa, shegai ili i'ya ma ciga i'ya, ya wusha tà katsupi ka malen ma manyan ma ðe kpaci i wenike mu tà upana u iyali u ðe. ¹⁸ Gogo-na naha, mā tà n gbā ili i'ya ma ciga. I la tà gbām i'ya ma ciga. I suku tà kune cika a akere a Abafuradita, kpam n wusha tà ka. Kune ka ku shinga ku magulani, kpam Kashilā ka wusha tà uðarākpa vi, u pana tà kpam kayanyan. ¹⁹ Kashilā ka vā, uza ða wa kirana nā mpa, wa nākā ðā tà gbā ili i'ya ya ciga n utsari u ne. Utsari u ne u ða ili i'ya u nākā tsu a akere a Yesu Kawauwi. ²⁰ Adama a nala gbā, nākai Kashilā Tata u tsunu tsupige hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i makorishi

²¹ Danasai gbā Atoni a ða a'ari a Filibi. Atoku a ða a'ari pini na kaḅolo nā mpa a ka suku tà idyani i le. ²² Gbā Atoni a ða a buwai a ka sukunku ðā tà dem idyani. Atoni a ða a'ari a kuwa ku tsugono ku Kaisa† a ka sukunku ðā tà idyani mai mai.

²³ Asākā ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku u rongo n atakasuvu a ðe.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Kolosi

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a ɗa a'ari a Kolosi a ɗa Bulus koronki ukanikorongi u na vi cina eyi a kuwa ku a'ali. Bulus ɗa gitai kuwa ku Atoni ku na ki wa. U taɓa gbam ukyawan asu vi wa. Reve ɗa u revei n Atoni yi an Abafara yanka yi alabari. Abafara Katoni ka ka wutai a Kolosi ka kpm wari kabolo n Bulus a kuwa ku a'ali.

Atoni a ɗa a'ari a Kolosi a'ari a gitai de utono uwenishike u ɗa bawu u gain. A'ari a ka ciga a ɓishinka kaci ka le uciga u ili u kateshe, kpm a ka ciga a lyasaka atsumate a zuba kayala n ucira u kulu kau-kau. Koronku ɗa Bulus koronku le tsara u tonuko le ukuna u nala vi ugan wa. Ciga ɗa wa ciga u tonuko le ko ndya baci vuma wa ciga, Kawauwi ka naka yi ta i'ya. U todugbuso ta a kaci ka tyoku ɗa Kashila n Kawauwi a ka banga Atoni.

Nala dem gogo-na, Kawauwi ka naka ta gba ili i'ya vuma wa ciga adama a ɗa wa lyaka Kashila kayala. Tagarada u na u todugbuso ta gba ili i na yi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kvasu ka ucikpa (1:3-8)

Vuma n manyan ma Kawauwi (1:9–2:19)

Uma u savu n Kawauwi (2:20–4:6)

Idyani i makorishi (4:7-18)

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini na kabolo na mpa, eyi utoku u tsunu u ɗa.

² Atoni a ɗa a'ari a Kolosi a ɗa ma koronku. Atoku a tsunu a ɗa kpm a ka tono ta Kawauwi mai.

Asaka Kashila Tata u tsunu u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka ucikpa

³ Tsu tsu yanska da ta kvasu maco, kpm tsu naka Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi ucikpa. ⁴ Ili i'ya i zuwai tani i'ya tsu pana ta a da i pityanangu ta n Yesu Kawauwi kpm tsu pana ta a da ya ciga ta ama a Kashila gba. ⁵ I tsara ta upityanangu n uciga u nala vi adama a uzuwa u uma u de, kpm Kashila ka zuwuka da ta ili i'ya i zuwukai uma vi a zuba, a asu u da bawu ya wene i'ya gogo-na. I rotsongusu ta uzuwa u uma u nala vi a'ayin a da i panai akani a ukuna u mayun, Kadyanshi ka Shinga ka a tonuko da. ⁶ Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka savaɗa ta uma u de, tun kain ka i panai ka a kagita, da Kashila ka wenikei ukuna u shinga u ne a asu u aza a unyushi u cingi. Gogo-na Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka tambura de ko nte wa a likimba. Tyoku da ka savaɗai uma u de, nala dem ka savaɗai uma u aza roku.

⁷ Abafara utoku u manyan u tsunu u da, kpm tsa ciga yi ta cika. Aya uza da u tuko da Kadyanshi ka Shinga. U gbashika ta Kawauwi mai tyoku u katsumate ka tsunu a asu u de. ⁸ Aya uza da u tonuko tsu tyoku da Kulu Keri ku naka da uciga u pige u ama.

⁹ Adama a nala tsu tsu rongo da ta uyanska kvasu. Tsu yan ta nala tun kain ka tsu gitai tsu panai ukuna u de, kpm tsu asaka uyanka da kvasu wa. Tsu folo ta Kashila ka naka da gba ureve u ili i'ya wa ciga i yain a atakasuvu a de, kpm tsu folo yi ta u naka da ugboji a ukuna u kulu. ¹⁰ Nala baci ya rongo ya naka ta Asheku tsupige maco, kpm wa yan ta mazanga n ada. I rongo umatsasa ilimaci a asu u uyansa ili i shinga, kpm i rongo uwenike uciga a asu u atoku. Ya yansa baci nala, ya gbonguro ta kpm i rongo ureve u Kashila.

¹¹ Tsu yan ta dem kavasụ Asheku a naka da ugbami u asuvu n ucira u tsupige u ne tsara i tsara ahankuri n akawunki, kotsu i wowo wa. Asaka u shadangu da n mazanga. ¹² Tsa ciga da ta i rongo ucikpusa Tata maco. U zuwa da ta i wushi kapashi a ili i'ya i'ari i ama a ne a tsugono tsu katyashi tsu ne. ¹³ U wusa tsu ta a asu u uza da wa lya tsugono tsu karimbi tsu na, aku u tuko tsu a tsugono tsu Maku ma ne uza da wa ciga cika. ¹⁴ Kashila ka tsila ta utsara u kaci u tsunu na mpasa n Maku ma ne, nala kpam u cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu.

Kawauwi ka la ta ko ya wa

¹⁵ Kawauwi ka ka wenike tsu tyoku da Kashila kari derere, ko an u wokoi ama a ka wene Kashila n a'eshi a le wa. Aya Maku ma kagita ma Kashila kpam wa ta n tsugono tsu ili i'ya Kashila ka yain gba. ¹⁶ Kpaci Kashila ka yan ta ili gba a asu u ne. Kawauwi ka ka yain ili i'ya i'ari a zuba n gba ili i'ya i'ari a likimba. U yain gba ili i'ya tsa wene, u yain kpam ili i'ya bawu tsa fuda tsa wene. U yain kpam gba icun i tsugono na ngono n ucira kau-kau u da bawu tsa fuda tsa wene. Mayun da Maku ma Kashila ma yain ili dem gba tsara ili dem i naka yi tsupige. ¹⁷ Wa ta pini tun kahu a yain ili gba, kpam aya uza da u zuwai ili dem i rongo mai.

¹⁸ Kawauwi aya kaci ka kuwa ku Atoni, Atoni kpam alya ikyamba i ne. Aya uza da u gitai kuwa ku Atoni kpam aya uza u kagita u da Kashila ka yangasai a ukpa u gonuko yi n uma. Adama a nala, aya kaci ka ili dem. ¹⁹ Kashila ka wenei u lobono ta gba ili i'ya i'ari ara ne, i yain dem a asu u Kawauwi ki, ²⁰ kpam Kashila ka wenei u lobono ta u zuwa ko ndya wa a zuba n likimba i woko ili i maci ara ne a asu u Kawauwi. Mpasa n Yesu n da n tukoi ndishi n shinga n Kashila, an a zuwai mpasa mi n tsalai a'ayin a da wari a mawandambani.

²¹ Kahu nala vi, i'ari i yan ta mbari n Kashila. Eda atokulalu a ne a da i'ari, kpam uyawunsa u cingi n manyan ma cingi ma de ma pecene da de n eyi. ²² Shegai gogo-na u gonuko da de aje a ne. U yan ta nala a asu u ikyamba i Maku ma ne, uza da u kuwai a mawandambani. Adama a nala, Yesu Kawauwi tuko da de a kapala ka Kashila, kpam i woko de uwulukpi bawu ko unyushi u cingi u te, kpam ko uza wa takpa da n unyushi wa a'ayin a da baci ya tuwa i shamgba a kapala ka ne. ²³ Shegai u kana ta i rongo uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga kpam i shamkpa ka n ucira. Kotsu i asaka uzuwa u uma u da i wushai a'ayin a da i panai Kadyanshi ka Shinga ki wa. Kadyanshi ka Shinga ka nala ki a yan ta kubari ku ne a likimba gba, kpam mpa Bulus n woko ta kagbashi ka ucangasa akani yi.

Manyan ma Bulus

²⁴ N yan ta mazanga an a zuwai n panai ikyamba adama a de. Ma pana ta ikyamba i ili i'ya dem i tuwa mu, kpam ko n nala n cina upana u ikyamba u da Kawauwi ka panai wa. Upana u ikyamba u nala vi u tuko ta ili i'ya i banga ikyamba i ne; wata, a'uwa a Atoni. ²⁵ Mpa gogo-na kagbashi ka Atoni ka kpaci Kashila ka zuwa mu ta n tonuko da tyoku da kadyanshi ka Kashila kari mayun. ²⁶ Kashila ka sokongu ta kadyanshi ki a asu u aza da a yain uma caupa, shegai gogo-na u wenike de afofi a ne a asu u ama a ne. ²⁷ Kashila ka wenike ta akani a ne adama a da wa ciga ta eda Awulawa i reve ikuna i shinga n i tsupige i ne. Ili i'ya a'ari a sokongi, shegai gogo-na a todugboi vi i'ya na: Kawauwi ka rongo ta a asuvu a de, kpam adama a nala i reve ta ya dusuku a tsupige tsu ne kabolo.

²⁸ Adama a nala a da tsa tonusuko ama ukuna u Kawauwi ko nte baci tsu banai. Tsu rono le ta atsuvu kpam tsu wenishike le ta. Tsu yan ta manyan n gba ugboji u da Kashila ka naka tsu, kpaci tsa ciga ta aza da a bolomgbonoi n Kawauwi a woko tyoku da a gain a woko a gawunsa baci n Kashila. ²⁹ N yan ta manyan cika tsara ili i na yi i gita, kpam n pityanangu ta n ucira u Kawauwi u da wa yan manyan a asuvu a va.

2

¹ Ma ciga tā i reve tyoku dā māri kumodu adama a de, n adama a Atoni a da a'ari a Lawudukiya, kpam n Atoni a da bawu kotsu a gawunsai nā mpa. ² N yan tā nala tsarā n gbatangu le kpam n bolomgbono le n uciga. Nala wa zuwa le tā a tsarā ili i shinga ushani i'ya ya tuwā a asu u ureve u ili i usokongi i Kashilā i nala yi gbā. Kadyanshi ka Kawauwi ka ma dansa. ³ Aya uza dā wa bānā gbā kuzuwate ku kakiri n ureve u da bawu tsa wene vi. ⁴ N tonuko dā tā ili i na yi tsarā ko uza u fuda u yinsa dā n ugboji wa kpam u nanamgbana n adā wa. ⁵ Ko an u wokoi mā tā mbāri n adā, katakasuvu ka vā ka tā ara de. Kpam mā tā n mazangā adama a da ya rongo tyoku dā u gain i rongo kpam adama a da i'ari n upityanangu u ucira n Kawauwi.

Yesu tuko tā uma u maci

⁶ Gogo-na an i wushuki n Yesu Kawauwi u wokoi Asheku a de, lyayi kelime n utono u ne. ⁷ Zuwai alu a de a asu u ne kpam i gbonguro a asuvu a le. Nala upityanangu u de wa tsarā kami ka ugbami, dere tyoku dā a wenishike dā. Kpam adama a nala dem ya cikpa tā cika.

⁸ Kotsu i asākā ko uza u kanā dā n kananamgbani ka gbani wa. Kananamgbani ka nala ki ka yan tā yavu ka ugboji ka, shegai uwenishike u vuma dā koshi. A ucira u likimba u na u da uwenishike u nala vi u wutāi shegai a asu u Kawauwi u da wa. ⁹ Gbā ili i Kashilā i'a tā a asuvu a Kawauwi. ¹⁰ I'a tā kaɓolo n eyi. Adama a nala, gbā ili i na yi i'a tā a asuvu a de, kpam wa lya tā tsugono tsu ucira kau-kau n ucira u tsugono gbā.

¹¹ An i tuwāi a asu u Kawauwi u kiɗa dā tā acombi a asuvu a kulu, shegai ukida u vuma u da wa. Ili i'ya Kawauwi ka yain i'ya u kiɗa tā ahali a unyushi u cingi a de. ¹² An a lyubuɗu dā, a cidangu dā tā kaɓolo n Kawauwi. Aku a 'yangāsā dā n uma adama a da i'ari n upityanangu a asuvu a ucira u Kashilā, uza dā u 'yangāsai Kawauwi a ukpa. ¹³ Akushe a da i'ari adama a da i'ari n unyushi u cingi, kpam i'a n utsarā u kaci a ucira u unyushi u atakasuvu a de wa. Shegai Kashilā ka zuwa dā tā i rongo a asuvu a Kawauwi. U cimbusukā tsu de unyushi u tsunu gbā.

¹⁴ Unyushi u tsunu u da pini ushani ukorongi, kpam ili i'ya a korongi vi i shamkpa tsu tā. Shegai Kashilā ka cimbusā tā i'ya, u bidyai i'ya u wacinsai i'ya a asu u da u zuwai a varai i'ya a mawandamgbani ma Kawauwi. ¹⁵ A ure u nala vi u da Kashilā ka takpai ucira u tsugono a asuvu a ucira kau-kau n ucira u tsugono. U zuwa le a panai uwono a kapala ka ama, kpam u lyai kaci ka le a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁶ Adama a nala, ko uza u tonuko dā baci kagbani a ili i'ya ya lya ko ya so kotsu i dambula wa. Kotsu i dambula ko ama a dansakā dā baci an i kpaɗai uyan icun i abiki dem ko kpam abiki a uwoto u savu wa, ko kpam ukpaɗā utono mele ma kain ka Ashibi.† ¹⁷ Kpaci ili i nala yi gbā iryoci i ili i maci i'ya ya tuwā ya gitā i'ya. Kawauwi n kaci ka ne aya ili i maci yi. ¹⁸ Ama a da pini ushani aza da a tsu yan ipeli a dana baci a'a n ukanā u kaci, shegai nala a'ari wa. A tsu gbashika tā atsumate a zuba. Kotsu i asākā ama a nala yi a yanka dā kadyanshi ka gbani wa. Iacun i ama a nala yi a tsu dana tā gbā ili i'ya a wenei, kpam atakasuvu a le a da bawu a'ari uwulukpi a da a tsu zuwa le tā a yain agoni adama a uyawunsa u utengeshi u le. ¹⁹ Ama a nala yi a buwa kpam upaɗari n Kawauwi kaci ka ikyamba wa. Kpaci tsā tā upaɗari kaɓolo n ikyamba i ne n akawa a ne, kpam tsa gbonguro tā koshi tsu tsarā baci ilikulya n ucira u tsunu a asu u Kashilā.

²⁰ I kuwā tā kaɓolo n Kawauwi, kpam u wauwa dā tā a ucira kau-kau u likimba u na. Niɗa ya lya kapala n utono u mele ma likimba na yavu aza a likimba a da i'ari? ²¹ Mele ma na ma dana tā, “Kotsu i kanā ili i na wa!” ko kpam “Kotsu i lyai ili i na wa!” ko gbam “Kotsu i sawa ili i na wa!” ²² Mele ma na mi ma yan tā kadyanshi ka ili i'ya bawu ya bārakpa. A'ayin a da baci tsu yain manyan n ili yi, aku i wacuwa. Nala dem wāri n mele ma ama a yain. ²³ A tsu wene tā yavu mele mi mai da māri, kpaci a tsu zuwa tā ama a matsā a zuwa Kashilā ka pana kayanyan, ko kpam a wenike uvakunku u kaci u kaɓan.

Nala vi kaƙan ka, kpam dem a tsu zuwa ta ama a pana ikyamba a asu u umatsa a zuwa Kashila ka pana kayanyan. Shegai mele ma na mi ma tsu ƙanga uza da wa ciga u asaka uyawunsa u cingi n uciga u ili i cingi wa.

3

Tyoku da uza wa rongo uwulukpi

¹ An u wokoi a 'yangasa da a ukpa kabolo n Kawauwi, u kana ta i zuwa atakasuvu a de a ukuna u zuba, a asu u da Kawauwi kari na ndishi a ulyaki u Kashila. ² Zuwai asuvu a de a yawunsa u ili i zuba, shegai a ili i likimba wa. ³ Yansai nala an i kuwai a'ayin a da Kawauwi ka kuwai, kpam gogo-na Kawauwi ka foƙugo da de uma u mayun u de n Kashila. ⁴ Kawauwi ka uma u mayun u de, kpam an Kashila ka wenike yi a likimba gba, eda dem ya dusuku ta kabolo n eyi a tsupige tsu ne.

⁵ U kana ta i wuna ikuna i likimba i na i'a baci a asuvu a ikyamba i de. I wuna tsishankala, ko uyan manyan ma tsishankala icun kau-kau. U kana ta dem i wuna upana u maluwa ma icun i ili i nala yi. U gan ta dem i asaka upanasa icun i maluwa ma ili i cingi i nala yi. I takpa uciga u utsara u ikebe ili i'ya i'ari ili i te n ulyaka ameli kayala. ⁶ Upan u Kashila wa ta a utuwa a asu u icun i ama da a ka yansa ili i nala yi.

⁷ Eda dem i'ari ya yansa ta nala caupa a'ayin a da i'ari aza a likimba. ⁸ Shegai gogo-na u kana ta i asaka uyansa ili i nala yi a asuvu a de. I asaka unamgbi u asuvu n ibili. Kotsu i asaka dem uyansaka atoku tsicingi n kunangasu hal dem n kadyanshi ka gbani. Asakai utonusuko ama kadyanshi ka ka balala le. ⁹ Kotsu i yansaka kaci ka de kaƙan wa, an u wokoi i mondoi vuma u cau kpam n tyoku da i rongoi caupa. ¹⁰ Gogo-na i uka de vuma u savu, kpam uza da u yain vuma u savu u nala vi wa rongo da ta unakasa ureve kpam u gonuko da tyoku da eyi wari. ¹¹ A uma u savu u na vi, u dambula ko avu uza u Yahuda u da ko Kawulawa wa. Kpam u dambula ko a kiƙa vu kacombi ko a kiƙa vu wa. U dambula dem ko kamoci ka baci wari, ko a kaƙon ka kaletsu ka uryagbaji ka wari wa. U dambula ko uza da wa gbasha ko uza da bawu wa gbasha wa. Ili i'ya i'ari n kalen i'ya Kawauwi, kpam wa ta a asuvu a tsunu gba.

¹² Adama a ili i nala yi, kpam n adama a da Kashila ka dangasa da i woko ama a ne kpam u gonuko da uwulukpi, n adama a da wa ciga da, kotsu i yain n asuvayali, n ubanga u atoku. Kpam i vakunku kaci ka de n ahankuri. Ili i na yi i'a ta tyoku u aminya a da i tsu uka. ¹³ Kotsu i pana upan u atoku wa, kpam unyushi wa baci pini, kotsu i cimbusuka atoku. Asheku a cimbusuka da ta, adama a nala, nala dem ya cimbusuka atoku a de. ¹⁴ Kunya ka ku lakai kalen ka ya uka, ka uciga. Uciga u bolomgbono tsu ta gba kpam u zuwa tsu rongo kabolo mai.

¹⁵ Asaka ndishi n shinga n Kawauwi n toni n ada. Yansai nala adama a da i'ari atoku a ikyamba i te kpam Kashila ka isa da i rongo a asuvu a ndishi n shinga. Kpam i cikpa Kashila maco. ¹⁶ Asakai akani a Kawauwi a shamgba a atakasuvu a de ushani kpam a ka zuwa da ta i yain n ugboji. Yankai akani a ne manyan i ƙangamgbana a asu u uwenishike kaci ka de kpam i naka le adooki. I rongo n ucikpa a asuvu a atakasuvu a de, i rongo n i shipi gba icun i ishpa i shinga ubana a asu u Kashila. ¹⁷ Ko ndya baci ya yan ko tani ya dana, yanyi i'ya a asuvu a kala ka Yesu Asheku. Kpam a'ayin a da ya yan ili i nala yi, i cikpi Kashila maco a asu u ne ubana a asu u Kashila Tata.

Tyoku da uza wa rongo a kuwa ku ne

¹⁸ Aka, gorimukoi a'ali a de, kpaci dere da wari ya tono baci Asheku.

¹⁹ A'ali, cigai aka a de kotsu i rongo n ele n asuvu a shen wa.

²⁰ Mmuku, gorimukoi isheku i de a ili dem, kpaci nala ya zuwa Asheku a pana kayanyan.

²¹ Isheku, kotsu i matsa mmuku n de hal a kpaƙa utsara ugbama u asuvu wa.

²² Agbashi, u k̄an̄a t̄a i gorimuko azakuwa a d̄e pini naha a likimba. I m̄ats̄a i zuwa le a pana kayanyan. A'ayin a d̄a baci i wenei a ka wundya d̄a a d̄a ya yan nala koshi wa. Yansai nala n atakasuvu a d̄e gb̄a maco a'ayin a d̄a baci bawu a ka wundya d̄a. Nala ya n̄ak̄a Asheku tsupige. ²³⁻²⁴ Ya yanka t̄a Yesu Asheku manyan a'ayin gb̄a. Vuma d̄a ya yanka manyan wa. Asheku a d̄a a ka n̄ak̄a d̄a agadu a woko katsupi ka malen ma manyan ma i yain. Adama a nala, yanyi manyan n ucira u d̄e gb̄a. ²⁵ Kpam i reve t̄a i yan baci ili i'ya bawu i gain, a ka tsupa d̄a t̄a n ili i cingi i'ya i yain vi. Kpaci Kashil̄a ka wenike kudfyangi a asu u aza d̄a a yain ili i cingi wa.

4

¹ Azakuwa, kiranai n agbashi a d̄e, i bidya le un̄a u te, an u wokoi i reve t̄a i'ari n Uzakuwa u d̄e a zuba.

Yanyi kavas̄u

² Rongoi uyansa kavas̄u n atakasuvu a d̄e ufoɓusi kpam n ucikpa a atakasuvu a d̄e. ³ Yanyi kpam kavas̄u adama a tsunu. Yanyi dem kavas̄u tyoku d̄a Kashil̄a ka kukpa ure adama a akani a tsunu, tsar̄a tsu tonuko ama ili i'ya i'ari usokongi i Kawauwi, ili i'ya i zuwai m̄ari usiri n ikani d̄a la vi. ⁴ Yanyi kavas̄u tsar̄a n dansa akani a na yi mai, tyoku d̄a u gain. ⁵ Rongoi n ugboji a'ayin a d̄a baci i'ari kaɓolo n aza d̄a bawu a'ari Atoni. Yanyi manyan n kabala ka i tsar̄ai mai. ⁶ Kadyanshi ka d̄e ka woko ili i shinga kpam n maluwa ma upana, tyoku u kusan ka kari n̄a mkpad̄i. Nala wa ɓanga d̄a t̄a i reve tyoku d̄a ya wushunku uza d̄a baci dem u yan d̄a keci.

Idyani i makorishi

⁷ Tikiku wa tonuko d̄a t̄a ukuna u va. Utoku u tsunu u d̄a uza d̄a tsa ciga. Kaɓangi ka ka maci uza d̄a wa gbashika Asheku kaɓolo n̄a mpa. ⁸ N suku yi t̄a a nwalu n na mi tsar̄a u zuwa d̄a i reve tyoku d̄a tsa yansa kpam u gbamatangu d̄a. ⁹ Mpa dem na ma suku Onisima. Eyi dem uza u maci u d̄a kpam utoku u d̄a n lakai uciga. Eyi dem uza u te u d̄a a asuvu a ama a d̄e. A ka tonuko d̄a t̄a gb̄a ili i'ya ya gitasa pini na.

¹⁰ Aristaraku wa t̄a pini na a kuwa ku a'ali kaɓolo n̄a mpa. Wa danasa d̄a t̄a, nala dem Marku, uza d̄a akaya a ne a'ari a te n Baranaba. Tsu tonuko d̄a t̄a caupa i ryabusa Marku mai u tuwa baci. ¹¹ Joshuwa* uza d̄a dem a tsu isa Yusutu wa sukunku d̄a t̄a idyani. Alya koshi Atoni a Yesu Asheku a asuvu a aza a Yahuda aza d̄a tsa yan manyan kaɓolo. A ka yan t̄a manyan n̄a mpa adama a tsugono tsu Kashil̄a kpam alya a vakunku mu asuvu.

¹² Abafara vuma u ilyuci i d̄e d̄a, kpam kagbashi ka Yesu Kawauwi. Wa sukunku d̄a t̄a dem idyani. U tsu yansa d̄a t̄a kavas̄u kain dem. U folo t̄a Kashil̄a ka zuwa d̄a i yain ugbami kpam kotsu i asaka upityanangu wa, kotsu i shamgba n ucira tyoku d̄a Kashil̄a ka ciga. ¹³ Ma dana t̄a u mats̄a t̄a cika adama a d̄e n adama a Atoni a d̄a a'ari a ilyuci i Lawudukiya n Hirafoli.

¹⁴ Kaje ka maci ka tsunu kanaki ka aguma Luka wa sukunku d̄a t̄a dem idyani, nala dem Dima. ¹⁵ Nakangi akani a idyani i tsunu a asu u atoku a d̄a a'ari a Lawudukiya, n uka u d̄a a ka isa Nimfa n gb̄a aza d̄a a tsu gawunsusa a kuwa ku ne.

¹⁶ A'ayin a d̄a baci i kotsoi uyan kaneshi u ukanikorongi u na vi, i n̄ak̄a dem Atoni a d̄a a'ari a Lawudukiya tsar̄a a yain dem kaneshi. Ed̄a dem i yain kaneshi u ukanikorongi u d̄a n koronku le. ¹⁷ Tonukoi Arikibu udyanshi u na, “Mats̄a vu kotso manyan ma Asheku a n̄ak̄a vu.”

¹⁸ Mpa Bulus uza d̄a u korongi idyani i na yi n kukere ku va.

Cibai n ikani i va.

Asaka ukuna u shinga u Kashil̄a u toni n ad̄a.

* **4:11** N Tsiyahuda kala ka “Joshuwa” ka “Yesu” n Tsiheline.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

An Bulus kotsoi ukorongi ukanikorongi u na vi, aku u korongi kpam u roku ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Tasaloniya ilyuci i ucira i'ya a ikengi i kushiva n kuden ku pige. Pini a asu vi, atoni a ameli a da pini ushani. Bulus tuwa ta a Tasaloniya u wenishikei ama ukuna u Yesu. U yan ta dem manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe. Atoni a ameli ushani a woko ta Atoni a Yesu. Aza a Yahuda a da a'ari pini a woko ta dem Atoni.

An a yain a'ayin, aza da a ka tono n ama a ilyuci yi a gitai malyon, pini nala, a lokoi pini Bulus. An nala u wurai, Bulus tuwa ta u suki kabangi ka ne Timoti u tuko yi alabari a Atoni a da a'ari a Tasaloniya vi. Timoti tuko yi ta alabari a shinga, an u kotsoi upana alabari a shinga yi da Bulus korongi ukanikorongi vi.

Uwenishike u pige u da wari pini a ukanikorongi u na vi u da a'ayin a da Yesu wa doku wa gono pini na a likimba. Ili ushani ya gita ta a a'ayin a nala yi. Tsa reve kain ka ili yi ya gita wa, adama a nala u gan ta tsu rongo mai tyoku da Kashila ka ciga hal n tsu vani kain ki. Gba ili i na yi Bulus dana ta i'ya pini a ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-3)

Upityanangu u aza a Tasaloniya n iryoci (1:4-3:13)

Uma u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan (4:1-12)

Ili i'ya tsa fuda tsa wene Asheku a gono baci (4:13-5:11)

Idani i makorishi n idyani (5:12-28)

¹ Atsu an Bulus n Sila n Timoti atsa tsa korongi ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Ele dem aza a Kashila Tata u tsunu a da kpam aza a Asheku Yesu Kawauwi aza da a'ari a asu u nala vi. Ma yan ta kavasu na n foli Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de kpam u zuwuka da unu u shinga na ndishi n shinga.

Upityanangu u aza a Tasaloniya

² Tsu tsu rongo ta ucikpa Kashila adama a de gba. Kpam gba a'ayin a da baci tsa yan kavasu, tsu tsu ciba da ta dem. ³ A'ayin a da baci tsa dansa ukuna u de n Kashila Tata u tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u ili i'ya i tsu yan adama a upityanangu u de, kpam tsu tsu dansa ta manyan ma i tsu yan an ya ciga atoku, tsu tsu dansa ta kpam tyoku da i tsu rongo uzuwa uma a asu u Asheku Yesu Kawauwi a'ayin a da baci i'ari a asuvu a upana u ikyamba.

⁴ Aje a va, Kashila ka ciga da ta, kpam tsu reve ta u dangasa da ta tsara i woko ama a ne. ⁵ An tsu tonuko da Kadyanshi ka Shinga, n udyanshi u da koshi wa, shegai n ucira u da. Kulu Keri ka ku zuwa da i reve ili i'ya tsu danai vi mayun da. Kpam an tsu rongoi n ada, i wene ta tyoku da tsu rongoi a uwenike ukuna u maci u akani vi. ⁶ Nala dem, i rongo ta tyoku da tsu rongoi n tyoku da Asheku a rongoi. A asuvu a upana u ikyamba dem, i wusha ta akani yi kpam Kulu Keri ku zuwa da ta i yain mazanga.

⁷ Nala i wokoi iryoci i ama gba aza da a ka tono Asheku a ubongu u Masidaniya n Akataya. ⁸ Adama a de, kadyanshi ka Asheku ka kyawan de gba ko nte wa a ubongu u na vi, hal gbam kapala n asu u na vi. Upityanangu u de n Kashila a reve ta n u da ko nte wa. Adama a nala tsa ciga gbam tsu yain kadyanshi a kaci ka nala wa. ⁹ Ama yi n kaci ka le a tsu rongo ta uyan kadyanshi tyoku da i ryabusa tsu. A tsu dansa ta dem tyoku da i kpatalakai ameli kucina, aku ya gbashika Kashila ka mayun n ka uma. ¹⁰ A tsu dansa ta dem tyoku da ya vana Maku ma ne Yesu u tuwa a zuba. Kashila ka 'yangasa ta Yesu a

ukpa, gogo-na kpam Yesu nala vi aya wa wauwa tsu a upana u ikyamba u upan u ne u da wa tuwa.

2

Manyan ma Bulus a Tasaloniya

¹ Ama a va, i reve ta gai utuwa u da tsu tuwai tsu kyawan da u gbani u da wa. ² I reve ta an tsari a Filibi kahu tsu tuwa ara de. ³ Nte a zuwa tsu tsu panai ikyamba pini kpam a yanka tsu tsilai. Shegai Kashila ka tsunu ka naka tsu ta ugbami u asuvu u da tsa tonusuko da Kadyanshi ka Shinga ka ne a kateshe, ko an u wokoi ama ushani pini a ka kangusu tsu ta. ⁴ Akani a da tsu tuko da, a'ari n kaban wa. Tsu tuko da a da tsara tsu yain ugboji wa. Ryafa da tsa ciga tsu ryafa da wa. Nala wari wa, ko kenu! ⁵ Kashila ka wene tsu ta tsari mai da gai i zuwai u naka tsu Kadyanshi ka Shinga ka ne tsara tsu tonusuko aza da a buwai vi. Ili i'ya tsa ciga i'ya, tsu zuwa Kashila ka pana kayanyan, kpaci aya uza da u kondoi atakasuvu a tsunu. Tsu tsu zuwuka kadyanshi ka ama atsuvu wa. ⁶ I reve ta mai tsu tsu cikpala da n kaban wa, kpam Kashila n kaci ka ne wa wenishike ta ili i'ya tsu yain adama a kurura a da wa. ⁷ Tsu tsu yan ili adama a da tsa tsara tsupige ara de, ko ara uza wa.

Kpaci atsu asuki a Kawauwi a da, tsa fuda ta tsa yanka ucira u nala manyan tsu zuwa da i naka tsu ili i'ya tsa ciga. ⁸ Shegai tsu yan nala wa, aku tsu vakunki kaci utuwa ara de tyoku da mma u tsu comuko kpam u kirana na mmuku n ne. ⁹ Tsu ciga da ta cika kpam tsu pana ta kayanyan tsu tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, kpam dem tsu pana ta kayanyan tsu banga da a ili dem, kpaci i woko de aza da tsa ciga cika.

¹⁰ Ama a va, i ciba ta tyoku da tsu yain manyan cika an tsari kabolo n ada. Kaara n kayin tsu tsu modono ta tsu tsara ikebe tsara ili i'ya baci dem tsa ciga tsu tsila i woko ili kadambula ara uza wa, a'ayin a da tsari pini n tsu yanyi ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. ¹¹ Eda ama a tsunu aza da i wenei ukuna vi n a'eshi a de, nala dem Kashila, atsu tsu ta sarara n ukuna u mayun, ko uza wa naka tsu unyushi tyoku da tsu yanka da wa, eda aza da i wushuki n Asheku. ¹² Kpam i reve ta tsu tono ta n ada mai tyoku da tata u tsu tono na mmuku n ne. ¹³ Tsu folo da ta, kpam tsu gbamatangu da ta. Tsu zuwa ta ya dem u rongo ure u da wa naka Kashila tsupige, kpaci u isa da ta i uwa a tsugono tsu ne i tsara kaban a tsupige tsu ne.

¹⁴ Kain dem tsu tsu cikpa ta Kashila an i wushuki n akani a da tsu tuko da. I danai idani i tsunu i ama i'ya koshi wa. I wushai akani yi dere tyoku da a'ari mayun: Akani a Kashila a da. Kpam akani a nala yi a ka rongo ta uyan manyan ara de aza da i wushuki.

¹⁵ Ama a va, an i wushuki n ili i'ya tsu danai, ama a de a foro da ta. Nala i wokoi tyoku u Atoni a Kashila a da a'ari a Yahuda. Ama a nala yi a wushuku ta n Yesu Kawauwi, aku ama a le aza a Yahuda a foro le dem. ¹⁶ Aza a Yahuda a nala yi a wuna ta ntsumate n le, hal aza roku a le gbam a wunai Yesu Asheku. Gogo-na a zuwa tsu ta tsu panai ikyamba kpam a loko tsu. Ama a nala yi a yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa, kpam a bishinkai gba ama uwusha ukuna u shinga, ¹⁷ kpaci a bishinka tsu ta tsu dansa n Awulawa tsara kotsu a tsara iwauwi wa. Nala a rongoi uyansa n a dokusi unyushi u cingi u le. Aku Kashila ka tuwai ka yain upan, u yan le mavura.

Bulus wa ciga u doku u kyawan le

¹⁸ Ama a va, an a loko tsu ara de, tsu barakpa wa, she na tsu matsai cika tsu gono. Tsu asaka ucibusa n ada wa, ko kenu, kpam tsu ciga ta tsu wene da cika. ¹⁹ Mayun da tsa ciga da uwene. Mpa Bulus, n matsa ta a'ayin ushani tsara n tuwa ara de, shegai Kanangasi* ka kangu mu ta. ²⁰ Ili i'ya i zuwai ma ciga n wene da i'ya, i tuko tsu ta uzuwa u uma, i naka tsu kpam mazanga, kpam eda funi u utsara u kaci u tsunu. Ya zuwa tsu ta tsu yain

◇ 2:1 Ask. 17:1-10. ◇ 2:2 Ask. 16:19-24. * 2:18 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapani.

mazanga a kapala ka Yesu Asheku a'ayin a da baci u tuwai. ²⁰ Eɗa tsupige tsu tsunu, eɗa kɓam mazanga ma tsunu.

3

¹ Adama a nala, an tsu kpaɗai akawunki a upana alabari a de, aku tsu wushuki tsu da atsu tsa shamgba ta a Atina, ² aku tsu suki Timoti ubana ara de. U yan ta manyan n atsu tyoku u kagbashi ka Kashila, kɓam u yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. Tsu suku yi ta tsara u zuwa da i yain ugbami kɓam u gbamatangu upityanangu u de. ³ Tsa ciga i dambula adama a upana u ikyamba u da wa tuwusa da wa. I reve ta gai an upana u ikyamba vi wa tuwa, cinda Kashila ka ka dangasa tsu.

⁴ A'ayin a da tsari n ada vi, tsu tsu ronuso da ta atsu tsu da upana u ikyamba wa tuwa tsu ta gba tsunu gogo. Kɓam i reve ta mai upana u ikyamba u tuwa de. ⁵ N pana ta alabari a upana u ikyamba u de hal n kpaɗai ukawunku n alabari a da n panai, da i zuwai n suki Timoti vi. N suku yi ta tsara u wene ko upityanangu u de u buwa pini n ugbami. Mari n pana ta uwonvo ma wundya ko Uza u Ukondo u fuda da de, manyan ma tsunu kɓam gba ma woko ma gbani.

Timoti danai ili i'ya u wenei

⁶ Gogo-na da Timoti gonoi a asu u nwalu n ne utuwa ara tsunu an u wutai ara de. U tuko tsu ta alabari a shinga a ukuna u upityanangu u de n ukuna u uciga u de. U tonuko tsu ta kɓam an i'ari tsu a ucibusa n mazanga kɓam ya ciga tsu uwene, tyoku da atsu dem tsa ciga da uwene.

⁷ Ama a va, atsu n kaci ka tsunu dem tsa ta n upana u ikyamba kɓam a ka yan tsu mavura cika, shegai tsa ta na nvain n katakasuvu an i shamgbai n ucira a upityanangu u de. ⁸ Gogo-na tsu reve ta an i'ari kushani n ucira n Asheku, nala vi u doku ta u gbamatangu tsu. ⁹ Tsu cikpa ta Kashila adama a de cika! Adama a de tsa ta n mazanga ma pige a kapala ka Kashila. ¹⁰ Kaara n kayin tsu tsu yan ta kvasu cika adama a de. Kɓam tsu folo ta Kashila ka asaka tsu tsu doku tsu wene da, tsara tsu shadangusu ili i'ya i gusai a asuvu a upityanangu u de.

¹¹ Kvasu ka tsunu ka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku a asaka tsu tsu kondo da. ¹² Tsa ciga ta Asheku a zuwa uciga u de u gbonguro cika hal n i cigamgbani kɓam i cigi gba ama, tyoku da dem atsu tsa ciga da cika. ¹³ A'ayin a da baci Asheku a tsunu a ka gono n aza a uwulukpi a ne. Tsu yan ta kvasu u zuwa atakasuvu a de a rongo n ucira cika, tsara kain ka ugono ka ne i woko uwulukpi a kapala ka Kashila Tata u tsunu kɓam ko uza wa takpa da n ukuna u roku wa.

4

Rongoi mai a kapala ka Kashila

¹ A makorishi ama a va, tsa folo da ta adama a kala ka Yesu Asheku i rongo a ure u da Kashila ka pana kayanyan. Tsu wenishike da de nala vi kɓam hal n gogo-na nala i'ari uyansa. Tsu gbamatangu da ta i lyai kapala n uyansa nala ² kɓaci i ciba ta ili i'ya tsu wenishike da a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

³ Tsa ciga da ta i rongo uwulukpi, kotsu i suma unyushi u cingi u tsishankala. ⁴ Ya dem u fuda u guɓi ikyamba i ne i rongo ure u da wari uwulukpi n u da kɓam ama a ka naka karinga. ⁵ Kotsu i woko agbashi a uciga u atakasuvu a de tyoku da Awulawa a tsu yan wa, kɓaci a reve Kashila n ire i ne wa.

⁶ Kotsu vu ryafa utoku u vunu Katoni vu bidya uka u ne wa, kɓaci Asheku a ka foro ta gba aza a icun i unyushi i cingi i nala yi. Tsu rono da ta atsuvu caupa. ⁷ Kashila ka isa tsu ta tsu woko uwulukpi, u isa tsu tsara tsu rongo uma u da wari n ashinda wa. ⁸ Gba uza da baci u kpaɗai utono ukuna u na vi, ukuna u vuma da u kpaɗai unaka karinga wa, shegai Kashila ka wari u'yuwan, uza da u naka da Kulu Keri ku ne.

⁹ Kashilā n kaci ka ne u wenishike dā tā i cigi atoku a de, adama a nala ili i'ā la ya zuwa mu n koronku dā ukuna u uciga u Atoni u dā ya wenike asu u ama a Kashilā wa. ¹⁰ Mayun dā, ko gogo-na i'ā tā n uciga ushani ubana a asu u Atoni a dā a'ari a uyamba u Masidaniya. Ama a vā, ko an u wokoi nala, tsu folo dā tā i doku i cigi le cika.

¹¹ Ili i'ya ya ciga cika i'ya: i rongo n uma u de shiriri, yawunsai a ukuna u manyan ma de koshi, kpm i yain manyan n akere a de, tyoku dā tsu tonuko dā caupa. ¹² Adama a nala, ama dā bawu a'ari Atoni a ka nākā dā tā karingā adama a uma u dā ya rongo, kpm ya zuwa ucira u de a asu u ama a nākā dā ikebe wa.

Tyoku da Asheku a ka gono

¹³ Ama a vā, ma ciga tā i reve ili i'ya ya gitā n Atoni a dā a kuwāi. Kotsu i shadangu n unambukatsumā adama a le tyoku u ama dā bawu a'ari n uzuwa u uma wa. ¹⁴ Tsu wushuku tā Yesu kuwā tā kpm u 'yāngāi n uma. Kpm dem tsu wushuku tā Kashilā ka gonuko baci Yesu, wa gonuko yi tā kabolo n ama dā a pityanangi n eyi kahu a kuwā.

¹⁵ Yesu Asheku u tonuko tsu tā u gono baci, aṣu aza dā tsari n uma a'ayin a dā Asheku a ka gono vi, tsa uwa a kapala ka aza dā a lasa tsu wa. ¹⁶ Asheku n kaci ka ne wa cipā tā a zuba. A'ayin a nala yi ama a ka pana tā kalagatsu ka Asheku, kpm a ka pana tā isali i pige a asu u uzapige u atsumate a zuba, a ka panāka le tā a fulā kavana ka Kashilā. Nala gitā baci, aku aza dā a kuwāi a asuvu a Kawauwi a gitā a 'yāngā. ¹⁷ Aṣu aza dā tsari n uma a likimba, a ka canga tsu tā a asuvu a alishi tsu gawunsa n Asheku a zuba, kpm tsu rongo n eyi de maco. ¹⁸ Nala ya gbamatangu atoku n kadyanshi ka nala ki.

5

¹ Ama a vā, ili i'ā la ya zuwa mu n koronku dā ko nīdā ko nwere dā ikuna i na yi ya gitā wa, ² kpaci i reve tā mai kain ka Asheku a ka tuwā wa woko tā tyoku dā kaboki ka tsu tuwā n kayin. ³ A'ayin yi, ama a ka dana tā, “Tsā tā nā ndishi n shinga kpm tsā n ukuna wa,” kute-kute aku upana u ikyamba u rukpā le, tyoku dā uka u katsumā u tsu pana mḡalā ilimaci ya rawa yi baci. Asu wā la u dā ama a ka la a upana u ikyamba u nala vi wa.

⁴ Ama a vā, i'ari a asuvu a karimbi a ikuna i na yi wa, kpm kotsu i yain majiyan ma kain ka baci kain ka Asheku ka tuwā dā tyoku u kaboki wa. ⁵ Kpaci edā mmuku n katyashi n dā kpm aza kaara. Aṣu aza a karimbi n kayin a dā wa. ⁶ Adama a nala she i wundi mai, kotsu i lavuta tyoku u aza dā a buwai wa. Shegai i rongo n uma kpm n ukānā u kaci. ⁷ N kayin ka a tsu lavuta, aza dā kpm a tsu so n kayin ka a tsu so hal a tamgbalāka. ⁸ Shegai aṣu aza dā tsari a asuvu a katyashi u gan tā tsu kānā kaci ka tsunu. A'ayin a dā baci Kalapānsi ka shilākānā n aṣu, tsu lyai kapala n upityanangu n Yesu n uciga u ama, tyoku dā kasoje ka tsu uka marāgā a makamba. Tsu zuwa uma u dā Yesu wa wauwa tsu, tyoku dā kasoje ka tsu uka makun ma kuvon. ⁹ Tsu yain ili i nala yi kpaci Kashilā ka bidya tā ka wauwa tsu a akere a Yesu Kawauwi Asheku. U bidiga kaci ka ne u tsungu upan u ne ara tsunu wa. ¹⁰ Ko aṣu n uma ko a asuvu a ukpā a'ayin a dā baci u gonoi tsa rongo tā n eyi bawu utyoku, kpaci Yesu Asheku u kuwā tā adama a tsunu. ¹¹ Adama a nala, kotsu i gbamatangu atakasuvu a atoku a de, i rongo a unākāṣā atoku a de adooki, dere tyoku dā i'ari uyansa.

Uwenishike u makorishi

¹² Ama a vā, nākāi azapige a de tsupige aza dā a'ari a asuvu a manyan ma Asheku. A yan tā manyan cika a asuvu a de, kpm a tonuko dā tā ili i'ya bawu i gain i yain. ¹³ Nākāi ama a na yi karingā cika kpm i cigi le cika adama a manyan ma le. I rongo kpm nā ndishi mai n atoku.

¹⁴ Ama a vā, u kānā tā i roni atsuvu a awonvoli. Gbamatangi aza a uwonvo. I ḡanga aza dā bawu a'ari n ucira, ya dem yanyi ahankuri n eyi.

¹⁵ I kirana kotsu a tsupa ukuna u cingi n ukuna u cingi wa, shegai a'ayin dem i maṣṣa i yain ili i shinga a asu u atoku a ɗe n ama gba.

¹⁶ Kain dem i yain mazanga. ¹⁷ Rongoi uyan kavasu bawu ubula. ¹⁸ Ko ndya baci i gitai i cikpa Kashila, kpaci tyoku ɗa Kashila ka ciga u ɗa la vi, kpam eda ama a Yesu Kawauwi a ɗa.

¹⁹ Kotsu i kangu Kulu Keri wa. ²⁰ Kotsu i goro kadyanshi ka Kashila ka ka wutusa a una u Atoni wa, ²¹ shegai i kondo ili i'ya a danai gba. Shamkpai ili i'ya i'ari i shinga. ²² Sumai gba ili i'ya i'ari i cingi.

²³ Tsu reve ta Kashila aya uza ɗa u tsu naka ndishi n shinga. Kavasu ka va ka u wulukpe ɗa a ili dem. Asaka u bishinka kulu ku ɗe, n uma u ɗe, n ikyamba i ɗe uyan u unyushi u cingi ko a ure u eni u ɗa baci, hal Yesu Kawauwi Asheku u gono. ²⁴ Uza ɗa u dangasa ɗa u rawa ta i wushuku n eyi, kpam wa yan ta nala.

²⁵ Ama a va, yanka tsu kavasu.

²⁶ Dana sai Atoni n uwambatsa u uwulukpi.

²⁷ N tonuko da ta a asuvu a ucira u Asheku i yanka gba Atoni kaneshi u ukanikorongi u na vi.

²⁸ Ma ciga ta Asheku a wenike ukuna u shinga u ne a asu u ɗe gba.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukupɔa u kadyanshi

Atoni a ɗa a'ari a Tasaloniya a ɗa Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u ire u ɗa yi la vi ubana a asu u Atoni a ɗa a'ari a kuden ku pige ka kari a ikengi i kushiva. U korongu ta u ɗa kpaci aza roku pini ɗe a ka wenishike ta uwenishike u kaɓan a kaci ka ugono u Yesu. Aza roku a le a ɗa a'a ta n ukanikorongi u ɗa u wutaɗi ara Bulus, shegai kaɓan ka.

A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta ukuna u mayun a kaci ka kain ka Yesu wa gono. I doku ta a ili i'ya wari u korongi a ukuna u na vi. Ili i tatsu i'ya pini i'ya i'ari n kalen i'ya Bulus korongi pini a ukanikorongi u na vi. U tonuko le ta ukuna u ugono u Yesu. U tonuko le an upana u ikyamba u ɗa a ka so vi mavura ma a asu u Kashila wa. Upana u ikyamba u na vi wa kotso ta, kpam kain ka uwunvuga ka pini. A makorishi, u ɗa a matsa manyan hal n a vani ugono u Yesu.

Gba ili i na yi gogo-na i woko tsu ta i mayun, tyoku ɗa i'ari i mayun a asu u aza a Tasaloniya a a'ayin a ɗa Bulus korongi ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarɗa u na vi

Idyani (1:1-2)

Ugono u Asheku wa tuko ta ukuna u mayun (1:3-12)

Kotsu Asheku a gono wa (2:1-12)

Rongoi n upityanangu (2:13-17)

Yanyi kavasun i manyan (3:1-15)

Kavasun ka makorishi (3:16-18)

¹ A tsu an Bulus n Sila n Timoti a tsa tsa korongu ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a Tasaloniya aza ɗa a'ari ama a Kashila Tata u tsunu, kpam a'ari a asuvu a Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

² Kavasun ka va ka Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga!

Kavasun ka ucikpa

³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a ɗe. Tsu tsu cikpa ta an upityanangu u ɗe wari a ugbonguro maco kpam ya dem a asuvu a ɗe wa ta a udoku uciga utoku. ⁴ Da i zuwai tsa yan baci kadyanshi ka ɗe a asu u Atoni a roku, tsu tsu yan ta mazanga an i'ari n akawunki kpam i shamgbai pini n upityanangu ko an ya pana ikyamba n mavura cika.

⁵ Upana u ikyamba u nala vi, u wenike ta an Kashila ka yanka ya dem afada dere. Adama a nala Kashila ka kece da ta a asuvu a ama a shinga a ɗa a ka uwa a tsugono tsu Kashila, kpam eɗa na a ka yan mavura adama a tsugono tsu nala tsi. ⁶ Kashila ka tsu yan ta ili dere. Wa yan ta aza ɗa a ka tukuso da upana u ikyamba vi mavura. ⁷ Wa tuko da ta kpam uwunvuga a asuvu a upana u ikyamba vi hal n a tsu dem. Ukuna u na wa gita ta a'ayin a ɗa Yesu Asheku u wutaɗi a zuba u tuwai n atsumate a zuba a ucira a ne, kpam n aletsu a akina.

⁸ Asheku a tsunu Yesu wa yan ta aza ɗa bawu a revei Kashila kpam a 'yuwain upanaka Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku mavura. ⁹ A ka zuwa le ta a upana u ikyamba; wata, ukpa u ɗa bawu wari n utyoku. A ka pece le ta n Asheku kpam a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne bawu utyoku. ¹⁰ Ukuna u na wa gita ta a'ayin a ɗa Asheku a ka gono u

wushi icikpali n tsupige a asu u aza da a'ari n upityanangu ara ne kpam a'ari ama a ne. Eda i'a ta pini a asuvu a le, kpaci i wushuku ta n i'ya tsu danai.

¹¹ Ukuna u na u da u zuwa tsu tsa lya kelime n uyan kavasuu, tsara u zuwa da i woko ama a da a'ari dere tyoku da wa ciga. Tsa yan ta kpam kavasuu, ucira u Kashila u banga da i yain gba ikuna i shinga i'ya ya ciga i yain. Upityanangu u de u da u zuwa da uciga u uyan ukuna u nala vi. ¹² Nala wa zuwa ya dem u naka kala ka Asheku a tsunu Yesu tsupige adama a de. Kpam a ka naka da ta tsupige tsi hal n eyi dem. Kashila ka tsunu ka ka yan ukuna u nala vi a asu u Asheku Yesu Kawauwi, adama a ukuna u shinga u le.

2

Magono ma U'yangasaka

¹ Ama a va, tsa tonuko da ta tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi wa tuwa n tyoku da a ka bolomgbono tsu a asu u te tsara tsu gawunsa n eyi. ² Kotsu vu laza kute vu dambula a kaci ka aza da a tsu ciga a dana kain ka Asheku ka rawa de wa. Gaawan a ka ciga ta a dana a panaka tsu ta an tsa dansa akani a Kashila, ko a kadyanshi ka uza roku u danai ko kpam ka a korongi. ³ Kotsu i asaka le a yanka da ugboji n udani u le wa.

Ukuna u maci vi u da, kain ki ka tuwa wa, she a 'yangasaka Kashila cika kpam Magono ma U'yangasaka ma nala mi ma wenike kaci ka ne, aku a wacinsa yi. ⁴ Wa gonuko ta kaci ka ne uzapige, aku u bidya kaci ka ne u la ta kameli, ko kpam ili i'ya a ka lyaka kayala. Hal gbam u tsu uwa ta a Kuwa ku Kashila, n u dansi karara aya Kashila.

⁵ Cibai a'ayin a da mari kabolo n ada n tsu yanka da ta alabari a ili i na yi. ⁶ Gogo-na i reve la vi de ili i'ya ya shamkpa yi, kpaci a asuvu a a'ayin a ne a da koshi a ka wenike yi. ⁷ Ucira u cingi u da wa yan tsilala n Kashila u da pini wa yan manyan usokongi, shegai uza da wa kangu u da vi wa lya ta kelime n ukangu u da hal she kain ka a ka takpa yi. ⁸ Pini nala, da Magono ma U'yangasaka mi ma wenike kaci ka ne, aya uza da Yesu Asheku wa wuna n uwule u una u ne. Wa wacinsa yi ta kpam n tsupige tsu utuwa u ne.

⁹ Magono ma U'yangasaka mi ma tuwa ta ma yain manyan ma Kanangasi* a asu u ucira u ka ban n iryoci i ka ban, n ikunesavu i'ya i'ari i ka ban. ¹⁰ Kpam wa yanka ta gba ili i cingi kau-kau manyan tsara u yinsa ama da a ka wacinsa. Wacinsa da a ka wacinsa le kpaci a 'yuwan ta uciga ili i'ya i'ari i maci, a 'yuwan la vi de iwauwi i'ya i wutai a asu u Kashila. ¹¹ Adama a nala, Kashila ka sukunku le ta ili i ucira i'ya ya yinsa le i zuwa le a wushuku n ka ban ki. ¹² Nala a ka kidaga le ugana kpaci a ka pana ta kayanyan ka ili i cingi i'ya a ka yansa, a una u da a ka wushuku n ukuna u mayun.

Shamgbai n ucira

¹³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Asheku a ka ciga da ta, kpam u dangasa da ta tun caupa a kagita wa wauwa da ta. Iwauwi i tuwa ta an Kulu Keri ku zuwa da i wokoi sarara, i tuwa ta kpam an i wushuki n kadyanshi ka ukuna u mayun. ¹⁴ U isa da ta utuwa a iwauwi an tsu tonuko da ukuna u Kadyanshi ka Shinga, tsara i tsara agadu a asuvu a tsupige tsu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

¹⁵ Ama a va, adama a ukuna u na vi, u kana ta i shamgba n ucira, i kana uwenishike u da tsu wenishike da a asu u kadyanshi n ikorongi.

¹⁶ Kashila Tata u tsunu wa ciga tsu ta. Adama a iyali i na yi da u gbamatangu tsu asuvu kpam u da bawu wari n utyoku n uzuwuka u uma u pige. ¹⁷ Tsu yanka da ta kavasuu tsara Yesu Kawauwi Asheku n Kashila Tata u tsunu u zuwa atakasuvu a de a rongo n ucira, tsu yan ta kpam kavasuu tsara a naka da ucira u uyan u ili i shinga n kadyanshi ka shinga.

3

Yanka tsu kavasuu

* 2:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹ A makorishi, ama a va, n folo da ta i yanka tsu kvasu, i gita i yain kvasu tsara akani a Asheku a tambura gogo kpam a naka a da tsupige a asu u da baci dem a rawai, tyoku da i yain a'ayin a da akani yi a rawai ara de. ² I yain kpam kvasu a wauwa tsu a akere a aza a cingi, kpaci ya dem da u wushuki n Asheku wa. ³ Shegai Asheku a'a ta n ushamkpa u kazuwamgbani, wa zuwa da ta i gbama kpam u kirana n ada a asu u uza u cingi. ⁴ Tsa ta n uzuwa u uma a asu u Asheku ya yansa ta i'ya tsu tonuko da i yansa, tsa ta kpam n u uzuwa u uma ya lya ta kapala n uyan i'ya. ⁵ Asaka Yesu Kawauwi Asheku u wenike da tyoku da Kashila ka ciga da. U wenike da kpam akawunki a upana u ikyamba tyoku da eyi u kawunki.

Kotsu i woko awonvoli wa

⁶ Gogo-na ama a va, naka da tsu naka da udani u na a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Banai dan n uza da wari kawonvoli a asuvu a de uza da bawu wa rongo tyoku u uwenishike u da i wushai ara tsunu. ⁷ Eda n kaci ka de i reve ta u kanai i toni tyoku da atsu tsari. A'ayin a da tsari kabolo n ada, tsu yan uwonvoli wa. ⁸ Tsu tsu lya ilikulya i uza bawu tsu tsupai i'ya wa. Tsu tsu matsa ta tsu yain manyan kaara n kayin adama a da kotsu tsu woko kalandam a asu u uza wa. ⁹ Yan da tsu yain nala ko an u wokoi tsari n ucira u da tsa fuda tsu dana i lyatangu tsu. Shegai tsu yan nala wa kpaci tsa ciga ta tsu woko da iryoci i'ya ya tono. ¹⁰ A'ayin a da tsari n ada, tsu naka da ta ili i'ya ya tono: "Uza da baci gai u 'yuwain uyan manyan, kotsu a naka yi ilikulya wa."

¹¹ Tsu reve ta aza roku a de dusuku da a dusuki ndishi n gbani bawu a ka yan ili la, hal a kangi manyan ma aza roku. ¹² Adama a nala a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi, tsa folo ta ama a na yi, tsa barana le ta gbam a asaka kugengu a 'yanga a gita manyan a boluko kaci ka le ilikulya.

¹³ Ama a va, kotsu i wowo n uyan ili i'ya i'ari mai wa.

¹⁴ Aza da a 'yuwain upana ili i'ya tsu danai a ukanikorongi u na vi, i tonuko ama a kirana n ele. Banai dan i asaka le tsara a woko n uwono. ¹⁵ Kotsu i bidya ama a na yi tyoku u atokulalu a de wa, shegai i dansa n ele tyoku u utoku u de u da wari a kuwa ku de, uza da ya barana u yan baci ukuna u cingi.

Idyani i makorishi

¹⁶ Asaka Asheku a ndishi n shinga a naka da ndishi n shinga kain dem ko nida baci ukuna wa woko. Asheku a rongo n ada gba.

¹⁷ Gogo-na idyani i va i'ya na, n kukere ku va ka ma korongu i'ya. Mpa Bulus, n tsu yan ta ili i na a makorishi ma ukanikorongi u da baci dem n korongi, kpam i tsu wenike ta an ara va da u wutai mayun.

¹⁸ Asaka ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus u Kagita Ubana Ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara Timoti. Timoti tsu walasa ta n Bulus maco n a yanyi manyan ma utonusuko ama ukuna u Yesu. A'ayin a ukorongu ukanikorongi u na vi, cina Timoti n u yanyi manyan a ubongu u ilyuci i pige i Afisu.

Bulus koronku ta Timoti u banga yi n manyan ma utono n kuwa ku Atoni ka kari a asu u nala vi. Adama a nala, ukanikorongi vi wa ta ushadangi n udyanshi a kaci ka tyoku da a ka dangasa nkoshi, n tyoku da Atoni a ka yan a a'ayin a da baci dem a bolongbonoi tsara a yain manyan ma Yesu.

A'uwa a Atoni a tsunu gogo-na a woko ta asu u da Atoni a ka rotsongusu ukuna u mayun a kaci ka Kashila n tyoku da a ka yan manyan kabolo a bangamgbana, kpm n tyoku da a ka banga aza da a ka ciga ubanga. Ukanikorongi u na u wenishike ta nkoshi kpm u wokoi iryoci ubana a asu u Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1,2)

Idani a kaci ka uma u kuwa ku Atoni (1:3–3:13)

Ukunosavu a kaci ka ure u utono u Kashila u tsunu (3:14–4:5)

Adooki a Bulus ubana ara Timoti (4:6–6:21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da koronku da, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci Kashila ka n Yesu a zuwai u woko nala. Kashila aya uza da wauwa tsu, Kawauwi kpm aya uza da tsu zuwai uma ara ne.

² Ada ma koronku ukuna u na vi Timoti, avu uza da vari maku ma maci ma va adama a upityanangu. Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpm aya Asheku a tsunu. Uciga u va u da, a naka vu ukuna u shinga n asuvayali, kpm n uma u ndishi n shinga.

Kiranai n awenishiki a kaban

³ An n banai a asuvu a uyamba u Masidaniya n tonuko vu ta vu shamgba a Afisu, tsara vu tonuko ama roku a da a ka wenishike uwenishike u kaban a asaka. ⁴ Kotsu a rongo utono alabari a itete wa, kpm a nangasa a'ayin a le a unaka alabari a akaya wa. Uyansa nala wa zuwa ta kananamgbani ka gbani, kpm wa banga ama a yain ukuna u Kashila wa. ⁵ Ili i'ya i zuwai va tonuko le nala i'ya, tsara ko ya baci wari pini a asuvu vi u yain n uciga u da u tsu wuta a katakasuvu ka shinga n uyawunsa u ndishi n shinga kpm n upityanangu u da wari u mayun. ⁶ Shegai aza roku a shamgba pini nala, vi wa, a'ayin a da a tsu nangasa koshi a asu u ukuna u gbani. ⁷ A ka ciga ta a woko awenishiki a Mele ma Kashila, shegai a reve kalen ka kadyanshi ka le wa, gba n udani u da a danai a reve ta.

⁸ Tsu reve ta an Mele ma Musa ma lobonoi, uza u tono baci ma tyoku da Kashila ka danai. ⁹ Tsu reve ta kpm an bawu Kashila ka yain Mele adama a aza da a ka wala dere, shegai a adama a aza da bawu a ka pana ukuna, n aryagbaji. U yan ta Mele adama a aza da a 'yuwain Kashila n aza da a ka nususa. U yan ta dem ma adama a aza da bawu a'ari mai n aza da bawu a ka naka yi karinga. Kashila ka yan ta Mele adama a aza da a wunai isheku i le ko anuku a le n aza da a tsu wuna uma u vuma gbani. ¹⁰ U yain ma kpm adama a aza da a ka vakusu n aka ko a'ali a da bawu a'ari a le, n a'ali a da a ka vakusu n atoku a le a'ali ko aka a da a ka vakusu n atoku a le aka. Kashila ka yan ta Mele adama a aza da a tsu bokuso ama ubana a tsugbashi. Kashila ka yan ta kpm ma adama a aza a kaban n aza da a ka yansa kaban a asu u afada. U yan ta Mele adama a ili i'ya ama a

ka yansa i'ya bawu i'ari dere n uwenishike u mayun. ¹¹ Uwenishike u na wa ta dere n uwenishike u Kashila u mayun u da u naka mu tsara n tonuko ama.

Ucikpa u Bulus adama a ili i shinga

¹² N cikpa ta Kirisiti Kawauwi, Asheku a tsunu, uza da u naka mu ucira. U yawunsa ta u wushuku na mpa kpm u naka mu manyan ma ma yanka yi. ¹³ Ko an u wokoi mari n tsu tonusuko ta Kashila ukuna u cingi kpm ma yansa ama a ne mavura icun kau-kau. Shegai gba n nala Kashila ka yanka mu ukuna u shinga, kpaci a'ayin a da n yain ukuna u nala vi, n reve ili i mayun wa, kpm n pityanangu n eyi wa. ¹⁴ Asheku a tsunu a yanka mu ta ili i shinga ushani. Adama a ukuna u shinga u ne ara va u zuwa mu n pityanangi, u naka mu kpm uciga u da Kawauwi ka wenikei ama.

¹⁵ Yesu Kawauwi u tuwa ta a likimba tsara u wauwa aza a unyushi u cingi, kpm kadyanshi ka na ki mayun da, u gan ta ya dem u wushuku n ka. Mpa mari n lai ya dem unyushi gba a asuvu a ama. ¹⁶ Adama a nala, Kashila ka pana mu asuvayali u zuwa mu n woko iryoci i ahankuri a Yesu Kawauwi a da bawu a'ari n utyoku. Yan da u yain nala tsara ama a pityanangu n Kawauwi a tsara uma u da bawu wari n utyoku. ¹⁷ Tsu cikpalai Kashila tsu naka yi kpm tsupige, tsu yain nala hal ubana bawu utyoku. Aya Magono ma bawu mari n utyoku, uza da bawu a ka wene, kpm bawu wa kuwa. Aya koshi Kashila. Ami.

¹⁸ Kahu a'ayin a na yi, ama roku a dana ta kadyanshi ka ili i'ya va tuwa va yan. Maku ma va Timoti, kadyanshi ka va ka na kpm ka ka te n kadyanshi ka ama a yain a kaci ka vunu nala vi. Ma ciga ta vu shamgba n ucira, vu shilakana ibili i shinga a umodono u uyan ili i shinga. ¹⁹ A'ayin a da baci va yan nala vi, ma ciga ta vu shamkpa upityanangu u vunu vu zuwa katakasuvu ka vunu a asu u ndishi n shinga. Aza roku a wuna ta upityanangu u le a asu u da a 'yuwain utono ili i'ya uyawunsa u le wa tonusuko le. Adama a nala, upityanangu u le u namgba de tyoku da uwule u pige u tsu gbasha kpatsu ku mini ku tsa. ²⁰ Aza roku a da a yain nala vi alya Hamanaya n Alizanda aza da n nekei a asu u Kanangasi, * tsara a reve u gan a tonusuko Kashila ukuna u gbani wa.

2

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

¹ Ili i'ya ma ciga n gita vu utonuko i'ya va yan, vu yanka ya dem kvasu. A'ayin a da baci va folo Kashila, vu foli Kashila ka pana le asuvayali, kpm vu cikpa Kashila. ² Tyoku da va yanka ngono kvasu n aza da a'ari n tsugono u da na. Yan nala tsara tsu tsara ndishi n shinga n ukpada u u'yangasaka. Yanyi nala tsara tsu rongo tyoku da Kashila ka ciga, kpm tsu rongo ugorimuko atoku a tsunu. ³ Uyansa nala u gan ta, kpm wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan. ⁴ Kashila aya uza da u wauwa tsu, kpm wa ciga ta u wauwa ya dem. Wa ciga ta ya dem u reve ili i'ya i'ari i mayun. ⁵ Kashila ka te ka, kpm uza roku da pini uza da u tsu uwa a mere ma Kashila n ama. Aya Yesu Kawauwi. ⁶ Aya u nekei kaci ka ne katsupi hal a wuna yi tsara u wushi ya dem. A'ayin a da u gain a naka alabari yi a da a naka a da.* ⁷ Kadyanshi ka mayun ka gai la n danai vi gba, an n danai Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki n uza u kubari. Kadyanshi ka upityanangu u mayun ka u gain n wenishike Awulawa.

⁸ Adama a nala, a'ayin a da baci dem i bolomgbonoi tsara i lyaka Kashila kayala, ma ciga ta a'ali a saku akere a le a ka yan baci kvasu, kpm ma ciga ta akere yi a yain uwulukpi. Ama a da a ka yan kvasu ki ma ciga a yain n kananamgbani ko kpm asuvu a upan wa.

* **1:20** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. * **2:6** Ure u roku u da a ka fuda a dana kalen ka roku kau pini na u da: Ukpa u Yesu a una u udarakpa iryoci i'ya i wenikei an Kashila ka wauwai ama gba i'ya. Iryoci i nala i tuwa ta a'ayin a da i gain i tuwa.

9-10 U gan ƙa aka a uka aminya dere a pala ikyamba i le adama a uvakunku u kaci. Tsulobo tsu le tsā ƙa a asu u ili i'ya a ka yansa, tsā a kuca ku kenji ko u'ukusa u ucanga u zinariya wa. Tsa wenike a asu u ityali† ko aminya a ikebe wa. U gan ƙa a ƙaƙa kaci ka le a ili i nala yi.†

11 Aka a gan ƙa a pana mai kƙam a dusuku bini, kƙam a gorimuko. 12 N naka aka ucira a wenishike a'ali ko a lyai tsugono tsu a'ali wa. Aka a gan ƙa a dusuku bini. 13 Ili i'ya i zuwai nala i'ya, Adamu da Kashila ka gitai uyan, aku Hawa tonoi a kucina. 14 Kalapansi kƙam uka da u lapansai, aku unyushi u cingi u gitai. Kalapansi ka lapansa Adamu wa. 15 Gba n nala, Kashila ka wauwa ƙa aka a asu u ilimaci, kƙam u gan ƙa a pityanangu dem n Kashila, a wenike uciga a rongo kƙam tyoku da Kashila ka ciga. U gan ƙa a rongo mai.

3

Tsupige a kuwa ku atoni

1 Kadyanshi ka na ki mayun da, uza u yawunsa baci u woko makoshi† ma Atoni, ukuna u shinga u da wa ciga u yain. 2 Makoshi ma ƙaƙa ƙa ma rongo ndishi n da bawu uza roku wa dansaka yi n ukuna u gbani. U ƙaƙa ƙa u yain uza u uka u te, kƙam u shamgba ara ne koshi. U ƙaƙa ƙa u ƙaƙa kaci ka ne, uza da wa tono n kaci ka ne mai. U ƙaƙa ƙa u yain n kala ka shinga. Uza da u tsu kirana n amoci a kuwa ku ne mai. Uza da kƙam wa fuda wa wenishike. 3 U gan u woko kasoi she ma maka yi wa ko kashilakani wa. U gan ƙa u woko uza da kabirika yi n ukuna wa, u ƙaƙa ƙa kƙam u cigi ndishi n shinga. U gan u woko kacigi ka ikebe kabirikete wa. 4 U gan ƙa u woko uza da wa fuda wa tono n kuwa ku ne mai, mmuku n ne kƙam n naka yi karinga a panaka yi. 5 Vuma fuda baci u tonoi n kuwa ku ne mai wa, nida wa fuda u toni n Atoni a Kashila? 6 U gan makoshi ma woko Katoni ka savu wa, kƙam wa yan ƙa aradi an u lazai u tsarai tsupige, pini nala, Kashila ka kidaga yi ugana tyoku da u kidagai Kalapansi. 7 Hal n ama a da a'ari a kateshe dem u gan ƙa a dansaka makoshi n kadyanshi ka maci, nala baci wari, ama a ka fuda a ka dana kagbani a kaci ka ne wa kƙam Kalapansi ka fuda ka wanda yi wa.

8 Nala dem abangi a nkoshi, u gan ƙa a woko aza da ama a ka panaka, kƙam aza da bawu a'ari n una u re u re. U gan a woko asoi she ma maka le wa, u gan a woko a cigi a ikebe kabirikete wa. 9 U ƙaƙa ƙa a woko aza da a nakai kaci ka le a ukuna u mayun u da Kashila ka wenike tsu a upityanangu u maci. U ƙaƙa ƙa a rongo uyansa nala n uyawunsa u ndishi n shinga. 10 Kahu ama a dangasa abangi a nkoshi, u ƙaƙa ƙa a kondo le n manyan ma roku a kagata ka Atoni, a fuda baci a yain mai, aku a dangasa le.

11 Nala dem uka u kabangi ka nkoshi,† u ƙaƙa ƙa u woko uza da ama a ka panaka, kƙam kotsu u woko uza da u tsu dansaka ama n ukuna u cingi wa. U gan ƙa u woko uza da u ƙaƙa kaci ka ne kƙam ko ndya baci wa yan u yain i'ya n katakasuvu ka te.

12 Kabangi ka nkoshi† ka gan ƙa ka yain n uka te, kƙam u shamgba ara ne koshi. U ƙaƙa ƙa u toni na mmuku n ne mai, kuwa ku ne kƙam u fuda u kirana n ka. 13 Abangi a nkoshi a da a'ari mai, ama a ka naka le ƙa karinga, katsupi ka malen ma manyan ma le ka la vi, kƙam ucira u upityanangu u le a asu u Yesu Kawauwi, wa doku ƙa.

14-15 Ma ciga ƙa n tuwa ara vunu na n a'ayin kenu, shegai n da asaka ve n koronku vu, tsara n tsara baci utuwa kaku wa, vu reve tyoku da ama a Kashila a gain a rongo. Kƙam ama a na yi alya aza da a wushuki n Kawauwi kƙam a wokoi ama a Kashila Uza u Uma. Alya Atoni, kuwa ki kƙam ka adawatsu n kami ka ukuna u mayun.

16 Ukuna u maci u pige u upityanangu u tsunu u da na, u da Kashila kari ka sokonku tsu hal utuwa gogo-na:

Kawauwi ka tuwa ƙa n ikyamba i vuma
kƙam Kulu ku Kashila ku dana ƙa u rongo ƙa mai.

† 2:9-10 Udani u Tsiheline “ityali i ikebe cika” icun i ityali i'ya a tsu tsara a nnama n mini i'ya a ka dansaka. Matiyu 7:1. ◇ 3:8 Ask. 6:1-7.

Atsumate a zuba a wene yi t̄a,
 kpam a tonukoi gb̄a aletsu ukuna u ne.
 Ama a asu kau-kau a likimba a pityanangu t̄a n eyi,
 Kashil̄a kpam ka canga yi ubana a zuba. ◇

4

Kuḅari a kaci ka awenishiki a kaḅan

¹ Kulu Keri ku dana t̄a a'ayin a makorishi, ama a ka ḅaḅa t̄a upityanangu u mayun, aku a gono a toni uwenishike u gbani u uwule u cingi u mayinsaḅa n uwenishike u ityoni i cingi. ² Ama ḅa a tsu wenishike ili, aku a gono a toni ukuna u roku ḅe kau, icun i le i'ya i tsu tuko uwenishike u uwule u cingi vi. Icun i ama a na yi uyawunsa u le u kuw̄a ḅe tyoku u ikyamba i'ya urim u shen u runukpai. ³ Icun i awenishiki a na yi a ḅa u gan uza u yain iyolo wa, kpam a ḅa ilikulya i roku i'ya pini i'ya a ka wile. Shegai Kashil̄a ka yan t̄a ilikulya yi adama a aza ḅa a revei ukuna u mayun kpam a wushuki n u ḅa a ka fuda t̄a a lyai i'ya hal a cikpa Kashil̄a. ⁴ Cinda gb̄a ili i'ya Kashil̄a ka yain i lobono t̄a, u gan tsu 'yuwan ko ili wa, tsu wushi i'ya n ipeli n katakasuvu ka te. ⁵ Tsu reve t̄a an i wokoi uwulukpi a asu u kadyanshi ka Kashil̄a n kavasuu.

⁶ Vu wenishike Atoni ili i na yi, vu yan baci nala, va woko t̄a kagbashi ka shinga ka Yesu Kawauwi. Avu kpam dem va gbama t̄a a asuvu a kadyanshi ka mayun ka tsu wushuki n ka n uwenishike u mayun u ḅa va tono. ⁷ Kotsu vu wushuku n itete i'ya bawu ya naḅa Kashil̄a karinga kpam bawu i'ari n kalen wa. Ili i'ya va yan i'ya na: Maḅa vu yain n ucira a asu u utono u Kashil̄a mai. ⁸ U gan t̄a uza u maḅa u sukuta ikyamba i ne tsara u zuwa i yain n ucira, shegai uza u yain n ucira n ahali a shinga tyoku u Kashil̄a, u la t̄a ko ndya wa kalen. U lobono t̄a tyoku ḅa vari gogo-na, wa woko vu t̄a kpam mai ubana a uma u ḅa wa tuw̄a a kapala.

⁹ Kadyanshi ka na ki mayun ḅa kpam u gan t̄a ya dem u wushuku n ka. ¹⁰ Tsu maḅa t̄a manyan kpam tsu panai ikyamba cika, tsara ama a wushuku n ukuna u mayun. Yan ḅa tsu yain nala kpaci uzuwa u uma u tsunu wa t̄a a asu u Kashil̄a Uza u Uma kpam aya u wauwai ama gb̄a hal gai aza ḅa a pityanangi n eyi.

¹¹ Wenishike ili i na yi, kpam vu shamgba vu wene ya dem u yan t̄a i'ya. ¹² Kotsu vu ḅaḅa uza u goro vu an vari maku wa, shegai vu woko iryoci a asu u Atoni gb̄a. A asu u kadyanshi ka vunu, n tyoku ḅa va rongo n uma u vunu, n tyoku ḅa va ciga ama, vu woko iryoci. U gan t̄a vu woko iryoci a asu u upityanangu u vunu, n tyoku ḅa va kana kaci ka vunu n uwulukpi. ¹³ Yansaḅa ama kaneshi u Tagarada u Kashil̄a, vu tonusuko le kpam n vu wenishike le hal a'ayin a ḅa ma tuw̄a ara vunu. ¹⁴ Kotsu vu kpaḅa uyanka kune ku Kashil̄a ka ne vu manyan wa, a'ayin a ḅa baci nkoshi n kagata ka Atoni n taḅanku vu akere a zuwuka vu un̄a u shinga a dansai akani a Kashil̄a kaci ka vunu.

¹⁵ Zuwa a'eshi vu yain ili i na yi mai, vu naḅa kaci ka vunu a asu u manyan vi tsara ama a wene ulya u kapala u vunu. ¹⁶ Zuwa a'eshi ara vunu mai hal n uwenishike u vunu dem. Vu maḅa vu wene vu yain ili i maci, Kashil̄a ka wauwa vu t̄a, u wauwa kpam aza ḅa a ka panaka vu.

5

Adooki a kaci ka udansa n ama

¹ Kotsu vu ḅarana makoshi n asuvu a shen wa, shegai vu toni n eyi yavu tata u vunu u ḅa. Vu dansa n alobo yavu atoku a vunu a ḅa va dansa n ele. ² Yanka mmici tyoku ḅa va yanka mma u vunu. Vu yanka nkere tyoku ḅa va yanka ataku a vunu n uwulukpi.

³ Atoni a kirana n marana ma baci dem bawu mari n uza ḅa wa kirana n eyi. ⁴ Shegai wa baci na mmuku ko mmuku n tsikaya, u kana t̄a a rotsongusu tyoku ḅa a ka wenike

◇ 3:16 Rom. 1:4.

aza a kuwa a le ukuna u shinga u Kashilā a asu u ukirana n isheku i le. Kpaci nala a ka tsupa isheku i le ili i'ya a yanka le, kpam wa zuwa tā Kashilā ka pana kayanyan.

⁵ Uka da baci wari marana ma mayun uza da bawu wari n uza da wa banga yi gba gba, icun i ne uzuwa u uma u ne a asu u Kashilā da wari. U tsu rongo ta a ufolu a asu u Kashilā kaara n kayin, n u yansi kavasuu a'ayin dem. ⁶ Shegai marana ma ma ciga upana u kayanyan, kakushe ka asuvu a katakasuvu ka ne, ko an wari n uma. ⁷ Wenishike Atoni gba ukuna u na vi tsara a woko uwulukpi a kapala ka ama. ⁸ Shegai ama a da a 'yuwain ukirana n amaci a le hal gai a'uwa a le, a wushuku n i'ya tsu wushuki wa. Ama a nala a la ta gbam aza da bawu a pityanangi unamgba.

⁹ Marana ma ma gain ma wushi ubanga, u gan ta u yain uza da u rawai ayen a amangatatsu kpam uza da wari u rongoi n vali u ne mai. ¹⁰ Kpam u kana ta u woko uza da ama a ka pana n eyi adama a ili i shinga i'ya u yain; wata, u rongo na mmuku n ne mai? U tsu wusha amoci mai? U vakunku kaci ka ne a asu u ugbashika Atoni? U banga aza da a ka pana ikyamba? U yansa ili i shinga?

¹¹ Kotsu Atoni a zuwa nana n da bawu n yain mmici a asuvu a aza da a ka banga wa. Kpaci a'ayin a da baci uciga u vali u 'yanga le wa pece le ta n uyanka Kawauwi manyan, aku a cigi a yain iyolo. ¹² Pini nala, unyushi wa kana le ta cinda a kpaɗai utono kazuwamgbani ka a yain n Kawauwi a kagita.* ¹³ A ka fuda ta kpam a woko awonvoli, a woko aza a utono a'uwa a ama n a dansaki ama. A ka pana ta maluwa ma ukuna u ama n a dansi kadyanshi ka bawu ka gain a dansa. ¹⁴ Adama a nala, adooki a da ma naka nana n kenu n na mi a da a yain iyolo i roku. A matsa mmuku, a kirana n kuwa ku le, pini nala, utokulalu u le wa tsara asu da wa dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka le wa. ¹⁵ Aza roku a le gbam a asaka de ure u mayun vi a kana utono ure u Kanangasi.†

¹⁶ Uka u da wari Katoni wa baci n amaci aza da a'ari nana, u kana ta u kirana n ele, shegai u asanka Atoni manyan wa. Atoni kpam a kirana na nana n da bawu wari n aɗangi.

¹⁷ Nkoshi n kuwa ku Atoni n da n yain manyan ma le mai, u gan ta a naka le tsupige kpam a tsupa le. Hal gai a kaci ka aza da a ka dansa kadyanshi ka Kashilā n aza da a ka wenishike ama ukuna u Kashilā. ¹⁸ Ili i'ya a korongi a kadyanshi ka Kashilā ki i'ya na, “Va kimbā unā u kanaka a'ayin a da wa lapa ilya wa.” A doku ta a korongi kpam, “Kayain ka manyan ka gan ta a tsupa yi.”

¹⁹ Kotsu vu wushuku n kadyanshi ka a tuko vu a kaci ka makoshi wa, she vu tsara aza da a kanakai uza da tukoi kadyanshi ki hal ama a re ko ama a tatsu. ²⁰ Uza da baci dem u nusai, barana yi a kapala ka Atoni, tsara aza da a buwai a pana uwonvo u unusa. ◇

²¹ A kapala ka Kashilā ka n ka Yesu Kawauwi n ka atsumate a zuba aza da Kashilā ka dangasai ka ma yanka vu kadyanshi ka na ki, kpam vu toni udani vi. Kotsu vu cigi uza roku kapala n uza roku wa ko vu yain kudyangi wa.

²² A'ayin a da baci va dangasa azapige, kotsu vu yain maloko vu tafanku uza akere wa. Kotsu vu bolomgbono kaci ka vunu n aza roku a asuvu a unyushi u cingi u le wa, shegai vu takpa kaci ka vunu kau n uwulukpi.

²³ Mini ma de ma va rongo uso wa, vu yain n vu bolomgbonusi kenu n mini ma cinwi adama a mɓala n katsuma n unambi u alafiya u da va yansa maco vi.

²⁴ Ma ciga ta vu reve, aza roku a tsu yan ta unyushi u cingi kpam ama a reve n u da a kateshe kahu gbam a yanka le afada. Shegai aza roku unyushi u cingi u le n kucina ka ama a ka tuwa reve n u da. ²⁵ Nala dem, aza roku a da pini aza da ama a ka reve n manyan ma shinga ma le, shegai ma aza roku n kucina ka ama a ka tuwa a reve n ma.

* **5:12** “ukpaɗa utono kazuwamgbani n Yesu” A'ayin a nala yi kahu a banga marana n ili ushani, she u yan kazuwamgbani n Atoni wa ya kpam iyolo i roku wa, kpam wa gbashika ta Kawauwi. † **5:15** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ **5:20** Mat. 18:15-17.

6

¹ Atoni a ɗa a'ari agbashi, u ƙana ta a naka azakuwa a le tsupige, tsara ama a dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka kala ka Kashila ko kpm uwenishike u ne wa. ² Atoni a ɗa baci a'ari agbashi a azakuwa a le dem Atoni, nala wa zuwa kagbashi ki ka kpaɗa unaka uzakuwa vi tsupige wa. Shegai u matsa u yanka uzakuwa vi manyan kpaci uza ɗa wa lya kalen ka manyan ki Katoni ka dem, kpm uza ɗa kagbashi ki ka ciga aya. I'ya wa wenishike kpm vu tonuko Atoni yi a yain i'ya la vi.

Utsari u maci

³ Awenishiki a kaɓan a roku a ka 'yuwan ta ukuna u na vi, kpm uwenishike u na vi u ucira u ɗa u Yesu Kawauwi Asheku kpm u ɗa kami ka uza wa rongo tyoku ɗa Kashila ka ciga. ⁴ Gba uza ɗa baci wa wenishike uwenishike u roku ɗe kau, wa ta n aradi, kpm u reve ili wa. Iacun i vuma u nala wa ta n katakasuvu ka kananamgbani ka cingi ka kalen ka idani. Nala kpm wa zuwa ta ama malyon, wa zuwa ta kpm ama kushulu. Wa zuwa ta ama a nangasa aza a le a asu u kadyanshi ka gbani. Wa zuwa ta kpm ama a bidya aza a le n ukuna u gbani a atakasuvu a le. ⁵ Iacun i ama a na yi a tsu tuko ta kadambula a asu u ama. Uyawunsa u le wa ta n tsicingi. A'a n ukuna u mayun wa. Utono u Kashila u le u woko le ɗe ubolo u utsari.

⁶ Shegai utono u Kashila a ure u maci u tsu zuwa ta ama a yain ipeli n ili i'ya a'ari n i'ya, utsari u maci kpm u pige u ɗa gai la vi. ⁷ Kain ka a matsa tsu, tsu tuwa n ili a likimba na wa. Nala kpm kain ka tsa kuwa tsa laza n ili wa. ⁸ Tsu tsara baci ilikulya n aminya a u'uka nala dem u ratsa tsu ta. ⁹ Shegai aza roku a tsu ciga ta a yain n utsari cika, an a ka ciga ili i gbani, pini nala, aku a rukpa a asuvu a ukondo kpm a wanda le n ili i'ya ya nangasa le hal i banka le a kadambula a nangasai kpm ama n ili i roku. ¹⁰ An u wokoi uciga u ikebe u ɗa kagita ka tsicingi, aza roku adama a uciga u utsari a shangba a upityanangu u le wa, kpm a ronukoi kaci ka le kadambula cika.

Bulus nakai Timoti adooki

¹¹ Shegai avu Timoti vuma u Kashila, u ƙana ta vu suma ukuna u cingi u nala vi, vu toni ili i'ya i'ari dere vu yain kpm i shinga. Vu rongo uma u vunu tyoku ɗa Kashila ka pana kayanyan n upityanangu. Vu wenike uciga n ahankuri vu yain manyan ma vunu n asuvu a ndishi. ¹² Vu shilakana ibili i shinga adama a upityanangu, vu ƙana uma u ɗa bawu wari n utyoku, u ɗa Kashila ka naka vu. Vu yanka ta ama ushani kadyanshi ka shinga ka na ki.

¹³ A kapala ka Kashila, uza ɗa u tsu naka ili gba uma, ka ma rono vu atsuvu kpm a kapala ka Yesu Kawauwi uza ɗa danai kadyanshi ka shinga a kapala ka Bontu Bilatu.† ¹⁴ Vu pana udani u ne n katakasuvu ka vunu sarara tsara ama a dana ukuna u gbani a kaci ka vunu wa. Kpm ko uza wa ƙana vu n unyushi wa hal Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u gono. ¹⁵ Kashila ka wenike ta Yesu a'ayin a ɗa u gain u wenike yi vi. Kashila aya u rawai a cikpala yi, aya Uzapige u Tsugono, Magono ma ngono, Asheku a isheku. ¹⁶ Aya koshi bawu wa kuwa, kpm wa rongo a katyashi ka bawu uza wa fuda wa raba. Ko uza kotsu u wene yi wa, kpm uza wa wene yi wa. Aya tsa naka tsupige kpm ucira u ne wa n utyoku wa. Ami.

¹⁷ Tonuko aza a utsari a likimba kotsu a yain aradi ko a pityanangu a utsari u le wa, kpaci wa barakpa wa. Shegai a pityanangu n Kashila uza u uma, uza ɗa kpm u tsu naka tsu i'ya tsa ciga gbani tsara tsu pana kayanyan. ¹⁸ Tonuko le a yanka utsari u le ili i shinga, a yain manyan ma shinga, kpm a neke yaa, a banga kpm aza ɗa bawu a'ari n ili. ¹⁹ Nala wa zuwa le ta a zuwusuka kaci ka le utsari a zuba u ɗa wa woko le kami ka uma u le a kapala, kpm a tsara uma u maci gogo-na.

²⁰ Timoti, gana i'ya Kashila ka naka vu vu kirana n i'ya mai. Vu suma uyansa kadyanshi ka gbani n aza ɗa a tsu goro kadyanshi ka vunu n ureve u roku kau u ɗa a

danai a'ā n u ɗa. Iɗun i kadyan̄shi ka nala ki ka tsu tuko Kashilā tsupige wa. ²¹ Aza roku gbam a ʒaḳa de ure u ɗa a pityanangi vi a adama a utono icun i uwenishike u nala vi. Ukuna u shinga u Kashilā u toni n avu n gba Atoni a ɗa a'ari pini a asu vi.

Ukanikorongi u Bulus u Ire Ubana ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Cina Bulus a kuwa ku a'ali da u koronki Timoti ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u na vi wa ta yavu ukanikorongi u da tata wa koronku maku ma ne ma u lai uciga cika. Bulus tonuko ta gban Timoti u ba u kondo yi a kuwa ku a'ali ki.

Bulus tonuko ta Timoti tyoku da wa kana kaci ka ne u suma ukondo. U wutumkpusuka yi ta tyoku da kayain ka manyan ma Kirisiti ka maci ka woko. U gbamatangusu ta Timoti u lyai kelime n manyan ma ne ma uwenishike ama a kaci ka Kawauwi.

Gogo-na Katoni dem ka tsu so ta ukonduso. Tagarada u na wa wenishike ta ama tyoku da a ka rongo bawu a rukpai a ukondo u nala vi. Idani i Bulus ubana ara Timoti gogo-na i woko dem de i Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Timoti (1:1-2)

Kotsu vu pana uwono u Asheku wa (1:3-18)

Tyoku da va woko kasoje ka shinga ka Kawauwi (2:1-26)

Tyoku da ama a ka woko a a'ayin a makorishi (3:1-9)

Lya kelime n upityanangu (3:10-4:8)

Idani n idyani i makorishi (4:9-22)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci nala Kashila ka cigai u woko. Yan da u yain nala tsara n tonuko ama an Kashila ka zuwamgbanai ka naka ya dem uma a asu u Yesu Kawauwi.

² Timoti, koronku da ma koronku vu, avu maku ma ma ciga cika.

Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam Asheku a tsunu. Kvasu ka va ka, a wenike vu ukuna u shinga u le n u pana u asuvayali, a naka vu kpam uma u ndishi n shinga.

Ulya u kapala n upityanangu

³ Kaara n kayin n tsu ciba vu ta a asuvu a kvasu. Ma yan baci kvasu, aku n cikpa Kashila adama a vunu. Kashila ka ma gbashika n uyawunsa u shinga tyoku da isheku i cau i va i yain a'ayin a da a'ari n uma. ⁴ Ma matsa ta gai n uciga n doku n wene vu, kpaci n ciba ta tyoku da vu sai n meshi an tsu pecemgbenei. Ma yan ta kpam mazanga tsu doku baci tsu gawunsai. ⁵ N reve ta vu wushuku ta n Kashila mayun, kpaci va ta n upityanangu tyoku da mma u vunu Afiniki wari, tyoku da kpam mma u mma u vunu Loi u wushuki. ⁶ Adama a nala a da ma tonuko vu, vu fula akina a kune ku Kashila ka naka vu an n taanku vu akere. ⁷ Kpaci Kashila ka yan atakasuvu a tsunu tsara tsu pana uwonvo u ama wa, shegai u naka tsu ta atakasuvu a ucira a da a'ari ushadangi n uciga, u tsu banga tsu ta kpam tyoku da tsa fuda tsu kana kaci ka tsunu.

⁸ Vu tonuko ama ukuna u Asheku a tsunu, kpam kotsu vu pana uwonvo u ili i'ya ama a ka dana an va yan nala wa. Kpam kotsu vu pana uwono u va a kapala ka ama an a kana mu adama a Kirisiti Kawauwi wa. Shegai, adama a ucira u da Kashila ka naka vu, vu bolomgbono kaci na mpa tsu pana ikyamba adama a Kadyanshi ka Shinga ka ne.

⁹ Kashila ka wauwa tsu ta kpam u dangasa tsu tsu rongo n uma u uwulukpi. Tun kahu a yain likimba da u fobusoi u yain ili i na yi nala. Ciga da u cigai u wenike tsu uciga u ne n ukuna u shinga u ne a akere a Yesu. U dangasa tsu adama a da tsu yain ili i'ya tsu rawai

wa. ¹⁰ Kashilā ka ka yain ili i'ya ma dansaka na vi a kateshe, a'ayin a da Yesu Kawauwi tuwai u wacinsai ucira u ukpa, u wenike tsu kpm ure u uma u da bawu wari n utyoku. Kawauwi ka tsunu ka, kpm alabari a Kadyanshi ka Shinga a da gai na vi. ¹¹ Gogo-na, Kashilā ka dangasa mu ta n dana ili i na yi, u dangasa mu kpm n woko kasuki, u zuwa mu n woko kawenishiki ka Kadyanshi ka Shinga. ¹² Adama a nala a da ma pana ikyamba pini a kuwa ku a'ali ku na ki. Shegai ma pana uwono wa kpaci n reve ta uza da n wushuki n eyi, kpm n reve ta wa fuda ta wa kirana n i'ya n naka yi vi, u kirana kpm n i'ya hal kain ka wa gono.*

¹³ Kana ili i'ya n wenishike vu vi mai, i woko iryoci i uwenishike u shinga. Kpm vu ciba vu wushuku n Yesu Kawauwi vu cigi ama adama a ne. ¹⁴ Vu gubi ili i'ya u naka vu. Kulu Keri ka ta asuvu a tsunu kpm ka banga vu ta vu yain ili i na yi.

¹⁵ Tyoku da vu revei u da, ama a tsunu a uyamba u Asiya a 'yuwan mu ta ubanga, hal n Fijala n Hamajana dem a kpatalaka mu kucina.

¹⁶ Ma ciga ta Asheku a wenike Onisifara n kuwa ku ne asuvayali, kpaci u tsu tuwa ta n u wene mu n u gbamatangusu mu asuvu. U pana uwono u va adama a da mari a kuwa ku a'ali wa. ¹⁷ An u tuwai a Roma, she na u boloi asu u da mari u wene mu. ¹⁸ Adama a nala, ma ciga ta Magono ma Zuba ma pana yi asuvayali kain ka Kawauwi ka gono. Kpm vu reve ta an Onisifara banga mu cika a Afisu.

2

Kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi

¹ Avu maku ma va, u gan ta vu gbama a asuvu a ukuna u shinga u Yesu Kawauwi. ² Vu pana ta gai kuɓari ku va, kpm ama ushani a reve ta n kuɓari ki. Gogo-na she vu wenishike ama a maci aza da a ka fuda a wenishike aza roku kuɓari ki. ³ Tono mu tsu pana ikyamba kabolo tsara vu woko kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi. ⁴ Vuma wa baci a tsusoje, u tsu bolomgbono n aza da bawu a'ari asoje u yain tyoku u le wa. Nala wa zuwa uzapige u ne u pana kayanyan. ⁵ Vuma gita baci kalambale, bawu u tonoi mele ma a zuwai, ko u woko baci uza u kelime, wa wusha kune ku funi wa. ⁶ Kacimbi ka baci ka yain manyan cika aya wa gita ulya ilya i savu. ⁷ U gan ta vu reve ili i'ya ma tonono. Magono ma Zuba ma banga vu ta vu reve ili i na yi.

⁸ Kain dem vu cifusa Yesu Kawauwi. A matsa yi ta a kuwa ku Dawuda, kpm a 'yangasa yi ta a ukpa. Kadyanshi ka Shinga ka ma yan kuɓari ku la vi. ⁹ An u wokoi ma dansa Kadyanshi ka Shinga ka nala ki, da i zuwai ma pana ikyamba, hal gbam a sira mu n ikani yavu uza da nusai. Shegai a ka sira kadyanshi ka Kashila n ikani wa. ¹⁰ N naka ta kaci ka va n kawunku ko ndya baci, ya tuko baci gai iwauwi a asu u ama da Kashila ka dangasai. Kpm a tsara tsupige tsa bawu tsa kotso a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi.

¹¹ Udani u na vi mayun da.

Tsu kuwa baci n eyi,
tsa yan ta uma n eyi.

¹² Tsu kawunku baci n upana u ikyamba,
tsa lya ta tsugono n eyi.

Tsu kpatalaka yi baci kucina,
wa kpatalaka tsu ta dem kucina.

¹³ Tsu kpadā baci ushamkpa kazuwamgbani ka tsunu,
eyi wa shamkpa ta kazuwamgbani ka ne.
kpaci wa nana kaci ka ne wa.

* **1:12** Ure u roku u da tsa fuda tsa reve idani i'ya Bulus korongi pini na u da, “wa fuda ta wa kangu ili i'ya u naka mu.” Wata, Kawauwi ka naka ta Bulus atoni n manyan ma uyan. Shegai gogo-na an Bulus yain evu n ukpa, u reve ta manyan ma u gitai ma lya ta kapala kpaci Kawauwi ka kirana ta n ma.

Uza manyan da a wushuki n eyi

¹⁴ Cibuga ya dem ili i na yi, aku vu barana le a asuvu a kala ka Kashila a asaka kananamgbani ka kabarikete. Iacun i kananamgbani ka nala ki ka n kalen wa. Ka nangasa ta aza da a ka pana ka. ¹⁵ Matsa vu yain manyan cika tsara Kashila ka wushuku n avu. Woko kayain ka manyan ka shinga, uza da bawu u gain u yain n uwono, kpm uza da u tsu tonuko ama kadyanshi ka maci derere. ¹⁶ Kotsu vu suma aza a kadyanshi ka kpawawa ka bawu ka naka Kashila karinga. Iacun i nala yi i tsu zuwa ta ama a kpa da utono Kashila. ¹⁷ Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tambura ta yavu kagalama ka bawu kari n aguma. Hamanaya n Filita alya iryoci i icun i kadyanshi ka na ki. ¹⁸ Alya a asakai ure u mayun. Ama a na yi a da Kashila ka kotso tsu de u'yangasa a ukpa atsu aza da tsu wushuki, nala a yain a puwunsai upityanangu u aza roku. ¹⁹ Shegai ukuna u mayun u Kashila wa ta pini yavu cuku tsu kuma ka a mai a katali kpm kari n ikorongi i na, "Magono ma Zuba ma reve ta ama da a'ari ama a ne," kpm "Aza da a ka wundya ele ama a Kashila a da, a asaka tsicingi tsa a ka yansa."

²⁰ A kuwa ku aza a utsari, apara a roku n azurufa ko zinariya da a yain a da, a roku kpm na ndanga ko cin. Apara a ikebe yi, adama a abiki a pige a pige a da, a da kpm bawu a'ari n ikebe a manyan ma kuwa. ²¹ Vu takpa baci ili i icadi i'ya i'ari ara vunu, va woko ta kapara ka Kashila ka yanka manyan tyoku da wa ciga. Uma u vunu wa yan ta sarara, kpm va woko ta ufobusi tsara Uzapige u yanka vu manyan a asu u manyan ma shinga.

²² Suma ili i'ya ya tuko unangasa u iyakpa, shegai kain dem vu yain i'ya ya tuko uyan ili i'ya i'ari dere. Matsa vu yain ili i'ya ya tuko upityanangu n uciga na ndishi n shinga, vu pana kayanyan ka ndishi n aza da a ka isasa asuvu a kala ka Magono ma Zuba n katakasuvu ka le sarara. ²³ N doku n tonuko vu, kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u kananamgbani ka gbani wa, kpm kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u ama da bawu a revei ili wa. Ili i na ya zuwa ta ama kushulu. ²⁴ Agbashi a Magono ma Zuba a gan a shilakanasa wa, shegai a rongo upana asuvayali i ama. U gan ta a fuda a wenishike aza roku mai, kpm a yain ahankuri n aryagbaji. ²⁵ U gan ta a wenishike aza da a 'yuwain ukuna u mayun ben, gaawan Kashila ka sava da ta atakasuvu a ama a nala yi hal a gono a wushuku n ukuna u mayun vi. ²⁶ Pini nala, ama a nala yi a ka gono ta a gitayawunsa ukuna u shinga hal a wusa le a kukere ku Kalapansi. Kpaci hal n gogo-na Kalapansi ka pini ka gonuko le agbashi, kpm wa fuda ta wa zuwa le a yain gbali i'ya wa ciga.

3

A'ayin a makorishi

¹ Kotsu vu reve n ukuna u na. A'ayin a makorishi, upana u ikyamba u da pini cika. ² Kpm ili i'ya i zuwai i'ya, ama a ka woko ta aza a uciga u kaci ka le koshi, a woko kpm acigi a ikebe. A ka shadangu ta n agoni, a yain kpm n aradi. A ka rongo ta uwishisa Kashila. A ka naka isheku i le tsupige wa, a ka yan n ucikpa wa. A ka naka ukuna u Kashila tsupige wa. ³ A ka wenike uciga wa, kpm a ka cimbusuka atoku a le wa. A ka woko ta aza a kunangasu, a ka fuda a ka kana kaci ka le wa. A ka woko ta aza da bawu a ka pana iyali, n ama da bawu a ka yan n maluwa ma ili i shinga. ⁴ A ka woko ta aza da a ka neshike aje a le, a ka woko ta aza a uyan ili kabarikete bawu uyawunsa. A ka shadangu ta n aradi a tsupige. A ka woko ta aza a uciga upana kayanyan hal u lai gbam utono u Kashila. ⁵ A ka wenike ta yavu a ka yan ili i'ya Kashila ka ciga, shegai a ka asaka ucira u ne u sava da le wa. Kotsu vu raba icun i ama a na yi wa.

⁶ Ama a na yi a tsu uwa ta a a'uwa a bere ama, aku a lapansai aka a da bawu a'ari n ugbami u asuvu aza da unyushi u cingi u lyai kaci ka le, n aza da kpm a ka tono uyawunsa u ukuna u cingi u le. ⁷ Iacun i aka a nala a tsu la ta utono uwenishike u savu, shegai a reve ukuna u mayun wa. ⁸ Awenishiki a na yi a tsu 'yangasaka ta ukuna u

mayun tyoku da Yanisu n Jambure* a 'yangasakai Musa. Atakasuvu a le a shadangu ta n tsicingi, kpm upityanangu u le u maci u da wa. ⁹ Shegai a ka lya kaci ka ukuna vi wa, kpaci ya dem wa wene ta utengeshi u le. Nala dem u gitai n Yanisu n Jambure.

Bulus tonukoi Timoti ili i'ya wa yan

¹⁰ Timoti, vu reve ta gai ili i'ya ma wenishike, vu reve ta kpm tyoku da ma rongo. Vu reve ta ili i'ya i gain n yansa a uma u va. Vu reve ta n upityanangu u va n tyoku da n panai ikyamba. Vu reve ta n uciga u da mari n u da, n ahankuri a da mari n a da n akawunki. ¹¹ Vu reve ta mavura ma n soi, vu reve ta kpm n upana u ikyamba u da n kawunki n u da. Vu reve ta tyoku da a yanka mu mavura a Antakiya n Ikaniya n a Lisitira, shegai Asheku a wutukpa mu gba a ukuna u nala vi. ¹² Ukuna u mayun u da na vi, uza da baci dem u da wa rongo hal u zuwa Kashila ka pana kayanyan a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, she u so mavura. ¹³ Shegai ama a cingi n aza a adabu a ka lya ta kapala. A'a ta a ulapanasa ama, kpm a ka rongo le ta dem ulapanasa. ¹⁴ U gan ta vu shamkpa ili i'ya awenishiki a vunu a wenishike vu. Vu reve ta gai uwenishike u mayun u da, kpaci vu reve ta tyoku da awenishiki a vunu a'ari. ¹⁵ Tun avu kenu, da a wenishike vu Tagarada u Kashila, da i zuwai vu tsara ugboji u da va tsara iwauwi i'ya ya tuwa ara Yesu Kawauwi vu wushuku baci. ¹⁶ Gba ikorongi i'ya i'ari a Tagarada u Kashila a una u Kashila u da i wutai, kpm i'a ta n kalen a asu u uwenishike tsu ukuna u mayun, u zuwa tsu tsu reve ukuna u da bawu u gain a uma u tsunu. Kadyanshi ka Kashila ka na ki, ka tsu lapula ta uma u tsunu u da tsa rongo u da bawu u gain, kpm ka tsu wenishike tsu ta tsu yain ili i'ya i'ari dere. ¹⁷ Kashila ka yanka ta ili i na yi manyan tsara kagbashi ka ne ka tsara gba ili i'ya wa ciga adama a manyan ma shinga ma baci dem wa yan.

4

¹ Vu reve ta gai kain ka te Yesu Kawauwi wa tuwa ta u yanka ama da a'ari n uma afada, u yanka dem akushe. Kain ka wa tuwa wa lya tsugono tsu ne ka la vi. Adama a nala, adama a Kashila n adama a Yesu Kawauwi, n tonuko vu, ma ciga ta ² vu yain ku'ari ku kadyanshi ka Kashila. Rongo uyansa nala kain dem ko n kabala ko bawu kabala. U kana ta vu rongo kpm ulapululusuka ama a vunu n ahankuri n uwenishike u shinga. Uwenishike u nala vi u kana ta u wenike le unyushi u le, kpm u gbamatangu le asuvu. ³ Yansa nala kpaci a'ayin a ka tuwa ta a da bawu ama a ka pana kpm uwenishike u maci. Ili i'ya a ka cigaka kaci ka le i'ya a ka tono koshi, kpm a ka zama ta awenishiki aza da a ka tonuko le ili i'ya a ka ciga a pana koshi. ⁴ Ama a na yi a ka 'yuwan ta ukuna u mayun, aku a gonuko ugboji u le a asu u upana alabari a kpawawa. ⁵ Gba n nala, vu gonuko uyawunsa n ugboji a asu u da dem vu cinai kaci ka vunu. Kotsu vu pana uwonvo u upana ikyamba a adama a Asheku wa. Yan manyan ma utukuso ama a asu u Kawauwi, nala va yan tsara vu kotso manyan ma Kashila ka naka vu.

Kadyanshi ka makorishi ka Bulus

⁶ Mpa gai gogo-na, tsungu da a tsungu mu tyoku u udarakpa a asu u Kashila. A'ayin a ukpa a va a yan de evu. ⁷ N shilakana ta ibili i shinga. N kotso de kalambale, kpm n ukuna u maci u va u da mari. ⁸ Ubana a kapala kenu ma tsara ta kune, Asheku a ka naka mu ta funi u uma u maci. Asheku a da uza u afada a maci kpm wa naka mu ta funi vi kain ka pige ka wa gono. Kune ku nala ki ku va ka koshi wa, shegai ku gba aza da a ka ciga kpm a ka wundya ugono u tsupige u ne.

⁹ Yan gogo vu tuwa. ¹⁰ Dima laza de u asaka mu kpaci u la ta uciga ucanga u uma u na. U laza de ubana a Tasaloniya. Karasaka laza de ubana a Galatiya, Taitu kpm laza

* **3:8** "Yanis n Jambure" Alabari aza a Yahuda a danai Yanisu n utoku u ne Jambure aza a adabu a Firi'auna a da. A kondomgbono ta n Musa a Tagarada u Uwuta 7:11. A'ala a le a'a pini a asuvu a Kazuwamgbani ka Cau wa ¹¹ **3:11** Ask. 14:1-28. ¹² **4:6** Mkc. 28:7.

de ubana a Dalumatiya. ¹¹ Luka da koshi wari gogo-na kabolo na mpa. Va tuwa baci pini na vu tuwa kabolo n Marku kpaci wa banga mu ta. ¹² N suku ta Tikiku ubana a Afisu. ¹³ Ya tuwa baci kotsu i ciba i tuko mu matogo ma pige ma va ma n asankai Kabu a ilyuci i Taruwasa. Kpam dem kotsu vu tuko mu itagarada i va, hal gai iwaraka.

¹⁴ Vuma roku da pini uza kala Alizanda, karumi ka. Vuma nala vi u yanka mu ta tsicingi cika, shegai Asheku a ka naka yi ta katsupi ka ili i'ya u yain. ¹⁵ Kotsu i kirana n eyi, kpaci u tsu shilakana ta n ili i'ya baci dem tsu danai.

¹⁶ Ko uza wa pini an a banka mu a asu u afada wa ubanka u kagita. Ya dem asaka mu ta. N zuwa ta uma unyushi u nala vi a ka kece u da a kaci ka le wa. ¹⁷ Shegai Asheku a'a ta na mpa, u naka mu ucira tsara n dansa Kadyanshi ka Shinga a asu u da Awulawa a ka pana. Kpam Asheku a wauwa mu ta a una u igabako i nala yi. ¹⁸ Nala wari, Asheku a ka wutukpa mu ta a akere a gba ili i cingi kpam wa banka mu ta a tsugono tsu zuba tsu ne bawu usan. Asaka tsupige tsu rongo n Asheku hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i Bulus i makorishi

¹⁹ Danasaka mu Bilikisu n Akila n aza a kuwa a Onisifara. ²⁰ Erasutu wa ta a Korintiya. A'ayin a da n asakai Tarafima a ilyuci i Milita wari n alafiya wa.

²¹ Daraka vu rawa pini na kahu a'ayin a kutanu a rawa. Awubulu, n Budi, n Lainu n Kalaudiya a ka sukunku da ta idyani, nala dem atoku aka n a'ali.

²² Asaka Asheku a rongo n uma u vunu. Ukuna u shinga u rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana ara Taitu

Ukukpa u kadyanshi

Taitu da ɓangai Bulus kasuki a manyan ma ne. Bulus koronku ta Taitu ukanikorongi u na vi kpaci Taitu vi u woko ta a uyamba u Kiriti, Bulus kpam lyai kelime na nwalu n ne.

Bulus yan ta kadyanshi ka tyoku da Atoni a Yesu a gain a rongo. U yan ta dem kadyanshi ka kaɓolo dem a asuvu a kuwa ku Atoni.

Avu makoshi ma Atoni ma baci a kuwa ku atoni, ko kpam makoshi, ko mamici, ko kalobo ko makere, va tsara ta uwenishike u da u yain dere n avu a asuvu a tagarada u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Taitu (1:1-4)

Idani ubana a asu u nkoshi n kuwa ku atoni (1:5-16)

Idani ubana a asu u Atoni (2:1-3:11)

Adooki n idyani i makorishi (3:12-15)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kagbashi ka Kashila, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Kashila ka suku mu ta n tuko upityanangu a asu u aza da u dangasai. U suku mu kpam n wenishike le a reve ukuna u mayun u da wa wenike le, tyoku da a ka rongo hal Kashila ka pana kayanyan. ² Ukuna u mayun u nala vi u naka le ta uzuwa u uma a asu u uma u da bawu wari n utyoku u da Kashila ka zuwamganaka le kahu kagita ka likimba kpam wa yan kaɓan wa. ³ Kpam gogo-na u wutukpai Kadyanshi ka Shinga a asuvu a a'ayin a da a gain aku tsa tonusuko gba ama. Kashila Kawauwi ka tsunu aya u wushuki na mpa n yanka yi manyan ma na mi.

⁴ Taitu, koronku da ma koronku vu kpaci avu maku ma va ma a asuvu a upityanangu u mayun u da tsari n u da gba tsunu. Asaka Kashila Tata n Yesu Kawauwi ka tsunu u naka vu ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Manyan ma Taitu a Kiriti

⁵ N asaka vu ta a uyamba u Kiriti, tsara vu koruso manyan ma tsunu mi, kpam ilyuci dem vu dangasa pini nkoshi tyoku da n tonuko vu vu yain. ⁶ Makoshi ma la ma ma yan n unyushi a asu u ama wa. U kana ta u yain n uka u te kpam u shamgba ara ne koshi. U kana ta mmuku n ne n woko Atoni, kotsu a woko aza da a ka rongo uma u da bawu u gain wa. A woko kpam aza da a ka panaka ama. ⁷ U kana ta makoshi ma woko uza da kana kaci ka ne, kpaci aya wa kirana n manyan ma Kashila. Kotsu u woko uza u aradi wa, ko kpam uza u maloko ma uyan upan wa. Kotsu u woko kasoi she ma maka yi wa,* ko kashilakani wa, ko uza u uciga u ikebe kabarikete wa. ⁸ U gan ta makoshi ma woko uza u ukirana n amoci a kuwa ku ne, u cigi ili i'ya i'ari i shinga. U gan ta u rongo n kakiri, u woko vuma u maci a a'eshi a ama. U woko uza da Kashila ka pana kayanyan ka uma u ne an wari uwulukpi. U woko uza da u fudai kaci ka ne. ⁹ U kana ta makoshi ma woko uza da u shamkpa uwenishike u mayun u kadyanshi ka Kashila vi mayun. Aku u yanka u da manyan u gbamatangu ama u gonuko aza da a 'yuwain kadyanshi ka Kashila ki a ure.

* **1:7** A'ayin a nala yi aza a Yahuda a tsu so ta mini ma cinwi kenu a ana u aguma uza wa baci a mɓala. A tsu so ta kpam kenu a ka lyai baci ilikulya. Shegai a a'ayin a tsunu aza roku a dusuku baci kuso, a tsu so kenu wa, adama a nala wa laka ta shana a ka asaka baci kuso ki gba gba.

¹⁰ Nala u gain u woko, kpaci ama da pini ushani aza da a 'yangasakai uwenishike u mayun vi. Iacun i ama a na yi a tsu rongo ta a uyansa kadyanshi ka gbani hal n a yinsasi ama. A asuvu a ama a na yi, aza roku a da pini ushani a matsai a da ya dem u kana ta a kida yi kacombi. Alya a lakai tsicingi. ¹¹ U kana ta vu bishinka le kadyanshi, kpaci a ka nangasa ta ama n a'uwa a le a asu u uwenishike u da bawu u gain. Yan da a tsu yan nala, tsara a tsara ikebe a ure u da bawu u gain. ¹² Matsumate ma te ma pini a asuvu a aza a Kiriti uza da u yain kadyanshi a kaci ka ama a ne, u da, "Gba aza a Kiriti aza a kaban a da, nnama n cingi kpan awonvoli, alyai a ilikulya cika." ¹³ Kadyanshi ka ne mayun da, rongo le ubaransa cika tsara vu zuwa le a yain ucira a asuvu a upityanangu. ¹⁴ Kpan a asaka upanasa alabari a kaban a da aza a Yahuda a ka dansa, kpan a asaka upanaka ama da a kpatalakai ukuna u mayun vi kucina.

¹⁵ Ko ndya wa i uwulukpi i'ya a asu u aza da atakasuvu a le a'ari uwulukpi. Shegai ko i te i'a la uwulukpi a asu u aza a cingi n aza da a 'yuwain uwushuku wa, kpaci atakasuvu a le n uyawunsa u le gba u lobono wa. ¹⁶ Iacun i ama a nala, a tsu ciga ta a dana a reve Kashila, shegai a 'yuwan yi adama a uma u cingi u le. A ka panaka yi wa, a gan a asu u uyan ukuna u shinga wa. Ko ya wa u goro le ta.

2

Ili i'ya i gain vu wenishike

¹ Shegai u gan ta vu tonuko Atoni a rongo n uma u da u yain dere n uwenishike u maci. ² Vu wenishike nkoshi n rongo mai a kana kaci ka le a rongo uma u da ama a ka wene karinga ka le, a rongo n kakiri. U kana ta a yain n upityanangu u ucira, a yain n uciga n akawunki.

³ Nala dem va wenishike mmici a rongo n uma u da u yain dere n tyoku u uza da wa gbashika Magono ma Zuba. Kotsu a woko aza a kutambu n a dansaki ama n ukuna u gbani wa. Kotsu a woko asoi hal she ma maka le wa,* shegai a woko aza da a ka wenishike aza roku ukuna u shinga. ⁴ U kana ta mmici n wenishike aka a kenu tyoku da a ka ciga a'ali a le a cigi kpan mmuku n le. ⁵ A wenishike le a rongo n kakiri, kpan a rongo uwulukpi. A wenishike le kpan a kirana n a'uwa a le, a yain kpan ili i shinga. A wenishike le a naka a'ali a le tsupige. A yan baci nala, a ka tuko kugori a asu u kadyanshi ka Kashila wa.

⁶ Nala kpan vu tonuko aloba a gbara a yain ko ndya baci a ka yan n kakiri. ⁷ Avu kpan u kana ta vu woko iryoci ara le a asu u ili i shinga i'ya va yansa. I'ya baci dem va yan, asaka i wenike kuryongo ku shinga n uzuwa u kaci a asu u uwenishike u vunu. ⁸ Asaka uwenishike u vunu u wala dere tyoku da bawu uza wa dansaka u da n kagbani. Pini nala, aza da baci dem a ka ciga a nanamgbanaka vu a ka yan ta uwono, kpaci a ka tsara i'ya a ka tonuko kagbani a kaci ka tsunu wa.

⁹ U kana ta agbashi a naka azakuwa a le tsupige, a matsa a yain i'ya a ka yan, a yanka le kpan ili i'ya a ka pana kayanyan. Kotsu a yanka le uryagbaji, ko uboku wa. ¹⁰ Shegai u kana ta a rongo mai tsara a wushuku n ele, a wene le kpan mai. Pini nala, da a ka zuwa uwenishike u Kashila Kawauwi ka tsunu u luwa ama.

¹¹ Nala u gain u woko, kpaci Kashila ka wenike ta gba ama ukuna u shinga u ne tsara a tsara iwauwi. ¹² Ukuna u shinga u Kashila ara tsunu u tsu zuwa tsu ta kain dem tsu rongo n Kashila. U zuwa ta kpan tsu asaka uciga ucanga u likimba kabarikete. Likimba namgba de n tsicingi, shegai gogo-na u kana ta tsu rongo pini mai n ukana u kaci. U kana ta tsu rongo n uyansa ukuna u shinga n unaka kaci a asu u Kashila. ¹³ U kana ta kpan tsu rongo uwundya utuwa u kain ka pige ka Kashila ka tsunu Uza u Ucira Gba kpan Kawauwi; wata, Yesu Kirisiti. Kain ka nala ki Yesu Kawauwi wa gono ta n tsupige tsu ne. ¹⁴ U naka ta uma u ne tsara u wutukpa tsu a asuvu a unyushi u cingi u da baci dem

* 2:3 Kalen ka kadyanshi ka na ka te ka n masala ma 1:7

tsu yain, kpam u gonuko tsu sarara. U nākāi kpam uma u ne tsarā u gonuko tsu ama a ne kpam adama a nala tsa mātsā tā tsu cigi tsu yain ili i shinga.

¹⁵ U kanā tā vu wenishike ama ili i na yi, vu tonuko le a yain i'ya. A'ayin a dā baci u gain vu lapuluka le, vu lapuluka le. Vā tā n ucira u dā va yan ili i na yi, adama a nala u gan vu asākā ko uza u goro i'ya vu danai wa.

3

Yan ili i'ya i lobonoi

¹ Cībuga ama yi a panākā ngono n aza a tsupige. U gan tā ama a vunu a yain n karinga, kpam kain dem a mātsā a rongo uyansa ili i'ya i lobonoi. ² Kotsu a dansakā uza n kagbani wa, kpam a asākā ibili. Ya dem a rongo mai n eyi, a wenike ele ili i roku i'ya wa.

³ Nala dem tsarī tsu rongoi caupa n utengeshi bawu tsa pana ukuna. Aza roku a dā a yinsā tsu, aku tsu wokoi agbashi a uciga uyan ukuna u cingi, tsarī tsu wokoi kpam agbashi a upana kayanyan ka uyan u ili i cingi. Uma u tsunu warī u shadangu tā n tsicingi n malyon, tsarā tsa kovo atoku a tsunu ele kpam dem a'arī a ka kovo tsu.

⁴ Shegai Kashilā uza dā warī Kawauwi ka tsunu, u wenike tsu asuvayali a ne, u wenike tsu kpam uciga. ⁵ Adama a asuvayali a ne a dā u wauwa tsu. Adama a ili i shinga i'ya tsu yain dā wa. U zā tā unyushi u cingi u tsunu gbā, u nākā tsu uma u savu a asu u Kulu Keri ku ne. ⁶ U nākā tsu Kulu Keri ushani adama a ili i'ya Yesu Kirisiti Kawauwi ka tsunu u yain. ⁷ U kece tsu tā a asuvu a aza dā a'arī dere adama a ukuna u shinga u ne. Adama a nala, gogo-na tsu reve tā an tsa fudā tsa lya agadu a uma u dā bawu warī n utyoku. ⁸ Gbā ili i'ya n tonuko vu na vi mayun dā. Ma ciga tā vu mātsā n i'ya, tsarā gbā uza dā baci u wushuki n Kashilā, wa kirana tā u yain ili i shinga a'ayin dem. Ukuna u na vi u gan tā, kpam ya tuko tā ama ukuna u shinga.

⁹ Kadyanshi ka isheku i cau ka baci a ka yan ka bawu ka lobonoi, kotsu vu uka kaci ka vunu wa. Vu ukusa kaci ka vunu a ibili ko kushulu a kaci ka utono Mele ma aza a Yahuda wa. Ukuna u nala u gan wa, kpam unangasa u a'ayin u dā. ¹⁰ Uza roku wa yansa baci ili i'ya ya zuwa ama a wacuwa, vu barana yi. U 'yuwan baci upana u barana u kagitā, vu doku vu barana yi ire. U doku baci u 'yuwain upana, aku vu asākā yi. ¹¹ Kpaci icun i ama a nala yi a nākā de ukuna u maci kucinā. Nala a yain unyushi, a varangi kaci ka le.

Idyani i Bulus i makorishi

¹² Mpa pini ma ciga n sukunku vu Atima ko Tikiku. A'ayin a dā baci uza u te u le u rawai ara vunu, aku vu yain gbā tyoku dā va yan vu cina mu a Nikafoli gogo. Ili i'ya i zuwai i'ya, ma ciga tā n gono pini de a'ayin a kutanu. ¹³ Yan gbā i'ya va yan vu bangā karevi ka mele ka a ka isā Zena n Apolo a nwalu n le. Vu shamgba she vu wene a tsarā gbā i'ya a ka ciga a adama a nwalu mi. ¹⁴ U kanā tā Atoni a rotsongusu uyan ili i shinga, kpam a yain n a bangā atoku a le aza dā a wenei a ka ciga ubangā. Ili i'ya i zuwai i'ya, u gan tā uma u ama a tsunu u tukuso ili i shinga.

¹⁵ Ko ya wa pini na wa sukunku vu tā idyani. Danāsakā mu gbā Atoni aza dā a ka ciga tsu.

Asakā ukuna u shinga u Kashilā u rongo n adā gbā de.

Ukanikorongi u Bulus Ubana ara Filimo

Ukukpa u kadyanshi

A'ayin a ɗa Bulus kasuki u korongi ukanikorongi u na vi, a kuwa ku a'ali ka wari adama a utono u Yesu. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u katonni ka Yesu ka a ka isa Filimo.

Bulus n Filimo aje a ɗa a'ari kahu a'ayin a ɗa a uka yi Bulus a kuwa ku a'ali. Filimo uza u utsari ɗa kpam wa ta n agbashi. Kagbashi ka a tsu isa Onisima ka sumai ara a Filimo. Pini nala, Onisima gitai ubanga Bulus eyi pini a kuwa ku a'ali ki, hal u tuwai u wokoi katonni ka Yesu adama a kadyanshi ka Bulus. Gogo-na Bulus wa ciga ta Onisima gono a asu u uzakuwa u ne Filimo. U ciga ta kpam Filimo wushi kagbashi ka ne tyoku ɗa u gain tyoku ɗa Yesu Kawauwi wa pana kayanyan.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi cika a kaci ka ucimbusuka. U wenishike ta kpam tyoku ɗa uza ɗa wa tono n Atoni wa yan manyan ma ne n uvakunku u kaci, uza ɗa wa gitai ve uyan ili i shinga kahu u tonuko aza roku tyoku ɗa a ka rongo.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Filimo (1-3)

Bulus dansai n Filimo ukuna u Onisima (4-22)

Idyani i makorishi n kvasu (23-25)

Idyani

¹ Mpa Bulus, uza ɗa u korongi ukanikorongi u na vi. A kuwa ku a'ali ka mari adama a kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka ma yansa. Timoti utoku u va wa ta kaɓolo na mpa.

Filimo ɗa ma koronku, utoku u manyan u tsunu u ɗa kpam tsa ciga yi wa wa. ² Ma koronku ta dem utoku u tsunu uka uza u kala Awufiya, n Arikibu eyi dem utoku u kumodu u tsunu u ɗa a asu u manyan mi. Ma koronku ta dem Atoni a ɗa a tsu gawunsusa a kuwa ku vunu.

³ N folo ta Kashila Tata u tsunu n Yesu Kawauwi Asheku u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

⁴ Filimo, a'ayin a ɗa baci dem ma yan kvasu adama a vunu, n tsu cikpa ta Kashila. ⁵ Yan ɗa n tsu yan nala, kpaci n pana ta kadyanshi ka shinga ka vunu ka a tonuko mu, vu wushuku ta n Yesu Asheku. N pana ta kpam kadyanshi a da va ciga ama a Kashila wa wa. ⁶ Ma yanka vu ta kvasu tsara upityanangu u da i'ari n u da kaɓolo n atoku u doku, ya wenishe baci ili i shinga i'ya Kashila ka naka tsu. Asaka nala gitai adama a tsupige tsu Kawauwi. ⁷ Uciga u da va ciga ama a Kashila wa zuwusa mu ta ma panasa kayanyan cika kpam n ugbamatangu u asuvu. Vangu u va, vu zuwa ta ama a Kashila ushani a rongo bawu ili i'ya ya dambula le.

Bulus folukoi Onisima

⁸ Adama a nala, ma ciga ta n folo vu vu yain ili i roku. A asuvu a kala ka Kawauwi ma ta n ucira u da ma fuda n tonuko vu i'ya va yan, shegai ma yan nala wa. ⁹ Adama a nala an u wokoi tsa cigamgbana, ma folo vu ta vu yain ili i na yi. Mpa Bulus uza ɗa u yain a'ayin a re, mpa ma dansa n avu tyoku u uza n kaje ka ne. Kpam a kuwa ku a'ali ka mari adama a Yesu Kawauwi.

¹⁰ Ili i'ya ma folo vu vi i'ya, vu pana iyali i Onisima. Kpaci gogo-na maku ma va ma, an u wokoi u woko de Katoni cina mpa pini na a kuwa ku a'ali. ¹¹ Caupa wari n kalen ara vunu wa, shegai gogo-na wa ta n kalen ara tsunu cika. ¹² Aya la ma tutsunku vu kpam katakasuvu ka va ka ta ara ne.

¹³ Mari ma ciga ta n asaka yi pini na kabolo na mpa. Mpa pini usiri n ikani a kuwa ku a'ali ki adama a uyan ku6ari ku Kadyanshi ka Shinga, u yain manyan ma wari u gain vu yansaka mu. ¹⁴ Shegai ma ciga n yain nala wa, she avu vu wushuku. Kpam ma ciga vu bangam mu adama a da a matsa vu wa, shegai adama a da va ciga n uciga u vunu.

¹⁵ Gaawan ili i'ya i zuwai u sumai ara vunu a a'ayin a kenu a na yi i'ya, u gono baci i rongo pini hal ubana. ¹⁶ Gogo-na kagbashi ka kpam koshi wa, u la ta kagbashi, vangu vunu da uza da u gain vu cigi. Ma ciga yi wa wa, avu kpam dem u gan ta vu cigi yi hal uciga vi u lai u va. Vu cigi yi tyoku u kagbashi, n tyoku u vangu u vunu a asuvu a Asheku. ¹⁷ Vu reve baci mpa utoku u manyan u vunu u da, she vu ryabusa yi tyoku da va ryabusa mu n tuwa baci. ¹⁸ Wari u nusuka vu baci, ko va tono yi ili i roku, ma tsupa ta i'ya. ¹⁹ Mpa Bulus, mpa kpam ma korongu ili i na yi n kaci ka va, "Ma tsupa ta i'ya." Ma yan gbam kadyanshi ka uma u vunu u da n wusuka vu wa.

²⁰ Utoku u va, yan i'ya n foloi vi, yan i'ya yavu Asheku a da va gbashika. Nala wa zuwa mu ta n doku n gbama asuvu a Kawauwi. ²¹ Ko n gogo-na an ma koronku vu na vi, n reve ta va yan i'ya n foloi vi, hal gbam i lai i'ya n foloi.

²² Fobusuko mu kunu, kpaci n zuwa ta uma Kashila ka wushuku ta kavasu ka vunu, a asaka mu n tuwa a asu u vunu.

Idyani i Bulus i makorishi

²³ Abafara wa danasa vu, kabolo ka tsari a kuwa ku a'ali adama a Yesu Kawauwi. ²⁴ Atoku a manyan a va, Marku, n Aristaraku, n Dima, n Luka a ka danasa vu ta dem.

²⁵ Ukuna u shinga u Yesu Kirisiti Kawauwi u toni n uma u vunu.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Kagali ka Ibirahi

Ukukpa u kadyanshi

A reve ko ya korongi ukanikorongi ubana a asu u Kagali ka Ibirahi wa. Gaawan Bulus da. A reve ta an wari a asuvu a Tagarada u Kashila adama a uwenishike u da wari pini. Kpam nkoshi n kuwa ku Atoni n bidya ta u da u wokoi a asuvu a Tagarada u Kashila tun caupa. Uza da korongi u da u tofugbuso ta tyoku da ulya u kayala u aza Yahuda u wokoi iryoci i ulya u kayala u maci u da wari a asuvu a Kawauwi.

Kakorongi ki ka wenike ta aza a uyan kaneshi tyoku da Yesu wari n kalen. Yesu la ta gba atsumate a zuba a Kashila. U la ta dem gba ntsumate, u lai kpam dem Musa. Aya Magono ma Adarakpi ma maci kpaci u ta ba uyan unyushi wa. An u nakai uma u ne, u yan ta ufarakpa u maci adama a unyushi kpam kuten koshi. An u kuwai kpam u gonoi n uma vi, u kukpa ta ure u da ya dem wa tuwa a asu u Kashila.

Adama a aza da a revei n ukuna u ufarakpa u atoni, tagarada u Kagali ka Ibirahi wa ta n uwenishike u ucira. Yesu gonuko ta gba ufarakpa ili i gbani. Gogo-na upityanangu n eyi u kukpunka ta ama ure a tuwa evu n Kashila.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Tsupige tsu Maku ma Kashila (1:1-4)

Yesu la ta atsumate a zuba (1:5-2:18)

Yesu la ta Musa n Joshuwa (3:1-4:13)

Yesu la ta Magono ma Adarakpi (4:14-7:28)

Yesu tuko ta kazuwamgbani ka shinga (8:1-9:22)

Ufarakpa u Yesu kuten ka koshi (9:23-10:31)

Ama a Kashila a roku aza da a'ari n upityanangu u pige (11:1-40)

Tono iryoci i Yesu (12:1-13:19)

Kavasuu ka makorishi n idyani (13:20-25)

Yesu Kawauwi Maku ma Kashila ma

¹ Caupa, Kashila ka tsu dansa ta na nkoshi n cau n tsunu a unu u ntsumate a ure kau-kau. ² Shegai gogo-na a'ayin a makorishi a na, Kashila ka tsu yanka tsu ta kadyanshi a unu u Maku ma ne. Kashila ka yan ta likimba n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne a asu u Maku ma ne. Aya Kashila ka dangasai u woko uza u ili gba. ³ Maku mi u lafa ta adama a tsupige tsu Kashila, kpam u rotso ta Kashila ki derere. U tsu zuwa ta ko ndya wa i lyai kelime adama a akani u ne a ucira. An Maku mi ma zuwai ama a wokoi sarara a asuvu a unyushi u cingi u le, aku u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

Kawauwi ka la ta atsumate a zuba

⁴ Maku mi ma la ta atsumate a zuba cika, Kashila kpam ka naka yi kala ka ka lai a le cika.

⁵ Kpaci Kashila ka tonuko atsumate a zuba ili i'ya u tonukoi Maku mi wa, "Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu." ◇

U doku ta dem u danai,

"Ma woko ta Tata u ne,

eyi kpam wa woko ta Maku ma va." ◇

⁶ Kpam a'ayin a da Kashila ka ciga ka suku maku ma kapala ma ne a likimba, u dana ta,

"U kana ta gba atsumate a zuba a lyaka yi kayala." ◇

⁷ Ili i'ya Kashilā ka danai a kaci ka atsumate a zuba i'ya na,
 “N zuwa t̄a atsumate a zuba a v̄a a woko tyoku u uwule.
 N zuwa t̄a agbashi a v̄a a woko tyoku u aletsu a akina.” ◇

⁸ Shegai Kashilā ka tonuko t̄a Maku mi,
 “Avu Kashilā ka, kpam tsugono tsu vunu tsa rongo t̄a hal ubana.
 Kalangu ka tsugono ka vunu ka afada a maci ka.

⁹ Va ciga t̄a ili i'ya i lobonoi,
 kpam va kovo ili i cingi.
 Da gai i zuwai Kashilā, Kashilā ka vunu, u dangasa vu vi,
 kpam u nakā vu tsupige tsa tsa zuwusa vu mazanga.
 Tsupige tsu na tsu la t̄a tsa u nakai aza da a buwai.” ◇

¹⁰ U dana t̄a kpam,
 “Asheku, a kagitā vu yan t̄a likimba,
 kpam akere a vunu a yain zuba.

¹¹ A'ayin a'a t̄a a utuwā a da ko uza bawu wa doku wa wene i'ya,
 shegai avu va rongo t̄a pini.

Gbā a ka kutsa t̄a tyoku da kunya ku tsu kotso.

¹² Va katala le t̄a tyoku u kunya ku wambana.

A ka savaḍa t̄a tyoku u kunya ku cau.
 Shegai avu va rongo t̄a tyoku da vari,
 kpam uma u vunu wa kotso wa.” ◇

¹³ Kashilā ka tonuko ko katsumate ka zuba ka te ili i'ya u tonukoi Maku ma ne wa,
 “Dusuku na a ulyaki u v̄a,
 hal she n zuwa atokulalu a vunu
 a woko vu ili i utadanku a'ene.” ◇

¹⁴ Gbā atsumate a zuba a'ulu a da a ka gbashika Kashilā a da, u tsu suku le t̄a a woko
 aḅangi a aza da a ka wusha iwauwi.

2

Iwauwi i tsunu i gbonguro ta

¹ U gan t̄a tsu kirana mai tsu toni ukuna u mayun u da a wenishike tsu. Tsu yan baci
 nala, tsa woko wasasa wa. ² A wenike t̄a akani yi a mayun a da, a da Kashilā ka nakai
 atsumate a zuba a nakā nkoshi n cau n tsunu. Kpam gbā aza da bawu a tonoi a da, n
 aza da dem a 'yuwain a da vi, a tsara t̄a mavura ma ma yain dere n ili i'ya a yain. ³ Tsu
 gonuko baci ugboji u tsunu a asu u iwauwi i pige i na yi wa, nida tsa yawunsa tsa la a
 mavura ma na mi? Asheku n kaci ka ne aya uza kagitā uza da tukoi ukuna u iwauwi i
 na, kpam aza da a panaka yi a wenike tsu t̄a an mayun da. ⁴ Kashilā dem n kaci ka ne
 u wenike t̄a an akani yi mayun da a asu u da u yansai gbā manyan ma pige n iryoci n
 ikunesavu i ucira. U nakai kpam Kulu Keri ku ne a asu u uza da baci dem u dangasai.

Uza da wa tuko tsu iwauwi

⁵ Kashilā ka dangasa atsumate a zuba a lyai tsugono tsu likimba u savu u da wa tuwa
 wa, likimba u nala vi u da tsa dansaka gogo-na. ⁶ Tyoku da a korongi a asu u roku a asuvu
 a Tagarada u Kashilā,

“Ndya i tsu birika vu n ama?

Ndya i zuwai vu lai udambula a kaci ka maku ma vuma?

⁷ Vu zuwai ucira u ne u kpaḍai urawa u atsumate a zuba a a'ayin kenu,
 vu cacika yi funi a kaci ka ne n tsupige n karinga.*

⁸ Vu zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gbā.” ◇

◇ **1:7** Ishp. 104:4. ◇ **1:9** Ishp. 45:6-7. ◇ **1:12** Ishp. 102:25-27. ◇ **1:13** Ishp. 110:1. * **2:7** Akorongi a cau a
 roku aza da a purai a tagarada u Kagali ka Ibrahi a kalatsa ta: “a'ayin kenu.” ◇ **2:8** Ishp. 8:4-6.

An Kashilā ka zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gba vi, ili i'a la i'ya bawu u lyai tsugono tsu ne wa. Shegai kotsu tsu wene ili i na yi i gitā wa. ⁹ Uza da tsu wenei Yesu da, uza da ucira u ne bawu u rawai u atsumate a zuba a asuvu a a'ayin kenu. Shegai gogo-na a cacika yi de funi n tsupige n karinga, kpaci u pana ta ikyamba i'ya hal u kuwai adama a tsunu. Mayun da, adama a ukuna u shinga u Kashilā u da, da Yesu kuwai adama a ama a likimba gba.

¹⁰ Kashilā ka ka yain ili gba, kpam ko ndya wa i'a ta pini tsara i naka yi tsupige. Wa ciga ta u tsara mmuku ushani n da ma uwa a asu u tsupige tsu ne, adama a nala a da u zuwai Yesu tsara asu u ndishi u da wari dere n eyi, adama a tyoku da u panai ikyamba. Yesu da wa tonon ama ubana a iwauwi. ¹¹ Adama a nala, eyi n aza da u wulukpei vi, Tata u da u le u te. Adama a nala a da bawu Yesu wa pana uwono u da wa isa le atoku a ne. ¹² U tonuko ta Kashilā,

“Ma tonuko ta atoku a va ili i va i'ya vu yain.

Ma cikpala vu ta a bolomgbono baci a lyaka vu kayala.” ◇

¹³ U doku ta u danai,

“Ma wushuku ta n Kashilā.” ◇

Kpam u danai,

“Mpa na kabolo na mmuku n da Kashilā ka naka mu.”

¹⁴ Mmuku n Kashilā ama da n ikyamba na mpasa, adama a nala Yesu dem n kaci ka ne u woko ta tyoku u le. Yan da u yain nala tsara ukpa u ne u wacinsa Kalapansi uza da wari n ucira a kaci ka ukpa. ¹⁵ Nala u wusai gba aza da a'ari a ndishi yavu agbashi gba uma u le adama a uwonvo u ukpa. ¹⁶ Gba tsunu tsu reve ta an Yesu tuwai tsara u banga mmuku n tsikaya m Ibirahi, shegai atsumate a zuba wa. ¹⁷ Adama a nala, Kashilā ka zuwa ta Yesu rotsoi ama a ne a ili gba, tsara u woko Magono ma Adarakpi ma le, uza da u tsu wenike asuvayali, uza da kpam Kashilā ka wushuki n eyi. Nala kpam Yesu da wa fuda u naka ufarakpa a asu u Kashilā, tsara Kashilā ka cimbusuka ama unyushi u cingi u le. ¹⁸ Eyi n kaci ka ne u pana ta ikyamba kpam Kalapansi ka modono ta tsara u zuwa yi u nusa. Adama a nala gogo-na wa fuda ta wa banga aza da Kalapansi ka modono tsara u zuwa le a nusa.

3

Yesu la ta Musa

¹ Ama a va, Kashilā ka dangasa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. Adama a nala u gan ta i rongo a ucibusu tyoku da Yesu woko kasuki ka Kashilā, kpam u woko Magono ma Adarakpi ma uwushuku u da tsa dansa. ² U yan ta ko ndya baci Kashilā ka tonuko yi u yain. Kashilā ka dangasa yi ta u yain manyan ma na mi, tyoku da Musa yain manyan ma Kashilā ka tonuko yi u yain gba a asuvu a Kuwa ku Kashilā. ³ Tsupige tsa Yesu tsara tsu la ta tsa Musa tsara, tyoku da tsupige tsa kamai ka tsu tsara tsu tsu la tsu kuma ki. ⁴ Mayun da an kuwa dem uza roku u da u tsu ma ka, shegai Kashilā ka kamai ka ko ndya wa. ⁵ Musa kagbashi ka Kashilā ka wushunki kuwa ku ne ka, kpam manyan ma ne ma woko ta iryoci i ili i'ya Kashilā ka wenike naha a kapala. ⁶ Shegai Kawauwi Maku ma Kashilā ma, kpam aya Kashilā ka wushunki kuwa ku ne. Atsa kuwa ku ne ki, tsu lya baci kelime n ugbama asuvu, kpam tsu lya baci kelime n uwushuku n ili i'ya tsu zuwai uma.

U kana ta tsu lyai kelime n utono Kashilā

⁷ Tyoku da Kulu Keri ku danai da,

“I pana baci kalagatsu ka Kashilā ara,

⁸ kotsu i ryagbaja wa,

tyoku da nkoshi n cau n de n yain.

A kpatalaka ta Kashila kucina,
an a kondoi Kashila a kakamba.

⁹ Kashila ka dana ta,
'A 'yuwunka mu ta cika
tsara a kondo mu,
ko an u wokoi a wene ta
ili i'ya n yain a asuvu a ayen a amangare yi.

¹⁰ Adama a nala n pana le ta upan, aku n danai:
'Atakasuvu a le a tsu kpatalaka mu ta kucina maco,
a 'yuwain uyan ili i'ya n tonuko le a yain.'

¹¹ N yan ta upan hal n tsinai,
'A ka uwa a asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.' ” ◇

¹² Ama a va, kiranai kotsu ko uza a asuvu a de u yain n katakasuvu ka kari n tsicingi ka
kpm bawu ka wushuki wa. Iacun i katakasuvu ka nala ka zuwa da ta ukpatalaka Kashila
Uza u Uma kucina.

¹³ U kana ta i gbamatangu atoku a de kain dem, kpm u kana ta i lyai kelime n uyan
nala hal a'ayin a buwa baci a da a ka isa "Ara." I yan baci nala wa, unyushi u cingi wa
yinsa ta aza roku a de u zuwa le uryagbaji. ¹⁴ Tsu woko ta atoku a asuvu a Kawauwi
tsu lya baci kelime n upityanangu u ucira u da tsari n u da tun a kagita hal ubana a
makorishi. ¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta,
'I pana baci kalagatsu ka Kashila ara,
kotsu i ryagbaja tyoku da nkoshi n cau n de n ryagbajai wa.
A kpatalaka ta Kashila kucina.'

¹⁶ An ya a panai kalagatsu ka Kashila aku a kpatalaka yi kucina? Alya aza da Musa
tonoi n ele u wutukpa le a Masar. ¹⁷ An ya kpm a zuwai Kashila ka panai upan hal ayen
a amangare? Alya aza da a yain unyushi u cingi kpm a kuwai a kakamba, n ele da u
yain upan. ¹⁸ An ya Kashila ka dansaka an u tsinai u da a ka uwa a asu u uwunvuga u
ne wa, ko kenu? Aza da a 'yuwan yi upanaka, alya wa dansaka. ¹⁹ Tsu tuwa ta tsu revei
adama a ukpada u uwushuku u le u da a kpada uwa vi.

4

Asu u uwunvuga

¹ Kashila ka yanka tsu ta kazuwamgbani ka tsa fuda tsa uwa asu u uwunvuga u ne.
Adama a nala u kana ta ya dem u kirana, tsara uza u namba u uwa pini wa. ² Tsu pana
ta akani yi tyoku da aza a Isara'ila a panai. Shegai a 'yuwain upityanangu a ili i'ya a
panai, akani yi tani a banga le wa. ³ Atsa aza da tsu a pityanangi da koshi tsa uwa asu u
uwunvuga u ne. Aza da kpm bawu a pityanangi, Kashila ka dana ta,
'N yan ta upan kpm n tsinai,
'A ka uwa asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.' ” ◇

U dana ta nala ko an u wokoi u kotso de ufo6uso a asu u uwunvuga u ne a a'ayin a da
u yain likimba. ⁴ A Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka kain ka shindere
ka a'ayin a shindere, u da: "Kain ka shindere ka Kashila ka wunvugai a manyan ma ne
gba." ◇ ⁵ Tsu yan ta dem kaneshi an u doki u danai a asu u roku, "Ama a na a ka uwa asu
u uwunvuga u va wa!" ◇

⁶ Aza a kagita a da panai akani yi a tsara asu u uwunvuga vi wa, kpaci a pityanangu
wa. Shegai mayun da ama roku a ka uwa ta asu u uwunvuga vi. ⁷ Adama a nala Kashila
ka zuwai a'ayin a roku a da ama a ka uwa asu u wunvuga u ne, kpm a'ayin a nala yi a
da u isa "Ara."

A ɓarākpa tā cika an Kashilā ka danai nala kahu u tuwā u dansa a unā u Dawuda, an u danai,

“Vu pana baci kalagatsu ka Kashilā ara, kotsu vu ryagbaja wa.”

⁸ Uyamba u Ka'ana† u ɗa Joshuwa† tonoi n ama a uwai vi, u ɗa a asu u uwunvuga u savu u na vi wa. A ɗa baci u ɗa, Kashilā kari ka yan kadyanshi a kaci ka kain ka uwunvuga ka roku ka ka tuwā wa. ⁹ Nala u wenike tā a'ayin a uwunvuga u ama a Kashilā kotsu a rawa wa. A'ayin a uwunvuga a na, a'a tā ucun u uwunvuga u ɗa Kashilā ka wunvugai a kain ka Ashibi. ¹⁰ Uza ɗa baci dem u uwai asu u uwunvuga u Kashilā, wa wunvuga tā a'ayin a ɗa baci u kotsoi manyan ma ne tyoku ɗa Kashilā ka wunvugai an u kotsoi uyan likimba. ¹¹ Asakāi tsu matsai tyoku ufuda u tsunu tsara tsu uwa asu u uwunvuga u ne, kotsu uza u te u tsunu u rukpa, tyoku ɗa a yain an a 'yuwain upana wa.

¹² Akani a Kashilā a'a tā tyoku u ili i'ya i'ari n uma kpam i'ari n ucira. A la tā burundu u kulya u ɗa wari n unā u kulya u re. A tsu batsa tā kapashi ka tsunu ka kari n uma a batsa kpam kulu ka ka bana a asu u Kashilā. A tsu batsa tā dem a mere ma alatu n mere ma a'ungu a atele a tsunu. A tsu wutukpa tā ili i'ya tsa ciga tsu sokongu a kateshe; wata, ili i'ya tsu tsu yawunsa n i'ya tsu tsu ciga. ¹³ Uza wā la wa sokongu ili a likimba aku Kashilā ka kpaɗa i'ya uwene wa. U tsu wene tā ili tyoku ɗa i'ari. Aya Kashilā ka u kanai tsu tonuko gba ili i'ya tsu yain.

Kawauwi ka Magono ma Adarakpi

¹⁴ Tsu lyai kapala n ubana n ugbami ili i'ya tsu da tsu pityanangi n i'ya. Tsu yain nala kpaci tsā tā n Magono ma Adarakpi, Yesu Maku ma Kashilā, uza ɗa u banai a zuba. ¹⁵ U reve tā an tsu sorukpoi. Kalapansi ka matsai ka zuwa yi unyushi u cingi a ure u ɗa baci dem wa matsa u zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi, shagai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa. ¹⁶ Adama a nala asaka tsu tuwai a asu u Kashilā bawu uwonvo. Aya uza ɗa u yain ili i shinga ubana a asu u ama. A'ayin a ɗa baci dem tsu yain nala, wa yanka tsu tā tsishinga kpam u banga tsu a'ayin a ɗa tsa ciga u banga tsu.

5

¹ Kashilā ka tsu dangasa tā Magono ma Adarakpi a asuvu a ama aku u naka yi manyan ma wa bansa a kapala ka Kashilā a unā u ama a'ayin a unaka kune, u yain kpam udarakpa adama a unyushi u cingi u ama vi. ² Magono ma Adarakpi mi mā tā dem usorukpi tyoku u ama ɗa a buwai. Ili i'ya i zuwai u tsu tono ben n aza ɗa a ka nususa i'ya, kpaci a reve an ili i'ya a ka yansa vi unyushi u ɗa wa. ³ An u wokoi wari usorukpi, u kana tā u yain udarakpa adama a unyushi u cingi u ne, aku u yain kpam udarakpa adama a unyushi u ama a ne.

⁴ Ko uza wa naka kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarakpi wa. Uza ɗa Kashilā ka dangasai koshi aya u tsu woko Magono ma Adarakpi, tyoku ɗa u isa Haruna.†

⁵ Nala dem wari n Kawauwi. U bidiga kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarakpi wa. Kashilā ka ka tonuko yi,

“Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu.” ◇

⁶ A asu u roku kpam, Kashilā ka dana tā,

“Va woko tā kaɗarakpi hal ubana, tyoku ɗa Malikisada† wari kaɗarakpi.” ◇

⁷ A'ayin a ɗa Yesu wari a likimba, u folo tā Kashilā uza ɗa wari n ucira u ɗa wari wa wauwa yi a ukpa, u folo yi n kushen cika n meshi. Kashilā ka panaka yi tā adama a unaka kaci ka ne u ɗa u nakai. ⁸ Ko an u wokoi Yesu Maku ma Kashilā ma, u rotsongusu tā upanaka adama a upana u ikyamba. ⁹ An u kotsoi uyan ili i'ya i gain u yain, u woko tā

◇ 5:5 Ishp. 2:7. ◇ 5:6 Ishp. 110:4; Kag. 14:17-24.

uza da u tsu zuwa ama a tsara iwauwi hal ubana, aza da a ka yansa ili i'ya u tsu tonuko le a yain. ¹⁰ Nala Kashila ka zuwa yi u woko Magono ma Adaraki tyoku u Malikisada.

Kotsu i asaka utono Kashila wa

¹¹ Tsa ta n ili ushani i'ya tsa dana a kaci ka ili i na yi, shegai wa wuyana ta ukasana, an u wokoi i tsu bidya ukuna go wa. ¹² I barakpa ta an i'ari a asuvu a Atoni, kpm u gan ta a dana gogo-na ya wenishike ta aza roku. Shegai u wokoi eda ya ciga a gono a wenishike da uwenishike u kagita u akani a Kashila. Tyoku u mmuku n shili n da n buwai kucomu da i'ari, n u da ya lya ilikulya. ¹³ Uza da baci bawu a kasai mani, u reve ili i shinga ko i cingi wa. ¹⁴ Shegai aza da a gbojoi, a tsu lya ta ilikulya i'ya bawu mmuku n shili ma fuda ma lya, kpm a tsu rongo ta a urotsongusu a reve ili i'ya i takpanai ili i shinga n i cingi.

6

¹⁻³ U gan ta a dana i reve de uwenishike u kagita u na vi, u da wari dere n uwenishike u mmuku n shili. Wata, ukpatalaka u ili i'ya ya tuko ukpa kucina, kpm dem n upityanangu n Kashila. Uwenishike a kaci ka ukuna u ulyuugusu n utadangusu u akere. Uwenishike a kaci ka u'yangi u akushe n ukuna u afada a da bawu a ka kotso, i'a ta dem pini a asuvu a uwenishike u kagita. Gba u gan ta a dana i reve i'ya de. Adama a nala, tsa yan kadyanshi a kaci ka le gogo-na wa, shegai Kashila ka wushuku baci, tsa lya ta kapala tsu yain kadyanshi ka ili i'ya i yain dere n aza da a gbonguroi.

⁴ Ama roku a asaka baci upityanangu n Kawauwi, ko uza wa la wa zuwa le a kpatala kpm wa. Caupa, ama a na a wusha ta katyashi ka Kashila kpm a pedei kune ku ne cika. Ama a na yi dem a wusha ta Kulu Keri ki. ⁵ A reve ta tyoku da kadyanshi ka Kashila ka yankpai, kpm a wushai ucira a'ayin a da Kashila ka lya tsugono. ⁶ An a wushai ili i nala yi gba, aku a kpatalakai Kawauwi kucina. Wa yan a zuwa icun i ama a nala yi a kpatala kpm wa, kpaci Maku ma Kashila ma kpm a doki a ka wuna a mawandamgbani an a 'yuwain yi. Uwono u da a ka zuwusa yi a kapala ka ama gba.

⁷ Ama roku tyoku u uyamba u da u tsara ilyushi ushani u da a'ari. U naka ta ama da a cimbai pini vi ilimaci i shinga, aku Kashila ka zuwukai uyamba vi unu u shinga. ⁸ Ama roku tyoku u uyamba u da u tsu wutukpusa awana a da a'ari n mete ma cingi, kpm wa matsa ili wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yanka ta uyamba u nala vi unu kpm akina a kulatangu u da.

⁹ Ama a va aza da ma ciga, ko an tsu yain kadyanshi ka na, tsari n kadambula n ada wa, kpaci tsu reve ta i'a ta a ure u shinga, ure u iwauwi. ¹⁰ Kashila ka tsu yan ta afada a ure u da u lobonoi. Wa ciba ta manyan ma vu yain, kpm dem wa ciba ta uciga u da vu wenike yi an vu bangai ama a ne, kpm va lya kapala n vu banga le hal n gogo-na. ¹¹ Ili i'ya tsu lai n uciga i'ya i matsa ulya kapala nala hal ubana a makorishi, tsara i tsara ili i'ya i zuwukai uma. ¹² Tsa ciga i woko awonvoli wa. A unu u nala, tonoi iryoci i aza da a ka wusha ili i'ya Kashila ka zuwamgbani adama a upityanangu n ahankuri a le.

Kashila ka tsu yan ta i'ya u zuwamgbani

¹³ An Kashila ka yankai Ibirahi kazuwamgbani, u tsinai u yain ili i'ya u zuwamgbani. U tsinai n kala ka ne, adama a da uza roku wa la u lai Kashila wa. ¹⁴ U danai, "Mpa, Magono ma Zuba ma zuwuka vu ta unu u shinga, kpm ma naka vu ta ntsikaya ushani!"
 ◇ ¹⁵ Ibirahi vanai u wene ushadangu u ukuna vi n ahankuri, aku u tsara ili i'ya Kashila ka zuwamgbani.

¹⁶ Ama a ka tsina baci, n uza da u la le tsupige da a tsu tsina. Utsina u le u wenike ta ili i'ya a danai vi mayun da, kpm u tsu tuko ta utyoku u kananamgbani. ¹⁷ Kashila dem u tsina ta tsara ama da a ka wusha ili i'ya u tsinakai vi, a reve mayun da bawu wa sava da ili i'ya u fobusoi. ¹⁸ Ili i re i na yi ya sava da wa: Kashila ka yan kaban wa, u zuwamgbana

baci. Kpam u tsina baci, wa yan kaɓan wa. Ili i na yi i tsu gɓamatangusu tsu tā atsu aza da tsu sumai ubana a asu u Kashilā tsarā u wusa tsu. I tsu nakā tsu tā ucira tsu banā uzuwa u uma u da u nakā tsu. ¹⁹⁻²⁰ Uzuwa u uma u nala wā tā n ugbami a uma u tsunu, tyoku da kashamkpatu ka kpatu ka tsu shamkpa kpatu a asu u te. Uza da tsari n uzuwa u uma u tsunu ara ne, aya Yesu, uza da walai a asu u kunya ka a barakpai a utsutsu ubana a Asu u da u Lakai Uwulukpi† a zuba. Adama a tsunu a da u yain nala. U wokoi Magono ma Adarakpi ubana, kadarakpi ucun u Malikisada.

7

Malikisada katarakpi

¹ Malikisada na vi magono ma ilyuci i Salem ma, kpam katarakpi ka Kashilā ka Zuba ka. A'ayin a da Ibirahi lyai kuvon ku ngono n nishi wa gono a kuwa, Malikisada wutā tā u ba u zuwuka yi unā u shinga. ◇ ² Aku Ibirahi nakā yi i te a asuvu a ili kupa a asuvu a gbā i'ya dem u tukoi a asu u kuvon vi. Ili i kagitā i'ya tsa ciga tsu dana a kaci ka Malikisada i'ya, kalen ka kala ka ne ka “magono ma ma yansa ili i maci.” Aya dem “magono ma ndishi n shinga,” kpaci kalen ka Salem ka “ndishi n shinga.” ³ Ko uza u reve tata ko mma u Malikisada wa. Ko uza wā la kpam u revei asu u da a wutai wa, ko a'ayin a da a matsa yi, ko kpam a'ayin a da u kuwai wa. Wā tā tyoku u Maku ma Kashilā kpam wa woko tā katarakpi ubana.

⁴ Wene ve tyoku da Malikisada wari n tsupige! Ko Ibirahi, makoshi ma cau ma pige ma aza a Isara'ila, u reve tā tyoku da Malikisada wari n tsupige a'ayin a da u nakā yi i te a asuvu a kupa a ili i'ya u tsarāi a asu u kuvon. ⁵ Mele ma wenishike tā u kanā tā mmuku n tsikaya ma Ibirahi n nakā mmuku n tsikaya n Levi† n da mari adarakpi ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya a tsarāi, ko an u wokoi mmuku n tsikaya m Ibirahi n da dem. ⁶ Malikisada wā a asuvu a kaletsu ka aza a Levi wa, shegai u wusha tā i te a asuvu a kupa ara Ibirahi. Kpam u zuwuka tā Ibirahi unā u shinga, uza da u wushai kazuwamgbani icun kau-kau ka Kashilā. ⁷ Ya dem u reve tā an uza da baci wari n ucira u da wa zuwuka uza roku unā u shinga, u la tā uza da wa wusha unā u shinga vi tsupige. ⁸ Adarakpi a tsu wusha tā i te a asuvu a kupa a ili i'ya ama a tsarāi, ko an u wokoi ele dem aza da a ka kuwa aly. Shegai gbā n nala, Malikisada la le tā tsupige, kpaci Tagarada u Kashilā u wenishike tā an wari n uma. ⁹ Tsa fuda tā gɓam tsa dana an mmuku n tsikaya n Levi, aza da a tsu wusha i te a asuvu a kupa yi, ele dem a nakā tā i'ya an Ibirahi nakai vi. ¹⁰ Kotsu a matsa Levi wa, shegai aya pini a ikyamba i makoshi ma cau ma ne Ibirahi a'ayin a da Malikisada gawunsai n Ibirahi vi.

¹¹ Ko an u wokoi Mele ma Musa ma danai, u kanā tā katarakpi ka woko matsikaya ma Levi, adarakpi yi a ka fuda a ka zuwa ama a woko ama a maci wa. Adama a nala u kanā tā a tsarā katarakpi tyoku u Malikisada, shegai uza da u wutai a kumaci ku Haruna wa. ¹² Icun i katarakpi ka roku kau ka wutā baci, u kanā tā Mele ma savaɗa dem. ¹³ A kaci ka Kawauwi ka tsa dansa ukuna u na vi, uza u kaletsu ka roku kau. Ko uza a asuvu a kaletsu ka nala ki kotsu u yan manyan tyoku u katarakpi a asuɗaraka wa. ¹⁴ Ya dem reve tā an u wutai a asuvu a kaletsu ka Yahuza,† kpam kotsu Musa wari u dana an ko katarakpi ka te ka wutā a kaletsu ka nala ki wa.

Kawauwi ka tā tyoku u Malikisada

¹⁵ Na woko tā a kateshe karara an katarakpi ka roku ka tuwai tyoku u Malikisada. ¹⁶ A isa vuma u nala vi katarakpi adama a akaya a ne ko kpam adama a mele wa, shegai adama a ucira u uma u da bawu a ka wacinsa. ¹⁷ Tagarada u Kashilā u yan tā kadyanshi a kaci ka ne,
 “Avu katarakpi ka hal ubana,
 tyoku da Malikisada wari katarakpi.” ◇

¹⁸ Gogo-na a zuwa de mele ma cau a ikengi, kpaci ma n ucira wa, kpam ma wokoi ili i gbani. ¹⁹ Mele ma Musa ma zuwa ko ndya wa i woko i maci wa. Shegai gogo-na Kashila ka naka tsu ta ili i shinga i'ya tsa zuwuka uma. Nala kpam tsari a ura'a evu n Kashila.

²⁰ Kashila ka tsinai u da Kawauwi ka woko ta kadarakpi hal a ubana, shegai u yanka ko kadarakpi ka te nala wa. ²¹ A kaci ka Yesu ka koshi u danai, 'Mpa, Magono ma Zuba, n tsina ta, kpam ma sava'a katakasuvu ka va wa, ko kenu. 'Avu kadarakpi ka hal ubana.' ” ◇

²² Yesu da zuwai kazuwamgbani ka shinga ka nala ki ka woko mayun, kpam kazuwamgbani ki ka la ta ka Kashila ka yankai Musa.

²³ Caupa, kadarakpi ka kuwa baci, wa lya kelime n uwoko kadarakpi wa. Adama a nala a da a tsarai adarakpi ushani. ²⁴ Shegai Yesu woko ta kadarakpi ubana, tsudarakpi tsu ne tsa kotso wa. ²⁵ Adama a nala, aya wari gogo-na hal n maco, uza da wa fuda wa wauwa aza da a ka tuwusa a asu u Kashila a kukere ku ne. Wa ta n uma hal ubana tsara u folusuko le Kashila.

²⁶ Yesu da icun i Magono ma Adarakpi ma tsa ciga, kpaci u tsu banga tsu ta a ure gba. Ili i'ya u tsu yan i tsu zuwa ta Kashila ka pana kayanyan. Wa n unyushi wa. Kashila ka pecene yi ta n ama a likimba aza a unyushi u cingi. U naka yi asu u da u lakai tsupige gba gba a zuba. ²⁷ Wa tyoku u Ngono ma Adarakpi n da n buwai wa, aza da kain dem she a yan udarakpa adama a unyushi u cingi u le n unyushi u cingi u ama da a buwai. Shegai kuten ka koshi Yesu nakai kaci ka ne tyoku u udarakpa a zuba u mawandamgbani adama a ama, kpam u lobono ta hal ubana. ²⁸ Mele ma wushuku ta vuma u woko Magono ma Adarakpi ko an u wokoi vuma shadangu wa. Kashila ka naka ta Musa Mele a kagita. An nala u wurai, aku u tsinai u zuwai Maku ma ne uza da wari ushadangi ma woko Magono ma Adarakpi hal ubana.

8

Kawauwi ka Magono ma Adarakpi

¹ Ili i pige i'ya tsa dansa i'ya na: Tsa ta n Magono ma Adarakpi uza da u dusuki a ulyaki u karatsu ka tsugono ka Kashila Uza u Ucira Gba a zuba. ² Magono ma Adarakpi ma tsunu a Asu u da u Lakai Uwulukpi† u da wa gbasha, asu u ulya u kayala u mayun u da Kashila ka yain, ama da a yain asu vi wa.

³ Magono ma Adarakpi dem ma ta n manyan ma unakasa kune n udarakpusa ubana a asu u Kashila. Nala dem Magono ma Adarakpi ma tsunu u kana ta dem u naka Kashila kune ku ili i roku. ⁴ Wari baci na a likimba, wari wa woko kadarakpi wa ko kenu, kpaci adarakpi a da pini na, aza da a ka tono Mele a asu u unaka Kashila kune. ⁵ Manyan ma adarakpi a ka yan, iryoci i'ya koshi ko kpam kulu ka ili i'ya i'ari a zuba ka. Ili i te i'ya dem n Musa. An Musa wa fobuso uyan Katani ka Kavasuu, Kashila ka tonuko yi, "Ci'a a'ayin a da vari a masasa, n tonuko vu ta derere tyoku da va yan ka. Vu kirana vu yain ka nala derere." ◇ ⁶ Shegai manyan ma tsudarakpi ma Kashila ka nakai Yesu ma la ta ma a nakai adarakpi a da a buwai. Aya ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu ka Kashila n ama, kpam kazuwamgbani ka nala ki ka la ta ka cau. Nala u woko ta an ili i'ya Kashila ka yain a kazuwamgbani ka savu i la ta i ka cau.

⁷ Kazuwamgbani ka kagita kari ka fuda baci ka yain ili gba, ili i'a la i'ya ya zuwa a yain ka ire wa. ⁸ Shegai Kashila n kaci ka ne u wenei ka tyoku da ka gain ka woko wa, da u danai:

“N tonuko da, a'ayin a'a ta a utuwa,
a da ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila n aza a Yahuza.

⁹ Kazuwamgbani ka na ka woko icun i kazuwamgbani ka n yain n akaya a le, an n kaṅa le n akere n wutukpa le a uyamba u Masar wa.

Shegai a tono ka wa,
aku n kpatalaka le kucina.

¹⁰ A'ayin a ka tuwa ta a da ma yan kazuwamgbani ka savu n aza a Isara'ila.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa ta mele ma va
a asuvu a le tsara a reve ma,
kpam ma korongu ta ma a atakasuvu a le
tsara a toni ma.

Ma woko ta Kashila ka le,
kpam a ka woko ta ama a va.

¹¹ Ama a ka doku kpam a wenishike atoku a le wa, a dana,

'Revei Magono ma Zuba,'
kpaci gba a ka reve mu ta,

ili i'ya i kana uza u kenu ubana uza da u lakai kalen gba.

¹² Kpaci ma cimbusuka le ta tsicingi tsu le

kpam ma doku ma ciba unyushi u cingi u le wa, ko kenu." ◇

¹³ An Kashila ka yain kadyanshi ka kazuwamgbani ka savu ki, ka cau ka ka buwa kpam n manyan wa. Ko ndya baci i kutsai kpam i wowoi, i yan la vi de evu n upuwan.

9

Mele ma cau a kaci ka ulya kayala

¹ A kazuwamgbani ka kagita ka Kashila ka yain n aza a Isara'ila, u tonuko ta ama derere tyoku da a ka lya kayala, kpam dem u tonuko le ta tyoku da a ka yan Katani ka Kavas, asu u da a ka lya kayala ki. ² A yan ta katani ka a pecei apashi a re. A asuvu a kapashi ka kagita a asu u da kashamkpatu ka macikal u n teburu u da a tsu zuwusa iburodi i uwulukpi i'ya a tsu tukuso kune a asu u Kashila u da. Kapashi ka na ka a isa Asu u Uwulukpi. ³ Kunya ku ubarakpa a utsutsu ka ka pecei a'unu ka pini. A isa kapashi ka ire ki Asu u da u Lakai Uwulukpi.† ⁴ Asuvu a kapashi ka nala ki asudaraka u da a gbarai n zinariya u da pini, asu u da a tsu runukpusa ili i magulani. Kpam Akpati u Kazuwamgbani† u madanga, u da a kumanai n zinariya gba abon a ne wa ta dem pini. Asuvu a Akpati vi ili i tatsu i'ya pini: I kagita, magbodo ma zinariya ma a shadangi n mana† ma pini. Kpam kalangu ka Haruna ka ka topoi ka pini. Agbagala a atali a re a da a korongi Mele Kupa a da dem pini. ⁵ A zuba u Akpati vi a ruma ta pini a'ulu a ili i uma* i re i ashan i'ya ya wenike Kashila ka ta pini. A barakpai ashan a le a zuba u kakimbatsu ka Akpati u Kazuwamgbani vi, a asu da Kashila ka tsu cimbusa unyushi u cingi. Shegai tsa fuda tsa dana ko ili a kaci ka ukuna u nala vi gogo-na wa.

⁶ A kotso baci ufobuso ili gba nala, adarakpi yi a tsu bana ta asuvu a kapashi ka kagita kain dem a yain manyan ma le. ⁷ Shegai Magono ma Adarakpi ma koshi ma tsu uwa a asuvu a kapashi ka ire, kpam dem kuten ka u tsu yan nala a kayen. Wa uwa Asu u da u Lakai Uwulukpi bawu u banai mpasa wa. U tsu naka ta n da kune ubana a asu u Kashila adama a unyushi u cingi u ne, n u da ama a yain bawu a revei. ⁸ Nala dem ure u da Kulu Keri ku tsu dana, Katani ka Kavas ka buwa baci asu u ulya kayala, uza wa la wa uwa Asu u da u Lakai Uwulukpi yaa wa. ⁹ Naha iryoci i a'ayin a gogo-na i'ya. Nala u wenike ta an kune n udaraka u da a nakasai wa fuda wa zuwa katakasuvu ka uza da wa lya kayala ka woko sarara tyoku da u gain ka woko wa. ¹⁰ Ili i'ya i zuwai nala tani i'ya, an u

◇ 8:12 Iri. 31:31-34. * 9:5 Zinariya da a rumai tsara u woko ili i na yi hal n ashan. N Tsigana "kerubobin" da a tsu isa i'ya.

wokoi ili i nala yi ukuna u ilikulya n kuso n ubacangusu u da. Mele ma na mi adama a ikyamba a da, kpam Kashila ka zuwai a toni ma hal utuwa a'ayin a ure u savu u ne.

Mpasa n Kawauwi

¹¹ Gogo-na Kawauwi ka woko de Magono ma Adarakpi a zuba u ili i shinga i'ya i rawai. U uwai a asu u ulya kayala a zuba u da lai tsulobo. Akere a ama a da a yain u da wa, kpam dem ka bon ka likimba ka wa. ¹² Kuten ka kpam a'ayin gba u bankai mpasa a Asu u da u Lakai Uwulukpi, shegai mpasa ma nryadiga na ndyondyom n da wa. U bidyai mpasa n ne, an u yain nala, u tsaraka tsu uwusa u da bawu wa kotso. ¹³ Caupa, ama a'ba baci n ashinda, ikyamba i le i tsu woko ta uwulukpi kadarakpi ka vishanasaka le baci mpasa ma nlala n aboburo kpam u polusuko le baci kakomo ka a tsara a manuku ma kanaka ma a runukpai. ¹⁴ Shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu, aku u nakai kaci ka ne kune ubana a asu u Kashila asu Kulu Keri ka kari n uma u da bawu wari n utyoku. Ili i'ya i zuwai mpasa n ne n lai ucira cika da la vi, aku u zuwai atakasuvu a tsunu a wokoi uwulukpi a asuvu a ili i'ya ya tuko ukpa. Gogo-na tsa fuda ta tsa gbashika Kashila Uza u Uma!

¹⁵ Adama a nala Kawauwi ka ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu, tsara aza da Kashila ka isa a tsara una u shinga u da bawu wa kotso, u da Kashila ka yain kazuwamgbani. Ili i na yi u yan ta i'ya an Kawauwi ka kuwai da u wutukpai ama a asuvu a unyushi u da a yain an a ka tono kazuwamgbani ka kagita.

¹⁶ Ucuu u kazuwamgbani ka na, ka ta tyoku da vuma u tsu korongu tagarada wa ciga baci a peci udukuyan u ne u tuwa u kuwa baci. Shegai a ka pece u da wa she a'ayin a da ya dem u revei an vuma vi u kuwai. ¹⁷ Tagarada vi wa n ucira wa she uza da u korongi u da vi u kuwa. Uza wa la wa fuda wa wusha ili i vuma vi wa, wa baci n uma.

¹⁸ Ili i'ya i zuwai bawu kazuwamgbani ka kagita ka shamgba i'ya la vi she na mpasa ma ukpa. ¹⁹ An Musa tonukoi ama gba Mele mi, aku u kenei mpasa ma ndyondyom na nryadiga u bolomgbonoi n mini. U bidyai tsileme tsu ncon tsa a gonukoi san kpam u bidyai avuku a maderiweni u vishanangusuki zuba u tagarada u Mele n ama gba.

²⁰ U danai, "Mpasa n da n shamkpai kazuwamgbani ka Kashila ka danai i toni n da na."

²¹ Nala dem Musa vishanangusi mpasa a Katani ka Kavasun ili i'ya gba a tsu yanka manyan a asu u ulya kayala. ²² Mele mi ma danai gba ko ndya wa a vishanaka i'ya mpasa tsara i woko uwulukpi. Kpam Kashila ka cimbusa unyushi u cingi bawu mpasa ma ukpa wa.

Ukpa u Kawauwi u takpa ta unyushi

²³ Ili i'ya i zuwai a wulukpei Katani ka Kavasun ili i'ya i'ari pini na mpasa ma nnama i'ya gai la vi. Naha gba iryoci i ili i'ya i'ari a zuba i'ya koshi. Shegai udarakpa u da u tsu zuwa ili i zuba i woko uwulukpi u la ta udarakpa u nnama. ²⁴ Kawauwi ka uwa a Asu u da u Lakai Uwulukpi u da ama a yain wa, ili i'ya i'ari iryoci i ili i'ya i'ari a zuba koshi. U banai a zuba vi kpam gogo-na nte u wari de n Kashila wa ganga tsu. ²⁵ Adama a da wa rongo u nakasa kaci ka ne maco da u banai a zuba wa, tyoku da Magono ma Adarakpi ma likimba ma tsu rongo u uwusa a Asu u da u Lakai Uwulukpi kayen dem tsara u yain udarakpa u manama. ²⁶ A da baci wari u yain udarakpa u kaci ka ne kayen dem, an wari u pana ikyamba ushani ili i'ya i bidyai a'ayin a da yain likimba. Shegai a una u nala, u tuwai kuten koshi evu n makorishi ma a'ayin, tsara u takpa ucira u unyushi u cingi ubana, an u kuwai tyoku u udarakpa adama a tsunu. ²⁷ U kana ta ya dem u kuwa kuten, aku Kashila ka yanka yi afada. ²⁸ Kuten ka Kawauwi ka kuwai koshi, tsara u takpa unyushi u ama ushani. Shegai u gono baci, unyushi u cingi u da wa takpa wa. Tuwa da wa tuwa tsara u wauwa aza da a ka vana yi.

10

Udarakpa u buwa kpam wa

¹ Mele ma Musa tyoku u kulu ku ili i maci i'ya ya tuwā da mari. Shegai kulu ku nala ki ka ili i maci yi wa, kpaci ka wutukpa ama asuvu a unyushi u cingi u le wa, ko an u wokoi a tsu yansa udaraka kayen dem. ² Mele mari ma zuwa le baci a woko sarara tyoku da u gain a woko, she a'ari a asaka uyansa udaraka. Kashila kari ka za ta unyushi u cingi u aza da a ka lya kayala kuten kpam a'ayin gba, uyawunsa u atakasuvu a le kpam wa yan n ashinda wa. ³ Shegai nala wari wa! Udaraka u naha vi cibusa u da u tsu zuwa a cibusa unyushi u le kayen dem. ⁴ An u wokoi mpasa ma aboburo na nryadiga ma fuda ma takpa unyushi u cingi wa, ko kenu.

⁵ An Kawauwi ka tuwai a likimba, u tonukoi Kashila,
 “Va ciga udaraka u nnama n kune ku ilya wa.
 Shegai vu naka mu ikyamba tsara n panaka vu.

⁶ Nnama n da a runukpai a asudaraka
 n kune adama unyushi u cingi, vu tsu pana kayanyan ka le wa.

⁷ Aku n danai, ‘Mpa na,
 n tuwa ta n yanka vu ili i'ya va ciga, Kashila,
 dere tyoku da a korongi a kaci ka va a Tagarada u Kashila.’ ” ◇

⁸ Kawauwi kari ka dana ta bacipa, “Va ciga udaraka n kune wa, kpam vu tsu pana u da kayanyan wa. Va ciga udaraka u urunukpa n kune ku takpa unyushi u cingi wa.” (Udaraka u na vi gba Mele ma ma zuwai a yain u da.) ⁹ Aku u danai, “Mpa na Kashila, n tuwa ta n yain ili i'ya va ciga.” Adama a nala, Kashila ka takpai gba udaraka u kagita, tsara u zuwa udaraka u ire. ¹⁰ An Yesu Kawauwi u yain ili i'ya Kashila ka ciga yi u yain, tsu tsara uza u unyushi u cingi an u yankai ikyamba i ne udaraka kuten koshi kpam gba a'ayin.

¹¹ Caupa, adaraki a yansai manyan ma le kain dem, a lyai kapala n udaraka u da bawu wa takpa unyushi u cingi. ¹² Shegai Kawauwi ka nakai kaci ka ne u wokoi udaraka u shinga kuten koshi u da wa yan manyan bawu utyoku. Gogo-na wa ta ndishi a ulyaki u Kashila. ¹³ Kpam nte wa rongo de hal she Kashila ka zuwa atokulalu a ne a kere ka adeshikpetsu a ne. ¹⁴ N udaraka kuten ku nala ki, u zuwai ama a wokoi uwulukpi hal ubana tyoku da u gain a woko, aza da Kashila ka zuwai a woko ama a ne.

¹⁵ Kulu Keri ku tonuko tsu ta dem ukuna u na. U gita ta u danai:

¹⁶ “Magono ma Zuba ma danai, ‘A'ayin a ka tuwa ta a da ma yan kazuwamgbani ka savu n ele.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa ta mele ma va a atakasuvu a le kpam ma korongu ta ma a asuvu a le tsara a toni ma.’ ”

¹⁷ Aku u doku u danai:

“Ma doku kpam ma cifa unyushi u cingi u le n ili i cingi i'ya a yansai wa, ko kenu.” ◇

¹⁸ A'ayin a da baci Kashila ka cimbusai unyushi u cingi, ili i'la la ya zuwa kpam a yain udaraka wa.

Lya kapala n upityanangu n Kashila

¹⁹ Ama a va, tsa uwa ta a Asu u da u Lakai Uwulukpi* bawu uwonvo adama a mpasa n Yesu. ²⁰ U naka ta ikyamba i ne tsara i kukpunka tsu ure u savu u da wa banka uza a asu u uma! Kpam ure u na u banka tsu ta asuvu n kunya ka a barakpai a utsutsu, Kawauwi ka la vi. ²¹ Tsa ta n Magono ma Adaraki ma pige uza da wa lya tsugono tsu kuwa ku Kashila a zuba. ²² Adama a nala, tsa fuda ta tsa bana evu n Kashila. Tsu yain nala n katakasuvu

◇ 10:7 Ishp. 40:6-8. ◇ 10:17 Iri. 31:33-34. * 10:19 Kunya ka a barakpai a utsutsu vi, ku pecene ta Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lakai u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila. Ku kara ta a'ayin a da Yesu kuwai tsara u wenike an Kashila ka wushunki ko ya wa u tuwa ara ne karara.

ka te kpm bamu n malala. Mpasa n Kawauwi n za ta atakasuvu a tsunu, kpaci a da a tsu rongo ta ucifusa n ili i cingi i'ya tsu yansai, shegai u woko ta yavu a za tsu ta gba gba n mini ma mari uwulukpi. ²³ U kana ta tsu kana uzuwa u uma u da tsu danai u tsunu u da n ugbami, kpaci tsu wushuku ta Kashila ka yan ili i'ya u zuwamgbani. ²⁴ Asakai tsu yawunsai kabolo tyoku da tsa wenike uciga a asu u ama n uyansa ili i shinga. ²⁵ Ama roku a tsu bolomgbono a asu u ulya kayala wa, shegai tsu yain tyoku u le wa. Tsu lyai kapala n ugbamatangusu atoku a tsunu, an u woko tsu revei kain ka ugono u Asheku ka yan de evu.

²⁶ Tsu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi daun cina tani tsu reve de ukuna u mayun, udarakpa wa kpm la u da a ka doku a ka yan adama unyushi u cingi wa. ²⁷ A una u nala, ili i'ya i buwai she tsu vana n uwonvo afada a da a ka tuwa n akina a kasudugbate cika a da a ka wacinsa atokulalu a Kashila! ²⁸ Ama a re ko ama a tatsu a sapula baci uza an u 'yuwain utono Mele ma Musa, she a wuna yi bawu iyali. ²⁹ Uza u 'yuwan baci unaka Maku ma Kashila karinga, nala u la ta u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpm uza tuko baci mpasa n kazuwamgbani n da ma gonuko tsu uwulukpi uwono, u la ta dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpm hal n gogo-na, uza wisha baci Kulu Keri uza da u tsu wenike tsu ukuna u shinga, u la ta dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Icun i ama a nala, mavura ma le ma la ta ma uza da 'yuwain utono Mele ma Musa. ³⁰ Tsu reve ta Kashila ka danai, "Ma yan ta aza da a yain ukuna u cingi mavura. Ma tsupa le ta." Kpm dem u dana ta, "Magono ma Zuba ma yanka ta ama a ne afada." ³¹ Ili i uwonvo i'ya cika vuma u rukpa baci a kukere ku Kashila Uza u Uma.

³² Ci6a n a'ayin a da a wurai, a'ayin a da i gitai urotsongusu ukuna u mayun u Kashila. I kawunki na mmodu kabolo n upana u ikyamba i lyai kapala n uyan ucira. ³³ Roku she a foro da kpm a wishisa da a kapala ka kakuma ka ama. Roku tani i bangai aza da a ka so mavura ucun u de. ³⁴ I pana ta iyali i aza da a zuwai a kuwa ku a'ali. A wusa da baci ili i'ya i'ari n i'ya, i tsu kawunku ta n ipeli, kpaci i reve ta i'ari n ili i shinga i'ya ya barakpa ubana, ya vana da.

³⁵ Adama a nala, kotsu i asaka upityanangu n Asheku wa, ko ndya baci i gitai, kpaci i lya baci kapala n ugbama asuvu ya tsu ta katsupi ka pige. ³⁶ Rotsongusi akawunki gogo-na, tsara i yain ili i'ya Kashila ka ciga, kotsu i wushi ili i'ya u yain kazuwamgbani. ³⁷ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai,

"A ka barakpa wa, uza da wa tuwa vi wa tuwa ta.
Wa barakpa wa.

³⁸ Ama da Kashila ka wushuki n ele a ka yan ta uma adama upityanangu u le.

Shegai u tsu pele n uza da u kpatalaka yi kucina wa." ³⁹

³⁹ Shegai atsu aza da a kpatalai kucina a ka kuwa a lya wa. Tsu pityanangu ta n Kashila, kpm adama a nala, u wauwa tsu ta.

11

Upityanangu

¹ Aza da a pityanangi n Kashila a'ari n malala an wa naka le ili i'ya a zuwai uma wa. A reve ta ili i'ya bawu kotsu a wenei mayun da. ² Kashila ka wushunku ta ama a'ayin a cau adama a upityanangu u le.

³ An tsari n upityanangu, da i zuwa tsu tsu reve an a asu u kadyanshi da Kashila ka yain likimba n ili i'ya i'ari pini gba. An u yain nala, u yain manyan n ili i'ya bawu uza wa wene, tsara u yain i'ya tsa wene.

⁴ An Habila† wari n upityanangu, da i zuwai u yain udarakpa a ure u da u lai u Kayinuf tsulobo ubana a asu u Kashila. Kashila ka danai u pana ta kayanyan ka kune ku ne, aku

u isa yi vuma u maci. Ko an u wokoi Habila kuwai caupa, aya pini wa dansa ara tsunu adama upityanangu u ne.

⁵ An Anuhu wari n upityanangu, da i zuwai Kashila ka canga yi ubana a zuba bawu u kuwai. A wene ikyamba i ne wa, an Kashila ka canga yi ka lazaga yi vi. Tagarada u Kashila u danai, kahu Kashila ka canga yi ubana a zuba, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan ka ne. ⁶ Upityanangu wa baci la wa, uza wa la wa zuwa Kashila ka pana kayanyan wa. Uza da baci dem wa tuwa a asu u Kashila, u kana ta u yain n upityanangu an Kashila kari n uma, kpm u wushuku an Kashila ka wenike kaci ka ne tyoku u katsupi a asu u uza da baci dem wa bolo yi mayun.

⁷ An Nuhu wari n upityanangu, da i zuwai u panai an Kashila ka rono yi atsuvu a ili i'ya bawu kotsu u wenei. U panakai Kashila kpm u shei kpatsu ku pige tsara u wauwa aza a kuwa a ne. Asu u upityanangu u ne u da, u wenikei likimba an a nusai, kpm asu u upityanangu u ne u da u wokoi asuvu a aza da a gonukoi ama a maci a asu u Kashila.

⁸ An Ibirahi wari n upityanangu, da i zuwai u panakai an Kashila ka isa yi u bana a asu u roku u da Kashila ka yain kazuwamgbani wa naka yi. U asakai uyamba u ne, kpm u reve asu u da wa bana wa. ⁹ An Ibirahi wari n upityanangu, da i zuwai u rongoi a iyamba i kazuwamgbani tyoku u kamoci a uyamba u tsumoci. U rongoi pini a katani, nala dem Ishaku n Yakubu aza da a lyai agadu a ne, Kashila ka naka le ucun u kazuwamgbani ka te. ¹⁰ Ibirahi yain nala an wa vana u uwa ilyuci i pige i'ya Kashila ka fobusoi kpm u mai i'ya ya rongo ubana.

¹¹ An Saratu kaɓolo n Ibirahi a'ari n upityanangu, da i zuwai a tsarai maku ko an u wokoi a kutsai cika kpm Saratu madari ma. Ibirahi pityanangu ta Kashila ka yan ili i'ya u yain kazuwamgbani. ¹² Vuma u na u kutsa wa wa, eyi n kakushe una u te u da a'ari, shegai gba n nala u wokoi makoshi ma cau ma ama ushani. Mayun, a'a ta n kakuma ushani tyoku u atala a zuba ko tani kayala ka ikengi i kushiva, kpm a'ari ukece wa.

¹³ Gba ama a na a da a'ari n upityanangu vi a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yanka le kazuwamgbani. A yan ta ipeli an a wenei ili i na yi ya tuwa, ko i'ari mbari. A da ele amoci a da a likimba u na. ¹⁴ Ama a dana baci ili icun i nala, wenike da a wenikei a ka bolo uyamba u roku u da wa woko u le. ¹⁵ A'ari a ka yawunsa baci a kaci ka uyamba u da a asakai vi, ko i te i'ari ya bishinka le ugono pini wa. ¹⁶ Shegai asu u da u lai tsulobo u da a ka bolo. U da pini a zuba. Ili i'ya i zuwai bawu Kashila ka tsu pana uwono a isa yi baci Kashila ka le, kpaci u fobusuko le ta ilyuci i pige.

¹⁷ An Ibirahi wari n upityanangu, da i zuwai wari ufoɓusi u yain udarakpa n Ishaku an Kashila ka kondo yi. Ibirahi da Kashila ka yankai kazuwamgbani ki, shegai u fobuso ta u naka maku ma te ma ne koshi tyoku u udarakpa. ¹⁸ Caupa, Kashila ka tonuko yi ta, “Mmuku n tsikaya n da n yanka vu kazuwamgbani ki a asu u Ishaku u da a ka wuta.” ¹⁹ Ibirahi bidya ta Ishaku kuwa baci, Kashila ka fuda ta ka 'yangasa yi u woko kpm n uma. U woko ta yavu a asuvu a akushe a da u gonoi u tsarai Ishaku vi.

²⁰ An Ishaku wari n upityanangu, da u zuwukai mmuku n ne n re, Yakubu n Isuwa una u shinga. U reve ta Kashila ka yanka le ili i shinga a kapala.

²¹ An Yakubu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u pityanangi n kalangu ka ne u lyakai Kashila kayala, kpm dem u zuwukai mmuku n re n Isuhu una u shinga.

²² An Isuhu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u yain kadyanshi ka a'ayin a da aza a Isara'ila a ka asaka Masar. Aku u tonuko le a pura atele a ne a ka laza baci.

²³ An isheku i Musa i'ari n upityanangu, da a sokongu yi uwoto u tatsu an a matsa yi. A wenei Musa lobono wa wa, kpm a pana uwonvo u da a ka 'yuwan utono udani u magono wa.

²⁴ An Musa wari n upityanangu, da i zuwai an u gbonguroi u 'yuwain a isa yi maku ma makere ma magono ma Masar. ²⁵ U dangasai u soi mavura n ama a Kashila, n u da wa pana kayanyan ka unyushi u cingi ka a'ayin kenu. ²⁶ U yawunsai, u la ta tsulobo u soi mavura adama a Kawauwi, n u da wa tsara kuzuwate ku Masar gba, kpaci katsupi ka Kashila ka ka tuwa ka wa vana. ²⁷ Adama a upityanangu u ne, u asakai Masar, kpam u pana uwonvo u upan u magono wa. Musa lyai kapala n akawunki yavu wa wene Kashila ka bawu uza wa wene. ²⁸ Adama a upityanangu u ne, u fobusoi Abiki a Upasamgbana u vishanasai mpasa a apashi a re gba n a zuba u utsutsu u kuwa, tsara kawuni ka ka tuko ukpa u wuna mmuku n kagita ma Isara'ila wa.

²⁹ An aza a Isara'ila a'ari n upityanangu, da a pasai Mala ma Shili a iyamba i ekpi. Shegai an aza a Masar a tonoi, gba le a kuwai asuvu a mini.

³⁰ An ama a Kashila a'ari n upityanangu, da a kyawunsai ilyuci i Jeriko a'ayin a shindere, aku kasaga ki ka wasai.

³¹ An Raha† kashankala wari n upityanangu, da i zuwai u wushai aza a ukyawunsa iyamba aza a Isara'ila. Ili i'ya gai i zuwai bawu a wuna yi an a wunai aza da a 'yuwain upanaka Kashila da la vi.

³² Ndyawa wa kpam ma doku n dana? Ma n a'ayin a da ma yan kadyanshi a kaci ka Gidiyo,† n Baraku, n Somso,† n Jafita, n Dawuda, n Sama'ila† na ntsumate wa. ³³ Aza da upityanangu u le u zuwai a lyasai iyamba ushani n kuvon. A yain ili i'ya i'ari dere aku a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. A kimbai anana a igabako. ³⁴ A cimbusai akina a kasudugbate. A lai a akere a aza da a ka ciga a wuna le n iburundu. Ko an u wokoi a'a n ucira wa, a wokoi aza a ucira. Acirani a da a asu u kuvon kpam a wacinsai asoje a amoci. ³⁵ A gonunko ta aka a roku akushe a le n uma a da a'ari a kuwai. Ama roku a so ta mavura cika, shegai gba n nala a 'yuwan ta uwusha utsara u kaci u da a ka naka le, tsara a tsara u'yangasa u da u lai tsulobo. ³⁶ A yankai aza da a wushuki n Kashila majari a cada le, a sirasai ama a roku n ikani kpam a ukusa le a kuwa ku a'ali. ³⁷ Aza roku a kuwai an varasa le n atali. Aza roku a kuwai an a kidamgbana le mere-mere. A wunai aza roku n iburundu. Aza roku a'a n ili i uka wa, she abaci a ikpan i nlala. A rongoi n unambi, n a sukutasi le, n magori. ³⁸ Ama a na a rongo ta mai, hal gbam likimba u rasta a rongo pini wa. A gengei a kakamba na nsasa, a kpawunsai a a'aburu n a'ele a iyamba.

³⁹ Ama a na yi gba a zuwai Kashila ka panai kayanyan adama upityanangu u le! Shegai ko n nala a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. ⁴⁰ Kashila ka fobusuko tsu ta ili i'ya i lai i le tsulobo, tsara a zuwa a woko uwulukpi kabolo n atsu tyoku da u gain tsu woko, shegai ele koshi wa.

12

Kubari ku Kashila

¹ Tsa ta n ama da a'ari iryoci i upityanangu ushani a ukyawan. Adama a nala asakai tsu sumai kalambale ka kari a kapala ka tsunu kotsu tsu shamgba wa. Tsu takpa asuvu a uma u tsunu gba ili i'ya ya kangu tsu uyan ili i'ya i gain tsu yain; wata, unyushi u cingi u da wa fuda u gonuko tsu a kucina. ² U kana ta tsu zuwa a'eshi a tsunu a asu u Yesu, uza da wari kagita ka upityanangu u tsunu, uza da kpam u gonukoi u da tyoku da u gain u woko. U soi mavura, kpam u kuwai a mawandamgbani. Shegai u wushuki n uwono yavu ili i roku i'ya wa, adama a mazanga ma wa tsara a kapala. Gogo-na wa de ndishi a ulyaki u karatsu ka tsugono tsu Kashila. ³ Yawunsai n iryoci i Yesu uza da u kawunki an aza a cingi a yanka yi tsicingi. Kotsu i wowo wa, lyayi pini kapala.

⁴ Kumodu ku de n unyushi u cingi ku rawa a wuna da wa. ⁵ Kotsu i asansa wa an Tagarada u Kashila u tonukoi mmuku n ne tsara u gbamatangusu le atakasuvu:

“Maku ma va, zuwa atsuvu,
Magono ma Zuba ma yanka vu baci kuɓari.
Kotsu vu wutukpa uma wa, wa ɓongo vu baci.

⁶ Kpaci Magono ma Zuba ma tsu ɓara ta aza da wa ciga,
kpam u yanka gba aza da u wushunki a woko mmuku n ne mavura.” ◇

⁷ Kawunki n mavura ma ya so, kpaci icun u mavura ma Tata ma. Maku ma la ma tata u ne u kpaɗai uyan mavura wa. Kirana da Kashila ka kirana n aɗa tyoku mmuku n ne. ⁸ Kashila ka tsu yanka ta gba mmuku n ne kuɓari, kpam u kpaɗa vu baci uɓarana u wenike ta maku ma kateshe ma vari, avu maku ma ne ma wa. ⁹ Gba tsunu tsa ta n isheku pini na a likimba aza da a tsu ɓara tsu, kpam tsu tsu naka le ta tsupige. U la tsulobo tsu naka Tata u uma u tsunu tsupige tsara tsu yain uma wa? ¹⁰ Isheku i tsunu i likimba a tsu ɓara tsu ta a a'ayin kenu a ure u da a wenei wari dere. Shegai Kashila ka tsu ɓara tsu ta tsara u ɓanga tsu tsu woko uwulukpi tyoku da wari. ¹¹ Kuɓari ka la ka ku yankpai a'ayin a da a ka yan ka wa, ka ta na mɓala! A'ayin a da baci Kashila ka yan le mavura tsara u wenike le ili i'ya a yain i gan wa, kotsu a rotsongusu a yain dere kpam a rongo na ndishi n shinga.

Panakai Kashila

¹² I woko ta usorukpi, adama a nala doki kpam i gbamatangu kaci ka de. ¹³ Lapulukai kaci ka de ure mai. Tsara aza da a ka tono da a taɗatsa wa, ko an u wokoi a'ari awunu n usorukpi u ikyamba tsara a tsara ucira.

¹⁴ I matsa i rongo na ndishi n shinga n ama gba, kpam i matsa i rongo n uwulukpi. Uza da baci dem bawu uma u ne wari uwulukpi, wa wene Magono ma Zuba wa. ¹⁵ Kiranai tsara uza u namba ukuna u shinga u Kashila wa. Kiranai kotsu kami ka ahali a cingi ka yain a asuvu a de wa. Icun i nala yi ya nangasa ta ama a asuvu a de ushani. ¹⁶ Kiranai kotsu uza u te u de u yain tsishankala wa, ko tani u 'yuwan utono Kashila tyoku da Isuwa yain wa. Isuwa da maku ma pige ma Ishaku, kpam wari wa tsa ta gba ili i'ya tata u le wari n i'ya, shegai u dengei i'ya a una u kapara ka kpayan. ¹⁷ I ciba ta an Isuwa yain ili i na yi, wari wa ciga tata u le u zuwuka yi una u shinga, shegai tata u ne u 'yuwain. Kpam ili i'a la wa yan u savaɗa ukuna vi wa, ko an u foloi tata u ne n kushen n meshi. ◇

¹⁸ Eɗa tyoku u aza a Isara'ila aza da a tuwai a Masasa ma Sinai da i'ari wa, a asu u da a ka wene kpam a sawa. Mari urana n akina, karimbi ka kimbai ma dan n kabatarakpa. ¹⁹ A panai mawura ma kavana n kalagatsu. An ama a panai kalagatsu a foloi Kashila ka asaka kadyanshi, ²⁰ kpaci a fuda a kawunku wa, an u danai, “Ko manama ma baci ma sawai masasa mi, u kana ta a varasa ma a wuna.” ◇ ²¹ Musa n kaci ka ne dem u giruwa ta cika adama a ili i'ya u wenei an u danai, “N pana ta uwonvo cika kpam ma jeke ikyamba.” ◇

²² Shegai gogo-na i tuwa de a Masasa ma Sihiyona, ilyuci i pige i Kashila Uza u Uma n Urishelima u da wari a zuba. Wata, a asu u atsumate a zuba a da kakuma ka le bawu kari ukece a ɓolomɓonoi a yain ipeli. ²³ I tuwa ta a asu u kaɓolo ka mmuku n Kashila yavu gba de mmuku n kagita n ne n da a'ari. A korongu ta a'ala a le gba a zuba. I tuwai a asu u Kashila uza u afada u ama gba. Kpam i tuwai a asu u a'ulu a aza a maci aza da a kuwai caupa, kpam Kashila ka gonuko le tyoku da wa ciga le a woko. ²⁴ I rawa de asu u Yesu, ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu a asu u Kashila n ama. Mpsa n Yesu n da a vishanasai tyoku u uɗaraka n da mari n akani a da a lai mpasa n Habila.*

²⁵ Adama a nala, kiranai kpam kotsu i 'yuwan upanaka Kashila wa, a'ayin a da baci wa dansa. Aza a Isara'ila a 'yuwan yi upanaka an u rono le atsuvu a'ayin a da a'ari a

◇ 12:6 Tzg. 3:11-12. ◇ 12:17 Kag. 25:27-34. ◇ 12:20 Uwt. 19:13. ◇ 12:21 U.Ml. 9:19. * 12:24 An Kayinu wunai vangu u ne Habila, Kashila ka dana ta, “Mpsa n vangu u vunu n da mari a iyamba n tuko ta kushen ara va” (Kagita 4:10). Mpsa n Yesu n tuko ta ucimbusa u unyushi u cingi, shegai mpasa n Habila mari ma ciga ta a yain uza da u wuna yi mavura.

likimba, kpm a la wa. Adama a nala, u tsunu wa la ta tsu kpatalaka baci Kashila uza da wari a zuba kucina an wa rono tsu atsuvu. ²⁶ An u yain kadyanshi caupa, kalagatsu ka ne ka gbadā ta likimba, shegai gogo-na u yan ta kazuwamgbani, “Ma doku ta kpm n gbadā kuten, shegai likimba da koshi wa, hal n zuba dem.” ²⁷ An u danai nala, ili i'ya wa tono i'ya na, wa wacinsa ta gbā ili i'ya u yain. Ili i'ya bawu a ka gbadā i'ya koshi ya woko.

²⁸ Ili i'ya i zuwai tsa cikpa i'ya, an tsu tsarai tsugono tsa bawu tsa gbadā u da. She tsu lyaka Kashila kayala a ure u da wa pana kayanyan kpm n unaka karinga u pige n uwonvo, ²⁹ kpaci Kashila ka tsunu ka ta tyoku u akina a kasudugbate da a ka wacinsa ili.

13

Tyoku da va zuwa Kashila ka pana kayanyan

¹ Lyayi kelime n i cigi atoku n uciga u Kawauwi. ² Kotsu i ciba i wushi amoci mai a a'uwa a de. Aza roku a yan ta nala, aku a ryabusai atsumate a zuba bawu a revei. ³ Kotsu i asansa n aza da a'ari a kuwa ku a'ali wa. Panai ikyamba kabolo n ele yavu i'a pini a kuwa ku a'ali ki n ele. Cibai n aza roku aza da a ka yansa mavura, yavu eda a ka yanka ma.

⁴ Ya dem u naka iyolo tsupige, vali n uka u ne a kana kaci ka le mai, kpaci Kashila ka yan ta uza da u yain tsishankala ko u kpadai ushamkpa iyolo i ne mavura. ⁵ Kotsu vu asaka uciga u ikebe u pura ugboji u vunu wa. Asaka i'ya vari n i'ya i ratsa vu. Kashila ka dana ta,

“Ma asaka vu wa, ko kenu.

Kpm ma kpatalaka vu kucina wa.” ⁶

⁶ Adama a nala, tsa fuda ta tsa dana bawu uwonvo,

“Ma pana uwonvo wa, ko kenu,

kpaci Magono ma Zuba ma kabangi ka va.

Ko uza wa fuda wa yanka mu ko i te wa.” ⁷

⁷ Cibai n aza a kelime a de aza da a wenishike da kadyanshi ka Kashila. Yawunsai ukuna u shinga u da uma u le u tukoi, kpm i wushuku n Kashila tyoku da a yain. ⁸ Yesu Kawauwi wa sava da wa, ko kenu! Ili i te i'ya wari nayain, n ara, hal ubana bawu utyoku.

⁹ Kotsu i asaka a yinsa da, ko kpm uwenishike icun kau-kau u zuwa da i asaka ure u shinga wa. Ukuna u shinga u Kashila u da u gain u gbamatangusu asuvu a de, shegai utono u mele ma ilikulya ma yan nala wa, ma gbam bawu ma tsu banga aza da a ka panaka ma vi. ¹⁰ Tsa ta n asudarakpa u roku kau, shegai adarakpi a da a ka gbasha a asu u ulya u kayala u aza a Yahuda, a'a n ucira u da a ka lya udarakpa u da tsu yain a asudarakpa u tsunu wa.

¹¹ Magono ma Adarakpi aya u tsu bidya mpasa ma nnama ubana a Asu u da u Lakai Uwulukpi a asu u da u tsu naka n da adama a unyushi u cingi. Shegai ikyamba i nnama yi a runukpa i'ya a uroto u asu da a zuwai agali. ¹² Ili i'ya gai i zuwai Yesu panai ikyamba a uroto u ilyuci i pige vi i'ya gai la vi, tsara u zuwa ama a ne a woko uwulukpi na mpasa n ne. ¹³ Asakai tsu banai ara ne a uroto u asu da a zuwai agali yi tsu ba tsu panai uwono tyoku da eyi u panai. ¹⁴ Tsa n ilyuci i pige pini na a likimba i'ya ya rongo hal ubana wa, shegai atsa pini tsa vana icun i ilyuci i pige i nala yi.

¹⁵ Asaka tsu rongo utonusuko ama maco bawu uwonvo atsu atoni a Yesu a da. A'ayin a da baci tsa yansa nala vi u woko ta udarakpa u icikpali u da u rawai a asu u Kashila a asuvu a kala ka Yesu. ¹⁶ Kotsu i asansa i yanka ama ukuna u shinga ko kpm i kpadai ubangamgbana wa, kpaci icun i udarakpa u da u tsu zuwa Kashila ka pana kayanyan u da gai la vi. ¹⁷ Panakai azapige a de i yansa ili i'ya a danai i yansa. A ka kirana ta n uma u de bawu uwunvuga, kpaci a reve ta an a ka tonuko Kashila tyoku da manyan ma le ma

ḅāngā dā. I panāka le baci, a ka yan tā manyan ma le n ipeli. I kpāḅā le baci upanāka, a ka yan tā ma n unamgbukatsuma, kpam nala wa ḅāngā dā wa.

¹⁸ Kotsu i yansāka tsu kvasu maco. Tsu reve tā atakasuvu a tsunu a'ā tā sarara, kpam kain dem tsu tsu ciga tā uyan ukuna u maci. ¹⁹ Ma folo dā tā n gbā ucira u da māri n u dā, i yain kvasu tsarā Kashilā ka gonuko mu ara de gogo.

Kvasu a makorishi

²⁰⁻²¹ N yan tā kvasu Kashilā ka ndishi n shinga u nāka dā gbā ili i shinga i'ya bawu i'ari n i'ya, tsarā i yain ili i'ya wa ciga. U 'yangasā tā Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ukpā. Gogo-na Yesu woko de Kaliniki ka Pige uza dā a yankai manyan nā mpasa n ne tsarā a gbatangu kazuwamgbani ka Kashilā nā ncon n ne, ka bawu ka kotso. N yan tā kvasu tsarā Kashilā ka yain ili i'ya i yankpa yi a asuvu a tsunu a akere a Yesu Kawauwi. Tsupige tsu woko ara ne hal ubana bawu utyoku. Ami.

²² Ama a vā, n folo dā tā i zuwa atsuvu a akani a ugbamatangu a na yi. Ukanikorongi u kenu u dā koshi.

²³ Ma ciga tā i reve an a asāka de utoku u tsunu Timoti, wā kpam a kuwa ku a'ali wa. U rawa baci gogo, atsu dem tsa tuwā tā kabolo tsu wene dā.

²⁴ Danasai gbā azapige a de n gbā ama a Kashilā.

Atoni a Italiya a da a'ari kabolo nā mpa a ka danasa dā tā dem.

²⁵ Asāka ukuna u shinga u Kashilā u rongo n adā gbā.

Ukanikorongi u Yakubu

Ukukpa u kadyanshi

Yakubu vangu u Yesu Asheku Kawauwi aya u korongi ukanikorongi u na vi. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u Atoni a Yesu aza da a wacuwai ubana a iyamba kau-kau adama a upana u ikyamba u da a ka so adama a utono Yesu Kawauwi.

An upana u ikyamba vi u gbonguroi, da i zuwai a sumai a wacuwusai. Da gai i zuwai Yakubu koronku le ukanikorongi u na vi kpaci wa ciga ta u gbatangu le kpam a kawunku pini a utono. Da kpam i zuwai tagarada u na vi u yain kadyanshi ka upana u ikyamba vi, n awuya, n ahankuri, n kvasu n urongo shiriri a asuvu a utono Kawauwi.

Gogo-na Atoni ushani a ka pana ta ikyamba a akere a aza da bawu a'ari atoni a Kawauwi. Gba n nala u gan ta tsu toni yi mai. Tagarada u na u wenike tsu ta an utono u Kawauwi vi urongo mai da kain dem.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1)

Uma u upityanangu n kakiri (1:2-18)

Upana n upanaka akani a Kashila (1:19-27)

Kotsu vu naka aza a utsari n aza a ucira karinga koshi wa (2:1-13)

Upityanangu n manyan (2:14-26)

Kakiri n Idani (3:1-18)

Kubari adama a tsije n likimba (4:1-5:6)

Ahankuri, ben n kvasu (5:7-20)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Yakubu, kagbashi ka Kashila, kpam n ka Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

Ama da a pityanangi n Kashila alya ma koronku, aza da a wacuwai a asu kau-kau.*

Ma sukunku da ta idyani.

Uwenishike a kaci ka ukondo

² Ama a va, gba de u gan ta i yain mazanga a'ayin a da awuya a cina da. ³ Kpaci ukondo n ukuna u nala u da wa zuwa da i reve an upityanangu u de wari n ucira, kpam u zuwa da akawunki. ⁴ I kawunku hal she ukondo vi u wura. Pini nala, da ya gbonguro i shadangu, kpam ya namba i'ya i gain i tsara wa. ⁵ Uza da baci wa ciga kakiri a asuvu a de, u foli Kashila wa naka yi ta ka. Kashila uza da u tsu naka ya dem gbani, kpam u tsu naka uza da baci dem u folo yi kakiri, u tsu yan uza da baci u folo yi mavura nala wa. ⁶ Shegai va folo baci ili, u kana ta vu pityanangu kotsu vu yain malala wa. Ko ya baci dem wa yan malala, tyoku u abali a kushiva a da uwule u tsu kyawunsuka kabarikete da wari. ⁷ Ucu u vuma u nala, kotsu u wundi yavu Kashila ka naka yi ili wa. ⁸ Uza da bawu u tsu fuda u shamkpa katakasuvu ka te, ucun u vuma u nala u tsu shamkpa ukuna u te u yain wa.

⁹ Katoni ka kari uza u unambi, u yain mazanga an Kashila ka 'yanga ya yi. ¹⁰ Katoni ka kari uza u utsari, u yain mazanga an Kashila ka wenike yi tyoku da wa vakunku kaci ka ne. Uza u utsari wa ta yavu apalu a da a tsu wuta a mete, aku a laza a rukpusa. ¹¹ Kaara ka tsu wuta ta shen cika, aku ka ekpetengu apalu yi hal a rukpusa a iyamba, kpam tsulobo tsu le tsu kotso. Nala dem uza u utsari wa kotso ko wa baci a kumodu n manyan ma ne.

* **1:1** Idani i Tsiheline pini na i'ya "Ubana asu u aletsu kupa n a re" adama a aza a Yahuda a da a wokoi Atoni ushani. Yakubu yanka ta ure u da bawu u wuyanai manyan a'ayin a nala yi tsara u wenike an ukanikorongi u ne u korongu ta u da a asu u aza da a ka tono Kashila.

¹² Kashilā ka tsu nākā t̄a mazāngā a asu u aza dā a kawunki n ukondo vi n ahankuri. Ukondo u kotso baci, Kashilā ka nākā t̄a uza dā u lyai ukondo vi funi u uma u dā bawu wari n utyoku. Kashilā ka zuwamgbana t̄a ka yan ili i na a asu u aza dā a ka ciga yi.

¹³ A'ayin a dā baci uza wa ciga u yain tsicingi, kotsu u dana Kashilā ka ciga t̄a ka kondo yi u yain tsicingi wa. Tsicingi tsa kondo Kashilā tsu zuwa yi u yain tsicingi wa. Kashilā kpam ka kondo uza adama a dā u yain tsicingi wa. ¹⁴ Uciga u tsunu adama tsu yain tsicingi u dā u tsu zuwa tsu uciga u ili, kpam aku u lapanasā tsu. ¹⁵ Uciga u nala vi u tsu yan t̄a katsuma, aku u matsa unyushi, unyushi kpam u gbonguro baci aku u tuko ukpa.

¹⁶ Edā aza dā ma ciga cika, kotsu i toni kaḅan wa. ¹⁷ Ko ndya baci i lobonoi, kune ku a asu u Kashilā. Kpam ko ndya baci bawu i'ari n unyushi, i wuta t̄a a zuba a asu u Tata uza dā u yain atyashi n alishi. U tsu savada wa, u tsu savada u gono tyoku dā kulu ku madanga ku tsu savadasa wa. ¹⁸ U dangasa tsu t̄a tsu woko ama a ne a dā wa ciga, adama a nala, u sukunku tsu akani a mayun a ne, kpam a gonuko tsu mmuku n kagita n ne.

Zuwai atsuvi mai

¹⁹ Edā aza dā ma ciga cika, i yain maloko a asu u upana, shegai kotsu i yain maloko a asu u udana wa, kpam kotsu i yain maloko a asu u uyan upan wa. ²⁰ I yan baci upan, ya fuda ya yan ili i'ya Kashilā ka ciga dā i yain wa. ²¹ U kana t̄a i asaka uyansa ili i'ya bawu i gain n i cingi. I vakunku kaci ka de, i wushuku n akani a dā Kashilā ka nākā dā tyoku u icun a atakasuvu a de. Akani a na yi a'ā t̄a n ucira u dā a ka fuda a wauwa dā.

²² I woko aza dā a ka yansa ili i'ya akani yi a danai. Panai n atsuvi koshi wa, kpaci nala baci ya yansa, ya lapanasā t̄a kaci ka de. ²³ Uza dā baci wa pana udani u Kashilā, aku bawu u yain ili i'ya a danai u yain, vuma u nala tyoku u uza dā wa wundya kaci ka ne a madubu dā wari. ²⁴ U laza baci u asakai madubu mi, aku u asansa tyoku dā u wenei kaci ka ne. ²⁵ Shegai uza dā baci wa wundya mele ma maci ma Kashilā, kpam wa yan ili i'ya ma danai, vuma u nala wa tsara t̄a unā u shinga u utsara u kaci u dā mele mi ma nākā. Nala wari n uza dā wa wundya n u asansi wa.

²⁶ Uza dā baci wa wundya eyi Kashilā ka wa tono, kpam u fuda u kana unā u ne wa, kaḅan ka wa yan kpam utono u Kashilā u ne u gbani u dā. ²⁷ Ure u maci n u dā u mayun u utono u Kashilā Tata u tsunu u dā, a kirana nā mkpan nā nranā a asuvu a awuya a le, kpam a kirana n utono u likimba kotsu u nangasa le n ili i icadi wa.

2

Kotsu i wenike kudyangi wa

¹ Ama a va, Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi uzapige u dā. Kotsu i takpana unaka tsupige wa, i'ā baci upityanangi n eyi. ² Tyoku u naha, a dana uza roku u tuwā a asu u kaḅolo ka de n aminya a shinga a ikebe, aku u ukai kpam nkawani n zinariya a ajubu. Pini nala, uza roku kpam u tuwai uza u unambi u ukai aminya a dā bawu a gain. ³ Aku i nakai vuma dā u ukai aminya a shinga yi tsupige i tonuko yi, "Asu u ndishi u dā na." Aku i tonuko uza u unambi vi, "Shamgba dan," ko kpam, "Dusuku a iyamba evu n a'ene a va." ⁴ I yan baci nala, ya wenike de la vi kudyangi a asu u ama a re a na yi, kpam i yan t̄a dere tyoku dā uza u afada uza dā wari n uyawunsa u cingi a katakasuvu ka ne.

⁵ Ama a va aza dā ma ciga cika, zuwai atsuvi a de mai. Mayun dā Kashilā ka dangasai aza a unambi a woko aza a utsari a asuvu a upityanangu. Kpam u dangasa le a woko aza dā a ka lya agadu a tsugono tsa u zuwamgbana wa nākā aza dā a ka ciga yi. ⁶ Gbā n nala, i goroi aza a unambi yi! Shegai aza a utsari yi alya a ka sukuta dā a rono dā kpam ubana a kuwa ku afada. ⁷ Alya kpam a tsu dana ukuna u cingi a kala ka Yesu Kirisiti Kawauwi kpam n ka a ka isa dā.

⁸ Ya yan t̄a ili i shinga ya kirana baci n mele ma tsugono ma mari a Tagarada u Kashilā, "Ciga uza u karen u vunu tyoku dā va ciga kaci ka vunu." ⁹ Shegai ya tono baci n ama

tyoku ɗa i wene le, unyushi u cingi u ɗa ya yan, kpam mele ma varangu ɗa ta aku i woko aza a unyushi. ¹⁰ Uza u tonon baci Mele ma Kashila ka nakai, aku u kodoi ma te, vuma u nala vi u kodo de gba Mele mi. ¹¹ Kashila ka ka danai, “Kotsu vu vaku n uka u uza roku wa,” aya dem u danai, “Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa.” Adama a nala, ko vu vaku baci n uka u uza wa, aku vu wunai uma u vuma gbani, vu woko de uza ɗa u kodoi gba Mele ma Kashila.

¹² Adama a nala, yanyi kadyanshi n i yanyi yavu a ka ciga a yanka ɗa afada n mele ma ma tuko utsara u kaci. ¹³ Ya pana baci iyali i aza roku wa, eda dem Kashila ka pana ɗa iyali wa. Shegai ya pana baci iyali i aza roku, Kashila uza u iyali, iyali i ne ya lya ta kaci ka afada.

Upityanangu n uyan ili i shinga

¹⁴ Ama a va, ndya kalen ka uza wa dana u pityanangu ta bawu u wenikei manyan? Ucun u upityanangu u nala wa wauwa uza wa. ¹⁵ A dana vu wene uza roku uza ɗa u kana ta u tsara ilikulya ko kpam aminya a u'uka. ¹⁶ Aku vu dana, “U yan tsu ben, Kashila ka zuwuka vu unu u shinga,” i tonuko yi kpam Kashila ka tuko vuma u nala vi ilikulya ko aminya, eda kpam i naka vuma u nala vi ilikulya ko aminya wa. Ili i shinga i eni i'ya ukuna u nala wa yanka yi? ¹⁷ Nala dem upityanangu utyoku u ne, bawu wa walaka n manyan, upityanangu u nala vi kakushe ka.

¹⁸ Uza roku wa fuda ta u weci mu, “Avu va n upityanangu?” Aku n wushunku yi, “Ma ta n manyan.” Pini nala, aku n tonuko yi, “Wenike ve upityanangu u vunu vi bawu manyan, mpa kpam n wenike da upityanangu u va n manyan ma ma yan.”

¹⁹ I wushuku ta an Kashila ka te ka, u gan ta. Shegai ko ityoni i cingi i wushuku ta n ukuna u nala vi, adama a nala a tsu pana ta uwonvo cika hal n a jeki ikyamba.

²⁰ Katengeshi ka vuma, ndya i zuwai va ciga uza roku u wenike vu an upityanangu wa baci manyan wa, upityanangu u nala vi u gbani u ɗa? ²¹ Pana na, akaya a tsunu Ibrahi, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan an u zuwai maku ma ne Ishaku a asudarakpa tsara u yain udarakpa n eyi. ²² Gogo-na vu wene tyoku ɗa upityanangu u Ibrahi n manyan ma u yain a walakai kabolo wa. U wenike ta an upityanangu u ne u maci u ɗa a asu u ili i'ya u yain. ²³ A shadangu ta udani u ɗa a danai a Tagarada u Kashila an a danai, “Ibrahi pityanangu ta n Kashila, kpam Kashila ka pana yi kayanyan hal u gonuko yi u woko vuma u maci.” Ili i'ya i zuwai a ka isa Ibrahi kaje ka Kashila i'ya gai la vi. ²⁴ Gogo-na i wene ta an tsu wokoi dere a kapala ka Kashila adama a ili i'ya tsa yansa, shegai adama a upityanangu u ɗa koshi wa.

²⁵ Nala dem, Raha kashankala ka, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan an u nakai aza a ukyawunsa uyamba a asu u ukpawan, kpam u wutukpa le n kaban a ilinuku. ²⁶ Ikyamba i'a baci bawu kuvi, ikyamba i nala yi kakushe ka, kpam upityanangu u ɗa bawu wa yan ili, u lamgbana n kakushe wa.

3

Uwenishike a kaci ka kaletsu

¹ Ama a va, gba de ɗa ya bidya i'ari awenishiki wa. Kpaci i reve ta Kashila ka yanka tsu afada a pige a ɗa a lai aza ɗa a buwai, an tsari awenishiki.

² Gba tsunu tsu nusa ta cika, shegai aza ɗa a tsu fuda a kana aletsu a le, a ka fuda ta dem a kana kaci ka le a asu u ɗa u buwai. ³ Tsu tsu ukunka ta adoki urim n kawun a unu tsara a panaka tsu. Kpam tsu zuwa le a yain ili i'ya tsa ciga a yain. ⁴ Nala dem a'atsu a mini, a ɗa la a pige a pige, kpam uwule u ucira u tsu gebe le ta, gba n nala kawantiki ka yan baci manyan n kazama, she u gebe ka ubana a asu u ɗa wa ciga. ⁵ Nala kpam kaletsu kapashi ka ikyamba ka kenu, shegai ka tsu yan ta ili i pige. Kondo ve tyoku ɗa maku

ma kakina ka mazaki ka tsu daɓa kagozo ka pige. ⁶ Nala dem kaletsu akina a ɗa, ka la ta apashi a ikyamba a ɗa a buwai tsicingi. Ka ka nangasa gba uma u vuma, ka savaɗa ta ure u uma u vunu ubana a akina, kpaci kuwa ku akina ka ku tsu gebengu ka.

⁷ Ama a ka fuda ta a zuwa gba ko manama ma eni ma baci ma panaɗa le, hal na nnu n a'ali n adan. ⁸ Shegai uza wa fuda wa zuwa kaletsu ka ne ka panaɗa yi wa. Kpaci ili i cingi i'ya, i'ya bawu uza wa fuda wa kana, ka ta n tsukonu tsu cingi.

⁹ N aletsu a tsunu a ɗa tsu tsu cikpala Kashila Tata u tsunu. N a ɗa kpam tsu tsu tonusuko ama kagbani, aza ɗa Kashila ka yain, kpam a rotso yi. ¹⁰ Gba icikpali n kadyanshi ka cingi a una u te u ɗa a tsu wuta, u gan nala gita wa, eda ama a va! ¹¹ Keshi ka mini ka te ka fuda ka wutukpa mini ma shinga n ma akoni? ¹² Uza wa fuda wa kasa zayitum a madanga ma kapopi ko kapopi a katyaci? Wa yan nala wa, kpam keshi ka mini ka te ka fuda ka wutukpa mini ma akoni n ma shinga wa.

Kakiri ka likimba n ka zuba

¹³ Uza roku wa la a asuvu a de uza ɗa u gbojoi kpam u revei ili i Kashila? Ama ɗa a'ari nala a ka wenike ta u ɗa a asu u urongo uma u shinga, a ka wenike ta u ɗa kpam a asu u uyan ili i maci bawu a ka yan aradi. ¹⁴ Shegai malyon ma pige ma baci a asuvu a de, kpam ya wenike uciga u kaci, kotsu i yain aradi an i'ari n kakiri wa. Aradi a de ukuna u mayun u ɗa a ka 'yanku. ¹⁵ Malyon n aradi a'ari a asuvu a kakiri ka Kashila wa. Ili i nala yi gba i likimba i'ya, i uciga u katakasuvu i'ya, kpam Kalapansi ka ka tsu doku i'ya ucira. ¹⁶ Asu u ɗa baci dem malyon mari n uciga u kaci, nte va cina pini ibili maco n ukuna u cingi kau-kau.

¹⁷ Shegai kakiri ka baci ka wuta a zuba, mai ɗa kari. Ka ciga ta kpam ndishi n shinga. Kain dem kabirika yi wa, ka tsu 'yangasaka kaci wa. Ka tsu pana ta ama iyali ka yanka le ili i shinga. Ka tsu wenike kufyangi wa, ka tsu bidya ta kpam ukuna mayun. ¹⁸ Aza ɗa a ka tukuso ndishi n shinga a ka ce ta ucun u ndishi n shinga kpam a kapi i shinga.

4

Asaka Kashila ka toni n avu

¹ Nɗya ya tukuso kushulu n ibili a asuvu a de? Gba ili i'ya ya tukuso ili i na yi i'ya, kurura ku cingi ka ka yan kuvon a asuvu a de. ² Ya ciga de ili i'ya bawu i'ari n i'ya, adama a nala i fobusoi kpam i wunai uma tsara i tsara i'ya. Ya yan de malyon ma ili i'ya aza roku a tsara kpam ya tsara i'ya wa, adama a nala i ba i shilakanai n aza ɗa a'ari n i'ya i wusa le i'ya. Shegai ili i'ya i zuwai bawu i tsara ili i'ya ya ciga vi i'ya, i folo Kashila ka naka ɗa wa. ³ Kpam ko i folo baci, i tsu tsara i'ya wa, kpaci uyawunsa u de u cingi u ɗa, ili i'ya ya zuwa ɗa i pana kayanyan ka uma i'ya i tsu bolo koshi.

⁴ Eɗa aza a ukpada u upityanangu, i reve an ya ciga likimba u na i woko de atokulalu a Kashila wa? ⁵ Ko ya yan malala ma kuɓari ku Tagarada u Kashila, ka ku danai, Kulu ku ne ka kari a asuvu a tsunu, ka ta n malyon. ⁶ U tsu wenike tsu ta ukuna u shinga u ne. Wene ve ili i'ya Tagarada u Kashila u danai,

“Kashila ka 'yuwan ta aza a aradi,
kpam u tsu wenike ta ukuna u shinga a asu u aza ɗa a vakunki kaci ka le.” ◊

⁷ Asaka Kashila ka toni n avu. 'Yuwan Kalapansi, eyi kpam wa suma ta u asaka vu. ⁸ Tuwai evu n Kashila, eyi dem wa tuwa ta evu n ada. Sawai akere a de, kpaci eda aza a unyushi u cingi a ɗa. Wulukpei atakasuvu a de, eda ama ɗa bawu i'ari n katakasuvu ka te. ⁹ Balai asuvu adama a ili i cingi i'ya i yain, panai mɓala i namgba asuvu, namgbai katsuma a una u ɗa ya dosuso, ipeli i de i gono unambukatsuma. ¹⁰ Vakunki kaci ka de a asu u Tata, eyi kpam wa radagba ɗa ta a zuba.

¹¹ Ama a va, kotsu i tonusuko atoku a de kadyanshi ka cingi wa. Ya dansaka baci uza roku tyoku ɗa wa yan ukuna u cingi, hal i taɗanku yi unyushi, Mele ma Kashila ma ya

tadanku unyushi kpm i yankai ma afada. Eda aza da ya tadanku Mele unyushi a da wa. Manyan ma de ma i toni ma. ¹² Kashila ka yan ta Mele, aya kpm koshi wa yan afada a maci a asuvu a tsunu. Aya koshi wari n ucira u da wa wauwa ko u wuna. Ucira u eni u da wari n u da, u da va kidaga utoku u vunu ugana?

Yan aradi adama a nakpan wa

¹³ Panai na, i tsu dansa ta, “Ara ko nakpan tsa bana ta a ilyuci i roku, tsu ba tsu rongo de hal kayen tsu yain tsilaga, tsu yain ikebe.” ¹⁴ I tsu dana ta nala, shegai i reve i'ya ya gita nakpan wa. Uma u de wa ta tyoku u maroli, kaara ka wuta baci aku ma wacuwa. ¹⁵ Shegai i'ari i dana, “Kashila ka wushuku baci tsari n uma, tsa yan ta ili i na ko i nala.” ¹⁶ Shegai ya yan aradi n tsilai tsu gbani. Gba tsilai tsu nala tsi tsicingi tsa. ¹⁷ Ci bai, unyushi u cingi u da uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u kpa dai i'ya uyan.

5

A baranai aza a utsari

¹ Panai na eda aza a utsari, u gan ta i sai n meshi n i salasi adama a upana u ikyamba u da wa tuwa da. ² Utsari u de u shama de, kpm karan ka takuma de aminya a de. ³ Azurufa n zinariya u de u gbani u da. Utsari u da ya pana n u da vi, wa takuma ta ikyamba i de a akina. Utsari u da i bolomgbonoi vi, wa woko da ta iryoci i'ya ya varangu da a a'ayin a afada a makorishi. ⁴ Panai kushen ka azamaninga a da i zuwai manyan a kashina, aza da i kpa dai utsupa ikebe i manyan i le. I 'yuwan le utsupa katsupi ka le, kpm kushen ku le ku rawa de a asu u Kashila Uza u Ucira Gba. ⁵ I rongoi a likimba bawu i yain manyan, gba n nala ya pana kayanyan ka atakasuvu a de. I gana ta kaci ka de hal i gbonguroi, shegai gogo-na kain ka a ka kida da ka na. ⁶ I kidagai aza da bawu a'ari n unyushi ugana a woko aza a unyushi, i wuna le, kpm a shilakanaka da wa.

Kawunki n upana u ikyamba

⁷ Ama a va, u kana ta i rongo n ahankuri i vana ugono u Asheku. Kondoi ve tyoku da acimbi a tsu vana mini ma zuba tsara a cei, kpm a vana mini hal ubana a'ayin a ukapa u iceshi yi. Kondoi ve tyoku da a tsu yan ahankuri hal a'ayin a ukapa yi a rawa. ⁸ Nala dem, u gan ta i yain ahankuri, u gan ta i gbama asuvu kpaci Asheku a ka barakpa wa, wa gono ta. ⁹ Atoku a va, kotsu i damgbarasa kaci ka de n kakpadikukuna wa. Nala baci ya yansa, Kashila ka kidaga da ta ugana. Uza u afada wa ta a utsutsu utuwa.

¹⁰ Atoku a va, kondoi ve tyoku da nsumate aza da a tsu yan kadyanshi ka Kashila n ucira u kala ka ne. Alya iryoci i ama da a panai ikyamba. ¹¹ Tsu cikpala ta aza da a tsu kawunku pini n upana u ikyamba. Ayuba da iryoci i uza da u kawunki n ahankuri. A asu u akawunki a ne, tsu wene ta tyoku da afofi a Kashila a shinga a kotsoi mai, tyoku da Tata wari uza u asuvayali cika.

¹² Ama a va, wa ta n kalen cika, i 'yuwan utsina n i yanyi kazuwamgbani n i isasi zuba. Kotsu i yain nala n isasi likimba wa, kotsu dem i yain nala n i isasi ili i roku wa. Ili i'ya i gain i yain i'ya i dana “eye” ko “a'a” koshi, i yan baci nala ya yan unyushi u cingi, ko a kidaga da ugana wa.

Uwenishike a kaci ka kvasu

¹³ Ya wari a asuvu a de uza da wari n ukuna u da wa gala yi? She u lyai kapala n kvasu. Uza roku wari n mazanga? She u shipi ishpa i icikpali. ¹⁴ Uza roku wa a asuvu a de n ma gala? She u isa nkoshi ma Atoni a Yesu a yanka yi kvasu. A ka gbara ka yi ta manivi a asuvu a kala ka Asheku. ¹⁵ Kpm kvasu ka a ka yan vi, a yan baci ka n upityanangu ka tuko ta uza u ma gala vi alafiya. Kashila ka tanasa yi ta. Uza vi u yan baci unyushi u cingi u roku, Kashila ka cimbusuka yi ta. ¹⁶ Adama a nala, tonukoi atoku unyushi u cingi u de, i yanka atoku kvasu tsara Kashila ka tanasa da. Vuma da u zuwai Kashila ka panai kayanyan, kvasu ka ne ka ta n ucira, kpm ka tsu tuko ta makorishi ma shinga.

¹⁷ Iliya† vuma da tyoku u tsunu, u yain kvasu cika kotsu a roi wa, kpam a ro wa hal ayen a tatsu n uwoto u teli. ¹⁸ U doki u yain kvasu, aku zuba naka mini, uyamba kpam u wutukpai ilikulya.

¹⁹ Ama a va, uza roku u puwan baci bawu wa yan ukuna u mayun, uza roku u gonuko yi a ure. ²⁰ U gan ta i reve mai, uza da baci u gonukoi uza u unyushi u cingi a ure u maci u asakai tsicingi tsu ne, vuma u nala vi u wauwa yi ta a asuvu a ukpa, adama a nala a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi ushani.

Ukanikorongi u Kagita u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Bituru uza da u korongi Tagarada u na vi, kasuki ka. U rongo ta kabolo n Yesu. A'ayin a da Yesu panai ikyamba u wene ta n a'eshi a ne. A ukanikorongi u na vi, u yan ta kadyanshi n Atoni a asu kau-kau a kaci ka upana u ikyamba.

Bituru tonuko ta Atoni u da, gba a a'ayin a da baci upana u ikyamba u cina le, a yain mazanga. Cinda Yesu panai ikyamba a'ayin a da wari a likimba, nala dem atoni a ne u kana ta a pana ikyamba. Upana u ikyamba u tsu zuwa ta upityanangu u uza u doku u gbama. U tonuko le ta ukuna u shinga u Kashila wa ta n ele a'ayin a da baci dem a ka pana ikyamba.

Gogo-na Atoni a ka pana ta dem ikyamba. Kashila ka ta pini tyoku da wari. Ukanikorongi u na u naka tsu ta ureve a kaci ka ukuna u mayun u kulu u da wa banga tsu a'ayin a da baci dem tsa pana ikyamba. U tonuko tsu ta dem ukuna u shinga u shinga u da tsa yan, a'ayin a da baci tsa pana kayanyan ko tsa pana ikyamba.

Ili i'ya i'ari a Tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Ili i maci i uzuwa u uma (1:3-12)

Kuryongo tyoku u ama a uwulukpi a Kashila (1:13-2:17)

Iryoci i upana u ikyamba u Atoni (2:18-25)

Uwoko u katoni n upana u ikyamba (3:1-4:19)

Adooki ubana a asu u nkoshi n kuwa ku Atoni (5:1-11)

Idyani i makorishi (5:12-14)

¹ Mpa Bituru kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi da ma sukunku da ukanikorongi u na vi. Ama da Kashila ka dangasai alya ma koronku. Alya aza da a'ari ndishi yavu amoci a uyamba u Pontu, n Galatiya, n Kapadosiya, n Asiya, n Bitiniya.

² Kashila Tata u dangasa da ta caupa, kpm Kulu Keri ku wulukpe da de. An u wokoi i nakai Yesu Kawauwi karinga, mpasa n ne kpm n za da de. Kvasu ka va ka i tsara tsishinga tsu Kashila ushani, na ndishi n shinga n ne a uma u de.

Atoni a yain n uzuwa u uma

³ Cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Wa ta n asuvayali cika hal u doku u matsa tsu ilimaci i savu. Adama a ilimaci i nala yi da tsari n uzuwa u uma u da wari n uma, kpm tsu tsara ilimaci yi an a 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa. ⁴ I naka tsu ta dem agadu a da bawu a ka namgba, n a da a'ari sarara kpm a ka kporo wa. Kashila ka ta n agadu a de a zuba, kpm wa asaka ko i te i sawa a da wa. ⁵ I wushuku baci n Kashila, agadu a nala yi a de a da, kpm adama a ucira u ne, wa kanku da ta ili i cingi kotsu i sawa da wa, hal she u wenike iwauwi a a'ayin a makorishi. Gba ama a ka reve ta n ukuna u iwauwi i nala yi.

⁶ Ili i nala yi mayun da, yanyi mazanga adama a ili yi. Shegai gogo-na ya pana ta ikyamba icun kau-kau a ukondo a'ayin kenu. ⁷ Upana u ikyamba vi wa tuwa ta tsara u wenike upityanangu u de u mayun u da. Upityanangu u de wa ta n kalen cika, u la ta zinariya kalen. Akina a tsu zuwa ta zinariya u woko sarara, shegai gba n nala u tsu namgba ta. A'ayin a da baci a ka wenike Yesu Kawauwi a asu u ama, ya tsara ta icikpali, n tsupige, n karinga adama a ukuna u mayun u upityanangu u de. ⁸ Ya ciga ta Kawauwi ko an bawu kotsu i wene yi. Ko an u wokoi bawu ya wene yi gogo-na, i wushuku ta n

eyi. Kpam ko gogo-na ya pana ta kayanyan n i yanyi mazanga ma gbam bawu ya fuda ya dana. ⁹ Adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta kune ku iwauwi i uma u de.

¹⁰ Ntsumate n yan ta kadyanshi ka tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de. A vece ta ben tsara a reve ureve u iwauwi i'ya wa naka da. ¹¹ Kulu ku Kawauwi ka ta a asuvu a le, kpam ku yan ta kadyanshi ka upana u ikyamba u Kawauwi n tsupige tsa tsa tuwa ara ne a'ayin a da baci u panai ikyamba yi. Ntsumate mari ma ciga ta n reve ko nwere da, ko kpam nida ukuna u na wa gita. ¹² Kashila ka wenike le ta ili i'ya a ka yan kadyanshi a kaci ka ili i'ya ya gita, shegai a a'ayin a le a da ya gita wa. Ukuna u mayun u da a danai vi adama a de a da. Gogo-na Kashila ka suku ta Kulu Keri tsara ku banga ama an a yanka da Kadyanshi ka Shinga ka ku'ari. Ko atsumate a zuba a ciga ta dem a reve ikuna i na yi.

U kana ta vuma rongo uwulukpi

¹³ Adama a ili i na yi gba, yawunsai mai i rotsongusu tyoku da ya kana kaci ka de. Yawunsai tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi. A'ayin a da baci ya yawunsa a ikuna i na yi, ya tsara ta uzuwa u uma. ¹⁴ Naka Kashila karinga, kpaci eda mmuku n ne da. Kotsu i gono i kpatala i yain ili i'ya bawu i gain tyoku da i yansai a uma u cau u de wa. A a'ayin a nala yi, i'ari i reve ili i'ya i gain i yain wa. ¹⁵ Kashila ka dangasa da ta i woko mmuku n ne. U kana ta i woko uwulukpi a ili i'ya dem ya yan, tyoku da Kashila kari uwulukpi. ¹⁶ Kpaci Kashila ka dana ta n kaci ka ne, "U kana ta i woko uwulukpi, kpaci mpa ma ta uwulukpi." ◇

¹⁷ Cibai i tsu yan ta kvasu a asu u Tata da wari a zuba. Aya uza u afada, kpam u tsu wenike ukuna u shinga a asu u vuma te kapala n uza roku wa. Wa yanka da ta afada a una u ili i'ya i yain. U kana ta i naka Kashila karinga a'ayin a da ya yan tsumoci pini naha a likimba. ¹⁸ I reve ta gai Kashila ka tsupa ta ili i pige tsara u wauwa da a uma u cingi u de, an u wokoi isheku i de i yansai dem nala. Kpam ili i'ya u tsupukai vi tyoku u zinariya ko azurufa da i'ari wa, kpaci zinariya ko azurufa u tsu barakpa wa. ¹⁹ U tsupuka da ta na mpasa n Yesu Kawauwi n da mari n kalen cika. Aya Maku ma Kondom ma Kashila† uza da bawu u nusukai ko uza, kpam wa n ashinda wa, ko kenu. ²⁰ Kashila ka dangasa yi ta adama a ukuna u nala vi caupa kahu a yain likimba, kpam a a'ayin a makorishi a na yi Kashila ka suku yi ta a likimba tsara ya dem wene. Kashila ka yan ta ukuna u nala vi gba adama a de. ²¹ Gogo-na i wushuku ta n Kashila adama a Kawauwi. Kpam adama a da Kashila ka 'yangasa yi a ukpa u naka yi kpam tsupige, ya wushuku ta kpam i zuwa uma a asu u Kashila.

²² Gogo-na u gan ta i cigi atoku a de n uciga u mayun, tyoku da aza da a'ari ilimaci i te a tsu cigamgbana. A wulukpe da ta an i wushuki n Kadyanshi ka Shinga, ukuna u maci u da. Adama a nala, i cigamgbana cika, n ucira u atakasuvu a de. ²³ Kashila ka zuwa ta a doku a matsa da ilimaci i savu. Uma u savu u de a asu u isheku i de u da u wuta wa, kpaci uma u da ele a naka da, wa kotso ta a ukpa. Shegai uma u savu u na wa rongo ta pini bawu makorishi, kpaci u wuta ta a asuvu a kadyanshi ka uma u Kashila, uma u nala vi kpam u da wa kotso wa. ²⁴ Matsumate ma korongu ta:

“Ama gba a'a ta tyoku u mete ma ma tsu laza ma kuwa;
tsulobo tsu le kpam tsu laza tsu kotso
tyoku u tsulobo tsu apalu a kakamba.
Mete mi ma ekpe,
aku apalu a rukpa a iyamba.

²⁵ Shegai kadyanshi ka Magono ma Zuba ka kotso wa.” ◇

Kadyanshi ka Magono ma Zuba ka nala ki, ka gai Kadyanshi ka Shinga ka tsa tonuko da na vi.

2

¹ Adama a nala, u kaṅa ta i varangu gba ikuna i cingi i'ya ya yansa. I asaka uyinsa ama. Asakai u dansaka kaci ka de aza a shinga kpm nala i'ari wa. Kotsu i yain malyon ko kpm i yain kadyanshi ka ka bala aza roku wa. ² U kaṅa ta i yain maluwa ma uso mani ma mari uwulukpi ma kulu, tsara i gbonguro n ucira u maci u iwauwi. Sayi adama a mani mi tyoku da baba tsu saka mani, ³ kpaci i pede de ukuna u shinga u Yesu Asheku.

Katali ka uma

⁴ Tuwai ara Yesu Asheku Katali ka uma. Ama ushani a 'yuwan yi ta, shegai Kashila ka dangasa yi kpm wa ciga yi ta cika. ⁵ Eda dem tyoku u ne da i'ari. Eda atali a uma a da Kashila ka yanka manyan tsara u mai kuwa ku tsugono tsu ne a asuvu a de. Eda dem kabolo ka adarakpi a uwulukpi a da i'ari, tsara i yansa ufarakpa u kulu u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan adama a Yesu Kawauwi. ⁶ Kadyanshi ka Kashila ka tonuko tsu ta ukuna u na vi:

“Wundyai! Ma zuwuka da ta katali

ka ka lakai kalen cika a asu u kuma a Sihiyona†*

ka n dangasai kpm ka n lakai uciga.

Gba uza da baci u wushuki n eyi, wa yan uwono wa.” ◇

⁷ Mayun da, aya macigi ma de, eda aza da i wushuki n eyi. Shegai aza da a 'yuwan yi,

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain

ka ka lakai cika a asu u kuma.” ◇

⁸ Kadyanshi ka Kashila ka dana ta dem,

“Aya katali ka ka tsu zuwa ama a tadatsa,

katali ka ka zuwa urukpa.” ◇

A tsu tadatsa ta kpaci a tsu pana kadyanshi ka Kashila a naka ka karinga wa, kpaci nala Kashila ka fobusuko le.

⁹ Shegai eda i'a tyoku u ama a nala yi wa, kpaci eda kaletsu ka ka Kashila ka dangasai ka. Eda kabolo ka adarakpi a da a gbashikai Kashila yavu Magono, eda ama a uwulukpi u da, kpm eda kaletsu ka Kashila ka. Kashila ka wutukpa da ta a asuvu a karimbi u tuko da a asu u katyashi ka ne. Gogo-na u kaṅa ta i dansa gba manyan ma pige ma pige ma u yansai. Kadyanshi ka Kashila ka dana ta,

¹⁰ “Caupa, eda kaletsu ka wa;

shegai gogo-na eda kaletsu ka Kashila ka.

Caupa i'ari i wusha asuvayali a Kashila wa; shegai gogo-na i wusha ta asuvayali a ne.”

◇

¹¹ Ama a va, eda amoci a da pini na kpm aza a kugengu. N rono da ta atsuvu kotsu i toni uciga u ili i cingi wa, kpaci a tsu shilakana ta n uma u mayun u de. ¹² Kiranai n tyoku da ya rongo n atoku a de aza da bawu a'ari atoni. Ko a takunku da baci unyushi, eda gai i wenike le ahali a shinga. A ka wushuku ta kpm a naka Kashila tsupige u tuwa baci u yanka likimba afada.

Gorimukoi azapige a de

¹³ Kashila ka ciga da ta i gorimuko gba aza a tsupige. Gorimukoi aza a tsugono, ¹⁴ n azapige a da dem u tsu suku. Yansai nala kpaci magono ma suku le ta tsara a foro gba uza da baci u nusai, kpm u suku le ta tsara a naka uza da yain ili i maci tsupige.

¹⁵ Kashila ka ciga da ta i yain ili i shinga, kpm i yan baci, ya zuwa ta atengeshi a ama da a tsu takunkusu da unyushi a pada bini. ¹⁶ Eda agbashi a da wa; i tsara de kaci ka de. Shegai utsara u kaci u de u naka ucira u da ya yan ili i cingi wa. I tsara ta kaci ka de tsara i woko tyoku u agbashi a Kashila. ¹⁷ Nakai ya dem karinga kpm i wenike uciga u maci a asu u ama a Kashila. Nakai Kashila tsupige kpm i gorimuko magono.

* **2:6** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ **2:6** Isha. 28:16. ◇ **2:7** Ishp. 118:22. ◇ **2:8** Isha. 8:14. ◇ **2:10** Hos. 1:6, 9; Hos. 2:23.

¹⁸ Agbashi, u kaṅa ta i gorimuko azakuwa a de kpam i naka le karinga kain dem. Yanyi nala a asu u aza a shinga n aza a ahali a maci, u kaṅa ta dem i yain nala a asu u aza a asuvu a shen. ¹⁹ Uza yan baci unyushi wa, aku u kawunki upana u ikyamba u ili i'ya bawu u yain adama a da u revei Kashila, Kashila ka pana ta kayanyan ka ne. ²⁰ I lekede ili wa a lapa da baci adama a unyushi u da i yain. Shegai Kashila ka zuwuka da ta una u shinga i pana baci ikyamba a asu u uyan ukuna u shinga. ²¹ Kawauwi ka iryoci i de, u pana ta ikyamba adama a de. Tono dem nala. Upana u ikyamba wa ta a asuvu a ili i'ya Kashila ka zuwa tsu tsu pana. Kadyanshi ka Kashila ka dana ta:

²² “Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa,
kpam u yinsa uza wa.” ◇

²³ An ama a wisha yi, u tsupa wa. An a zuwa yi u pana ikyamba, u dana ele dem a pana ikyamba wa. U zuwa ta kaci ka ne a akere a Kashila uza da u tsu yan afada a maci. ²⁴ Eyi n kaci ka ne u bidya ta unyushi u cingi u tsunu a ikyamba i ne a mawandambani tsara tsu 'yuwan uyan unyushi, kpam tsu rongo n ili i shinga. A tansa da ta adama a a'utsu a ne! ²⁵ Caupa i'ari ta a kugengu tyoku u ncon n da n puwain. Shegai gogo-na i gono de a asu u Kaliniki ka de, uza da wa guba uma u de.

3

Tyoku da a tsu yan a asuvu a iyolo

¹ Eda aka she i gorimuko a'ali a de. Ko a'ali a roku a 'yuwain baci uwushuku n Kadyanshi ka Shinga ki, uma u shinga u de wa pura ta ugboji u le kapala n kadyanshi ka roku. ² Yan da a ka yan nala an a wenei uma u shinga n u maci u da ya rongo.

³ Kotsu i matsa i lobono a uwene a a'eshi a aza roku wa. Kotsu i dambula kaci ka de n kuca ku kenji ushani wa, ko ili i udyoku i ikebe wa, ko aminya a ikebe a shinga wa. ⁴ Nala wa. U la ta tsulobo a reve vu n tsulobo tsa tsa wuta a katakasuvu ka vunu. Tsulobo tsu nala tsi tsu tsu wuta ta a asu u uvakunku u kaci n ukana u kaci n kakirani. Wa ta n kalen cika a asu u Kashila kpam wa kotso wa. ⁵ Tyoku da gai aka a uwulukpi a caupa a gonukoi kaci ka le n tsulobo u da la vi. A wushuku ta n Kashila kpam a ka gorimuko a'ali a le. ⁶ Hal gai Saratu,† u gorimuko ta vali u ne Ibrahi, an u isa yi uzakuwa u ne. Eda nkere n ne n da, ya yan baci ukuna u shinga kotsu i asaka uwonvo u bishinka da uyan ili wa.

⁷ Nala dem a'ali, u gan ta i wundi aka a de n karinga. I toni n ele mai tyoku da ya rongo kaḅolo. Kotsu i ciba an i la le n ucira. I reve kpam an ele dem a wushai kune ku shinga ku uma u Kashila. Ya ciga baci ko i te i kangu kavasus ka de ubana a asu u Kashila wa, she i yain nala.

Rongoi mai a asuvu a de

⁸ Gogo-na gba de she i wushuku n atoku a de, i kirana n i'ya ya tsarasa atoku a de. I cigambana yavu uza n vangu u da i'ari. I pana asuvayali a atoku, i vakunku kaci ka de.

⁹ Uza u yanka da baci ukuna u cingi, kotsu i yanka yi dem ukuna u cingi wa. Uza roku tonuko da baci kagbani, kotsu i gonuko yi n kagbani wa. Nala gita baci, i zuwuka icun i ama a nala yi una u shinga. Yanyi nala kpaci Kashila ka isa da ta tsara i zuwuka ama una u shinga. Kpam eda dem Kashila ka zuwuka da ta una u shinga. ¹⁰ Kadyanshi ka Kashila ka dana ta,

“Uza wa ciga baci u rongo n mazanga
n a'ayin a shinga,

u kaṅa ta u kirana n kaletsu ka ne a asu u udansa kadyanshi ka gbani.

U kirana kpam n una u ne a asu u uyansa kaḅan.

¹¹ U kaṅa ta u suma uyansa ukuna u cingi, u gono u yansa ukuna u maci.

U matsa u wene u rongo n ya dem na ndishi n shinga.

¹² A'eshi a Magono ma Zuba a ka wundya ta aza da a ka yansa ukuna u shinga.

Kpam atsuvu a ne a'a tã ukukpi tsarã u panaka le a yan baci kvasu. Shegai u tsu kpatalaka tã aza da a tsu yansa ukuna u cingi kucina.” ◊

¹³⁻¹⁴ Ya wa yanka da ukuna u cingi i'a baci ufofusi i yanka le ukuna u shinga? Shegai a ka yan da baci mavura an ya yansa ukuna u maci, kotsu i pana uwonvo wa kpam kotsu i namgba asuvu wa. Kashila ka naka da tã katsupi ka ya yansa ukuna u da wari u shinga.

¹⁵ A unã u da ya dambula a asuvu a de, she i lyaka Kawauwi kayala tyoku u Asheku n katakasuvu ka de. I rongo ufofusi u da ya wushunku uza da baci dem u wece da i tonuko yi ili i'ya i zuwai i'ari n uzuwa u uma. Kpam u kana tã i yain u da sawu na unaka tsupige.

¹⁶ I rongo n atakasuvu a de sarara. Pini nala, ama a dansa baci kagbani a kaci ka de, a ka woko tã n uwono a wene baci uma u shinga u da ya rongo an i'ari aza a Kawauwi.

¹⁷ Cibai, u la tã tsulobo i yain ukuna u shinga i pana ikyamba, Kashila ka baci ka cigai u da nala. I pana baci ikyamba nala, u la tã tsulobo n u da ya pana ikyamba an i yain ukuna u cingi. ¹⁸ Kawauwi ka pana tã dem ikyamba an u kuwai adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam wa doku wa yan nala wa. U yan unyushi u cingi wa, shegai u kuwa tã adama a aza a unyushi u cingi tsarã u tuko tsu a asu u Kashila. Ikyamba i ne i kuwa tã, shegai a 'yangasa yi n ucira u Kulu Keri.

¹⁹ Aku ku zuwa yi u ba u yankai a'ulu a akushe a da a'ari a kuwa ku a'ali kuɓari. ²⁰ Ama a na yi a 'yuwan tã upanaka Kashila a'ayin a da Nuhu wa yan kpatsu. Shegai Kashila ka yan tã ahankuri n ele. Ama kulla a uwa tã pini a kpatsu ki, aku Kashila ka wauwa le a mini mi.

²¹ Mini ma nala mi ma woko tã yavu ulyubugu u da wa wauwa da gogo-na. Shegai ulyubugu u uza u ashinda a ikyamba u da wa. U ukpatala ubana a asu u Kashila n katakasuvu ka de sarara da, kpaci a 'yangasa tã Yesu Kawauwi a ukpa. ²² Gogo-na Kawauwi ka tã a zuba ndishi a kukere ku ulyaki ku Kashila. Gba atsumate a zuba n ucira kau-kau u zuba n gba ityoni i cingi u kana tã a panaka yi.

4

Ya dem yain tyoku u Kawauwi

¹ An u wokoi Kawauwi ka panai ikyamba n ikyamba i ne, eda dem she i fofuso i yain nala. Ili i'ya i zuwai tani i'ya, i wushuku baci ya pana ikyamba adama a Kawauwi, uyan u unyushi u cingi u da la vi ya suma. ² Nala kpam ya tono upana u kayanyan u cingi u ikyamba i de wa. Shegai ya yanka tã gba uma u de manyan i yain i'ya Kashila ka ciga.

³ I'ari i ɓarakpa tã n i yanyi ili i'ya aza da bawu a revei Kashila a ka yansa. Tsishankala tsu kabarikete, uciga u ili i cingi, i rongoi a kuso n i gutukpi, ya yansa kpam abiki a gbani hal n isoshi i kabarikete, i lyakai ameli kayala ili i'ya Kashila ka kovo.

⁴ Aje a cau a de a yan tã majiyan an bawu ya bansa kpam n ele a asu u uyansa ukuna u gbani vi. Hal gbam a ka yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka de adama a ukuna u nala vi.

⁵ Shegai u kana tã a wushunku uza da wa tuwa u yanka ya dem afada, aza a uma n aza da a kuwai gba. ⁶ Adama a nala, Yesu yanka tã aza da a kuwai vi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga. Ko an u wokoi a ka yanka le dem afada tyoku u ama da a buwai, yanka da u yanka le nala tsarã a tsarã a'ayin a da a ka kpatala a rongo a asuvu a uma tyoku da Kulu ku Kashila ku tonoi n ele.

⁷ Ko ndya wa ya kotso tã na n a'ayin kenu. Adama a nala i vakunku asuvu a de, i kana kaci ka de tsarã i yain kvasu. ⁸ Gba ili i'ya gbam i lakai kalen i'ya, i lyai kelime n i weniki atoku a de uciga u maci. Ili i'ya kpam i zuwai i'ya, ya cimbusuka tã gba ikuna i cingi i kakuma i'ya a ka yansaka da. ⁹ U kana tã i wushi ama a a'uwa a de, kpam kotsu i yain tsali wa.

¹⁰ Kashila ka naka tã ya dem kune icun kau-kau. U gan tã i yanka ili i'ya Kashila ka naka da manyan mai, tsarã i wenike ukuna u shinga u Kashila a asu u ama. ¹¹ Avu uza da

Kashilā ka nākai kune ku kuḅari, vu yain ka yavu Kashilā ka ka dansa a asuvu a vunu. Isā da a isā vu vu ɓāngā ama? ɓāngā le n gbā ucira u da Kashilā ka nākā vu. Pini nala, Kashilā ka wusha tā tsupige tsu ili gbā a asu u Yesu Kawauwi. Tsupige tsu Kashilā tsā tā pini hal ubana bawu utyoku, nala kpam dem ucira u ne. Ami.

A ka yan dā tā mavura

¹² Ama a vā, kotsu i yain majiyan an a ka konduso dā n upana u ikyamba yavu i'ari a asuvu a akina wa. Kotsu i wene yavu ukuna u roku u da u savu wa. ¹³ Wa laka dā tā tsulobo i yain mazāngā an edā dem i uwai a asuvu a upana u ikyamba u Kawauwi. Yansai nala ya tsarā tā mazāngā cika a'ayin a da baci a wenikei tsupige tsu ne. ¹⁴ A yanka dā baci kagbani adama a kala ka Kawauwi, i tsā la vi de unā u shinga, kpaci u wenike tā an tsupige tsu Kulu Keri ku Kashilā tsari n adā. ¹⁵ Mai da wari uza u pana ikyamba u wuna baci uma gbani gbani, ko uboku ko kpam ukuna u gbani u roku u da uza u yain. Nala dem wari, uza wa uwusa baci ukuna u ama kabarikete u gan tā u pana ikyamba. ¹⁶ Nala wari wa, a ka yan dā baci mavura an i'ari Atoni. Kotsu i pana uwono n upana u ikyamba u nala vi wa. Shegai i cikpala Kashilā an i'ari n kala ka nala ki.

¹⁷ Gogo-na da a'ayin a da Kashilā ka gitā afada a ne, kpam wa gitā tā u yanka kuwa ku ne. Pini nala, a gitā baci n atsu an tsari Atoni, ndya ya woko makorishi ma aza da a 'yuwain upana Kadyanshi ka Shinga ka ne? ¹⁸ Kadyanshi ka Kashilā ka da,

“Iwauwi i tsu tuwā tā a asu u ama a shinga n upana u ikyamba, shegai ama da a 'yuwain upanaka Kashilā kpam a tsu nususa, ama a na a ka la tā ama a shinga upana ikyamba.” ♦

¹⁹ Ili i'ya ukuna u na wa tono u da: va pana baci ikyamba tyoku da Kashilā ka ciga, vu lyai kelime n unākā kaci ka vunu a asu Kashilā uza da yan vu. Vu lyai kpam kelime n uyansa ili i shinga, wa ɓāngā vu tā. Mayun, wa kpada vu uɓāngā wa.

5

Uwenishike ubana a asu u nkoshi

¹ Gogo-na nkoshi ma Atoni n da ma dansaka. Mpa dem makoshi ma kpam n wene tā upana u ikyamba u Kirisiti Kawauwi. Ma tono yi tā a tsupige tsu ne n karingā ka ne u gono baci. ² Tyoku da aliniki a tsu kirana nā ncon n le, nala dem u gain i kirana n gbā ko ya baci Kashilā ka zuwai a akere a de. I yain u da n uciga u de, kotsu i yain tsali an ya yan u da wa. I yain nala an ya pana kayanyan ka ugbashika Kashilā. Kotsu i yain nala n i zuwi uma a ili i likimba i'ya ya tuwā dā wa. ³ Kotsu i gonuko kaci ka de azapige hal n i ɓaranasi ama kabarikete wa, shegai i gonuko kaci ka de i woko iryoci i shinga. ⁴ Nala kpam, Magono ma Aliniki ma tuwā baci, wa nākā dā tā funi u tsupige u da bawu wa kporo.

Uwenishike ubana a asu u aloba

⁵ Edā aloba, panai karingā ka nkoshi. Gbā de kpam she i ɓāngamgbāna yavu agbashi a da a vakunki kaci ka le, kpaci

“Kashilā ka 'yuwan tā aza da a'ari n aradi, u nākai kpam ukuna u shinga u ne a asu u aza da a vakunki kaci ka le.” ♦

⁶ Adama a nala, i vakunku kaci ka de a ucira u Kashilā. A'ayin a da baci a'ayin a ne a tuwai, wa radagbā dā tā a zuba. ⁷ Tsunki Kashilā gbā ili i'ya ya ɓalā dā, kpaci wa kirana tā n adā.

⁸ Kain dem i rongo a uwundya n afobi. Kalapansi ka utokulalu u de, kpam aya pini wa genge tyoku u gabako wa bolo uza da wa kanā tsarā u takuma. ⁹ Shamgbai n ucira a ili i'ya i wushuki n i'ya, nala ya yan i lyai kaci ka ne n ucira. U gan tā i reve, gbā Atoni a Asheku ko nte wa a likimba a ka pana tā icun i upana u ikyamba u na vi.

¹⁰ A'ayin a ɗa baci i panai ikyamba kenu, Kashila ka kirana ta n aɗa, kpam u zuwa atakasuvu a ɗe a gbama, wa zuwa ɗa ta kpam i shamgba n ucira. Yan ɗa Kashila ka tsu yan nala adama a ɗa wari uza u shinga a'ayin dem. U zuwa ɗa ta i tsara tsupige tsu ne bawu utyoku a asu u ɗa u ɓolomgbono ɗa n Kawauwi. ¹¹ Kashila ka lya ta tsugono tsu ko ndya wa hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani

¹² Ma wundya ta Sila tyoku u utoku kpam uza ɗa n wushuki n eyi. U ɓanga mu ta a asu u ukorngu maku ma ukanikorongi u na vi. Ili i'ya i zuwai n korongi u ɗa i'ya, tsara n gbamatangu ɗa, kpam n tonuko ɗa tyoku ɗa Kashila kari uza u shinga, adama a ɗa kain dem i rongo uwushukusu n eyi. ¹³ Atoni a Babila* a ka sukunku ɗa ta idyani. Kashila ka dangasa le ta dem tyoku ɗa u dangasa ɗa. Maku ma va dem Marku wa danasa ɗa ta. ¹⁴ Damamgbana i asuvu a uciga u Atoni. Kvasu ka va ka Kashila ka naka ɗa ndishi n shinga, eda aza ɗa i'ari aza a Kirisiti Kawauwi.

---

* **5:13** Arevi a Tagarada u Kashila a wushuku ta an Bituru yankai "Babila" manyan tsara u yain kadyanshi a kaci ka ilyuci i Roma.

Ukanikorongi u Ire u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Ukanikorongi u ire u da u wutai ara Bituru ubana a asu u Atoni aza da a wacuwai a asu kau-kau u da na vi.

A asuvu a ukanikorongi u na vi, Bituru tonuko ta ayain a kaneshi, Kashila ka kirana ta n aza da a korongi Tagarada u Kashila, adama a nala u gan ta Katoni dem ka reve Tagarada u Kashila mai. U tofugbuso ta kpm u da, a ka yan ta awenishiki a kaan, u wenikei kpm tyoku da a ka reve ili i maci n i kaan. A makorishi u da a zuwa uma a a'ayin a da Kawauwi ka gono.

Awenishiki a kaan n uwenishike u kaan u da pini ushani gogo-na. Adama a nala, u kana ta Atoni a reve Tagarada u Kashila mai. Tsu kondo baci a Tagarada u Kashila, tsa wene ta an Asheku Kawauwi wa gono ta, adama a nala a da tsari n uzuwa u uma u da bawu uza roku wa fuda wa wusha tsu u da vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Tyoku da Atoni a Asheku a gain a rongo (1:3-15)

Tsupige tsu Kawauwi (1:16-21)

Ntsumate n awenishiki a kaan (2:1-22)

Ugono u Asheku mayun da (3:1-18)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Simo Bituru, kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kasuki ka ne ka dem mari. Gba de da ma koronku, eda aza da i'ari n upityanangu tyoku da tsari n u da. Upityanangu u nala tani wa ta n kalen cika, kpaci Kashila n Yesu Kawauwi alya a naka tsu u da adama a ukuna u maci u le.

² Ma ciga ta Kashila ka wenike da ukuna u shinga na ndishi n shinga cika a'ayin a da baci i'ari a ureve Yesu n i revi, kpaci aya Kashila n Asheku a tsunu.

Ili i'ya i zuwai tsari n uzuwa u uma

³ An ureve u Yesu u tsunu wari a ulya kapala, u yanka ta ucira u tsugono u ne manyan tsara u naka tsu gba i'ya tsa ciga, kpm tsu rongo tyoku da wa yankpa Kashila. U isa tsu ta tsu tuwa tsu wushi tsupige tsu ne, tsu wushi kpm ukuna u shinga u ne. ⁴ N ucira u pige u nala u da kpm u naka tsu kazuwamgbani ka pige ka pige n ka shinga ka shinga. U zuwamgbana ta u da a ka zuwa tsu ta tsu lai a asuvu a ukuna u cingi u da u kyawan tsu u da uyawunsa u ukuna u cingi u tsu tuko. U zuwamgbana ta kpm u da ya woko ta tyoku u Kashila.

⁵ Adama a nala, cinda i wokoi tyoku u Kashila, kotsu i kaka tsara i doku ukuna u shinga a asuvu a upityanangu u de. Uma u ukuna u shinga u tsu zuwa da ta i doku ureve u Kashila cika. ⁶ Ureve u Kashila u tsu tuko ta ukana u kaci. Ukana u kaci kpm u tsu tuko ta akawunki. Akawunki yi kpm a tsu zuwa da ta i rongo gba adama a Kashila.

⁷ Ya rongo baci nala, ya yan ta n uciga u atoku. A makorishi kpm ya yan ta n uciga u maci a asu u ama gba. ⁸ I lya baci kelime n udoku u ili i shinga i na yi, ya bishinka da ta uwoko aza a gbani n aza a ndishi n gbani, i yain kpm ili i shinga ushani adama a ureve u Asheku Yesu Kawauwi. ⁹ Shegai aza da a kpa dai uyan ili i shinga i na yi arumba a da, ko kpm a ka wene mai wa. A asansa ta an Kashila ka zai uma u cau u le u unyushi u cingi.

¹⁰ Ama a va, adama a nala, u kana ta i doku uyan ili i'ya ya wenike an Kashila ka isa da mayun, i wenike kpm an u dangasa da i woko ama a ne. I yan baci nala ya tadatsa wa, ya rukpa tani wa. ¹¹ Kashila kpm ka wusha da ta mai a asuvu a tsugono tsu Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu.

Zuwai atsuvu a asu u akani a Kashila

¹² I reve de ili i na yi, kpm i'ari kushani a ukuna u mayun n ucira. Gba n nala ma ciga ta n rongo da ucibusuka ili i na yi. ¹³ Wa lobono ta n rongo da ucibusuka ili i na yi hal she kain ka n kuwai. ¹⁴ Kpm Asheku Yesu Kawauwi u wenike mu de a ka barakpa wa ma kuwa ta. ¹⁵ Adama a nala, ma matsa ta n wene n wenishike da ili i na yi mai. Ma ciga ta i ciba ko u barakpa baci an n lazai.

¹⁶ An tsu tonuko da tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ka gono n ucira, itete i ugboji i'ya uza roku u yain i'ya tsa dansa wa. Tsu wene ta tsupige tsu ne mayun n a'eshi a tsunu. ¹⁷ Kashila Tata u naka yi ta tsupige tsa a radagba yi kpm an u isa yi n kalagatsu a asu u Ucira n Tsupige, u da, "Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpm ma pana ta kayanyan n eyi." ¹⁸ Tsa ta pini a zuba u masasa ma uwulukpi ma nala mi kaɓolo n Yesu a'ayin yi, kpm tsu pana ta kalagatsu ki ka dansai a zuba.

¹⁹ Gba ikuna i na yi i zuwa tsu ta tsu doki tsu wushuki ili i'ya nsumate n danai vi mayun da. Adama a nala she i gonuko ugboji a asu u kadyanshi ka le ki i woko yavu macikalu ma ma wantukpa a karimbi. Lyayi kelime n i yanyi ili i na yi hal kain ka Kawauwi ka wenikei kaci ka ne kpm katyashi ka ne ka wantukpai a atakasuvu a de.* ²⁰ Ili i'ya i lakai gba, u kana ta i reve a'ayin a da baci nsumate n yain kadyanshi a Tagarada u Kashila, ara le da ka wutai wa.† ²¹ Nsumate mi a tsu yan kadyanshi adama a da an ele a ka ciga a dansa wa. Nala wari wa. Kulu Keri ka ku tsu zuwa le a dansa akani a Kashila.

2

Awenishiki a kaɓan

¹ A'ayin a da a wurai, a yan ta nsumate n kaɓan aza da a yain kadyanshi a asuvu a Isara'ila, nala kpm a asuvu a de ya tsara awenishiki a kaɓan. A ka yan ta manyan n ugboji a tuko kaɓan ka ka tuko kunangasu a kaci ka Kashila. A ka 'yangasaka ta Ashekapige, uza da u wauwa le. Ele n kaci ka le dem a ka barakpa n uwusha u ukpa wa. ² Ama ushani a ka tono ta uwenishike u cingi u le, aku a toni ukuna u gbani u uwono u le. Adama a le ama a ka dansa ta kadyanshi ka gbani a kaci ka Kawauwi n uwenishike u mayun u ne. ³ Awenishiki a na yi a'a ta n kurura, kpm a tsu yanka ta ugboji n kaɓan manyan a ryafa da. Shegai Kashila ka bidya ta u wacinsa le tun caupa kpm ukpa u le wa ta a ure.

⁴ Kashila ka jebige atsumate a zuba mavura a'ayin a da a yain unyushi u cingi wa. U tsu varangu le ta a asu upana u ikyamba kpm a asuvu a a'ele a lyungu-lyungu a karimbi, nte a ka rongo pini hal a'ayin a afada. ⁵ Kashila ka jebige ama mavura a likimba a'ayin a cau a Nuhu wa. U wauwa ta Nuhu n ama a shindere aza a kuwa a ne. Nuhu rono ta ama atsuvu a kaci ka afada a maci a Kashila, pini nala, Kashila ka cimbusai gba likimba n ama a cingi yi n mini ma pige.

⁶ U doki u yain ilyuci i Sodom n Gomora mavura u dabai i'ya u gonukoi i'ya kakomo. U zuwai a wokoi iryoci a ili i'ya ya gita n aza da a kpadai upanaka Kashila. ⁷ Shegai gba n nala, Kashila ka wauwa ta Lutu. Lutuf vuma da rongoi n Kashila mai da, kpm u pana kayanyan ka ukuna u gbani n u cingi u da a ka yansa a asu u da wari vi wa. ⁸ An u wokoi

◇ 1:17 Mat. 17:5; Mak. 9:7; Luk. 9:35. * 1:19 Idani i na n Tsiheline i'ya, "She a'ayin a da kain ka wansai kpm kataka ka kpasani ka 'yangai a katakasuvu ka vunu." † 1:20 A ka fuda ta a ka reve idani i Tsiheline pini na n kalen ka na dem, "U kana ta vu reve an uza wa la wa reve akani a nsumate n kaci ka ne wa."

vuma da uza da wa pana Kashila karinga, u dambula ta a asuvu a ne cika an u wenei tsicingi kpam wa panasa ukuna gbani kain dem.

⁹ Ili i na i wenike ta an Kashila ka fuda ka wauwa ama da a ka tono yi mai a asuvu a upana u ikyamba u da a ka panasa. Ili yi ya wenike ta dem an Kashila ka kana ama da a 'yuwan yi unaka karinga, kpam wa lya ta kelime n uyan le mavura hal ubana kain ka afada.

¹⁰ Kashila ka doku ta upana u ikyamba u ama da a ka tono uciga u ili i ikyamba i le kpam a 'yuwan yi unaka karinga. Icu n i ama a na yi a'a ta n aradi kpam a bidya kaci ka le evu wa. Hal gbam a tonusukoi tsupige tsu aza a zuba kadyanshi ka gbani, kpam a tsu wece kain ka a ka yan nala wa. ¹¹ Shegai atsumate a zuba a la ta ama a na yi ucira cika, kpam gba n nala atsumate a zuba yi a tsu tonusuko tsupige tsu aza a zuba a nala yi kadyanshi ka gbani a kapala ka Kashila wa.

¹² Ama a na a'a ta tyoku u nnama n mete n da bawu n tsu yan majiyan. N da a matsai tsara a kana a wuna. A tsu tonuko ta ili i'ya bawu a revei kadyanshi ka gbani. Ahali a cingi a le a da a ka wuna le. ¹³ A ka wusha ta ukpa u woko katsupi ka malen ma manyan ma le adama a ukuna u cingi u da a ka yansa ka ama. A tsu yan ta mazanga a'ayin a da a ka yan ukuna u cingi ko n kaara ka baci. A tsu tuko ta uwono a kabolo ka de, a gonuko da aza a ashinda. A tsu lya ta kelime n a yanyi ukuna u kaban u na vi ko a ka lya baci ilikulya kabolo n ada a asu u abiki. ¹⁴ A tsu yan ta tsishankala n a'eshi a le, kpam a tsu cuwa n uyan unyushi wa. A tsu kpatalasa ta aza da bawu a shamgbai a asu u te a yain unyushi. A tsu wenishike ta kaci ka le kurura, ele aza da a yankai un a da. ¹⁵ A asaka de ure u maci a tonoi ure u matsumate Bala'am† maku ma Beyu. Bala'am vuma da uza da u lai uciga ikebe a asu uyan ili i'ya bawu i gain. ¹⁶ Shegai makparyagi ma barana ta Bala'am. Manama ma bawu ma tsu dansa, ma dana ta ukuna yavu vuma ma bishinkai matsumate mi uyan ijan i ne.

¹⁷ Ama a na a'a ta yavu a'eshi a mini a da a ekpei. Tyoku u alishi a da a tsu kyawunsa a zuba a uwule da a'ari. A tsu yan ta kazuwamgbani cika shegai ko i te a tsu shadangu wa. Kashila ka zuwa ta icun i ama a na yi a asu u da u lakai karimbi. ¹⁸ Ama a na yi a tsu yan ta aradi n kadyanshi ka gbani. Vuma wa yan baci evu n u'asaka ure u cingi, ama na yi a ka yanka ta kurura ku cingi ku le manyan a gonuko yi a ure u cingi.

¹⁹ A yanka ta ya dem kazuwamgbani ka utsara u kaci, shegai ele dem agbashi a uyansa ukuna u cingi a da, kpaci ama agbashi a ili i'ya ya tono n ele a da. ²⁰ Ama a ka tsara ta iwauwi a ili i likimba i'ya ya nangasa le, a tuwa baci a asu u Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi. Shegai ili i nala yi i doku baci i kana ama a nala yi pini, hal i lyai kaci ka ama ki, upana u ikyamba u le wa la ta upana u ikyamba u cau. ²¹ Wari wa laka ta ama a nala tsulobo a'ari a kpada baci ureve ili i'ya ya zuwa Kashila upana u kayanyan. U lobono wa, ko kenu, uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u 'yuwan kadyanshi ka uwulukpi ka shinga ka Kashila ka naka le a yain. ²² Ili i'ya i'ari i mayun a asuvu a tsizagadi tsu na tsi, i mayun i'ya dem a asu u ama a na yi, "Mashe ma tsu gono ta tsara ma lyai tsishami tsu ne." Tsizagadi tsu roku kpam tsu dana ta, "A sumba baci maburusunu, ma gono ta a asu u icadi."

3

Yesu wa doku ta wa gono

¹ Aza da ma ciga, gogo-na n koronku da de ikanikorongi i re, kpam a asuvu a ikanikorongi yi n matsa ta tsara n zuwa da i yawunsa mai kpam i ciba dere. ² Ma ciga ta i ciba i reve kpam n akani a nsumate ma uwulukpi n caupa, ma ciga ta kpam i ciba i reve kpam ili i'ya Asheku n Kawauwi ka tsunu ka zuwai asuki a tonuko da i yain.

◇ 2:15 Mkc. 22:1.

³ Wā tā n kalen cika i reve a a'ayin a makorishi a ka yan tā aza a majari, aza dā a ka dosuso ukuna u maci, a yain gbā ili i cingi i'ya a ka ciga a yain. ⁴ A ka dana tā, “Utuwā u dā u zuwamgbantai wa tuwā vi u dā te? Azapige a kagitā a kuwā dē gbā, kpam ko ndya wa i'ā tā tyoku dā i'ari tun a kagitā ka uyan likimba.”

⁵ Shegai ama a na yi a zuwa tā kaci ka le a asansai an tun caupa Kashilā ka yain zuba, u wutukpai uyamba a asuvu a mini u zuwai kpam mini ma kyawain uyamba vi n kadyanshi ka ne. ⁶ An a tsarai a yain a'ayin, Kashilā ka zuwai mini ma nala mi ma wacinsai likimba. ⁷ Shegai Kashilā ka tonuko tā zuba n likimba u gogo-na a yain pini hal ubana kain ka afada. Pini nala, aku akina a tuwā le, kpam a wacinsa aza dā bawu a wushuki n Kashilā.

⁸ Aza dā ma ciga, kotsu i asansa an Kashilā ka tsu wene kain ka te yavu ayen kazu ka te wa, u wene kpam ayen kazu yavu kain ka te. ⁹ Aza roku a bidya tā Magono ma Zuba ma barakpa tā kahu u shadangu kazuwamgbani ka ne, shegai nala wari wa, wa barakpa tyoku dā a ka yawunsa wa. Wā tā n ahankuri ara dē. Wa ciga ko uza u kuwā wa, shegai wa ciga tā ya dem u kpatala ugonon ara ne. ¹⁰ Kain ka Asheku kā tā a utuwā ka danda ama tyoku dā kaboki ka tsu tuwā. Zuba kpam wa kotso tā n mawurā ma pige, aku akina a runukpa ko ndya wa. Wa wenike tā ya dem tyoku dā a ka todugbo likimba n gbā ili i'ya i'ari pini kpam a kidāga u dā ugana.*

¹¹ An u wokoi a ka wacinsa ko ndya wa, icun i ama a eni a dā ya woko? Adama a nala she i gbashika kpam i naka Kashilā tsupige n uma u dē. ¹² I zuwa a'eshi a dē a kain ka nala ki i banga ka ka tuwā gogo. A'ayin a nala yi a ka wacinsa tā zuba n akina, kpam gbā i'ya i'ari pini a akina yi i darakpa. ¹³ Shegai tsa vana tā zuba u savu n likimba u savu u dā Kashilā ka zuwamgbantai wa yan, likimba dā gbā aza dā a'ari pini a ka yan ili i'ya Kashilā ka danai i'ari dere.

Idyani i makorishi

¹⁴ Aza dā ma ciga, adama a nala, she i rongo nā ndishi n shinga n Kashilā kpam i yain gbā i'ya ya yan i rongo mai bawu unyushi u cingi a asuvu a a'ayin a dā ya vana ukuna u na u gita vi.

¹⁵ Kotsu i cifa, Magono ma Zuba uvana u dā wari tsarā ama a tsarā kabala ka a ka tsarā iwauwi. Tyoku dā utoku u tsunu Bulus uza dā tsa ciga, u koronku dā n ureve u dā Kashilā ka naka yi. ¹⁶ Bulus yan tā kadyanshi ka ili i na ki asuvu a gbā ikanikorongi i'ya u korongusi, shegai ili i roku i'ya u korongi vi i wuyana tā ureve. Aza roku aza dā bawu a revei ili n aza dā bawu a shamkpai kaci ka le a asu u te a vura tā ikanikorongi i ne yi tsarā i naka kalen ka roku kau. Nala dem a tsu yan n apashi a roku a Tagarāda u Kashilā. Pini na kaci ka le ka a ka ronuko uwacinsa.

¹⁷ Aza dā ma ciga, a rono dā tā atsuvu kaku kahu kain ki, i kirana kotsu unyushi u ama a cingi u na u pura dā ugboji wa. Shamgbai a asuvu a uwushuku u dē, kotsu i rukpa wa. ¹⁸ I lyai kelime n ugbama a asuvu a ukuna u shinga n ureve u Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu. Asaka tsupige n karinga u woko ara ne n gogo-na hal ubana. Ami.

* **3:10** Akorongi a cau a roku aza dā a purai a tagarāda u 2 Bituru a korongu tā “kpam ili i likimba ya darakpa tā n usudugbi u shen cika.”

Ukanikorongi u Kagita u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u kagita, u isa ta aza a uyan kaneshi vi mmuku n ne. Cinda Yahaya kasuki ka kpm makoshi ma Atoni a a'ayin a nala yi, nala wenike ta an ukanikorongi vi u Atoni u da gba.

A ukanikorongi u na vi, Yahaya yan ta kadyanshi ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila. U yan ta ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila ki icun ku re. Ure u kagita u da uza u rongo a katyashi ka Kashila. Ure u ire kpm u da uza u rongo a uciga u Kashila.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi ka urongo a katyashi ka Kashila u da uza u rongo tyoku da Kashila ka ciga. Adama a nala ili i'a kpm la i'ya ya rongo usokongi a asu u ama n Kashila kpm wa. Tagarada vi u yan ta kpm kadyanshi ka uza u rongo a uciga u Kashila u da uza u cigi atoku pini na a likimba. A makorishi, u cibuga tsu ta an tsari n utsara u kaci u pige tsa baci kabolo n Kawauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Udani u da wa naka uma (1:1-4)

Kashila ka katyashi, Yesu kpm aya iryoci i tsunu (1:5-2:6)

Kazuwamgbani ka savu (2:7-17)

Atokulalu a Kawauwi na mmuku n Kashila (2:18-3:10)

Uciga u Kashila n uciga u tsunu (3:11-4:21)

Utsara u kaci n likimba (5:1-21)

Akani a uma

¹ Uza da tun caupa wari pini a kagita ki, aya uza da tsu panakai kpm tsu wenei. Tsu wene yi ta n a'eshi a tsunu, tsu sawa yi kpm n akere a tsunu. Aya Yesu Kirisiti Kawauwi Udani u uma. ² Uza da u tsu naka uma, u tuwa ta ara tsunu! Tsu wene yi ta, kpm tsa tonuko da ili i'ya tsu wenei vi. Gogo-na ukuna u uma u da bawu wa kotso u na u da wari n Tata vi kpm u tuwa tsu vi, u da tsa tonuko da. ³ I'ya tsu wenei kpm tsu panai i'ya tsa tonuko da, tsara eda dem i tsara urongo u kabolo n atsu u nala vi. Kabolo ka tsari n u da n Tata n Maku ma ne Yesu Kawauwi. ⁴ Koronku da tsa koronku da ili i na yi tsara i shadangu n mazanga kabolo n atsu.

Kashila katyashi ka

⁵ Udani u da tsu panai ara Yesu Kawauwi u da na, kpm u da tsa tonusuko da: Kashila ka katyashi, kpm wari n karimbi wa, ko kenu. ⁶ Tsu da baci tsa n uma kabolo n eyi, kpm tsu lyai kelime n urongo n uma u tsunu a asuvu a karimbi, aza a kaban a da tsari, tsa tono ukuna u mayun wa. ⁷ Shegai tsa rongo baci a asuvu a katyashi tyoku da Kashila ka rongo a katyashi, tsa rongo ta la vi kabolo n atoku. Kpm mpasa n Maku ma ne Yesu n wulukpe ta unyushi u cingi u tsunu.

⁸ Tsu da baci tsa n unyushi u cingi wa, kaci ka tsunu ka tsa yinsa, kpm ukuna u mayun wari a asuvu a tsunu wa. ⁹ Shegai tsu dana baci unyushi u cingi u tsunu, wa cimbusuka tsu ta. Kpaci Kashila ka tsu shadangu ta kazuwamgbani ka ne, wa yan ta ili i'ya i'ari mai. Wa wulukpe tsu ta a asuvu a ukuna u cingi u da tsu yain. ¹⁰ Tsu da baci tsu yan unyushi u cingi wa, Kashila ka tsa isa uza u kaban. Kpm tsa wenike kadyanshi ka ne a asuvu a atakasuvu a tsunu wa.

2

Yesu da kabangi ka tsunu

¹ Mmuku n va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da ili i na yi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai i nusa baci, kain dem Yesu Kawauwi uza da wari uza u maci, wa folo ta Tata a una u tsunu. ² Aya ufarakpa u unyushi u cingi u tsunu. Unyushi u tsunu u da gbam u bidyai koshi wa, shegai hal n unyushi u ama a likimba gba.

³ Nala tsa reve an gogo-na tsu revei Kashila, tsa tono baci udani u ne mai. ⁴ Uza da baci dem u danai, “N reve ta Kashila,” shegai bawu wa tono ili i'ya u danai, vuma nala uza u kaban da. Kpam wa n ukuna u mayun a asuvu a ne wa. ⁵ Shegai tsa yan baci ili i'ya Kashila ka danai, kpam uciga u ne wari ara tsunu tyoku da u gain u woko, tsa reve ta an tsari ama a ne mayun. ⁶ Tsu da baci atsu ama a ne a da, tsu rongo tyoku da Yesu rongoi.

Kashila ka da tsu cigi atoku a tsunu

⁷ Aje a va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da adama a da ma naka da mele ma savu wa. Ma gai a naka da caupa vi ma, kpam i reve ta n udani vi. ⁸ Shegai u savu u da dem. Kawauwi ka wenike ta an mele mi mayun da, eda kpam dem i wenike ta an mayun da. Kpaci karimbi ki ka ta a ucimba, katyashi ki kpam kari a uwakana.

⁹ Uza u dana baci, “A katyashi ka ma rongo,” shegai wa kovo utoku u ne, vuma nala vi a karimbi ka wa rongo. ¹⁰ Uza da baci wa ciga atoku a ne, a katyashi ka wa rongo kpam wa tuko utadatsasa wa. ¹¹ Tsa kovo baci atoku a tsunu, a karimbi ka tsa rongo kpam tsa wala pini. Tsu reve kpam a asu u da tsa bana wa, kpaci tsa wene ure n karimbi wa.

¹² Koronku da ma koronku da, mmuku n va,
kpaci Kashila ka cimbusuka da de unyushi u cingi u de adama a ili i'ya Yesu yain.

¹³ Koronku da ma koronku da, isheku,
kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobona nkere,
kpaci i lya ta kaci ka uza u cingi vi.

Koronku da ma koronku da, mmuku,
kpaci i reve ta Tata.

¹⁴ Koronku da ma koronku da, isheku,
kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobona nkere,
kpaci i'ya ta n ucira.

Udani u Kashila wa ta ara de,
kpam i lya de kaci ka uza u cingi vi.

¹⁵ Kotsu i cigi likimba ko kpam ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne wa. Ya ciga baci likimba, uciga u Tata wa la vi ara de wa. ¹⁶ Tsa rongo baci tyoku da likimba wa ciga, kain dem tsa rongo ta uciga tsu yain ili i'ya i'ari unyushi. Tsu cigi tsu tsara ili i'ya baci dem tsu wenei, tsu yain dem aradi a ili i'ya baci dem tsa yan kpam tsari n i'ya. Ko an u wokoi ili i nala yi unyushi u da. Gba ili i nala yi i Tata i'ya wa, shegai i likimba i'ya. ¹⁷ Likimba n gba ili i'ya i'ari pini ya wura ta, shegai uza da baci wa yan ili i'ya Kashila ka ciga, wa yan ta n uma hal ubana.

Utokulalu u Kirisiti Kawauwi

¹⁸ Mmuku n va aza da ma ciga, a'ayin a makorishi a da. I pana ta da utokulalu u Kawauwi wa ta a utuwa, gogo-na kpam atokulalu a Kawauwi a da pini na ushani. Nala tsu yain tsu revei an a'ayin a makorishi da na vi. ¹⁹ Ama a na yi a asaka de kuwa ku Atoni ku tsunu, kpaci a'ari a asuvu a tsunu mayun wa. A da baci mayun da a'ari a asuvu a tsunu, a'ari a ka shamgba ta n atsu. An a asaka tsu vi, u wenike ta an a'ari a asuvu a tsunu wa.

²⁰ I'a ta n kune ka Uza u Uwulukpi u naka da, adama a nala gba de i reve ta ukuna u mayun. ²¹ U kana mu she n koronku da a kaci ka ukuna u mayun vi wa, kpaci i reve ta n

u da. I reve ta kpm an aza a ka_{ba}n a'a_{ri} a asuvu a aza a mayun wa. ²² Ya uza u ka_{ba}n? Uza da baci dem u nanai Yesu Kawauwi, uza u ka_{ba}n da. Uza da baci dem u danai nala, utokulalu u Kawauwi da, kpm u 'yuwan ta Tata n Maku mi dem. ²³ Uza da baci dem u 'yuwain Maku mi, vuma u nala vi u 'yuwan ta dem Tata vi. Shegai tsu da baci tsu wushuku n Maku mi, tsa ta dem n Tata vi.

²⁴ Kotsu i matsa i wene i toni uwenishike u da i tsara a kagita. Ilya baci kelime n utono u ili i'ya i panai a kagita, ya rongo ta kabolo n Maku mi kpm n Tata vi. ²⁵ Ili i'ya kpm Kawauwi ka zuwamgbantai wa naka tsu i'ya na: uma u da bawu wa kotso.

²⁶ Koronku da ma koronku da tsara n rono da atsuva a kaci ka ama a nala yi, aza da a ka ciga a yinsa da vi. ²⁷ Shegai eda, Kawauwi ka tsunku da de Kulu Keri ku ne. Kulu ku ne ka baci ara de, she kpm uza u wenishike da wa. Kpaci Kulu ku ne ka wenishike da ta ko ndya wa, kpm ko ndya baci ku wenishikei mayun da, ka_{ba}n ka wa. Tono i uwenishike u Kulu vi, i rongo kpm a asuvu a Kawauwi.

²⁸ Mayun mmuku n va, lyayi kelime n uwoko ili i te n Kawauwi, tsara u gono baci tsa pana uwonvo wa, kpm tsa pana uwono a kapala ka ne wa. ²⁹ I reve ta an Kawauwi kari uza u maci, kotsu kpm i reve uza da baci dem wa yansa ili i'ya i'ari i maci, maku ma Kashila ma.

3

Atsu mmuku n Kashila n da

¹ Tata wa ciga tsu wa wa, adama a nala a da a ka isa tsu mmuku n Kashila. Kpm mayun da tsari mmuku n Kashila mi. Aza a likimba a reve Tata vi wa, da gai dem i zuwai bawu likimba vi u reve tsu vi. ² Aje a va aza da ma ciga, gogo-na atsu mmuku n Kashila n da, kpm kotsu u wenike tsu ve ili i'ya tsa woko wa, Kawauwi ka gono baci. Shegai tsu reve ta Kawauwi ka gono baci, tsa woko ta tyoku u ne, kpaci tsa wene yi ta tyoku da wari mayun. ³ Gba aza da a wushuki n ukuna u na vi, a ka zuwa ta kaci ka le a rongo uwulukpi tyoku da Kawauwi kari uwulukpi.

⁴ Uza da baci u yain unyushi u cingi, mele ma Kashila ma u pasai, kpaci uyan u unyushi u cingi dere da wari n kushulu n Kashila n mele ma ne. ⁵ I reve ta an Kawauwi ka tuwai u takpa unyushi u cingi, kpaci wa n unyushi u cingi wa. ⁶ Adama a nala, uza da baci wa rongo kabolo n eyi, wa lya kelime n uyansa unyushi u cingi wa. Shegai uza da baci u lyai kelime n uyansa u unyushi u cingi, kotsu u wene yi wa kpm u reve yi wa.

⁷ Mmuku n va, kotsu i asaka uza u yinsa da a kaci ka ukuna u na vi wa: ama a ka wenike baci uma u shinga, aza a uma u shinga a da tyoku da Kawauwi kari. ⁸ Gba uza da baci wa yansa unyushi u cingi, uza u Kalapansi da, kpaci Kalapansi ka gita ta uyansa u unyushi u cingi tun a kagita. Adama a nala a da Maku ma Kashila ma tuwai tsara u cimbusa manyan ma Kalapansi. ⁹ Aza da baci a'ari mmuku n Kashila a ka fuda a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa, kpaci u naka le ta uma u savu. An u wokoi Kashila ka Tata u le, a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. ¹⁰ Adama a nala, tsa wene ta ko ya maku ma Kashila, n ko ya kpm maku ma Kalapansi. Uza da baci dem bawu wa rongo n uma u shinga, maku ma Kashila ma wa, nala dem uza da bawu wa ciga utoku u ne.

Cigai atoku a de

¹¹ Udani u na u te u da n u da i'ari i gitai i panai vi: tsu cigi atoku a tsunu. ¹² Kotsu i woko tyoku u Kayinu wa, uza u uza u cingi vi u da, aku u wunai vangu u ne. Ndya i zuwai u wuna yi? Kpaci ili i'ya Kayinu yain i gan wa, ili i'ya kpm vangu u ne u yain i'ya i lobono ta. ¹³ Aje a va, kotsu i yain majiyan an ama a likimba a ka kovo da wa. ¹⁴ Uciga u atoku a tsunu, wa wenike ta an tsu pasamgbantai ukpa ubana a uma. Uza da baci bawu wa wenike uciga nala, u buwa ta a asuvu a ukpa. ¹⁵ Uza da baci dem wa kovo utoku u ne,

kawuni ka uma u vuma gbani ka. Kpam i reve t̄a aza d̄a a ka wunusa uma u ama gbani, a'ā n uma u d̄a bawu wa kotso a asuvu a le wa.

¹⁶ Tyoku d̄a tsa reve uciga vi w̄ari u d̄a na: Kawauwi ka neke t̄a uma u ne adama a tsunu. Adama a nala ātsu dem u kaṅa t̄a tsu neke uma u tsunu adama a atoku a tsunu.

¹⁷ A dana uza roku w̄a n utsari, aku u wenei uza roku uza d̄a bawu w̄ari n ili kpam u b̄anga yi wa. Vuma nala uciga u Kashilā w̄a a asuvu a ne wa. ¹⁸ Mmuku, tsu tsu wenike t̄a atoku uciga mayun a asu u uḅanga le, shegai tsu yain kadyanshi ka uḅanga u le koshi wa. ¹⁹ Tsa ciga baci atoku, tsu reve t̄a an tsari a asuvu a ukuna u mayun, kpam asuvu a tsunu a ka dusuku t̄a a asu u Kashilā. ²⁰ Kpam ko asuvu a tsunu a dusuku baci wa adama a uwono, Kashilā ka la t̄a atakasuvu a tsunu kpam u reve t̄a ko ndya wa.

²¹ Aje a va, asuvu a tsunu a dusuku baci, tsa fud̄a t̄a tsa shamgba a kapala ka Kashilā bawu uwonvo. ²² Wa naḱa tsu t̄a i'ya baci dem tsu wecikei, kpaci tsa tonoyi t̄a kpam tsa yansa ili i'ya ya zuwa yi u pana kayanyan. ²³ Ili i'ya Kashilā ka danai i'ya na: Tsu wushuku n Maku ma ne Yesu Kawauwi, kpam tsu cigi atoku a tsunu. Nala dem Yesu wenishike tsu tsu yain. ²⁴ Aza d̄a a ka pana kadyanshi ka Kashilā, a asuvu a ne a d̄a a ka rongo, eyi kpam a asuvu a le. Tsu reve t̄a Kashilā k̄ari a asuvu a tsunu adama a Kulu Keri ku ne ka u naḱa tsu.

4

Awenishiki a kaḅan

¹ Aje a va aza d̄a ma ciga, gb̄a uza d̄a danai w̄a t̄a n Kulu Keri ku Kashilā d̄a ya wushuku n eyi wa. Kondo le i wene ko a asu u Kashilā d̄a ku wutai. Ntsumate n kaḅan n uwa d̄e a likimba ushani. ² Tyoku d̄a ya reve Kulu Keri ku Kashilā u d̄a na: uza d̄a baci dem u danai Kawauwi ka tuw̄a t̄a a likimba n ikyamba i vuma, vuma u nala vi a asu u Kashilā d̄a u wutai. ³ Uza d̄a baci dem bawu u wushuki n ukuna u na vi, w̄ari n Kulu ku Kashilā wa. Kulu ku nala ku utokulalu u Kawauwi ka, uza d̄a i panai wa tuw̄a a likimba vi kpam gogo-na u tuw̄a d̄e.

⁴ Mmuku n va, ed̄a aza a Kashilā a d̄a, kpam i lya t̄a kaci ka atokulalu a ne. Kulu Keri ku Kashilā k̄a t̄a a asuvu a d̄e, kpam u la t̄a uza d̄a w̄ari a likimba ucira. ⁵ Atokulalu a nala yi a tsu yan t̄a kadyanshi ka ili i likimba, aza a likimba kpam a tsu panaka le t̄a, kpaci ele aza a likimba a d̄a. ⁶ Shegai ātsu aza a Kashilā a d̄a, d̄a gai i zuwai aza d̄a a revei Kashilā a tsu panaka tsu vi. Ama a Kashilā a d̄a baci a'ari wa, a ka panaka tsu wa. Nala tsu tsu reve ko uza w̄ari n kulu ku mayun ko ku kaḅan.

Uciga u Kashilā ara tsunu

⁷ Aje a va, aṣaka tsu cigamgbani, kpaci uciga a asu u Kashilā u d̄a u wutai. Uza d̄a baci dem wa ciga atoku, maku ma Kashilā ma, kpam u reve t̄a Kashilā. ⁸ Uza d̄a kpam bawu wa ciga atoku, u reve Kashilā wa, kpaci Kashilā uciga u d̄a. ⁹ Kashilā ka wenike tsu t̄a uciga u ne an u suki Maku ma te ma ne koshi a likimba tsara tsu tsara uma. ¹⁰ Uciga u ukuna u mayun u d̄a la vi. Ātsa tsa ciga Kashilā wa, shegai aya wa ciga tsu hal u suki Maku ma te ma ne ma woko uḅaraka u d̄a wa cimbusa unyushi u cingi u tsunu. ¹¹ Aje a va, an u wokoi Kashilā ka ciga tsu nala, ātsu dem u kaṅa t̄a tsu cigi atoku a tsunu. ¹² Uza w̄a la kotsu u wenei Kashilā wa, shegai tsa ciga baci atoku a tsunu, Kashilā k̄a t̄a kaḅolo n ātsu ubana. Uciga u ne kpam u shadangu a asuvu a tsunu tyoku d̄a u gain u woko.

¹³ Kashilā ka naḱa tsu t̄a Kulu Keri ku ne. Da gai i zuwai tsu revei an tsari kaḅolo kpam ili i te n eyi vi, tyoku d̄a eyi w̄ari kaḅolo kpam ili i te n ātsu. ¹⁴ Tata suku t̄a Maku ma ne ma woko uza d̄a wa wauwa likimba, tsu wene yi t̄a kpam gogo-na ātsa na tsa tonusuko ama ukuna u ne. ¹⁵ Uza roku u dana baci Yesu Maku ma Kashilā ma, w̄a t̄a kaḅolo kpam ili i te n Kashilā, Kashilā kpam k̄a t̄a kaḅolo kpam ili i te n eyi. ¹⁶ Tsu reve t̄a tyoku d̄a Kashilā ka ciga tsu cika, kpam tsu pityanangu t̄a n eyi.

Kashilā uciga u ɗa. Tsu lya baci kelime n uciga atoku a tsunu, tsa woko t̄a kaɓolo kpm ili i te n Kashilā, eyi kpm wa woko t̄a kaɓolo kpm ili i te n ʼtsu. ¹⁷ Tsa ciga baci atoku mayun hal tsa rongo tyoku ɗa Kawauwi ka rongoi a likimba u na, tsa pana uwonvo kain ka afada wa. ¹⁸ Uwonvo w̄a pini a uciga wa, uciga u mayun u tsu takpa t̄a gb̄a uwonvo. Uza wa pana baci uwonvo, an u wokoi wa yawunsa yavu a ka yan yi mavura ɗa. Uza pana baci uwonvo, uciga u Kashilā u shadangu asuvu a ne tyoku ɗa u gain wa.

¹⁹ Kashilā ka ka git̄ai ka ciga tsu, ɗa gai i zuwai tsa wenike dem uciga vi. ²⁰ Ama a ka dansa baci, “Ma ciga t̄a Kashilā,” shegai aku a ka kovo atoku a le, a woko t̄a aza a kaɓan. Aza ɗa bawu a ka ciga ama a le aza ɗa a ka fuda a ka wene, a ka fuda dem a ka ciga Kashilā wa, uza ɗa gb̄am bawu a ka wene. ²¹ Kashilā ka tonuko tsu t̄a kadyanshi ka na ki: aza ɗa a ka ciga Kashilā, u kana t̄a a cigi atoku a le.

5

Ulya u kaci u tsunu n likimba

¹ Gb̄a uza ɗa baci wushuki Yesu Kirisiti Kawauwi ka, vuma u nala vi maku ma Kashilā ma. Kpm uza ɗa baci wa ciga Tata, wa ciga t̄a la vi mmuku n ne. ² Tyoku ɗa tsa reve an tsa ciga mmuku n Kashilā u ɗa na: tsu cigi Kashilā kpm tsu pana udani u ne. ³ Uciga u Kashilā u ɗa tsu pana udani u ne, kpm udani vi u wuyana utono wa. ⁴ Maku ma Kashilā dem ma lya t̄a kaci ka likimba, kpm upityanangu u tsunu u ɗa u tsu naƙa tsu ulya u kaci u nala vi. ⁵ Ya wa lya kaci ka likimba? She uza ɗa u wushuki Yesu Maku ma Kashilā ma.

Kadyanshi a kaci ka Yesu Kawauwi

⁶ Yesu Kawauwi aya u tuwai n mini ma ne na mpasa ma ukpa n ne. N mini ma u tuwai koshi wa, shegai gb̄a n mini mi kaɓolo na mpasa. Kulu ku dana t̄a dem ukuna u na vi mayun ɗa, kpaci Kulu ki mayun ɗa. ⁷ Ili i tatsu i na yi i wenike tsu t̄a ukuna u mayun a kaci ka Yesu, ⁸ i'ya: Kulu, n mini, na mpasa, kpm kadyanshi ka te ka a yain. ⁹ Tsu tsu wushuku t̄a n ama a'ayin a ɗa baci a danai ukuna w̄a t̄a mayun, shegai ili i'ya Kashilā ka danai i tsu la t̄a ucira, kpm u yanka tsu t̄a kadyanshi ka mayun a kaci ka Maku ma ne. ¹⁰ Uza ɗa baci u wushuki n Maku ma Kashilā, u reve t̄a la vi ili i'ya Kashilā ka danai a kaci ka Maku ma ne mayun ɗa. Shegai uza ɗa baci bawu u wushuki n ili i'ya Kashilā ka danai mayun ɗa, u woko ɗe dere n u'isa Kashilā uza u kaɓan. ¹¹ Ili i'ya Kashilā ka tonuko tsu i'ya na: Kashilā ka naƙa tsu t̄a uma u ɗa bawu wari n utyoku, Maku ma ne ma kpm ma zuwai uma vi u yain. ¹² Uza ɗa baci wari n Maku mi, w̄a t̄a n uma. Uza ɗa baci bawu wari n Maku ma Kashilā, w̄a n uma wa.

Uma u ɗa bawu wari n utyoku

¹³ Eɗa aza ɗa i wushuki n Maku ma Kashilā eɗa ma koronku, tsara i reve an i'ari n uma u ɗa bawu wari n utyoku. ¹⁴ Tsa fuda t̄a tsa tuwa a asu u Kashilā bawu uwonvo, an tsu revei tsu folo yi baci ili i'ya u wushuki n i'ya, wa panaka tsu t̄a. ¹⁵ U tsu panaka tsu t̄a a'ayin a ɗa baci dem tsu folo yi, tsu reve t̄a kpm u tsu naƙa tsu t̄a ili i'ya baci dem tsu folo yi.

¹⁶ Vu wene baci katoni ka ka yan unyushi u cingi u ɗa bawu wa zuwa ukpa, vu yanka yi kavas tsara Kashilā ka naƙa yi uma. Aza ɗa bawu unyushi u cingi u le wa zuwa ukpa, alya ma dansaka pini na vi. Unyushi u cingi u ɗa pini u ɗa wa zuwa ukpa, shegai ma zuwa ɗa i yain kavas ubana a asu u Kashilā a kaci ka ama ɗa a ka yansa unyushi u nala vi wa.* ¹⁷ A'ayin a ɗa baci dem i yain ukuna u cingi, unyushi u ɗa. Shegai gb̄a unyushi u cingi u ɗa u tsu zuwa ukpa wa.

* **5:16** Unyushi u ɗa u tsu zuwa ukpa wa woko t̄a ukpaɗa u uwushuku an Yesu Kawauwi ka, kpm n ukpaɗa u uciga atoku. She uza u unyushi vi u kpatala, aku u tsara ucimbusuka u unyushi vi.

¹⁸Tsu reve t̄a aza d̄a a'ari mmuku n Kashil̄a a tsu lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. Maku ma Kashil̄a ma tsu kirana t̄a n ele, adama a nala uza u cingi vi u tsu sawa le wa.

¹⁹Tsu reve t̄a an ts̄ari ama a Kashil̄a, shegai uza u cingi vi aya wa lya tsugono tsu likimba gba.

²⁰Tsu reve t̄a an Yesu Kawauwi Maku ma Kashil̄a u tuwai kpam u wenike tsu Kashil̄a ka mayun. Ts̄a t̄a kaɓolo n Kashil̄a mayun an ts̄ari kaɓolo n Maku ma ne Yesu Kawauwi. Aya Kashil̄a ka mayun uza d̄a u tsu n̄aka uma bawu utyoku.

²¹Mmuku n va, banai dan n ameli.

Ukanikorongi u ire u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu u ama kau-kau. U na vi; wata, ire, u da uka u da na mmuku n ne aza da Kashila ka dangasai da wa koronku. A'ayin a nala yi, atoni a so ta mavura cika, pini nala, da Yahaya yankai idani i na yi manyan a una u kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini.

Yahaya da uciga wa ta n kalen cika a asu u Kashila, nala kpam dem uciga wa ta n kalen a asu u Atoni. A'ayin a nala yi, aza roku a ka dansa ta Kawauwi ka vuma u maci wa, shegai kulu ku ama a ka wundya n a'eshi a ne koshi. Yahaya dana ta ukuna u nala ka ban ka. Ukuna u mayun vi u da, Yesu Kawauwi da vuma u maci. U tonuko ta Atoni a 'yuwan awenishiki a ka ban.

Nala dem gogo-na, awenishiki a da pini a da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. Atoni a gan ta a 'yuwan icun i awenishiki a nala yi. U gan ta Atoni a cigi ukuna u mayun, kpam a cigamgbana.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1-3)

Ukuna u mayun n uciga (4-11)

Idyani i makorishi (12-13)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma korongu ukanikorongi u na ubana a asu u uka u da Kashila ka dangasai na mmuku n ne.* Ma ciga da ta n ukuna u mayun. Mpa ma ciga da utyoku u va wa. Gba aza da a revei ukuna u mayun a ka ciga da ta dem. ² Tsa ciga da ta adama a ukuna u mayun u da wari a asuvu a tsunu, kpam wa rongo ta a asuvu a tsunu bawu utyoku.

³ Kvasu ka va ka, Kashila Tata n Maku ma ne Yesu Kirisiti Kawauwi a ka woko tsu ta ukuna u shinga kpam a pana tsu asuvayali! Asaka a naka tsu ndishi n shinga, n ukuna u mayun, n uciga.

Ukuna u mayun n uciga

⁴ N pana ta kayanyan cika an n panai a da mmuku n vunu n roku ma tono ta ukuna u mayun, tyoku da Tata u danai tsu yain. ⁵ Uka, n koronku vu tsara n tonuko vu ili i savu i roku wa. Tonuko da ma tonuko vu i cigi atoku a de. Ili i kagita i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya gai la vi. ⁶ Uciga u da na: tsu pana udani u Kashila. Kpam tun a kagita u tonuko tsu ta tsu cigi atoku.

⁷ Awenishiki a ka ban a da pini ushani a ka kyawunsa a likimba. Alapansi a na yi a ka dansa ta mayun da Yesu Kawauwi wari n ikyamba i vuma wa. Aza a ka ban a da, kpam atokulalu a Kawauwi. ⁸ Kotsu vu kirana. Vu kirana baci wa, va namba ta gba i'ya vu yain manyan a kaci ka ne ki. Shegai vu kirana baci, va wusha ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu gba. ⁹ Uza da baci dem u kpadai ushamgba a asuvu a uwenishike u Yesu, aku u doki ko u wutai pini, wari n Kashila wa. Shegai uza da baci shamgbai pini a uwenishike vi, wa ta n Tata vi n Maku mi. ¹⁰ Uza roku tuwa da baci wa wenishike ukuna u da bawu wari u Kawauwi, kotsu i banka yi a kuwa ku de ko i danasa yi wa, ko kenu. ¹¹ I yan baci nala, u woko de yavu i bolomgbono de kaci n eyi a asuvu a manyan ma cingi ma ne.

* 1:1 Makuna ma 'Uka na mmuku n ne' pini na, kalen ka ne ka, 'Kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini'.

Udani u makorishi

¹² Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. N zuwa ta uma tsa barakpa wa tsa gawunsa ta. Pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi tsara tsu yain mazanga.

¹³ Mmuku ma umaku† u vunu aza da Kashila ka dangasai ma sukunku vu idyani.

---

† **1:13** Umaku pini na kalen ka ne ka, kuwa ku Atoni ka Yahaya wari a'ayin a da u korongi ukanikorongi u na vi. Mmuku kpam alya aza da a'ari pini a kuwa ku Atoni ki.

Ukanikorongi u tatsu u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u tatsu, u da Gayu da wa koronku, kaje ka ne ka maci. Gayu katoni ka Yesu ka ka shinga uza da u banga awenishiki a Atoni a a'ayin a nala yi.

Yahaya koronku ta Gayu n icikpali tyoku da u banga awenishiki a mayun. U yan ta kadyanshi ka Diyo tirifa, uza da u 'yuwain ubanga aza da a ka wenishike ukuna u da wari u mayun.

Yahaya yanka tsu ta kadyanshi ka ama a re a na yi, u naka tsu iryoci i ahali a shinga n ahali a cingi. Wa laka tsu ta tsulobo tsu toni ahali a shinga.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Gayu (1-4)

Kalen ka uyan manyan kabolo (5-12)

Idyani i makorishi (13-15)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma koronku vu Gayu, kaje ka va. Ma ciga vu ta kpaci tsa tono ta ukuna u mayun.

² Kaje ka va, kvasu ka va ka ko ndya wa i vunu ya wala ta mai, kpam ikyamba i vunu i'a ta n alafiya tyoku da uma u vunu wari n alafiya. ³ N pana ta kayanyan cika an Atoni a roku a tuwai a tonuko mu tyoku da vu shamkpai ukuna u mayun a uma u vunu, n tyoku da va tono ukuna u mayun vi. ⁴ N tsu yan ta mazanga n pana baci a da mmuku n va ma tono ukuna u mayun. Ili i'a la i'ya i lai la upana kayanyan wa.

⁵ Kaje ka va, va yansa ta ili i shinga an va banga awenishiki a maci a'ayin a da a'ari a asuvu a nwalu, ko an u wokoi amoci a da a'ari ara vunu. ⁶ A tonuko ta Atoni ukuna u uciga u vunu. Ma folo vu vu banga le a ure u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan a lya baci kapala na nwalu. ⁷ A laza ta na nwalu n le adama a ugbashika Kirisiti Kawauwi. A tsu wusha ili i roku a asu u aza da bawu a'ari Atoni wa, ko kenu. ⁸ Adama a nala, she tsu banga le n kaci ka tsunu, tsara tsu yain manyan ma ukuna u mayun kabolo.

⁹ N koronku ta Atoni maku ma ukanikorongi kenu, shegai Diyo tarifa, uza da u tsu ciga u woko uzapige u le u 'yuwan tsu ta upanaka. ¹⁰ N tuwa baci ma tonuko da ta ili i roku i'ya wa yan, n ukuna u cingi u da wa dansa a kaci ka tsunu. Bamu n nala gbam, u 'yuwan ta uwusha awenishiki a mayun a da a tuwai vi. Hal gbam u kangi aza da a ka ciga a wushi le, u loko le a wuta a kuwa ku Atoni.

¹¹ Kaje ka va, kotsu vu toni ili i'ya i'ari i cingi wa, tono ili i'ya i'ari i shinga. Uza da wa tono ili i shinga uza u Kashila da. Shegai uza da wa yansa ili i cingi u reve Kashila wa. ¹² Ya dem wa dansa ta ili i shinga a kaci ka Dimitiriyu, kpam uma u shinga u mayun u ne u zuwa ta ama a revei an wari uza u shinga. Atsu dem tsu tsu dansaka yi ta mai. Kpam vu reve ta ili i'ya tsu danai mayun da.

Udani u makorishi

¹³ Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. ¹⁴ N zuwa ta uma tsa barakpa wa tsa gawunsa ta, pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi.

¹⁵ Kvasu ka va ka Kashila ka zuwuka vu una u shinga na ndishi n shinga. Aje a vunu a da a'ari pini na a ka sukunku vu idyani. Ma folo vu vu dansa ko ya wa.

Ukanikorongi u Yahuza

Ukukpa u kadyanshi

Yahuza da korongi ukanikorongi u na vi. Vangu u Yesu da. Ili i'ya tani i zuwai a revei n ukuna u nala vi, an u danai eyi utoku u Yakubu u da, kpam Yakubu vi vangu u Yesu u da.

Korongu da Yahuza korongi tsara u roni atsuvu a atoni a Yesu a kaci ka awenishiki a kaƙan. Yahuza rono ta atsuvu a Atoni tsara kotsu a toni uwenishike u kaƙan u ama a nala yi wa. U rono le ta dem atsuvu tsara kotsu a toni dem ahali a cingi a ama a nala yi wa.

Gogo-na dem tsa ta n awenishiki a kaƙan. A kagita, uza wa wene ta yavu u gan ta a toni ukuna u le. Pini nala, she vu tuwa vu wene ukuna u da bawu u gain u gita vu ucinasa. Tagarada u Yahuza wa zuwa ta uza u takpanasa awenishiki a mayun n awenishiki a kaƙan.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1-2)

Ukangu u upityanangu a kaci ka awenishiki a kaƙan (3-23)

Kvasu ka makorishi (24-25)

¹ Mpa Yahuza, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari kpam utoku u Yakubu.

Aza da Kashila Tata u isa i a rongo a asuvu a uciga u ne, aku Yesu Kawauwi wa kirana n ele, alya ma koronku.

² Asuvayali na ndishi n shinga n uciga u Kashila u rongo n ada.

Ili i'ya ya gita n aza a unyushi

³ Aje a va aza da ma ciga, mari ma ciga ta n koronku da a kaci ka ukuna u iwauwi i'ya tsari n i'ya gba tsunu. Shegai gogo-na u kana ta n koronku da ili i roku kau. U kana ta n korongu n gbamatangu da asuvu, i siraka ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga kabetsu. Kuten ka hal ubana Kashila ka naka ama a ne a da u dangasai ukuna u mayun u da bawu wa sava da. ⁴ Kpaci ama da a goroi Kashila a bolomgbono de kaci n ada ukpawunsi. A tsu wenishike ta a dana, "Kashila ka lobono ta, u tsu cimbusuka ta ama unyushi." Nala mayun da, shegai a lyai kapala n uwenishike a danai, "Adama a nala, tsu yansai unyushi u cingi ushani." Kashila ka yawunsa ta tun caupa ili i'ya wa yanka ama a na yi, an u wokoi a 'yuwain uza da wari aya koshi Yesu Kawauwi Ashekapige a tsunu.

⁵ Ma ciga ta dem n cibuga da ukuna u na vi, ko an u wokoi i reve ta n u da. Magono ma Zuba ma wauwa ta ama a ne a uyamba u Masar, shegai an nala u wurai, aku u wunai aza da bawu a wushuki vi. ⁶ N cibuga da kpam ukuna u atsumate a zuba a da a kpa dai u shamgba n ucira u da Kashila ka naka le. A asakai asu u da wari u le, aku Kashila ka sira le n ikani u zuwa le a kuwa ku a'ali a karimbi. Gogo-na kain ka afada ka a ka vana. ⁷ Kotsu i asansa n ilyuci i Sodom n Gomora n ilyuci i'ya i'ari evu evu n ele wa. Gba ilyuci i nala i shadangu ta n tsishankala n tsishankala tsu cingi tsu kabarikete. Akina a da a lyai ilyuci i nala yi gba, kpam a woko tsu kuƙari a kaci ka akina a da bawu a ka cimba a da a ka yan aza a cingi mavura.

⁸ Gba n nala, awenishiki a kaƙan a nala a bidyai ele a'a ta n ucira a asuvu a alavutanshi a le. A nangasai ikyamba i le n tsishinda tsu tsishankala. A goroi tsupige, a yankai ucira u tsupige tsa aza a zuba kadyanshi ka majari. ⁹ Ko katsumate ka zuba ka pige ka a ka isa Mika'ilu u kawan u naka Kalapansi unyushi wa. A'ayin a da wa nanamgbana n Kalapansi a kaci ka ikyamba i Musa, tonuko da u tonukoi Kalapansi, "Magono ma Zuba

ma ɓarana vu.”¹⁰ Shegai ama a na yi a tsu yanka ta ukuna u da bawu a revei una u cingi, a tonuko u da kpam kadyanshi ka gbani. Tyoku u nnama n da a'ari. Shegai a yain ili i'ya uyawunsa u le u tonuko le kabarikete. Nala tani, aku u ronuko le ukpa.¹¹ Ter le, kpaci a ka tono ta tyoku da Kayinu yain, uza da u wunai vangu u ne. Tyoku u Bala'am, ko ndya a ka yan a tsara ikebe i'ya a ka yan. N tyoku u Kora†* kpam, a ka kuwa ta adama a u'yangasaka u le.¹² A'ayin a da baci icun i ama a na a tuwa da, tsara a lyai kabolo n ada a asuvu a uciga u Magono ma Zuba. A tsu woko ta tyoku u ili i icadi i'ya ya tuko da kunangasu a ilikulya yi. N kaci ka le ka koshi a tsu kirana, kpam u tsu tuko le ta uwono. Tyoku u ulima u da u tsu lapana uwule bawu mini da a'ari. A'a ta kpam tyoku u ndanga n da bawu n tsu naka ilimaci a'ayin a uta. Ukpa u de u da a kuwai wa, hal gbam kure ka a kuwai kpaci a mudusa le ta a asuvu a alu a le.¹³ A'a ta tyoku u abali a kushiva a da a tsu vura ashinda a kapufu, a da a tsu wenike ukuna u uwono u le. A'a ta tyoku u atala a da a ka tamba, nala a'ari a u'uwa a karimbi ka pige ka bawu ka kotso.

¹⁴ Anuhu rongo ta hal uyan kushindere cina Adamu kuwa de, pini nala, Anuhu yain kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa a kaci ka ama a na yi,
“Wenei, Asheku a da pini a ka tuwa n atsumate a zuba a ne ushani a da bawu a ka fuda a ka kece.

¹⁵ Kpam wa yanka ta ama a likimba afada.

Pini nala, da wa wenike aza da a goroi Kashila, unyushi u le an a yain ukuna u cingi a asu u da a 'yangasaka yi.

Wa wenike le ta kpam alya aza a unyushi u cingi aza da bawu a'ari n Kashila kpam a nusa ta an u wokoi a yankai Kashila kadyanshi ka gbani.”

¹⁶ Ama a na yi alya aza a tsali kpam kain dem she kakpadikukuna. Ukuna u cingi u da baci u luwa le uyan u da a tsu yan. A'a ta n aradi cika, kpam a reve ta uynsa ama n kadyanshi tsara a tsara ili.

Ulya kapala n manyan

¹⁷ Atoku a va, u gan ta i ciba n ili i'ya asuki a Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi a tonuko da.¹⁸ A dana ta, “Ubana a'ayin a makorishi, a ka tsara ta aza da a ka rongo uyansaka Kashila magori, aku a cigi a toni ukuna u kaci u le u da bawu Kashila ka ciga.”

¹⁹ Kpam gogo-na alya pini, alya kpam a ka pecishe da. A tsu la ta uciga a toni ili i'ya ikyamba i le ya ciga, kpaci a'ari n Kulu Keri ku Kashila a atakasuvu a le wa.

²⁰ Shegai aza a va, lyayi kapala n i gbonguri a asuvu a upityanangu u uwulukpi cika. I lyai kapala n i yanyi kvasu tyoku da Kulu Keri ka tono n ada.²¹ Rongoi uma u da wa wenike an Kashila ka ciga da, hal n i vani uma u da bawu wari n utyoku u da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi adama a asuvayali a ne wa naka da.²² Panai asuvayali a aza da a ka yan malala a kaci ka ili i'ya a pityanangi.²³ I wusa aza roku a asuvu a akina a mavura i wauwa le. Aza roku a da kpam pini aza da ya pana asuvayali, shegai i yain n i kirani. Hal aminya a le dem a da unyushi u cingi u le u nangasai kotsu i cigi wa.

Kvasu ka ucikpa

²⁴ Gogo-na i naka Kashila tsupige kpaci aya wa fuda wa kirana n ada bawu ya tadatsa. U peci da n unyushi u cingi, u naka da mazanga cika. Kpam u tuko da a asu u tsupige tsu ne.²⁵ Tun caupa hal utuwa gogo-na n ubana a makorishi, Kashila Kawauwi ka tsunu ka, adama a Yesu Kawauwi uza da wari Asheku a tsunu. Gba tsupige tsu ta ara ne, gba tsugono tsu ta ara ne, gba ucira wa ta ara ne hal n ucira u afada gba wa ta ara ne. Kpam nala wari ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana. Ami.

* **1:11** A alabari a Bala'am asuvu a alabari a da a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau a Makeci 22:1–23:12, tsu wene ta asu u da Bala'am tonukoi Balaku Magono ili i'ya Kashila ka tonuko yi u dana. Alabari a Bala'am a kotso pini na wa. A'ayin a roku a da pini Bala'am wushai ikebe a asu Balaku asu da u zuwai aza a Isara'ila a lyakai ameli kayala, (Makeci 31:16). Alabari a na yi a'a pini asuvu a alabari a da a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau wa.

Kuwene ku Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya kasuki da u korongi tagarada u na vi. U dana ta ili i'ya u wenei a kuwene a kaci ka afofi a Kashila n ili i'ya ya tuwa ya gita a makorishi ma likimba.

Akani yi a'a ta n abon a tatsu. A dana ta ucira u ityoni i cingi u da pini a uyan manyan a likimba, kpam u kana ta Atoni a pana ikyamba hal a kuwa. A dansa ta kpam ukuna u Maku ma Kondom ma Kashila, aya Yesu. Wa lya ta kaci ka ama a cingi n ucira le gba. A makorishi, Kashila ka ta n katsupi ka shinga ka wa naka aza da a lyai kelime n uwushuku n Kawauwi. Akani a da a'ari a makukpi dem a da, Kashila ka ta uwulukpi kpam uza u ulya kaci u da wari.

Tagarada u na vi kuwene ka vuma bawu wa wene ka. Yahaya yanka ta idani i vuma manyan tsara u ratsanaka ili i'ya i'ari a zuba. Ire i'ya pini ushani i ureve ili i'ya i'ari a tagarada u na vi, shegai akani a pige yi a'ari upuwin wa kpam a ka savada a da wa. Akani yi a da na: Yesu Kawauwi u lya ta kaci ka ityoni i cingi gba a asu kau-kau. Kain ka ta a utuwa ka a ka vutala Kanangasi n ityoni i cingi a kushiva ku akina, kpam zuba u savu n likimba u savu a ka tuwa ta a asu u aza da a tonoi Yesu a rongo kabolo n eyi na ndishi n shinga n maci.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka Yahaya (1:1-8)

Kuwene ku Asheku a uma (1:9-20)

Ikanikorongi ubana a A'uwa a Atoni a shindere (2:1-3:22)

Kuwene ku ulya kayala a zuba (4:1-11)

Maku ma tagarada n cirakpa tsu shindere (5:1-6:17)

Ulya kayala a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila (7:1-17)

Avana a shindere (8:1-11:19)

Ubungu n adin a re (12:1-13:18)

Kuwene a kaci ka afada a Kashila n ukirana u ne (14:1-15:8)

Abelu a shindere a upan u Kashila (16:1-21)

A lya ta kaci ka atokulalu a Kashila (17:1-20:10)

Afada a makorishi (20:11-15)

Zuba u savu n likimba u savu (21:1-8)

Urishelima u savu (21:9-22:5)

Ugono u Kawauwi (22:6-21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Ili i'ya Kashila ka wenikei Yesu Kirisiti Kawauwi i'ya na, tsara Yesu tonuko agbashi a ne ili i'ya Kashila ka zuwa i gita gogo. Aku Yesu suki katsumate ka zuba ka ne ka wenike kagbashi ka ne Yahaya. ² Yahaya vi kpam u dansai gba ili i'ya u wenei a ukuna u kadyanshi ka Kashila, n ili i'ya kpam Yesu Kawauwi u danai n i'ya u yain. ³ Kashila ka zuwuka ta uza da baci dem u yankai aza roku kaneshi u idani i akani a na yi una u shinga; wata, akani a ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala. Wa zuwuka ta dem uza da u panai a da kpam u naka a da karinga. Kpaci a'ayin a yan de evu a da gba ili i na yi ya gita.

Idyani ubana a a'uwa a Atoni a shindere

⁴ Ukanikorongi u da Yahaya korongi ubana a asu u a'uwa a Atoni a shindere a da a'ari a Asiya.*

N yan ta kvasu tsara Kashila ka wenike da ukuna u shinga u ne na ndishi n shinga. Kashila uza da wari pini caupa, aya dem wari gogo-na, kpam aya wa tuwa. Kpam dem a'ulu a shindere a Kashila a da a'ari a kapala ka karatsu ka tsugono tsu ne a ka yanka da ta dem nala. ⁵ Nala dem Yesu Kawauwi, uza da u tsu dansa ukuna u mayun a ukuna u maci u Kashila. Aya uza u kagita a asuvu a aza da a 'yangai a ukpa. Aya uza da wa lya tsugono tsu ngono n likimba.

Aya uza da wa ciga tsu, uza da u zuwa tsu tsu lai a ucira u unyushi u cingi u tsunu an u wotsongi mpasa kpam u kuwai adama a tsunu. ⁶ Adama a nala, tsu woko de kagali ka ne; wata, adarakpi aza da a ka gbashika Kashila Tata u ne. Asaka Yesu Kawauwi u tsara tsupige n ucira hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁷ Webele, aya la wa tuwa a asuvu a alishi! Ya dem wa wene yi ta, hal n aza da dem a zuwai a sapa yi n kasovu. Aletsu a likimba gba a ka sa ta cika n unamgbukatsuma adama a ne. Eye, nala wa gita! Ami.

⁸ Magono ma Zuba Kashila u dana ta, "Mpa Alfa† mpa dem Omega.†† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa mari gogo-na, mpa uza da wari pini caupa, mpa kpam ma tuwa. Mpa Uza u Ucira Gba."

Kuwene ku Yahaya a kaci ka Kawauwi

⁹ Mpa Yahaya, mpa dem Katoni ka a asuvu a Kawauwi tyoku u de, a yan mu ta dem mavura tyoku da a yanka da. Mpa dem uza u te u da a asuvu a tsugono tsu Kashila tyoku u de, kpam u kana ta n kawunku upana u ikyamba u va tyoku da dem i kawunki. A banka mu ta a Patumo uyamba u mere u mini, a asaka mu de adama a da n yain kuari ku kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, n ukuna u mayun u da Yesu Kawauwi wenikei. ¹⁰ Kain ka Asheku, Kulu Keri ku Kashila ku tonoi na mpa, aku n panai kalagatsu ka ucira a kucina ku va yavu mawura ma kavana. ¹¹ Kalagatsu ki ka danai, "Korongu ili i'ya va wene vi a asuvu a tagarada aku vu suku u da a a'uwa a Atoni a da a'ari a ilyuci i shindere i na yi: Afisu, n Simirana, n Birigama, n Tayatira, n Saridisa, n Filadalifiya, n Lawudukiya."

¹² An n kpatalai tsara n wene uza da wa dansa na mpa, aku n wenei ashampatsu a ncikal u a shindere a da a yain n zinariya. ¹³ A mere ma ashampatsu a ncikal u mi, uza roku u da pini uza da u rotsoi Maku ma Vuma u'uki n matogo ma bululu ma ma rawai a makoto ma kune. Wa ta dem n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. ¹⁴ Kenji ka ne kpam pun yavu tsugbere, a'eshi a ne yavu kapeli ka akina. ¹⁵ Adeshikpetsu a ne kpam a ka lada yavu urim u shili u da a gboroi sarara. Mawura ma kalagatsu ma ne yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa. ¹⁶ U fanai atala a shindere a kukere ku ulyaki ku ne, n burundu u kulya u da wari n unu u kulya u re wari uwuta a unu u ne. Upetiwa'eshi u ne kpam wa lada yavu kaara a kaci.

¹⁷ An n wene yi, aku n rukpai a kapala ka ne yavu kuwa da n kuwai. U tadanu mu kukere ku ulyaki ku ne, u danai, "Kotsu vu pana uwonvo wa. Mpa Kagita mpa dem Makorishi. ¹⁸ Mpa uza da u tsu naka uma. Mari n kuwa ta, shegai gogo-na ma ta n uma hal ubana bawu utyoku. Ma ta na nkukpunku n da n naka mu ucira u ukupa ko kpam n gbagirya asu u da akushe a'ari, aku n gonuko le n uma.

¹⁹ "Korongu gba ili i'ya vari a uwenishe gogo-na vi a tagarada, n ili i'ya kpam ya tuwa ya gita ubana a kapala. ²⁰ Kalen ka kari pini usokongi ka atala a shindere a da vu wenei a kukere ku ulyaki ku va, n ka ashampatsu a ncikal u a zinariya a shindere yi ka na:

* **1:4** Asiya uyamba u da a Roma u da gogo-na a ka isa Turukiya. † **1:8** Alfa n Omega alya idyani i kagita n i makorishi a asuvu a idyani i Tsiheline. Dana da u danai wa ta pini kahu a yain ko ndya wa, kpam wa yan ta pini hal ubana bawu utyoku.

Ashamkpatsu a ncikalu yi a ɗa a'uwa a Atoni a shindere. Atala a shindere kpam a ɗa atsumate a zuba a ɗa a ka wundy a'uwa a Atoni a shindere yi.

2

Akani ubana a Afisu

¹ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Afisu. Mpa uza ɗa ma ɓana atala a shindere a kukere ku ulyaki ku va ma wala a asu u ɗa ashamkpatsu a ncikalu a shindere a zinariya a'ari vi, mpa ma suku akani a na yi ubana ara vunu: ² N reve ta gba ili i'ya va yan. N wene ta manyan ma vunu n akawunki n ahankuri a vunu. N revei vu 'yuwan ta ama a cingi. Vu kondoi kpam aza ɗa a danai ele asuki a ɗa, kpam a ɗa tani wa, vu cinai aza a kaɓan a ɗa. ³ Vu kawunku ta upana u ikyamba adama a va, kpam katakasuvu ka vunu ka ta pini n ucira tyoku ɗa vari mu utono.

⁴ “Shegai u kana ta n ɓarana vu a ukuna u roku. Vu buwa kpam n uciga tyoku ɗa vari va yan a'ayin a ɗa vu gitai vu wushuki na mpa wa. ⁵ Kotsu vu asansa n tyoku ɗa vu rukpai a asuvu a unyushi u cingi wa! U kana ta vu asaka uyansa unyushi u cingi, vu rongo uma tyoku ɗa vari vu yain a'ayin a ɗa vu gitai vu wushuki na mpa. Vu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi, ma tuwa ta n yan vu mavura a asu u ɗa ma takpa kashamkpatsu ka macikalu ki a asu u ɗa kari vi. ⁶ Shegai ili i shinga i'ya va yan i'ya na: Vu kovo ta ili i'ya atoni a aza a Nikala* a ka yansa, tyoku ɗa dem mpa n kovoi ili i'ya a ka yansa.

⁷ “Uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Ma asaka ta aza ɗa a lyai kaci a lyai madanga ma ma naka uma ma mari a asu u uwunvugusa a zuba.”†

Akani ubana a Simirana

⁸ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Simirana. Uza ɗa wari a Kagita n Makorishi, kpam wari u kuwai shegai gogo-na u 'yanga de, aya wa suku akani a na yi: ⁹ N reve ta upana u ikyamba n unambi u vunu, shegai va ta n utsari! N reve ta kadyanshi ka cingi ka ama a dansai a kaci ka vunu. A ɗa ele ama a Kashila a ɗa, shegai nala a'ari wa. Ele aza a Kanangasi† a ɗa a'ari. ¹⁰ Kotsu vu pana uwonvo wa, vu ciba baci n icun i upana u ikyamba u ɗa va tuwa va so. N tonuko vu, Kalapansi ka zuwa ta a zuwa a aza roku a de a kuwa ku a'ali tsara a kondo ɗa, kpam ya pana ta ikyamba hal a'ayin kupa. Lya kapala n utono karara, ko u kana baci a wuna vu, ma naka vu ta funi u uma u ɗa bawu wari n utyoku u woko vu katsupi ka ulya kaci.

¹¹ “Uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza ɗa baci a lyai kaci ka ucira u cingi, a ka doku a kuwa kpam ire wa.”

Akani ubana a Birigama

¹² Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Birigama.‡ Uza ɗa wari n burundu u kulya u ɗa wari n una u kulya u re, aya wa suku akani a na yi: ¹³ N reve ta va ta ndishi a ilyuci i'ya Kanangasi ka lya tsugono. Avu Katoni ka va ka ka maci, kpam vu asaka mu utono wa. Vu wushuku ta tun a'ayin a ɗa a zuwai Antiba kuwai pini a ilyuci i de, asu u ɗa Kanangasi ka lya tsugono. U wenishike ta ama maco a asu u kadyanshi ka ne n manyan ma ne, an eyi Katoni ka va ka.

* **2:6** Atoni a Nikala awenishiki a kaɓan a ɗa, aza ɗa a ka ciga ama a rongo a ulyasaka ameli kayala kpam a yansa tsishankala. † **2:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ‡ **2:12** A ilyuci i Birigama, a'uwa a ameli a ɗa pini a asu u ɗa ama a tsu lyasaka magono ma Roma kayala yavu Kashila ka. Asudarakpa u ɗa pini evu u ɗa a tsu lyaka kameli ka Zeyu kayala. Birigama ɗa kami ka asu u ɗa tsugono tsu Kanangasi tsari a likimba.

14 “Shegai u kaṅa ta n barana vu a ukuna u na. Ama roku a asuvu a kaḅolo ka vunu a ka tono ta uwenishike u Bala'am, uza da u wenikei Balaku tyoku da wa zuwa aza a Isara'ila a yain unyushi. Balaku zuwa le ta a takumai inyama i'ya a yankai ameli a le uḁarakpa. U zuwa le ta dem a yain unyushi u tsishankala. [◊] 15 Aza roku a de a ka tono ta uwenishike u aza a Nikala, adama a nala a yan ta unyushi u cingi tyoku da aza a Isara'ila a yain. 16 Gogo-na kpatala a unyushi u vunu! Vu yan baci nala wa, ma tuwa ta ara vunu gogo n shilakana n ama a nala yi n burundu u da wa wuta a unu u va vi.

17 “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da a lyai kaci, ma naka le ta a asuvu a mana da a'ari a sokongi. Ma naka ta ya dem katali ka pun ka a korongi pini kala ka savu. Uza da u wushai katali ka nala aya koshi wa reve kala ka nala ki.”§

Akani ubana a Tayatira

18 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Tayatira. Maku ma Kashila,† uza da a'eshi a ne a'ari yavu kapeli ka akina, kpam adeshikpetsu a ne a'ari yavu urim u shili u da a gboroi, aya wa suku akani a na yi ubana ara vunu: 19 N reve ta gba ili i'ya va yansa. N reve ta ya cigamgbana ta, kpam eda Atoni a va da mayun. N reve ta kpam tyoku da i tsu banga atoku, n reve ta kpam vu kawunki n ahankuri. N reve ta gogo-na ya yan ta ili i'ya i lai a'ayin a da i gitai i wokoi Atoni a va.

20 Shegai u kaṅa ta n barana vu a ukuna u roku. Avu vu kangu Jezebe uka u nala vi wa, uza da u yain kaḅan an u danai eyi matsumate ma Kashila ma. An wa wenishike, u puwunsa ta agbashi a va tsara a yain unyushi u tsishankala a lyai kpam ilikulya i'ya a darampkai ameli. 21 N naka yi ta kabala tsara u kpatala u asaka unyushi u cingi u ne, shegai u 'yuwan ta u asaka tsishankala tsu ne. 22 Adama a nala ma zuwa yi ta u yain mabala. Ma zuwa ta aza da a yain tsugbani n eyi dem a pana ikyamba cika. Ma yan ta nala gogo-na a 'yuwan baci u'asaka tsicingi tsu le tsa a ka yansa. 23 Ma wuna ta aza da a wokoi mmuku n ne. Aku a'uwa a Atoni gba a reve an n revei uyawunsa u le kpam n ili i'ya a ka ciga. Ma yan ta ya dem mavura tyoku da unyushi u ne wari. 24 Aza roku a asuvu a de aza a Tayatira a tono uwenishike u ne wa. I rotsongusu ili i'ya aza da a wokoi mmuku n ne mi a isaɪ “ili i usokongi i pige i Kanangasi”* wa. Ma tonuko da i yain ili i roku kpam wa, 25 shegai i lyai kapala n i toni mu mayun mayun hal n tuwa.

26-28 “Ma asaka ta aza da a lyai kaci ki a tsara ucira ucun u te u ulya tsugono tsa Tata u va u naka mu. Ma yan ta nala a asu u aza da a ka lya kapala n uyansa ili i'ya n tonuko le a yansa, hal ubana makorishi ma likimba. Ma asaka le ta a tsara ucira u ulya tsugono tsa aletsu gba. A ka lya baci tsugono tsu nala tsi, a ka shamgba ta n ucira, kpam a ka gbashangu le ta tyoku da ama a tsu tasasa mgbodo n cin. Ma naka le ta dem katala ka ka tsu wantukpa n kpasani ku de ka woko iryoci i ulya u kaci u le.† 29 Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

3

Akani ubana a Saridisa

1 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Saridisa. Uza da wa lya tsugono tsu a'ulu a shindere a Kashila, kpam wa banga atala a shindere, aya uza da wa suku akani a na yi: N reve ta ili i'ya va yansa. Ama a dana ta va ta n uma, shegai avu kakushe ka. 2 'Yanga! Kenu da

◊ 2:14 Mkc. 25:1. § 2:17 Aza a Yahuda a wushuku ta Irimiya matsumate u sokongi magbodo ma mana a Akpati u Kazuwamgbani. A'ayin a makorishi, a ka wene ta ma aku a lyatangu ama n u da. * 2:24 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † 2:26-28 Katala: An u wokoi a'ayin a nala yi ama a wushuki an atala a ka yanka le ili i roku a uma u le, a naka uza ucira a kaci ka katala ka ka lakai ucira gba u woko ta yavu ucira u kuyante u Kawauwi, u da a ka pece n eyi.

ucira u wunu u wokoi, kpam u yan de evu n ukotso. Adama a nala, gbamatangu ili i'ya i buwa vu vi. N wene ta ili i'ya vari uyan i cina i'ya Kashila ka va ka ciga vu vu yain wa. ³ Kotsu vu asansa n ili i'ya vu wushai n i'ya vu panai wa. Tono i'ya, kpam vu kpatala vu asaka unyushi u cingi u wunu. Vu 'yanga baci wa, ma tuwa vu ta a'ayin a da bawu vu zuwai ma tuwa, tyoku da kaboki ka tsu tuwa. ⁴ Aza roku a de a asuvu a Saridisa a nangasa aminya a le n ashinda a unyushi u cingi wa. Ama a nala a ka uka ta aminya a pun aku a wala kabolo na mpa, adama a da a ratsa ta a yain nala. ⁵ Uza da baci u fudai u lyai kaci ka ucira u tsicingi, wa uka ta aminya a pun tyoku u ama a nala yi. Ma cimbusa kala ka ne a asuvu a Tagarada u Aza a Uma wa. A'ayin a da baci mari kushani a kapala ka Tata u va n atsumate a zuba a da a ka gbashika yi, ma dana ta bawu malala n reve ta vuma u na vi.

⁶ “Uza da baci vari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Filadalifiya

⁷ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Filadalifiya. Uza da vari uwulukpi n mayun wa ta ukani n makukpunku ma Dawuda.* U giduwa baci utsutsu, uza wa la wa fuda wa gbagirya u da wa. Kpam u gbagirya baci utsutsu, uza wa la wa fuda wa giduwa u da wa. Aya uza da wa suku akani a na yi: ⁸ N reve ta ili i'ya va yansa. N reve ta ama a bidya vu vu woko uzapige wa. Vu tono ta uwenishike u va, kpam kain ka la ka vu danai, “N kpada ureve Yesu wa.” N giduwa ta utsutsu a kapala ka wunu u da bawu uza wa fuda wa gbagirya. ⁹ Gogo-na va wene ta ili i'ya ma yan n ama da a'ari aza a Kanangasi.† A dana ta ele ama a Kashila a da, shegai ele aza a kaban a da. Ma zuwa le ta a tuwa a kudangu a kapala ka wunu. Nala wa wenike le ta an ma ciga vu cika. ¹⁰ Vu kawunku ta tyoku da n tonuko vu vu yain. Adama a nala, ma kangu vu ta a'ayin a da baci ma tuko ama a likimba ukondo u pige. ¹¹ Ma ta utuwa gogo. Lya kelime n ugbama a asuvu a upityanangu u wunu, kotsu uza roku u wusa vu funi u da va wusha an vu lyai kaci wa. ¹² Ma zuwa ta vuma da u lyai kaci ka ucira u cingi u nala vi, u woko kadawatsu ka roku ka ka banga Kuwa ku Kashila ku Kashila ka va. Vuma u nala vi wa rongo ta pini maco. Ma korongu ta kpam a'ala a re a ikyamba i ne: kala ka Kashila ka va, n kala ka Urishelima u Savu, u da vari ilyuci i savu i Kashila ka va, u da wa cipā a asu u Kashila a zuba. Ma koronku yi ta kpam kala ka savu ka va.

¹³ “Uza da baci vari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Lawudukiya

¹⁴ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Lawudukiya. Aya Nala Vari, eyi dem uza da u wenei ukuna vi da, kpam uza u maci uza da u tsu dansa ukuna u mayun kain dem. Ara ne da Kashila ka yain ili gba. Aya uza da wa suku akani a na yi: ¹⁵ N reve ta ili i'ya va yansa. Kpam va yuwu ko shen‡ wa. Vari wa la ta tsulobo vari baci ili i te a asuvu a le. ¹⁶ An u wokoi avu mere-mere ma vari, avu uza u yuwu u da ko uza u shen wa, ma 'yuwan vu ta. ¹⁷ Vu dana ta, ‘Mpa uza u utsari u da, kpam n cirangusuku ta kaci ka va udukuyan. Ma ciga kpam ili i roku wa, ko kenu.’ Shegai vu reve tyoku da vari mayun wa: Avu ili i uwono i'ya kpam ili i iyali, uza da u tsu ciga ili dem. Avu karumba ka kpam kataba ka vari. ¹⁸ Adama a nala, ma naka vu ta adooki vu tsila zinariya u da ma denge. Zinariya da a darakpai kpam a wulukpei u da na. Tsila u da kotsu vu yain utsari. Vu tsila kpam

* **3:7** Makukpunku ma Dawuda ma wenike ta an vari n ucira u da wa lya tsugono. † **3:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ‡ **3:15** Pini na, “Shen” kalen ka ne ka unaka kaci a asu u manyan ma Kashila, “Yuwu” kpam ukpada u unaka kaci a asu u manyan ma Kashila.

aminya a pun a da ma denge vu ukunka kaci ka vunu, tsara vu asaka upana uwono an vari katafa. U gan ta dem vu tsila aguma a a'eshi a da ma denge tsara vu gbara a a'eshi a vunu, kotsu vu fuda vu wene.

¹⁹ “Aza da ma ciga alya ma bara kpm ma yan mavura. Matsa vu asaka unyushi u cingi u vunu. ²⁰ Panai! Ma ta kushani a utsutsu mari u'isa, “Azakuwa!” Uza da baci u panaka mu, aku u tonuko mu n uwa, ma uwa ta, aku n lyai ilikulya kabolo n eyi.

²¹ “Aza da a lyai kaci, a ka dusuku ta na mpa a karatsu ka tsugono tsu va, tyoku da mpa dem n lyai kaci n dusuki n Tata u va a karatsu ka tsugono tsu ne.

²² “Uza da baci vari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

4

Yahaya wenei zuba

¹ An n kotsoi uwenishe u ili i nala yi gba, aku n lyai kapala n uwene kuwene. N wenei utsutsu ukukpi ubana a zuba. Aku uza da vari n kalagatsu tyoku u kavana vi u yain kadyanshi na mpa u danai, “Yuwa utuwa pini na ma wenike vu ta ili i'ya ya gitā bamu n i nala yi.” ² Kute-kute Kulu Keri ku Kashila ku tonoi na mpa, aku pini a zuba vi n wenei karatsu ka tsugono n uza roku pini ndishi. ³ Uza da u dusuki pini vi, wa wakanasa san n mini ma avuku tyoku u atali a tsulobo. Kasomini ka pini ka lafa cika ukyawin n karatsu ka tsugono tsi. ⁴ Aratsu a tsugono kamanga n a nishi a kyawain karatsu ka tsugono tsi. Nkoshi kamanga n ama a nishi a da a'ari pini a zuba u le. A ukusa ta aminya a pun n ifuni i zinariya a a'aci a le. ⁵ Ili i na yi i'ya i'ari uwutusa a karatsu ka pige ki: ulafa, n mawura ma pige, n makpankashila. Avasu a shindere yi a da a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a'ari a utasa a kapala ka karatsu ki. ⁶ Nala kpm dem a asu u da a kirai a kapala ka karatsu ka tsugono tsi u rotso ta kushiva ka kari pun cika ka lafa yavu madubu ma ma wudyamgbanaka.

Ili i uma i nishi i'ya i kyawain karatsu ki, kaon dem i te. Ili i nala yi i'a ta n a'eshi kapala n kucina.

⁷ I kagita i'a ta n kaci tyoku u gabako. I ire kpm kaci ka ne tyoku u kagono ka kanaka. I tatsu i'a ta n upetiwa'eshi tyoku u vuma. I nishi yi kpm i rotso ta kajambu ka ka imkpusa. ⁸ Ili i uma i nishi yi, ya dem wa ta n ashan a teli, ikyamba i le kpm i'a ta upali n a'eshi, hal n kere ka ashan ki dem. Kaara n kayin a tsu asaka ushipa wa:

“Magono ma Zuba uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da.

Aya Kashila Uza u Ucira Gba.

Aya uza da vari caupa, aya dem vari gogo-na, kpm aya wa tuwa.”

⁹ Ili i uma i nala yi i lyai kapala n i cikpali uza da vari ndishi a karatsu ka tsugono ki. I naka yi kpm tsupige n ucikpa. Aya uza da vari n uma hal ubana bawu utyoku.

¹⁰ Nkoshi kamanga n ama a nishi n nala mi dem n kudangi a kapala ka uza da vari ndishi a karatsu ka tsugono ki. Tyoku da a'ari pini ulyaka uza da vari n uma hal ubana bawu utyoku kayala, aku a zuwusai ifuni i le a kapala ka karatsu ka tsugono ki a danai,

¹¹ “Magono ma Zuba n Kashila ka tsunu,

u lobono ta vu wushi icikpali,

tsupige, n ucira kpaci ada vu gain i'ya.

Ada vu yain ili gba,

vu yain i'ya tyoku da i'ari

adama a da nala va ciga i'ya.”

5

Maku ma Kondom ma kukpai tagarada

¹ Ili i roku i'ya kpam n wenei a kuwene ku wa i'ya, vuma da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki wa banā tagarāda u da wari waraka u bululu n ikorongi* a apashi a re gba. Kashila ka katāla tā u da kpam u padarai u da mai n cirakpa† tsu shindere n ili i uzuwa iryoci.† ² Aku n wenei kpam katsumate ka zuba ka ucira, kari kadyanshi n kalagatsu ka ucira, ka danai: “Ya ratsai u fukpa cirakpa tsi aku u barakpa tagarāda vi? ³ Shegai uza wa la a zuba ko a likimba ko kpam a kere ka iyamba uza da u ratsai u kukpa tagarāda vi u yain u da kaneshi wa.

⁴ Aku n rongoi a kushen cika, kpaci ko uza wa la u rawai u kukpa u da u yain kaneshi wa. ⁵ Aku uza u te a asuvu a nkoshi mi u tonuko mu, “Pada kushen ki! Wene na, uza roku u da pini uza da u lyai kaci. Aya a tsu isa Gabako, magono ma, uza da u wutai a asuvu a kaletsu ka Yahuza. Aya matsukaya ma pige ma Dawuda Magono. Aya uza da wa fuda wa fukpa cirakpa tsu shindere tsu nala tsi, aku u barakpa tagarāda vi.

⁶ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki. Ili i uma i nishi i nala yi na nkoshi mi n kyawan yi. Ikyamba i ne i'a tā yavu ama a'ari a wuna yi a yankai udarakpa. Wa tā n avana a shindere n a'eshi a shindere, a da a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a da Kashila ka suki ubana a abon a likimba gba. ⁷ Maku ma Kondom mi ma banai ma bidyai tagarāda u da uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono wa banā a kukere ku ulyaki ku ne ki. ⁸ An wari pini uyan nala, aku ili i uma i nishi na nkoshi kamanga n ama a nishi yi a kudangi a kapala ka ne. Ya dem wa banā molo n kabelu ka zinariya. Kabelu ki ka tā ushadangi n ili i magulani i'ya i'ari kushani ka kvasu ka ama aza da a ka gbashika Kashila. ⁹ Aku a shipai ushipa u savu u na:

“Vu ratsa tā vu bidya tagarāda vi

vu fukpa cirakpa tsi vu barakpa u da.

Ili i'ya i zuwai i'ya, ama a'ari a wuna vu tā,

kpam mpasa n vunu n wokoi katsupi

an vu wutukpai ama a agali kau-kau, n aletsu, n ama, n iyamba,

kpam gogo-na ama a Kashila a da a'ari.

¹⁰ Vu zuwa le a woko kagali ka ne; wata,

adarakpi aza da a ka gbashika Kashila.

Kpam a ka lya tā tsugono tsu likimba.”

¹¹ Aku n doki n webelei, n panai atsumate a zuba a ka shipa. Kakuma ka le ka kari ukece wa.‡ A kyawain karatsu ka tsugono ki n ili i uma i nishi na nkoshi mi. ¹² Aku a shipai n alagatsu a ucira:

“Tsa cikpala tā Maku ma Kondom

ma a'ari a wunai vi,

adama a ucira u pige,

n utsari, n kakiri n ucira u ne.

Wa wusha tā karinga n tsupige,

n icikpali cika!”

¹³ Aku n panai gba ili i uma ya shipa; wata, gba i'ya i'ari a zuba, n likimba, n i'ya i'ari a kere ka likimba, n asuvu a kushiva. Ushipa u le vi u da na:

“Uza da wari a karatsu ka tsugono

kaolo n Maku ma Kondom mi

wa tā n karinga ka pige

n icikpali, n tsupige, n ucira

* **5:1** Tagarāda u da wari waraka u bululu: A'ayin a nala a tsu yan tā itagarāda i le a waraka u te u bululu, aku a katāla u da a mmuku ma alangu. † **5:1** A'ayin a nala yi, a tsu kimba tā ukanikorongi n cirakpa aku a zuwa iryoci a kucina i'ya ya wenike uza u ili. A kukpa baci u da she cirakpa tsi tsu fukpa kpam ko uza wa fuda kpam wa kimba u da tyoku da wari caupa wa. Uza da uza u ili u dangasai aya koshi wari n ucira u da wa fukpa iryoci yi. ‡ **5:11** Kakuma ka atsumate a zuba yi ka rawa tā azu azu hal ubana a asu azu azu kupa bawu utyoku.

hal ubana bawu utyoku.”

¹⁴ Aku ili i uma i nishi yi a wushuki, “Nala wari!” Nkoshi mi kpam n kuḍangi n lyaka yi kayala.

6

Maku ma Kondom ma fukpai cirakpa

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu kagita a asuvu a tsu shindere, pini nala, n panai ili i uma i te a asuvu a i nishi yi i yain kadyanshi n kalagatsu ka makpankashila, u danai, “Tuwa!” ² An n webelei, aku n wenei kadoki ka eri. Uza da kpam u yuwa ka vi wa bana utaun, aku u wushai funi. Wa wala ili i ne yavu uza da u lyai kaci ka kuvon ushani, kpam wa doku wa lya.

³ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu ire, pini nala, n panai ili i uma i ire i danai, “Tuwa!” ⁴ Aku kadoki ka roku ka shili yavu akina ka wutai. Uza da u yuwa ka vi u wusha ta ucira u da wa zuwa ama a likimba a shilakana utyoku u le, tsara a wunamgbana a asu u kuvon. Uza da wa walaka ka vi u wusha ta burundu u pige.

⁵ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tatsu. N panai ili i uma i tatsu yi i danai, “Tuwa!” An n webelei, aku n wenei kadoki ka lima. Uza da kpam u yuwa ka vi wa bana ili i ukondugo araji a kukere ku ne. ⁶ Aku n panai ili i roku i'ya kalagatsu ka ne ka wutusa a mere ma ili i uma i nishi i nala yi. Ka danai, “Ikebe i'ya vuma wa tsara a manyan ma uliva,* i'ya a tsu tsupa ikebe i kakundatsu ka te ka ityabi.† Ikebe yi kpam unu u te u da n i'ya a tsu tsilaka akundatsu a tatsu a ilya. Kpam kotsu vu nangasa manivi ko mini ma cinwi mi wa!”

⁷ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu nishi, pini nala, n panai ili i uma i nishi yi i danai, “Tuwa!” ⁸ An n webelei, aku n wenei kadoki ka kari dusu. Uza da u yuwa ka vi kala ka ne ka Ukpā, uza da a ka isa Asu u Akushe wari utono uza u kagita vi evu evu. Kashila ka pecei ama a likimba abaci a nishi. Ukpā n Asu u Akushe a wushai ucira u da a ka wuna kabaci ka te a asu u kuvon, n kambulu n usara kau-kau, na nnama n kakamba.

⁹ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tawun. N wenei a'ulu a aza a maci a cuku tsu asudarakpa. Ama a na yi alya aza da atokulalu a wunusai adama a kadyanshi ka Kashila ka maci ka a dansai. ¹⁰ A'ulu yi a 'yangasai alagatsu n ucira a danai, “Ashikapige, avu uza u uwulukpi u da, kpam uza u mayun! Tsa folo vu, kotsu vu barakpa wa vu yanka aza a likimba a da a wunusa tsu afada kpam vu yan le mavura.”

¹¹ Aku Kashila ka nakai ili i uma yi ya dem matogo ma pun ma bululu, u tonuko le a wunvuga kenu hal she atokulalu a le a wuna atoku a tsugbashi a le; wata, atoku a le hal she a shadangu kakuma ka ama ka Kashila ka zuwuka le.

¹² Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu teli. Likimba gbadai n ucira. Kaara ka naka kpam katyashi wa, aku karimbi ka kimbai asu gba. Uwoto u wokoi san yavu mpasa. ¹³ Atala a rukpusai a zuba utuwa a likimba tyoku da apopi a gburu a tsu rukpusa uwule u ucira u sakata le baci. ¹⁴ Zuba katalai yavu kajiba ka a katalai aku a takpai ka. Nsasa n iyamba i mere ma mini a 'yangasai a asakai asu u da a'ari caupa vi adama a ugbadai vi.

¹⁵ Pini nala, ama hal na ngono a matsai tsara a kpawunsa a a'aburu ko kpam a mere ma atali a ugadi a nsasa. Azapige a gomunati, n atigi dem a boloi tsara a kpawan. N wenei dem aza a utsari, n aza a ucira a ka kpawunsa. Hal n agbashi n aza da bawu a'ari agbashi dem a ka kpawunsa. ¹⁶ A'ari u'isasa nsasa n atali, a ka dansa, “Tsa folo da, tuwai i rukpa tsara i sokongu tsu kotsu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki u wene tsu wa, kpam Maku ma Kondom mi ma fuda ma yan tsu mavura wa. ¹⁷ Mayun da

* 6:6 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

Kain ka upan u Kashilā n Maku ma Kondom mi ka a ka yanka ya dem mavura ka rawa de, kpm uza wā la wa la a upana u ikyamba u nala vi wa.”

7

Ili i uzuwa iryoci i aza a Isara'ila

¹ An nala wurai, aku n wenei atsumate a zuba a nishi kushani a aḅon a nishi a likimba, a kaṅai uwule u nishi tsarā uwule u lapana a likimba ko a kushivā kpm ko a maḅanga wa. ² Aku n wenei kpm katsumate ka roku ka wutaṅi a kasana, wa ḅanaṅ ili i uzuwa iryoci i Kashilā Uza u Uma. U yankai atsumate a nishi a ḅa a naḅai ucira a foro iyamba n kushivā kadyanshi n kalagatsi ka ucira. ³ U danai, “Kotsu i asaka uwule u nangasa iyamba, n kushivā ko kpm ndanga wa, she a'ayin a ḅa tsu zuwusukai agbashi a Kashilā ka tsunu iryoci n ili i uzuwa iryoci i ne a acen a le. ⁴ Aku n panai kalagatsi ka isaṅi kakuma ka lamba u ama ḅa atsumate yi a yankai iryoci n ili i uzuwa iryoci i Kashilā a acen a le yi. Kakuma ka ama ki ka azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000). Ama a na yi alya mmuku n tsikaya m aletsu kupa n a re a aza a Isara'ila. Aza ḅa atsumate yi a zuwusukai iryoci yi alya:

⁵⁻⁸ A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re (12,000) a kagali ka Yahuza, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Roben iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Gadu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Ashiru iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Nafutali, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Manase iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Saminu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Levi iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isaka, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Zebulun iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isuhu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Bayami iryoci.

Kakuma ka ama ka lyakai Kashilā kayala

⁹ An nala wurai, aku n weḅelei pini nala, n wenei kakuma ka ama ushani ka ka wurai ukece. A wuta ta a asuvu a iyamba, kagali, ama n aletsu a likimba gba, aku a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono ki n Maku ma Kondom mi. A ukusai aminya a pun cika kpm ya dem wa ḅanaṅ avuku a mashuwan a kukere ku ne. ¹⁰ A ka salasa n kalagatsi ka pige, n a dansi,

“Kashilā ka tsunu ka n Maku ma Kondom uza ḅa u wauwa tsu,
Kashilā ka tsunu uza ḅa wari ndishi a karatsu ka tsugono.”

¹¹ Gba atsumate a zuba a shamgbai a kyawain karatsu ka tsugono ki kaḅolo na nkoshi n ili i uma i nishi yi. Aku a kuḅangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyakai Kashilā kayala.

¹² A ka dansa,

“Mayun ḅa,

Kashilā ka tsunu

uzapige ḅa, uza u ucira,

n tsupige, n kakiri.

Asaka tsu cikpala yi

tsu cikpa yi

tsu naka yi karinga

hal ubana bawu utyoku.

Ami!”

¹³ Uza u te a asuvu a nkoshi mi u wece mu, “Ama ḅa a ukusai aminya a pun yi an yayi? Nte a wutusai?”

¹⁴ Aku n wushunku yi, “Uzapige, mpa n reve wa, shegai avu reve ta.”

Aku u tonuko mu, “Alya aza da a soi upana u ikyamba u pige u nala vi bawu a kuwusai. A zasai aminya a le na mpasa n Maku ma Kondom, aku aminya a le a wokoi pun cika.

¹⁵ “Adama a nala a da a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila. A tsu iyaka yi ta kayala kaara n kayin, a kuwa ku ne ka a tsu gbashika yi. Uza da kpmam wari ndishi a karatsu ki wa rongo ta n ele kpmam u kirana n ele.

¹⁶ “Ama a nala a ka doku a ka pana kambulu wa, a ka pana kpmam kakuli wa. Kaara ka doku ka damgbarasa le wa, usudugbi kpmam wa runukpa le wa, ¹⁷ adama a da Maku ma Kondom ma mari a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki aya kaliniki ka le. Wa tono ta n ele ubana a asu u da mini ma ma tsu naka uma ma wutusa. Kashila kpmam ka yansasa ta gba meshi ma le.”

8

Cirakpa tsu makorishi

¹ An Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu shindere tsu makorishi tsu waraka u bululu vi, mawura ma la a zuba wa, hal ubana kagbidi ka ulapa u uwule.

² Aku n wenei atsumate a zuba a pige a shindere a da a shamgbai a kapala ka Kashila ki, a wushai avana.

³ Katsumate ka zuba ka roku kpmam kau ka tuwai ka shamgbai a asudarakpa. Wa bana kabelu ka zinariya ka urunukpusa ili i magulani. U wusha ta ili i magulani ushani i'ya u darakpai kabolo n kvasu ka ama a Kashila. Katsumate ki ka zuwai kune ku na ki a asudarakpa u da a yain n zinariya u da wari pini a kapala ka karatsu ka tsugono ki. ⁴ Aku kanga ka ili i magulani ka katsumate ka bana a kabelu ki n kvasu ka ama a Kashila ka yangai a zuba ubana a asu u da Kashila kari. ⁵ Aku katsumate ki ka kenei tsikina pini a asudarakpa vi u shadangi kabelu ki. U vutalai ka a likimba, a rongoi uyansa mawura icun kau-kau, na mkpankashila, n ulada, aku likimba gbadai cika.

Atsumate a zuba a fulai avana

⁶ Aku atsumate a zuba a shindere a da a ka bana avana a shindere a fobusoi tsara a fula.

⁷ An katsumate ka zuba ka kagita ka fulai kavana ka ne, aku atsumate a zuba a vutalasai mini ma atala n akina a da a'ari kasatari na mpasa a likimba. Akina yi a kulatangi kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a likimba, a nangesai gba ndanga n iceshi i'ya i'ari a kabaci ka nala ki.

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka fulai kavana ka ne. A vutalai ili i roku yavu masasa ma pige ma ma tasa n akina a asuvu a kushiva. Kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kushiva yi ka wokoi mpasa. ⁹ Gba ili i'ya i'ari pini a kabaci ka nala ki i kuwai, a'atsu a da kpmam a'ari pini a namgbusai.

¹⁰ Katsumate ka zuba ka tatsu ka fulai kavana ka ne, katala ka pige ka ka tasa yavu kavasu ka wutai a zuba ka rukpai. A asuvu a agata a tatsu dem, ka rukpa ta a asuvu a agata a te. A asuvu a a'eshi a mini a tatsu dem, ka rukpa ta a keshi ka mini ka te. ¹¹ Kala ka katala ki ka Aguma a Akoni, aku kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a mini yi ka konikpoi. Ama ushani a kuwa ta adama a akoni a mini yi.

¹² Aku katsumate ka nishi ka fulai kavana ka ne. Ili i roku i gbashai kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kaara u nangesai ka n uwoto n atala.* Aku kabaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka katyashi ka kain ka wokoi karimbi. Nala dem kabaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka uwoto n ka te asuvu a abaci a tatsu ka atala a naka katyashi n kayin wa.

* **8:12** Kaara ka tsu naka ta katyashi hal ulapa u uwule kupa n u re, shegai a'ayin a da a korongi makpanda ma na mi, ulapa u uwule kulla u da koshi ka tsu naka katyashi. Nala dem uwoto n atala; ulapa u uwule kulla u da koshi a tsu naka katyashi. A'ayin a da baci bawu katyashi ka le kari pini karimbi ka ka tsu kimba asu.

¹³ An n webelei aku n wenei kajambu ka imkpusa a zuba, n panai ka salasa cika, “Upana u ikyamba! Upana u ikyamba! Upana u ikyamba wa tuwa ta a asu u ama a likimba, atsumate a zuba a tatsu a da a buwai vi a fula baci avana a le.”

9

¹ Aku katsumate ka tawun ka fulai kavana ka ne. N wenei ili i roku yavu katala ka ka rukpai a likimba vi. Katala ki ka wusha ta makukupunki ma ukukupunka kadaka ka bawu kari n utyoku. ² An ka kukpai, aku kanga ka wutai yavu kanga ka kari a asuvu a kunu ka kari n akina walu-walu. Kanga ki ka kimba ta zuba kpam ka kangi dem kaara, aku asu vi u wokoi n karimbi. ³ Pini nala, abaruma a wutai ushani a asuvu a kanga ki a cipai a likimba. A wuta ta n ucira u da a ka tadasa ama tyoku da adabu a tsu yan. ⁴ A tonuko le, “Aza da bawu a'ari n iryoci i ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le, alya koshi ya tadasa. Shegai kotsu i tadasa ndanga ko iceshi wa.” ⁵ Kashila ka wushunku le ta a yanka ama a nala yi mavura cika hal uwoto u tawun, shegai u wushunku le a wuna le wa. Mbalala mi tyoku u mbala n kudabu n da mari ku tada baci uza. ⁶ A a'ayin a nala yi, ama a ka bolo ta ukpa, shegai a ka tsara u da wa. A ka ciga ta a kuwa, shegai a ka fuda wa.

⁷ Abaruma yi a rotso ta adoki a da a fobuso adama a kuvon. A'a ta n ifuni i zinariya a a'aci a le, kpam upetiwa'eshi u le u rotso ta u ama. ⁸ Kenji ka le ka ta n akumgbi yavu ka aka, a'anga a le kpam tyoku u a'anga a gabako da a'ari. ⁹ A ukai ntogo ma urim a akamba a le. Mawura ma ashan a le a ka wura, ma ta yavu mawura ma adoki na nringongo n le a ka wura a ka daraka ubana a asu u kuvon. ¹⁰ Na ntadatsu n da mari a iwunja i le n da n tsu naka le ucira u da a tsu zuwa ama a pana ikyamba hal uwoto u tawun vi. ¹¹ Magono ma le aya katsumate ka zuba ka ka lya tsugono a kadaka ka bawu kari n utyoku vi. Kala ka ne ka Kawuni (n Tsiyahuda aya Abadon, n Tsiheline† kpam aya Apoliyo).

¹² Upana u ikyamba u kagita u kotso de. Shegai upana u ikyamba i re i roku i'a ta a utuwa.

¹³ Aku katsumate ka zuba ka teli ka fulai kavana ka ne. N panai kalagatsu ka yain kadyanshi a asuvu a avana a da a'ari a ngan n asudaraka u da a yain n zinariya u da wari kushani a kapala ka Kashila. ¹⁴ Kalagatsu ki ka tonukoi katsumate ka zuba ka teli ka ka banan kavana ki, “Surukpa atsumate a zuba a nishi a da Kashila ka zuwai a sira le a Agata a Yufiriti a pige yi!” ¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka teli ki ka ba ka surukpai atsumate a zuba a nishi yi a wutai tsara a ba a wuna kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a ama a likimba. Kashila ka fobuso le ta tsara a yain nala dere u ulapa u uwule u nala vi n a'ayin a nala yi hal n uwoto n kayen ka nala ki dem. ¹⁶ Atsumate yi a tonoko ta n asoje a da a ka walaka adoki. N pana ta a da alya pini hal azururu amangatawanre (200,000,000).*

¹⁷ A asuvu a kuwene ku va, n wene ta adoki n ayuwi a le. Ayuwi yi a ukusa ta ntogo ma irim n da mari san yavu akina, ulima u le kpam yavu mbucu ma ivashi i akaryabi kpam n ulada u mini ma tsulon. A'aci a adoki yi a'a ta yavu a'aci a igabako, akina n kanga n akina a eri a ka wutusa a anana a le. ¹⁸ Usara u tatsu u nala vi, (wata, akina, n kanga, n akina a eri a da a ka wutusa a anana a adoki yi,) n u da a wunai kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a ama a likimba. ¹⁹ Anana a adoki yi a da gbam koshi wa, hal dem n iwunja i le i'ya i'ari n ucira u da a ka ne ama usan. Iwunja i le tyoku u a'ali a da, a'a ta n a'aci a da a ka kapa ama.

²⁰ Shegai ama da bawu a kuwai n usara u na vi a 'yuwan ta ukpatala a asaka tsicingi tsu le. A lyai kelime n ulyasaka ityoni i cingi kayala, a lyasakai kpam ameli kayala a da a rumai n zinariya, n azurufa, n irim i shili, n a da a sadarai a atali, n a da a shei na ndanga. Ameli a nala yi a tsu wene ko ili, ko kpam a pana kadyanshi, ko a wala wa! ²¹ Ama a na yi a asaka uwunusa atoku a le wa, a asaka uyansa tsukunu wa, kpam dem a asaka uyansa tsugbani, n uboki wa.

* **9:16** Kakuma ka asoje ka 200,000,000.

10

Katsumate ka zuba n maku ma tagarada

¹ Aku n wenei kpam kuwene, katsumate ka zuba ka ucira kari ucipa a iyamba. U wambanai kalishi yavu kunya, n kasomini zuba n kaci ka ne. Upetiwa'eshi u ne wa lada yavu kaara, a'ene a ne kpam yavu adawatsu a akina. ² Wa banā maku ma tagarada ma mari ubarakpi. U shamgbai n kune ku ulyaki ku ne a kushiva, ka ugula kpam a kagida. ³ U wurangi yavu gabako. An u wurangi, aku mkpankashila n shindere n wushuki. ⁴ An mkpankashila mi n wushuki, mpa na n cigi n gita ikorongi, aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, “Sokongu ili i'ya mkpankashila n shindere mi n danai vi, kotsu vu korongu i'ya wa.”

⁵ Katsumate ka zuba ki ka radagbai kukere ku ulyaki ku ne ubana a zuba. ⁶ Aku u tsinai n kala ka Kashila, ka kari n uma hal ubana bawu utyoku, uza da u yain zuba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n iyamba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n kushiva n ili i'ya i'ari a asuvu a le gba, ukuna u maci u da wa tonu. U da, “Kashila ka barakpa wa, aku u yain ili i'ya u fobusoi. ⁷ Shegai katsumate ka zuba ka shindere ki ka fula baci kavana ka ne, Kashila ka yan ta ili i'ya wari u sokongi hal utuwa gogo-na vi, tyoku da u tonukoi agbashi a ne, ntsumate.”

⁸ Kalagatsu ka doki ka isa mu: “Wala vu ba vu wushi tagarada u da wari ubarakpi vi, u da katsumate ka zuba ka banā vi.”

⁹ Aku n banai a asu u katsumate ka zuba ki, n tonuko yi u naka mu maku ma tagarada mi. Aku u tonuko mu, “Wusha tagarada vi vu takuma u da. Wa yankpa ta a unā u wunu yavu ishigi, shegai wa vura vu ta katsuma.” ¹⁰ N wushai tagarada u da wa banā vi n takumai. U yankpa ta cika yavu ishigi a unā u va, shegai an n sodugi u da, aku u vura mu katsuma. ¹¹ A tonuko mu kpam, “U kana ta vu doku vu tonuko ama ili i'ya Kashila ka fobusoi u yanka ama n iyamba n aletsu kau-kau, na ngono gba.”

11

Ama a re aza da a wenei ukuna vi

¹ Pini nala, a naka mu kalangu ka uratsanaka, aku Kashila ka tonuko mu, “Wala vu ba vu ratsanaka Kuwa ku Kashila n asudarakpa, vu keci kpam ama da a'ari ulya kayala pini. ² Shegai kotsu vu ratsanaka ulanga u kuwa vi wa, kpaci n naka u da de Awulawa. A ka lya ta tsugono tsu ilyuci i va hal uwoto amangare n u re.* ³ Ma suku ta ama a va ama a re aza da a revei n kami ka ukuna ki a yain kuɓari ku akani a mayun a va. A ka uka ta aminya a da a tsu uka adama a unamgbukatsuma, kpam a ka dansa ta akani a va a asuvu a a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260) a nala yi. ⁴ Ama a re a da a dansai akani a Kashila yi, a shamgba ta a kapala ka Asheku uza da wa lya tsugono tsu likimba gba. Alya ndanga n zayitum n re n ashampatsu a ncikalun n re n da mari pini vi. ⁵ Uza wa ciga baci u ne le usan, akina a ka wuta ta a anana a le a wuna atokulalu a le yi. Nala Kashila ka wuna uza da baci dem wa ciga u ne le usan. ⁶ A a'ayin a da a'ari uyan kuɓari ku akani a Kashila yi, u naka le ta ucira u da a ka fuda a ka shamkpa mini ma zuba. A wusha ta dem ucira u da a ka savada mini ma woko mpasa, kpam a zuwa usara u da u nei likimba usan. A tsu yan ta nala a'ayin a da baci dem a ka ciga a yain.

⁷ An ama a re yi a kotsoi udansa akani yi, aku kadin ka ka wuta a kadaka ka bawu kari n utyoku vi ka yain kuvon n ele. Ka lyai kaci ka le ka wuna le. ⁸ A ka asaka ta ikyamba i le a ure u pige u ilyuci i pige i nala yi a asu u da a wandamgbanai Asheku a le. U da a yankai tsizagadi a isa yi “Sodom”† n “Masar.” ⁹ Ama n agali n aletsu n iyamba a ka wundya ta ikyamba i le. A ka asaka uza u cidangu le wa hal she a yan a'ayin a tatsu n kagbidi. ¹⁰ Ama a likimba gba a ka yan ta mazanga adama a ukpa u ama a re a nala yi.

* **11:2** Uwoto amangare n u re ili i te i'ya n a'ayin 1,260. Ili i te i'ya dem n ayen a tatsu n kagbidi a masala ma 12:14.

A ka yan t̄a abiki hal a sukusuku atoku a le kune, kpaci ntsunate n re n nala mi n zuwa t̄a ama a panai ikyamba cika.

¹¹ Shegai an a'ayin a tatsu n kagbidi a nala yi a wurai, aku Kashilā ka doki ka fulākā le kuvi ka uma. Aku a 'yangai a shamgbai, ama ḍa a wene le vi a panai uwonvo cika.

¹² Ntsunate n re mi n panai kalagatsu ka ucira ka wutai a zuba, ka danai, “Yuwai utuwa na!” Aku a yuwai ubana a zuba a asuvu a kalishi, atokulalu a le n a wundi le.

¹³ Kute-kute iyamba i gbaḍai n ucira, pini nala, kuma ku te a asuvu a kuma kupa ku ilyuci ki ku wasasai. Ama azu a shindere (7,000) a ḍa a kuwai adama a ugbaḍa u iyamba vi. Aza ḍa kpm a buwai n uma a pana t̄a uwonvo cika aku a nakai Kashilā ka kari ndishi a zuba tsupige. ¹⁴ Upana u ikyamba u ire u kotso ḍe, shegai u tatsu wa t̄a a utuwa.

Kavana ka shindere

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka shindere ka fulai kavana ka ne, n panai alagatsu a ucira a ka dansa,

“Kashilā ka tsunu n uza ḍa u dangasai u woko Kawauwi ki, wa t̄a n ucira u ḍa wa lya tsugono tsu likimba gba.

Kpm Kashilā ka lya t̄a tsugono hal ubana bawu utyoku.”

¹⁶ Nkoshi kamanga n ama a nishi aza ḍa a'ari ndishi a aratsu a tsugono a kapala ka Kashilā, a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyaka yi kayala. ¹⁷ A danai,

“Magono ma Zuba Kashilā Uza u Ucira Gba,
uza ḍa wari gogo-na kpm uza ḍa wari caupa,
Tsu cikpa vu t̄a an va wenishike ucira u vunu,
kpm vu gitā ḍe ulya tsugono tsi.

¹⁸ Ama a likimba a'ari a ka pana t̄a upan u vunu cika, shegai gogo-na a'ayin a upan u vunu a rawa ḍe.

A'ayin a yan ḍe a ḍa va yanka akushe afada,
vu nakā kpm agbashi a vunu katsupi.

Va nakā t̄a ntsunate n vunu n aza a uwulukpi a vunu katsupi.

Va nakā t̄a gba aza ḍa a panai uwonvo u kalā ka vunu katsupi,
ili i'ya i bidyai uza u kenu hal ubana uza u pige.

Aku vu wuna aza ḍa a tsu zuwa ukpa a likimba.”

¹⁹ Pini nala, Kuwa ku Kashilā ka kari a zuba ku kukpai, tsara a wene Akpati u Kazuwamgbaniṭ u ḍa wari pini. A rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashilā, n ugbaḍa u iyamba u pige, n mini ma atala.

12

Uka n ubungu

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. Uka roku u ḍa pini kpm kunya ka u sirai kaara ka. A'ene a ne kpm a uwoto u ḍa a'ari utadangi.

Funi ḍa pini a kaci ka ne u ḍa wari n atala kupa n a re. ² U yan ḍe evu n umatsa, kpm mḅalā n upana u ikyamba m ilimaci yi i zuwa yi t̄a isali cika. ³ Kute-kute n wenei iryoci i roku a zuba. N wenei ubungu u shili u pige u ḍa wari n a'aci a shindere n avana kupa.

Kaci dem ka t̄a n maku ma funi ma ne. ⁴ Uwunja u ne u rononoi kaḅaci ka te a asuvu a aḅaci a tatsu a atala a zuba, aku u vutalāi a ḍa a likimba. U shamgbai a kapala ka uka u ilimaci vi tsara u matsa baci maku mi aku u sofugu ma. ⁵ Aku u matsai kalobo, uza ḍa wari n ucira u ḍa wa lya tsugono tsa ama a likimba gba n kalangu ka urim. Katsumate ka zuba ka fulai maku mi u bankai ma a asu u Kashilā, tsara u ba u dusuku a karatsu ku tsugono tsu ne. ⁶ Aku uka vi u sumai u banai a mete a asu u ḍa Kashilā ka fobusuko yi.

Nte a ka kirana n eyi ḍe hal a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260).

⁷ Kute-kute a gitai kuvon a zuba: aku Mika'ilu katsumate ka zuba ka pige n atsumate a ne a gitai kuvon n ubungu vi, ubungu vi n atsumate a ne a kanai dem kuvon n ele.

⁸ Shegai ubungu vi u lya kaci ka kuvon ki wa, kpm a ka asaka yi n atsumate a ne a shamgba de a zuba kpm wa. ⁹ Mika'ilu n atsumate a ne a vutala ubungu vi a wutukpa yi a zuba ubana a likimba kabolo n atsumate a ne. Ubungu u na vi aya gai wari pini tun caupa vi, aya a tsu isa Kalapansi kpm dem a tsu isa yi ta Kanangasi.* Aya u tsu zuwa ama a yain unyushi u cingi.

¹⁰ Aku n panai kalagatsu a zuba ka yain kadyanshi n ucira ka danai:

“Gogo-na Kashila ka tsunu ka wauwa ta ama a ne!

Gogo-na wa yan ta manyan n ucira u ne,

u lyai tsugono tyoku u magono!

Gogo-na Kawauwi ka ne ka wenike ta ucira u ne a likimba!

Adama a da Kalapansi ka buwa kpm kushani a zuba a kapala ka Kashila wa,

kpm wa doku wa tuko kadyanshi ka atoku a tsunu agbashi kaara n kayin wa.

A vutala de Kalapansi a wutukpa yi a zuba!

¹¹ Ama a tsunu a lya ta kaci ka ne

adama a mpasa a Maku ma Kondom mi,

n kadyanshi ka Kashila ka a yain kuɓari.

A pana uwonvo u da a ka kuwa wa.

¹² Gba eda aza da i'ari a zuba yani mazanga.

Shegai eda aza da i'ari a iyamba n a asuvu a mini ya pana ta ikyamba cika.

Kpaci Kalapansi ka bana ta a likimba a asu u da i'ari,

kpm upan u de u da wari,

kpaci u reve ta a'ayin a ne a buwa ushani wa.”

¹³ An ubungu vi u wenei a vutala yi de a likimba, aku u gitai uloko uka da u matsai

maku ma vali mi. ¹⁴ A nakai uka vi ashan a kajambu ka pige tsara u imkpa ubana a asu

u da wari a mete. Nte a ka kirana n eyi de hal ayen a tatsu n kagbidi,† ubungu vi kpm

wa fuda wa yanka yi ili wa. ¹⁵ Aku ubungu vi u cikpunkai uka vi mini n una u ne yavu

agata tsara ma pura yi. ¹⁶ Shegai iyamba i bangai uka vi: i kukpai una u ne i soi mini

ma ubungu u cikpai vi. ¹⁷ Ubungu vi u panai uka vi upan cika, aku u lazai tsara u ba u

yain kuvon na mmuku n ne n da n buwai. Mmuku n ne mi alya aza da a nakai udani u

Kashila karinga a tonoi kpm akani a da Yesu wenishikei.

¹⁸ Aku ubungu vi u shamgbai a ikengi i kushiva.‡

13

Kadin ka ka wutai a asuvu a kushiva

¹ A kuwene ku va ki, n wene ta kadin ka 'yanga ka wuta a asuvu a kushiva. Ka ta n a'aci

a shindere n avana kupa. Kavana dem ka ta n maku ma funi ma ne. Kaci dem a korongu

ta pini a'ala a da a wishai Kashila. ² Kadin ki ka rotso ta kanama, shegai adeshikpetsu

a ne yavu manama ma a tsu isa biya.* Wa ta kpm n una yavu u gabako. Ubungu vi u

nakai yi ucira dere n ucira u ne, n karatsu ka tsugono n tsugono. ³ Kaci ka te ka pini a

asuvu a a'aci a kadin ki ka kari n kalani ka usan u da wari u gain u wuna yi, shegai usan

vi u tana de gogo-na. Ya dem a asuvu a likimba u yan ta majiyan ma kadin ki. ⁴ A lyakai

ubungu u da u nakai kadin ki ucira vi kayala. A lyakai dem kadin ki kayala a danai, “Uza

wa la tyoku u kadin ka na wa! Uza wa la wa shilakanan n eyi u lyai kaci wa.”

⁵ Kashila ka asaka ta kadin ki ka yain agoni n ucira u ne nala, kpm dem u wishai

Kashila. U asaka yi ta u tsara ucira u nala vi hal uwoto amangare n u re. ⁶ U gitai uwishisa

Kashila. U yankai kpm kala ka Kashila una u cingi, n a asu u da wari, n ama da kpm

* **12:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † **12:14** Kondo kadyanshi ka masala ma 11:2

‡ **12:18** Itagarada i Kashila i roku i zuwa ta idani i na yi a makpanda ma 17, i roku tani a 18. I roku kpm a masala

ma 13:1 ma a zuwai i'ya. * **13:2** Adeshikpetsu a biya a gbonguro ta, kpm a'a ta n tsileme n akulukpatsu a bululu.

a'ari a zuba gba. ⁷ Kashila ka asaka yi ta u yain kuvon n ama a ne kpam u lyai kaci ka le. Kpam dem a naka yi ta ucira a kaci ka agali n ama n aletsu n iyamba gba. ⁸ Ya dem a likimba wa lyaka yi ta kayala, shegai bamu n aza da a'ala a le a'ari ukorongi a Tagarada u Aza a Uma tun kahu a yain likimba. Tagarada nala vi u Maku ma Kondom ma a'ari a wunai vi u da.

⁹ Uza da wari n atsuvu a upana, u pana.

¹⁰ Uza da baci dem Kashila ka dangasai a ka kana, a ka kana yi ta.

Uza da baci dem Kashila ka danai a ka wuna n burundu, a ka wuna yi ta.

Nala wa wenike ta u kana ta ama a Kashila a kawunku kpam a yain n upityanangu.

Kadin ka ire ka ka wutai a uyamba

¹¹ Aku n wenei kadin ka roku ka wutai a asuvu a uyamba. Wa ta n avana a re tyoku u maku ma kondom, u yain kadyanshi n kalagatsu ka ubungu. ¹² Kadin ka na ki ka shamgbai a kapala ka kadin ka kagita ki, kpam u yain manyan n ucun u ucira u da kadin ka kagita ki ka yankai manyan. N ucira u nala vi u da u zuwai gba uza da baci dem wari a likimba u lyakai kadin ka kagita ki kayala, uza da wari n kalani ka usan u da wari u rawai u wuna yi u da u tana vi. ¹³ Aku kadin ka ire ki ka yansa ikunesavu i pige i pige. Hal gbam u zuwai akina a wutai a zuba utuwa a likimba, ama n a wundi. ¹⁴ Kashila ka zuwai kadin ka ire ki ka yain ikunesavu a kapala ka kadin ka kagita ki, hal u yinsai gba ama a likimba n ikunesavu i ne yi. U tonuko le a mai kameli ka ka rotsoi kadin ka kagita, uza da a'ari a wunai n burundu, shegai u gonoi n uma. ¹⁵ Kashila ka asakai kadin ka ire ki ka zuwai kameli ka kadin ka kagita ki ka yain uma, tsara ka dansa ka zuwa a wuna gba uza da baci bawu u lyaka yi kayala. ¹⁶ A matsai ama a yansai kugyan a akere a ulyaki a le ko kpam a acen a le, ko azapige ko aza a kenu, ko aza a utsari ko aza a unambi, agbashi ko aza da bawu a'ari agbashi. ¹⁷ Ama da a'ari n kugyan ku na alya koshi a ka tsila kpam a denge. Kugyan ku na ki kala ka kadin ki ka ko kpam lamba da wari a kushani ku kala ka ne.

¹⁸ Ya ciga ta kakiri tsara i reve lamba u kadin vi! Uza da wari n kakiri cika wa reve ta u da. Lamba u ne vi u da amangatawanteli n amangatatsu n u teli (666), kpam wa ta a kushani ku vuma u roku.

14

Maku ma Kondom n ama a ne

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a Masasa ma Sihiyona.* Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000) a'ari kushani n eyi. Ama a nala yi alya aza da a'ari n kala ka Maku ma Kondom ki n ka Tata u ne a acen a le. ² N panai kalagatsu ka roku ka dansa a zuba. Kalagatsu ki ka ta yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa ko kpam yavu mawura ma makpankashila. Yavu mawura ma ama ushani aza da a ka keme molo. ³ Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono, kaolo n ili i uma i nishi yi, na nkoshi mi. A ka shipa ushipa u savu u da bawu uza wa fuda wa rotsongusu, she ele koshi. A asuvu a ama a likimba gba, alya aza da a wutukpai koshi. ⁴ Alya aza da a kana kaci ka le uwulukpi bawu a yain tsishankala; adama a nala yi a da a'ari uwulukpi. A tono ta Maku ma Kondom mi a asu u da dem u banai. Ele ama a Kashila a da n Maku ma Kondom mi; a'a ta tyoku u ilimaci i kagita i'ya a nakai Kashila. ⁵ A tsu yan ka ban wa, kpam a'a n unyushi wa.

Atsumate a zuba a tatsu

⁶ Aku kpam n wenei katsumate ka zuba ka imkpusa a zuba bilibili. Wa danasa ta akani a Kadyanshi ka Shinga a da bawu a'ari n utyoku a asu u ama da a'ari a likimba; wata, iyamba, n agali, n aletsu, n ama. ⁷ U yain kadyanshi n ucira, "U kana ta i wenike Kashila

* **14:1** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

karinga, kpam i dansa tyoku da wari n tsupige. Kpaci a'ayin a yan de a da wa yanka ama a likimba afada. Wenike ni karinga, adama a da aya u yain zuba n iyamba, n kushiva, n a'eshi a mini.”

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka imkpai a zuba tyoku ka kagita ki n ka dansi, “Ilyuci i Babila i pige i rukpa de! Ilyuci i na yi tsishankala tsu ne tsu zuwa ta iyamba dem i wokoi n icadi. Nala dem u zuwai ama a wokoi yavu asoi n tsishankala tsu ne.”

⁹⁻¹⁰ Aku katsumate ka tatsu ka tono le, n ka salasi, “Gba ama da a lyakai kadin ki kayala n kameli ka ne a'a ta n kugyan ku kadin ki a acen a le ko kpam a akere a le. Kashila ka zuwa le ta a soi mini ma cinwi ma mavura ma ne. Mini ma cinwi ma na mi a goso ma n mini wa, Kashila n kaci ka ne aya u tsungi ma n ucira nala a mako ma upan ma ne. Ama a nala yi dem a ka zuwa le ta a pana ikyamba a asuvu a akina a eri a da a ka tasa a kapala ka atsumate a eri n a kapala ka Maku ma Kondom. ¹¹ Akina a da a ka zuwa le a pana ikyamba yi a ka runukpa le ta hal ubana bawu utyoku. Ama a nala yi a da a ka lyaka kadin ki kayala n kameli ka ne kpam a'ari n kugyan ku kala ka ne ki, upana u ikyamba u le wa kotso wa, ko kenu.” ¹² Gba ili i'ya ili i na yi ya tono i'ya, u kana ta ama a Kashila a kawunku. Alya ama da a tonoi udani u Kashila kpam a tonoi Yesu mayun.

¹³ Aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, “Korongu na: Eda aza a mazanga a da, aza da ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana ya kuwa a asuvu a utono u Asheku!”

Aku Kulu ki ku wushuki, “Mayun da, a ka wunvuga ta a manyan ma a yain, kpam alabari a manyan ma shinga ma le ma tono le ta.”

Ukana u likimba

¹⁴ Aku n webelei n wenei kalishi ka pun. Uza roku uza da u rotsoi vuma ndishi pini a asuvu a kalishi ki. Wa ta n funi u zinariya a kaci ka ne kpam wa bana makanatsu ma kulya a kukere ku ne. ¹⁵ Aku katsumate ka roku ka wutai a asuvu a Kuwa ku Kashila ka salakai uza da wari ndishi a kalishi ki n kalagatsu ka pige, u danai, “Gita ukana n makanatsu ma vunu. Ili i'ya a ka kana a likimba i gewe de, kpam a'ayin a da gai na vi a da a ka bolomgono i'ya.” ¹⁶ Aku uza da wari ndishi a kalishi ki u koronoi iceshi yi n makanatsu ma ne u kanai i'ya.

¹⁷ N wenei katsumate ka zuba ka ire ka wutai a Kuwa ku Kashila a zuba, ka ta n makanatsu ma kulya cika. ¹⁸ Katsumate ka tatsu uza da wari n ucira a kaci ka akina, u wutai a asufarakpa. Katsumate ka na ki ka isai katsumate ka ire ki u danai, “Bidya makanatsu ma vunu vu bolomgono ilimaci i atyaci a cinwi a likimba, kpaci ilimaci i le i gewe de.” ¹⁹ Katsumate ki ka bankai makanatsu ma ne a likimba u kanai cinwi vi. U bolomgonoi ilimaci i atyaci a likimba a asu u pige u da a ka pishisa i'ya. Tyoku da upan u Kashila wari u da gai la vi. ²⁰ Ilimaci i atyaci yi a pisha ta i'ya a ulanga u ilyuci, kpam mpasa n wotsongi n wutai a asu u da a ka pishisa vi yavu agata a da a rawai mel amangatawanre (200) kpam kadaka ka agata ki ka rawa ta udeshe kutawun.

15

Usara u shindere u makorishi

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. N wenei atsumate a zuba a shindere a ka bana usara u shindere u na vi, wa asaka ta upana upan. ² N wenei ili i'ya i rotsoi kushiva ka ka lafa yavu madubu kasatari n akina. Kpam n wene ta aza da a lyai kaci ka kadin ki n kameli ka ne; wata, kadin ka lamba wari kushani ku kala ka ne. Ama yi a shamgbai a ikengi i kushiva, ya dem wa bana molo u da Kashila ka naka yi. ³ A shipai ushipa u da Musa kagbashi ka Kashila u shipai n ushipa u da Maku ma Kondom ma shipai, a danai,
“Avu Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba,
vu yan ta manyan ma pige ma pige,

ma ma zuwa majiyan.

Vu lyai tsugono tsu ama gba.

Ili i'ya vu yain gba mayun da kpm i lobono ta.

⁴ Ama gba a ka naka vu ta tsupige, Magono ma Zuba!

Ama gba a ka dana ta, 'Vu gbonguro ta cika kpm va ta n ucira.

Vuma wa la uwulukpi wa, she avu.

Ama a likimba gba a tuwa ta a lyaka vu kayala.

Ya dem wene ta manyan ma maci ma vu yain.' ”

⁵⁻⁶ N wenei kpm pini a zuba, atsumate a zuba a shindere aza da a ka bana usara u shindere vi a wuta asuvu Asu u Uwulukpi a Kuwa ku Kashila. Ya dem u ukai kunya ku eri ka ka lafa, n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. ⁷ Aku uza te a asuvu a ili i uma i nishi yi u nakasai atsumate a shindere yi abelu a zinariya a da a'ari ushadangi n mavura ma Kashila, uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku. ⁸ Aku Kuwa ku Kashila ki ku shadangi n kanga ka ka wuta asu u tsupige tsu Kashila n ucira u ne. Uza wa la wa fuda wa uwa pini wa, she usara u shindere u da atsumate a shindere yi a tukoi u kotso.

16

Abelu a upan u Kashila

¹ Aku n panai kalagatsu ka pige Asu u Uwulukpi ka tonukoi atsumate a zuba a shindere yi, “Walai i ba i tsalasa abelu a shindere a upan u Kashila a likimba.”

² Katsumate ka zuba ka kagita ka ba ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a likimba. Aku agalama a tadasai a ikyamba i aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da a gbashikai kameli ka ne.

³ Katsumate ka zuba ka ire ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kushiva, aku mini mi ma wokoi yavu mpasa n kakushe, aku gba ili i uma i kushiva yi i kuwai.

⁴ Katsumate ka zuba ka tatsu ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a agata n a'eshi a mini, aku a gonoi mpasa. ⁵ N panai katsumate ka zuba ka ka kirana n mini ka danai, “Ada Kashila Uza u Uwulukpi.

Ada Kashila uza da wari gogo-na kpm va ta pini tun caupa!

Dere da an va yanka likimba afada naha.

⁶ Ama a cingi a zuwa ta mpasa m ama na nsumate n vunu n yeni.

Adama a nala vu naka le de mpasa a soi n da n wokoi katsupi ka malen ma manyan ma le.

Ili i'ya i gain a tsasa i'ya a ka tsasa.”

⁷ Aku kpm n panai kalagatsu ka wuta a asudarakpa n ka dansi:

“Eye, Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba, mayun da kpm dere da tyoku da vu yain ama a cingi mavura.”

⁸ Katsumate ka zuba ka nishi ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kaara, aku Kashila ka asakai ka runukpa ama n akina a ne. ⁹ Usufugbi u pige u runukpai ama gba, aku a wishai kala ka Kashila uza da suki usara u na vi gba. Shegai a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le a cikpala tsupige tsu ne.

¹⁰⁻¹¹ Katsumate ka zuba ka tawun ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a karatsu ka tsugono tsu kadin ki, aku uyamba u da wa lya tsugono tsi u wokoi n karimbi. Ama a ka lumusa ajiri a le adama a upana u ikyamba na mballa ma agalama. Shegai a wishai Kashila ka Zuba a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le.

¹² Katsumate ka zuba ka teli ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne agata a pige a Yufiriti aku mini mi ma wumkpai. Nala gita ta tsara a fobusuko ngono n kasana ure u da a ka tuwa n asoje a le. ¹³ Aku n wenei pini ityoni i cingi i tatsu i'ya i rotsoi apodo. A ka wuta a unu u ubungu, n a unu u kadin ka kagita, n a unu u kadin ka ire ki uza da wari matsumate

ma kaƙan. ¹⁴ Ityoni i cingi i na yi i'a ta n ucira u da a ka yan ikunesavu. A bana ta a asu u ngono n likimba gba a bolomgbono le a yain kuvon n Kashila Uza u Ucira Gba a kain ka pige ka wa yan ama afada.

¹⁵ Asheku a danai, “Kiranai ma tuwa ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa bawu uza revei. Kashila ka zuwuka ta uza da bawu wari alavu kpam wari ufoɓusi n aminya a ne tsara u rongo ukyawunsa katafa wa unu u shinga, kpam wa pana uwono u ama wa a ka wundya yi baci.

¹⁶ Ityoni yi i bolomgbonoi ngono mi asu u te a asu u da a ka isa Aramagado n Tsiyahuda.

¹⁷ Katsumate ka zuba ka shindere ka tsalɓi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a uwule, aku kalagatsu ka pige ka wuta asuvu a Kuwa ku Kashila a karatsu ka tsugono ka danai, “N kotsu de ko ndya wa.” ¹⁸ Aku a rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugbaɗa u iyamba u pige u da u wurai i'ya a'ari a yansai an ama a'ari a likimba. ¹⁹ Ugbaɗa u iyamba vi u pecei ilyuci i pige i Babila abon a tatsu. Ilyuci i pige i pige i likimba i wasasai gba gba. Kashila ka cɓai inyushi i Babila gba aku u zuwai Babila vi u soi mini ma cinwi ma mako ma ne; wata, upan u pige u ne. ²⁰ An iyamba i gbaɗai nala, aku gba iyamba i mere ma mini na nsasa a puwain. ²¹ Mini ma atala ma pige* ma araji a le a rawai uratsanaka evu n amangatawun (100) ma rukpusai a zuba u ama. Adama a nala ama a wishai Kashila, an u wokoi aya u sukunku le usara vi.

17

Kashankala n kadin

¹ Katsumate ka zuba ka te asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere yi ka tuwai ara va aku ka danai, “Tuwa na n wenike vu tyoku da a ka yanka kashankala ka ya dem u revei vi mavura; wata, ilyuci i pige i'ya a mai asu u da agata a'ari ushani. ² Ngono n likimba n vakusu ta n eyi, kpam ire i unamba u uwono u ne tyoku u mara ma ma makai ya dem a likimba da i'ari.”

³ Kpam asuvu a kuwene ka Kulu ku zuwai n wenei vi, katsumate ka pura mu ubana a mete. Pini de n cinai uka ndishi a zuba u kadin ka san kpayaya. A korongi inyashi i Kashila a ikyamba i ne gba, kpam wa ta n a'aci a shindere n avana kupa. ⁴ Uka vi u ukai aminya a tsugono a da a'ari n ushili u galura n san kpayaya. Kpam dem u ukai ili i ikali i zinariya, n atali a ikebeɗ icun kau-kau. A kukere ku ulyaki ku ne u banai mako ma a yain n zinariya ushadangi n ili i icadi; wata, ili i icadi n ashinda a tsishankala tsu ne. ⁵ A korongi kala ka kari n kalen usokongi a kucen ku ne. Kala ka danai, “Mpa Babila Kacirani, anuku a ashankala, uza da u gitai ili i icadi gba a likimba.”

⁶ Aku n wenei uka vi ugutukpi an u soi mpasa m ama a Kashila, aza da a wunai adama a da a dansai ukuna u Yesu.

An n wene yi n yain majiyan. ⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka wece mu, “Ndya i zuwai vu yain majiyan? Ma tonuko vu ta ukuna u usokongi u uka u na vi n kadin ka u yuwai uza u a'aci a shindere n avana kupa vi. ⁸ Kadin ka vu wenei na vi wari ta n uma caupa, shegai gogo-na kakushe ka. Ciga da wa ciga u wuta asuvu a kadaka ka bawu kari n utyoku aku u bana asu u da a ka wacinsa yi. Ama da a'ari a likimba, aza da bawu Kashila ka korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma kahu uyan u likimba, a ka yan ta majiyan a webele baci kadin ki. Wari ta n uma caupa, gogo-na kakushe, shegai wa gono ta kpam.

⁹ “Va ciga ta katakasuvu n kakiri tsara vu reve ili i na yi. A'aci a shindere a nala yi agalala a da asu u da uka vi wari ndishi. A'aci yi ngono n shindere n da dem. ¹⁰ Ngono n tawun n rukpa de, gogo-na ma teli ma ma lya tsugono, kpam ma shindere mi kotsu ma tuwa wa. Shegai tsugono tsu ne tsa barakpa wa. ¹¹ Kadin ka kari n uma caupa vi kpam gogo-na u kuwai vi, aya magono ma kulla. Wa ta tyoku ngono n shindere mi, kpam a asu u uwacinsa u da wa bana.

* **16:21** Arajai a mini ma atala mi a rawa ta araji a kakpakpa ka siminti.

¹² “Avana kupa a ɗa vu wenei vi, ngono kupa n ɗa bawu n gitai ulya tsugono n ɗa, shegai a ka wusha ta ucira u ɗa a ka lya tsugono tyoku u ngono hal ulapa u uwule u te kaɓolo n kadin ki. ¹³ Gba a ka wushuku ta a naka yi ucira n tsugono tsu le. ¹⁴ A ka yan ta kuvon n Maku ma Kondom mi, shegai Maku ma Kondom mi ma lya ta ucira u le, kpaci aya Asheku a zuba u isheku gba, kpam Magono ma a zuba u ngono gba. Ama a ne a ɗa u isa kpam u dangasai a ka tono yi ta kain dem.”

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Agata a ɗa vu wenishei nala vi; wata, a asu u ɗa kashankala ki kari ndishi, ama a ɗa n kakuma ka ama n iyamba n aletsu. ¹⁶ Kpam avana kupa n kadin ka vu wenei vi a ka kovo ta kashankala ki. A ka wusa yi ta gba ili i'ya wari n i'ya, aku a asaka yi kataɓa. A ka karasa ta ikyamba i ne, aku akina a koruso a lya yi gba. ¹⁷ Ngono kupa mi ma yan ta nala kpaci Kashila ka ka zuwai gba afoɓi a ne a shadangu. Adama a nala a ka wushuku ta a naka kadin ki ucira n tsugono tsu le. A ka naka ta kadin ki karinga hal she Kashila ka zuwa afoɓi a ne a shadangu. ¹⁸ Uka ɗa vu wenei vi, ilyuci i pige i ucira i'ya, i'ya magono ma ne ma lya tsugono tsu ngono n likimba gba.”

18

A wacinsai Babila

¹ An kuwene ku uka ɗa u kumbai kadin ki ku wurai, n wene ta katsumate ka zuba ka roku ka cipa a iyamba. Wa ta n ucira cika, aku katyashi ka ka laɗa ka ka wutusar ara ne ka wakanai likimba. ² U salai n kalagatsu ka ucira:

“Ilyuci i pige i Babila i wasa de.

Ama a'la kpam pini wa,

shegai ityoni i cingi kau-kau i ashinda i'ya i'ari pini.

Gba nnu ma ashinda ma ta pini.

³ Gba iyamba i so ta mara ma ne,

adama a ɗa u lai uciga tsishankala.

Ngono n likimba n yan ta tsishankala n eyi,

kpam gba aza a tsilaga a tsara ta ikebe ushani

adama a ɗa u la ta uciga ili i shinga i shinga.”

⁴ Aku n panai kalagatsu ka roku a zuba ka danai:

“Wutai pini a ilyuci i nala yi, ama a va,

kotsu i yain unyushi u cingi tyoku ɗa u yain wa,

kotsu kpam i wushi mavura ma wa wusha wa.

⁵ Unyushi u ne u yan ta kazana ka ka rawai a zuba,

Kashila kpam ka asansa n ili i cingi i'ya u yansai wa.

⁶ Yankai Babila dem tyoku ɗa u yankai aza roku.

I tsupuka yi ili i cingi i'ya u yansai hal kure.

I fobusuko yi mara ma ma rawai ucira kure

tyoku ɗa u fobusukoi aza roku.

⁷ U naka ta kaci ka ne tsupige cika

u tsarai kpam gba ili i'ya wa ciga.

I naka yi upana u ikyamba n unamgbukatsuma cika.

U yanka ta kaci ka ne aradi, u danai,

‘Mpa na n dusuki,

mpa uka ɗa wa lya tsugono.

Mari n vali ɗa wa kuwa mu wa,

adama a nala ma saka yi wa.’

⁸ Adama a ɗa uka vi u yain aradi nala,

wa barakpa wa,

Kashilā ka yan yi tā mavura n maḅala,
n ukpā u ama a ne, n kambulu.
Akina a ka lya yi tā,
kpaci Kashilā, uza ḁa u yanka yi afada,
wā tā n ucira cika.”

⁹“Ngonon ḁa a yain tsishankala kpam a pecei utsari u ne, a ka wene tā kanga ka ukana u akina a ḁa a ka lya yi, aku a sai a namgba katsuma adama a nala yi. ¹⁰ A shamgbai a mbari, kpaci a ka pana tā uwonvo u upana u ikyamba u ḁa u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A danai,

“ ‘Upana u ikyamba!
Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi,
ilyuci i pige i Babila,
kpaci mavura ma vunu ma tuwā tā
a asuvu a ulapa u uwule u te!’

¹¹ “Kpam aza a tsilaga a likimba a ka sa tā a namgba katsuma adama a ne, kpaci gogo-na ko uza wā la wa tsila ili i'ya a ka dengishe wa. ¹² Ili i'ya a ka dengishe vi i'ya zinariya, n azurufa, n atali a ikebe,† n ityali. A ka tsara kpam katsili ka aminya a ḁa a lai tsugbere tsulobo, n aminya a mini ma galura n san kpayaya wa. A ka tsara uza ḁa wa tsila ndanga n ḁa mari n magulani ma shinga, n ili i'ya a yain n a'anga a karon, na ndanga ma ikebe wa. Nala dem n urim u shili, n urim, n katali ka ikebe cika ka kuma. ¹³ A ka tsara uza ḁa wa tsila ili i magulani i kusan,* n ili i magulani i urunukpa, n i kusugburu wa. Nala dem n mini ma cinwi, n manivi, n kira, n ilya. Hal n anaka, na ncon, n adoki, na nringongo ma adoki ma ucanaka ucanga a ka tsara katsili wa. Nala dem a ka tsara katsili ka agbashi, n ama ḁa a kana a asu u kuvon wa.

¹⁴ “Aza a tsilaga yi a tonuko yi,
“ ‘Gbā ili i'ya vari vu zuwukai a'eshi yi i kotso de,
kpam gbā ili i'ya i lobonuso vu vi i puwan de,
vu buwa kpam utsara i'ya wa!’

¹⁵ “Aza a tsilaga a ne, aza ḁa a yain utsari a asu u dengishike yi ili i nala yi, a ka shamgba tā a mbari, adama a ḁa a ka pana tā uwonvo u upana u ikyamba u ḁa u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A ka sa tā a namgba katsuma. ¹⁶ A ka dana tā,
“Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!
Wari u tsu uka tā aminya a ikebe
a ḁa a'ari n mini ma galura n san kpayaya.
U uka tā dem ikali i icanga i zinariya,
n atali a ikebe† icun kau-kau!

¹⁷ A asuvu a ulapa u uwule u te u ḁa a nangasai gbā utsari u ne!’

“Atigi† a a'atsu a pige n ayain a manyan a le kaḅolo n aza a nwalu a mini yi, n aza a tsilaga tsu ili i'ya a ka cangasa pini a a'atsu yi a ka shamgba tā a mbari. ¹⁸ A ka sa tā cika an a wenei kanga ka ukana u akina ka kari yi ulya vi, ‘Kotsu a'ari a yan ilyuci tyoku u ilyuci i ucira i na yi wa!’

¹⁹ “A ka polusuko tā a'aci a le kabuta tsara a wenike unamgbukatsuma u le. Kpam a ka dana tā:

“ ‘Upana u ikyamba!
Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!
Tsu yan tā utsari adama a udukuyan u ne.
Kpam gogo-na a asuvu a ulapa u uwule u te gbā u puwan de.’

²⁰ Edā aza ḁa i'ari a zuba yanyi ipeli,

* **18:13** A asuvu a ili i magulani yi, a bolomgbono tā pini n mar, n furankinsen. Ili i te i'ya n ili i'ya arevi a tukoi Yesu kune a'ayin a ḁa a matsa yi.

i yain kpam mazanga,
 kpaci Kashila ka wacinsa de Babila.
 Ama a Kashila ka6olo n asuki
 n aza da a tsu dansa akani a Kashila
 a ka yan ta mazanga.
 Kpaci Kashila ka kidaga de Babila ugana
 adama a ili i cingi i'ya u yansa ka da.”

²¹ Aku katsumate ka zuba ka ucira ka bidyai katali ka pige, yavu ka a tsu wurika kira,
 aku u vutalari ka a kushiva, u salai:

“Babila, avu ilyuci i ucira,
 tyoku da Kashila ka wacinsa vu n ucira da na
 tyoku da n vutalari katali ka na ki!
 Avu ilyuci i na yi, ama a ka doku a ka wene vu kpam wa.

²² Ama a ka doku a ka pana a kemi kpam molo wa,
 ko ashipi, ko kpam ama a fulusa avula n igbali wa.
 Uza wa doku wa yan kpam manyan a asuvu a vunu wa.
 Uza wa doku wa pana mawura ma kira kpam wa.

²³ Uza wa doku wa wene katyashi ka ncikalua a asuvu a vunu kpam wa.
 Uza wa doku wa pana kpam kalagatsu ka kalobo n makere a yain iyolo wa.
 Aza a tsilaga a vunu alya a'ari a lakai ucira a asuvu a likimba naha.
 Tsuboci tsu vunu tsu yinsa ta ama a likimba gba.

²⁴ Kashila ka yanka ta Babila mavura
 kpaci ilyuci yi i wuna ta aza da a dansai akani a Kashila,
 n aza da a'ari ama a Kashila.
 Mayun da, Babila wuna ta ama a likimba ukyawan.”

19

Ama da a'ari a zuba a cikpalai Kashila

¹ An katsumate ka zuba ka ucira ka nala ka kotsoi kadyanshi, aku n panai mawura
 ma kakuma ka ama a zuba, a ka salasa:
 “Cikpalai Kashila!

Iwauwi, n tsupige, n ucira i Kashila ka tsunu i'ya!

² Mayun da kpam dere da tyoku da u tsu yan ama a cingi afada.
 U yawunsa de tyoku da wa yanka kashankala ka pige ka nala ki mavura,
 uza da u zuwai ama a likimba a yain tsicingi a asu u da a yain tsishankala n eyi.
 Kashila ka tsupa yi ta kpaci u wuna ta agbashi a ne.”

³ Aku a doki a salai:
 “Cikpalai Kashila!

Kanga ka ukana u akina ka ilyuci i pige yi ka 'yanga ta a zuba hal ubana bawu utyoku!”

⁴ Nkoshi kamanga n ama a nishi mi n ili i uma i nishi yi a kudangi a lyakai Kashila
 kayala, uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono. A danai, “Ami! Cikpalai Kashila!”

Abiki a iyolo a Maku ma Kondom

⁵ Aku n panai uza roku wa isa pini a karatsu ka tsugono ki, u danai,
 “Gba ama,
 azapige n aza da bawu a'ari azapige.
 Aza da ya lyaka Kashila kayala, danai,
 ‘Tsu naka vu ta tsupige.’ ”

⁶ Aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba a ka salasa yavu mawura ma mini
 ma pige ma ma rukpusa kpam yavu mawura ma makpankashila ma pige. N panaka le
 a ka dansa:

“Cikpalai Kashila!

Kpaci Magono ma Zuba Kashila
Uza u Ucira Gba aya Magono!

⁷ Tsu yanyi ipeli n mazanga.

Tsu cikpalai tsupige tsu ne.

Kpaci a'ayin a da a ka yan iyolo i

Maku ma Kondom mi a rawa de.

Ukasavu vi u fobuso de

kaci ka ne adama a iyolo yi.

⁸ Kashila ka naka yi ta aminya a pun,

a da a lai aminya a tsugbere,

a da a'ari sarara kpam a ka lada.”

(Aminya yi a da ili i shinga i'ya ama a Kashila a ka yansa.)

⁹ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Korongu na: Kashila ka zuwuka ta gba uza da baci dem a libanai a asu u abiki a iyolo i Maku ma Kondom mi una u shinga.” Katsumate ka zuba ki ka danai kpam, “Ili i'ya Kashila ka dansai na vi mayun da.”

¹⁰ Aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ki tsara n lyaka yi kayala, shegai u tonuko mu, “A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu n tyoku u Atoni a da a buwai, n gba aza da a kana ukuna u mayun u da Yesu todugboi. Cikpalai Kashila!”

Ukuna u mayun u da Yesu todugboi vi u da u tsu zuwa ama a dansa akani a Kashila.

Uza da u yuwai kadoki ka eri

¹¹ Aku n wenei zuba kukpai, n wenei kadoki ka eri kari kushani pini. Uza da u yuwai ka vi kala ka yi Uza u Maci n Uza u Mayun. U tsu yan ta afada a ne dere, kuvon kpam dere. ¹² A'eshi a ne a ka lada yavu akina, aku u ukai ifuni ushani a kaci ka ne. A korongu ta kala ka ne a ikyamba i ne, shegai aya koshi u revei ka. ¹³ U ukai matogo ma a rumbugi a asuvu a mpasa. Kala ka ne ka, “Udani u Kashila.” ¹⁴ Asoje a zuba a yuwusai adoki a eri a ka tono yi. A ukusai aminya a pun a da a lai aminya a tsugbere, a da a'ari sarara. ¹⁵ Burundu u kulya u wutai a una u ne, kpam n u da wa yan manyan u yain kuvon n uyamba. Wa lya ta tsugono tsu le n kalangu ka urim. Wa wenike ta upan u pige u Kashila Uza u Ucira Gba a asu u upisha cinwi a kadaka ka upishisa mini ma cinwi. ¹⁶ A kapashi ka matogo ma ne ma ma palai maguta ma ne a yain ikorongi i na:

MAGONO MA NGONO N ASHEKU A ISHEKU.

¹⁷ Aku n wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kaara. U salakai gba asakali a da a ka imkpusa a zuba n kalagatsu ka ucira, u danai: “Tuwai! Bolomgbonoi i lyai ilikulya i abiki ushani i'ya Kashila ka tuwa ka fobusuko da! ¹⁸ Tuwai! Takumai ikyamba i ngono, n atigi, n asoje, kabolo n ikyamba i adoki n ikyamba i ayuwi a le. Tuwai! Takumai ikyamba i ama gba: agbashi n aza da bawu a'ari agbashi, azapige n aza da bawu a'ari azapige!”

¹⁹ Aku n wenei kadin na ngono n likimba gba, kabolo n asoje a le, a bolomgbonoi tsara a yain kuvon n uza da u yuwai a zuba u kadoki ki n asoje a ne dem. ²⁰ Aku a kana kadin ki kabolo n matsumate ma kaban uza da u yanka yi ikunesavu yi. (U yansa ta ikunesavu i nala yi tsara u yinsa aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da kpam a lyakai kameli ka ne kayala.) Kadin ki n matsumate ma kaban mi a vutala le ta n uma u le pini a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri. ²¹ Uza da u yuwai kadoki ki u wunusai asoje a le gba n burundu da wari a uwutusa a una u ne. Aku gba asakali yi a takumai ikyamba i le a cuwusai hal ucuwi u leje le.

¹ An uza da u yuwai kadoki ki u lyai kaci ka kadin ki, n matsumate ma kaƙan n asoje a le dem, aku n wenei katsumate ka zuba ka roku kari ucipa a iyamba, ubani n makukupunki ma kaƙaƙa ka bawu kari n utyoku n ikani i araji a kukere ku ne. ²⁻³ Katsumate ka zuba ki ka kana ubungu vi; wata, kali ka nala ka kari tun caupa vi ka a tsu isa Kalapansi ko kpm Kanangasi.* U bidyai ikani yi u sira yi mai n i'ya. Aku u vutala yi a kaƙaƙa ka bawu kari n utyoku. N makukupunki ma wa ƙana a kukere ku ne ki ma u gbagiryai utsutsu u kaƙaƙa vi, aku u zuwai iryoci pini a utsutsu vi tsara ko uza u ukpa wa. Kalapansi ki ka rongo ta pini hal ayen kazu (1,000), adama a nala wa doku wa yinsa kpm ama a likimba wa. Ayen kazu yi a wura baci, katsumate ki ka asaka yi ta ve a'ayin kenu.

⁴ Aku n wenei aratsu a tsugono, kpm aza da a'ari ndishi pini a zuba le alya ama da Kashila ka nakai ucira u da a ka lya tsugono. Alya a'ulu a aza da atokulalu a kidasai a'aci a le adama a da a dansai akani a Yesu n kadyanshi ka Kashila. Ama a nala yi a lyaka kadin ko kameli ka ne kayala wa, kpm a wusha kugyan ku ne a acen a le ko a akere a le wa. A gonoi a yain uma aku a dusuki a aratsu a tsugono, a lyai tsugono kaƙolo n Kirisiti Kawauwi hal ayen kazu. ⁵ A'ayin a kagita a da pa vi a da Kashila ka 'yangasa akushe a ukpa. (Akushe a da a buwai a gono n uma wa, she a'ayin a da ayen kazu yi a kotsoi.) ⁶ Aza da Kashila ka 'yangasai a ukpa a'ayin a nala yi a yan ta ipeli cika; alya ama a ne. A ka wuna le a kushiva ku akina wa; wata, ukpa u ire u da la vi. Shegai a ka gbashika ta Kashila n Kawauwi ka u dangasai tyoku u adarakpi, kpm a ka lya ta tsugono kaƙolo n eyi hal ayen kazu.

Kashila ka lyai kaci ka Kanangasi

⁷⁻⁸ An ayen kazu yi a kotsoi, katsumate ka zuba ki ka asakai Kanangasi a asu u da a'ari a sira yi caupa vi, wa wuta ta u yinsa iyamba n aza da a wacuwai a asuvu a likimba gba. Iyamba i nala yi i'ya a ka isa Gogu n Magogu. Wa tuko le ta a asu u te a asu u da a ka yan kuvon. A ka yan ta ushani cika hal gban ko uza wa fuda wa kece le wa. ⁹ A wacuwai a asuvu a likimba a kyawain a asu u da ama a Kashila a zuwai agali; wata, ilyuci i'ya wa ciga. Shegai akina a wuta a zuba a wacinsa le. ¹⁰ A'ari a vutala de kadin ki n matsumate ma kaƙan mi a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri, aku a vutalai kpm pini Kalapansi, uza da u yinsai ama a na yi gba. Akina yi a ka zuwa le ta a pana ikyamba kaara n kayin hal ubana bawu utyoku.

Afada a makorishi

¹¹ N wenei karatsu ka tsugono ka pun ka pige, aku n wenei uza da wari ndishi pini vi. An u wenikei kaci ka ne, aku likimba n zuba a puwain kpm ko uza u doku u wene le wa. ¹² N wene ta kpm gba ama da a kuwusai a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono ki, azapige n aza a kenu. Aku a kukpai itagarada i'ya a korongusi ili i'ya ya dem yansai. A kukpai kpm tagarada roku; wata, Tagarada u Aza a Uma. A yanka ta akushe yi afada ya dem n ili i'ya u yain, tyoku da a korongi pini a itagarada yi. ¹³ Aza da a kuwai a kushiva a banai dem tsara Kashila ka yanka le afada. Ukpa n Asu u Akushe a tukusoi ama da a'ari ara le, aku Kashila ka yanka le afada ya dem n ili i'ya u yain. ¹⁴ A vutalai Ukpa n Asu u Akushe a kushiva ku akina. (Kushiva ku akina ku nala ki ka ukpa u ire.) ¹⁵ Aku a vutalai ama a kushiva ku akina ki; wata, uza da baci dem kala ka ne bawu kari ukorongi a asuvu a Tagarada u Aza a Uma.

21

Zuba u savu n likimba u savu

¹ An n kotsoi uwene kuwene ka Kashila ka yanka ya dem afada, aku n wenei zuba u savu n likimba u savu. Zuba u kagita n likimba u kagita a puwain, kpm kushiva ku buwa wa, ko kenu. ² N wenei kpm ilyuci i pige i'ya a wulukpei i'ya Kashila ka suki;

* **20:2-3** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

wata, Urishelima u savu, u wutaɪ a zuba wa cipa a iyamba. Ilyuci i pige yi tyoku u uka da u ukai aminya a iyolo a ne da wari, kpam u fobusoi u gawunsa n vali u ne. ³ Aku n panai kalagatsu a karatsu ka tsugono, ka danai, “Gogo-na kuwa ku Kashila ka ta n ama! Wa rongo ta n ele, kpam a ka woko ta ama a ne. Kashila n kaci ka ne wa rongo ta n ele kpam wa woko ta Kashila ka le. ⁴ Wa yansa ta meshi ma le gba. Ko uza wa kuwa kpam wa. Uza wa namgba kpam katsuma wa, ko u sai ko kpam u doku u pana ikyamba wa. Ili i cau i'ya i kotsode.

⁵ Uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki u danai, “Webele! Ma gonusuko ko ndya wa i savu!” Aku u tonuko mu, “Korongu na, kpaci idani i na yi mayun da kpam a ka wushuku ta n i'ya.”

⁶ Kpam dem u dana ta, “N yan de gba ili i na yi! “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Ma naka ta aza da a ka pana kakuli mini ma uso a keshi ka mini ka ka naka uma gbani, bawu a tsupai ko i te. ⁷ Gba aza da baci dem a lyai kaci a ka wusha ta ili i na yi gba: Ma woko ta Kashila ka le, kpam a ka woko ta mmuku n va. ⁸ Shegai gba ama a na yi; wata, aza da a kpaɗai ukawunku adama a uwonvo, n aza da a asakai upityanangu na mpa katsupi ka le ka kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri. A ka tsupa ta dem aza da a nangasai kaci ka le n unyushi u cingi, n aza a mawunuka, n ashankala n akina yi. A'eli, n aza da a ka gbashika ameli, n aza a kaban, asu u le u da kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri. Ukpā u ire u da la vi.

Urishelima u Savu

⁹ Katsumate ka zuba ka tuwai ka tonuko mu, “Tuwa n wenike vu makere ma ma yan iyolo n Maku ma Kondom mi.” (Katsumate ka zuba ka na ki uza u te da a asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere a usara u shindere u da a yain a makorishi.)

¹⁰ Kulu ku Kashila ku tonoi na mpa, aku katsumate ka canga mu ubana a zuba masasa ma ugadi. Aku u wenike mu Urishelima ilyuci i pige i uwulukpi i'ya Kashila ka suki, i wutaɪ a zuba ya cipa a iyamba. ¹¹ I shadangi n tsupige tsu Kashila kpam ya lada n katyashi ka shili usatari n mini ma avuku tyoku atali a ikebe† cika a da a'ari sarara yavu madubu ma ma wundyamgbana. ¹² Kasaga ka kari n ugbami ka ugadi cika ka kyawain i'ya. Itsutsu kupa n i re i'ya pini, kpam utsutsu dem katsumate ka zuba ka pini ka wundya u da. A itsutsu yi a korongu ta pini a'ala a agali a aza a Isara'ila kupa n a re, utsutsu dem kala ka te. ¹³ Kaƙon dem ka ta n itsutsu i tatsu: i tatsu a kasana, i tatsu a gadi, itsutsu i tatsu a daka, i tatsu kpam a kalivi. ¹⁴ Kasaga ka ilyuci ki ka ta n atali kupa n a re a kami, katali dem a korongu ta pini kala ka kasuki ka te a asuvu a asuki kupa n a re a Maku ma Kondom mi.

¹⁵ Katsumate ka zuba ka ka dansa na mpa vi ka banai kalangu ka zinariya. Ka wa ratsanaka ilyuci i pige, itsutsu, n kasaga ka ilyuci ki. ¹⁶ An u ratsanakai, u wenei i'ya yavu akpati da ugadi n upeti n akumgbi a ne a'ari derere. Uratsanaka u akpati vi mel kazu ka te n amangatawantawun (1,500) u da. * ¹⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka ratsanakai kasaga ki, n uratsanaka u tsunu, upeti u ne u rawa ta udeshe amangatawanre n kupa n u teli (216). ¹⁸ N atali a da a ka lada san n mini ma avuku a da a makai kasaga ki. Gba ili i'ya i'ari a ilyuci yi n zinariya da wari sarara cika hal wa lada yavu madubu ma ma wundyamgbana da a yain i'ya. ¹⁹⁻²⁰ Asuvu a atali kupa n a re yi katali dem ka ta kau kpam ka ikebe a kami ka kuma ki. A roku a shili a da, a roku tani mini ma tsulon ma le, a roku tani mini ma avuku ma le, a roku kpam mini ma lima icun i mabucu ma ivashi i akaryabi.† ²¹ Itsutsu kupa n i re yi ityali i ikebe† i'ya cika. Utsutsu dem n utyali u te u da a yankai u da. Ure u pige u ilyuci vi n zinariya u da wari sarara katyashi ka ne ka lada yavu madubu ma ma wundyamgbana da a yankai u da.

* **21:16** Ugadi u kasaga ka ka kyawain ilyuci yi, u rawa ta nwalu ma ukyawan uyamba u Najeriya kure n kagbidi.

† **21:19-20** Atali kupa n a re yi, katali dem ka ta n kala ka ne: ka kagita ka jaspera, aku safiru, n agatu n zumurudu n onis n yakutu n kirisolati n berili n tofazu n kirisofaras n yakinta n ametis.

²² N wene kuwa ku ulya kayala pini a ilyuci i pige yi wa, kpaci Magono ma Zuba Kashilā Uza u Ucira Gbā n Maku ma Kondom alya kuwa ku ulya kayala ku ne. ²³ Ilyuci i pige yi ya ciga kaara ko uwoto a naḳa katyashi pini wa. Kpaci tsupige tsu Kashilā tsa tsa laḳa pini aku Maku ma Kondom ma wakanai asu vi yavu macikalu. ²⁴ Gbā ama a likimba a rongo ta pini a katyashi ka ka laḳa pini a ilyuci yi. Kpam ngono ma tukuso ta utsari u le pini. ²⁵ Itsutsu i ilyuci yi ukukpi u ḳa ya rongo kain dem. A ka gidaku i'ya wa, kpaci kayin ka pini asu vi wa. ²⁶ Ama a ka tukuso ta pini gbā ili i shinga n i karinga pini a ilyuci i pige yi. ²⁷ Ili i cingi i'ā la i'ya a ka asaka i uwa pini asu vi wa. Nala dem uza ḳa baci dem u yain ili i uwono, ko kaḳan a ka asaka yi u uwa pini wa, shegai aza ḳa korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma u ḳa Maku ma Kondom mari n u ḳa.

22

Agata a da a tsu naka uma

¹ An katsumate ka zuba ki ka wenike mu ilyuci i savu yi, aku kpam u wenike mu agata a ḳa a'ari n mini ma ma tsu naka uma. A ka laḳa cika yavu madubu ma ma wundyamgbanaka. A gitai uyene a karatsu ka tsugono tsu Kashilā n ka Maku ma Kondom a dusuki vi. ² Ma yenei a mere ma ure u ilyuci vi. Ndanga n ḳa n tsu matsa mmuku n ḳa n tsu naka uma n gbonguroi pini a apashi a re gbā a agata yi. Kayen dem a tsu matsa ta ilimaci kupa n u re; wata, kuten a uwoto. Ama a likimba a tsu yanka ta avuku a le aguma a tanasa mballa. ³ Ili i'ā la i'ya Kashilā ka yankai unā u cingi pini a ilyuci yi wa. Karatsu ka tsugono tsu Kashilā n ka Maku ma Kondom a dusuki vi a ilyuci yi i'ya ka rongo, kpam agbashi a ne a ka gbashika yi ta. ⁴ A ka wene ta upetiwa'eshi u Kashilā n kala ka ne ukorongi a acen a le. ⁵ A ka doku a yain kayin kpam wa. A ka ciga kpam katyashi ka macikalu ko ka kaara wa, kpaci Magono ma Zuba Kashilā ka naka le ta katyashi. Kpam a ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku.

Utuwa u Yesu

⁶ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Idani i na yi mayun ḳa, a wushuku kpam n i'ya. Magono ma Zuba Kashilā uza ḳa u naka Kulu Keri ku ne a asu u ntsumate, u suku ta katsumate ka zuba ka ne ka wenike agbashi a ne ili i'ya ya tuwa ya gita gogo.”

⁷ Yesu danai, “Panai na! Ma ta a utuwa gogo. Tagarada u na u dana ta ili i'ya ya gita gogo-na n ubana a kapala. Kashilā ka zuwuka ta aza ḳa a tonoi u ḳa unā u shinga.”

⁸ Mpa Yahaya, uza ḳa n panai kpam n wenei gbā ili i nala yi. An n kotsoi upana n uwene i'ya, aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ka ka wenike mu ili yi gbā tsara n lyaka yi kayala. ⁹ Shegai u tonuko mu, “A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu, n atoku a vunu ntsumate, kpam n gbā ama ḳa a wenei karinga ka idani i tagarada u na vi. Lyaka Kashilā kayala!”

¹⁰ Aku u tonuko mu kpam, “Kotsu vu kimba ili i'ya a danai a tagarada na vi a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala wa. A'ayin a ḳa ili i na yi ya gita a ka rawa de gogo. ¹¹ Asaka gbā aza ḳa a ka yansa tsicingi a rongo uyansa tsicingi hal kain ki ka rawa. Aza ḳa kpam a ka yansa ili i icadi a rongo uyansa i'ya. Aza ḳa kpam a ka yansa ili i shinga, a rongo uyansa ili i'ya i'ari i shinga, aza ḳa kpam a'ari uwulukpi a suma uyansa tsicingi.”

¹² Yesu doki u danai, “Panai na! Ma ta a utuwa gogo. Ma ta a utuwa n tsupa ko kpam n yanka gbā ama mavura a ili i'ya a yansai. ¹³ “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa Uza u Iyan mpa kpam Uza u Utyoku.

¹⁴ “Kashilā ka zuwuka ta aza ḳa a zai ntogo n le sarara unā shinga, kpam adama a nala, a ka fuda ta a ka lya ilimaci i ndanga n ḳa n tsu naka uma kpam a wura a itsutsu a uwa a asuvu a ilyuci yi. ¹⁵ Shegai a ka bishinka ta ama a na u'uwa a asuvu a ilyuci yi: aza ḳa a gonukoi kaci ka le n ashinda adama a unyushi u le, n aza a uyansa tsukunu, n aza a

uyansa tsishankala. A ka 6ishinka ta dem aza a magalaka, n aza da a ka lyasaka ameli kayala, n gba aza da a tsu dansa kaban.

¹⁶ “Mpa Yesu, n suku ta katsumate ka zuba ka va ka naka da akani a na yi a a'uwa a Atoni. Mpa Kami; wata, Matsikaya ma Dawuda Magono. Mpa Katala ka Kpasani.”

¹⁷ Kulu Keri n ukasavu u Maku ma Kondom mi a danai, “Tuwa!” Uza da baci u panai akani a na yi asaka u dana, “Tuwa!” Uza da baci wa pana kakuli u tuwa, uza da baci dem wa ciga, asaka u kene mini ma uma gbani.

Makorishi

¹⁸ Mpa Yahaya da ma rono atsuvu a uza da baci dem wa pana akani a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na, kpam n i'ya ya tuwa ya gita a kapala i'ya n korongi a tagarada u na vi: Uza u doku baci ili a asuvu a akani a na yi, Kashila ka doku yi ta dem mavura ma ne. Wa yanka yi ta mavura n usara u shindere u da n yain kadyanshi ka le pini a tagarada u na vi. ¹⁹ Kpam uza u takpa baci ili a asuvu akani a na yi, Kashila ka 6ishinka yi ta utsara una u shinga u da a dansai a tagarada na vi. Kashila kpam ka 6ishinka yi ta ulya ilimaci i madanga ma unaka uma, kpam wa asaka vuma u nala vi u rongo a ilyuci i uwulukpi i nala yi wa.

²⁰ Yesu, uza da u danai ili i na yi mayun da, u dana ta, “Mayun da, ma ta a utuwa gogo.” Ami. Tuwa, Yesu Asheku!

²¹ Asaka Yesu Asheku u wenike gba de ukuna u shinga u pige u ne. Ami.